ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
1
DIMANCHE
1er JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

Թիւ 106

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 16.237 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.237

«ՅԱՌԱՋ»Ի տեսակցութիւնները

ՓՐՈՖ. ԺԱՆ-ՓԻԵՌ ՄԱՀԷԻ ՀԵՏ

Փարիզի մէջ գոյութիւն ունի արեւելեան լեզուներու բարձրագոյն ուսումնարան մը, ուր հաստատուած է հայերէնի ամպիոն մըն ալ: Այս ամպիոնին պատասխանատուն է Փրոֆ. Ժան – Փիէռ Մահէ: Ան արեւելեան լեզուներու, յատկապէս վրացերէնին զուգահեռ, հետաքրքրութիւն ցոյց տուած է նաեւ հայերէնին, ապա Հայաստանի մէջ կատարելագործած իր այս մասնագիտութիւնը, եւ Փրոֆ· Ֆ· Ֆէյտիի հանգստեան կոչուելէն ետք (1977) նշանակուած հայագիտութեան ամպիոնին դեկավարութեան:

Երբ կ'երթանք տեսակցութիւն մը ունենալու իրեն հետ, համալսարանէն ներս հայերէնին պարգած պատկերէն աւելի կը հետաքրքրէ մեզ սա օրերուն, լիսէներու մէջ, կամ լիսկական ուսանողութեան համար մեր լեզուին ճակատագիրը· Ծանօթ է, թէ վերջերս դանազան ձեռնարկներու ընթացքին, թէ մամուլէն, յաճախ խօսուեցաւ, գրուեցաւ պաֆալորէայի քննութիւններու հայերէնին որպէս Ա· կամ Բ· լեզու ընդունուելու հարցին մասին: Յատկապէս Սամուէլ – Մուրատ վրժ·ի տեսուչ Հ· Վարդան Քէշիշեանի այս ուղղութեամբ ստացած դրական պատասխանը (ՅԱՌԱՋ, Մարտ 5) չէջանի մը կրթական պատասխանատուներէն, բաւական լաւատեսութիւն ծաւալած էր հետագային չէջանակներու մէջ:

Մեր զրոյցը կը սկսինք ուրեմն այս կէտէն· կը պատասխանէ մաքուր արեւելահայերէնով մը, ուր ոչ մէկ օտար բառ կը յանդգնի մուտք գործել:

Հ·– Որպէս այս հարցով զբաղող ու լաւատեղեակ անձ մը, ի՞նչ ունիք մեզի ըսելիք այս մասին:

Պ·– Ես երկար աւելի կ'ուզած եմ որ այդ իրաւունքը տրուի· պաշտօնական լեզուներէ զատ, ինչպէս՝ պերմաներէնը, խաւերէնը եւայլն, արտասահմանեան ժողովուրդներու պատկանող ուսանողները իրաւունք ունին, ըստ իրենց հայատակութեան, ընտրելու իրենց լեզուն, պաֆալորէայի քննութեան համար: Ուզեցի որ Հայերու եւս տրուի այդ իրաւունքը· սակայն օրինական հնարաւորութիւն չկար, քանի որ Հայերը պետութիւն չունէին: 1980–էն ետք որպէս սկզբունք կառավարութեան պատկանող քանի մը անձնաւորութիւններ ընդունած էին թէեւ, սակայն ոչ մէկ որոշում պաշտօնապէս հրապարակուեցաւ:

Հ·– Հ· Վարդանի տրուած պատասխանը՞···:

Պ·– Թէեւ պաշտօնական էր, սակայն չէր յենուր հրատարակուած որեւէ օրէնքի բնագրի· կարելի է միայն ապագայ կարգադրութիւններու սկիզբ մը նկատել: Ինչպէս ըսի, հայերէնը Ֆրանսական Պետութեան համար ո՛չ պետական լեզու մըն է այսօր, ոչ ալ դաւառական լեզու մը, դժուար է օրինական տրամադրութիւններու պատշաճեցնել կացութիւնը: Եթէ բազմաթիւ ծնողքներ այս ուղղութեամբ դիմում կատարեն, թերեւս հետագային դիմում կատարէ ու վերջապէս օրինական դառնայ:

Հ·– Ներկայի պայմաններու մէջ ի՞նչ բնոյթ ունի հայերէնի ճիւղաւորիւնը լիսէ-աւարտներու համար:

Պ·– Նոր նիւթեր պատրաստեցինք գլխաւոր քննութեան համար: Նախարարութենէն ընդհանուր ցուցմունքներ ստացայ այս մասին, ինչպէս ուրիշ նման լեզուներու համար:

Հ·– Կրնայի՞ք ըսել թէ ինչե՞ր կը պահանջուին պաֆալորէայի աստիճանին հայերէնի գրաւոր ճիւղաւորեան ներկայացող ուսանողէ մը:

Պ·– Իրեն 30 տողնոց բնագիր մը կը տրուի· յետոյ երեք տեսակ հարցում կ'ուզուի· Ա.) Բնագրին մասին հարցումներ, բառերու նշանակութիւն եւ բնագրի ընդհ· բովանդակութեան եւայլն, Բ.) շարադրութիւն, օրինակի համար ուսանողէն կը պահանջուի որ տրուած նիւթին նմանութեամբ այլ բնագիր մը պատրաստէ, Գ.) լեզուական գիտելիքներ, ինչպէս քերականական հարցումներ, հատուածի եւ արուեստի դասընթացքներ: Եօթը հոգինոց անձնակազմ մը միայն ունի այս ամպիոնը:

« – Եօթը հոգի ենք, ամէն բան չենք կրնար ընել: Գոհ եմ որ Ժ· Տէտէեանը Հայոց պատմութեան դասագիրք հրատարակեց ու ամէն տարի ստիպուած չենք ըլլար ընդհանուր պատմութեան մասին խօսելու· վտքր հարցեր կ'արծարծենք:

Ցանկալի կ'ըլլար որ ուրիշ նիւթերով պրպտողներ հայերէնով ալ հետաքրքրուէին· պրաբար կամ աշխարհաբար սորվէին իրենց աշխատանքներուն մէջ գործածելու համար»:

Փրոֆ· Մահէ համալսարանի հայագիտական ընթացքին դրաբար, արեւելահայերէնի քերականութիւն, դրական մեկնաբանութիւն եւ քաղաքակրթութեան պատմութիւն եւ արեւմտահայերէնի ճեւաբանութիւնը կը դասաւանդէ: Կը խօսի Հայաստանի մէջ տեղացի մանկավարժներու հետ ունեցած սերտ գործակցութեան մասին, ու յատկապէս այն նորութիւններուն, որոնք յայտնուած են Ա· Նանիա Շիրակացիի վաստակին ուսումնասիրութեան ընթացքին: Մատենադարանի ձեռագրատէտ Արտաշէս Մաթեւոսեանի աշխատանքներուն չնորհիւ այսօր կարելի կ'ըլլայ ամբողջական չէջման կազմել Ա· Շիրակացիի վաստակին: Անկէ, Միջնադարու հայ քաղաքակրթութեան ու մատենագրութեան կու դայ խօսքը:

«– Հայկական միջնադարեան մատենագրութիւնը շատ բազմազան է· ղպտականը, օրինակի համար, միայար է կրօնական – սրբախօսական նիւթեր միայն ունի, կամ վրացականը, շատ հետաքրքրական է, սակայն է· – Ժ· դարերէն երկու հնատոր պատմութեան ձեռագիր միայն ունինք· եթէ մէկը կ'ուզէ վրացական պատմութիւնը ուսումնասիրել, անպայման պէտք է հայկական աղբիւրներու դիմէ: Հայերը առատ նախանիւթ ունին· օրինակ, Եղիշէն· պատմութեան աղբիւր է, սակայն վէպ է նաեւ, քարոզչական տարրեր կան, բարոյական մեծ բովանդակութիւն ունի: Ցետոյ հրաշալի է միջնադարեան հայկական բանաստեղծութիւնը· բարձր կրթութեան լիակատար համակարգ ունին Հայերը: Ասորիներէն զատ ոչ ոք այնքան ամբողջական կերպով թարգմանեց յունական բազմազան գործեր:

Ժ·Ղ· դարուն Այրեվանքի մէջ, օրինակ, կը տեսնենք թէ ուսումնական մակարդակը որքան լաւ կազմակերպուած էր· կը կարդային Աստուածաչունչը, հեթանոս հեղինակները եւ փիլիսոփայութեան բարդ բնագիրներ»:

Հ·– Այս բոլորին ճով հայագիտական աշխատանք կը տանիք նաեւ «Էնսթիթիւ Քաթոլիք»ի մէջ· կ'ուզէ՞ք խօսիլ մեր այս գործունէութեան մասին եւս:

Պ·– Հոն դրաբարի քերականութիւնը կը դասաւանդեմ, տարրական եւ աւելի բարձր մակարդակով· կ'աշխատինք աւելի ճեռագիրներու եւ արձանագրութիւններու լուսանկարներուն վրայ: Գիտա–հետազօտական աշխատանքի մը անհրաժեշտ գիտելիքը կու տամ, կ'ուզեմ տալ:

Հ·–Իսկ *Revue des Etudes Arméniennes*ը, որուն խմբագրութեան քարտուղարն էք, որքա՞ն ժամանակ եւ ի՞նչ աշխատանք կ'առնէ ձեզմէ:

Պ·– Բաւական չատ· կ'ուզեմ որ լուրջ գործ մը ըլլայ հանդէսը· կարեւոր կը հա–

●▶

×

Մեզի համար այնքան այժմէական այս նիւթէն ետք, խօսակցութիւնը կը չարունակուի հայագիտական ամպիոնին աշխատանքներուն մասին: Լեզուի դասաւանդութիւնը բաժնուած է հոն երեք մասի· Ա.) արեւմտահայերէն, Բ.) արեւելահայերէն, Գ.) դրաբար: Ասոնցմէ զատ կան Հայոց պատմութեան, գրականութեան

ՕՐԱԿԱՐԳՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԴԻՎԱՀԱՐՈՒՄ

ՎՈՉՆՉԱՑՈՂ ՊԱՏՄԱՎԵՊ

Ա. ՊԱՐՈՆՅԱՆ

Ա. Պարոնյանի «Վոչնչացող պատմավեպ» երկը հրատարակվել է 1913 թ. Հեղինակի կենդանության ընթացքում գրքի 4 տպագրություն է կատարվել: Ներկայացնում ենք առաջին տպագրության հետ համեմատելով կազմված տեքստը:

ԾՂԱԿԱՆԵՒՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

թերութիւնը կինեալ աշխարհին հետ, այսինքն հոս՝ սեռականութեան աշխարհին հետ, այլ է կարծեմ Օշականի փրկիչն ու տեսածը քաղաքին մէջ:

Սահակ Պարգեւեան, իր անունը կրող այս վէպին մէջ, ըլլալէ առաջ մեծ ոճապան մը ու անզուգական պարապուտիք մը, սեռականութեան անվերջ հոսանքին մէջ անձնաւորութիւն մըն է, մէկը որ ապերասան վերաբերմունք ունեցած է մեր այդ մարդին մէջ, ու առկէ ալ աւելին՝ իր արուեստագէտի հանգամանքը արժեցուցած է կինները «ունենալու» համար, չըլլալով անշուշտ նման՝ հասարակ «կնոջ»ներուն: Ու պարապուած է այդ ճամբուն խակ: Ինչքա՜ն իր կեանքին մէկ, ու ձախողած՝ իրեւ պրոպէտ: Իսկական Պարթեւեանին մասին, մէկ նախապատուութեամբ, նո՛յն վերլուծումը կ'ընէ «Համապատկեր»ի մենագրութիւնը՝ «իր Եգիպտոսը, ուր անցուց պառերազմի տարիները, լրումէն առաջ մեծ ոճապան մը, ուր ամէն ինչը կայ բան առ բան վէպին մէջ: Բայց կայ նաեւ ինչ որ կ'ըսէ «Համապատկեր»ի նոյն հատորը, քիչ անդին՝ «կայ լաւածուն գեղին մը. տարօրէն վառնգաւոր: Աւելի եւրոպացիներուն էնճէնքն է: Հարիւրաւոր էջերու երկայնքով պիտի ծփայ մեզքերուն մեղքը, մայրը գլխէ հանելէ վերջ, աղջիկն ալ ցանկալու ահաւոր ողբերգութիւնը մեր քաղքենին նուաճելու, պալզաքեան տիպով... Շա՞տ՝ այսքան ընդարձակ սիէլերու փառասիրութիւն մը»: Ու հոս կու գայ շատ կարեւոր նախադասութիւն մը. «Օշական "Մնացորդաց"ին մէջ հետապնդած ու իրագործման մէջ վրիպած իր պարտքը կը մտածէր կատարել» (Համ. Ժ., էջ 107): Պիտի հարցուի իրաւացիօրէն՝ ի՞նչ կապ ունի «քաղաք»ի վէպը «Մնացորդաց»ի վրիպումին հետ: Բայց առկէ առաջ նոյն հատորին մէջ՝ Օշական կ'ըսէ իր վախտ յոյսը «Մնացորդաց»ին «իր վերջին ուժերը» արամադրելու, եւ գրելու անոր Գ. հատորը, «որմէ երեք–չորս պիրկեր մեր խաղաքը պիտի ունենային իբր յատակ» (էջ 26)*: Հիմա կապը աւելի լաւ կը հասկցուի: Հարցը «քաղաք»ին չուրջ կը դառնայ վերստին: Ինչո՞ւ սակայն քաղաքը, երբ կը կարծէինք թէ «Մնացորդաց»ի վերջին հատորը տարադրութեամբ պիտի զբաղէր: Պատասխան. Օշական ի մտի ունի Զանդրըկն, ուր հայ իմացականութեան աւազորեարը մուխիւնը, պատմելու համար տուեալ ժամանակաշրջան մը, կրնայ օգտուիլ զբօսպէտ մը առանցքային կենդանադիրէն, տրուած ըլլալով որ գրագէտը յաճախ իր անձին վրայ կը հատաքէ իր ժամանակէն՝ իմացական ու զգացական շատ մը յատկանիշներ: Մէջբերումներս ցոյց տուին որ «Եռանկար» շարքով՝ Օշականի ծրագրածը ի վերջոյ՝ աւելիշ բան չէր եթէ ոչ կէս կամ քառորդ դարու մը «ժանգացեալ պատմուխիւն»ը գրել. առաջ ունենալով արուեստագէտ մը գործերը իրրեւ վկայութիւն, եւ կեանքը՝ իրրեւ ժամանակին մէկ խտացումը: Վերջին մէջբերում մը այս ուղղութեամբ. «Սահակ Պարգեւեան» վէպին մէջ... մեր 1900ը, 1910ը, 1920ը, այսինքն՝ քառորդ դարը մեր վերջին պատմութեան, զոյն յուզող խոշոր տագնապներուն թափօրովը, տեղի, մտայնութեան լայն փոփոխանքներով, որոնք...կը սեւեռեն ընկերութեան մը լարօրեայ զգայարանքին վրայ ամէն աճում ու նուազում» (Համ. Ժ., էջ 131): Թանձրացեալ պատմութիւն կոչածս թերեւս քիչ մը աւելի մօտէն պիտի զբաղէր ներքին իրագործութիւններով, աւելի պիտի օգտագործէր նամակներ ամփոփուած անձնական վկայութիւնները ժամանակէն, կամ աւելի պիտի ծանրանար քաղաքական վերիվայրումներու անդրադարձին վրայ, խնդրոյ առարկայ գործերով անձնական ճակատագիրները եւ անոնց միջեւ յարաբերութիւնները: Թանձրացեալ պատմութիւնը պէտք է մնայ այս խմաստով՝ հաւատարիմ իր պատմական տուեալներուն, ու անոնց վրայով պիտի վերակազմէ ժամանակաշրջան մը: Չի հանդուրժեր հետեւաբար՝ վիպական անդրվոխանցումը: Օշականի սխալը յայտնապէս՝ երկու ծրագիրներու միջեւ վարանած ըլլալն է, մէկը որ զուտ վիպական ծրագիր մըն է, կայունքնէ մը մեկնող, անոր չուրջ գործող (հոս՝ Պարգեւեանի ազուն վերագործը). միւսը՝ որ Թանձրացեալ պատմութեան ծրագիրն է: Օշականի վարանումը յայտնի է, երբ կ'անդրադառնանք որ փորձած է անդրվոխանցումը բերել իր նուագարտոյն չափին, օրինակ՝ գրագէտի մը լման կերպարը վէպին մէջ փոխադրելով ու փոխելով միայն անոր անունը: Կոմիտասի պարագային՝ պիտի կարենա՞ր նոյնը ընել: Երկու տարբեր ծրագիրներու միջեւ այս վարանումէն կը տուժէ «Եռանկար»ը: Օշական ուզած է հաշտեցնել զանոնք իրարու, չունենալով թերեւս Թանձրացեալ պատմութեան համար անհրաժեշտ բոլոր տուեալները:

Այսպիսի բան մը կ'ըսէ արդէն ինքը, խօսելով այս անգամ «Մնացորդաց»ի Գ. հատորի ծրագրին մասին, որ իր կարգին՝ կը տարուբերուի վէպին ու Թանձրացեալ պատմութեան միջեւ: «Մայրիներու չուքին տակ» հարցազրոյցին մէջ, պատասխանելով Թաշեանի հարցումին՝ «պատմութի՞ւն թէ վէպ», կ'ըսէ՝ «Գիտէք թէ կիպլրոսը Ս. Ղազար մը չէ: Ստիպուած եմ բաւարարուիլ իմ միջոցներովս: Ասկէ՝ վէպին հարկադրանքը» (100ամեակի հրատ., թիւ 2, էջ 16): Նկատողութիւնը ա՛լ աւելի չահեկան կը դառնայ, երբ դիտենք որ Գ. հատորի ծրագրին մէջ կար «քաղաք»ը տալ: Ու հիմա կարծեմ յստակ է այլեւս՝ «քաղաք»ը տալ կը նշանակէր ժամանակաշրջանի մը Թանձրացեալ պատմութիւնը գրել: Կը կրկնեմ՝ առանց անդրվոխանցումի: Վէպին եւ Թանձրացեալ պատմութեան ծրագիրները հոս եւս՝ հաշտ չէին իրարու:

Վերջին խօսք մը՝ ըսելու համար, թէ մէկը երբեք չէ գրած Օշականի չափ հիանալի հայերէն մը: Երբ կը խօսի Պարթեւեանի մասին՝ անոր ոճը կ'որդեգրէ անզգալաբար, ու կը տանի զայն իր ծայրագոյն կարելիութիւններուն: Երբ կը խօսի Իզմիրցի վաճառականին մասին, իր գրչին տակ կ'ուրուագծուի գարավերջի գրաբարախառն հայերէն մը, որ ապշեցուցիչ pastiche մը ապաւորութիւնը կը ձգէ «յօդուտ եւ ի բարօրումն իւրացնէից»: Լեզուի մը վերահերաւորմին մէջ է Օշականին բուն ուժը: Ուրկէ՞ կու գար իրեն այդ անհերետակայելի կարողութիւնը: Կը տարուինք ենթադրելու աստուածատուր շնորհ մը:

■

---

* Այս տողերը կը գրուին 1944ին:

ՕՇԱԿԱՆԵՒՆ
ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԸ

Յ. Օշական, Սահակ Պարգեւեան, վէպ: Հրատ. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան, Անթիլիաս, 1985:

Յ. Օշական. Միճչեւ ո՞ւր. Թատերգութիւն: 100ամեակի հրատ., թիւ 5, Պէյրութ, 1983:

պիտի բերէր այդ քայքայումին: Ընտանեկան այլասէռ խոովիչ պատուհասում մը, որ անզգալար կը հալածէ անոր հոգին, անվերջ կորզելով լուրջ, խոր աշխատանքի ամէն կարելիութիւն» (Համ. Է., էջ 360): Պարտուած, բայց ինչո՞ւ: Ըստ երեւոյթին որովհետեւ խառնած է երկու մարդերը իրարու՝ գրականը եւ սեռայինը: Օգտագործելով գրագէտի փայլն ու փառքը սեռային մարզին ներս, ու փոխադարձաբար: Շփոթած է անշփոթելին: Ու առավ իսկ՝ կործանած: Տեղ մը կայ վէպին մէջ, ուր Օշական կը պարզէ իր փիլիսոփայութիւնը, իմացականութիւնն ու սեռականութիւնը իրարու կապող եւ իրարմէ բաժնող բարդ յարաբերութիւններուն մասին: Աղջիկը՝ Սոնան մտքով քով քովի կը դնէ Պարգեւեանը եւ բանաստեղծ Տիրանեանը (այսինքն՝ կեանքի մէջ Պարթեւեանն ու Թէքէեանը): Մէյը երկուքէն՝ Պարգեւեանը: Ու Օշական կ'ըսէ. «Յաւիտենական ու անլոյծ այդ առեղծուածը սեռին, որով կը բացատրուին... բոլոր մեր մեղքերը առաւարազոյն տոկոսով հարիւրտոս սեռային աւազանին: Կիները, գործնապաշտ, յաջողութեամբ կը ջնջեն լուծած ըլլալ առեղծուածը, իրենց յարգանքն ու հիացումը նուիրելով մէկուն, ու մարմինը՝ միւսին: Մեր քաղաքակրթութեան խորագոյն արամներէն է ասիկա...» (Ս. Պ., էջ 314): Ա՛լ իսօսքով՝ կիները տարուելով սեռային ազդակէն, այլ ոլորտի մը կը վերապահեն արուեստագիտին տուրքերը, երբ չեն անտեսեր զանոնք: Չեմ գիտեր՝ իսկապէս մեր քաղաքակրթութեան խորագոյն տարամներէ՞ն է ասիկա: Բայց օշականեան քաղաքին արմատական տրամն է: Տրամ մըն է, որովհետեւ երկու ոլորտներուն բաժանումը (մտքին եւ կիրքին) անգամնելի ու անբարձելի է: Եթէ փորձուի զանգուածը, հետեւանքը խորտակումն է:

«Սահակ Պարգեւեան» խորտակումի մը պատմութիւնն է, այլապէս յարդ, որովհետեւ միեւնոյն առեն՝ ազգագրութեան պատմութիւն մըն է: Պարգեւեան իր պատհասումը եւ իր սանձումը կը գտնէ անկարելի սիրոյ մը ճամբով, հանդէպ իր կնոջը աղջկան: Ազգագրութիւնը կը գործադրուի անուղղակի կերպով, ու առկէ կը մեռնի նաեւ Պարգեւեան: «Համապատկեր»ի Ժ. հատորին մէջ, էջ 144–ի ծանօթութեամբ Օշական կը պատմէ վէպի յղացումին պայմանները. «...վահան Թէքէեանէ պատմուած դրուագ մը, մեր գըրողներէն մէկուն կեանքէն: Եւրոպայի մեծահամբաւ ըսուելու մօտ արուեստագէտ մը – գաւակը հայ գրագէտի մը եւ անկէ լքուած ուսանողուհիի մը – եկած էր Գահիրէ իր հայրը ճանչնալու: Վ. Թէքէեան կարգադրած էր հանդիպումը: Ահա դրուագը...»: Այդ ամէն ինչը կայ բառ առ բառ վէպին մէջ: Բայց կայ նաեւ ինչ որ կ'ըսէ «Համապատկեր»ի նոյն հատորը, քիչ անդին՝ «կայ լաւածուն գեղին մը. տարօրէն վտանգաւոր: Աւելի եւրոպացիներուն էնճէնքն է: Հարիւրաւոր էջերու երկայնքով պիտի ծփայ մեզքերուն մեղքը, մայրը գլխէ հանելէ վերջ, աղջիկն ալ ցանկալու ահաւոր ողբերգութիւնը մեր քաղքենին նուաճելու, պալզաքեան տիպով... Շա՞տ՝ այսքան ընդարձակ սիէլերու փառասիրութիւն մը»: Ու հոս կու գայ շատ կարեւոր նախադասութիւն մը. «Օշական "Մնացորդաց"ին մէջ հետապնդած ու իրագործման մէջ վրիպած իր պարտքը կը մտածէր կատարել» (Համ. Ժ., էջ 107): Պիտի հարցուի իրաւացիօրէն՝ ի՞նչ կապ ունի «քաղաք»ի վէպը «Մնացորդաց»ի վրիպումին հետ: Բայց առկէ առաջ նոյն հատորին մէջ՝ Օշական կ'ըսէ իր վախտ յոյսը «Մնացորդաց»ին «իր վերջին ուժերը» արամադրելու, եւ գրելու անոր Գ. հատորը, «որմէ երեք–չորս պիրկեր մեր խաղաքը պիտի ունենային իբր յատակ» (էջ 26)*: Հիմա կապը աւելի լաւ կը հասկցուի: Հարցը «քաղաք»ին չուրջ կը դառնայ վերստին: Ինչո՞ւ սակայն քաղաքը, երբ կը կարծէինք թէ «Մնացորդաց»ի վերջին հատորը տարադրութեամբ պիտի զբաղէր: Պատասխան. Օշական ի մտի ունի Զանդրըկն, ուր հայ իմացականութեան աւազորեարը հաւաքուած էր: Կ'ուզէ այդ մարդիկը խօսեցնել «դիչերուան մէջ նուաճելի, վերլուծական խօսակցութիւններու ձեւով, համադրելու համար արեւմտահայ հոգին» (անդ): Բայց ինչո՞ւ այս ծրագիրը «Մնացորդաց»ի մէջ: Պատասխանը կու տայ այս անգամ էջ 107–ի ծանօթութիւնը. «Տրուած ըլլալով «Մնացորդաց»ի մէջ... գաղափարագրութեան նիհարութիւնը, Օշական կը մտածէր հաղաքը առնել իրրեւ դեմին, կարելի չհեկանութեան բարձրանալու համար գաղափարներու ալ մարզին վրայ»: Հիմա կը հասկըցուի, թէ ինչո՞ւ Օշական «Մնացորդաց»ին մէջ վրիպած պարտքը կը մտածէր վճարել «Եռանկար»ով, այսինքն «քաղաք»ին նուիրուած իր երեք վէպերով: «Մնացորդաց»ի վրկիլը կապուած է իր կարգին «քաղաք»ի հարցին:

×

Վերը վերապահութիւն մը յայտնեցի, որ կը վերաբերի նոյնքան «Սահակ Պարգեւեան» վէպին, որքան «Մինչեւ ո՞ւր» Թատերգութեան: Վերապահութիւնս կը վերաբերի անչուշտ տկարութեան մը, զոր երբեք ուրիչ տեղ չեմ զգացած Օշականի մօտ, բացի ուրեմն «քաղաք»ը նիւթ վերցնող այս գործերէն: Տկարութիւնը կու տայ այս գայլացկոտ ոճէ մը, որ այդ գործերուն մէջ կը դնէ բարոյախօսական երանգ մը, այլապէս անսովոր Օշականի մօտ: Բայց առկէ անդին՝ կու գայ անդրվոխանցումի զգալի պակասէն: Որուն հետեւանքով «բարոյական հանդէս»ը (բարքերու վերլուծումը) կը գառնայ բարոյախօսական պարապ, ու ընտանեկան – սմուանական տագնապներու անյարկի օգտագործում:

«Սահակ Պարգեւեան»ի ուժը ուրիչ տեղ է: Թէքէեանի «Նամականի»ին մասին գրելու առեն, անդրադարձած էի «Թանձրացեալ պատմութիւն»՝ Histoire concrète ըսուած ժանրին չահեկանութեան, ու նկատել տուած էի որ Թանձրացեալ պատմութիւնը, պատմելու համար տուեալ ժամանակաշրջան մը, կրնայ օգտուիլ գըրագէտի մը առանցքային կենդանադիրէն, տրուած ըլլալով որ գրագէտը յաճախ իր անձին վրայ կը հատաքէ իր ժամանակէն՝ իմացական ու զգացական շատ մը յատկանիշներ: Մէջբերումներս ցոյց տուին որ «Եռանկար» շարքով՝ Օշականի ծրագրածը ի վերջոյ՝ աւելիշ բան չէր եթէ ոչ կէս կամ քառորդ դարու մը «ժանգացեալ պատմութիւն»ը գրել. առաջ ունենալով արուեստագէտ մը գործերը իրրեւ վկայութիւն, եւ կեանքը՝ իրրեւ ժամանակին մէկ խտացումը: Վերջին մէջբերում մը այս ուղղութեամբ. «Սահակ Պարգեւեան» վէպին մէջ... մեր 1900ը, 1910ը, 1920ը, այսինքն՝ քառորդ դարը մեր վերջին պատմութեան, զոյն յուզող խոշոր տագնապներուն թափօրովը, տեղի, մտայնութեան լայն փոփոխանքներով, որոնք...կը սեւեռեն ընկերութեան մը լարօրեայ զգայարանքին վրայ ամէն աճում ու նուազում» (Համ. Ժ., էջ 131): Թանձրացեալ պատմութիւն կոչածս թերեւս քիչ մը աւելի մօտէն պիտի զբաղէր ներքին իրագործութիւններով, աւելի պիտի օգտագործէր նամակներ ամփոփուած անձնական վկայութիւնները ժամանակէն, կամ աւելի պիտի ծանրանար քաղաքական վերիվայրումներու անդրադարձին վրայ, խնդրոյ առարկայ գործերով անձնական ճակատագիրները եւ անոնց միջեւ յարաբերութիւնները: Թանձրացեալ պատմութիւնը պէտք է մնայ այս խմաստով՝ հաւատարիմ իր պատմական տուեալներուն, ու անոնց վրայով պիտի վերակազմէ ժամանակաշրջան մը: Չի հանդուրժեր հետեւաբար՝ վիպական անդրվոխանցումը: Օշականի սխալը յայտնապէս՝ երկու ծրագիրներու միջեւ վարանած ըլլալն է, մէկը որ զուտ վիպական ծրագիր մըն է, կայունքնէ մը մեկնող, անոր չուրջ գործող (հոս՝ Պարգեւեանի ազուն վերագործը). միւսը՝ որ Թանձրացեալ պատմութեան ծրագիրն է: Օշականի վարանումը յայտնի է, երբ կ'անդրադառնանք որ փորձած է անդրվոխանցումը բերել իր նուագարտոյն չափին, օրինակ՝ գրագէտի մը լման կերպարը վէպին մէջ փոխադրելով ու փոխելով միայն անոր անունը: Կոմիտասի պարագային՝ պիտի կարենա՞ր նոյնը ընել: Երկու տարբեր ծրագիրներու միջեւ այս վարանումէն կը տուժէ «Եռանկար»ը: Օշական ուզած է հաշտեցնել զանոնք իրարու, չունենալով թերեւս Թանձրացեալ պատմութեան համար անհրաժեշտ բոլոր տուեալները:

Այսպիսի բան մը կ'ըսէ արդէն ինքը, խօսելով այս անգամ «Մնացորդաց»ի Գ. հատորի ծրագրին մասին, որ իր կարգին՝ կը տարուբերուի վէպին ու Թանձրացեալ պատմութեան միջեւ: «Մայրիներու չուքին տակ» հարցազրոյցին մէջ, պատասխանելով Թաշեանի հարցումին՝ «պատմութի՞ւն թէ վէպ», կ'ըսէ՝ «Գիտէք թէ կիպլրոսը Ս. Ղազար մը չէ: Ստիպուած եմ բաւարարուիլ իմ միջոցներովս: Ասկէ՝ վէպին հարկադրանքը» (100ամեակի հրատ., թիւ 2, էջ 16): Նկատողութիւնը ա՛լ աւելի չահեկան կը դառնայ, երբ դիտենք որ Գ. հատորի ծրագրին մէջ կար «քաղաք»ը տալ: Ու հիմա կարծեմ յստակ է այլեւս՝ «քաղաք»ը տալ կը նշանակէր ժամանակաշրջանի մը Թանձրացեալ պատմութիւնը գրել: Կը կրկնեմ՝ առանց անդրվոխանցումի: Վէպին եւ Թանձրացեալ պատմութեան ծրագիրները հոս եւս՝ հաշտ չէին իրարու:

Վերջին խօսք մը՝ ըսելու համար, թէ մէկը երբեք չէ գրած Օշականի չափ հիանալի հայերէն մը: Երբ կը խօսի Պարթեւեանի մասին՝ անոր ոճը կ'որդեգրէ անզգալաբար, ու կը տանի զայն իր ծայրագոյն կարելիութիւններուն: Երբ կը խօսի Իզմիրցի վաճառականին մասին, իր գրչին տակ կ'ուրուագծուի գարավերջի գրաբարախառն հայերէն մը, որ ապշեցուցիչ pastiche մը ապաւորութիւնը կը ձգէ «յօդուտ եւ ի բարօրումն իւրացնէից»: Լեզուի մը վերահերաւորմին մէջ է Օշականին բուն ուժը: Ուրկէ՞ կու գար իրեն այդ անհերետակայելի կարողութիւնը: Կը տարուինք ենթադրելու աստուածատուր շնորհ մը:

■

---

* Այս տողերը կը գրուին 1944ին:

ԴԱՐՈՒ ՄԸ ԾՆՈՒՆԴԸ

Փարիզի Ժ. Փոմփիտու կեդրոնի սրահներուն մէջ Փետրուար 13 – Մայիս 5 թուականներուն միջեւ կազմակերպուած էր ցուցահանդէս մը, նուիրուած 1880 – 1938–ի վիէննական արուեստին: Ցուցահանդէսը մկրտուած էր «Դարու մը ծնունդը»: Կը ներկայացնէր արուեստի շրջան մը, որ քիչ ծանօթ էր ընդհանրապէս լայն զանգուածներու, եւ որ սակայն կը նշէր կարեւոր անկիւնադարձ մը, դասական արուեստէն արդիականի անցքի ճամբուն վրայ:

19րդ դարու վերջաւորութեան մօտ Հապսպուրկեան միապետութիւնը անկումի մէջ է: ասոր յայտարար մէկ նշանը կ'ըլլայ Սատովայի ճակատամարտը (1866), ուր Աւստրեւհունգարիոյ կայսրութիւնը – մեծագոյններէն մէկը պատմութեան – կը պարտուի ու հողային կարեւոր կորուստ կ'ունենայ: կը կորսնցնէ Վենետիկը, Վենեսին, Գերմանիան: Առկէ զատ կայսրութեան սահմաններէն ներս խլրտումներ կը սկսին, որոնց դրդապատճառը ազգային գիտակցութեան մը զարթօնքն է բնակչութեան բազկացուցիչ զանազան տարրերուն մօտ: Ինչպէս ծանօթ է, այս ընդարձակ հողերուն վրայ կ'ապրէր բազմազգ կայսրութիւն մը, որուն հպատակներն էին Լեհերը, Սլովէնները, Սերպերը, Սլովաքները, Չեխերը, Հունգարացիները եւլն.:

Քաղաքական դեռնի վրայ այս ձախողութեան քով, Վիէննա –կայսրութեան մայրաքաղաքը– վերոյիշեալ շրջանը պիտի դրոշմէ սակայն աւելի մնայուն ու ոչ–պատերազմական կնիքով մը, որ կու գայ արուեստի ու մտաւորական աշխարհէն. աշխարհ մը՝ որ մարմին առաւ չնորհիւ հոն գտնուող մտաւորականներու, արուեստագէտներու: Այս շրջանին ակընբախ է արմատական խզում մը դասականին ոգիէն: Ու ասիկա՝ թէ՛ մտածումի, թէ՛ արուեստներու մարզին մէջ: Այս հոլովոյթին մէջ Հապսպուրկեան դարաւոր մայրաքաղաքը կը դառնայ մշակոյթի նորօրեայ կեդրոն մը: Այս փոփոխութեան գլխաւոր ազդակը կ'ըլլայ 19րդ դարու ճարտարարուեստական յեղաշրջումին ներգործութիւնը. իր կարգին, Աւստրիա եւս կը սկսի ճարտարարուեստի երկիր մը դառնալ. կ'օժտուի երկաթուղիով, կը զարգանայ մետալի, կերպասի ճարտարարուեստը, հանքերու հարստութիւնը ճարտարարուեստի սպասարկութեան կը դրուի լայնօրէն:

Շրջանի նորարարութեան գործունէութեան սկզբնաքայլը կը հանդիսանայ Վիէննայի մէջ Ռինկշթրասէի իրագործումը: Հին մայրաքաղաքը շրջապատող պարիսպը կը փլցուի, ու անոր տեղ կը բացուի 57 մ. լայնքով 16,5 քմ.նոց եզրուղի մը որ կը բաժնէ Վիէննայի հին եւ նոր մասերը: Նորակառոյց այս եզրուղին է, որ կը կոչուի Ռինկշթրասէ: Այս ուղիին վրայ կը բարձրանան հանրօգուտ կամ անձնական բազմաթիւ կոթողային չինութիւններ, ինչպէս՝ օփերա, թատրոնի, թանգարանի շէնքեր, քաղաքապետարան, համալսարան, սակարան, խորհրդարան եւայլն եւ հասարակաց պարտէզներ:

Մինչ այդ, Վիէննա նկատուած է պարոն արուեստի կեդրոնը: Եւ կառուցումի այս նորայայտ թափը, գոնէ սկիզբին, չի ներկայանար որպէս խզում անցեալի դասական ոճերէն. քանի որ հոն քաղաքապետարան մը կը կառուցուի նէօ–կոթիք արուեստով, կամ Պուրկթէատր մը՝ նէօ–պարոք ու օփերա մը՝ նէօ – ռընէսանս ոճով: Հին ոճերու այս գործածութիւնը պէտք է մեկնել որպէս նոր օրերու մարդուն կողմէ անցեալի ժառանգութեան օգտագործումը, եւ անոր չաղկապումը, արդի արուեստին: Այս կերպով է որ մարմին առաւ նոր ճարտարապետութիւն մը, բոլորովին հաչա՝ արդի ժամանակներու ոգիին: Այս կէտը լաւագոյնս կը բացատրէ իր «Նոր ճարտարապետութիւնն» գործին մէջ Օթթօ Վակնէր, որ քանի մը տարի գլխաւոր ճարտարապետը եղած է Ռինկշթրասէի: Ան երբ կը խօսի իր այս գործունէութեան յատկապէս առջին շրջանին մասին, զայն կ'որակէ «ազատ վերածնունդ» մը. վերածնունդ մը, ուր անցեալէն վերցուած ձեւի մը ամենայն հաւատարմութեամբ կրկին օգտագործումը չէ հարցը, այլ հաստատումը բովին անձնական տրամախոհութեան մը – կամ նոյնիսկ արուեստի մարզին մէջ մղուած պայքարի մը – հին մեծադոյն վարպետներու հետ:

Վիէննայի արդիականութիւնը՝ հինի նկատմամբ, «յեղաշրջական» կոչուած այլ յառաջապահ չարժումներու կեցուածքը չունի. ինչպէս օրինակի համար իտալական ապագայապաշտութիւն մը, որ բոլորովին կը մերժէր, կ'ուզէր ջնջել անցեալ մշակոյթի մը յիշատակներն ու վրկանները: Յառաջապահ հոսանքներու հինը մերժող այս ընդհանուր կեցուածքին քով, Վիէննա այլ պատկեր կը պարզէ. հոն՝ Ռինկշթրասէի վրայ կը կառուցուին թանգարաններ, ուր կ'արժեւորուին հին արուեստի գործերը: «Նոր»ը հինին մխաձուլումով ստեղծած ըլլալու այս յատկանիշն է հաւանաբար, որ Վիէննայի արդիական շրջանը կը դարձնէ մնայուն ու նաեւ ներգործօն, մինչ անդին, նոյն ժամանակներու կը տեսնուին արդիականութեան փոքմաթիւ այլ ձգտումներ, որոնք սակայն չեն տեւեր: Վիէննայի պարագան կրնայ կոչուիլ մշակոյթի իրական համադրում մը, ուր ոչինչ կը ջնջուի, այլ միայն տարրեր ծիր մը կը փոխադրուին անցեալի արժէքները:

Ասիկա շրջան մըն է, ուր արուեստագէտն ու մտաւորականը կը կեդրոնանան մարզուն ներաշխարհին վրայ. մարդուն ներքին ապրումներն են, որոնք կը ներկայութիւն մը: Մտաւորական այս նոր սերունդը դէմ է ազատական չարժումի հիմնադիրներուն մշակոյթի համապրումին: Անոնք կ'ուսնենան իրենց կեդրոնը, ուր ամէն տարի պիտի կազմակերպուին ցուցահանդէսներ եւլն.: Այս շէնքին ճակատը կը պտնուի հետեւեալ արձանագրութիւնը. «ամէն շրջանի՝ իր արուեստը եւ ազատութիւն արուեստին» ինչ որ կ'ըլլայ իրենց կարգախօսքը: Անոնք չեն գտնազաներ արուեստները. մեծ կամ փոքր, հարուստի կամ աղքատի չափանիշերով: Արուեստը կը պատկանի բոլորին:

Այս խմբակը կ'ունենայ իր ամսաթերթը՝ «Վէր սաքրում» (Սրբազան գարուն): Հոն կը հրատարակեն յառաջապահ գրականութեան գործեր եւ ցուցահանդէսներու նկարագրականներ: Իւրաքանչիւր թիւի կողքը կը գծէ իրենցմէ արուեստագէտ մը, որմէ գանազան նկարներ ալ կը տրբերին ներսի էջերուն մէջ – փորագրութիւն, վիմատիպ եւայլն–:

Այս խմբակին ամէնէն կարեւոր դէմքերէն են ճարտարապետներ՝ Ժ. Հոֆման, Ժ. Մ. Օլպրիխ, նկարիչներ՝ Կ. Քլիմթ, Է. Շիլէ, քանդակագործ՝ Ք. Մոսէր եւայլն:

Վիէննայի այս շրջանի նկարչութիւնը չատ ուշ դնահատուած է, որովհետեւ իր երկու մեծագոյն անուններէն Քլիմթի գործերու կարեւոր մէկ մասը վճռացած են, իսկ Է. Շիլէ կարճատեւ կեանք մը ունեցած է:

Քլիմթ ունենալով հանգերձ բնանկարներ, աւելի կը յիշուի իր այն պատատներով, ուր գլխաւոր նիւթը կինն է: Կինը առեղծուածային էակ մըն է, զոր մարդ երբեք չի յաջողիր ամբողջովին խորհրդադրել. խորհուրդը՝ որ երբեմն քաղցր է եւ երբեմն չար: Իր յայտնի պատատներէն՝ «Կեանքը եւ մահը» կը ներկայացնէ սեռը (էրոս) եւ մահը (Թանաթոս) զոյգը: Իր տիպարները ան գրեթէ միշտ կը ներկայացնէ ենթախորքի մը վրայ որ կը յիշեցնէ բիւզանդական չաճախ ոսկեզօծ խճանկարները: Պատատներու այս ենթախորքերը իր մօտ կը վկայեն չարդարական արուեստի յայտնի կարողութեան մը մասին:

Իսկ Է. Շիլէի մօտ մարդ կը կարծէ մէկ յոլացումը գտնել Ֆրոյտեան հոգեվերլուծումին հիմնական ազդակներուն.

ՍԷՍԷՍԻՈՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ

ձախէն աջ՝ Շթաբֆ, Քլիմք, Մոզեր, Պէօհմ, Լէեց, Շթէօր, Լիսք, Օրլիմ Քուրցվայլ, Շթոլպա, Մոլ եւ Պախլըր:

մէն. իսկ Օ. Վակնէր, որուն կը յանձնուի քաղաքին փոպուլիին եւ Դանուբի կոնտաւորամի աշխատանքին ազնիւ ջրամբարներու, ամբարտակներու չինութիւնը, կը գործածէ մեւտալը որպէս նանիւթ եւ այլ նոր նիւթեր, ինչպէս ալիւմինիում եւ էմայ: Ան է որ նոր ըմբռնումը կը բերէ ճարտարապետ – ճարտարապետ միաձուլումին: 19րդ դարուն ասոնց իւրաքանչիւրը ունի իր մասնագութիւնը, եւ միմիայն իրը. այսպէս՝ ճարտարապետը չինութեան մը թէհնիք մասին վրայ կը ծանրանայ առանց նկատի առնելու այդ թէքնիքով ձեւի իրագործումը, իսկ միւս կողմէ ճարտարապետը հետամուտ է միայն, կամ գլխաւորապէս, ձեւին: Վակնէր կ'ըսէ, թէ ճարտարապետ – ճարտարապետ միութենէն –ինչ որ ինք «չէնքի արուեստագէտ» կը կոչէ– միայն կարելի է ակնկալել արդիական արուեստն ու ճարտարապետութիւնը:

Օ. Վակնէրով է որ ճարտարապետութեան պատմութեան մէջ կը սկսի մեծ քաղաքներու ճարտարապետութիւնը. անոր կառուցողական ըմբռնումը չի սահմանուիր միմիայն խնդրոյ առարկայ չէնքով մը, այլ զայն կը դետեղէ քաղաքաչինական յարմարագոյն վայրին մէջ:

Վիէննական վերածնունդին ծանօթ ուրիշ մէկ անունն է ճարտարապետ Ա. Լոս, որ «Սրբազան գարուն» ամսաթերթին մէջ հրատարակուած յօդուածով մը քննադատած է Ռինկշթրասէի ճարտարապետութիւնը: Ան համոզուած է, որ ճարտարապետական ըմբռնումը ամէն բանէ առաջ պէտք է ծառայէ նպատակի մը: Ինք 20րդ դարու սկիզբի այն ըմբռնումին ջատագովներն է, որ կը պաշտպանէ հետեւեալ թեզը. ճարտարապետութիւնը պէտք է ձերբազատի միայն ձեւական ոյարդարանքի ազդակ մը նկատելու վճակէն: Իր այս ըմբռնումը լաւագոյն ներկայացնող կառոյց մըն է Լոսհաուզը, ուր ճակատը միմիայն պարզ պատուհաններով, կը հակադրուի աւանդական ոճերու:

Սէսէսիոնի խմբակին «արուեստը բոլորին կը պատկանի» ըմբռնումին գործնական մէկ արդիւնքը կ'ըլլայ Վիէննէր Վերքբէթէն (Վիէննական աշխատանոց) որու նպատակն էր արհեստաւորին ներշնչել ստեղծելու հաճոյքը, ու արուեստի գործերը սեփականութիւնը դարձնել ամէն լայն զանգուածներու: Նաեւ արժեւորել գանազան արհեստներ: Այս աշխատանոցը կը հիմնուի Սէսէսիոնի խմբակէն գլխաւորաբար Հոֆմանի եւ Մոսէրի չնորհիւ. Հոն աշխատութիւն կը տարուի բազմազան մարզերու մէջ, ինչպէս՝ ապակիգործութիւն, զարպեղէն, կերպաս, կահկարասի, որմնազդ եւայլն: Այս գործունէութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն չրջանի ճարտարապետներ, նկարիչներ, արձանագործներ, եւայլն:

Վիէննայի այս շրջանի ամենածանօթ անունն է հաւանօրէն Ս. Ֆրոյտ, որ հիմնադիրն է հոգեվերլուծումի: Զայն կը բարկած է դիտական մեթոտով մը, ըմբռնելով այն իրողութիւնը, թէ չախտի (նեւրոզ) պատճառը պէտք է փնտռել սեռային կեանքի ծալքերուն մէջ, եւ թէ երեւոյթը չաճախ արդիւնք է իդիպոեան բարդոյթի:

Այլ անուն մըն է Թ. Հէրցլ, որ առջին անգամ –որպէս իւթոփի– կը յղանայ հրէական պետութեան մը ծրագիրը: Այսօր ան ծանօթ է որպէս հիմնադիրը քաղաքական սիոնականութեան:

Թուենք տակաւին անուններ պրակնութեան մարզէն. Շնիցլէր, Ֆ. Վէքֆէլ, Ս. Ցվայկ, Հօֆմանսթալ: Այս վերջինին քնարական քերթուածներուն նիւթ դարձած են հոգեկան հարցեր: Գիտական մարզին մէջ ծանօթ անուն մըն է Է. Մաչ, փորձառական բնագիտութեան իր աշխատանքներով: Այս շրջանը առած է տակաւին Վէպէրի, Պէրկի, Շէօնպէրկի նման երաժիշտներ, որոնց կը պարտինք աթոռնալ երաժշտութիւնը:

×

Վիէննական վերածնունդը՝ կէս դարու այս չարժումը, արդիականութեան հզօր չունչը, կ'ըլլայ նախաքայլ մը, որ դարու մատուռ, արուեստի ու դիտութեան զարգացումին վրայ:

Ա. Ա. ԹՈՓՈՒԶԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire: N° 55935

Երեւան
ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
3
ՄԱՐԴԻ
SAMEDI
3 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.238 | Fondateur: ECHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.238

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹ

ՊԷՐՐԻ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ ՊԱՏԺԵԼ ՀԱԿԱՀԱՅ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐՈՒ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

ՄԻՆՉ ԱՍԱԼԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ՝ ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅ - ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Պէյրութի Հայերուն դործադուլը տեւած է մինչեւ կիրակի: Բոլոր խանութները, դպրոցները եւ հասարակութիւնները փակ մնացած են Հինդշաբթիէն սկսեալ, մինչ կրօնական թէ կուսակցական պատասխանատուները կը շարունակէին իրենց տեսակցութիւնները Լիբանանի զանազան ղեկավարներուն հետ եւ կը հրապարակէին միացեալ յայտարարութիւններ:

Երեք օրուան մէջ, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի (Մայիս 26, 27, 28) եօթը մահափորձեր կատարուած էին Հայերու դէմ, որոնց հետեւանքով երեք հոգի տեղն ու տեղը մեռած էին, մինչ չորս ուրիշներ ծանրօրէն վիրաւորուած:

Այս ծանրակշիռ դէպքերուն առընչութեամբ, յիշենք թէ տեղւոյն վրայ, պարբերական տեսակցութիւններ միշտ կը կատարուին, անկախ կազութեան բնոյթէն: Այսպէս, Մայիս 21-ի «Ազդակ»ը կը հաղորդէր թէ Հայ Երեսփոխանական պլոքի անդամ՝ Յակիկ Պապիկեան եւ Հ.Ց.Դ. կեդրոնական կոմիտէի ներկայացուցիչը, նախորդ օրը այցելութիւն մը ըրած էին նախարար եւ «Ամալ»ի ղեկավար՝ Նէպիհ Պէրրիի, որու ներկայացուցած էին «քրիստոնէական ծրագրին» գլխաւոր դիծերը: Պէրրի մատնանշած էր, այս առթիւ, թէ չի մերժեր լիբանանեան ազնւապետութիւնը լուծող որեւէ նախաձեռնութիւն, որ կրնայ զայ Վատիկանէն, պայմանաւ որ ան ըլլայ անկախ եւ ինքնուրոյն կեցուածք: Առարկած է որ ծրագրին մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ Հարաւի իրավիճակին, «Հարաւային Լիբանանի հանակ»ին եւ այլ հարցերու մասին: Մատնանշած է որ ծրագրէն կը բացակային նաեւ երեք մեծադոյն համայնքներուն մէջեւ հաւասարակշռութեան գաղափարը, որու վրայ կը ծանրանար Դամասկոսի երբեակ համաձայնագիրը: Յակիկ Պապիկեան խոստացած է ջանք թափել կողմերու պատկերացումը համադրելու համար:

Քանի մը օր յետոյ, այս անգամ երեք կուսակցութեանց (Հ.Ց.Դ., Ս.Դ.Հնչակեան եւ ՌԱԿ) ներկայացուցիչներն են որ այցելած են Հանրապետութեան Նախագահին, որու յայտնած են հայ գաղութին հետեւողական կեցուածքը Լիբանանը յուզող ցաւալի դէպքերուն առընթերութեամբ, չեշտելով չինչ տիալոկի մը անհրաժեշտութիւնը Լիբանանի բոլոր համայնքներուն միջեւ:

Ոճրային դէպքերէն ետք, տեսակցութիւնները շարունակուած են աւելի մեծ թափով, նախարարապետին, Հանրապետութեան միւֆթիին, չիի գերագոյն մարմնի փոխ - նախագահին: Պատուիրակութիւնը գլխաւորած են երեք յարանուանութեանց պետերը՝ Արամ Եպիսկ., Աղբէա Եպիսկ. եւ վերապատուելի Աբրահամ Սարգիսեան, իրենց կ'ընկերանային երեսփոխան Սուրէն Յովհաննիսեան եւ երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը:

Այս այցելութեանց զուգահեռ, հայկական պատուիրակութիւնը հաղորդակցութիւն մըն ալ հրապարակած է դատապարտելով հակահայ յարձակումները, չեշտելով թէ «Լիբանան պէտք է սիրոյ, եղբայրութեան եւ համակեցութեան հայրենիքը մնայ»: Իր կարգին, նախարարապետ՝ Ռաշիտ Քարամէ դատապարտած է «Հայ համայնքի մեր եղբայրներուն դէմ կատարուած անարդարանալի յարձակումները» եւ չեշտած թէ պէտք է սեղմել լիբանանեան շարքերը դէմ դնելու համար այս դաւին:

Ուրիշ պատուիրակութիւն մըն ալ այցելութիւն մը տուած է ընկերվարական-յառաջդիմական միւրզի պարագլուխ Ճումպլըլաթի՝ չնորհակալութիւն յայտնելու համար իր բռնած դիրքին առթիւ: Հայ կազմակերպութեանց Համախմբումն ալ զանազան յայտարարութիւններով կը դատապարտէ արարքները ու կը հրաւիրէ ղեկավարները, որ իրենց պատասխանատուութիւնները առանձնեն եւ չթողուն որ նման արարքներ գործուին: Կրթական նախարար՝ Սէլիմ Հէտ ալ իր խոր մտահոգութիւնը յայտնած է այս մահափորձերուն առթիւ, յայտարարելով. - «Աւելորդ է յիշել թէ որքան կ'ուզենք որ հայ գաղութը մեր մէջ մնայ»:

Լրատուութեան կաթողիկէ կեդրոնն ալ դատապարտած է, մատնանշելով. - «Լիբանանցիները հանդիսատեսի պէս կը դիտեն կատարուածը, որ օտար ծայրայեղ հոսանքներու գործն է»:

× Ատամնաբոյժներու Միութիւնը մէկ ժամուան գործադուլ հռչակած էր Երկուշաբթի (Ցունիս 2) համար, իբրեւ բողոք իրենց ատամնաբոյժ ընկերոջ սպանութեան:

× ԱՍԱԼԱՆ ալ, այլ ճակատի վրայ բուռն սպառնալիք մը ըրած է արաբերէն ղեկոյցով (Մայիս 24, Թուակիր), ուր կ'ըսէ թէ վճռած է յայտնաբերել դաւին հեղինակները եւ ծանր դաս մը տալ, ինչ - վրէժի սկզբունքին վրայ հիմնուած՝ ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման, որպէսզի ոճրագործները գիտնան թէ զօրաւոր ժողովուրդ մըն ենք: ԱՍԱԼԱ-ի մօտ այլ կազմակերպութիւն մըն ալ՝ «Հայկական Ժողովրդական Շարժումը», Աֆէնքի մէջ, ցաւ յայտնած է այս սպանութեանց համար, որոնց պատասխանատու կը նկատէ Թուրքիան, քանդելու համար բարեկամութիւնը Արաբներու եւ Հայերու միջեւ:

× Յարձակումները դատապարտած է նաեւ Մորմրդարանի Նախագահը Հիւսէյնի:

× Լիբանանեան ուժերն ալ այս մահափորձերուն մէջ կը տեսնեն ձեռքը Ծայրայեղներու, որոնք կ'ուզեն պարպել Պէյրութը բոլոր ոչ - մահմետական բնակիչներէն:

× Երեք հայ կուսակցութիւնները նոր հաղորդագրութեամբ մըն ալ չնորհակալութիւն յայտնած են բոլոր անոնց որոնք իրենց օժանդակութիւնը խոստացած են եւ չեշտած քանի մը կէտեր.-

- Մերժել որեւէ բիրտ ուժի գործածութիւն, դինեալ պայքար, լուծելու համար լիբանանեան հարցերը:

(Շար· Ա· Էջէն)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔ՝

ՅՈՎՀ. ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ.
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՆՈՐ ՍՐԱՀԻ ԲԱՑՈՒՄ

Տանն Կիլիկիոյ Հայ Կաթողիկէ Կաթողիկոս - Պատրիարքին Փրանսա այցելութիւնը սկսաւ Մարսէյլէն, ուր ժամանեց Չորեքշաբթի օր, Մայիս 21-ին: Մարսէյլ, Սէն - Շամոն, Վալանս, Լիոն, Հուակ՝ Փարիզ, Ցովհ. Պետրոս ԺԵ. պաշտօնական իր առաջին այցելութիւնը կը կատարէր Ֆրանսա: «Ցառաջ», առաջին օրէն, արձագանգեց այս ժամանումին եւ յաջորդական իր թիւերով կուտայ բոլոր մանրամասնութիւնները՝ Մարսէյլէն Փարիզ:

Կիրակի, Ցունիս 1-ին, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս· Խաչ - Ս· Ցովհաննէս Մայր Եկեղեցին ծայրէ ծայր լեցուն էր եւ բազմութիւնը երկիւղածութեամբ հետեւեցաւ պատարագին, զոր մատոյց Կաթողիկոս - Պատրիարքը: Խորապէս տպաւորիչ արարողութիւն մը, որու ներկայ էին բազմաթիւ հոգեւորականներ քոյր Եկեղեցիներու եւ աշխարհական անձնաւորութիւններ:

Ծիշենք· - Փարիզի Արքեպիսկոպոսին փոխանորդ՝ Գերպ· Անտրէ Վէնթթռուա, ուկրանացի Էկզարք՝ Գերպ· Միչէլ Հերինչային, Գերպ· Միչէլ Տէքան, Հայր Ռիքէ, Էօվր ս'Օռհանի ընդհ· անօրէն Գերպ· Վերնատ, Փարիզի արքեպիսկոպոսարանէն՝ Իվ Մարչասն, պապական նուիրակութենէն՝ Գերպ· Պալէսէրի եւ Ձիւրպըրիկըն, Փարիզի Հայոց առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկ., Մարոնի եկեղեցւոյ ընդհ· փոխանորդ՝ Գերպ· Հարֆուչ, ինչպէս նաեւ Քէ ս'Օրսէյի Միջին - Արեւելքի Հարցերու անօրէնին կցորդը՝ Պ· Լիւսէ, կրօնական հարցերու պատասխանատուն, Մէթր Փաթրիք Տէվէճեան, Լիբանանի նախկին դեսպանը, Ռէմոն Իտէ եւայլն, եւայլն:

Պատրիարքին քարոզէն առաջ, իր բարեւը ներկայութիւնը ողջունեց եւ բարի գալուստ մաղթեց, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետը՝ Մանուէլ Վրդ· Պաթապեան, Անոր մասնաւոր ուշադրութեան եւ հոգածութեան յանձնելով պաղութիւս հին եւ նոր անդամները, որոնց համար Ցովհ· Պետրոս ԺԵ.ի այցելութիւնը քաջալերական եւ մխիթարական է: Ապա, քաջութիւն եւ ուժ մաղթեց Կաթողիկոսին, որպէսզի իր առաքելութիւնը կարենայ չարունակել ի փառս Աստուծոյ եւ ի չահ եւ ի պայծառութիւն Հայ Ժողովուրդին:

Ցովհ· Պետրոս ԺԵ· իր քարոզին մէջ (հայերէն, ապա՝ Ֆրանսերէն) չեշտեց դիմաւորելու հաւատքը արծարծելու անհրաժեշտութիւնը, ժամանակաշրջանի մը մէջ, ուր հաւատքը ամէն օր կը բախի պիտակն անաստուածութեան եւ այս առընչութեամբ յիշեց Պերկսոնի խօսքը, - Որքան աճի գիտական նուաճումը, այնքան աւելի մարդ պէտք ունի հոգեւոր առաւել զօրութեան զոհը չդառնալու համար, իր իսկ նուաճումներուն: Երանի անոնց որոնք չտեսան, բայց հաւատացին: Եկեղեցին, չարունակեց Կաթողիկոս - Պատրիարքը այս տաճարը չէ, այլ Քրիստոսն է, Պետրոսեան հիմերու վրայ բարձրացած: Իր պատգամը տուաւ, ծանրանալով երեք կէտերու վրայ. - Հաւատարմութիւն՝ Քրիստոսի, հաւատարմութիւն՝ եկեղեցիին, հաւատարմութիւն՝ հաւատակութեան: Հաւատարմութիւն Քրիստոսի, որ մեզ սիրեց, նախքան մեր՝ զինքը սիրելը, եկեղեցիին՝ որ հիմնուած է այն ժայռին վրայ, որ է՝ Պետրոս եւ հաւատակութեան, այսինքն՝ անսակարկ հաւատարմութիւն մեր ծագումին, հայ ժողովուրդին, այնքան հարուստ աւանդի մը տէր: Հաւատակութիւն կը նշանակէ նաեւ հաղորդութիւն, միութիւն: Հաւատակութիւնը պէտք չէ կրաւորական մնայ, եւ այն առեն, ըսաւ Կաթողիկոսը, ես ալ կրնամ ըսել ձեզի, Պօղոսի հետ՝ դուք իմ փառքս էք եւ իմ պսակս: Իր քարոզի աւարտին, Ցովհ· Պետրոս ԺԵ· յատուկ ազօթք մը խնդրեց Լիբանանի համար, որպէսզի ան վերագտնէ իր խաղաղութիւնն ու անդորրութիւնը:

Արարողութեան աւարտին, Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Էկզարքը՝ Գրիգոր Եպիսկոպոս Կապրոյեան չնորհակալութիւն յայտնելէ ետք Կաթողիկոս - Պատրիարքին որ ընդառաջ գացած էր իրեն եղած հրաւէրին, յանուն Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ եւ Ֆրանսահայ գաղութին, չնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ Ֆրանսացի ժողովուրդին եւ Պետութեան, որ հիւրընկալած էին զարուա առաջին եւ աւա՛ղ ոչ՝ վերջին - ցեղասպանութեան վերապրողները, թոյլ տալով որ անոնք գտնեն մարդու եւ Հայու իրենց արժանաւորութիւնը: Ապրիլ իբրեւ Ֆրանսացի եւ Հայ երկուութիւն մը չէ, ըսաւ Գրիգոր Եպիսկ· այլ՝ հարստութիւն մըն է: Չնորհակալութիւն յայտնեց Փարիզի Արքեպիսկոպոսութեան, որ 1970-ին հայ կաթողիկէ համայնքին կը տրամադրէր այս եկեղեցին, չնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ կարդինալ - արքեպիսկոպոսին ներկայացուցիչին, ուկրանացի էկզարքին եւ արեւելեան եկեղեցիներու հոգեւոր ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ Փարիզի Հայոց առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկոպոսին:

Գրիգոր Եպիսկ· յայտնեց թէ քանի մը վայրկեանէն Կաթողիկոս - Պատրիարք բացումը պիտի կատարէր յարակից բազմանպատակ սրահին, որուն կարգաւորման ծախքերը ստանձնած էր Փարիզի Քաղաքապետարանը, փոքր օժանդակութեամբ հայ կաթողիկէ եկեղեցւոյ, մաղթելով որ հետզհետէ իրագործուին նաեւ այլ ծրագիրներ:

Հուսկ կատարուեցաւ նոր դեղեցիկ սրբարանին բացումը եւ ժողովուրդը խումբ - խումբ կրցաւ դիտել տարուած գնահատելի աշխատանքը: Պատշաճ հիւրասիրութեամբ մը չարունակուեցաւ այս հանդիսութիւնը, որ յիշատակելի օրուան մը դրոշմը կը թողու գաղութիս մէջ:

Ա· Մ·

× Յայտնենք թէ Պէյրութի «Օռիան - Լը Ժուռ» օրաթերթը օր օրին կ'արձանագրէ Կաթողիկոս - Պատրիարքին այս ընթացքին:

« L'AVENTURE HUMAINE »

L'Art des Arméniens

par A. ALPAGO-NOVELLO

Վաւանք-իւռ Իւմէն, եռամսեայ պարբերականին մէջ, զոր լոյս կ'ընծայէ (Ֆրանսայի համար) Սեռքլ ս'Առ, 90 ռիւ Պաք, Փարիզ 7-րդ, լոյս տեսած է խիստ հետաքրքրական յօդուած մը զոր առորագրած է իտալացի ծանօթ փրոֆէսէօր՝ Աւրիանօ Ալփակօ - Նովէլլօ: Նորագրուած՝ «Հայերու Աւրուեսը», յօդուածը նուիրուած է հայկական ճարտարապետութեան եւ ամբողջացած է գեղեցիկ նկարներով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Մայիս 20-ին Երեւանի Ս. Շահումեան պալատին մէջ սկսած է Հայաստանի գրողներու իններորդ համագումարը: Պատգամաւորներէն զատ ներկայ գտնուած են արուեստի, գիտութեան, մշակոյթի գործիչները, կուսակցական աշխատողները, Մոսկուայէն, այլ հանրապետութիւններէ գրական կազմակերպութիւններու պատուիրակութիւններ, սփիւռքահայ գրականութեան ներկայացուցիչները:

Համագումարի բացումը կատարած է բանաստեղծ Համօ Սահեան:

Ընտրուած են համագումարի ղեկավար մարմինները. ապա ներկաները վայրկեանի մը լռութեամբ յարգած են յիշատակը նախորդ համագումարէն եաք մեռած խորհրդահայ գրողներու: Ճշդուած է օրակարգը, ու Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան հաշուետու զեկուցումով խօսք առած է նախագահ Վ. Պետրոսեան:

Ան ըսած է, թէ ճիշդ է որ գրականութիւնը մշակոյթի այն բնագաւառն է որ ամէնէն քիչ կ'ենթարկուի ծրագիրներու, ուր դժուար է անվրէպ կանխագուշակումներ ընել ու վստահ դեղատոմսեր առաջարկել, սակայն սթափ յետադարձ ակնարկ մը առնէ կուտայ պարզելու ստեղծագործական մեր ճամբուն լոյսն ու ըստուերը, կը զգէ անցանկալի միտումները ու անպայման կը նպաստէ նաեւ մեր վարուան գրականութեան յաջողութեան:

Վ. Պետրոսեան ապա անդրադարձած է անցնող տարիներու բերած յաջողութեան ու կորուստին, արձակի եւ թատերգութեան մարզին մէջ: Ան յիշած է պետական մրցանակներու արժանացած հայ գրողներու անունները՝ ինչպէս, Ս. Խանզադեան, Հ. Մաթեւոսեան, Ա. Սահինեան, Աղասի, Պ. Զէյթունցեան եւայլն:

Ցետոյ զեկուցողը անդրադարձած է խորհրդահայ արձակին խոցելի կողմերուն, ըսելով, թէ գիրքերու մէջ «չօշափելի չէ փոփոխուող, նորացող ժամանակի իրական ներկայութիւնը. ըստ ամենայնի չեն արտացոլար հայ մարդու հոգեբանութեան նոր խմորումները եւ իրականութեան մէջ ապրող հերոսները դիւրութեամբ չէ, որ կը մտնեն գրականութիւն»:

Ճիշդ է, որ կ'ըսէ Վ. Պետրոսեան լաւ չէ այն գրականութեան վիճակը, որու առջեւի չարքերուն վրայ երիտասարդներ չեն գտնուիր: Գրական նոր սերունդներն են, որ նոր հերոս պէտք է մարմնաւորեն. կապուած չմնան նախորդ սերունդներու գրական տիպարներուն. ցաւալի է, որ մեր գրականութեան նորերուն մէջ քիչ չեն օժտուած անուններ, սակայն քիչ են քննութեան տոկացող գործեր: Այսօրուան մեր գրականութեան մէջ մեծ տեղ կը զբաւեն կարօտի, վերյուշներու մէջ զեղերումի էջերը: Կարօտը կը հասնի հոն ուր իրապաշտ հաւերու: Կերպով մը մեր պապերը դարձած են կաղապար, նախատիպար, որոնք կը թափառին պատմուածքէ պատմուածք, գրականութիւնէն անցնելով չարժանկար, հեռատեսիլ: Այս հափազանցութիւնը ոչ թէ ակնկալուած յուզականութիւնը կ'արթնցնէն ընթերցողին կամ հանդիսատեսին վրայ, այլ կ'ամրանցնեն ցաւը, կարօտը, անտարբերութեան պատճառ դառնալով:

Ամէն մէկ գրականութեան ստեղծագործական - գաղափարական դերխնդիրը իր ժամանակի հերոսի որոնումն է. մեզի պէտք են հերոսներ, որոնք խոչոր ունենան. ըլլան ռոմանթիկներ, սակայն ... սթափ ռոմանթիկներ:

Գալով բանաստեղծութեան խնդիրներուն, Վ. Պետրոսեան նշած է թէ անցեալ տարիներու ընթացքին եթէ եղած չեն վերապահ թռիչքներ, ապա նաեւ անարդար կ'ըլլայ խօսիլ անկումի կամ ճգնաժամի մասին: Հոս ալ ան յիշած է պետական մրցանակի արժանացած անուններ, ինչպէս Վ. Դաւթեան, Մ. Մարգարեան, Ռ. Դաւոյեան, Ս. Կապուտիկեան, Հ. Յովհաննիսեան, Լ. Դուրեան եւայլն:

70-ական թուականներու բանաստեղծութիւնները յաճախ քննադատուած են ժամանակի մեծ հարցերէն որոշ խզումի պատճառով. սակայն այսօր հոն ուելի լայնի է քաղաքացիական ոլիմը, նչմարելի են ժամանակի նշաններ: Կը ստեղծուին սիրային, խոհափիլիսոփայական արժէքաւոր շարք մը գործեր. սակայն կարելի չէ միւս կողմէ չափսոսալ, որ ժամանակակից խորհրդահայ բանաստեղծութիւնը ընդհանուր առմամբ կ'ապրի ուելի փոքր ցաւերով:

Իր մահէն 15 տարի եաք այսօր եւս ամէնէն արդիական բանաստեղծը կը մնայ Պ. Սեւակ: Անկէ ստացուած բանաստեղծական դասերու մասին բաւարար չէ մինչեւ հաւատարմութեան երդումները ընել, այլ պէտք է նայիլ նոյն ուղղութեամբ:

Եթէ կ'ընդգծուի այսօր 60-ական թուականներու արձակագիրներու գնահատելի կողմը, այդ իրենց ստեղծագործական տարբերութիւնն է: Մ. Գալշոյեան, Հ. Մաթեւոսեան, Զ. Խալափեան, Պ. Զէյթունցեան եւ ուրիշներ, գրականութեան բերին սեփական հայեացք, հերոս, ըսելիք, ոճ, արձակի ուշագրաւ սերունդ մը գոյացնելով:

Վ. Պետրոսեան մատնանշած է, թէ այսօրուան մեր գրական կեանքի արմատական հիւանդութիւնը՝ գրական ստեղծագործական իսկական, տաք վէճերու պակասն է: Ու ապա նաեւ ան խօսած է քննադատութեան անբաւարար բնոյթին մասին: Այս փակագծին կը պատկանին նաեւ լոյս տեսած գրախօսութիւնները, որոնք, քիչ բացառութեամբ զուրկ են քննադատական - վերլուծական ոգիէ: Դոհացուցիչ ըլլալ հեռու են նմանապէս «Գրական երկխօսութիւն»ները, ուր մեծ մասով ո՛չ վէճ կայ, ոչ ալ տարակարծութիւն:

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան նախագահը արտայայտուած է տակաւին հրատարակչական քաղաքականութեան մասին, ցաւ յայտնելով, որ նոր հերոսներ, կեանքի իրականութիւններ՝ երբ կը դառնան գրական մարմնաւորում, պէտք է արագ հասնին ընթերցողին: Մինչդեռ գրողի գրասեղանէն մինչեւ ընթերցող, ճամբան երեք - հինգ տարի կը տեւէ:

Հրապարակախօսութիւնն ալ գրական սեռ մըն է, որ ընդհանրապէս չի դոհացներ Վ. Պետրոսեանը: Ան կ'ըսէ թէ վերջին տարիներուն ճիշդ է որ այս մարզին մէջ յայտնուած են էջեր, ուր արձագանգած են բնութենապաշտ ու լեռնային գիւղերու ճակատագրին առընչուած հարցեր, սակայն քիչ բացառութիւններով այդ յօդուածները ուելի զգացական խորք ունին, քան իրապաշտ դիտում:

Ուշագրաւ երեւոյթ մը վերջին տարիներու, որ կը սպառնայ մեր ժողովուրդի ստեղծագործական տաղանդի ակունքին, արուեստի մէջ ժառանգականութեան խեղաթիւրուած դերաեւորումներու հարցն է. այսպէս. նկարիչէ որդին կը դառնայ նկարիչ, ճարտարապետինը՝ ճարտարապետ եւայլն: Այս «որդի» բառին մէջ կը պարփակուին գարմիկ, հարս, ազգականի զաւակ, կամ դրացի: Այս երեւոյթը ներկայ է նաեւ գրականութեան մէջ: «Որդի»ները շատ անգամ կը դրաւեն խնամիութեան կամ համալսարանական արժէքաւոր տեղերը, յետոյ մուտք կը գործեն արուեստի գժուարին դռներէն ներս: Ժառանգականութեան այդ պատին հանդիպելով օժտուած մարդիկ չե՞ն յուսահատիր, հարց կուտայ Վ. Պետրոսեան:

Վերջացնելէ առաջ իր զեկուցումը, ան գոհունակութիւն յայտնած է «Գրական թերթ»ի նկատելի բարեփոխութեան համար, մինչ «Գարուն» ամսագիրը կարծես թէ կորսնցուցած ըլլայ երիտասարդական թրթիռը. կարծես ծերացած ըլլայ իր առաջին տարիներու ընթերցողներուն հետ:

×

Համագումարի ընթացքին «Գրական պրոցէսը եւ արդիականութիւնը» զեկուցումով հանդէս եկած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար, արձակագիրը Ն. Ադալեանը: «Ժամանակակից գրականութեան գարգացման տեսական հարցերը» զեկուցումով՝ Մ. Աբեղեան գրական ինստիտուտի տնօրէնն՝ Է. Զրբաշեան: Իսկ գրողներու միութեան վերստուգիչ յանձնաժողովի հաշուետուութիւնը ներկայացուցած է Վ. Գրիգորեան:

Զեկուցումներէ եաք տեղի ունեցած է մտքերու փոխանակութիւն: Մասնակցած են գրողներ, խմբագիրներ, գրականագէտներ, արուեստագէտներ, եւ նաեւ լիբանանահայ բանաստեղծ Գ. Ապգարեան:

Ելոյթ ունեցողները ընդգծած են որ խորհրդահայ գրականութիւնը գործօն կերպով կը նպաստէ ժողովուրդի գաղափարաբարոյական եւ գեղագիտական դաստիարակութեան: Սակայն ընելիքները ուելի շատ են:

Կարծիք փոխանակողները չեչտած են, թէ չկան գործօն եւ որոնող, գործուն ու պայքարող գրական կերպարներ, որոնք հասկնան մեր կեանքի առաջընթացի խանգարող թերութիւններն ու արգելքները, եւ հակազդուին անոնց. հոս մեզատոր է նաեւ քննադատական միտքը: Գրական - գեղարուեստական քննադատութիւնը պէտք է թօթափէ առողջ բարոյականութիւնը ներբէն քայքայող բարեհոգութիւնն ու ատոհճանայարգումը: Քննադատութիւնը հասարակական գործ է եւ ոչ թէ հեղինակային ինքնասիրութիւններու եւ յաւակնութիւններու սպասարկումի ոլորտ մը: Գրաքննադատութիւնը պէտք է պայքարի բուրժուական գաղափարախօսութեան, գրականութեան մէջ յայտնուող ամէն տեսակի խորթ տրամադրութիւններու դէմ: Հարկ է նաեւ որ գրողներու միութիւնը եւ թէ պետական հիմնարկները ուելի լրջօրէն գրաղին քննադատական նոր ուժեր պատրաստելու գործով:

Ուշադրութեան ընելիքները կարդին են ինչպէս տաղանդներու բացայայտումը, այսպէս նաեւ զանոնք ճիշդ ճամբու վրայ դնելու գործը: Հոս ալ վճռական դեր պէտք է խազայ գրաքննադատութիւնը եւ ճշմարիտ գնահատական տալ նորերու քայլերուն:

Քննարկելով «արդիական»ութիւնը եւ գրողը» հարցերը, ելոյթ ունեցողներ ընդգծած են այդ մարզին էական թերութիւնները: Փաղաքային կեանք, անոր ընկերա - բարոյական հարցերը անբաւարար պատկերացուած են: Գիւղի կեանքն ալ երբեք սպառած թեմա չէ: Բնաստեղծութեան տպարէզի մէջ ալ պակասը կայ սուր բախումներու վրայ հիմնուած ստեղծագործութիւններու: Կացութիւնը ուելի լաւ չէ թատերգութեան մարզին մէջ: Բանն այն է, որ չատ քիչ դրողներ կը յուզէ թատրոնը. այն լաւատնը որ գործ ունի հազարաւոր հանդիսականներու հետ եւ ուր ուելի առարկայական կը դառնայ գեղարուեստական խօսքի եւ ընթերցողի յարաբերութիւնը:

Այսօր գրողէն կը պահանջուի նաեւ քաղաքացիական մեծ եռանդով խարսխանել կեանքի ստուերոտ կողմերը, ձայնկել պիւրոկրատիզմը եւ կաշառակերութիւնը: Այս առումով մեծ խնդիրներ կը վիճակին նաեւ երգիծական գրականութեան, որ ետ կը մնայ ժամանակի պահանջէն:

Համագումարի ընթացքին խօսակցութիւնը ծաւալած է նաեւ սփիւռքահայ գրականութեան արդի վիճակին, անոր գարգացման միտումներուն չուրջ: Նշուած է, որ անհրաժեշտ է զօրացնել հայրենիք - սփիւռք գրական կապերը, նպաստել սփիւռքահայ յառաջադիմական գրականութեան համակողմանի գարգացման, անոր նուաճումները գարձնել ժողովուրդի սեփականութիւնը:

Համագումարին ընթացքին հանգէս եկած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի քարտուղարը՝ Ռ. Աբգուամանեան:

Համագումարի մասնակիցները ընդունած են բանաձեւ մը, որով վստահեցուցած են կուսակցութիւնն ու ժողովուրդը, որ խորհրդահայ գրողները վճռակամ են իրենց կարողութիւնն ու տաղանդը նուիրաբերելու Խորհրդային Միութեան կեդրոնական կոմիտէի 27-րդ համագումարի որոշումներու իրականացումին:

Համագումարի աշխատանքին մասնակցած են Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար՝ կարէն Դեմիրճեան, վարչապետ՝ Ֆադէյ Սարգսեան եւ այլ պետական դէմքեր:

ՔՂՔԱՆ

Ա. ԳՐԻԳՈՐ

– ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ –

Ա. – ԺԱՄԱՆՈՒՄ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ»). – Մայիս 21–էն 25, Մարսէյլի հայ գաղութը տպրեցաւ հոգեկան ցնծութեան, ազգային հպարտութեան բացառիկ եւ գօտեպնդիչ օրեր, պահեր:

Հոգեկան ցնծութեան՝ որովհետեւ հայ ժողովուրդի հոգեւոր պետի մը, Կաթողիկոս – Պատրիարքի մը, յանձին՝ Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. Գաւազանեանի ժամանումը, հովուական այցելութիւնը, արտակարգ դէպք մըն է, որ խանդավառութեան եւ ջերմեռանդութեան պատգամներ կ'արթնցնէ ժողովուրդին մէջ:

Յովհաննէս – Պետրոս ԺԸ. Գաւազանեան կը պահակալէ Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկէ Հայոց Աթոռին վրայ 1982 Օգոստոս 5–էն ի վեր, Պէյրութ, յաջորդելով Համայեակ – Պետրոս ԺԵ. Կէտիքեանին:

Ծնած է Գահիրէ 1927–ին. Մտած է Զմմառի ընծայարանը 1943–ին, ուր ուսած է երկրորդական ուսումները: 1946–ին, յաճախած է Հռոմի Լեւոնեան վարժարանը: Ապա, հետեւած է խմաստասիրութեան եւ աստուածարանութեան դասընթացքներու: Կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուած է 1952ին: Որպէս փոխ – տեսուչ պաշտօնավարած է Զմմառի եւ Հռոմի Լեւոնեան վարժարանի ընծայարանները 1953–էն 1957: Ցետոյ, Նշանակուած է Գահիրէի Հայ Կաթողիկէ Թեմի»ի նկատելի բարեփոխութեան համար. մինչ «Գարուն» ամսագիրը կարծես թէ կորսնցուցած ըլլայ երիտասարդական թրթիռը. կարծես ծերացած ըլլայ իր առաջին տարիներու ընթերցողներուն հետ:

×

Համագումարի ընթացքին «Գրական պրոցէսը եւ արդիականութիւնը» զեկուցումով հանդէս եկած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար, արձակագիրը Ն. Ադալեանը: «Ժամանակակից գրականութեան գարգացման տեսական հարցերը» զեկուցումով՝ Մ. Աբեղեան գրական ինստիտուտի տնօրէնն՝ Է. Զրբաշեան: Իսկ գրողներու միութեան վերստուգիչ յանձնաժողովի հաշուետուութիւնը ներկայացուցած է Վ. Գրիգորեան:

Զեկուցումներէ եաք տեղի ունեցած է մտքերու փոխանակութիւն: Մասնակցած են գրողներ, խմբագիրներ, գրականագէտներ, արուեստագէտներ, եւ նաեւ լիբանանահայ բանաստեղծ Գ. Ապգարեան:

Ելոյթ ունեցողները ընդգծած են որ խորհրդահայ գրականութիւնը գործօն կերպով կը նպաստէ ժողովուրդի գաղափարաբարոյական եւ գեղագիտական դաստիարակութեան: Սակայն ընելիքները ուելի շատ են:

Կարծիք փոխանակողները չեչտած են, թէ չկան գործօն եւ որոնող, գործուն ու պայքարող գրական կերպարներ, որոնք հասկնան մեր կեանքի առաջընթացի խանգարող թերութիւններն ու արգելքները, եւ հակազդուին անոնց. հոս մեզատոր է նաեւ քննադատական միտքը: Գրական - գեղարուեստական քննադատութիւնը պէտք է թօթափէ առողջ բարոյականութիւնը ներբէն քայքայող բարեհոգութիւնն ու ատոհճանայարգումը: Քննադատութիւնը հասարակական գործ է եւ ոչ թէ հեղինակային ինքնասիրութիւններու եւ յաւակնութիւններու սպասարկումի ոլորտ մը: Գրաքննադատութիւնը պէտք է պայքարի բուրժուական գաղափարախօսութեան, գրականութեան մէջ յայտնուող ամէն տեսակի խորթ տրամադրութիւններու դէմ: Հարկ է նաեւ որ գրողներու միութիւնը եւ թէ պետական հիմնարկները ուելի լրջօրէն գրաղին քննադատական նոր ուժեր պատրաստելու գործով:

Ուշադրութեան ընելիքները կարդին են ինչպէս տաղանդներու բացայայտումը, այսպէս նաեւ զանոնք ճիշդ ճամբու վրայ դնելու գործը: Հոս ալ վճռական դեր պէտք է խազայ գրաքննադատութիւնը եւ ճշմարիտ գնահատական տալ նորերու քայլերուն:

Քննարկելով «արդիական»ութիւնը եւ գրողը» հարցերը, ելոյթ ունեցողներ ընդգծած են այդ մարզին էական թերութիւնները: Փաղաքային կեանք, անոր ընկերա - բարոյական հարցերը անբաւարար պատկերացուած են: Գիւղի կեանքն ալ երբեք սպառած թեմա չէ: Բնաստեղծութեան տպարէզի մէջ ալ պակասը կայ սուր բախումներու վրայ հիմնուած ստեղծագործութիւններու: Կացութիւնը ուելի լաւ չէ թատերգութեան մարզին մէջ: Բանն այն է, որ չատ քիչ դրողներ կը յուզէ թատրոնը. այն լաւատնը որ գործ ունի հազարաւոր հանդիսականներու հետ եւ ուր ուելի առարկայական կը դառնայ գեղարուեստական խօսքի եւ ընթերցողի յարաբերութիւնը:

Այսօր գրողէն կը պահանջուի նաեւ քաղաքացիական մեծ եռանդով խարսխանել կեանքի ստուերոտ կողմերը, ձայնկել պիւրոկրատիզմը եւ կաշառակերութիւնը: Այս առումով մեծ խնդիրներ կը վիճակին նաեւ երգիծական գրականութեան, որ ետ կը մնայ ժամանակի պահանջէն:

Համագումարի ընթացքին խօսակցութիւնը ծաւալած է նաեւ սփիւռքահայ գրականութեան արդի վիճակին, անոր գարգացման միտումներուն չուրջ: Նշուած է, որ անհրաժեշտ է զօրացնել հայրենիք - սփիւռք գրական կապերը, նպաստել սփիւռքահայ յառաջադիմական գրականութեան համակողմանի գարգացման, անոր նուաճումները գարձնել ժողովուրդի սեփականութիւնը:

Համագումարի ընթացքին հանգէս եկած է Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար՝ կարէն Դեմիրճեան, վարչապետ՝ Ֆադէյ Սարգսեան եւ այլ պետական դէմքեր:

ՔՂՔԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՏՈՒՅ ՀԱՐՑԱԿԱՆ

Ո՞ՐՆ Է ՄԵՂԱՎՈՐԸ

Ծանոթ կենդանաբան Ա. Ա. Մելիքյանի հետ զրուցում է մեր թղթակիցը։

– Մելիքյան, ի՞նչ ուշագրավ նյութեր ունեք։

– Ամեն, ինչ հարկն է։ Մանավանդ ուշագրավ է մեղավորի կենսակերպը։

– Ինչպե՞ս, ինչո՞ւ մեղավոր։ Ինչ մեղավոր է նա։

– Ցավոք, մեղավոր է։ Ինչպես ասում են՝ ինչ ուտում է, նրանից էլ հոտում է։ Մեղավորի ձեռքբերած սովորությունները, որ ցույց են տալիս նրա ոչ լավ կենսակերպը, ինչպես նաև մեղավորի ֆիզիկական տվյալները, որ ցույց են տալիս նրա ոչ լավ ֆիզիկական վիճակը, ինչպես նաև մեղավորի ոչ լավ հոգեբանական վիճակը։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորը ձեռք է բերում այդ ամենը։

– Մեղավորը ձեռք է բերում այդ ամենը, որովհետև նա ապրում է ոչ լավ միջավայրում։ Ոչ լավ միջավայրում ապրելով՝ նա ձեռք է բերում ոչ լավ սովորություններ, ոչ լավ ֆիզիկական վիճակ, ոչ լավ հոգեբանական վիճակ։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորը ապրում է ոչ լավ միջավայրում։

– Մեղավորը ապրում է ոչ լավ միջավայրում, որովհետև նա ապրում է ոչ լավ ընտանիքում։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորը ապրում է ոչ լավ ընտանիքում։

– Մեղավորը ապրում է ոչ լավ ընտանիքում, որովհետև նրա ծնողները ոչ լավ ծնողներ են։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են, որովհետև նրանք ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողների ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Մեղավորի ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել, որովհետև նրանց ծնողները ոչ լավ ծնողներ են ունեցել։

– Ինչպե՞ս է ստացվում, որ մեղավորի ծնողների

(Շար.ը Դ· էջ)

- Զօրավիգ կենալ որեւէ չանքի որու նպատակն է լիբանանեան չարքերու վերամիացումը:

- Շարունակել Հայերուն առանձնած շաղկապի եւ կամուրջի դերը Լիբանանցիներուն միջեւ:

- Մերժում որեւէ մասնակցութեան առանցքներու՝ ուղղուած սա կամ նա կողմին դէմ եւ որեւէ մասնատման ծրագրի:

- Մերժում որեւէ ենթարկման զաւի մը որ կը ձգտի խախտել վերոյիշեալ դիրքերը:

Ամէնէն յատկանշական յայտարարութիւնը կատարած է սակայն Նապիհ Պէրրի, ըստ որուն «որոշ նշաններ» թոյլ կուտան ճշդելու մահափորձերու հեղինակներուն ինքնութիւնը, չեշտելով թէ· - «Ա՛յս անգամ պատիժը խիստ պիտի ըլլայ»:

Ամալի պարագլուխը որ նոր ընդունած էր Սուրէն Խանամիրեանը, գնահատանքը յայտնած է, այս առթիւ, Հայերուն ցուցաբերած հայրենասիրութեան եւ քաջ դիրքին համար 1975-էն ի վեր, եւ բերած օգնութեան, բոլոր հոսանքները միասին, «մեր եղբայրներուն Նապաայի, Քարանթինայի, Ապաթուառներու եւ Թալ - էլ - Զաաթարի շրջաններուն»:

MUNDIAL

—×—

Մեքսիքայի մէջ՝ Շաբաթ, Մայիս 31-ին, սկսան ոտնագնդակի աշխարհի բաժակի խաղերը: Առաջին օրը տեղի ունեցաւ աշխարհի նախկին ախոյեան Իտալիոյ եւ Պուլկարիոյ հանդիպումը, որ վերջ գտաւ հաւասար արդիւնքով (1 - 1):

Յունիս 1-ի խաղերու արդիւնքներն են..

Պրազիլ - Սպանիա	1 - 0
Ֆրանսա - Քանատա	1 - 0

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՆի մէջ 5000 Քիւբա գոյց մը ըրած են Քիւբոխատանի անկախութիւնը պահանջելով եւ բողոքելու համար Թուրքիոյ «բիրտ զսպումին» դէմ Քիւբաերու նկատմամբ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի ՄԷՋ ձերբակալուեցաւ Սոլիտարնոցի թիւ 2-ը, ինչ որ ծանր հարուած մը կը նկատուի:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 1-ի խաղերու արդիւնքներն են..

Դինեպր - Նեֆթչի	1 - 1
Չերնոմորեց - Արարատ	0 - 0
Սպարտակ - Տորպեդօ Ք·	5 - 0
Զէնիթ - Դինամօ Մինսկ	1 - 2
Շախտեոր - կայրաթ	2 - 0
Մետալիստ - Տորպեդօ Մ·	2 - 3

Այս խաղերէն եօք դասաւորումը կը պահանջէ Զէնիթ 14 կէտով, որուն կը հետեւին Դինամօ Թիֆլիս, Նեֆթչի եւ Շախտեոր 13-ական, Դինեպր եւ Չերնոմորեց 12-ական, Ժալգիրիս եւ Տորպեդօ - Մոսկուա 11-ական, Դինամօ Կիեւ, կայրաթ եւ Դինամօ Մինսկ 10-ական, Սպարտակ, Դինամօ Մոսկուա, Մետալիստ, Արարատ 9-ական եւ Տորպեդօ Քութայիս 7 կէտերով:

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur

ARA LUTUFYAN

Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Յարութիւն Փափազեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Պետրոս եւ Յովիկ Եղիազարեան 200 Ֆ· կը նուիրեն Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանին (տառնալ «Յառաջ»էն):

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, ուր է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խաղաղ Եպիսկոպոսին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ· - Վասպուրականի Հայրէնակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը Տէսլնի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ժան Էզոյեանի, եղբայր - ներուն, քոյրերուն եւ զաւակներուն, Այրի Տիկին Մարիամ Մանուկեանի եւ զաւակներուն, Պ· Յարութիւն Տէրոյեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի մօր, պապականին, խնամիին, Այրի Տիկին Սօֆօ Էզոյեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹ

Օգսէն Հարբութեանի մահուան առթիւ, Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները·· Տէր եւ Տիկին Ժան - Փիէր Սեռէֆէ 300 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Առաքելեանէ 1000 Ֆ·, Տիկին Շահպազեանէ 100 Ֆ·, Ռազմիկներու Մխիթեանէն 500 Ֆ·, Տիրան Զոլաղեանէ 250 Ֆ·, Հայկ Պէշգեանէ 250 Ֆ·, Պ· Մատթէոսեանէ 500 Ֆ·, Պ· Մասարաճեանէ 500 Ֆ·:

×

Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը՝ խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ Նոր Կեսարիոյ մէջ հիմնելիք անուշահոտութեան գործարանի եւ Սուրէն Գալփայեանի մահուան առթիւ· - Այրի Տիկին Արշակուհի Դուխիեանէ 5000 Ֆ·, Գէորգ Սաատէթեանէ 400 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Նիկոլեանէ 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Տ· Տաթեանէ 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Եդ· Ճրճրեանէ 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Գ· Վէրիեանէ 400 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Պ· Կառավարեանէ 100 Ֆ·, Տիկին Ֆ· Եպուպեանէ 50 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Կ· Սարաֆեանէ 100 Ֆ·:

×

Իսիի Ս· Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է·· Պ· Նուպար Կէզէր 200 Ֆ·, Պ· Յովհաննէս Սիմոնեան 400 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ապաճեան 100 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Հայրապետ Սիրատակ 1000 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Նշան Սայրիմ 250 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Նշան Սիրատակ 500: Փոխան ծաղկեպսակի՝ Ժիրայր Սիրատակի մահուան առթիւ· - Տիկին Վէրոնիք Սիմոնեանէ 100 Ֆ·, փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ· Պապիկեանի մահուան առթիւ եւ Պ· Պատմաճեանէ 350 Ֆ· Արմենակ Միքայէլեանի հոգեհանգստեան առիթով:

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

ՀԱՅԿ· ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԶԱՆՁ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20·30-ին
118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր:

Մախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ·:

Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ·Բ·Ը·Մ·Միութեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին:

GALA
M.C.A. 86
Les ATELIERS de la M.C.A.
et
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais
M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

Մեծ ՓԵՐՄԵՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19: Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնին մէջ:

339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձայնասփռակներ, հայկական գիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով:

Դիւերօթիկ եւ կերեկօթիկ: Ինքնաշարժի սպասարկութիւն:

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան:

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր ազգութային կեանքը եւ ապագան:

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան:

Դիմել· - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն· - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ՄԱՋի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, դաշտութիւն Ս· Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

—×—

Տարեվերջի հանդէս Իսիի եկեղեցւոյ Մխիթեան Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւնիւ Վիէթնար Քէէսոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին շրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆի
Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային Միութիւնը
կը կազմակերպէ՝
ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ
կատարողութեամբ՝
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ
Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓԻՐԿԵԱՆի
Կոնէսի Եկեղեցւոյ մէջ, Ժննեքալ Լըլէր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին:
Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի տնօրէնութեան:
Հեռաձայնելով· - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

Tous
les produits
du Stand
d'ARMENIE
de la Foire de Paris
sont en vente chez
HAY DISC
alcools, cristaux, artisanat,
céramiques, cigarettes,
disques, cassettes etc...
HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՆԱՀԱՏԻ ՈՒՆԵՑԱԼ

Կապ· Ֆաէլի Փարիզի մասնաճիւղի մխրհայ զպրոցին հանդէսը կիրակի, Յունիս 15, կէս օրէ յետոյ:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԶԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒՒԹԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՋԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵՒԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI,
DE 14 à 18 h. 30
SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ,
ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30
ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Խնամուած աշխատանք — Travail soigné

ՅՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
4
MERCREDI
4 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.239 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.239

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ - ՊԷՅՐՈՒԹ

ՇԻԻ - ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻ ՋԱՐԴԸ ՉԻ ԴԱԴՐԻՐ

Ազգային Համակամութեան Բիւրօն (Լեռնալիբանանի Բիւրօ) որ նիստ գումարած է ժորժ Աւուանի նախագահութեան ներքեւ, բուռն կերպով բողոքած է ապատեղեկատուական հալածանքին առթիւ որ ծայր տուած է Հայերուն դէմ, արեւմտեան-Պէյրութ։ Ցաւուկ հաղորդագրութեան մը մէջ, կը հերետեն. - «Նպատակն է զրկե՞լ Հայերը ազգային հարցերու շուրջ արտայայտուելու իրաւունքէն» ու կ'աւելցնեն ցոյց տալով Հայերը իբրեւ օրինակ՝ քաղաքացիական դաստիարակութեան եւ պարկեշտութեան հայրենիքին նկատմամբ, թէ արտագաղթի մղուած քրիստոնեաներու վիճակը կը նմանի իրենց հայրենիքէն քշուած Հայերու վիճակին։

Եթէ քանի մը օրէ, Հայերու դէմ ոճիրները դադրած են, արեւմտեան - Պէյրութ, չէի - պաղեստինցի փոխադարձ կարդերը կը շարունակուին նոյն սաստութեամբ, Պուրճ - Պարաժնէ եւ Շաթիլա։ Յարդ 80 մեռեալ կայ եւ հարիւրաւոր վիրաւորներ։ Ըստ Ամալի այս ջարդերուն միակ պատասխանատուն Պաղեստինցիներու Ցաթահն է, ինչ որ այս վերջինը բոլորովին կ'ուրանայ։ Եասըր Արաֆաթ կոչ մըն ալ ըրած է որ դադրին այս «վայրագ յարձակումները» հրաւիրելով արաբական երկիրները որ միջամտեն, վերջ դնելու համար «Պաղեստինցիներու ջարդին»։ ՊԱԿ-ի լիբանանեան հիւղը (Ցաթահ) կը յայտարարէ թէ Ամալ կ'ուզէ վերջ տալ պաղեստինեան ներկայութեան Լիբանանի մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵԹՐՕ - ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԻ վեց սենեակները գործադուլի որոշում տուին Զորեքշաբթի, Յունիս 11-ին համար, իբրեւ հետեւանք էֆ - Ա - Թէ - Փէ-ի (ինքնավար ցանց փարիզեան փոխադրութեանց) նախագահին հրաժարման պարտադրանքին, զոր դրած է Փոխադրութեանց նախարարը։ Քլօտ Քիւին, Ռեժիին համաչխարհային նախագահը համաձայն չէ կառավարութեան խնայողութեան ծրագիրներուն (նուազ 80 միլիոն շահագործման ծախքերուն վրայ եւ 200 միլիոն դրամագլուխի ներեղման) մինչ նախարարն ալ կը պահանջէ 1981-էն ի վեր կիրարկուած դէմ մատակարարութիւնը։ Երկուշաբթի իրիկուն 48 ժամուան վերջին պայմանաժամ մը կար Քիւինի համար, որ չուզեր տեղի տալ։

ՆԷՅԼ ՊՈՆԷՐ չուզելով վերադարձաւ Մոսկուա։ Օգնականը առած տունն, Միլսոնէյն, Սախարովի կինը յայտարարեց թէ միայն Սախարովի պատճառով է որ կը վերադառնայ։ Զվարանեցաւ ըսելու նոյնիսկ. - «Փափաք չունիմ Խորհ. Միութիւն վերադառնալու։ Ինձը գլուխը ոեւէ մէկը չուզեր ազատութիւնը կորսնցնել բանտ վերադառնալու համար, բայց կը վերադառնամ Սախարովի համար։ 3 - 4 օր հանդստանալէ ետք, Էլէնա Պոնէր Գորկի պիտի երթայ, ուր աքսորուած են այր ու կին։

ԻՎ ՄՈՆԹԱՆ Իսրայէլ հասած է, ընդառաջելով նախարարապետ Շիմոն Փէրէսի հրաւէրին։ Հասած պահուն իսկ, յայտարարած է թէ նախաձեռնութիւնը պիտի առանձնէ խաղաղութեան ծրագրի մը Մերճաւոր - Արեւելքի համար։ «Կը յուսամ», ըսած է երդիչ - քաղաքագէտը, «բանալ ճամբան որ կը կապէ Իսրայէլն ու Յորդանանը։ Նոյնիսկ եթէ վրաս պիտի կրակեն - պիտի նախընտրէի որ չպատահէր - կը մաղթեմ այդ ճամբան բանալ հետիոտն, ձիփով կամ որեւէ ուրիշ միջոցով։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ համաձայնութիւն մը կնքեցին գաղթող - տոլար փոխանակութեան սկզբունքին վրայ հիմնուած։ Պուքրէշի իշխանութիւնները արամադիր են 1100 հոգիի ելքի վիզա տալ, որու փոխարէն ռումանական ապրանքներու ներածումը դէպի Միացեալ - Նահանգները նոր թափ պիտի առնայ։

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ «կա՛մ ու կը մնամ» ըսաւ առջի իրիկուն, հաստատելու համար թէ հանգստեան կոչուելու միտք չունի 68 տարեկանին (1988) եթէ նոյնիսկ թեկնածու չէ նախագահական աթոռին։ Արդարեւ, կուսակցական յաջորդ համագումարը կը բացուի 1988-ին եւ հոն՝ թեկնածու կը մնայ։

MUNDIAL

Մեքսիքայի Համաշխարհային Բաժակին մրցումները չարունակուեցան երկուշաբթի, Յունիս 2-ին։ Ա. խումբին մէջ Արժանթին յաղթեց Հարաւսլաւիա - Քորէայի (3 - 1), մինչ Գ. խումբին մէջ Խորհրդային Միութիւնը (6 - 0) ճզմեց Հունգարիան։ Այս յաղթանակը կը մատհոգէ Ֆրանսայեները, որոնց յաջորդ (Հինգշաբթի) հանդիպումը Խորհրդային Միութեան հետ է։ Եւ որուան ըլլալով որ Քանասայի դիմաց իսկ, 79 վայրկեան հարկ եղաւ մէկ կէտ նշանակելու համար, մատհոգութիւնը չատ տրամաբանական է։

×

ՓՈՒԹՊՈԼ

Հ· Մ· Ը· Մ· ՎԱԼԱՆՍ ԴԵՐ - ԱՒՈՅԵԱՆ

Կիրակի օր, 4-րդ դասակարգի աւար - տականին, Հ· Մ· Ը· Մ· Վալանս պարտուած է Վալոնէ (2 - 0), Հ· Մ· Ը· Մ· յառաջիկայ մրցաշրջանին պիտի խաղայ 3-րդ դասակարգի մէջ։

Վերելք նաեւ Նիսի Հայ Մարզականին, որ երկրորդ իր խմբակին մէջ, կը մտնէ Սեպտեմբերին Քօթ - տ'Ազիւր առաջին բաժանումին մէջ։

Փարիզի շրջանին արդիւնքները. - Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը կը յաղթէ Վիլժուիֆի (3 - 1), Իսիի Հ· Մ·ը կը յաղթուի Սէն - Քլուէն (1 - 0)։ Հայանուն երկու խումբերն ալ կը մնան իրենց ներկայ դասակարգին մէջ, առաջին բաժանում։

ՏՈՄՍ

Ի՞ՆՉ ՄՍԽՈՒՄ...

Վաղանցուկ է, կը ցնդի, ըսած է բանաստեղծը, մարմնական գեղեցկութեան համար։ Նոյնը կարելի է ըսել ծաղիկներու մասին։ Ատոր համար է որ, անկասկած, հայ այրերը այնքան ալ սովորութիւն չունին իրենց տան դուռը զարնելու, ծաղկեփունջ մը սեղմած իրենց ափին մէջ։ Գոնէ այդպէս կ'ըսեն մեր տիկիններ։

Ծաղկավաճառին համար լաւ յանախորդներ չենք։ Բացի մէկ պարագայէ· թաղումի պարագային։ Մրցում մըն է կը սկսի յանախ ծանօթներու միջեւ· ո՛վ ամէնէն աւելի աչքի զարնող ծաղկեփունջը պիտի դրկէ եկեղեցի···

Եկեղեցիին մուտքին ետք, ծաղկեպաշակները դէզ կը կազմեն։ Դագաղը, քիչ վերջ, կ'անհետանայ փունջերու կոյտին տակ ու կը պատահի որ երկրորդ կառք մը՝ բեռնաւորուած ծաղիկներով, հետեւի ալ դագաղին։

Ծաղիկներ՝ որոնք երկու օր վերջ, պիտի երթան գերեզմանատան աղբանոցը···

- Ի՞նչ մսխում ··· կ'ափսոսայ բարեկամ մը, երբ դպրոց եւ եկեղեցի այնքան կարիք ունին դրամի։

Տեղին է յիշեցնել թէ ոչ մէկ կազմակերպութիւն մերժած է ընդունիլ նուէրներ փոխան ծաղկեպսակի···։

Վ· Մ·

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՑԻՍ 23 - 26)

«ԿԱՀՈՅՔ - 87» ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ - ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի տաղաւարին մէջ բացուած է «Կահոյք - 87» տօնավաճառը, մասնակցութեամբ կազմակերպութիւններուն։ Ներկայացուած են մօտ 150 տեսակներ՝ ճաշասեղանակի, նրնջասենեակի, խոհանոցի, մանկական սենեակի կահաւորման նմոյշներ։ Տօնավաճառ - ցուցահանդէս այցելած են Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան եւ զեկավար այլ դէմքեր։

×

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՃԱՏՐԱԿԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Երեւանի մէջ սկսած է Տիգրան Պետրոսեանի յիշատակին նուիրուած ճատրակի մրցաշրջանը։ Երկրորդ անգամն է որ նման մրցաշրջան տեղի կ'ունենայ 1963 - 1969 թուականներու աշխարհի հայ ախոյեանի յիշատակին։ Մրցաշարքին կը մասնակցին Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Քուպայի, Խորհ. Միութեան եւ Անգլիոյ վարպետները։ Մասնակցողներու կարգին են՝ աշխարհի նախկին ախոյեան Միխայիլ Տալ, Մ. Տայմանով, որոնք տարիներ Տիգրան Պետրոսեանի հետ հանդէս եկած են բարձր մակարդակի մրցաշարքերու մէջ, Խորհ. Միութեան ախոյեան Լ. Պախիս, Ի. Զոմ (Հունգարիա), Օ. Ռոմանիշին, Եուրի Բալաշով, Արշակ Պետրոսեան եւ Սմբատ Լպուտեան, Կ. Գրիգորեան, Դ. Դոնչեւ (Պուլկարիա), Է. Մնացականեան, Դ. Հոտկսն (Անգլիա), Լ. Օրթեկա (Քուպա), Ա. Անաստասեան։

×

ԳՈՐԻՍԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՓԱՌՔԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Աւելի քան երեք հազար ցուցանմոյշ լուսանկարներ, դիւանային փաստաթուղթեր, լրագրային ու ամսագրային յօդուածներ, դիրքեր եւ այլ իրեր կը կազմեն պիոներ - աշակերտներու պալատի մարտական փառքի թանգարանին ցուցադրութիւնը, որ կը խօսի Բ. Աչխարհամարտին Գորիսցիներու ցուցաբերած սխրագործութիւններուն մասին։ Առանձին փաստաթուղթեր նուիրուած են Գուրգէն Արզումանեանի, Սուրէն Առաքելեանի, հրամանատարներ Յ. Եոլեանի, Բ. Առուշանեանի, Ա. Կարապետեանի, Մ. Մինասեանի, Է. Եոլեանի, փոխ - ծովակալ Ա. Գեւորգեանի եւ այլոց կեանքին եւ ռազմական ծառայութեանց։ Բազմաթիւ նիւթեր կը պատմեն ժողովրդական տնտեսութեան տարբեր մարզերու մէջ քաղաքի աշխատաւորութեան նուաճումներուն մասին։ Թանգարանը ամէն տարի կ'ընդունի 8 - 9 հազար այցելու։ Հոն կը կազմակերպուին հանդիպումներ նախկին ռազմիկներու հետ եւ այլ ձեռնարկներ։ Թանգարանը դաստիարակչական մարզին մէջ ունեցած իր նուաճումներուն համար արժանացած է «Ժողովրդական թանգարան» պատուոյ կոչումին։

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

Է· ՅԱՆԿ

Ուսման Թիվոլի կեդրոն	10·000
Ասրինէ Գրիգորեան	1·500
Տէր եւ Տիկին Ա. Սարեան	1·500
Տէր եւ Տիկին Յ. Փերամալեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Զ. Գաբրիէլեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Թ. Մուրատեան	1·000
Ս. եւ Գր. Քէօսէեան	1·000
Հ. Պօղոսեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Քօլօ	1·000
Տէր եւ Տիկին Փ. Յովսէփեան	1·000
Ս. Խօրտէքեան	1·000
Օր. Սթամպուլեան	1·000
Կ. Պօղոսեան	1·000
Էլիզ Ներսէսեան եւ Զանէթի	1·000
Շ. Աբըրլըքեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Ժ. Աբըրլըքեան	1·000
Տէր եւ Տիկին տոքթ. Ժ. Թուլումճեան	500
Տէր եւ Տիկին Խտ. Պօղոսեան	500
Յր. Յակոբեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Փափազեան	500
Տէր և Տիկին Ժ. և Ռ. Զուլաճեան	500
Ժ. Փ. Մակարեան	500
Մէպօ ընկերութիւն	500
Տէր եւ Տիկին Ռ. Քասթիօ	500
Գումար՝	30·000

ՎՐԻՊԱԿ մեր նախորդ թիւին թուականը թէեւ ճիշդ է, բայց օրը՝, ինչպէս մեր ընթերցողները ինքնաբերաբար նշդած են, պէտք է ըլլայ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Յունիս 3, (ոչ՝ Շաբաթ, անշուշտ)։

ՈՒՐ ԵՍ, ԲԱՐԵԿԱ՛Մ ՍԻՐԵԼԻ

ԽՄԲ.- Լևոն Սոփոկլեանի այս յօդուածը ներ չէ։ Այսպիսին գրուած էր անցեալ տարի, երբ Հրաչ Զարդարեան դեռ ողջ էր։ Որքան ալ հոն արտայայտուած մտքերը ի լուր տարաբախտ գրագէտին վիճակին, արդարացի պոռթկումի համապատասխան էին, վարանած էինք հրատարակելու, այդ օրերուն։

×

Ամիսներէ ի վեր, Սէն - Ռաֆայէլէ մինչեւ Փարիզ հասնող հովերու չշուկ մը, մահէ մը աւելի խորունկ վիշտով համակած, կը սարսէ հութիւնս։ Կը տառապիմ ղայութեամբ, կը տառապիմ մտածումով։

«Գրագէտ Հրաչ Զարդարեան խըլլեակ...»։

Ա՛նքան ըսուեցաւ, այնքան կրկնուեցաւ, որ չեմ կրնար այլեւս զսպել զիս եւ արցունքս մէլանի վերածած, չթափել այս սիւնակի վրայ։

Ո՛չ միտքը կրնայ հաշտուիլ, ոչ սիրտը դիմանալ նման հաստատումի։ Ֆրանսայի մտաւորական աշխարհին եւ ընկերային կեանքին իմաստ տուող լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մին ի՞նչպէս կրնար ողբերգական այդպիսի կացութեան մատնուիլ։ Որքան ալ ծերութիւնը ուժերու սպառման հանդրուան ըլլայ, ծերութիւն եւ Աստուած իրաւունք ունի՞ն սառնասրտութեամբ նման ոճրագործութիւն կատարել։

Տասմը ա՛լ աւելի տհմռակեցուցիչ կը դառնայ երբ մտաբերենք երկուքը։ Մըթնոլորտը, որ ինք ստեղծած էր գրագէտի ուժեղ ապրումները, որ կ'իմաստաւորէին իր կեանքը։

Աղնուական հոգի խառնուածք, լուրջ եւ խոհուն մտաւորական, «ամէն մարդ ինքնուրոյն արժէք մըն էր» իրեն համար։ Մեծ եւ փոքր դոյութիւն չունէր։ Կը սիրէր եւ կը յարգէր մարդ արարածը իրրեւ միաւոր, իրրեւ բացարձակութիւն՝ հակի մը յատուկ տկարութիւններով ու առաւելութիւններով։

Այդ ոգիով է որ, տարիներ ամբողջ ձեռնհասօրէն վարեց հայ գրողներու ընկերութիւնը, երբ տակաւին այդ Միութիւնը, իր բազմաթիւ վաւերական արժէքներով կը ներկայացնէր գրական որակ եւ ծանրութիւն։

Իր ընչերական էր գրականութիւնը եւ ինք կ'ապրէր անոր համար։ Ա՛յդ էր պատճառը, որ տունը վերածած էր գրական ասուլիսներու լարան։ Շաբթուան մէկ օրը կը ձգէր առաւմնաբուժական ամէն գործ եւ թէյասեղանի մը շուրջ կ'ընդունէր՝ Զէյթունցեան, Նշան Պէշիկթաշլեան, Հրանդ Թորոսեան, Լեւոն Մօզեան եւ ուրիշներ, ուր մտային հորիզոններու լայնացումն ու ինքնազարգացումը անխուսափելի էր, թեր ու դէմ արտայայտուած կարծիքներու բախումով։

Այդ գրագէտները լայն ծանօթութիւններ ունէին միջազգային գրականութեան մասին եւ ազատօրէն կը խօսէին Քամիւ, Էլուարի, Անտրէ Ժիտի, Առակոնի մասին, որոնց երբեմն կը հակադրուէին կամ կը միաձուլուէին Մաքսիմ Կորքի, Պուշկին, Անտոն Չեխով եւ կամ Սթեֆան Ցվայկ կամ Ռոպինթրանատ Թակոր։ Չէին մոռցուեր անշուշտ՝ Ալազան, Նաիրի Զարեան, Գուրգէն Մահարի, Քորեան, Զարենց, Կոստան Զարեան, Ցակոբ Օշական։

Որքան ալ բացատական եւ սխալ տեսութիւններու առաջնորդէին, երբեմն, այդ կարծիքները, չատ հետաքրքրական եւ չնչին լարանական հաւաքոյթներ էին, որոնց համադրութիւնը կը կատարէր Հրաչ Զարդարեան, փափկանկատ դիտողութիւններով, հանելով լուրջ եզրակացութիւններ։ Իր ընդարձակ ծանօթութիւնն ու առողջ դատողութիւնը դիւրութեամբ կը փարատէին հեղինակի մը վրայ տարածուող մշուշը։ Անթոյլատրելի կը գտնէր նաեւ խորթ արտայայտութիւններ՝ արբունքի մէջ եղող, իր ճամբան որոնող հայրենի մտաւորականութեան հասցէին։

Հրաչ Զարդարեանի լարանը չարունակուեցաւ մինչեւ իր մեկնումը եւ Քոթ - ա՛Ազիւր հաստատումը։

Երբեք չմերժեց, ի դին յոգնութեան եւ ծախքի, գալ Փարիզ՝ պատասխանելու իրեն եղած հրաւէրներուն, որ տեղ գրաւէ բեմի վրայ՝ պաշտօնական կարեւոր ժողովատարութիւններուն։

Ի՞նչ մնաց այդ բոլորէն։

- «Մեր կեանքը», «Որբացող Մարդիկ» վէպերը եւ «Ժամանակ և խորհուրդ» մտածումներու հատորները, ուր ամփոփուած են Հրաչ Զարդարեանի կեանքն ու փիլիսոփայական միտքերը ամբողջութեամբ։

×

Հակառակ արուեստագէտի իր գործունէութեան եւ հոգեկան մասնակի զոհացումին, Հրաչ Զարդարեան չճանչցաւ ընտանեկան բոյնի մը երջանկութիւնն ու կապրուհան։ Գեղեցիկ, սքանչելի, հոյակապ, զլուխ - գործոց ածականները որ կը լսեմ այս չէնքին համար, քաւ Առաջնորդը, մեծ յաղթանակ մըն է մեր ժողովուրդին համար որ կը տանի ուծացումին դէմ, բայց անոնք կը մնան նիւթ եւ քար։ Հոգին է կենդանարար, եւ այդ հոգին, ձեր հայրերուն հոգին, դուք պիտի գնէք մէջը եւ չարունակէք՝ «Այս կեդրոնը կը շարունակէ գործը միւս կեդրոններուն, այլ վարժարաններուն եւ հաստատութիւններուն որոնք տարիներէ ի վեր կը գործեն։ Մենք ալ, մեր համայնքն ալ, այսօր կը պարծենայ ձեզի հետ միասին, այս իր կեդրոնով ու մեր կեդրոններուն առընթեր կ'ուզէ իմք ալ իր բաժինը բերել ուծացումի դէմ եղած պայքարին, հայապահպանումին։ Ուստի, կը մաղթեմ որ ձեր օժանդակութեամբ, բարոյական, սատար հանդիսանամ այս կեդրոնին, եւ բոլոր ասոնց որոնք պիտի աշխատին եւ հայկական ոգին պիտի դնեն մէջը, հայկ։ երգն ու շարականը պիտի լսեցնեն մեզի, հայ լեզուն եւ մշակոյթը պիտի յաւերժացնեն ասոր մէջ»։ Ապա, Ֆրանսերէնով, Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան ողջունեց բոլոր անձնաւորութիւնները, ներկայ բազմութիւնը եւ մանաւանդ վեր առաւ Թանկագին ներկայութիւնը Կաթողիկոս - Պատրիարքին։ Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարած են այս գեղեցիկ գործի իրականացման, ուշիշեց՝ Հոմմի արեւելեան Եկեղեցիներու սրբազան (Սաֆրէ) Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Լ'Իօվր ա՛Օրեանը, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Լ'Էտ ա լ'Էկլիզ ան Տէթրէսը, Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. Խորհուրդը, բոլոր բարերարները եւ յատկապէս Վէնսան եւ Ռոպէռ Փարմաքըզեան եղբայրները որ նուիրած են խոհանոցներու բոլոր սարքաւորումներն ու կահ կարասիները, Մուշեղ եւ Զօհրապ Տէր Եղիայեան եղբայրները (Պէլֆոռ) որոնք նուիրած են բոլոր չէնքին վարագոյրները, եւ աւելցուց Եպիսկոպոսը՝ բոլոր անանուն նուիրատուները, անհատ թէ ընկերութիւն, որոնք կէսով մասնակցած են ընդհանուր ծախքերուն։

Ցետոյ խօսք տրուեցաւ Վէնսան Փարմաքըզեանին, յանուն Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին, որ չէշտեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի դերը այս իրագործումին մէջ, յայտնեց խորին որպիսական շնորհակալութիւններ Կաթողիկոս - Պատրիարքին, յիշեց Ցովհաննէս Արազեանը որ սկզբնական շրջանին բերած էր իր մասնակցութիւնը։ Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. ըսաւ թէ այս հովուական եւ մշակութային կեդրոնը կը փաստէ հայ համայնքին հաւատարմութիւնը հանդէպ իր նախնիքներուն հաւատքին եւ մշակոյթին։ Ժ. Վիլթոր Քորոնիէ՝ Ս. կոյրդը Մարսէյլի քաղաքապետին յայտարարեց թէ ժողովուրդ մը որ ճանչցաւ ցեղասպանութիւն եւ որ այսօր Սիւրուքի մէջ կը պահէ եւ կը փոխանցէ իր հաւատքն ու մշակոյթը, կը կատարէ իր քաղաքացիի պարտականութիւնները մինչեւ վերապոյն զոհողութիւն, անշնահատելի հարստութիւն մըն է քաղաքին համար։ Այս կեդրոնը ոդի մը ունի, ըսաւ, եւ այս իրիկուն Մարսէյլ քիչ մը աւելի գեղեցիկ է։ Մարիւս Մաս, յանուն Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. Խորհուրդին, շնորհաւորեց եւ յայտնեց մտադրութիւնը լաւագոյն կերպով օգտագործելու համար այս չքեղ կեդրոնը։ Յանուն Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ՝ Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան շնորհաւորեց եւ բարի վայելում մաղթեց ու աւելցուց՝ «Մենք բաջ ենք եւ բաջ եղած ենք պատմութեան ընթացքին։ Կերտած ենք, պարարած ենք եւ դարեր վերջ լքած ու գացած ենք։ Վկայ այն բոլոր եկեղեցիները Հնդկաստանէն Լեհաստան, Իտալիա։ Հայութիւն չկայ այսօր բայց կան հետքեր։ Մենք նախանձով հետեւեցանք այս բոլոր ուրախութիւններուն, նախանձ շինարար ոգիին ընդմէջէն, նախանձ այն ոգիով որ սկսած է գործը, որ պիտի ծառայէ հայ հոգիին եւ հայ մշակոյթին։ Ու եթէ այդ գնացքին մէջ տկարանանք մեր գաղութին հօրանատուն հազարը ձեզի հետ է եւ ձեր կողքին»։ Վերապատուելի Ժան. Տանիէլ Սահակեան բերաւ շնորհաւորութիւնները Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ։ Թէեւ կաթողիկէ կեդրոն մըն է, ըսաւ, բայց կը զգամ զայն որպէս քոյր կեդրոն բոլոր Մարսէյլի հայ գաղութին։ Բոլորս միասին է որ պէտք է ուրախանանք այս իրագործումին։ Ժ. Վէռնատ Եպիսկ. ընդհ. հոգաբարձու Հօրանատուն, ողջունեց Կաթողիկոս - Պատրիարքը իր միութեան անդամներու անունով, շնորհաւորեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանը եւ իր աշխատակիցները այս սքանչելի կեդրոնին համար եւ աւելցուց՝ «Եթէ այս իրիկուն, հայկական խոյրը կը կրեմ բահնոնիս վրայ, կը նշանակէ թէ ինքզինքս կը զգամ որպէս հայերէն մէկը»։

Վերջին խօսողը եղաւ Ցովհաննէս Պետրոս Ժ.Ը.՝ «Այսօր կը խնդակցիմ ձեզի հետ եւ հպարտանքով կը յայտնեմ իմ հիացումս այս գեղեցիկ իրագործումին առջեւ»։ Ցետոյ երախտաւորութիւն յայտնեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանին իր կազմակերպչական հոգիին, առաքելական եռանդին համար, ինչպէս նաեւ Ընդհ. Խորհրդակցութիւն Սարգիս վրդ. Դաւթեանին ու անոր անխոնջ նուիրումին ժողովրդապետութեան բարգաւաճման։ Մէջբերելով Պլատոնի խօսքերը՝ - Պատերը չեն որ կը կազմեն քաղաքը, այլ մարդիկը, հոգիները.. Կաթողիկոս - Պատրիարքը ըսաւ՝ «Այս մշակութային կեդրոնը շինուեցաւ ձեզի համար։ Ձեր ձեռքը որպէսզի չարունակուի ժառանգութիւնը մեր պանծալի հայ ազգին։ Ցովհաննէս Պետրոս Ժ.Ը. փակեց իր խօսքը յայտարարելով՝ «Յաջորդ այցելութեանս միայն բացում չկատարեմ, այլ տեսնեմ գայլ լեցուն, ինչպէս այսօր, բայց լեցուն գործօն տարրերով, որոնց մէկ նպատակը ու գաղափարականը պիտի ըլլայ տալ նոր կեսնութեակութիւն եւ նոր բարգաւաճում Մարսէյլի այս գեղեցիկ ժողովրդապետութեան»։

Այս պաշտօնական բաժնին յաջորդեց ընդունելութիւն, հիւրասիրութիւն։ Ժողովուրդը այցելեց չէնքին զանազան սենեակները։ Շէնքին նկարագրութիւնը կատանք մեր յաջորդ թղթակցութեան մէջ։

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ
– ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ –

Գ.
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Ցառաջ») - *Ուրբաթ, Մայիս 23-ին, ժամը ճիշդ 18·30-ին, սկսան Ս. Գրիգոր Հովուական եւ մշակութային կեդրոնի բացման հանդիսաւոր արարողութիւնները, նախագահութեամբ Ցովհաննէս - Պետրոս Ժ.Ը. Կաթողիկոս - Պատրիարքին, շրջապատուած Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ առաջնորդ՝ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի, Ամերիկա Եպիսկ. Պատօղլեանի, Անդրանիկ Վրդ. Ազմազեանի, Ցովսէփ Վրդ. Առնաուտեանի, Մեսրոպ Վրդ. Ճուբեանի, հոգեւոր հովիւ Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ՝ Սարգիս Վրդ. Դաւթեանի, Աթանաս Վրդ. Քէշիշեանի, Լեւոնեան Վրդ.ի, Գէորգ վարդապետ Զապարեանի, Մանուէլ Վրդ. Պաթմագեանի, եւ այլ եկեղեցականներու, մասնակցութեամբ՝ Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ.ի, Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, Ռահէպ Եպիսկ.ի, ներկայութեամբ՝ Ժան - Վիլթոր Քորոնիէի՝ Ս. կոյրդ Մարսէյլի քաղաքապետին, Լուի Փիլիպէի՝ նախագահ Պուշ - Տիւ - Ռոնի ընդհ. խորհուրդին, Մարիւս Մասի՝ քաղաքապետին կոյրդ եւ անդամ ընդհ. խորհուրդին, Սուրիոյ Հանրապետութեան ընդհ. հիւպատոսին, Կոմիտաս Վրդ. Մանուկեանի՝ ներկայացուցիչ Մխիթարեան Միաբանութեան, Վաչէ Ծ. Վրդ. Իշնաւհոսեանի, վեր. Ժան - Տանիէլ Սահակեանի՝ նախագահ Ֆրանսայի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ, Ժ. Վէռնատի՝ եպիսկոպոս ընդհ. անօրէն Լիւը ա՛Օրեանի, Շահան Ալչը. Քհնյ. Տէմէեանի, Անարատ Ցղութեան Հայ Քոյրերու, հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու եւ հոծ բազմութեան մը։*

«Ուրախ Լեր Սուրբ Եկեղեցի» չարականի երգեցողութեամբ եւ համաձայն եկեղեցւոյ կանոններուն սկսաւ օրհնութիւնը եւ օծումը եկեղեցւոյ նոր դրան։ Ժապաւէնը կարեց Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. եւ հովուական կեդրոնի արձանագրութեան քարը քօղազերծեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան։ Ապա, յաջորդաբար եւ միշտ համաձայն եկեղեցւոյ կանոններուն, կատարուեցան օրհնութիւնը նորակերտ ժողովրդապետարանին դասարաններուն եւ հանդիսասրահին։ Ժապաւէնները կարեցին եւ քօղազերծեցին համապատասխան արձանագրութեանց քարերը զանազան ներկայ անձնաւորութիւնները։ Ցատարտ այս կրօնական արարողութեանց, Կաթողիկոս - Պատրիարքը թափօրով մուտք գործեց մեծ հանդիսասրահը եւ տեղ առաւ բեմին վրայ, ուր պիներ չրջապատեցին օրուան որոշեալ անձնաւորութիւնները, որոնք մէկ - առ մէկ բարձրախօսով բեմ հրաւիրուեցան։ Ժողովուրդը ոտքի հետեւեցաւ չուրջ մէկ ու կէս ժամ տեւող յաջորդական ինը ճառերու, որոնք հետզհետէ դարձան յաղնեցուցիչ, կրկնութիւնները խրատու յաջորդելով։ Պիտի չանանք տալ լրիւ կարգը խօսողներուն, յուսանք մոռացումներ չըլլան։ Ցօանակի դերը կատարեց յաջող կերպով Մանուէլ Վրդ. Պաթմագեան։ Հոս, մեր կարծիքով նախընտրելի էր այդ պաշտօնը տալ տեղացիի մը, հասկնալի պատճառներով։

Առաջին խօսողը եղաւ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան։ Գեղեցիկ, սքանչելի, հոյակապ, զլուխ - գործոց ածականները որ կը լսեմ այս չէնքին համար, քաւ Առաջնորդը, մեծ յաղթանակ մըն է մեր ժողովուրդին համար որ կը տանի ուծացումին դէմ, բայց անոնք կը մնան նիւթ եւ քար։ Հոգին է կենդանարար, եւ այդ հոգին, ձեր հայրերուն հոգին, դուք պիտի գնէք մէջը եւ չարունակէք՝ «Այս կեդրոնը կը շարունակէ գործը միւս կեդրոններուն, այլ վարժարաններուն եւ հաստատութիւններուն որոնք տարիներէ ի վեր կը գործեն։ Մենք ալ, մեր համայնքն ալ, այսօր կը պարծենայ ձեզի հետ միասին, այս իր կեդրոնով ու մեր կեդրոններուն առընթեր կ'ուզէ իմք ալ իր բաժինը բերել ուծացումի դէմ եղած պայքարին, հայապահպանումին։ Ուստի, կը մաղթեմ որ ձեր օժանդակութեամբ, բարոյական, սատար հանդիսանամ այս կեդրոնին, եւ բոլոր ասոնց որոնք պիտի աշխատին եւ հայկական ոգին պիտի դնեն մէջը, հայկ։ երգն ու շարականը պիտի լսեցնեն մեզի, հայ լեզուն եւ մշակոյթը պիտի յաւերժացնեն ասոր մէջ»։ Ապա, Ֆրանսերէնով, Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան ողջունեց բոլոր անձնաւորութիւնները, ներկայ բազմութիւնը եւ մանաւանդ վեր առաւ Թանկագին ներկայութիւնը Կաթողիկոս - Պատրիարքին։ Շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք նիւթապէս եւ բարոյապէս սատարած են այս գեղեցիկ գործի իրականացման, ուշիշեց՝ Հոմմի արեւելեան Եկեղեցիներու սրբազան (Սաֆրէ) Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Լ'Իօվր ա՛Օրեանը, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Լ'Էտ ա լ'Էկլիզ ան Տէթրէսը, Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. Խորհուրդը, բոլոր բարերարները եւ յատկապէս Վէնսան եւ Ռոպէռ Փարմաքըզեան եղբայրները որ նուիրած են խոհանոցներու բոլոր սարքաւորումներն ու կահ կարասիները, Մուշեղ եւ Զօհրապ Տէր Եղիայեան եղբայրները (Պէլֆոռ) որոնք նուիրած են բոլոր չէնքին վարագոյրները, եւ աւելցուց Եպիսկոպոսը՝ բոլոր անանուն նուիրատուները, անհատ թէ ընկերութիւն, որոնք կէսով մասնակցած են ընդհանուր ծախքերուն։

Ցետոյ խօսք տրուեցաւ Վէնսան Փարմաքըզեանին, յանուն Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին, որ չէշտեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանի դերը այս իրագործումին մէջ, յայտնեց խորին որպիսական շնորհակալութիւններ Կաթողիկոս - Պատրիարքին, յիշեց Ցովհաննէս Արազեանը որ սկզբնական շրջանին բերած էր իր մասնակցութիւնը։ Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. ըսաւ թէ այս հովուական եւ մշակութային կեդրոնը կը փաստէ հայ համայնքին հաւատարմութիւնը հանդէպ իր նախնիքներուն հաւատքին եւ մշակոյթին։ Ժ. Վիլթոր Քորոնիէ՝ Ս. կոյրդը Մարսէյլի քաղաքապետին յայտարարեց թէ ժողովուրդ մը որ ճանչցաւ ցեղասպանութիւն եւ որ այսօր Սիւրուքի մէջ կը պահէ եւ կը փոխանցէ իր հաւատքն ու մշակոյթը, կը կատարէ իր քաղաքացիի պարտականութիւնները մինչեւ վերապոյն զոհողութիւն, անշնահատելի հարստութիւն մըն է քաղաքին համար։ Այս կեդրոնը ոդի մը ունի, ըսաւ, եւ այս իրիկուն Մարսէյլ քիչ մը աւելի գեղեցիկ է։ Մարիւս Մաս, յանուն Պուշ տիւ Ռոնի ընդհ. Խորհուրդին, շնորհաւորեց եւ յայտնեց մտադրութիւնը լաւագոյն կերպով օգտագործելու համար այս չքեղ կեդրոնը։ Յանուն Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ՝ Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան շնորհաւորեց եւ բարի վայելում մաղթեց ու աւելցուց՝ «Մենք բաջ ենք եւ բաջ եղած ենք պատմութեան ընթացքին։ Կերտած ենք, պարարած ենք եւ դարեր վերջ լքած ու գացած ենք։ Վկայ այն բոլոր եկեղեցիները Հնդկաստանէն Լեհաստան, Իտալիա։ Հայութիւն չկայ այսօր բայց կան հետքեր։ Մենք նախանձով հետեւեցանք այս բոլոր ուրախութիւններուն, նախանձ շինարար ոգիին ընդմէջէն, նախանձ այն ոգիով որ սկսած է գործը, որ պիտի ծառայէ հայ հոգիին եւ հայ մշակոյթին։ Ու եթէ այդ գնացքին մէջ տկարանանք մեր գաղութին հօրանատուն հազարը ձեզի հետ է եւ ձեր կողքին»։ Վերապատուելի Ժան. Տանիէլ Սահակեան բերաւ շնորհաւորութիւնները Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ։ Թէեւ կաթողիկէ կեդրոն մըն է, ըսաւ, բայց կը զգամ զայն որպէս քոյր կեդրոն բոլոր Մարսէյլի հայ գաղութին։ Բոլորս միասին է որ պէտք է ուրախանանք այս իրագործումին։ Ժ. Վէռնատ Եպիսկ. ընդհ. հոգաբարձու Հօրանատուն, ողջունեց Կաթողիկոս - Պատրիարքը իր միութեան անդամներու անունով, շնորհաւորեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանը եւ իր աշխատակիցները այս սքանչելի կեդրոնին համար եւ աւելցուց՝ «Եթէ այս իրիկուն, հայկական խոյրը կը կրեմ բահնոնիս վրայ, կը նշանակէ թէ ինքզինքս կը զգամ որպէս հայերէն մէկը»։

Վերջին խօսողը եղաւ Ցովհաննէս Պետրոս Ժ.Ը.՝ «Այսօր կը խնդակցիմ ձեզի հետ եւ հպարտանքով կը յայտնեմ իմ հիացումս այս գեղեցիկ իրագործումին առջեւ»։ Ցետոյ երախտաւորութիւն յայտնեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանին իր կազմակերպչական հոգիին, առաքելական եռանդին համար, ինչպէս նաեւ Ընդհ. Խորհրդակցութիւն Սարգիս վրդ. Դաւթեանին ու անոր անխոնջ նուիրումին ժողովրդապետութեան բարգաւաճման։ Մէջբերելով Պլատոնի խօսքերը՝ - Պատերը չեն որ կը կազմեն քաղաքը, այլ մարդիկը, հոգիները.. Կաթողիկոս - Պատրիարքը ըսաւ՝ «Այս մշակութային կեդրոնը շինուեցաւ ձեզի համար։ Ձեր ձեռքը որպէսզի չարունակուի ժառանգութիւնը մեր պանծալի հայ ազգին։ Ցովհաննէս Պետրոս Ժ.Ը. փակեց իր խօսքը յայտարարելով՝ «Յաջորդ այցելութեանս միայն բացում չկատարեմ, այլ տեսնեմ գայլ լեցուն, ինչպէս այսօր, բայց լեցուն գործօն տարրերով, որոնց մէկ նպատակը ու գաղափարականը պիտի ըլլայ տալ նոր կեսնութեակութիւն եւ նոր բարգաւաճում Մարսէյլի այս գեղեցիկ ժողովրդապետութեան»։

Այս պաշտօնական բաժնին յաջորդեց ընդունելութիւն, հիւրասիրութիւն։ Ժողովուրդը այցելեց չէնքին զանազան սենեակները։ Շէնքին նկարագրութիւնը կատանք մեր յաջորդ թղթակցութեան մէջ։

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

AMNESTY 25

Զարչարանք

Զարչարանք կ'երթարկուի «պաշտօնեա»ներու «բարի վարուց վկայական»ն է լրութիւնը, անպատկառութիւնը։ «Հոս, մենք ենք Աստուածը» կ'ըսէին կրասիէլա կուչնայի արժանթինցի դահիճները երբ կարճառօտ դադարներ կուտային անոր մարդանման ելեկտրական հոսանք կիրարկելու իրենց զբաղումին։

Զարչարանքը այսօր ծածուկ կը պահուի, որպէս ամօթալի ախտ մը։ Գրեթէ բոլոր Պետութիւնները կը դատապարտեն զայն, մինչդեռ բան Ամնիսթի Ինթերնասիոնալի տեղեկատուութեան անունց աւելի քան մէկ երրորդը կը կիրարկէ զայն, կամ կ'արտօնէ, 1980-էն ասդին։

Միշտ ծածուկ պահուած պարագայ մը չէ եղած ան։ Հոմմէացիները բացէ ի բաց մաղթանքներ լաւագոյն կերպով օգտագործելու համար այս չքեղ կեդրոնը։ Յանուն Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ՝ Ցակոբ Եպիսկ. Վարդանեան չնորհաւորեց եւ բարի վայելում մաղթեց ու աւելցուց՝ «Մենք բաջ ենք եւ բաջ եղած ենք պատմութեան ընթացքին։ Կերտած ենք, պարարած ենք եւ դարեր վերջ լքած ու գացած ենք։ Վկայ այն բոլոր եկեղեցիները Հնդկաստանէն Լեհաստան, Իտալիա։ Հայութիւն չկայ այսօր բայց կան հետքեր։ Մենք նախանձով հետեւեցանք այս բոլոր ուրախութիւններուն, նախանձ շինարար ոգիին ընդմէջէն, նախանձ այն ոգիով որ սկսած է գործը, որ պիտի ծառայէ հայ հոգիին եւ հայ մշակոյթին։ Ու եթէ այդ գնացքին մէջ տկարանանք մեր գաղութին հօրանատուն հազարը ձեզի հետ է եւ ձեր կողքին»։ Վերապատուելի Ժան. Տանիէլ Սահակեան բերաւ շնորհաւորութիւնները Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ։ Թէեւ կաթողիկէ կեդրոն մըն է, ըսաւ, բայց կը զգամ զայն որպէս քոյր կեդրոն բոլոր Մարսէյլի հայ գաղութին։ Բոլորս միասին է որ պէտք է ուրախանանք այս իրագործումին։ Ժ. Վէռնատ Եպիսկ. ընդհ. հոգաբարձու Հօրանատուն, ողջունեց Կաթողիկոս - Պատրիարքը իր միութեան անդամներու անունով, շնորհաւորեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանը եւ իր աշխատակիցները այս սքանչելի կեդրոնին համար եւ աւելցուց՝ «Եթէ այս իրիկուն, հայկական խոյրը կը կրեմ բահնոնիս վրայ, կը նշանակէ թէ ինքզինքս կը զգամ որպէս հայերէն մէկը»։

Վերջին խօսողը եղաւ Ցովհաննէս Պետրոս Ժ.Ը.՝ «Այսօր կը խնդակցիմ ձեզի հետ եւ հպարտանքով կը յայտնեմ իմ հիացումս այս գեղեցիկ իրագործումին առջեւ»։ Ցետոյ երախտաւորութիւն յայտնեց Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեանին իր կազմակերպչական հոգիին, առաքելական եռանդին համար, ինչպէս նաեւ Ընդհ. Խորհրդակցութիւն Սարգիս վրդ. Դաւթեանին ու անոր անխոնջ նուիրումին ժողովրդապետութեան բարգաւաճման։ Մէջբերելով Պլատոնի խօսքերը՝ - Պատերը չեն որ կը կազմեն քաղաքը, այլ մարդիկը, հոգիները.. Կաթողիկոս - Պատրիարքը ըսաւ՝ «Այս մշակութային կեդրոնը շինուեցաւ ձեզի համար։ Ձեր ձեռքը որպէսզի չարունակուի ժառանգութիւնը մեր պանծալի հայ ազգին։ Ցովհաննէս Պետրոս Ժ.Ը. փակեց իր խօսքը յայտարարելով՝ «Յաջորդ այցելութեանս միայն բացում չկատարեմ, այլ տեսնեմ գայլ լեցուն, ինչպէս այսօր, բայց լեցուն գործօն տարրերով, որոնց մէկ նպատակը ու գաղափարականը պիտի ըլլայ տալ նոր կեսնութեակութիւն եւ նոր բարգաւաճում Մարսէյլի այս գեղեցիկ ժողովրդապետութեան»։

Այս պաշտօնական բաժնին յաջորդեց ընդունելութիւն, հիւրասիրութիւն։ Ժողովուրդը այցելեց չէնքին զանազան սենեակները։ Շէնքին նկարագրութիւնը կատանք մեր յաջորդ թղթակցութեան մէջ։

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

1985

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ԳՕԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիկոսիոյ Մելգոնեան կրթական հաստատութեան 60-ամեակի յոբելենական հանդիսութիւնները տեղի ունեցած են Մայիս 10-ին եւ 11-ին: Ներկայ եղած են Կիպրոսի Ներկայացուցչական Ժողովի նախագահ տոքթ. Վասոս Լիսարիտէս, Նիկոսիոյ քաղաքապետը, Յունաստանի դեսպանը, աշխարհի չորս ծագերէն նախկին Մելգոնեանցիներ եւ 800 հոգիի հասնող բազմութիւն մը: Ցօսք առնելով Հայկաշէն Ուզունեան, յանուն Հ.Բ.Ը.Մ.Ը-ի նախագահ Ալեք Մանուկեանի, յայտնած է թէ Հ.Բ.Ը.Մ.Ը որոշած է դպրոցը չփոխադրել ուրիշ հոգամասի վրայ, այլ Մելգոնեանի հին չէնքերը վերանորոգել, արդիականացնել եւ անոնց կողքին բարձրացնել նոր չէնքեր:

Տոքթ. Լիսարիտէս արտասանած է ողջոյնի խօսքեր: Կարդացուած է Կիպրոսի նախագահ Սփիրոս Քիւփրիանուի ուղերձը ,ուր դնահատուած է փոքր այլ ուժական հայկական համայնքը այն օժանդակութեան համար, զոր ցուցաբերած է Կիպրոսի զարգացման եւ յառաջդիմութեան մէջ, աւելցնելով որ «Հայ համայնքը կը մասնակցի Կիպրոսի պայքարին, անոր վերապրումին եւ դատին պաշտպանութեան համար, անոր փրկութեան եւ երջանիկ ապագային համար»:

Նոյն օրը, հանդիսութենէն առաջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Մելգոնեան հաստատութեան հիմնադիր բարերարներ Կարապետ եւ Գրիգոր Մելգոնեանի դամբանին առջեւ: Մելգոնեանի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Սեպուհ Աբգարեանի, մասնակցած է արարողութեան:

Կիրակի, Մայիս 11, առաւօտուն հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Նիկոսիոյ Ս. Աստուածածին եկեղեցին:

Յորելենական չարթուան ընթացքին, նախկին Սանուց Միութիւններու պատուիրակութիւնները ընդունուած են նախագահ Քիւփրիանուի եւ Ներկայացուցչական Ժողովի նախագահ տոքթ. Լիսարիտէսի կողմէ, ընկերակցութեամբ երեսփոխան Արամ Գալայճեանի:

Մայիս 14-ին տեղի ունեցած է մարզահանդէս մը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՇԱՐՎԻԷՕ-Ի Ս. ՆՇԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ 6-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Մայիս 25, Մայրերու Տօնին զուգադիպող Կիրակի առաւօտ Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Հիմնարկութեան 6-րդ Տարեդարձը. օրուան պատարագը մատոյց եւ քարոզեց Զաւիկ Արեզայ Աւետիքեան, երգողութիւնները կատարուեցան տեղւոյն երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ Պրն. Յակոբ Արամեանի:

«Հայր Մեր»ի ժամանակ տեղւոյն հոգեւոր հովիւ՝ Վրթ. Ա. քհնյ. Տէր-Ատրեան ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդին իր ուրախութիւնը յայտնեց նշելով թէ եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձը կը կատարուի նոյն թուականին օրն ալ Կիրակի ըլլալով, իսկ մեր Մայրերու օրն ալ չնորհաւորեց. պատարագիչը մաղթանքներ ըրաւ եւ բաւ՝ տարիներ առաջ ամիսը անգամ մը պատարագ կը մատուցուէր նոյն եկեղեցւոյ մէջ, այսօր դրեթէ ամէն կիրակի տեղի կ'ունենայ պատարագ:

Եկեղեցին հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր. ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին եկեղեցւոյ Ճեմ բարերար Տէր եւ Տիկին Ճպրայիլ Պահատուրեան եւ Տէր եւ Տիկին Սէրժ Պահատուրեան: Եկեղեցական արարողութենէ վերջ տեղւոյն Ազգ. Տան Ճէպրայիլ Պահատուրեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն մը ներկայ ժողովուրդին: Վրթ. Ա. քհնյ. Տէրտէրեանի բարի գալստեան խօսքերէն վերջ տեղւոյն Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Արիս Խաչատուրեան չէշտ ըրաւ այն յիշատակելի օրուան վրայ ,որ թարմացած էր մեր մտքին մէջ, 6 տարիներու երազը իրականացած էր: Ներկայ հիւրերուն նաեւ Ֆրանսերէն լեզուով խօսեցաւ Ազգ. Միութեան դանձապետ Պ. Լեւոն Թերզեան, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ բարերարը, որ միշտ ուրախ եւ ժպտուն իր դոհունակութիւնը յայտնեց:

Նախագահ Պ. Արիս Խաչատուրեան տեղւոյն վարչութեան անունով Զաւիկ Արեզայ Աւետիքեանի որպէս նախկին այցելու հովիւ, յիշատակի նուէր մը յանձնեց եւ ներկաներուն կողմէ եղան ծափահարութիւններ. Զաւիկ Արեզայ իր խորին չնորհակալութիւնները յայտնեց տեղւոյն հոգեւոր հովիւին եւ Ազգ. Միութեան եւ այսպէսով վերջ դաւ հանդիսութիւնը Շարվիէօյի եկեղեցւոյ հիմնարկութեան 6րդ տարեդարձի:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԻԹՐՕՑԹԻ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 14 - 16-ին դամբարուած է Մեծ Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ամերիկայի արեւելեան չրջանի եւ Քանատայի Թեմի Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը, մասնակցութեամբ 90 պատգամաւորներու: Արծարծուած են կրօնական, հայկի կրթութեան, կանոնագրական, տնտեսական - եկամտական եւ վարչական հարցեր: Ժողովականները քննարկած են նաեւ մի ջ - թեմական ազգային - եկեղեցական միութեան հարցը: Բանակցութեան յանձնախումբին զեկուցումը լսելէ եւք ժողովականները քննութեան ենթարկած են պարագաներն ու պայմանները, որոնք սաեղծուած էին անցնող չորս տարիներու ընթացքին, եւ իրագուցած են բանաձեւ մը:

Հուսկ՝ կատարուած է Առաջնորդի ընտրութիւնը: Մխաձայնութեամբ առաջնորդ վերընտրուած է Մեսրոպ Արք. Աշճեան, չորս տարուան համար:

×

ԱԹԷՆՔԻ «Վրէժխնդիր» սրահին մէջ, Մայիս 25-ին, տօնուած է Հայաստանի անկախութեան հռչակման 68-րդ տարեդարձը: Նախագահած է Արա Մանկոյեան: Բանախօսած է տոքթ. Սուրէն Պայրամեան (Եգիպտոսէն): Գեղարուեստական բաժնին հանդէս եկած է Համազգայինի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Վարուժան Նիկոլեանի: Ողջոյնի խօսքեր արտասանած են Ազգ. Վարչութեան, Հ.Յ.Դ. Երիտասարդականի եւ Պատանեկան Միութեան ներկայացուցիչները:

Նախորդ օրը, Ֆիքսի հայկական վարժարանի բակին մէջ տօնուած է Մայիս 28ը, «Սարդարապատի ուղիով» խորագրին տրընչուող յայտագրով մը, որու ընթացքին ցուցադրուած է հայերէն ժապաւէն մը: Ապա կլոր սեղանի շուրջ ըրոյց մը տեղի ունեցած է՝ մամուլի, ազատագրական պայքարի, քաղաքական բանտարկեալներու եւ Հ.Յ.Դ.ի վերաբերեալ հարցերու շուրջ, մասնակցութեամբ Գասպար Կարապետեանի եւ Նազարէթ Պէրպէրեանի: Երեկոյթը վերջ գտած է խըրախճանքով:

×

ՊՈԼՍՈՑ Կեդրոնական Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Մայիս 19-ին, տեղի ունեցած է ճաշարակի մրցաշարքի դափնեկիրներուն մրցանակաբաշխութիւնը: Ի դէպ, վարժարանին 100-ամեակին առթիւ, այլ ձեռնարկներու կարգին, Սանուց Միութիւնը կազմակերպած էր ճաշարակի մրցումներ, որոնց մասնակցած էին բազմաթիւ երիտասարդներ: Առաջին հանդիսացած է Շէյնոլ Տարտար:

Հիւանդ մը մանաւանդ ինծի նման հիւանդ մը, բեռ մըն է տան մէջ, անհանգստութիւն մը, տան հաւասարակշռութիւնը խախտող ծանրութիւն մը: Ձիշդ է որ եթէ մարդուս սիրտը սիրով ու խանդաղատանքով լեցուն է, չատ ծանրութիւններ կը դադրին ծանրութիւն ըլլալէ: Բայց մարդուս սիրտը չի կրնար սիրել օրը քսանըչորս ժամ: Մարդուս սրտին մէջ սէրը, խանդաղատանքը, գութդուբանքը, այս բոլորը պոռթկումներ են, սքանչելի պոռթկումներ, կամ ըսենք՝ լուսաւառութիւններ, որոնք չանկարծ կը պայթին ու կը ժայթքին զժբախտութիւններու խաւարի մը մէջ եւ կը լուսաւորեն ամբողջ այդ խաւարը: Գոյն ու փայլ կուտան խաւարին, կը սպաննեն խաւարը, պահ մը լոյսի ու յոյսի կը փոխեն զայն: Բայց այնքան պոռթկումներ են միմիայն, այնքան կարճատեւ ելոյթներ, որոնք չանկարծ կապաթ մը կը հասնին եւ կը վերադառնան, ինչպէս գնդակ մը, որ օդին մէջ չի կրնար մնալ եւ ստիպուած է դարձեալ վար գալ: Անոնց հրաշագործ ու բարերար ազդեցութիւնները ժամեր, օրեր, երբեմն ամիսներ կրնան տեւել, բայց լրենք կը տեսնուին ու կը մարին, կը տաքցընեն ու կ'անհետանան, կը համբուրեն ու կ'երթան, այսինքն չեն տեւեր: Ահա թէ ինչու կ'ըսեմ թէ մարդ չի կրնար օրը քսանըչորս ժամ սիրել, ինչպէս որ չի կրնար օրը քսանըչորս ժամ տեսել: Երբ հոս եմ, այսինքն հիւանդ - նոցը, ես առարկայ եմ սիրոյ ու գութդուբանքի կարճատեւ այդ պոռթկումներուն: Իմ անուշիկ աղջիկս հազրումէկ գոյներով ու լուսավառութիւններով կը չէնցնէ իմ ներաշխարհս: Եւ այդ չէնութիւնը կը տեւէ իր մեկնումէն վերջ ալ, երբ ան արդէն տուն վերադարձած է, երբ ան տանը մէջ զբաղած է իր առանին գործերով, երբ ան մինչեւ իսկ մոռցած է իր հայրը:

Ցետոյ, ինչո՞ւ աղջկանս ու փեսայիս ծանրութիւն ըլլայի, երբ կրնայի վճարել հիւանդանոցի մը ինծի տալիք խընամքը: Ինչ որ ունիմ, առաւօրէն պիտի բաւէ զիս մինչեւ կեանքիս վերջը տանելու: Եւ նորէն ալ պիտի չսպառի: Ուրե՞մն:

Արկածէն վերջ մօտաւորապէս եօթանասուն ժամ աչքերս չբացուեցան: Ամէն ինչ վերջացած նկատուեր էր ոմանց կողմէ: Բժիշկները կը վախնային որ կրնայի դուրս չգալ մահամքունէ: Սաթենիկ այդ եօթանասուն ժամերը անցուց ինծի յատկացուած խեղճուկ անկողնի մը քով: Չհաւատաց բժիշկներուն եւ պնդեց, որ պիտի առողջանայի: Քովս նստաւ, տեւաբար ձեռքս բռնեց եւ աղօթեց: Զաւակ մը իր հօրը այսքան կրնա՞յ կապուած ըլլալ: Զաւակ մը իր հօրը այսքան չերմեռանդօրէն կրնա՞յ աղօթել: Սաթենիկ աղօթեց, վստահ եմ: Աղօթեց ու անհամբերութեամբ, կամ հաւատքով սպասեց այն վայրկեանին, երբ պիտի բանայի աչքերս, երբ պիտի ճանչնայի զինքը, երբ պիտի վերադառնայի կեանքի: Այս եօթանասուն ժամերը զոյութիւն չունեցան ինծի համար: Ո՞ւր էի, մարմնիս մէջ ի՞նչ պատահած էր որ աշխարհը մէկ կընթաբթի մէջ արբուած էր պիտակուներ... ի՞նչ մեծ ուժ մըն էր այդ, որ ինծի չանկարծ թողուլ կուտար ամէն բան, մինչեւ իսկ զաւակ կամ թոռ...: Ցեռագային ահով ու սարսափով պիտի անդրադառնայի այդ ուժին, այդ եօթանասուն ժամուան բացակայութեանս, այդ մէկ երկվայրկեանի մէջ աշխարհ փոխելու անխմասուութեան կամ ընդվզումին, բայց եօթանասուն ժամ ոչինչ ըզգացի: Ոչինչ լսեցի: Սաթենիկը ձեռքս սեղմեց, լուր չունեցայ: Սաթենիկը ականջէս վար ամբողջ ուժովը պոռաց, չխմացայ: Մարմնիս ամէն կողմը ծածկուեցաւ ներարկումներով, սերոմի սեղներով, եւ չտառապեցայ: Ձերս մըն էի այդ պահուն: Բայց բնութիւնը իմ մէջ դանդաղօրէն կը վերակառուցանէր այն ինչ որ ակնթարթի մը մէջ քանդուած էր պանտի կեղեւի մը կողմէ: Բնութիւնը կը վերակառուցանէր ու ոչ ոք լուր ունէր ատկէ, բացի Սաթենիկէն: Ուսկի երբ բացի աչքերս, աղջիկս չզարմացաւ: Իր երջանիկ ու բարի ժպիտին մէջ ամէն ինչ, Օ՛ Աստուած իմ, ամէն ինչ կար, բացի զարմանքէ:

- Հայրիկ, հոս եմ, քովդ կրցաւ ըսել չչուկով մը, երկու կաթիլ արցունքով թրջուած:

Ու ես չկրցայ հասկնալ, թէ ո՞ւր էր այդ «հոս»ը: Ո՞ւր էի, ի՞նչ պատահած էր, առաւօտ մը տանս մէջ քունէ՞ս կ'արթննայի արդեօք: Խօսիլ ուզեցի, չկրցայ: Խօսքը, բառերը կարծես որովայնէս մինչեւ վեր բարձրացան ու բերնիս մէջ մնացին: Կամ ուղեղիս մէջ: Մէկ բան միայն կը տեսնէի. Սաթենիկը: Սաթենիկին ժպիտը: Ու տարիկա բաւեց ինծի: Աւելկա ինծի ապահովութիւն մը տրաւ, տեսակ մը հանգստութիւն, նոյնիսկ, որքան ալ զարմանալի կամ անհաւատալի թուի, տեսակ մը երջանկութիւն: Ու աչքերս կրկին փակեցի: Ուզեցի քնանալ: Օ, որքան չատակ կերպով կը յիշեմ զարթնումի այդ առաջին վայրկեանին ամբողջ մանրամասնութիւնները: Աչքերս փակեցի ու քնանալ ուզեցի, մոռնալու համար մարմնիս ծանրութիւնը, որ կարծես մէկ կէտի վրայ հաւաքուած, կը ճնշէր վրաս: Այո՛, ինչ որ զգացի առաջին վայրկեանին, մարմնին ծանրութիւնն էր:

(Շար. 43)

ՎԻԼՆ

Կիրակի, Յունիս 8-ին, Պատարագ կը մատուցուի Վիլնի Սէն - Թէօտոր մատրան մէջ ժամը 10-ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՋԱՓԱՐԵԱՆ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Թանկագին Կարօ Փոլատեանի մահուան առթիւ ու անոր անմոռանալի յիշատակին Ոմն «Յառաջ»ին կը նուիրէ 500 Ֆ. փոխան ծաղկեպսակի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ պայծառայութեան համար հետեւեալները Ազգային Միութեան կը նուիրեն։

Գէորգ Աբրահամեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի. - Տէր եւ Տիկին Նշան Պետրոսեան 300 Ֆ. Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գարակեւուրեան եւ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նաճարեան 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ձէյրանեան 100 Ֆրանք Եկեղեցւոյ։

Մանուկ Երեմեանի մահուան առթիւ. - փոխան ծաղկեպսակի Եկեղեցւոյ Պարպահան, Երեմեան ընտանիք 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արտաշ Խժտահարեան 100 Ֆ.։

×

Լիոնէն՝ Այրի Տիկին Մկրտիչեան եւ զաւակները, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յովսէփ Մկրտիչեանի հոգւոյն համար Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Հայկազեան Միութեան հոգեճաշ մը տուին։

Վանէսեան ընտանիք Իլիաս Վանէսեանի յիշատակին Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ Հայկազեան Միութեան Մայրերու Վարժարանի աշակերտութեան ճաշ մը տուին։

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —
Jeux divers

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԶԱՆ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20·30-ին

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր։

Մուտքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ.։
Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ.Բ.Ը.Մ.Միութեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 *թիւին։*

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, ոտն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խաղայ Եպիսկոպոսին։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

GALA
M.C.A. 86

Les ATELIERS de la M.C.A.
e t
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

ՄԵԾ ՊԵՐՄԵՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19։ Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային կեդրոնին մէջ։

339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձայնասփնակներ, հայկական գիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 16-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, դպրութիւն Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ։

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկաեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով։

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ։ Ինքնաշարժի սպասարկութիւն։

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան։

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաստիարակային կեանքը եւ ապագան։

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան։

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

A VENDRE

Villa F4 avec dépendance
Superficie du terrain 1419 m²
Quartier Haute Bertrandière
La Ciotat
Vue imprenable sur la mer

Tél.: (16) 42 - 08 - 43 - 77

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի Եկեղեցւոյ Մխիթեան Վարժարանի։

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ։ Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավին. նիւ Վիէթոր Հիւկոյ, Իսի։

Կը հրաւիրուին չբլանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»։

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը

կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳԱՀԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսի Եկեղեցւոյ մէջ, Ժննելոլ Լըքլեր վողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Դպրոցասէրի տնօրէնութեան։

Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին։

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B
présente
les œuvres du peintre amateur

ARA LUTUFYAN

Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

ՆԱՀԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէրը Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 22, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ։

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - ազգային պարեր, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն։

Մուտքը ազատ է։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Tombola exceptionnelle

au profit de la Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

Cabinet TERZIYAN
TOUTES ASSURANCES TOUTES COMPAGNIES
21, rue Lamartine, 75009 Paris
tél. 42 82 01 41 +

Ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
5
JEUDI
5 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.240 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.240

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Բնակարաններու եւ վարձքերու նոր ծրագիր մը պատրաստած է նախարար՝ Մկհէնըրի, որու նպատակն է նաեւ զարկ տալ շինարարութեան: Գլխաւոր երկու կէտերը, վերջ կը դնեն ինչ որ ծանօթ է նախորդ նախարարին անունով՝ Քիյօ օրէնքին: Ըստ նոր օրէնսդրութեան, նոր պայմանագրութիւնը չորս տարուան պիտի ըլլայ (նախապէս՝ 3 կամ 6): Բոլոր վարձքերը ազատ պիտի ըլլան եւ հեռլզտնէ պիտի ջնջուի 1948-ի օրէնքը, հին վարձքերու վերաբերեալ: Երթալով այդ օրէնքի տրամադրութիւններուն ենթակայ պիտի չըլլան նախ՝ 2 Պէ դասակարգը, երկրորդ տարիէն՝ 2 Սէ պայմանաւ որ վարձակալները 65 տարեկանէն վար ըլլան եւ տուրքի ենթակայ եկամուտը ՍՄԻԲին չորս անգամէն վեր ըլլայ (17.975 Ֆ. Յունիս 1-ին): Այս նոր կարգադրութիւնները, եթէ գոհացում կուտան չէնք շինողներուն եւ տանտէրներուն, դժգոհ կը ձգեն վարձակալները:

Չերնոբիլի հիւլէական արկածին գոհերու վերջին հաշուեկշիռին համաձայն, մեռելներու թիւը 25-ի հասած է: Դեռ 299 հոգի միչտ հիւանդանոցն են, 18 հազար հոգի ալ զանազան քննութեանց ենթարկուած են:

Նաֆոլիի մէկ դատարանը 15 ամբաստանեալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց, որպէս ահաբեկչական արարքներու հեղինակ, անդամ կարմիր Ջոկատներուն: 43 ուրիշներ 10 ամիսէն 23 տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցան:

Իրաքի նախագահը որոշած է ցկեանս բանտարկութեան վերածել տասը մահապատիժները, որ տրուեցան եգիպտացի քաղաքացիներու: Առանց դէմ եղած մեղադրանքն այն էր որ տարագրամէ առուծախ րրած են եւ անցագիր կեղծած են: Եգիպտոսի Արտաքին նախարարը գաղտուն գացած էր միջամտելու համար: Ներումը պիտի նպաստէ առաջքն առնելու ծանր տագնապի մը երկու երկիրներու միջեւ:

Արեւմտեան - Պէյրութի մէջ մահմետականներու եղբայրասպան կռիւները կը չարունակուին յաւելեալ սաստկութեամբ եւ հրացանաձգութիւնը այնքան բուռն բնոյթ առած է, որ խանութի, դերասանի, սրճարան, ճաշարան, դեղարան անմիջապէս փակած են իրենց դուռները: Ռումբերէ մնասուած են 3000 եւ թախայ պատսպարող մահմետական որթանոց մը եւ հրշէջներու զօրանոց մը: Հրշէջները կոչ մը ըրած են, այս առթիւ, որ գոնէ իրենց կեդրոնը խնայեն...: Ամալի շիիներու դէմ դնելու համար, լի - բանանցի սիւննիները Պաղեստինցիներուն օգնութեան հասած են, ինչ որ աւելի կատաղի բնոյթ առած է կռիւներուն:

Հիմնիզնի անձնական բնոյթ ունեցող այցելութիւնը Փարիզ, առիթ տուաւ զանազան տեսակցութիւններու՝ Նախագահ Միթերանի եւ Շիրաքի հետ: Մերձաւոր - Արեւելքը գլխաւոր նիւթն ըլլալով հանդերձ, խօսակցութիւնները, առաւելաբար կեդրոնացած են այն դերին վրայ, զոր Զորդանանի թագաւորը կ'ուզէ խաղալ Սուրիոյ եւ Իրաքի միջեւ:

MUNDIAL

Բ. խումբին մէջ, Մեքսիքա յաղթեց Պելճիոյ (2 - 1) եւ Դ. խումբին մէջ՝ Ալժէրիա եւ Հիւսիսային Իրլանտա (1 - 1) արդիւնքով վերջացուցին մրցումը, մինչ Ֆ. խումբին մէջ Փորթուկալ յաղթեց Մեծն - Բրիտանիոյ (1 - 0):

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԱԿԱՆ

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻ 1/16 ԱԻԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

—×—

Մայիս 24-ին, Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներու մէջ տեղի ունեցան խորհրդային բաժակի 1/32 աւարտականի խաղերը, որոնց կը մասնակցէին նաեւ Արովեանի «Կոտայք»ը եւ Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը:

«Կոտայք» - «Կոփլիա սովետով» խաղը տեղի ունեցած է Արովեանի մէջ: Ցորդառատ անձրեւը, որ տեղացած է մրցումէն առաջ, բաւական դժուարացուցած է մրցակիցներուն գործը: Այսուհանդերձ, Արովեանցիները առաջին կիսախաղին տիրապետած են դաշտին եւ զգալի առաւելութիւն մը ցուցաբերած իրենց մրցակիցներուն նկատմամբ: Երկրորդ կիսախաղին, երբ անձրեւը դադրած է, «Կոտայք»ի տղաքը կրցած են աւելի կազմակերպուած խաղարկութիւն մը ցոյց տալ եւ հեռուէն հարուածներով եւ երկար փոխանցումներով վտանգաւոր պահեր ըստեղծել մրցակիցներու բերդին համար: Նման գործողութիւններէն մէկուն ընթացքին, 76-րդ վայրկեանին, Ռոմիկ Վարդազարեան 35 մեթր հեռաւորութենէ ուժգին հարուածով մը նշանակած է կոլ մը, միակը՝ որ յաղթանակ ապահոված է «Կոտայք»ի եւ առիթ տուած մասնակցելու յաջորդ՝ 1/16 աւարտական մրցաշարքին:

Հայկական միւս խումբը՝ «Սպարտակ», Նիկոպոլի մէջ պարտուելով (2 - 0) տեղւոյն «Կոլոս»էն, դուրս մնացած է մրցաշարքէն:

Ի դէպ, յիշեցնենք, որ 1/16 աւարտականներուն կը մասնակցին նաեւ բարձրադոյն լիկայի խումբերը: «Ալարատ»ի մրցակիցը կ'ըլլայ Լվովի բանակի խումբը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 25-ին տեղի ունեցան խորհրդային ախոյենութեան 11-րդ հանդրուանի խաղերը: «Ալարատ» իր դաշտին վրայ ընդունեցաւ Քուբայիսի «Տորպեդօ»ն, որու դէմ տարած յաղթանակը ոչ միայն զինք դասաւորման վերջին դիծէն (16-րդ) բարձրացուց 14-րդ տեղը, այլեւ յաջորդական պարտութիւններէ եւ անկումէ ետք կարծէք «սառոյցը կոտրուեց», ինչպէս որակած է երեւոյթը՝ «Ֆիզկուլտուրնիկ»ի թղթակիցը Ս. Գեւորգեան:

«Հրազդան» մարզաձաւրը ներկայ եղած են 28 հազար մարզասէրներ: Առաջին կիսախաղին Երեւանցիները բաւական սքանչելի գործած են, մանաւանդ միջնապահներն ու յառաջապահները: Երկրորդ կիսախաղին «Ալարատ»ի մարզիչները փոփոխութիւն մացուցած են կազմին մէջ եւ դաշտ իջեցուցած են սուր ըրոհներու ենթարկելու եւ ճշգրիտ փոխանցումներ կատարող Ռ. Քոչարեանը: «Ալարատ»ի տղաքը նոր թափով մը անցած են ըրոհի: 57-րդ վայրկեանին Քոչարեան դլուխի հարուածով մը բացած է հաշիւը: Ապա Երեւանցիները զօրացուցած են իրենց ճնշումը եւ 76-րդ վայրկեանին Համլետ Մխիթարեան նշանակած է երկրորդ կոլը, իսկ 87-րդ վայրկեանին՝ Ցովհաննէս Կիրակոսեան, դլուխի հարուածով մը նշանակած է գեղեցիկ կոլ մը: Այնուհետեւ Երեւանցիներու թուլութենէն օգտուելով հիւրերը՝ վերջին վայրկեանին, յաջողած են նշանակել կոլ մը:

Հ. Ա.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Պատմութիւն մը ունիմ. բոլորս գիտեմ, լսած եմ կամ կարդացած: Գիրքի - ձեռագիր կամ տպուած - սէրը, բոյսի սէրը, զակի սիրոյն համազօր է Հայերու մօտ: Ինչեր չեն ըրած անոնք, ինչեր գոհած, նախ ունենալու, ապա պահելու եւ փրկելու համար հայատառ գիրքը: Ինչ պայմաններու մէջ հալածուած, ջարդուկոտոր հատորներու խլեակներ փրկուած ու տարածուած են ապահով թանգարաններ կամ գրադարաններ:

Ցետոյ ժողովուրդին բարօր կեանքը նոր էջ մը բացած է այս պատմութեան մէջ. գիրքերը սկսած են հրատարակուիլ աւելի դիւրին, սակայն հակառակ ակնկալութեան, դիչ - դիչ պակսած է անոնց հանդէպ գուրգուրանքը, հետաքրքրութիւնը:

Այս երեւոյթին կ'անդրադառնար Արեւմուտքէն համալսարանի հայ դասախօս մը անցեալ օր, երբ նոր հրատարակուած պարբերաթերթ մը կ'ողջունէր հրապարակաւ: «Հայերէն թերթ, գիրք գնող, կարդացողը դիչ է. չեմ կարդար...» ըսաւ ան ու աւելցուց. «գնեցէ՛ք, թերթ, գիրք գնեցէք. հոգ չէ, գնեցէք ու նետեցէ՛ք»:

Չեմ գիտեր հովեր որքան շատ բան պէտք է տանին արեւելք հոտող «Եւրոպացի»ի մեր ըմբռնումներուն վրայէն. որքան շատ բան պէտք է փոխեն, որպէսզի գիրքը մեզի համար ալ դառնայ պարզապէս առեւտուրի, շուկայի ապրանք մը միմիայն:

Մինչ այդ, առջի իրիկուն շատեր մաղթեցին որ չփչեն այդ հովերը, հոգ չէ թէ մնամք «գիրք, թերթ չկարդացողներ» միայն, «գնող ու նետողներու հով»:

ԱՐՓԻ

—×—

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Մայիս 29-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ այս տարի ուսումնականութիւնը արգելք հանդիսացած է Մայիս 28-ի առթիւ եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք հանրապետական գոհաբանական մաղթանքի արարողութեան:

«Ալիք» կը գրէ՝

«1920 թուականից սկսեալ մեր եկեղեցական արարողութիւնների շարքն է անցել հանրապետական գոհաբանական մաղթանքի արարողութիւնը, որը տեղի է ունենում ամէն տարի Մայիսի 28-ին: Սոյն արարողութեան ընթացքում աղօթք է արւում կրօնի եւ հայրենիքի նահատակների յիշատակին եւ բարեմաղթութիւններ կատարւում ողջերի համար: Համաձայն նախորդ տարիների սովորութեան, այս տարի եւս Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդը ձեռնարկել էր յիշեալ արարողութեան:

«Ըստ Թեհրանի Հայոց առաջնորդարանից ստացուած տեղեկութեան, երէկ (Մայիս 28), կէսօրից յետոյ, Թաղի ուսումնականութեան պատասխանատուն առաջնորդարանի դրասենեակից ստուգում է կատարում արարողութեանն առնչուող մանրամասնութիւնների մասին եւ երբ տեղեկանում է, որ խնդրոյ առարկայ արարողութիւնը տեղի է ունենալու եկեղեցում եւ ունի միայն կրօնական բնոյթ, որեւէ առարկութիւն չի անում: Սակայն հակառակ կատարուած ստուգմանը, երբ արարողութեան ժամը մօտենալով ժողովուրդը սկսում է դիմել դէպի եկեղեցի, ուսումնականութիւնը արգելք հանդիսացաւ նրան, որով ժողովուրդը խռնուեց եկեղեցու փակ դրան առաջ եւ երկար սպասումից յետոյ երդեց Տէրունական աղօթքն ու Սարգարապատը եւ ապա ցրուեց»:

Միւս կողմէ, Նոր Ջուղայի մէջ, ուր՝ այս տարի, որոշ նկատառումներով Մայիս 28-ի նուիրուած ձեռնարկներու չարքը որոշուած օրերը տեղի չէ ունեցած, Մայիս 28-ի առաւօտուն հայ ծերունիներ, իսկ իրիկունը երիտասարդներ եւ չափահասներ հաւաքուած են Ս. Ամենափրկիչ վանքի Ազբիւրեան Յուշարձանին չուրջ եւ մոմ վառած, լռելեայն իրենց յարգանքի տուրքը ընծայելով մեր ժողովուրդի ազատագրութեան համբուն վրայ ինկած նահատակներուն:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ԱՌԹԻԻ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱԼԹԱՆՔԸ
ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ Է ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՋ ՄԱՐՄՆԻ

Ը.-Թ. ԵՒ Ժ. ՅԱՆԿ

Ժ. Ֆրանքճեան, Ցոսէֆն կօշկակարատուն (Ճիմի), Խաչատուրեան ընկ., Ֆ. Նշանեան, Ժ. Մարտիրոսեան, Անսիր ընկ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Մարտոյեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Արթինեան, Ա. Խարալեան 200-ական Ֆ.:

Ժ. Մարաշլեան, Ի. Թայլքեան, Փ. եւ Ս. Մինասեան, Տէրմի ընկ., Ժ. Լեւոնեան, Ս. Լեւոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէմիրճեան, Օր. Լ. Փամպուքեան 100-ական Ֆ.:

×

Տէր եւ Տիկին Ժ. Փ. Թիլքեան, Տէր եւ Տիկին Ռ. Սահակեան 250-ական Ֆ.:

Մ. Տէրտէրեան, Ճաշարան Հօ' Քիս 200-ական Ֆ.:

Տէր եւ Տիկին Ա. Թիլքեան 150 Ֆ., Թոլմաճեան 120 Ֆ.:

Տիկին Ա. Տէրտէրեան, Տիկին Մ. Իրէպեան, Աբրահամեան, Նեւչէհիրլեան, Խաչերեան 100-ական Ֆ.:

×

Լ. Օհանեան 1.000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան 1.000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Տէրոյեան, Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Հ. Մինասեան 500-ական Ֆ., Մ. Ամանաթեան, Ժ. Լզկիւլեան, Ռ. Տօնապետեան, Տիկին Արմազանեան 200-ական Ֆ.:

Փլէն, Տէր եւ Տիկին Ա. Մինասեան, Թէրզիմիքիրեան, Ս. Երիսեան, Տիկին Ս. Զարնիչանեան, Տիկին Վ. Եղիազարեան, Մ. Զաքարեան, Ժ. Տէրտէրեան, Է. Փրնօ, Տիկին Պարսոյեան, Տիկին Ցովակիմեան, Ժ. Պալեան, Ա. Կալիա, Փրովանսի սրճարան 50-ական Ֆ.:

Տ. Սալոթի 30 Ֆ., Մակարեան 20 Ֆ.:

Նախորդ դումար՝ 179.640
Ընդհ. դումար 218.960 Ֆ.:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ
– ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ –

Գ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՁԱՇ

ՄԱՐՍԷՅԼ. – («Յառաջ»). – Կիրակի, Մայիս 25-ին, Վերափոխման Եկեղեցին ճանչցաւ իր առաջին Հայրապետական Պատարագը: Հանդիսաւոր եւ պատմական օր: Յովհաննէս – Պետրոս ԺԲ. Կաթողիկոս – Պատրիարքը տպատուրիչ Թափօրով մը՝ եպիսկոպոս, վարդապետ, դպրապանակիր, սարկաւագ, մոմակալ կարեց խուռներամ ժողովուրդը եկեղեցւոյ բակին մէջ իսկ խոնհուած եւ «Շրջափառ»ով մուտք գործեց ծայրէ ի ծայր լեցուած եկեղեցին ու բարձրացաւ Խորան իր կողքին ունենալով, զեներաւորուած, Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան եւ Անդրէաս Եպիսկ. Պատոդեան: Դասին մէջ տեղ առին Մարսէյլի Արքեպիսկոպոսը՝ Ռ. Քոֆֆի եւ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան: Վարդապետները, պատարագի զգեստներով, շարուեցան Խորանին երկու կողմերը մասնակցելով պատարագին որ վերածուեցաւ համապատարագի:

Պատարագին երգեցողութիւնը, բազմաձայն, յաջող կերպով կատարեց Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու վարժարանին աշակերտութիւնը վեկավարութեամբ Քոյր Ժընէվիեվ Դաւիթեանի: Օրուան ճաշու վերջը կարդաց Աթանաս Վրդ. Քէսկճեան: Իսկ, Աւետարանը յաջողապար կարդացին՝ Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան (Հայերէն), Ռ. Քոֆֆի Եպիսկ. (Ֆրանսերէն): Կաթողիկոս-Պատրիարքը արտասանեց յուվանգակական քարոզ մը (Հայերէն եւ Ֆրանսերէն): Փառաբանեց Աստուածամօր կոչումն մայրութեան ու հրաւիրեց հաւատացեալները, Մայրերու ոտնին բարեպաշտութիւնով ունենալ օրինակը Աստուածամօր եւ հետեւիլ անոր: Կաթողիկոս-Պատրիարքը ըսաւ. - «Մայրութիւնը շրուսնակութիւնն է կեանքին. հիմն է հասարակութեան, եկեղեցւոյ եւ ընկերութեան: Գիտակցեցէ՛ք ձեր մայրութեան վսեմութեան եւ ըմբռնեցէ՛ք ձեր կոչումը: Հայ մայրեր նախանձախնդիր եղէք ձեր զաւակներուն հոգիին աճումին եւ

Վեց տարի է արդէն որ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան կը պաշտօնավարէ Լիոնի մէջ: 1980 Մարտ 16-ին, յաջորդեց Դաւիթ Եպիսկոպոս Սահակեանի՝ իբր առաջնորդ եւ կաթողիկոսական պատուիրակի փոխանորդ Ռոն - Ալփ Շրջանին համար՝ ուր կը կարծուի թէ կ'ապրին յիսուն հազար Հայեր: Կ'ըսենք «կը կարծուի», քանի որ մինչեւ հիմա ոչ մէկ կարելի միջոց զբաղեցած է ճշդելիս մարզահամարի մը համար:

Հետաքրքրական էր մեզի համար եւ հետաքրքրական ալ կրնայ ըլլալ մեր ընթերցողներուն, թէ ի՛նչ եղած է վարդապետին առաջին ապաւորութիւնը Լիոնի շրջանէն, որո՛նք եղած են Եպիսկոպոսին գործունէութեան յենակէտները եւ թէ ի՛նչ ծրագիրներ կան մօտիկ ապագայի համար, իր հովուական շրջանին մէջ:

×

Նախ եւ առաջ, սակայն, ուելորդ չըլլար թերեւս մեր ընթերցողներուն յիշեցընել Նորվան Եպիսկոպոսի մասին քանի մը ամփոփ տեղեկութիւններ:

Ծնած է Պէյրութ 1940 Յունուար 31-ին: Ցաճախած է Աբգարեան նախակրթարանը եւ պզտիկուց արդէն ունեցած է խոր հակում մը դէպի հոգեւոր մթնոլորտը: Փոքրը դպիր, ծառայած է Թաղին եկեղեցիին մէջ: Իր ուսումը շարունակած է Անթիլիասի Դպրեվանքը: Քիչ ժամանակ մըն ալ մնացած է Երուսաղէմ:

Ընտանեկան հարկադրանքները այնպէս բնտած են որ պատանի Զաքարեան չէ կրցած անմիջապէս կատարել իր փափաքը, թերեւս արդէն իր ուխտը, մտնելու հոգեւոր ասպարէզի մէջ: 18 տարեկանէն ըսկսեալ, պէտք է եղած որ աշխատի ինը երկար տարիներ՝ իբր համարակալ, օգնելու համար, մանաւանդ, կանուխէն այրիացած իր մօրը:

Ի վերջոյ, Փարիզի մէջ է որ Արմէն Զաքարեան վեղար կ'առնէ 1968-ին: Կը ձեռնադրուի Սերովբէ Արքեպիսկոպոս Մանուկեանի կողմէ: Կը ծառայէ ութ տարիներ նախ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եւ յետոյ՝ Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ:

Իսի - Լէ - Մուլինոյի մէջ, արդէն, ցոյց կուտայ կազմակերպչական ձիրքեր՝ որոնք անհրաժեշտ են հայ եկեղեցականի մը համար՝ որպէսզի յաջողի իր ձեռնարկներուն մէջ, մանաւանդ Սփիւռքի տարածութեան մէջ:

Նորվան վարդապետ, առանց ծայրա-դոյն վարդապետի աստիճանէն անցնելու, կը ձեռնադրուի Եպիսկոպոս, 1982, Փետրուար 14-ին ձեռամբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.-ի:

×

«ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆՈՑՆ ԵՆ»

Լիոնցիները անհաղորդ են, պաղ են: Գոնէ այդ համբաւը կայ: Մեր խօսքը տեղացիներուն համար է, բնիկ Ֆրանսացիներուն, եթէ կ'ուզէք, բայց եկուոր Հայերը կրած են անշուշտ քիչ շատ անոնց ազդեցութիւնը:

Նորվան Եպիսկոպոս նկատա՞ծ է այդ: Գալով փարիզեան շրջանէն 1980-ին, տարբերութիւն մը զգա՞ծ է երկու շրջաններու մտայնութիւններու միջեւ: Պատասխան. -

«Մեծ տարբերութիւն մը չկար մեզի համար: Անշուշտ Ֆրանսական, Լիոնական ապրեկերպը ազդած է մեր հայրենակիցներուն վրայ, Հայց ազգային տեսակէտով մտահոգութիւնները միշտ նոյնն են: Անճնապէս ալ լաւ ընդունելութիւն մը գտանք. ոչ մէկ դժուարութիւն այդ տեսակէտով: Իսիի հետ բազդատմամբ Լիոնի մէջ լուրջ չահագրգռութիւն մը կայ ներկայիս ամէնօրեայ դպրոց մը ունենալու կարելիութեան մասին:

«Ինչպէս Իսիի մէջ՝ ուր առաջին օրէն դրաղեցանք նոյն հարցով» կ'ըսէ Նորվան Եպիսկոպոս, «Հոս ալ ամէնօրեայ դպրոցի ծրագիրը կը մնայ մեր կեանքին գլխաւոր մտահոգութիւնը: Քանի մը տարի առաջ, ամբան ամիսներուն, Պ. Գեղամ Կանանեանի առաջարկին վրայ, խոստումնալից փորձեր ըրինք այդ նպատակաւ, քայլերական էր, բայց ստիպուեցանք չկրկնել տնտեսական պատճառներով:

«Այսօրհանդերձ Ազգային Միութեան վարչութեան եւ մեր ալ նպատակն ու մտահոգութիւնն են մօտիկ ապագային սկսիլ մանկապարտէզով մը: Ծրագիրը առաջնահերթ է. չնորհիւ քանի մը ակնկալուած ձեռկցութիւններու, կը կարծենք որ պիտի յաջողինք: Վարչութիւնը եւ մենք չանք պիտի չխնայենք այդ ուղղութեամբ»:

×

«ԵՂԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՒԵՆ»

Ուրիշ հարցում մը Նորվան Եպիսկոպոսի. - Ռոն - Ալփ շրջանին մէջ կան մշակութային ընկերակցութիւններ, միութիւններ, Հայ Մշակութային Տուներ անդամ: Կը տեսնէ՞ք գործունէութեան գեօտիններ՝ որոնց վրայ աշխատող չկայ:

Պատասխան. -

«Իրրեւ միութենական կեանք, եղած կազմակերպութիւնները կը բաւեն, պայմանաւ որ սակայն այդ միութիւններու բոլոր վարչականները միշտ յարատեւօրէն նախանձախնդիր ըլլան իրենց վրայ առած պաշտօնին մէջ: Կը նկատենք սովորաբար որ միակ անձի մը վրայ կը մնայ աշխատանքին մեծ մասը: Աշխատանքի արդար բաժանումը անհրաժեշտ է գործունէութեան կանոնաւոր զարգացման համար»:

Նորվան Եպիսկոպոս դիտել կուտայ մեզի ուրիշ կարեւոր կէտ մը. -

«Կը տեսնենք որ զանազան կազմակերպութիւններու մէջ վարչական անդամներուն մէկ կարեւոր մասը անտեղեակ է Հայոց պատմութեան, կրօնքին, հայկական այժմէութեան կամ մօտիկ անցեալին եւ անկարող է, զոր օրինակ, օտարներու ծանօթացնել ճշգրիտ կերպով Հայութիւնը: Այդ ուղղութեամբ լուրջ աշխատանք մը անտեղի պիտի չըլլար զանազան միութիւններու վարչականերուն համար»:

×

«ՎԻԼՆԻ ԵՒ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԻՋԻ ԿԱՌՈՒՑԱՆԵԼ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՃՈՎ ԵԿԵՂԵՑԻ»

Նորվան Եպիսկոպոս Ռոն - Ալփ շրջանի Եպիսկոպոսի եւ կաթողիկոսական պատուիրակի իր հանդամանքով, առաքելութիւն ունի նաեւ Տէսինի, Կրընոպլի, Փոռա - Շէրիւլի շրջանի, Վիլնի, Սէն - Թիթիէնի, - Սէն - Շամոնի Հայերը արթուն պահել իրենց կրօնական եւ ազգային զգացումներուն մէջ:

Այս բոլոր քաղաքներու հայ համայնքները ունին միութիւններ եւ նաեւ ազգային կամ եկեղեցական միութիւն, ուրոյն վարչութիւններով: Համաճայն Եպիսկոպոսին մեզի տուած տեղեկութիւններուն, ահա թէ ինչպէս է կացութիւնը ներկայիս կրօնական գետնի վրայ. -

× 1947-էն ի վեր արդէն, Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցին - կամ մատուռը - բաց է ամէն Կիրակի ընդհանրապէս: Կը պաշտօնավարէ Մկրտիչ Խաչակիր Քհնյ. Պալապանեան:

× Շարվիէօ - Փոն - ու Շէրիւլի Սուրբ Նշան Եկեղեցին, կառուցուած 1982-ին Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեանի գլխաւոր բարերարութեամբ, օժտուած է քանի մը ամիսներէ ի վեր, մնայուն հովիւով մը՝ յանձին Վրթանէս Ա. Քհնյ. Տէրտէրեանի:

× ՍԷՆ - ԹԷԹիէնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին չինուած 1984-ին հանդուցեալ՝ Տիկին Սիրարփի Թումմաեանի գլխաւոր նուիրատուութեամբ, չունի մըշտական հովիւ: Ամիսը երկու անգամ կը պատարագէ Հոն Զաքիկ Արեցի Աւետիքեան, ուսանող Լիոնի Կաթողիկէ Համալսարկը:

× Կրընոպլը չունի հայկական եկեղեցի: Պատարագ կը մատուցուի ամէն ամիս Ֆրանսական Եկեղեցիի մը կամ հոյքերու մատուռի մը մէջ, ձեռամբ՝ Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնտէրեանի կամ՝ Խոսրով Խաչակիր Քհնյ. Հէքիմեանի:

× Վիլն ալ չունի հայկական եկեղեցի: Ձիւղ կայ որ այս քաղաքին մէջ հայկական պատարագները աւելի յաճախ կատարուին:

Նորվան Եպիսկոպոս.

«Մեր ամենամեծ փափաքներէն մէկն այս է որ Վիէնի եւ Կրընոպլի մէջ ալ կատարուի հայկական ոճով եկեղեցի»:

×

«ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՈ՛»

Նորվան Եպիսկոպոսի հարցուցինք նաեւ իր կարծիքը էքիւմէնիք չարժման Հայատառեայց Եկեղեցիին մասնակցութեանը մասին: Օգտակա՞ր է ան:

Կարուկ պատասխան մը.

«Անպայման այո՛»:

Ըստ Եպիսկոպոսին, մեր եկեղեցւոյ մասնակցութիւնը ամէն էքիւմէնիք արտօնութիւններուն օգտակար է համայնքին համար: Այդ պատճառ կը դառնայ որ օտար եկեղեցականներ ծանօթանան Հայութեան: Կրօնական մարզի մէջ, էքիւմէնիք յարաբերութիւններու շնորհիւ կարգ մը թիւրիմացութիւններ կը հարթուին, կը բացուի տիալոգ: Համատեղ աղօթելու առիթները չատ հարստացուցիչ են: Էքիւմէնիք յարաբերութեան մասնակցիլ չի նշանակեր թէ հայ եկեղեցին կը կորսնցնէ իր ինքնութիւնը:

Տեղին է նշել մեր կողմէ որ Նորվան Եպիսկոպոս յաջողած է ինքզինքը պարտեցնել Լիոնի կղերին մօտ. բարեկամացնել կաթ յարաբերութիւններ ունի փրիմա տէ կոլ կարդինալ տը Քուրթրէի հետ որ քանի մը անգամներ արդէն այցելած է Ս. Յակոբ Եկեղեցին, ինչպէս որ եղած էր նաեւ իր նախորդը, կարդինալ Ռընար:

×

Այս երկար տեսակցութենէն վերջ, մեզի կը մնար չնորհակալ ըլլալ Նորվան Եպիսկոպոս Զաքարեանի եւ յաջողութիւն մաղթել իր վերեւ յիշուած բոլոր ծրագիրներուն, յուսալով որ, չորս - հինգ տարի վերջ, «Յառաջ»ի ուրիշ աշխատակից մը – երեւաւարդ մը – թերի կ'ունենայ հաստատելու որ ինչ որ ծրագրուած էր 1986-ին, կեանքի կոչուած է ամբողջովին...:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍԿՃԵԱՆ

դրէթ ամռնց սրտերուն մէջ հին թէ նոր արժէքները»: Ցետոյ, վաստարանեց հայ մայրերը որոնք 1920–ական թուականներուն եկան այս ափերուն վրայ եւ հաղար ու մէկ դժուարութիւններով, զրկանքներով եւ զոհողութիւններով կանգնեցին իրենց մայրութիւնը կառչած արեցին իրենց մայրութիւնը կառչած մնալով միշտ հայ հոգին ժառանգած ամանդին:

Կեդրոնի բակին մէջ, պատարագին յաջորդեց ճաշ: Աւելի քան երեք հարիւր հոգի հիւրասիրուեցան: Մեծ եւ դժուարին աշխատանք մը, մանաւանդ որ կուգար չորս օրերու հանդիսութիւններէ յետոյ, եւ որուն համար կ'արժէ գնահատել բոլոր անոնք որ ylեչերը ցերեկին խառնելով յաջողեցան զոհացում տալ բոլորին: Ճաշի ընթացքին խօսնակութիւնը կատարեց տեղւոյն Ս. Խաչ ընկերակցութեան անդամ՝ Արամ Շէխիկեան, որ ունելի արամաբանական է, նկատի առնելով որ բացման հանդիսութեան (Ուրբաթ, Մայիս 23) տեղացի պատասխանատուները «բացակայ» էին: Խօսք առուեցաւ Կարօ Յովսէփեանին որ ընդգծեց գաղութի կեանքէն ներս կարեւորութիւնը այս վերջին օրերուն: Բացատրեց, որ ինք եւ արտակարգ դէպք մըն է, ըսաւ, ներկայութիւնը հայ ժողովուրդի հոգեւոր պետի մը որ իր կեցութեան հինգ օրերուն ընթացքին խանդավառեց եւ զօրացուց մեզ մեր ազգային համոզումներուն մէջ: Իր սիրտը զուրգուրաց եւ բարախեց մեր ժողովուրդի անխտիր բոլոր զաւակներուն համար: Ազգային չհայ հայ եկեղեցւոյ պատկանող անդամներուն վրայ, շարունակեց Կարօ Յովսէփեան, ուշադրութիւնը կեդրոնելով՝ «Մէկ է հայ եկեղեցին իր բազկացուցիչ տարրերով, ինչպէս մէկ է մեր ժողովուրդը իր ազգային իտէալով, իր լեզուով, իր մշակոյթով, իր հայրենիքով»: Իսկ, անդրադառնալով Գ. Գրիգոր ժողովրդապետական եւ մշակութային կեդրոնին բաւ.- «Գաղութը կը հարստանայ նոր եւ շքեղ շէնքով մը, որ հայ շինարար, ստեղծագործ եւ մարտնչող ոգիին յաղթանակն է ու հպարտութեամբ կը լեցնէ սիրտերը մեր»: Կարօ Յովսէփեան վեր առաւ Գրիգոր Եպիսկոպոսի, Սարգիս Վրդ. Դաւիթեանի եւ բոլոր անոնց արժանիքները որոնք կատարեալ ոգիով, ձեռներէց ու յարատեւ ճիգերով, նուիրումով, հաւատքով, զոհողութիւններով սատարեցին այս հոյակապ իրագործումին: Իր խօսքի աւարտին յայտարարեց.-«Մարսէյլի մէջ, տասնեակ մը տարի առաջ, հիմը դրուեցաւ առաջին հայ շէնիին՝ Հայ Մշակոյթի Տան, յետոյ կառուցուեցան այլ կեդրոններ, ակումբներ, ժողովասրահներ· այսօր ահա շէնք մը եւս: Այս բոլորը լրացուցիչ օգակներ են այն անծայրածիր շղթային որ կը կոչուի հայութիւն, ու կը կազմեն մէկ-մէկ վահան մեր գոյատեւումին»: Խօսեցաւ նաեւ Անդրէաս Եպիսկոպոս Պալոզեան, որ յիշեց թէ այս քաղաքին մէջ, 1934-ին, Աւետիս Ահարոնեան կը չիջէր բեմին վրայ «Հայ ժողովուրդ» բառը արտասանած պահուն: Այս մեծ Հայուն պատգամը, ըսաւ Եպիսկոպոսը, Քող միշտ ներշնչէ ու բացավառէ սրտերը Մարսէյլի հայութեան որպէսզի ան ապրի հաւատարիմ իր նախնիքներուն աւանդին, որպէսզի ան օգտուելով իրեն ընծայուած կարելիութիւններէն, ինչպէս այս չէնքը, վառ պահէ ջահը հայ հոգիին:

Ճաշը ընթացաւ հաճելի մթնոլորտի մը մէջ, եւ եղան ինքնաբուխ նուէրներ:

×

Հովուական եւ մշակութային այս կեդրոնը կը գտնուի Մարսէյլի սիրտը, Ժան-Ժօրէս հրապարակին մօտ: Գնուեցաւ 1980ին Հնորհլի Գրիգոր Եպիսկոպոս Կալբոյեանի ջանքերուն: Մայրապետներու վանք մըն էր, իր եկեղեցիով: Վանքը բաւական հին վիճակի մէջ էր: Մէկ մասը ծախուեցաւ եւ մնացեալ հոգին վրայ է որ կառուցուեցաւ շէնքը: Հինէն մնաց միայն եկեղեցին, որուն մուտքի պատերը միայն նորոգուեցան: Եկեղեցւոյ դուռին վերեւ, ճիշդ ճակատին, քանդակուեցաւ հայկական գեղեցիկ խաչքար մը, որ գործն է քանդակագործ՝ Խաչիկ Գազանճեանի:

Շէնքը կը բազկանայ երեք մասերէ: Գետնայարկը՝ կառաւտնով մը, երիտասարդներու ակումբով մը, գրադարանով մը եւ արդուզարդի բաժիններով: Գետնայարկ մը՝ հանդիսասրահով մը (չուրջ 250 մեթր քառակուսի), երկու պատարանով, հիւրանոցով մը, խոհանոցով մը, հաճելի բակով մը եւ բոլոր յարակից բաժիններով. եւ անշուշտ եկեղեցիով մը, որ արդէն գոյութիւն ունէր: Առաջին յարկը՝ ժողովրդապետին բնակարանով, գրասենեակներով, մատուռով մը, զանազան անկախ բնակարաններով, մեծ հիւրանոցով մը, գեղեցիկ պատշգամով եւ դարձեալ այլ յարակից մասերով: Այս ամբողջ շէնքին բոլոր սրահներն ու սենեակները գեղեցկօրէն եւ ճաշակով կահաւորուած են եւ սարքաւորումները խոհանոցներէն դասարանները՝ արդիական: Իրապէս գործածուած ածականները՝ գեղեցիկ, հրաշալի, չքեղ, հոյակապ տեղին են:

Ի՞նչ փոփոխութիւն «Ռէֆորմէ» եկեղեցւոյ ներքնատունէն, «ուր ս՚Օպանըի» վարձուած եկեղեցիէն ուր տեղի կ՚ունենային պաշտամունքները, մինչեւ այս աքանչելի իրագործումը որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն հայ կաթողիկէ ժողովրդապետութեան, այլեւ հաւատարեալ համայն գաղութին:

Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան, որ տասնեւերեք տարիներ, նեղ պայմաններու մէջ կատարեց իր առաքելութիւնը, այժմ վրատահ ենք պիտի տայ ճշմարիտ չափը իր կարողութիւններուն, քաղելով արդար արդիւնքները իր ջանքերուն եւ զոհողութիւններուն:

Կը հնորհաւորենք եւ կը մաղթենք բարի վայելում. բայց հիմա է որ ամէնէն դժուարը, ամէնէն սպառիչը կը սկսի:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՉԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՈՒԻԼԻ ԺՈՒԼ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

Կիբակի, Մայիս 25-ին Իսիի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ պատուելի Ժուլ Միքայէլեանի ձեռնադրութեան արարողութիւնը:

Հոծ հաստարակութեան մը ներկայութեան Իսիի Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ հովիւ վերապատուելի Ռընէ Լեւոնեան այս բացառիկ հանդիսութեան բացումը կատարեց, բարի գալուստ մաղթելով բոլորին, ի մասնաւորի Հայր Միւռոնին որ կը ներկայացնէր Հայ Առաքելական Եկեղեցին:

Հայ Կաթողիկէ առաջնորդ վերապատ. Կապրոյեան Փարիզէն բացակայութեան պատճառաւ չնորհաւորական հեռագիր մը ղրկած էր այս առթիւ:

Ֆրանսայի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու վերապատուելիները ներկայ էին եւ իրենց մասնակցութիւնը բերին արարողութեան, պատգամներով եւ աղօթքներով.

Վերապատուելի Դ. Սահակեան, նախագահ Քրիստոնեայ Աւետարանական Եկեղեցիներու Միութեան, տալով ձեռնադրութեան պատգամը չէշտեց Հովիւին՝ եկեղեցւոյ նկատմամբ ունեցած պարտականութիւնները, ինչպէս նաեւ ժողովուրդին՝ իր հովիւին հետ արդիւնաւէտ գործակցութիւն մը ունենալու անհրաժեշտութիւնը:

Պատուելի Ժուլ Միքայէլեան, որ երեքուկէս տարիներէ ի վեր հովիւն է Փարիզի եւ Ալֆորվիլի Հայ Աւետարանական Եկեղեցիներու, իր վկայութիւնը տալով խորին չնորհակալութիւններ յայտնեց բոլորին, մասնաւորապէս այն եկեղեցիներուն, որոնց մէջ կը ծառայէ այսօր, ինչպէս նաեւ Հայ Աւետարանական Միութեան կեդրոնական մարմնին որոնք յօժարեցան իր ձեռնադրութեան պաշտամունքը կատարել, ինչ որ կը նշանակէ որ իր հոգեւոր պաշտօնը ընդունուած եւ հաստատուած է: Իր վկայութեան մէջ ըսաւ որ ծնած է Մարսէյլ ու մեծցած հայ աւետարանական ընտանիքի մէջ:

Պաքալօրէան անկլենելէ եկեղեցւոյ վիպական ստացած է եւ սակայն Քրիստոսի իրեն հանդէպ ունեցած անհուն սէրն ու վրկութիւնը աւելի մօտէն զգալով եւ Աստուծոյ կոչին պատասխանելով կը հետեւի փարիզեան շրջանի Աստուածաբանական համալսարանի դասընթացքներուն, զորս աւարտելէ ետք 1983-ին կ՚որոշէ ծառայել Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ մէջ, ամուսնացած է եւ զաւակ մը ունի:

Նախագահ վերապատուելի Դ. Սահակեան իրեն պարտաւորութիւն տուաւ ամբողջովին նուիրուելու Աստուծոյ եւ եկեղեցւոյ ծառայութեան, ինչ որ պատուելի Ժուլ Միքայէլեան ընդունեցաւ եւ ծունկի գալով շրջապատուեցաւ բոլոր վերապատուելիներէն, որոնք իրենց ձեռքերը դրին իր գլխուն վրայ որպէս օծման արտայայտութիւն:

Նախագահը ձեռնադրութեան աղօթքը արտասանեց:

Ժողովուրդին երգած Տէրունական աղօթքէն ետք վերապատուելի ձեռնադրուած Ժուլ Միքայէլեան իր առաջին օրհնութեան աղօթքը մատոյց ներկայ ժողովուրդին:

Այս հանդիսութիւնը իրենց երգերով հոխացուցին Ալֆորվիլի Աւետարանական երիտասարդներու խումբը եւ Իսիի Աւետարանական եկեղեցւոյ երգչախումբը:

Այս բոլորը վերջ գտան հիւրասիրութեամբ մը որ տեղի ունեցաւ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԱՂԱՆՑ...

Կապոյտ Խաչի Վաղանցի մասնաճիւղը մեծ յաջողութեամբ տօնեց Մայրերու Օրը Մայիս 25-ին: Հայ Մշակոյթի Տան պարտէզը լեցուած էր հայ մայրերով եւ փոքրիկներով, վերջապէս Կապոյտ Խաչի մէկ կարեւոր պարտականութիւններէն մէկն է ոգեկոչել այս օրը տալով անոր իսկական իմաստը, հայ մօր եւ հայ կնոջ, մանաւանդ արտասահմանի մէջ:

Կապոյտ Խաչը հպարտ է ըսելով, որ այսօր կը ներկայացնէ հայ կինը, մայրը իր ամբողջութեամբ:

Մասնաճիւղիս նախագահուհին Տիկին՝ Էլիզապէթ Ալաչեան բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն եւ տեղ տուաւ Տիկին Արփի Թումայեանի, որ պատշաճ յայտագիր մը պատրաստած էր: Փոքրիկներ եւ Տիկիններ իրենց կարգին մեներգեցին եւ արտասանեցին ստեղծելով հաճելի եւ ճոխ մթնոլորտ մը: Յայտագրի վերջաւորութեան ներկաները հիւրասիրուեցան կարկանդակներով եւ օշարակով, ուր այդ գեղեցիկ արեւոտ օրին ծառերու չուքին տակ զովացուցին մեզ:

Մասնաճիւղս չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն եւ մանաւանդ յայտագիրը պատրաստող փոքրիկներուն եւ Տիկիններուն եւ Ժամադրութիւն կուտայ իրենց յաջորդ, միւս ձեռնարկներուն:

Է. Ա.

Մարմինս, կարծես ուրիշ մարմին մը դարձած, կը ճնշէր վրաս: Բայց չէի տառապեր: Միայն քնանալ կ՚ուզէի: Ուտի աչքերս փակեցի: Եւ Սաթենիկ չոյլեց երեսս, ճակատս: Շոյել չէր ատիկա: Պիտի ըսեմ՝ թեթեւ, չատ թեթեւ ապառկ մը՝ երեսիս, ու աչքերս կրկին բացի:

- Հայրիկ, կը լսե՞ս պիս: Ես հոս եմ, քովդ եմ:

«Այո» մը ծնունդ առաւ կարծես մարմնիս ամէնէն խորերէն, ստամոքսէս, որովայնէս, թոքերէս, ու բարձրացաւ մարսողական խողովակէս, կոկորդս, բայց դուրս չելաւ, հակառակ որ ես զայն յստակ կերպով կը լսէի, քանի որ ուժգնին արձագանգներ կուտար ներաշխարհիս մէջ: Աչքերս գոցեցի, բացի այդ «այո»ն դուրս հանած ըլլալու համար: Ցետոյ նոր ճիգ մը ըրի եւ այս անգամ կրցայ ձայնել.

- Ա՛ր եմ:

Սաթենիկ համբոյր մը դրաւ ճակտիս ու ըսաւ.

- Մի՛ խօսիր, մի՛ յոգնիր հայրիկ, ինկար ու հիւանդացար ես, բայց պիտի ապրիս:

Այդ պահուն է որ հիւանդապահուհի մը յայտնուեցաւ: Խնդաց, բաներ մը ըսաւ, երեսս չտեց: Բայց ես աչքերս գոցեցի: Թէ՛ չատ բան հասկցած էի եւ թէ ոչինչ կը հասկնայի: Ինկած էի, այո: Կը յիշէի ոտքիս տակի կակղութիւնը: Կը յիշէի որ ղլուխս գետին զարկած էի: Այդքան... Եւ այդքանը բաւեց ինծի: Պիտի ըսեմ նոյնիսկ որ չատ եկաւ: Գլուխս այնքան ծանր էր, որ մտածում մը անգամ յաւելեալ նոր ծանրութիւն կը դառնար:

Զարթնումի, կեանքի վերադառնալու այդ առաջին վայրկեանին մանրամասնութիւնները չատ յստակ են մտքիս մէջ: Ցետոյ քանի մը օրուան համար դարձեալ ամէն ինչ պղտորեցաւ, ուժ եւ զոյն կորսընցուց: Այս անգամ թէեւ կապերս խրզուած չէին արտաքին աշխարհի հետ, բայց արտաքին աշխարհը երազային մթնոլորտի մը մէջ թաղուած էր կարծես: Կարծես չուրջս ամէն ինչ տարբեր կըշռոյթով մը չարժիլ ու գործել սկսած էր, ինչպէս կը պատահի երբ կը դանդաղեցնեն չարժանկարի ժապաւէնի մը: Երբեմն ալ կանգ կ՚առնէր ժապաւէնը ու պատկեր մը կը տառէր աչքերուս առջեւ. ատիկա այն պահն էր, երբ մխքս չէր ուզեր ընդունիլ ներկան, կը մերժէր զայն, ապաստան գտնելու համար անցեալի մէջ: Իրաւ ալ դիւրին չեղաւ ընդունիլ իրականութիւնը: Ի՞նչ: Անչարժութեա՞ն դատապարտուած էի: Մարմնիս կէսէն աւելին իմս չէր, չէր հնազանդեր ինծի: Մարմինս, չարժելու համար, կը կարօտէր ուրիշ մարմնի մը որ իմս չէր: Մարդ կըրնա՞ր ապրիլ ուրիշի մը այս աստիճան ենթարկուած վիճակով: Կը յիշեմ, պազքսինքի կաթիլներ կը հատաքուէին ճակտիս վրայ, երբ չուրջս աստուերներ, ազօտ լոյսերու մէջ, ու խորհրդաւոր չչուկներու հնազանդելով, կը պարակէին անդադար: Ահաւոր վախ մը կը թափանցէր մինչեւ հոգիիս ամէնէն խորերը: Մեռնելու վախը չէր ատիկա: Ապրելու վախն էր, ընդհակառակն: «Ի՞նչ պիտի ընեմ, Աստուած իմ, ի՞նչպէս պիտի հանդուրժեմ» կը խորհէի: Քանի կը խորհէի, հեռզհետէ զայրոյթի կը փոխուէր վախը այդ զգացումը: Կը զայրանայի ամէն բանի դէմ, բայց մանաւանդ չուրջս պտրտող սատուերներուն դէմ, որոնք հիւանդապահներ, բժիշկներ, այցելուներ եւ հարազատներս էին առ հասարակ: Կը զայրանայի ամէն տեսակ չչուկի դէմ, որոնք առ հասարակ պիս հանդարտեցնելու ու քաջալերելու նպատակով արտասանուած նախադասութիւններ էին: «Այսօր ձեզ աւելի լաւ տեսայ» կ՚ըսէր բժիշկ մը: «Այս առեղն ալ ընեմ, տես ինչպէս պիտի հանդարտիս» կ՚ըսէր հիւանդապահ մը: «Հայրիկ, քիչ մը համբերէ, օր մը պիտի ելլես ու տուն պիտի երթանք» կ՚ըսէր Սաթենիկ: Ու ես կը չզայնանայի այս խօսքերէն, չէի ուզեր լսել զանոնք, որովհետեւ չէի հաւատար: Աչքերս կը փակէի, ականջներս դոցել կ՚ուզէի, որպէսզի չտեսնէի ու չլսէի: Սակայն զայրոյթս երկար չէր տեւեր. վախը կը վերադառնար: Օ՛, չըլլայ որ պիս լքէին ու երթային, չըլլայ որ պիս այս վիճակիս մէջ բոլորովին անօգնական թողէին: Ես ի՞նչ կ՚ընէի եթէ առանձին մնայի, ես ի՞նչպէս կ՚ապրէի:

Ո՞րքան տեւեցին այս մղձաւանջային օրերը, յաւ չեմ գիտեր: Բայց չուտով ամպերը ցրուեցան երկնակամարիս վրայէն: Երկնակամարը հիւանդապահի սենեակիս առաստաղն էր: Օր մըն ալ արեւը բոլորովին առանձին մնաց անոր վրայ: Ամպերը հեռացած էին: Առաստաղը կատկտոյտ կը թուէր ու ես յատակ կերպով զգացի ապրելու երջանկութիւնը, ինչպէս քանի առաւօտներ կը զգայի արեւոտ դաշտերու վրայ կամ ծովերու եւ դերքը կապոյտ երկինք մը դիտելով: Կա՞ր ատկէ աւելի հրաշալի բան...: Կ՚ապրէի ու հիւանդի անկողնիս մէջէն կը դիտէի կեանքի այն բիւրաւոր բարիքները, որոնք կրնային տրուիլ ինծի տակաւին: Կ՚ապրէի ու կը մտածէի: Կ՚ապրէի ու կ՚երեւակայէի: Կարծես նկարիչ մը մըտքիս մէջ կոյս կտաւ մը գտած էր ու կըսած՝ զայն ներկել աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ գոյներով: Նկարչին գոյները կրնային հազար անգամ աւելի գեղեցիկ ըլլալ, քան թէ բնութեան իրական գոյները:

(Շար. 44)

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սամուրքաշեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Մելքոն Արսլանեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Գլօտ Սէյրէր
եւ զաւակները,
Պ. Յակոբ Արսլանեան,
խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ - մօր՝

ՍՕՖԻ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Երեքշաբթի, Յունիս 3-ին, 81 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յունիս 5, ժամը 14·15-ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

Որեւէ մահուգդ ղրկուած չընդունուիլ, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արշալոյս Փօլատեան,
Հրաչեան, Խօքսիւզեան, Եագուպեան,
Աթէչեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն՝
Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին,
«Յառաջ»ի խմբագրութեան,
Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան
եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակներով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, հեռագրով, մամուլով մասնակից եղան իրենց սուգին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Օրթանս Տօրումեանի եւ զաւկին, Տիկին Ռոզա Տօրումեանի եւ զաւակնեբուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագանեբուն, տարաբախտ՝

ԺԱՒՎԼԻՆ ՏՕՐՈՒՄԵԱՆԻ

մահուան կսկծալի առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն. - Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Գուրթուճեան, Տէր եւ Տիկին Լիմմանուէլ Գուրթուճեան, Օր. Աննա Գուրթուճեան, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Նորհատեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Գուրթուճեան հազեհանդըստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց մօր՝

ՍԻՐՎԱՐԴ ԳՈՒՐԹՈՒՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի, Յունիս 8, առաւօտեան ժամը 9-ին Սէն - Թէօտոր Եկեղեցին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիլ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առած է. - Ֆէրիդիւզի Սանուց եւ Բարեկամաց Միութեան վարչութիւն 500 Ֆ., Պ. Յակոբ Կէվրէկեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գազանչ 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Արթին Խոզէր 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մանուկ Արսլանեան 200 Ֆ., Պ. Միհրան Ավար 150 Ֆ., Թավուքճեան ընտանիք 100 Ֆ.:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի Մասնաճիւղ
Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15·30-ին՝

17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Ասք կ'առնեն՝ վերերան ընկերուհի՝
Արշալոյշ Թադէոսեան

Շրջ. վարչութեան առենապետուհի՝
Հէլէն Մերճաւեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, գաւեշտ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ ԳԱՐՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

ՅԱՅՏԱԳԻՐ. - Ժամը 10-ին Պատարագ, ժամը 11-ին մրցանակաբաշխութիւն, ժամը 13-ին գաշտահանդէս, ճաշ, ... մինչեւ ուշ գիշեր:

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ. -

- Վարժարանին աշակերտութիւնը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն, գաւեշտ, խաղ:
- Նաւասարդ պարախումբ:
- Սուրէն՝ իր նուագախումբով:
- Մարթէն Եորկանց:
- Էվրլին Ալթունեան:
- Նարեկ:
- Յարութ:

Տիւս Չեվիւս:

Հայկական մթնոլորտ եւ ճաշ, հաճելի միջավայր, ճոխ վիճակահանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

-Հ. Բ. Ը. Մ.-

ՀԱՅԿ. ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ - ՓԱՐԻԶ

ԱՆԴԱՄԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԶԱՆ

Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը 20·30-ին

118, rue de Courcelles, 75017 PARIS

Համեղ կերակուրներ, - հաճելի մթնոլորտ, - նուագ, - պար, - ընկերային խաղեր:

Մախքերու մասնակցութիւն՝ 100 Ֆ.:

Տեղերը ապահովելու համար կը խնդրուի Յունիս 5-էն առաջ հեռաձայնել Հ.Բ.Ը.Մ.Իւթեան գրասենեակը 45 - 20 - 03 - 18 թիւին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, ոտն է Սբբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Նաղաշ Եպիսկոպոսին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՎԻԷՆ

Կիրակի, Յունիս 8-ին, Պատարագ կը մատուցուի Վիէնի Սէն - Թէօտոր մատրան մէջ ժամը 10-ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՋԱՓԱՐԵԱՆ

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԳԱՐՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— Ambiance arménienne —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիլ Եկեղեցւոյ Միօրեայ Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Աւիկնիւ վիէթնամ Ռէէսոն, Իսի:

Կը հրաւիրուին չքջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

Ի ՆՊԱՍՏ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Առնուվիլի
Մարզական եւ Մշակութային
Միութիւնը

կը կազմակերպէ՝

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

կատարողութեամբ՝

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

Կոնէսի Եկեղեցւոյ մէջ, ժեներալ Լըքլէր փողոց, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 21-ին:

Մանրամասնութիւններու համար պիտի դիպրոցասէրի անօրէնութեան: Հեռաձայնելով. - 43 - 81 - 01 - 72 թիւին:

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 29, կէսօրէ ետք ժամը 15.էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

Tombola exceptionnelle

au profit de la Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

GALA M.C.A. 86

Les ATELIERS de la M.C.A.
et
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais

M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց յանձնախումբի կազմակերպութեամբ՝

ՄԵԾ ՔԵՐՄԵՍ

Շաբաթ, Յունիս 7, եւ Կիրակի, Յունիս 8, ժամը 10-էն մինչեւ 19: Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Մշակութային Կեդրոնին մէջ:

339, ave. du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 91 - 77 - 84 - 70

Հայկական կերպարուեստ, ձեռագործներ, յուշանուէրներ, գոհարներ, ձայնասփնակներ, հայկական գիրքեր, պիւֆէ, անուշեղէններ եւ գեղարուեստական բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 16-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, գաղութիս Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ազգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
6
VENDREDI
6 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.241 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.241

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

—×—

Ջորեքշաբթի, Յունիս 4, հանդիպումները հետեւեալ արդիւնքները տուին· -

Բ. խումբին մէջ, Փարակուէյ յաղթեց Իրաքի (1 - 0), Է· խումբին մէջ, Գերմանիա հազիւ կրցաւ վերջին պահուն (44րդ վայրկեան) հաւասար արդիւնք մը ձեռք ձգել Ուրուկուէյի հետ՝ (1 - 1), նոյն խումբին մէջ, Դանիա 0-ի դէմ 1 կէտով պարտութեան մատնեց Սկովտիան:

Հինգշաբթի օր, Ֆրանսացիները անճկութեամբ կը սպասէին Մորհ· Միութեան հետ հանդիպումին: Բոլոր թերթերը սիւնակներ կը նուիրէին: «Լ'իպերասիոն», այս առթիւ կ'անդրադառնար նաեւ պատուիրակութեան պետին՝ Նիկիտա Սիմոնեանի, որ լրագրողներու առջեւ, յիշած է խումբին կանոնները: Ներկայացնելով երրորդ փոխարինող բերդապահը, որ կիւ կը խաղայ, ըսած է· - «Իրեն չի վերաբերիր դիտնալ թէ պիտի խաղայ կամ ոչ: Պէտք է հնազանդի եւ յարգանք կը պարտի ինծի, ինչպէս դաւակ մը՝ հօրը, ինչպէս նաեւ իր խումբին երէցներուն»:

Գանդոկպետը կ'ըսէ թէ երբեք չէ տեսած որ մարզիչը ժպտի իր խաղացողներուն, նոյնիսկ հաշի ընթացքին, բացառիկ լուռ են:

Լաւատես Ֆրանսացիները կային Հինգշաբթի առաւօտ, որ յաղթանակ մը կ'ակնկալէին, նոյնիսկ փոքր: Աւելի իրատես էր Քանատ Անշէնէ որ կը մաղթէր՝ առաջին էջի խորագրով՝

«Pourvu que les Soviétiques attrapent l'intourista !» :

Ծանօթ է որ, Ֆրանսացի քանի մը խաղացողներ փորհարութեան բռնուելուն առաջին օրերն իսկ, ինչ որ տեղւոյն վրայ ալ քուրախաթա միրտուած է, որովհետեւ զոհերը միշտ արտասահմանէն ժամանողներն են, անունդի եւ տաքին պատճառով: Հոս, Քանատ բառախաղ մըն ալ կ'ընէ զբօսաշրջիկական խորհրդային ընկերութեան անունին հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԼՕՏ ՔԻՆ, երկու ժամ գլուխ գլխի խօսելէ ետք իր նախարարին հետ հրաժարականը տուաւ, ոչ մէկուն փարիզեան փոխադրութենից (ԷՖ - Ա - Թէ - Փէ) նախագահի իր պաշտօնէն այլեւս վարչական խորհուրդի անդամի հանդամանքէն: Ծանօթ է որ չաբաթներէ ի վեր վիճաբանութիւնը բուռն էր Փոխադրութեանց նախարարին եւ համայնավար պաշտօնատարին միջեւ եւ ի վերջոյ Քէն ստիպուեցաւ տեղի տալ: Նոր նախագահը պիտի նշանակուի քանի մը օրէն, մինչ այդ մեքրոյի եւ հանրակառքի գործադուլ վճռած են վեց սէնթիքանները միանաբար, Հոկտեմբերի, Յունիս 11-ի համար:

ՊԷՅՐՈՒթի մէջ Ֆրանսացի մը վիրաւորած է վիսաերէն, երբ յայտնած է փախուստ տալ արեւելեանէն արեւմտեան զօտի անցած պահուն, դէմ դնելով մարդոց որոնք կը փորձէին զինքը առեւանգել:

ԼՒԻՔ ՌՈՒՎՈՒԱի համար միջին ճամբայ մը գտնուեցաւ Միթերանի եւ Շիրաքի կարգադրութեամբ: «Մոնտ»ի նախկին աշխատակիցը, մասնագէտ արաբական աշխարհի, Թունուզի դեսպան էր, բայց խորհրդակցութեան համար Փարիզ կը կանչուէր, Շիրաքի այցելութեան նախօրեակին եւ անկէ ի վեր չէ վերադարձած: Միթերան մերժած էր որ պաշտօնազրկուի, ցորչափ նոր պաշտօնի մը չի նշանակուիր: Ի վերջոյ, «չրջուն դեսպան» կարգուեցաւ: Պէտք է ըսել թէ խիստ քննադատութեան ալ թիրախ էր Թունուզեան մամուլին կողմէ:

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻԱ, ԻՍԼԱՄԸ ԵՒ ՄՈՒՍԱ ԼԵՌ

«Մոնտ»ի Մայիս 27-ի եւ 28-ի թիւերուն մէջ «Թուրքիա եւ մահմետականութիւնը» խորագրով յօդուած մը սորագրած է Ժ· Փ· Փէրոնսէլ - Հիւկօզ:

Ան Անատոլուի զանազան շրջաններուն մէջ դիտարկած է Մահմետական կրօնքի զանազան յարանուանութիւններու հետեւորդներուն կացութիւնը: Իր հասած եզրակացութիւնը այն է, որ Թուրքիա այսօր հակառակ արտաքին երեւոյթներու, ենթակայ է կրօնամոլ եւ յետադիմական ուժերու հետզհետէ զօրացող ազդեցութեան:

Ճիշդ է որ երեւութապէս չատ բան փոխուած ըլլալ չի թուիր: Մայրաքաղաքին տիրող բլուրի մը վրայ կ'իյնէ Մ· Քէմալի յուշարձանը, անոր՝ որ հիմնած էր Թրք· աշխարհական Պետութիւնը, 1924-ին ջնջած էր խալիֆայութիւնը, սակայն անդին, օրէ օր կ'աւելնան ժողովուրդը մահմետականութեան հրաւիրող կրօնամոլ կոչերը: Եւ եթէ այսօր Աթաթիւրք կրկին դար, կրնար 6 ամիսէն 2 տարուան բանտարկութեան դատապարտուիլ, ըստ անցեալ Յունուարին քուէարկուած օրէնքի մը: Արդարև ինք է որ ըսած է Իսլամի համար թէ· - «Անբարոյական պետութիւն մը անհեթեթ աստուածաբանութիւնն է» եւ դեռ «Նեխած դիակ մըն է որ մեր կեանքը կը թունաւորէ»: Յօդուածագիրը կ'անդրադառնայ ասկէ զատ, թուրք եւ արաբ սերտացման մը, քաղաքական գեանի վրայ: Այսպէս, 1976-ին Պոլսոյ մէջ կը դումարուի մահմետական երկիրներու Արտաքին նախարարներու ժողովը, 1980-ին Դոնիայի մէջ 50 հազար հոգի «Ազգ· Փրկութիւն» կուսակցութեան կոչին պատասխանելով կը հաւաքուին ու կը պախարակեն քէմալականութիւնը, լաիք վարչաձեւին սպառնացող վտանգը պատճառներէն մին կ'ըլլայ 1980-ի զինուորական միջամտութեան: 1982-ին, նոր Սահմանադրութիւնը պարտաւորիչ կը դարձնէ կրօնքի դասաւանդութիւնը նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ: 1984-ին Նախագահ Էվրէն կը մասնակցի Քազապըլանքայի իսլամական վեհաժողովին, եւ Մէքքէ կ'այցելէ: Հեռատեսիլէն կ'արգիլուին ալքոլ պարունակող ըմպելիներու ծանուցումները: Անպարտ կ'արձակուին «Ազգային Փրկութիւն» կուսակցութեան ղեկավարները, որոնց դէմ օրինական հետապնդումի ձեռնարկուած էր «կրօնական պետութեան մը ի նպաստ դաղտնի պայքար մղած ըլլալու» ամբաստանութեամբ:

Արդեօք այս բոլորը կարելի՞ է նախանշան մը նկատել ու ըսել, թէ օր մը Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը ծունկի պիտի գայ կրօնքին առջեւ, արդիական նուիթիւնը իր տեղը պիտի թողու մահմետական հոսանքին ու երկիրը Եւրոպայի հետ իր յարաբերութիւնները պիտի փոխարինէ Արեւելքի հետ հաստատուածներով· պատասխանը հաստատական ըլլալ կը թուի ժ· փ· Փէրոնսէլ - Հիւկոզի համար, «եթէ սակայն ժողովրդական ուժ մը հոն պատուար չկանգնի ներկայ յորձանքին: Ու այդ չէ պարագան» կ'ըսէ ան:

Յօդուածագիրը պարզելէ ետք պատկերը Թուրքիոյ կրօնական յարանուանութիւններուն, կը խօսի նաեւ Մարտինի ասորական հին վանքին մասին: Այդ վանքը հիմնուած ութերորդ դարուն, կը ներկայացնէր ուղղափառ ասորիներու պատրիարքարանը, մինչեւ դարուս սկիզբի շրջանը: Սակայն տրուած ըլլալով որ անոնց հոգեւոր առաջնորդը Սուրիա փոխադրուած էր այդ թուականներուն, 1986-ին հոն միակ վանական մը մնացած է:

Այսօր, յատկապէս 1980-էն ետքի սա վերջին տարիներուն մասին տխուր բաներ կը պատմուին հոն· Քիւրտերու կողմէ կատարուած առեւանգումներ Ասորիները մղած են զաղթելու, դէպի քաղաք կամ արտասահման: Մինչ այդ, Քիւրտեր եւ Թուրք հողագործներ իրենց միջեւ բաժնած են անոնց ստացուածքը:

Յօդուածագիրը այցելած է տակաւին Անտիոքի շրջանը, քարայրի մը մէջ փորուած աշխարհի ամենահին եկեղեցին, որ կը պատկանի առաջին դարուն: Այսօր, հոգ հազիւ 1500 քրիստոնեաներ կը գտնուին, որոնք ցաւ կը յայտնեն, որ «չե՛ն կրնար իրենց անձնագրին մէջ քրիստոնէական անուն մը արձանագրել տալ»:

Ալէքսանդրէթի մէջ ալ կայ հայկական եկեղեցի մը՝ «Քառասուն Մանկանց» որ փակ է երեք ամիսէ ի վեր ու կը սպասէ նորոգութեան պաշտօնական արտօնագրի մը:

Առնց փոխարէն յօդուածագրին դարմանք կը պատճառէ Մուսա Լերան մէջ հանդիպիլ «Վաքըֆ» հայկական գիւղին: Հոն, ուր 1915-ին, հայ - թուրք բախտումներու ամէնէն եզական էջերէն մէկը գրուեցաւ· 4200 Հայեր 48 օրուան դիմադրութենէ մը ետք փրկուեցան Ֆրանսական ծովային ուժերուն կողմէ:

Ճիշդ է որ, Պոլսոյ քրիստոնեաները, յատկապէս Հայերը, որոնք ունին իրենց դպրոցները, միութիւնները, հիւանդանոցները, թերթերը, իրենց հարաւ - արեւելեան կրօնակիցներէն հարիւրապատիկ լաւագոյն պայմաններու տէր են: Իսկ այս վերջիններու կացութիւնը բարւոքելու համար, անհրաժեշտ է որ տեղական պաշտօնատարները աւելի մեծ յարգանք մը ունենան հանդէպ աշխարհիկ սկզբունքներու, սակայն բազմաթիւ Թուրքեր - մահմետական կամ ոչ, - ցոյց տուած են իրենց անձնաթուղթերը ուր ինչպէս Եգիպտոսի կամ Լիբանանի մէջ, արձանագրուած է իրենց կրօնքը:

Անգարայի մէջ, ուր 1915-ին կային երեք եպիսկոպոս եւ ութ եկեղեցի, այսօր մնացած են հազիւ 2000 քրիստոնեաներ· յատկապէս կաթողիկէ Հայեր, որոնք թրքախօս են 17-րդ դարէն ի վեր: Անոնք ազօթատեղի չունին եւ կառավարութիւնը կը մերժէ արտօնութիւն տալ տաճարի մը շինութեան: Պատարագ կըրնան տեսնել չնորհիւ երեք կամ չորս արեւմտեան դեսպանատուներու մատուռներուն:

Հակասական երեւոյթ մը կը պարզուի ուշադիր դիտողին համար· մէկ կողմէն քրիստոնեայ Թուրքեր կրնան վստահիլ «երկնային կրօնքներու պաշտպանութեան օրէնք»ին (1986), մէւս կողմէ Տիարպէքիրի մէջ քրիստոնեայ ընտանիքներու զաւակները որոնք ազատ էին կրօնքի դասաւանդութեան չհետեւելու, 1982էն ի վեր կը պարտադրուին մահմետական կրօնքին դասընթացքներուն մաս կազմելու:

Թ. Ա. Թ.

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ 1/16 ԱՒԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՅՈՒՆԻՍ 14-ԻՆ

Յունիս 14-ին տեղի կ'ունենան խորհրդային բաժակի 1/16 աւարտական խաղերը: Հայաստանի երկու խումբերը՝ «Արարատ» եւ «Կոտայք», իրենց հանդիպումները կ'ունենան մրցակիցներու դաշտերուն վրայ: Այսպէս, «Արարատ» Լվովի մէջ կը խաղայ ԲՄՄ. «Կարպատներ»ու դէմ, իսկ «Կոտայք» Մինսկի մէջ՝ «Դինամօ»ի դէմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումը Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր մարզանքի կոմիտէն վերածած է մարզանքի մի ութենական - հանրապետական պետական կոմիտէի եւ անոր նախագահ նշանակած է Մարատ Նուրիջանեանը:

×

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱԿԱԴ· ՍԱՀԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

Ակադեմական Սահակ Կարապետեան պարգեւատրուած է Հայաստանի գերագոյն խորհուրդի պրեզիտիումի պատուոյ դիրով, կենսաբանական գիտութեան զարգացման բերած իր նպաստին ի գնահատութիւն: Ակադեմականը 80 տարեկան է:

×

ԵԻ ԱԿԱԴ· ԱՐԱՔՍԻ ԲԱԲԱՑԵԱՆԻ

Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումը պատուոյ դիրով պարգեւատրած է նաեւ ակադեմական Արաքսի Բաբայեանը, քիմիագիտութեան զարգացման իր բերած նպաստին համար: 80-ամեայ ակադեմականը օրգանական քիմիայի հիմնարկի տարբաժնի վարիչն է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՔԱՑՔ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՄԱՑԻՍ 23 - 26)

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ

Երեւանի Արամ Խաչատրեան մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցած է Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական գործոյն աշակերտներու երեկոյթը: Ցայտագրին մաս կազմած են երաժշտութեան դասականներու գործեր: Մեկնաբանական իրենց արուեստով աչքի զարկած են սէնթոնիք նուագախումբը (դեկավար՝ Գրիգոր Դանիէլեան), սեղեկային նուագախումբը (դեկավար՝ Եուրի Պօղոսեան) եւ երգչախումբը (դեկավար՝ Աշոտ Ղափլանեան): Հնչած են խմբերգային արուեստի գոհարներ՝ կոմիտասի «Ազգային օրհներգ»ը, «Թող չերգէ պլպուլ»ը եւ «Կալի երգ»ը: Ռահմանինովի «Նախերգանք»ը մեկնաբանած է թաւջութակահար Վազինակ Գալոյեան:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՂԵՌՆԸ ԵՒ ՍՈՓԻԱՅԻ "ՀԱՅԱՍՏԱՆ" ԹԵՐԹԸ

Ա. ՏԷՐ - ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

1914 Օգոստոս 2-ին կը բռնկէր Ա. Աշխարհամարտը: Նոյն տարուան Նոյեմբերին Օսմանեան Կայսրութիւնը նաեւ կը մասնակցէր պատերազմին՝ իբրեւ դաշնակից Գերմանիոյ: Պատերազմական վիճակի պատրուակին տակ ծայրայեղ բռնութիւններ եւ կեղեքումներ կը գործէին, առաւելաբար հայ ազգաբնակչութեան վրայ: Հայկական կոտորածներու նախօրեակին էինք:

1915, Ապրիլ 11 (24), Շաբաթ օր, Պոլսոյ մէջ կը ձերբակալուէին 270 մտաւորական եւ ազգային դէմքեր: Ուրիշներ ալ պիտի ձերբակալուէին յաջորդ օրերու ընթացքին: Մեր թերթերուն մեծ մասը պիտի զադրէին պետական արգելքի կամ այլ թերթերուն տէրերուն, խմբագիրներուն, եւ աշխատակիցներուն ձերբակալման եւ աքսորման հետեւանքով: Մեր դաւառի ամբողջ մամուլը պիտի դերեզմանուէր: Պոլսոյ հրապարակին վրայ պիտի մնար կամ պիտի չարունակէր գոյատեւել «Բիւզանդիոն»ը, «Ժամանակ»ը, «Վերջին Լուր»ն ու «Ձերիտէի Շարգիէ»ն: Պոլսոյ ընտրողական իշխանութիւնը բացառիկ խստութիւններու դիմած էր, որպէսզի փշուր մը տեղեկութիւն չհասնի արտասահման: Հետեւաբար, արտասահմանի մեր մամուլը Օսմանեան կայսրութեան հայաբնակ գաւառներու եւ Պոլսոյ Հայութեան մղձաւանջին մասին չէր կրնար ուղղակի եւ յստակ տեղեկութիւններ ձեռք ձգել եւ լոյս ընծայել:

Դադրած էր նաեւ Պոլսոյ «Ազատամարտ»ը: Մամբակրատունը խուզարկուած էր, դանձարկղին մէջի դրամը իւրացուած եւ խմբագրական կազմին անդամներէն չատեր՝ կալանաւորուած: Հ. Ց. Դ. Պոլսոյ կեդր. կոմիտէի անդամներն ալ տաբակրուած էին: Քանի մը հոգի, որոնցմէ Շաւարշ Միսաքեան (որ կրցած էր օձիքը ձեռք չտալ), կը լծուէին զանազան աշխատանքներու, - առուգումներ կատարել, ճշդել ձերբակալուածին ու ազատ մնացածը, վերահաստատել ներքին (հայաբնակ գաւառներու) եւ արտաքին՝ առաւելաբար Պուլկարիա եւ Կովկաս կապերը: Այս գործին մէջ հիմնական դեր կը կատարէ Շ. Միսաքեանը:

Գաղտնի մարմինը հետզհետէ կապեր կը հաստատէ Այտընի, Զմիւռնիոյ, Գոնիայի, Հալէպի, Կարինի, Սեբաստիոյ եւ դաւառի այլ քաղաքներուն հետ եւ կը սառնայ տեղեկագրուցիչ լուրեր: Ասոնց արտասահման ուղարկումը դժուարութեան կը բախէր: Նամականիները նամակատուն պէտք է յանձնուէին ո՛չ միայն բաց, այլեւ՝ միայն մէկ թուղթի վրայ (2 էջ), առաջին էջին վրայ գրութիւնը, երկրորդին՝ հասցէն: Սակայն, գաղտնի մարմինը միջոցը կը գտնէ ո՛չ միայն նամակ, այլեւ թղթակցութիւններ եւ տեղեկագիրներ հասցնելու Սոֆիա: Այդ միջոցներն են, ծածկագիր նամակ, բառօթա, ճամբորդներու հետ փոխանցումներ եւլն...:

Վարագ եւ Ռազմիկ ծածկանուններով՝ Շ. Միսաքեան թղթակցութիւնները կ'ուղարկէ Հ. Ց. Դ. Պալքանի կեդր. կոմիտէին, որ իր կարգին զանոնք լոյս կ'ընծայէ իր պաշտօնաթերթին՝ «Հայաստան» կիսաշաբաթաթերթին մէջ:

×

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԿԻՍԱՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ: Կիսաշաբաթաթերթ: Ազգային, գրական - քաղաքական: Պաշտօնաթերթը Հ. Ց. Դ. Պալքանի կեդր. կոմիտէի: Սոֆիա, 1915 Մարտ 10 - Սեպտեմբեր 26: 4 էջ (երբեմն՝ 2) 58×42 սմ.: Տպարան՝ Բ. Կուչքով: Պատասխանատէր՝ Ղուկաս Մինասեան, պատասխանատու անօրէն՝ Կրիկոր Վասիլէֆ: Թիւ 8-էն սկսեալ (Ապրիլ 11 - 24) իբրեւ հիմնադիր կը նշուի Տիմիտրի Լիսապով - Գուրինը (Կուրին):

Սկիզբը խմբագրած է Արզումանը, ապա՝ Լիպարիտ Նազարեանցը, որ ինքզինք կը ներկայացնէ իբրեւ վարիչ:

Լոյս տեսած է ընդհամէնը 57 թիւ:

Ամբողջական հաւաքածոն կը գտնուի Պէյրութի Հայկազեան Քոլէճի հայկական արխիւներուն մէջ, իսկ պակասաւոր հաւաքածոյ մը կայ «Համազգային»ի «Նշան Փալանճեան» Ճեմարանի արխիւներուն մէջ:

Գործածուած ծածկանուններէն ոմանք Ռ. Լ. կամ Ռ. Լեւոնեան = Լիպարիտ Նազարեանց: Աբ - Ման կամ Արզուման = Տիգրան Մաչիկեան: Յովհաննէս Տէվճեան: Վիքէն = Զապէլ Եսայեան:

Պոլսոյ գաղտնի մարմինի եւ Սոֆիայի «Հայաստան» թերթին մասին իրբեւ ապբիւր ունինք. - 1) Շ. Միսաքեան «Տերեւներ դեղնած յուշատետրէ մը», մասնաւորապէս «Ազգակ»ի, թիւ 80, (Պէյրութ, 1957), 96 էջ: Ռ. Լեւոնեան, «Մեծ աղէտի օրերուն», «Հայրենիք» ամսագիր, Ջ. տարի, թիւ 2 (Դեկտեմբեր 1927), էջ 130 - 138, թիւ 5 (Մարտ 1928), էջ 114 - 122, թիւ 8 (Յունիս 1928), էջ 105 - 114:

×

ՁԱՐԱԳՈՒՇԱԿ ԼՈՒՐԵՐ

Սոֆիան տակաւին լուր չունէր մեր մտաւորականութեան ձերբակալումէն: Ապրիլ 13-ին, Պոլսէն Պուքրէշի ճամբով Սոֆիա հասած եւ պուլկար թերթերու մէջ հրատարակուած հեռագրալուր մը կ'ըսէր. - «Թուրք կառավարութիւնը, հայկական դաւադրութիւն մը երեւան հանած լինելով, զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարած է մայրաքաղաքի հայ շրջաններու մէջ» («Հայրենիք» 1927, էջ 133):

Անհաւատալի, բայց իրաւ: Դաւադրութիւն գոյութիւն չունէր, սակայն, Օսմանեան կայսրութիւնը գաղտնօրէն սկսած էր ի գործ դնել իր հայջինջ քաղաքականութիւնը, եւ, իբր պատրուակ՝ յառաջ կը քշէր մտացածին դաւադրութեան մը պարագան: Սոֆիայի Վերին Մարմինը սկիզբը կասկածանքով կը մօտենայ հեռագիրին բովանդակութեան, սակայն երբ կը առանայ Շ. Միսաքեանի նամակը (Ապրիլ 18-ին), ամէն բան կը յստականայ:

«Ապրիլ 11-ի առտուընէ Պոլսի ամբողջ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած էր: Սկսան հատ - հատ ձերբակալումներ նախապէս պատրաստուած ցանկով: Գիշերը տեղի ունեցաւ բուն դաւը, տեւելով մինչեւ առաւօտ:

«Դաշնակցականներէ զատ ձերբակալուած են հայկական բոլոր կուսակցութիւններու, հիմնարկութիւններու եւ միութիւններու աչքի ինկող անդամները. մէկ խօսքով, բոլոր անոնք, որ կարող էին որեւէ դեր խաղալ հանրային գործերու մէջ» (անդ):

Ժամանակի ընթացքին կը դադրին ներքին թղթակցութիւնները: Բաբերդէն կին մը կը հասնի Պոլիս, իբրեւ կրօնափոխ եւ Զաւէն Պարթիքեանին կը յանձնէ տեղահանութեան առաջին նկարագրութիւնը: Շ. Միսաքեան կը գրէ. - «Չեմ գիտեր ինչպէս կրցայ դասաւորել եւ արտասահման հաղորդել, բայց կը յիշեմ որ երեք օր չկրցի ո՛չ խօսիլ, ոչ ալ ճաշել» («Տերեւներ...», էջ 11):

Պոլիսէն առացուած լուրերը գաղտնապահութեան ներքո չափով կը հրատարակուէին «Հայաստան»ի մէջ և գաղտնի համբաններով կ'ուղարկուէին Կովկաս, որովհետեւ «Հայաստան» թերթի մուտքը արգիլուած էր Կովկաս՝ ցարական կառավարութեան կողմէ:

Սոֆիայի մէջ, Հ. Ց. Դ. մարմինը միաժամանակ կապ կը պահէր Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ ներկայացուցիչներուն հետ եւ իր ձեռքին տակ ունեցած նիւթերը կը փոխանցէր անոնց: Շուտով, վերոյիշեալ Պետութիւնները միացեալ յայտարարութիւն մը կ'ընէին՝ թրքական կառավարութիւնը ամբաստանելով իրբեւ կատարած սարքուղ, եւ կը զգուշացնէին Բ. Դուռը, թէ գործուած ոճիրներուն համար պատասխանատու կը նկատէին Օսմանեան կառավարութեան բոլոր անդամները:

Թուրք կառավարութիւնը կը մերժէր կոտորածի գոյութիւնը: Կ'ընդունէր, թէ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ գործակալներուն կողմէ զրգռուած՝ տեղի ունեցած են անկարգութիւններ եւ ըմբոստութիւններ: Թուրք կառավարութիւնը իրեն կը վերապահէ իրաւունքը այդ ապստամբութիւնները զսպելու (անդ, էջ 137):

Այդ օրերուն, Պոլսոյ եւ Սոֆիայի մարմիններուն գործակցութեամբ Պոլիս կը ժամանէր Հայ - Գերմանական Ընկերակցութեան հիմնադիր անդամներէն Տոքթ. Եոհաննէս Լեփսիուս, որ Պոլսոյ մարմինին Փրանսերէն տեղեկագիրներ առնելով, իր կարգին բազմաթիւ փաստաթուղթեր հաւաքելով՝ լոյս պիտի ընծայէր Հայոց ջարդերու վերաբերեալ իր համբաւաւոր գործը:

Տեղահանութեան եւ աքսորի սարսափի մթնոլորտ կը տիրէր նաեւ Պոլսոյ մէջ: «Հայաստան» թերթը Օգոստոս 12-ի թիւին մէջ կայ Շ. Միսաքեանի «Մեծ Եղեռնագործը» թղթակցութիւն - յօդուածը, ուր կը կարդանք. -

«Դեռ չյագեցաւ նիւաղը:

«Ամբողջ Հայաստանը, բովանդակ Կիլիկիան այլեւ Փոքր Ասիան եւ Բիւթանիան ոչնչացնելէ յետոյ, Թուրքիոյ Հայութեան արեւը վերջապէս մարելու համար, ահա նաթապանը Պոլսոյ գլխուն:

«Ո՛չ, շառաւիղ պէտք չէ՛ մնայ այս ժողովուրդէն: Եւ ահա հինգ հազար երիտասարդ կալանաւոր Քանի մը օրուան ընթացքին, դիւային խուճապով մը, որ ահ ու սարսափ կը ցանէ ճամբուն վրայ» («Տերեւներ...», էջ 14 - 15):

Այս թուականէն առաջ, Օգոստոս 1-ին, Միսաքեան Սոֆիա կը հաղորդէր սարսափելի լուր մը: Մինչեւ այդ թուականը 835,600 էր կոտորուած, անհետացած, իսլամացած ու աքսորուած Հայերու թիւը: Ու կ'եզրակացնէր. - «Սեւ խաչ մը անգամ չունի այդ սեւաթախտ ժողովուրդը՝ նշանակելու համար իր թաղման վայրը»: («Հայրենիք», ամսագիրը էջ 111):

Այս սահմռկեցուցիչ լուրին վրայ, զանազան հոսանքներու նախաձեռնութեամբ, Սոֆիայի մէջ կը կազմուի յանձնախումբ մը, որ կ'որոշէ.-

Ա.- «Օգոստոս 4-ին փակել տալ բոլոր խանութները՝ ի նշան ընդհանուր սուգի:

Բ.- «Նոյն օրը կատարել հոգեհանգիստ եւ կազմակերպել սգահանդէս:

Գ.- «...Քուէարկել բողոքի բանաձեւեր եւ յանձնել կառավարութեան ու օտար Պետութեանց ներկայացուցիչներուն, խնդրելով շուտ ընդ փոյթ ազդու քայլեր առնել Բ. Դրան մօտ՝ վերջ դնելու հայամարտ հայկական սարսափներուն»: («Հայրենիք», էջ 112):

Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ հայաբնակ բոլոր քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցան հոգեհանգիստներ եւ բողոքի միթինկներ: Այս առիթով, «Հայաստան» թերթը լոյս տեսաւ սեւ շրջանակով եւ հետեւեալ վերնագիրը կրող Լիպարիտ Նազարեանցի խմբագրականով՝ «Պատմութեան եւ ոչ թէ մարդկութեան համար»: Յարանելով Թուրք կառավարութիւնը՝ ի տես հայկական կոտորածներուն, Նազարեանց կ'եզրակացնէր.

«Ու հոգ չէ, եթէ աշխարհի մէջ չգտնուի պարկեշտ արձանագրող մը, հայ ժողովուրդի կեղծանի փշրանքները իրենք կը դառնան յաւիտենական յուշարձաններ, այնպէս որ ապագան երբեք չի կրնար մոռնալ Մեծ Եղեռնը»: (Կ. Գէորգեան, էջ 184):

1915 Օգոստոս 4-ի այս «Սուգի Օր»ուան ծանակատարութիւնը առաջին սգահանդէսն է, մեր օրերուն բառերով՝ ոգեկոչման հանդիսութիւնը:

Պուլկարիա, 1915-ի Սեպտեմբերի վերջը, հրաժարելով իր չէզոքութենէն՝ պատերազմի կը մտնէր Գերմանիոյ կողքին: Սեպտեմբեր 1914 - Սեպտեմբեր 1915 իր չէզոք քաղաքականութեան շնորհիւ՝ իրբեւ ապաստան կը ծառայէր Պոլսէն փախուստ տուած մեր մտաւորականութեան, առիթ կուտար Պալքանեան կեդրոնական Կոմիտէին, որ լոյս ընծայէ «Հայաստան» երկշաբաթաթերթը, ուր հրատարակուած Շ. Միսաքեանի թղթակցութիւնները եկան թափել իբրեւ արցունք՝ մեր բիւրաւոր նահատակներուն անմոռ յիշատակին համար:

«ՈԶՆԻ»Ի ԷԶԵՐԷՆ

ՖԻԼԷ «ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ԿՈՏԼԷՏ «ԱՐԱՐԱՏ» ՄԱԾՈՒՆ «ՍԱՅԵԱԹ-ՆՈՎԱ»

Յունուարեան մի առաւօտ Մենուալ սրտի Արզիւհին յանկարծ ժամանակատորապէս արթնացաւ յաւերժական քնից եւ մարտակառքով ու չքախուժով ժամանեց Երեւան: Նրան դիմաւորեցին ցնծութեամբ ու որպէս զրօսաշրջիկ՝ տեղաւորեցին «Էրեբունի» հիւրանոցում: Աչքի նայեց ցուցանակին, ժպտաց:

Ջուր պահանջեց:

- Գուցէ գարեջո՞ւր ըմպէիք, - առաջարկեցին Երեւանցիները:

- Բերէք:

Բերեցին:

- Իսկ ինչո՞ւ էք կնքել իմ քաղաքի անունով, - զարմացաւ Արզիւհին:

- Դա մեծ պատիւ է գարեջրի համար, - բացատրեց կնքողները:

- Բայց մեծ անպատուութիւն է քաղաքիս համար, - նկատեց աղքան, - չէ՞ որ գարեջուրը, վերջին հաշուով, ալքոլային խմիչք է, իսկ ալքոլի դէմ պայքար է տարուում:

- Անունը պայքարից առաջ են դրել:

- Լաւ են արել, թող հիմա էլ վերցնեն:

Բարկութիւնը մեղմելու նպատակով Արզիւհին հանեց ծխախոտի տուպրակը:

- Համեցէք, ընտիր սիկարէթ, - առաջարկեց մէկը:

- Դարձեա՞լ «Էրեբունի», - վիրաւորուեց աղքան, - իմ քաղաքի անունը կպցրել էք նիկոտին կոչուող թոյնին:

Տեսէ՛ք ինչ է գրուած տուփի վրայ. «ՍՍՀՄ առողջապահութեան մինիստրութիւնը նախազգուշացնում է՝ ծխելը վտանգաւոր է ձեր կեանքի համար»:

- Ներիր, աղքայ, - մեղայ եկաւ սիկարէթի մատուցողը, - չէի կարդացել:

- Ներում եմ, - ասաց մեծահոգի Արզիւհին:

Երեւանում չրջագայելիս աղքան եղաւ Էրեբունի փողոցում, Էրեբունի միկրոշրջանում, «Էրեբունի» կինոթատրոնում, «Էրեբունի» ռեստորանում, «Էրեբունի» օդանաւակայանում, «Էրեբունի» արտադրական միաւորումում, «Էրեբունի» բուֆետների եւ ռեստորանների միաւորումում, հիացաւ «Էրեբունի» զորավոր, դրուցեց «Էրեբունի» Ֆութպոլի թիմի մանուկների հետ...

Արզիւհիի ախորժակը բացուեց:

- Ուտելի՛ք, - հրամայեց նա, - բայց նախ ջուր եւ օճառ բերէք, ձեռքերս լուանամ:

Բերեցին: Ջուրը անուն չունէր, իսկ օճառը կոչւում էր ... «Էրեբունի»:

- Սա ի՞նչ բան է, - որոտաց Արզիւհին, - մարդիկ ձեռքերի փոշին իմ քաղաքի անունո՞վ են մաքրում:

Եւ օճառը գարկեց յատակին:

Մատուցեցին «Էրեբունի» ճաշատեսակ, «Էրեբունի» ապխատած ֆիլէ, «Էրեբունի» հաց:

- Իմ ժամանակ Էրեբունիում էաքսն «Էրեբունի» չկար, - մի փոքր մեղմանալով՝ ասաց Արզիւհին, եւ բոլորը ծիծաղեցին:

Աբքան կամենում էր օգտուել 0.0-ի ծառայութիւնից, բայց վախենում էր, որ տեղական արուեստագիտութեան ունիստագիր վրա՛յ էլ գրոշմուած լինի «Էրեբունի»:

Հրաժեշտ տալիս նա ասաց անուն դնողներին.

- Ապրիլի մէկին դարձեալ գալու եմ: Եթէ օճառ - մօճառի վրայի «Էրեբունի»-ները հանած չլինէք՝ գլուխներդ կը քցեմ:

Ու անհետացաւ:

Հիմա պատկերացրէք, որ մի պահ յաղթութիւն է առել Սայեաթ Նովան: Դա բացառուած չէ, որովհետեւ անմահ է: Քայլում է հանճարեղ դուսանը իր անունը կրող պողոտայով՝ հաճելի է: Մանում է իր անունը կրող երաժշտական դպրոցը՝ առաւել հաճելի է: Բայց նրա քնքուշ հոգին խռովում է, երբ ռեստորաններից մէկի ճակատին կարդում է՝ «Սայեաթ-Նովա»:

Ո՞վ է կարող երաշխաւորել, որ մօտ ապագայում այդ ռեստորանի խոհարար-

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ - ՊԵՏՐՈՍ ԺԸ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ - ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ

Մայիս 26-ին, Երկուշաբթի, ժամը 17·30-ին կաթողիկոս - Պատրիարքը Սէն - Շամոն կը հասնէր իր չքախումբով։ Կ'ընկերանային Ֆրանսայի մեր առաջնորդը՝ Գրիգոր եպիսկ. Կապրոյեան, Յովսէփ Ս. Վրդ. Առնաուտեան՝ մեծաւոր Զմմառեան վանքին, ինչպէս նաեւ Ճուրքեան, Այվազեան, Պաթագեան եւ Թիւնճեան վարդապետները։ Սէն Շամոնի մեր Մատեան առջեւ 200 հոգիներոց բազմութիւն մը կը սպասէր Հայրապետին եւ հիւրերուն։ Կաթողիկոս - Պատրիարքը հրաշափառ չարականով մուտք կը գործէր Մատուռ, ուր կը կատարուէր Կանոնական Աղօթքը։

Կաթողիկոս - Պատրիարքը հակիրճ քարոզով մը կը յորդորէր ներկաները հաւատարիմ մնալ Լուսաւորչի հաւատքին եւ Հայութիւնը իրարու կապող ազգային զգացումին։ Մխիթարեան երդուած «Հայր Մեր»էն ետք հիւրերը առաջնորդուեցան Հանդիսասրահ, ուր հայերէն դասընթացքներու աշակերտները երգեցին «Բամ Փորուան»ը, հնաւուրց մեր վաճերգը։ Բոլոր գալուստի խօսքը կարդաց Ժողովրդապետ վարդապետը հայերէն, իսկ Ֆրանսերէնը՝ Տիկին Ժանէթ Կուէրեան, Ընձեռնասիրաբար անդամներէն մին։ Ներկայ էին Սէն - Թ'Էթիէնի նահանգապետին եւ քաղաքապետին ներկայացուցիչները, Սէն - Շամոնի քաղաքապետն ու իր կնոջը՝ Պ. Գրիգորեան, Հ. Ց. Դ-ի, Հայ Դատի Ընձեռնասիրաբար եւ Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները, ինչպէս նաեւ Մասնաճիւղերու եւ հայ մշակութային միութեանց անդամները եւ աշակերտներու ծնողքներ։

Հանդիսութեան պաշտօնական բաժինը վերջ գտաւ «Իմ հեռաւոր Հայրենիք» վաճերգով։ Ապա տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն մը։

×

Ժամը 16·30-ին, Սէն - Թ'Էթիէնի Եպիսկոպոսը՝ Փօլ - Մարի Ռուէ, ընդունած էր մեր Հայրապետը Սէն - Շամոնի Սէն-Ֆիւս եկեղեցւոյ մօտ եւ զինք առաջնորդած վերեմնաւոնուն, ուր միասնաբար աղօթած էին մեր նախկին երեք Ժողովրդապետ հանդուցեալ վարդապետներու հոգիներուն համար՝ Պապեան, Եսիդարապեան եւ Կոմիտաս վարդապետներ։

Եպիսկոպոսը իր վարդապետներով ներկայ էր մեր ընդունելութեան։

ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

×

ՎԱԼԱՆՕ

Երեքշաբթի, Մայիս 27, առաւօտուն Վալանսի հայ գաղութը արժանավայել ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ հայ կաթողիկ կաթողիկոս - Պատրիարք Յովհաննէս - Պետրոս ԺԸ-ի։ Ժամը 9·30-ին, Վալանսի Մայր տաճարի սեմին, Մարշան Եպիսկոպոս՝ շրջապատուած վարդապետներով, կ'ընդունէր կաթողիկոս - Պատրիարքը, որ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ երշչախումբի կողմէ մեկնաբանուած հրաշափառով կ'առաջնորդուէր դէպի խորան։ Ներկայ էին կաթողիկոս - Պատրիարքին ընկերացող վեց վարդապետները, Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ համայնքի առաջնորդ Գրիգոր Եպիսկ. Կապրոյեան, հոգաբարձութեանց անդամներ, հրեայ համայնքին պետ եւ հոծ բազմութիւն մը։ Բարի գալուստի խօսք արտասանեց Մարշան Եպիսկոպոս, որուն պատասխանեց կաթողիկոս - Պատրիարքը։

Ժամը 10-ին, Վալանսի քաղաքապետուներ յանախորդներին չեն հրամցնի «Մայեաթ - Նովա» մածուն։ Դա մխիթարեան հնարաւոր է, որովհետեւ մայրաքաղաքի որոշ ռեստորաններում այսօր մատուցում են կոպիտ «Ս.բարատ», Ֆիլէ «Արմենիա», որը պատրաստած անուանում են Ֆիլարմոնիա։

Բայց զարմանալին ո՞րն է։

Որ Ճաշերին եւ ուտելիքներին այդպիսի անուններ դնողները մարսում են...

ՎԱՐԴԱՆ ԱԼՈՑԵԱՆ

Սիլվիա Ազէմեանի արուեստի պատմութեան փայլուն աւարտաճառը

Հինդշաբթի, Մայիս 22-ին, Սորպոնի Կոէար սրահին մէջ, Սիլվիա Ազէմեան, Պէյրութի Սուրբ Թանգարանի տնօրէնի կոչուրդ, փայլուն աւարտաճառ մը ներկայացուց, նիւթ ունենալով. - Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի նկարազարդ ձեռագրերը։ -

« Les manuscrits arméniens enluminés dans la Collection du Catholicossat de Cilicie — XIII - XVII siècles »

Դատակազմը բազկացած էր ճեռնհաս անձնաւորութիւններէ, որոնց առաջինն է փրոֆ. Սիրարփի Տէր - Ներսէսեան, ազգի դէմք մը, ոչ միայն իր բացառիկ գործունէութեամբ եւ՝ հռնկէ՝ պարզութեամբ, այլեւ մանաւանդ իր արտակարգ երիտասարդութեամբ, 90-ի դրան, մաքուր ու սրտով, ուշիմութեամբ ու խառնուածքով, յիշողութեամբ ու հետաքրքրութիւններով։

Իր կողքին էին՝ Տիկին Սիւզի Տիւֆռէն, բիւզանդագէտ եւ անօրինուհի Գործնականն Բարձրագոյն ուսմանց վարժարանին եւ փրոֆ. Ժան - Փիէր Մահէ։

Սիլվիա Ազէմեան հակիրճ կերպով ամփոփեց իր աւարտաճառին բովանդակութիւնը բացատրելով թէ ինչ մեթոտով աշխատած էր։ Ապա, Տիկին Տիւֆռէն հրաւիրեց Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանը որ իր հարցումները ընէ։ Անկասկած խիստ հետաքրքրական էր այս մասը, որ ցոյց կուտար նաեւ թէ դատակազմի երեք անդամներն ալ իրենց բծախնդրութեամբ եւ խղճամտութեամբ կարդացած էին աւարտաճառը եւ իրենց հետաքրքրութիւն ցոյց կուտային։ Այլ խօսքով, ձեւակերպութիւն մը չէր, ընդհակառակն, սկսելով նոյնինքն Սիրարփի Տէր - Ներսէսեանէ, որու հետ աշխատած էր տոքթորայի թեկնածուն, բայց որ բնաւ չվարանեցաւ եթէ ոչ նեղը դնելու, գոնէ ստիպելու Սիլվիա Ազէմեանը, որ լուսարանէ իր տեսակէտներուն մին - բանին։ Իր անոյշ ժպիտով ու նայուածքով, հաստատելու համար ի վերջոյ, թէ գոնէ մէկ կէտի վրայ, Օր. Ազէմեան գինքը չի հասկնար...

Իրմէ ետք Ժ. Փ. Մահէ յայտնելով հանդերձ թէ նիւթը իր մասնագիտութիւնը չէր, հաստատեց թէ լուրջ աշխատանք տարած էր աւարտաճառը կարդալով, ինչպէս ցոյց տուին իր կարդ մը մատնանշումները։ Նոյնն էր Տիկին Տիւֆռէնի մօտեցումը։

Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, դատակազմը «Շատ լաւ» յիշատակութեամբ տոքթորայի տիտղոսը շնորհեց Սիլվիա Ազէմեանի։

Ա.

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -

Կապոյտ Խաչի Սէն - Թեռուէմի մասնաճիւղի վարչութիւնը, գեղեցիկ դաղափարը ունեցած էր, Երկուշաբթի, Մայիս 26-ի օրը, կազմակերպելու ճաշ - գիւղագնացութիւն մը ի յարգանս մայրերուն, դէպի Սալօն քաղաքի մօտ Լամանօն բսած գիւղը, Սերոբեաններու օգտակար օպերժը։

Յիսունէ աւելի հայազնորհ մամիկներ, խաչուհիներու հոգատարութեամբ յիսառակելի եւ ուրախալի օր մը անցուցին գուտ հայկական շրջանակի մը մէջ։

Հիւրասիրաբար գտնուեցայ իրենց կողքին, յիշելով թէ այս մայրերը, այսօր մեծ մայրիկ՝, եղեռնի ճանապարհներէն հրաշքով փրկուած գրկի երախաներ էին, կամ կարաւաններու հետեւելով բոպիկ պատանիներ ու որոնք չնորհիւ մարդասէր Ֆրանսայի ժողովուրդին գտան ապահովութիւն եւ ծնունդ տուին նոր սերունդներու եւ այսօր պետական օժանդակութեամբ կ'ապրին խաղաղ ծերութիւն մը։ Մաղթելի է որ այսպիսի յարգանքի ձեռնարկները յաճախ կատարուին նոր սերունդի կողմէ։

Անդամուհիները դիտցան պատուել մեր մամիկները։

ԹԱԳՒՈՐ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆ

×

ՀԱՃԵԼԻ ՊՏՈՑՏ ՄԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը կազմակերպած էր Հինդշաբթի, Մայիս 8-ին, Համբարձման տօնին առթիւ չատ հաճելի պտոյտ մը։ Վարձուած էր օթօբար մը, որ լեցուած էր ամբողջութեամբ. ներկայ էին մասնաճիւղին անդամները ու համակիրները. քառը կը սուրար Կրընոպլը շրջապատող անտառազարդ եւ հոտաւէտ ծաղիկներով ծածկուած լեռնային ճամբով մը դէպի Կրէ - ան - Վէրքոռ, մօտ 40 քիլոմէթր հեռու քաղաքէն։ Երբ հասան ճաշարանը, լնկերուհի Սարպիհան բարի գալուստ մաղթեց բոլորին, որոնք հատաքեւեցան իրենց յատկացուած ճաշասեղաններուն չուրջը. ճոխ եւ այլազան էին պատրաստուած ճաշերը, որմէ յետոյ սկսան առանդական վիճակի խաղերը։ Այսպէսով ամէնքս ալ ուրախ եւ լաւ օր մը անցուցինք, իսկ տարեց ընկերուհիներուն ալ մէկ - մէկ փոքրիկ նուէրներ բաժնուեցան։

Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը չէր մոռցած նաեւ այն տարեց ընկերուհիները որոնք տարիքի բերմամբ չէին կրցած ներկայ ըլլալ այդ հաճելի պտոյտին, անոնց ալ մասնաւոր այցելութիւն մը տուին ու բաժնեցին նուէրներ Մայրերու Օրուան առթիւ։

Թող միշտ ապրի Կապոյտ Խաչը իր ազդանուէր բարի գործերով։

ԽԱՉՈՒՀԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի օփերայի չէնքի Արամ Խաչատուրեան համերգասրահի դիմաց, Մաուէ - չալ Բաղրամեան պողոտայի սկիզբը բարձրացած է Մարտիրոս Սարեանի յուշարձանը։ Բացման հանդիսութեան խօսք առած է Երեւանի քաղաքապետ՝ Եդուարդ Ալափեան։ Ցուշարձանը քանդակած է Լեւոն Թոքմաջեան. ճարտարապետն է Արթուր Թարխանեան։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հրաչ Զարդարեանի յիշատակին Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆ. կը նուիրէ Մխիթարեաններու Օժանդակ Ֆոնտոն (տառնալ «Ծառաջ»էն):

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

10-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ

ՀԱՅԿԵՐՈՑԹԻՆ ԱՌԻԹՈՎ,

Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ձիէրճեան 50·000 Ֆ., Պօղոսեան եղբայրներ 10·000 Ֆրանք, Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւն 10·800 Ֆ., Արշամ Պապայեան, Ասատուր Պանոյեան, Կապոյտ Խաչի քաղաքի մասնաճիւղ 2000-ական Ֆրանք, Նուպար Փափազեան, Գուրգէն Փիրանեան, Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչ, Սեդրակ Սամուէլեան, Պօմոնի Կապոյտ Խաչ, Գուլվար Օտտոյի Կապոյտ Խաչ, Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցի, Փիլոյար Դատաւորեան, Տէրոյեան եղբայրներ, բժիշկ Ժորժ Թադոյեան, Սարգիս Գուլումճեան, Դաւիթեան Գրիգոր, Զաւէն Միլոռնեան, Հայ Արենոյշներու Միութիւն, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցի, Շալճեան ընտանիք, Համազգային, Մուրատեան ընտանիք, Ցակորիկ Սահակեան 1000-ական Ֆ., Կարօ Սարեան, Երանոս Պէզիրճեան, Շաւարշ Փիրանեան, Վարդեվառ Գամպերեան, Վերջլին եւ Սօնիա Փիլիկեան, Վահան Ցակոբեան, Գուլվար Օտտոյի Ս. Ցակոբ Եկեղեցին, Սէն - Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցի, Քամփ Ֆրէզի Ս. Կարապետ Եկեղեցի, Պօղոս Քէչքէչեան, Սահեան, Սէն - Թէնթուանի Ս. Թադէոս Եկեղեցի, Ներկարարեան (Մանոսք), Ռուբէն եւ Արմէն Ճառայեան, Հայկազ Մարտիրոսեան, Գրիգոր Պանոյեան, Անրիէթ Ասատրեան, Տէր եւ Տիկին Սահակեան, Տիտիէ եւ Ռոլան Դաւիթեան, Կորինն եւ Սօսէ Յովսէփեան, Դաւիթ Պանարիկեան, Աշոտ Վարդանեան, Տիգրան Ղազարեան, Տէր - Շէքիվաթեան, Օր. Սաթենիկ Թասլաքեան 500-ական Ֆրանք, Կրկուար Գրիգորեան, Շահան Քհնյ. Տէոէեան, Ժամկոչեան, Ասատուր Քէօսէեան 400-ական Ֆ., Փարիզ Արմաղանեան, Կիրակոս Հելվաճեան, Սեպուհ Ճանիկեան, Հայկուհի Ճանիկեան, Գարուն երջէխտմբ, Ասատեան, Կարապետ Տէրտէրեան 300-ական Ֆ., Ժաք Սիմոնեան, Թամար Ազըլանեան, Պաղտասար Տիրատուրեան, Հայկազ Զուքուրեան, Տիրիկեան ընտանիք, Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Թախթախեան, Խաչքասեան, Ազգումանեան, Յորէն Գրիգորեան, Գուսան երջէխտմբ, Պերճ Կարապետեան, Ժիւլի Պանոյեան, Թագուհի Սուքիասեան, Սուրէն Փիրանեան 200-ական Ֆ., Համազասպեան, Վարդուկեան, Ունանեան, Հայկազ Պօղոսեան 100-ական Ֆ.:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԸՄԲԱՎԵՐԺԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

ՅԱՅՏԱԳԻՐ. - Ժամը 10-ին Պատարագ, ժամը 11-ին մրցանակաբաշխութիւն, ժամը 13-ին դաշտահանդէս, ճաշ, ... մինչեւ ուշ գիշեր:

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ. -

- Վարժարանին աշակերտութիւնը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն, պարեշտ, խաղ:
- Նաւասարդ պարախումբ:
- Սուրէն՝ իր նուագախումբով:
- Մարթէն Եորկանց:
- Լիլիթն Ալթունեան:
- Նարեկ:
- Յարութ:

Տիւս Զեփիւռ:

Հայկական մթնոլորտ եւ ճաշ, հաճելի միջավայր, ճոխ վիճակահանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 7, ժամը 16-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9-րդ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը Յունիս 7, Շաբաթ օր, ժամը 15-ին անդամական ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, պաղուքիս Ս. Ցակոբ Եկեղեցւոյ յարակից Ագգային Տան սրահին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ եւ ճշդապահ ըլլալ:

GALA
M.C.A. 86
Les ATELIERS de la M.C.A.
et
l'Ensemble Folklorique Arménien
AKHTAMAR
Dimanche 8 Juin
à 16 heures
Palais des Sports
rue de Toulon — Alfortville
Participation aux frais
M.C.A. — 9, rue de Madrid
Tél. : 43 - 76 - 55 - 89

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ օր, Յունիս 7, ոտն է Սրբոյն Ներսէսի Մեծի Հայրապետին եւ Խաղաղ Եպիսկոպոսին:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Մխիթարեան դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15·30-ին՝
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Ասոք կ'առնէն՝ վեթերան ընկերուհի՝ Արշալոյս Թադէոսեան

Շրջ. վարչութեան առենապետուհի՝ Հելէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, գաւեշտ:

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur
ARA LUTUFYAN
Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e
Vernissage le Jeudi 5 Juin
de 19 à 20h30

Ogan D'narc
ENSEMBLE
Le jeudi 12 juin à 20h30
au Théâtre du Gymnase,
4, rue du Théâtre Français à Marseille
l'Ensemble Ogan D'NARC,
sous la direction de ce dernier,
se produira pour la première fois à Marseille
PROGRAMME
Ch. GOUNOD :
Petite Symphonie pour instruments à vent
A. DVORAK :
Sérénade pour instruments à vent, violoncelle et contrebasse
avec
J.-M. DEMIGNE flûte
M. BADIN J.-C. LATIL hautbois
J.-M. TIEBOT D. GUEIRARD clarinette
Ph. LE QUERREC F. BARON basson
P. POIGT A. GESTRAUD R. TAUPINARD cor
V. GUEIRARD violoncelle
C. MICHOT contrebasse
Mélodies françaises
Chansons françaises des XVe et XVIIIe siècles
Alice CHAMIRIAN mezzo-soprano
Reine TERREAU harpe
Jean-Michel DEMIGNE flûte
Ogan D'NARC piano
LOCATION
Gebelin,
77-79, rue Saint-Ferréol 13006 Marseille
Boîte à Musique,
2- rue Moustier 13001 Marseille
Syndicat d'initiative,
2, pl. de la Libération 13100 Aix-en-Provence
Prix des places : 70 F. Tarif étudiants : 35 F.

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Տարեվերջի հանդէս Իսիի եկեղեցւոյ Մխիթեան Վարժարանի:

Ելոյթ կ'ունենան աւելի քան 100 աշակերտներ, երգ ու պար, արտասանութիւններ: Կիրակի օր, Յունիս 8ին, ժամը 15ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 25 Ավիւ. նիւ Վիէթոր Հիւկօ, Իսի:

Կը հրաւիրուին չրջանի հայութիւնը քաջալերելու աշակերտներն ու պատասխանատուները»:

«LES BALLETS ARMÉNIENS»
RECRUTENT
GARÇONS et FILLES
(âge minimum 14 ans)
désirant participer aux activités du groupe
Contact : 46.31.61.19 après 19h

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles
Grande Fête Champêtre
au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon
ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers
— Ambiance arménienne —
— Jeux divers —
SUPER-TOMBOLA
avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

Tous les produits du Stand d'ARMENIE de la Foire de Paris sont en vente chez
HAY DISC
alcools, cristaux, artisanat, céramiques, cigarettes, disques, cassettes etc...
HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
Mo CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance
Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. 42. 89.27.47

"Բացատիկ. զեղչ «Ծառաջ»ի բաժանորդներուն"

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 29, կէսօրէ եւաք ժամը 15.էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - ակնակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
7-8
SAMEDI-DIMANCHE
7-8 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.242 | Fondateur: ŠCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.242

ՖՈՒԹՊՈԼ ԵԻ ԱՅԼ ՀԱՐՑԵՐ

Անգլիոյ բարձրավարկ Տիը էֆոնոմիսք թերթը Մայիս 31-ի իր թիւին մէկ ծաւալուն մասը յատկացուցած է ոտնագնդակին կամ ֆութպոլին: Ինչպէս յայտնի է թերթին անունէն իսկ, ան ամէն հարցի տնտեսական կողմը կը սիրէ քննել, եւ այդ կ'ընէ այս պարագային ալ: Տնտեսական ու բարոյական անկում կը նշէ աշխարհի ամէնէն ժողովրդական մարզախաղին մէջ, կը պարզէ հարցին զանազան ծալքերը՝ 9 էջնոց մանրազնին քննութեան մը ընթացքին:

Ի միջի այլոց, յօդուածագիրը՝ ձեթեմի Կավրոն, կ'անդրադառնայ ազգային հարցերու: Կը չեշտէ թէ որքա՜ն կարեւոր է ազգային պատկանելիութիւնը իր ազդակ, ֆութպոլի հետ կապ ունեցող ամէն հարցի մէջ: Կ'ընդգծէ որ Սպանիոյ ֆութպոլային խաղերը, որոնք տեսակ մը փոքրամասնութիւն են, չատ կապուած են իրենց «մայրաքաղաք» Պարչելոնայի գլխաւոր խումբին, որ «ազօչակակիրն» էր Քաթալան ազգայնականութեան, Ֆրանքոյի դէմ օրերուն, երբ մենաւորը ամէն ձեւով կը քայլայերէր Մատրիտի Ռէալը, եւ անոր յաղթանակները կ'որակէր ազգային արդիւնք՝ Ֆաշական - կարգապահութեան եւ «զուտ» սպանական խստաբարոյութեան: Մինչեւ այսօր ալ ազգայնական ոգին կապուած է անոնց, կ'ըսէ Կավրոն: Պարչելոնայի ժողովուրդը, մանաւանդ, տնտեսական նեցուկն է իր խումբին: Միջին հաշուով, իւրաքանչիւր խաղի ներկայ էին 100·834 Պարչելոնացի (1985-ին): Եւրոպայի մէջ ուրիշ ո՛չ մէկ խումբ նոյն սերտ, ջերմ կապը ունի իր համակիրներուն հետ, կը չեշտէ յօդուածագիրը, հակառակ անոր որ մամուլը լայն տեղ կուտայ Լիվըրփուլի (Անգլիա) խումբի «ներգուկ» խուլիկաններուն՝, Իտալիոյ Ջեր - մեռանդ «հաւատացեալ» սիրողներուն, եւայլն: Հիւսիսային - Եւրոպայի մէջ, ուր սիրողները կը նախընտրեն տուն մնալ, խաղը հեռատեսիլէն դիտել, անձրեւէն խուսափիլ, կամ թենիս դիտել, եւայլն, զօրաւոր չեն սիրողներու կապերը իրենց նախընտրած խումբերուն հետ, կ'ըսէ Կավրոն, եթէ բազդատենք զանոնք համա - եւրոպական իրողութեանց եւ մանաւանդ հարաւային Եւրոպայի հետ:

Կավրոն կ'ընդգծէ որ խումբի մը նեցուկ կենալու զանազան ձեւեր կան, անշուշտ, սակայն սթատիում երթալու եւ խաղին ներկայ ըլլալու տաղտուկը տանելի դարձնողներն են ամենակարեւոր համակիրները: Նախ՝ իրենց ներկայութեամբ կ'ոգեւորեն խումբը: Երկրորդ, տնտեսապէս օրէնքէն խումբ մը շատ աւելի կը չահի ներկաներէն քան հեռատեսիլէն հետեւողներէ: Նախ, ներկան տոմսակ կը գնէ: Երկրորդ, դաշտին շուրջը դրուող յայտարարութիւն - ռէքլամներու սակը աւելի բարձր է, երբ շատ է ներկաներուն թիւը: Երրորդ, հեռատեսիլի ընկերութիւնն իսկ խումբի մը իսկական ժողովրդականութեան չափանիշ կը նկատեն ներկաներուն թիւը:

Ապա յօդուածագիրը կուտայ վիճակագրական պատկերը, որ ցոյց կուտայ թէ Անգլիա, Գերմանիա, եւ ... Հայաստան կարծուածին չափ ջերմեռանդ չեն իրր ոտնագնդակի սիրող: Ահաւասիկ ցանկը 13 ամենաչատ «յաճախորդ» ունեցող խումբերուն: Ալ սիւնակի թիւը ՏԻՊին թիւն է 1985-ի ընթացքին Ֆիւկի - ջապէս ներկայ գտնուղներուն, (վճարովի, սթատիումին մէջ), խումբին իւրաքանչիւր խաղին:

1·· Պարչելոնա	100·834
2·· Նափոլի	77·457
3·· Ռէալ Մատրիտ	70·101
4·· *Թրիֆլիսի «Դինամօ»ն*	63·858
5·· Միլանօ	60·864
6·· Ինթերնացիոնալէ (Իտալիա)	52·250
7·· Հռոմ (Ռոմա)	52·153
8·· Աթլէթիքօ Մատրիտ	50·833
9·· Մանչէսթըր Իւնայթըտ (*Անգլիա*)	45·074
10·· Ֆիորենթինա (Իտալիա)	43·215
11·· Ժիվէնթուս (Իտալիա)	40·605
12·· Օլիմփիաքոս (Յունաստան)	40·200
13·· կիեւի «Դինամօ»	39·992

Անշուշտ չատ մը ազդակներ կ'ազդեն այս թիւերուն: Օրինակ, Երեւան չունի Մատրիտի բնակչութիւնը, չի կրնար հայթայթել անոր չափ սիրող - դիտողներ: Միւս կողմէ, սակայն, Երեւան աւելի մեծ է, քան Ֆիրենցէ, եւայլն: Տպաւորիչ է, *Իտալիոյ եւ Սպանիոյ սիրողներուն կիրքն ու հաւատարմութիւնը:*

Գրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹՈՒԼՈՒԼԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

—×—

ՖՐԱՆՍԱ ՅԱՂԹԵՑ ... ՉՅԱՂԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ

Ֆրանսայի ձեռք ձգած հաւասար (1 - 1) արդիւնքը Խորհրդային Միութեան հետ համազօր է յաղթանակի մը, քանի որ առջի օրուան Խորհրդային յաղթանակը (Հունգարիոյ դէմ՝ 6 - 0) մեծ յոյսեր չէր ներշնչած: Առաջին կէսը նշանակեց Խորհրդային Միութիւնը, բայց քիչ ետք Ֆերնանտէզ յաջողեցաւ հաւասարեցնել դեղեցիկ կոլով մը: Ֆրանսա իր խումբին (Գ) երկրորդ տեղը կը գրաւէ:

Խաղին աւարտին, հեռատեսիլի հայ դիտողները զարմանքով տեսան անշուշտ երիտասարդ մը մեծ պատառոտով, ուր կը կարդացուէր՝ «Լեւոն, մեր սէր Հայաստան»...:

Նոյն օրը, Հինդշաբթի, Իտալիա - Արժանթին յարեւնման արդիւնքի մը յանգեցան (1 - 1), ինչպէս նաեւ Հարաւային Քորէա եւ Պուլկարիա (1 - 1):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԹԱՁԻ նամակը որ նախ մասամբ միայն հրատարակուեցաւ «Մաքէն»ի կողմէ, բաւական աղմուկ հանեց: Արդարեւ, գործատիրութեան նախագահը գործատէրեր ուղղուած նամակի մը մէջ, կ'ըսէր թէ նոր օրինագիծին շնորհիւ (ջնջում վաճառական արտօնութեան պաշտօնազրկելու համար) կարելի է հանգիստ սրտով գործէ հանել մինչեւ տասը հոգի: Ասիկա այնքան կը չեշտուէր թերթին կողմէ, որ արդար վրդովում մը կը առեղծէր սենտիքաններուն մօտ եւ այլուր: Կաթոգ անմիջապէս կը բողոքէր, «գայթակղեցուցիչ» դանելով ինչ որ իրեն կը վերագրուի, մինչդեռ նամակին չարունակութեան մէջ, կ'ըսէ որ այդ գործազրկումները թոյլ պիտի տան նոր աշխատաւորներ առնել եւ չեչտը կը դնէ այս կէտին վրայ: Ուրբաթ օր, «Մաքէն» կը հրատարակէր նամակին ամբողջութիւնը, յայտնելով հանդերձ թէ բան չի փոխուիր:

Լճիվիթի դէմ դատական հետապնդում պիտի կատարուի, որովհետեւ չէ յարգած քաղաքական գործունէութեան արգելքը, որու ենթակայ է: Ըստ Անատոլու գործակալութեան, Անգարայի դատախազը քննութիւն բացած է իրրեւ հետեւանք այն ճառին որ նախկին Հալէպի նախկին պատգամաւորը արտասանած էր Մայիս 18ին, դեմոկրատ ճախի կուսակցութեան համագումարին: Օրէնքը կ'արգիլէ որեւէ քաղաքական գործունէութիւն չուրջ տասը քաղաքական դէմքերու, որոնք չատ գործունեայ եղած են պինուորական պետական հարուածէն առաջ (1980 Սեպտեմբեր): Դեմոկրատ կուսակցութիւնը հիմնած է իր կինը եւ կը համախմբէ իր նախկին կուսակիցներու մեծ մասը: Պատիժը կրնայ մինչեւ երեք տարի բանտարկութեան երթալ:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ երկարաձգուեցաւ Թուրքիոյ հինգ պատառներու մէջ՝ Տիարպէքիր, Սղերդ, Հաքեարի, Մարտին եւ Վան, Յուլիս 19-էն սկսեալ: Ինչպէս յայտնի է վերոյիշեալ շրջանները քրտաբնակ են եւ Թրքական իշխանութիւնները բաւական բախտներ կ'ունենան:

ՓԱՄԹԻՕՐԵԱՆ հատատութեան մէջ պատահած երկու մահեր, քանաերի հետեւանքով, հրապարակ դրած է արհեստի քանաերի հարցը: Երկու գոհերը տարբրլուծարաններու մէջ կ'աշխատէին, ուր խլիրդակիր նիւթերու հետ գործ ունէին: Թէեւ դիպուածի մասին կը խօսուի, բայց եւ այնպէս քննիչ յանձնախումբ մը կազմուած է փրոֆ. Ժան Պերնարի նախագահութեան տակ: Փոխ - նախագահն ալ՝ փրոֆ. Թիւպանիա Ամերիկա պիտի երթայ նմանօրինակ տարբրլուծարաններ այցելելու: Փարիզ երկու մահերէն ետք, երրորդ մըն ալ կը տառապի ոսկրային խլիրդէ:

ԳԷՈՐԳ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, 66 տարեկան, երբ Մարսէյլի 13-րդ թաղամասի իր բնակարանը կը վերադառնար, աւազակի մը յարձակման ենթարկուած է, որ պոկած է պայուսակը: Զոհը՝ ինկած ու քիչ ետք յանկարծամահ եղած է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓրԷՍ - ՄԱՅԻՍ 23 - ՅՈՒՆԻՍ 2)

ԽԱԺԱԿ ԳԻՒԼՆԱԶԱՐԵԱՆ
ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ Է
«ԱՆՏԵՐՍԸՆ» ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Մանկա - պատանեկան գրականութեան միջազգային խորհուրդի սահմանած «Անտերսըն» վկայականը չնորհուած է Խաժակ Գիւլնազարեանի: Հայ մանկագրին գործերը ծանօթ են նաեւ Խորհ. Միութեան այլ հանրապետութիւններու պատանի ընթերցողներուն: Իրմէ մօտ 30 գիրքեր լոյս տեսած են Խորհրդ. Միութեան տարբեր ժողովուրդներու լեզուներով: Իսկ վերջերս, «Ռադուգա» հրատարակչականը անդլերէն եւ սպաներէն լոյս ընծայած է «Արթուրիկի արեւը» հատորը: Խաժակ Գիւլնազարեան իր առաջին գիրքը՝ «Զար բազէի մահը», հրատարակած է մօտ կէս դար առաջ: 1972-ին պարգեւատրուած էր Հայաստանի պետական մրցանակով:

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԿԻՆՔՆ ՈՒ ԻՐ ԿԱՊՈՅՏԸ

Քիփլինկ ունի *երէկ* խորագրով բանաստեղծութիւն մը, որուն մէջ կը թուէ *Մարդ* կոչումին արժանանալու պայմանները: Տղուն ուղղելով խօսքը, ան կը թելադրէ պահել գլուխը երբ խուճապի մէջ է ամէն բարդ, երազել բայց երազին գերին չդառնալ, յաղթանակէն ետք հանդիպիլ պարտութեան ու ընդունիլ այդ խարդ զոյգը նոյն ձեւով: Մարդու հանգամանքին արժանի ըլլալու համար, պէտք է վերըստին ծունկի գալ ու կրկին կառուցանել կեանքի խորտակուած երկը ու նաեւ կարող ըլլալ հազար ճիգերու շահը մէկ հարուածով յանձնել բախտի սեղանին: Ուրիշ դժուար պայմաններ ալ յիշեցնելէ ետք, Մ· Իշխանի դիպուկ թարգմանութեան ընդմէջէն, Քիփլինկ կ'եզրակացնէ·

«Խուկդ է երկիրն ու իր գանձերը անմար,
Եւ աւելին՝ այն ատեն Մարդ ես, տղաս»:

Այս էջրթուածը ինկաւ խորհրդածութիւններուս ճամբուն վրայ, երբ խօսք մը կը շարունակէր չարչրկել բանականութիւնս: *«Չես կրնար հայկականութիւնդ ապրիլ ամէն օր»* կ'ըսէր մէկը ու ինծի կը թուէր որ ան զուր ջանք կը վատնէր անջատելու երկիմիճն ու իր կապոյտը՝ ինչպէս կը կեղուեմ պանան մը:

Բայց, բայց կարելի՞ է սպասել հաւատացեալէ մը որ աղօթէ ամէն օր, կամ գրողէ մը, որ չերքայ նպարավաճառին համար, գիշերանոց չհագուի կամ սրճարան չնստի: Վաճառականը միայն թի՞ւ պէտք է կարդայ, միայն ապսպրա՞նք անցընէ:

Պայմաննե՞ր պէտք են Հայ ըլլալու, պէտք է Հայ մը առտուընէ մինչեւ կէս գիշեր Հայոց պատմութի՞ւն կարդայ, հայ դա՞տ ծամէ:

Բնական բան է՞ հայ ըլլալ ու ապրիլ հայութիւնը առանց յաւելեալ ճիգի՝ շրնչառութեան պէս: Հայութիւնը առաւրական ձեւով ապրիլ է՞ հայերէն խօսիլ, մէկ - մէկ հայերէն նամակ գրել, հեռաձայնել հայ բարեկամի մը ու հայութեան հետ կապ չունեցող հարցերու մասին խօսիլ հայերէնով: Հայութիւնը ապրիլ է՞ դիտել որեւէ ֆիլմ ու գայն զգալ հայերէնով, այդ մասին մտածել հայերէնով: Հայութիւնը ապրիլ է՞ հայերէն երգ մրմնջալ, հայերէն գիրք գնել ու կարդալ ինչպէս կը գնենք ու կը կարդանք որեւէ լեզուով գիրքեր: Հայութիւնը կիրարկել է՞ հայ թերքի մը բաժանորդ ըլլալ ու կարդալ անոր յուրերը՝ ինչպէս կը կարդանք *«Լը Մոնտ»*ի կամ *«Հերըլտ Թրիպիւն»*ի յուրերը: Հայութիւնը ապրիլ է՞ հայ վարժարան դրկել զաւակը ու թողուլ որ բնական պայմաններու տակ ան զարգանայ երկու զուգահեռ ուղղութեամբ: Հայութիւնը ապրիլ է՞ ասուլիսի ներկայ ըլլալ ու հայերէնի մասին խօսիլ հայերէն: Հայութիւնը ապրիլ է՞ մարմնին այդ անդամը կոչել *կուր պղի* եւ ոչ թէ *ափանափիթ* կամ *քէօր պատարդ*:

Քիփլինկը դարձեալ կ'անցնի դիմացս: Ան չի թելադրեր իր զաւկին անգլիացի մնալ կամ անգլերէն խօսիլ, որովհետեւ չի կրնար երեւակայել որ ան իր մայրենին փոխարինէ սպաներէնով կամ վերածուի հնդիկի:

Համամարդկային Էակը ստեղծուած չէ տակաւին ու Քիփլինկի պայմանները ոչ մէկ անհատ կրցած է իրագործել: *Մարդ* կոչումին արժանանալու համար չի բաւեր անշուշտ Հայ ըլլալ, բայց դէպի այդ կոչումը բացուող ճամբան կը սկսի պատկանելիութեամբ մը, ծնունդով ու ազգային բնական արժանապատուութեամբ:

Կարելի՞ է ճայուածքը անջատել աչքէն կամ աչքը՝ ճայուածքէն:

Մ· ՊԶՈՒՃԵԱՆ

ՊԱՔԱԼՕՐԷԱ 1986
ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պաքալօրէան, ամէն տարի, իրեն հետ կը բերէ անձկութիւններու, տագնապներու շրջան մը՝ քննութեան տենդին հետեւանք:

Յունիս 4-ին է որ չուրջ երեք հարիւր իննըտունը հինգ հազար հինգ հարիւր արձանագրուած թեկնածուներու համար, սկսան գրաւոր քննութիւնները իմաստասիրութեան նիւթով: Պիտի յառաջանակուին թեքնոլոժիք պաքալօրէաններուն համար (սեռի՝ ԼՖ - ԺԷ եւ ԱՇ) Յունիս 16 եւ 17-ին, իսկ ընդհանուր ուսուցման պաքալօրէաններուն համար (սեռի՝ Ա - ՊԷ - ՍԷ - ՏԷ, ՏԷ եւ Ը) Յունիս 19 եւ 21-ին: Բերանացի քննութիւնները, ըստ ակադեմիներուն, պէտք է վերջ գտնեն մինչեւ Յուլիս 4:

Միայն ուարտական դասարաններու աշակերտները չեն որ կը բռնեն քննութեանց սրահներու ճամբան: Նաեւ, առաջին դասարանի աշակերտուհիները՝ որ կը ներկայանան Ֆրանսերէնի կանխուած քննութեան: Անոր համար բախտագուշակական թուականն է՝ Յունիս 18-ը:

Բացի պարտաւորիչ նիւթերէն, թեկնածուները կրնան ընտրել մէկ կամ երկու «օփսիոն»: «Օփսիոն»ի նիւթերը կ'երթան դժուարութենէն երաժշտութիւն, կենդանի (որոնց մէջ հայերէնը) եւ հին (լատիներէն, յունարէն) լեզուները, անցնելով խոհանոցէն, ձեռային աշխատանքներէն մինչեւ տեղական ըսուած լեզուները՝ Պրըթոն, Պասք ... եւայլն: Միայն միջինէն վեր ստացուած թիւերն են որ հաշուի կ'առնուին:

1986-ի պաքալօրէան, յարեւնման է նախընթաց տարուան: Միակ տարբերութիւնը անունի մը փոփոխութիւնն է: Թեքնիքականները այժմ կը կոչուին թեքնոլոժիք պաքալօրէաններ: Մնացեալը կը հետեւի ուսանդութեան: Տասը եւ աւելի միջին ստացողները, առաջին խումբի ըսուած նիւթերէն յետոյ, վերջնականապէս ընդունուած են: Իսկ ութէն տասը առնողները պարտաւոր են բերանացի նիւթերուն, երկրորդ խումբի ըսուած, ներկայանալ, միջինին հասնելու համար: Անոնք որ ութէն պակաս նիշեր ունին, անոնց համար արձակուրդները աւելի շուտ կը սկսին, յաջորդ տարին յաջողելու յոյսով:

Հայերէն լեզուի քննութիւնը պաքալօրէային, այս տարուընէ սկսեալ, որոշ աթաւէմիներու համար, նոր փուլի մը մէջ կը մտնէ:

Արդարեւ, Լքս - Մարսէյլի, Քրէթէյլի, Վերսայի եւ Փարիզի Աքատէմիներուն մէջ հայերէնը կարելի է ներկայացնել որպէս Ա. կամ Բ. լեզու, որը համաձայն սեռիներուն կ'ըլլայ գրաւոր կամ բերանացի: Գրաւորին կը տրուի բնագիր մը եւ անոր չուրջ հրահանգներ՝ թարգմանութիւն, ըմբռնումի հարցումներ, քերականութիւն, խորհրդածութիւն նիւթին չուրջ, շարադրութիւն եւայլն: Բերանացին թեկնածուն կը ներկայանայ ուսումնասիրուած չուրջ քսան բնագիրներու ցանկով մը, տարբեր իրենց նիւթով եւ ընտրուած իրենց գրական արժէքին համար: Իրմէ կը պահանջուի՝ ընթերցում (բարձրաձայն անչուշտ), թարգմանութիւն, ըրոյց, հարցումներ բնագրին վրայ: Նաեւ, քննիչը կարդացնել կուտայ ոչ պատրաստուած բնագիր մը դնահատելու լեզուին տիրապետումը թեկնածուին կողմէ: Քննութիւնը կը տեւէ քառասնհինգէն երեսուն վայրկեան: Նիշը կը դրուի քառնի վրայ եւ ապա կը բազմապատկուի ըստ սեռիի համապատասխան թիւին (քոէֆիսիան):

Լքս - Մարսէյլի Աքատէմիին համար հայերէնի քննութիւնը տեղի կ'ունենայ Յունիս 23-ին եւ թեկնածուներուն թիւն է՝ տասներկու, որոնցմէ մէկը գրաւոր, Յունիս 20-ին:

Գալով հայերէն լեզուի քննութեան որպէս «օփսիոն», արդէն Փարիզի մէջ, տասնամեակներէ ի վեր, իսկ Մարսէյլի եւ Լիոնի մէջ, չուրջ տասէն տասնըհինգ տարիներէ ի վեր, դոյութիւն ունի եւ միայն բերանացի: Թեկնածուն կը ներկայանայ պատրաստուած բնագիրներու ցանկով մը, չուրջ տասէն տասնըհինգ հատ, որոնցմէ քննիչը կ'ընտրէ բնագիր մը: Լքս - Մարսէյլի Աքատէմիին մէջ, հայերէնի քննութիւնը «օփսիոն»ի համար տեղի ունեցաւ Մայիս 14-ին: Թեկնածուներուն թիւը եղած է՝ քսանրինը:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆԻ
ԵՒ
ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՒ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Իբր չարունակութիւն Գրիգոր Զօհրապի եւ Սիամանթոյի նուիրուած բանախօսութիւններուն, Նիսի Հայ Մշակութային Միութեան Համանուն Յանձնախումբը Մայիս 24-ին կազմակերպած էր երկու բանախօսութիւն, այս անգամ ընծայուած՝ Վահան Տէրեանի եւ Ռուբէն Զարդարեանի:

Դիպուածը չէր որ առաջնորդած էր Յանձնախումբը իր այդ ընտրութեան մէջ, Ապրիլեան ոգեկոչումներու նախօրեակին: Զօհրապ, Սիամանթօ եւ Զարդարեան զոհ գացին Մեծ Եղեռնին, իբր հայ ժողովուրդին զարթօնքին համար աշխատող մտաւորականներ, եւ կ'արժէ երբեմն անդրադառնալ իրենց եւ իրենց ընկերակիցներուն անդարմանելի կորուստին, որուն պատճառաւ հայ ժողովուրդը առնուազն կէս դար կորսընցուց իր յառաջընթացին մէջ: Իսկ Վահան Տէրեանի հանդէպ ուշացած պարտքն մըն է որ կը հատուցանուէր, քանի որ 1985-ի ընթացքին Նիսի մէջ կարելի չէր եղած իր ծննդեան հարիւրամեակին ալ յիշատակել, ըստ արժանւոյն:

Գրական բանախօսութիւնները մեծ ժողովրդականութիւն չեն վայելեր առհասարակ, որովհետեւ մտաւորական ընտրանիի մը մասչելի են միայն: Ատկէ զատ, երբեմն կը դառնան միօրինակ ու ձանձրացուցիչ, երբ մանաւանդ բանախօսները չեն յաջողիր ձերբազատիլ զրքերէ քաղուած հանրայայտ ծանօթութիւններու կրկնութենէն: Այդ չեզոք սակայն պարագան Զօհրապի ու Սիամանթոյի նուիրուած բանախօսութիւններուն, որոնց հեղինակները բոլորովին ինքնուրոյն եւ նոր եզանակով մը ներկայացուցին իրենց զեկուցումները, իբր արդասիք՝ ամիսներու երկարատեւ ուսումնասիրութեան: Նմանապէս, Վահան Տէրեանի եւ Ռուբէն Զարդարեանի ընծայուած բանախօսութիւններն ալ մնացին բարձրորակ մակարդակի վրայ, իրր արդիւնք՝ ձեռնհաս ու խղճամիտ աշխատանքի:

×

Վահան Տէրեանի մասին ապրումով ու յուզումով խօսեցաւ ուրեմն Տիկին Լիլի-պապէթ Թաշճեան, սկիզբէն իսկ առեղծելով այն ապշութիւնը թէ Տէրեանի քերթողութեան մէջ թաթախուած ապրած էր ինք, ամիսներու տեւողութեամբ, ամբողջովին ենթարկուած՝ Տէրեանական աւուրջներու եւ թախիծի դիւթանքին:

Տիկին Թաշճեան նախ յիշեց այն մեծ հանդիսութիւնները որոնց առարկայ դարձաւ Տէրեանի ծննդեան հարիւրամեակը անցեալ տարի Երեւանի մէջ, պետական ստիճանաչափով, ճշդելով որ մենք ալ հոս, Նիսի մէջ, մեր համեստ միջոցներով կը փորձենք ահա՛ վերապրեցնել յիշատակը վաղամեռիկ բանաստեղծին:

Եւ որովհետեւ կարելի չէ զրպէտի մը անձր բաժնել իր գրականութենէն, բանախօսը տուաւ հակիրճ կենսագրականը պզտուն քերթողին, որ իր տեսնին Հայոց Վեղէնը նկատուեցաւ իրաւամբ, շրնորհիւ այն երաժշտական քնարերգութեան որ իր բանաստեղծութիւնը յատկանշէից:

Վահան Տէրեան (բուն անունով՝ Տէր - Գրիգորեան) աշխարհ կուգայ 1885, Փետրուար 10-ին, Գանձա գիւղին մէջ, ըլլալով 12 զաւակներէն մին պիւզական քահանայի մը՝ Տէր - Սուքիասի: Իրր ուշիմ ուսանող կը զրկուի Մոսկուա, ուր կ'ա-

բուն», «Երկնի մովին» ու «Կանաչ ծովին», «Դեռ չբացուած ծաղիկներին», «Դեռ չկիզուած հոգիներին» եւայլն:

Ինչպէս որ Պետրոս Դուրեան, իրմէ կէս դար առաջ, ըսած էր «Մենաք բարո՛վ, Աստուծոյ եւ Արեւին»:

×

Երկրորդ բանախօսութիւնը, ընծայուած՝ Ռուբէն Զարդարեանի (*), վրատահուած էր ձեռնհաս անձնաւորութեան մը, Պ. Ժիրայր Մխրիճեանի, որ իրր վարժ բեմբասաց եւ հմուտ հրապարակագիրը, պիտցաւ յաւադոյնս ներկայացնել գեղապաշտ զրագէտին կեանքն ու գործը:

Ակներեւ էր թէ, իր զեկուցումը պատրաստելու համար Պ. Մխրիճեան պէտք տեսած էր կրկին աչքէ անցընել Զարդարեանի համարեա ամբողջ գրական ժառանգութիւնը, եւ մասնաւորաբար՝ մուլի մէջ ցրուած բազմահատոր խմբագրականներն ու տեսութիւնները, որոնք անմատչելի կը մնան հասարակ ընթերցողին, եւ որոնց ամփոփումն ու վերծրատարակութիւնը կրնայ շատ բան շահեցնել հայ գրականութեան:

«Որովհետեւ», ճշդեց բանախօսը, «Ռ. Զարդարեան իր ամբողջական գործերուն հրատարակութեան տեսակէտով չէ ունեցած Վահան Տէրեանի բախտը»:

Ուրեմն, լաւագոյնս ծանօթացնելու համար անձր, Պ. Մխրիճեան նախ տուաւ մանրամասն կենսագրականը Ռ. Զարդարեանի, որ հարազատ գաւակն էր գաւառի, ու զարձաւ յետոյ հայկական բոլոր նախարհի գեղեցկութիւններն ու խորհուրդները երգող գեղագիրը (ոմանց համար՝ գիւղագիրը): Զարդարեան ունեցաւ միաժամանակ ուսուցչական, լրագրական ու քաղաքական լայն գործունէութիւն, եւ զարձաւ յայտնի կուսակցական - գաղնակցական գործիչ: Իր ստեղծած «Մեղրագէտ» գաւառագիրքերը կը մնան անմխիթար բարձրութեան մը վրայ: Իսկ իր խմբագրած թերթերն ու հանդէսները, որքա՛ն քաղաքական, ստացած են նաեւ նոյնքան գրական - գեղարուեստական դիմագիծ:

Պ. Մխրիճեան կարգաւ յիշեց այն բոլոր թերթերն ու հանդէսները որոնց խմբագրութեամբ զբաղած է Ռուբէն Զարդարեան, եւ որոնց մէջ փայլած են անուններն դարասկիզբի Արեւմտահայ բոլոր մեծ գրողներուն: Իր անունը կը մնայ մասնաւորաբար նոյնացած «Ազատամարտ»ի, մինչեւ տարագրութիւն, եւ անյայտ մահը՝ Եղեռնի ճամբուն վրայ:

Բանախօսը յետոյ մանրամասնեց գրական սեռերը զոր մշակած է Ռ. Զարդարեան, բանաստեղծութիւն, պատմուածք, այլաբանական հէքեաթ, թարգմանութիւն, դասագիրք, հրապարակագրութիւն, եւայլն, եւայլն: Ընդարձակ լայն զարգացումի տէր, Ռուբէն Զարդարեան հայերէնի թարգմանած է ժամանակակից չատ մը օտար գրողներու գործեր եւ մասնաւորաբար գեղարուեստական գրականութիւն, արուեստի տեսութիւններ եւայլն, եւայլն: Եղած է արձակի անվիճելի վարպետ մը: Հէքեաթներու համար գործածած իր լեզուն բանաստեղծական նուրբ կառուցուածք ու ներդաշնակութիւն, եւ իրր այդ կրնայ նկատուիլ Արեւմտահայ արձակ բանաստեղծութեան լաւագոյն օրինակներէն մին:

Գրականութիւնը ինքնանպատակ չէ սակայն Ռուբէն Զարդարեանի մօտ: Զայն կը գործածէ իրր հաղորդակցութեան միջոց, իր մտածումներն ու զգացմունքները փոխանցելու համար Հայութեան: Եւ այդ գետնին վրայ ակնբախ է ուսուցչական ձգտումը մը, որ անկասկած իր սկզբնական աղբիւրէն կուգայ, իրր ուսուցիչ: Եւ արդէն երբ մօտէն կը նայինք Ռուբէն Զարդարեանի գրականութեան, հոն կը տեսնենք հիմնական նպատակ մը՝ ուսուցանել հայ ժողովուրդին զարգացումին ու զարթօնքին: Այսինքն՝ ուսուցանել եւ առաջնորդել, նշանաբան ունենալով միշտ գեղեցիկն ու վսեմը: Եւ այդ արձակի անվիճելի վարպետ մը: Հէքեաթներու համար գործածած իր լեզուն բանաստեղծական նուրբ կառուցուածք ու ներդաշնակութիւն, եւ իրր այդ կրնայ նկատուիլ Արեւմտահայ արձակ բանաստեղծութեան լաւագոյն օրինակներէն մին:

Գրականութիւնը ինքնանպատակ չէ սակայն Ռուբէն Զարդարեանի մօտ: Զայն կը գործածէ իրր հաղորդակցութեան միջոց, իր մտածումներն ու զգացմունքները փոխանցելու համար Հայութեան: Եւ այդ գետնին վրայ ակնբախ է ուսուցչական ձգտումը մը, որ անկասկած իր սկզբնական աղբիւրէն կուգայ, իրր ուսուցիչ: Եւ արդէն երբ մօտէն կը նայինք Ռուբէն Զարդարեանի գրականութեան, հոն կը տեսնենք հիմնական նպատակ մը՝ ուսուցանել հայ ժողովուրդին զարգացումին ու զարթօնքին: Այսինքն՝ ուսուցանել եւ առաջնորդել, նշանաբան ունենալով միշտ գեղեցիկն ու վսեմը: Եւ այդ արձակի անվիճելի վարպետ մը: Հէքեաթներու համար գործածած իր լեզուն բանաստեղծական նուրբ կառուցուածք ու ներդաշնակութիւն, եւ իրր այդ կրնայ նկատուիլ Արեւմտահայ արձակ բանաստեղծութեան լաւագոյն օրինակներէն մին:

Գրականութիւնը ինքնանպատակ չէ սակայն Ռուբէն Զարդարեանի մօտ: Զայն կը գործածէ իրր հաղորդակցութեան միջոց, իր մտածումներն ու զգացմունքները փոխանցելու համար Հայութեան: Եւ այդ գետնին վրայ ակնբախ է ուսուցչական ձգտումը մը, որ անկասկած իր սկզբնական աղբիւրէն կուգայ, իրր ուսուցիչ: Եւ արդէն երբ մօտէն կը նայինք Ռուբէն Զարդարեանի գրականութեան, հոն կը տեսնենք հիմնական նպատակ մը՝ ուսուցանել հայ ժողովուրդին զարգացումին ու զարթօնքին: Այսինքն՝ ուսուցանել եւ առաջնորդել, նշանաբան ունենալով միշտ գեղեցիկն ու վսեմը: Եւ այդ արձակի անվիճելի վարպետ մը: Հէքեաթներու համար գործածած իր լեզուն բանաստեղծական նուրբ կառուցուածք ու ներդաշնակութիւն, եւ իրր այդ կրնայ նկատուիլ Արեւմտահայ արձակ բանաստեղծութեան լաւագոյն օրինակներէն մին:

Գրականութիւնը ինքնանպատակ չէ սակայն Ռուբէն Զարդարեանի մօտ: Զայն կը գործածէ իրր հաղորդակցութեան միջոց, իր մտածումներն ու զգացմունքները փոխանցելու համար Հայութեան: Եւ այդ գետնին վրայ ակնբախ է ուսուցչական ձգտումը մը, որ անկասկած իր սկզբնական աղբիւրէն կուգայ, իրր ուսուցիչ: Եւ արդէն երբ մօտէն կը նայինք Ռուբէն Զարդարեանի գրականութեան, հոն կը տեսնենք հիմնական նպատակ մը՝ ուսուցանել հայ ժողովուրդին զարգացումին ու զարթօնքին: Այսինքն՝ ուսուցանել եւ առաջնորդել, նշանաբան ունենալով միշտ գեղեցիկն ու վսեմը: Եւ այդ արձակի անվիճելի վարպետ մը: Հէքեաթներու համար գործածած իր լեզուն բանաստեղծական նուրբ կառուցուածք ու ներդաշնակութիւն, եւ իրր այդ կրնայ նկատուիլ Արեւմտահայ արձակ բանաստեղծութեան լաւագոյն օրինակներէն մին:

ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԱՀԱՅՏՈՑ ՀԱՎԱՍՏՈՒԹՅԱՆ

ԱՀԱԳԱՀԱՅՏՈՑ ՀԱՎԱՍՏՈՒԹՅԱՆ

(Շար. 45)

- Համեցեք, ես ասում էի՝ մարդ, աղջիկ մի կին է պետք։

Ես ծիծաղեցի։

- Ինչո՞ւ, ինչու՞ համար։

- Ինչպես ինչու՞ համար, որ ամուսնանանք։

- Ես ամուսնանալ չեմ ուզում։

- Ինչո՞ւ։

- Ինչպես ինչո՞ւ։ Ես ամուսնանալ չեմ ուզում, որովհետև ես ամուսնանալ չեմ ուզում։

- Ես ձեզ չեմ հասկանում։

- Ես էլ ինքս ինձ չեմ հասկանում։ Ես ամուսնանալ չեմ ուզում, որովհետև ես ամուսնանալ չեմ ուզ

Պ. Աբրամյան Շամլեան,
Տիկին Սոնիա Շամլեան,
սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց զաւկին եւ եղբօր աղջկան՝

ՅԱՊԻԼՆՆ ՓՈՐՋԻԿԻ
(Ծնեալ՝ Շամլեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 27-ին, 32 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան խիստ մտերիմ շրջանակի մէջ, Յունիս 3-ին:

×

Տիկին Արփինէ Խաչէեան իր մօտ բարեկամ՝ Աբրամյան Շամլեանի աղջկան կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, 300 Ֆ. կը նուիրէ «Արաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Սէն - Թանթուանի Ս. Թաղէոս եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Օննիկ Տօնիկեանի մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Զամանդեան 100 Ֆ., 100 Ֆ. դպրոցին, Պ. Մարգար Մերուկեան 100 Ֆ., Սիմոն Չէորթիքեան ընտանիք 100 Ֆ., Ժիրայր Կիւլեան ընտանիք 50 Ֆ., եւ 50 Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Տիկին Մանուշակ Տօնիկեան եւ զաւակները 200 Ֆ., Ռուբէն Թէճիրեան ընտանիք 300 Ֆ. եւ 100 Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Տիկին Լուիզ Էլմասեան 100 Ֆ., Մարի Մողալի ընտանիք 50 Ֆ. եւ 50 Ֆ. Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Եանի Տրկուա 100 Ֆ., Տիկիններ՝ Ատղիկ եւ Ագաւուհի Տէրտէրեան 100 Ֆ., Ամալեան ընտանիք 100 Ֆ. եւ 100 ֆրանք Հ. Մ. Ը. Մ.ի 100 Ֆ., Պ. Վարդան Քէօսէեան 50 Ֆ., Պ. Պարզեւ Սայրին 200 Ֆ., Պ. Նշան Սայրին 200 Ֆ., Պ. Ժիրայր Տէրտէրեան 200 Ֆ., Խէնթիմուրեան ընտանիք 200 Ֆ., Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան 250, Պ. Մխիթար Աւետիսեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Էլմասեան 100 Ֆ.:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Պ. Վազարշակ Տէր - Ալիքսանեան 500 ֆրանք կը նուիրէ «Արաջ»ին իր կնոջ եւ աներձագին յիշատակին:

×

Աբրահամ Հանչերլիի մահուան առթիւ, իր Այրին Տիկին Սրբուհի Հանչերլիի ընկերուհիները 1000 Ֆ. կը նուիրեն կեդրոնական Սանուց Միութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԱՄԱՍՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

ՑԱՑՏԱԳԻՐ. - Ժամը 10-ին Պատարագ, ժամը 11-ին մրցանակաբաշխութիւն, ժամը 13-ին դաշտահանդէս, ճաշ, ... մինչեւ ուշ գիշեր:

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ. -

- Վարժարանին աշակերտութիւնը՝ երգչախումբ, արտասանութիւն, պարեշտ, խաղ:
- Նաւասարդ պարախումբ:
- Սուրէն՝ իր նուագախումբով:
- Մարթէն Եորկանց:
- Էվելին Ալթունեան:
- Նարեկ:
- Յարութ:

Տիւս Ջեփիւռ:

Հայկական մթնոլորտ եւ ճաշ, հաճելի միջավայր, ճոխ վիճակահանութիւն:

Մուտքը ազատ է:

ԱՄԱՍՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ԽՍԻԽ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Խսիի միջոցով դպրոցի ամասվերջին հանդէսը, Կիրակի, Յունիս 15, Խսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Մխիթեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, Ժամը 15·30-ին՝
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier
Ասոք կ'առնեն՝ վեթերան ընկերուհի՝
Աբշալոյշ Թադէոսեան
Շրջ. վարչութեանատենապետուհի՝
Հէլէն Մերճանեան
Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, զուարճալի:

NŒUD D'OR
A. BAJAKJIAN
24, rue Saint-Lazare
75009 PARIS
Tél. 42.81.33.21 2e cour à gauche

RESTAURATION
ET ENTRETIEN
DE TAPIS ANCIENS

ՁԵՐ ՀԻՆ ԳՈՐԳԵՐԸ ԻՆ
ՆՈՐՈԳՄԱՆ
ԹԷ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՎՍՏԱՀԵԼԻ ՀԱՍՑԷ ՄԸ

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur
ARA LUTUFYAN
Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles
Grande
Fête Champêtre
au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon
ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers
— Ambiance arménienne —
Jeux divers
SUPER-TOMBOLA
avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

THEATRE ARMENIEN
"KISSANI"
présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)
... ou le journal de Noraïr Garabédian
le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30
à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

POUR 135 F SEULEMENT (1 an - 2 numéros)
ABONNEZ-VOUS
à
ANI
CAHIERS ARMÉNIENS
N° 1 — MAI 1986
Revue d'expression française
publiée par le C R D A
* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
* des textes *inédits*, des traductions *nouvelles*, des dossiers *originaux* sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs
* un comité de soutien composé des plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

«Les peuples existent quand ils le veulent et cela peut-être envers et conte tout. Le peuple arménien est un de ceux là. Vous êtes doux et tenaces, et votre culture riche et profonde. ANI pourra être le messager qui nous apprendra plus sur vous et fera mieux comprendre votre peuple aux Français».
Costa GAVRAS Directeur de la Cinémathèque Française

«ANI forteresse, capitale des Bagratides, prodigieux centre culturel et témoin d'une architecture sobrement raffinée... ANI, sur la grande route d'Arménie renaît de ses ruines pour parrainer ce chemin entre la francophonie et une culture millénaire... jusque dans sa modernité».
Henri VERNEUIL Ecrivain et Cinéaste

«Le Centre de Recherches sur la Diaspora Arménienne a pris l'heureuse initiative de fonder une revue bi-annuelle, intitulée ANI. Cette publication semestrielle apportera à la connaissance du grand public cultivé, arménien et étranger, les différents aspects culturels et artistiques du passé en même temps que les travaux des écrivains et artistes contemporains. Je souhaite qu'elle trouve auprès de nos compatriotes l'accueil et le soutien qu'elle mérite».
Sirarpie DER NERSESSIAN Historienne de l'Art

«Je suis heureux de la parution d'ANI, revue culturelle arménienne d'expression française, qui nous manquait, et je vous félicite de cette initiative. J'ai souvent pensé que la cause arménienne, l'histoire de son peuple et sa destinée ne nous étaient pas assez connues. je suis donc particulièrement heureux de votre initiative».
Bernard KOUCHNER Président de Médecins du Monde

France 135 FF — Europe 145 F — Canada et autres pays 160 F
Prix Franco de Port par avion
Adhésion au « CLUB ANI » (*invitations pour des animations et conférences-débats avec des personnalités du monde littéraire et artistique*) 300 F.
Envoyez vos nom et adresse avec un chèque à l'ordre du CRDA au :
CRDA 36, rue de Trévise, 75009 Paris — tél. 42 46 05 58

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose
9 VOLS DIRECTS PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS
Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA
(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
10
MARDI
10 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.243 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.243

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԻՍՏՐԻԱ.

ՎԱԼՏՀԱՅՄ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱԻ ՀԱԿԱՌԱԿ (ԿԱՄ՝ ՇՆՈՐՀԻԻ) ԻՐԵՆ ԴԷՄ ՏԱՐՈՒԱԾ ՊԱՑՔԱՐԻՆ

Վալտհայմի յաղթանակը չէր, կիրակի իրիկուն, որ այնքան ուշադրութիւն կը գրաւէր, որքան հրէական ցայտուն պարտութիւնը: Արդարեւ ծանօթ է այն բուռն պայքարը որու ձեռնարկեց Համաշխարհային Հրեայ Համագումարը վարկաբեկելու համար Միացեալ Ազգերու նախկին քարտուղարը, արգելք հանդիսանալու համար անոր ընտրութեան: Պահպանողականներու եւ ժողովրդապաշտներու թեկնածուն ձայներու 53,9 առ հարիւրով հանգիպած մեծամասնութիւն մը ապահովելով է, որ կը կոչուի պաշտօնի մը, որ պատուական հանգամանք ունի միայն: Այս ընտրութիւնով, Աւստրիացիները ուզեցին նախ ցոյց տալ որ ազատ են ընտրելու մէկ որ կ'ուզեն, իբրեւ նախագահ: Եւ կարելի է յանգիլ այն եզրակացութեան թէ հրեաներուն հաշիւները կրնային ճիշդ ըլլալ, բայց ... սխալ ելան: Ցեղայ, կէտ մը կայ որ բոլորովին անբացատրելի կը մնայ եւ որու ոչ ոք (եւ մանաւանդ ոչ՝ հրեայ Համաշխարհային Համագումարը) կը պատասխանէ: Քուրտ Վալտհայմ տարի առաջ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղար եղած է, ինչ որ միջազգային բարձրագոյն հանգամանք մը եւ պաշտօն մըն է եւ այդքան առեն Վալտհայմի նացիական անցեալին մասին, ոչ մէկ խօսք եղած է: Եւ յանկարծ ան անցեալ մը կը հրապարակուի, երբ Վալտհայմ թեկնածու կը դառնայ դուա ազգային բնոյթ ունեցող պաշտօնի մը:

Պատասխան մը կայ, անկասկած: Եւ կարելի է մտածել, թէ այս «յապաղած» մերկացումները, խորքին մէջ հաշուեյարդար մըն է ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարին հետ, որ 1974-ին Ազգաժողովին կ'ընդունէր եասըր Արաֆաթը:

Երկուշաբթի օր, այս ընտրութիւնը ցաւ պատճառած է Իսրայէլի, որ լուրը ընդունած է տխրութեամբ, Միացեալ Նահանգներն ու Եւրոպա վերապահ են, բայց պարտին համակերպիլ, կը մնայ Հոր. Միութիւնը, որ չի ծածկեր իր դժոհութիւնը, և տես «սիոնականութեան խաղերուն ձախողութեան»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐԼՈՎ

ՄԱՅՈՒՏ ՌԱՁԱՎԻ, Խոմէյնիի թիւ մէկ քշնամին, որ պետն է Մուճահիտիններու, կամովին մեկնեցաւ Ֆրանսայէն, առաջին հանդրուան ընտրելով՝ Իրաքը: Կամովին ժեկնելը չատ ջուր կը վերցնէ, անշուշտ, եւ չատ աւելի հաւանական կը նկատուի որ քաղաքավար կերպով ճամբու դրուած ըլլայ: Ասիական տեսակ մը կանխամտածութիւն, որուած Իրանի, փաստելու համար Ֆրանսայի բարեկամեցողութիւնը, այն յոյսով որ թեհրան ալ դեր մը կը խաղայ Լիբանանի Ֆրանսացի պատանդներուն ազատագրման համար:

ԸՆԿԵՐԱՑԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ նախարարը՝ Ֆիլիփ Սըկէն վարպետ խաղով մը, յաջողեցաւ վաւերացնել տալ Ազգ· Ժողովին մեծամասնութեան կողմէ, գործադրութիւններու վարչական արտօնութեան ջնջումը, առանց պարտաւորելու Շիրաքը, որ կրկին դիմէ Սահմանադրութեան ծանօթ յօդուածին՝ 49 - 3: Այս անգամ, առաւօտեան 2·35-ին էր, որ մօտ 50 ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք, Սըկէն կարճ կապել տուաւ նիստերը հիմնուելով Սահմանադրութեան 44 - 2 եւ 44 - 3 յօդուածներուն վրայ, որոնք թոյլ կուտան կառավարութեան ընդդիմանալու որեւէ փոփոխութեան, որ նախապէս ներկայացուած չէ յանձնախումբին: Ընկերվարական եւ համայնավար կատաղած են, առաջինները ծրագիր - կանոնագիր կը յիշեցնեն, բայց՝ ապարդիւն: Կը մնայ անդամ մը եւս բողոքի բանաձեւ մը մէջտեղ դնել, որ, անշուշտ մեծամասնութիւն չի կրնար ձեռք ձգել:

Լիբանանի եւ արտասահմանի միջեւ Հինգշաբթի օրէն եւ չուրջ 40 ժամ հեռաձայնի թէ թելեֆսի բոլոր հաղորդակցութիւնները խզուած էին զողութեան հետեւանքով: Արդարեւ, Ռիսա Սոհլ հրապարակի կեդրոնին հայթայթիչ ելեկտրական թելերն ու անջատման կազմածները կողոպտուած էին...:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ պետութեան ապահովութեան Ատեանը յայտարարեց թէ լիազորութիւն չունի դատելու լիբիացի այն երեք զիւանագէտները, որոնք մեղադրանքի տակ էին հակամերիկեան ձախողած ոճրափորձին որպէս պատասխանատու (Անդարա, Ապրիլին): Դատից սակայն, այն երկու Լիբիացիները, որոնք ձերբակալուած էին ամերիկացի սպանեռու ակումբին առջեւ, պայթուցիկներով լեցուն պայուսակով մը եւ 3-ական տարի բանտարկութեան դատապարտեց:

×

ԹՐՔԱԿԱՆ «ՍՔՈՒՓ» ՄԸ ...

Յունիս 6-ի «Հիւրրիյէթ»ը կ'արձագանգէ այս լուրին, որ խորհրդածութեան չի կարօտիր, իսկապէս լայնօրէն բաւելով...

Նէ·չէհիրի մէկ միւթթիւն պաշտօնազրկուած է· տրուած տեղեկութիւններու համաձայն ան իր մէկ քարոզին մէջ պատգամած է, թէ «մեղք կը նկատուի ոտքի կանգնած մնալը· մեր կրօնքին հակառակ է»· ապա իր գործակիցներէն պահանջած է որ քանդեն մզկիթներու միզարանները: Ու երբ այս վերջիններս չեն անուցած իր հրամանին, ինք ձեռքը տապար մը, մէկ մէկ անձամբ չրջած է զիւղաքաղաքի մզկիթները ու քանդած միզարանները:

MUNDIAL

×

Շաբաթավերջի արդիւնքներն են· -

ՈՒՐԲԱԹ· - Դ· խումբին մէջ Պրազիլ յաղթեց Ալժերիոյ (1 - 0), Գ· խումբին մէջ Հունգարիա յաղթեց Գանատայի (2 - 0), մինչ Է Ֆ· խումբին մաս կազմող Մարոք եւ Անգլիա (0 - 0) հաւասար մրնացին:

ՇԱԲԱԹ· - Բ· խումբէն՝ Մեքսիքա եւ Փարակուէյ հաւասար մնացին (1 - 1), Դ· Խումբէն՝ Սպանիա յաղթեց Հիւսիսային Իրլանտայի (2 - 1), Է Ֆ խումբէն՝ Լեհաստան յաղթեց Փորթուկալի (1 - 0):

ԿԻՐԱԿԻ· - Է· խումբէն արեւմտեան - Գերմանիա պարտութեան մատնեց Սկովտիան 1-ի դէմ 2 կէտով, իսկ Բ· խումբէն՝ Պելժիա յաղթեց Իրաքի 2-1: Օրուան անակնկալն էր իրրեւ չախչախիչ յաղթանակ՝ Դանիա որ 1-ի դէմ 6 կէտով ճզմեց Ուրուկուէյը:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՔԻՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ս· Էջմիածին, 1986, Յունիս 4

ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Իրրեւ Ընդհանրական Հայրապետը Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ, հայրական սիրով ողջունում ենք Լիբանանի մեր Սուրբ Եկեղեցու հաւատացեալներին եւ Հայրենի Առաւծոյ օգնականութիւնը որ պահի նրանց ամէն տեսակի փորձութիւններից, որպէսզի նրանք չարունակեն ապրել ու գործել Լիբանանեան օրհնեալ երկրի մէջ, բոլոր Մահմետական եւ Քրիստոնեայ համայնքների ընտանիքում, խաղաղ ու համերաշխ:

Այս առթիւ մեր եղբայրական սիրոյ ողջոյնը առաքում ենք յատկապէս մեր Սուրբ Եկեղեցու Կիլիկեան Աթոռի Գահակալ Նորին Սրբութիւն Տ· Տ· Գարեգին Բ· Կաթողիկոսին եւ նրա գործակիցներին, մաղթելով նրանց Սուրբ Հոգւոյ Առաւծային ուժն ու եռանդը, որպէս զի անվտանգ ու ապահով պահպանեն իրենց Եկեղեցիները եւ համայն հայ հաւատացեալներին ի Լիբանան:

Մենք, լսելով վերջերս Պէյրութում տեղի ունեցած ազէտալի դէպքերի եւ ըպանութիւնների մասին ուղղեալ Հայ Եկեղեցու զաւակների դէմ, մեր խոր վիշտը եւ վրդովմունքն ենք յայտնում եւ ապատում որ վերջ դնեն հակահայ արարքները Լիբանանի մէջ· վասն զի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսական Աթոռը ի Սուրբ Էջմիածին եւ համայն մեր հաւատացեալ ժողովուրդն ի Սովետական Հայաստան չեն կարող անտարբեր մնալ երբ իրենց հաւատակից քոյրերի եւ եղբայրների կեանքը եւ մարդկային իրաւունքները Լիբանանում կամ այլուր աշխարհի վրայ, վտանգւում են կամ ոտնակոխ արւում անպատասխանատու ուժերի կողմից:

Մեր տեւական աղօթքն է որ աշխարհում ամէնուրեք յաղթանակի մարդկանց եւ ազգութիւնների խաղաղ գոյակցութեան եւ համերաշխ գործակցութեան ոգին, որը մեր օրերի աշխարհում միակ հնարաւոր ճանապարհն է մարդկային կեանքի բարօրութեան, յառաջդիմութեան եւ երջանկութեան:

Թող Բարին Աստուած այս խաղաղարար ոգին առաւելապէս բաշխի Լիբանանեան Սուրբ Գրական Երկրին եւ այդտեղ բնակող Մահմետական ու Քրիստոնեայ բոլոր համայնքներին, որպէսզի ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԻ ՄԱՐԳԱՐԻՏԸ չուտով վերադանի իր երբեմնի լուսաւոր կեանքը եւ միջազգային հեղինակութիւնը:

ՎԱՉԳԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ՅԱՐԱՆՈՒԱՆՈՒԹԵԱՆՑ ՊԵՏԵՐԸ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզ, 1986, Յունիս 6

Լիբանանի մէջ վերջերս պատահած դժբաղդ եղեռնագործութիւններուն առիթով, Տ· Գիւտ Եպիսկ· Նազդաչեան, Տ· Գրիգոր Եպիսկ· Կապրոյեան եւ Պատուելի Արմէն Լեւոնեան հետեւեալ հեռագիրը ուղարկած են Լիբանան՝ Պ· Ամին Ճէմայէլի՝ Հանրապետութեան Նախագահին, Պ· Ռաշիտ Քարամէի՝ վարչապետին, Պ· Հիւսէյն Հիւսէյնիի՝ Խորհրդարանի Նախագահին, անոնց յայտնելով Ֆրանսահայ Եկեղեցիներու եւ համայնքին մտահոգութիւնները· -

Monsieur le Président,

Déjà profondément affectés par le drame qui, depuis de si longues années, meurtrit le Liban, c'est avec une immense tristesse et une vive inquétude que les Arméniens de France, dont nous sommes le guide spirituel, ont appris les agressions récemment perpétrées ainsi que les menaces proférées à l'encontre de leurs compatriotes de Beyrouth-Ouest.

Ils nous prient, Monsieur le Président, d'intervenir auprès de vous pour vous prier d'user de votre grande autorité afin que cesse au plus tôt un comportement injuste et intolérable à l'endroit d'une Communauté qui, par amour pour sa patrie d'accueil a toujours eu à cœur d'éviter une quelconque initiative susceptible de la diviser et de la déchirer davantage.

Avec nos remerciements, nous vous adressons, Monsieur le Président, nos ferventes prières, pour vous, pour le Liban et le peuple Libanais.

Nous prions Dieu pour que la sagesse enfin triomphe et que votre pays offre de nouveau et rapidement au monde l'image exemplaire qui toujours fût la sienne.

ԴԻՒԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ «ԴՆԵՊՐ»ԷՆ

Յունիս 7-ի եւ 8-ի խաղերու արդիւնքներն են· -

Դնեպր - Արարատ	2 - 1
Ջերնոմորեց - Նեֆթչի	1 - 0
Սպարտակ - Դինամօ Թ·	0 - 0
Ժալգիրիս - Դինամօ Մինսկ	2 - 1
Նախտեոր - Տորպեդօ Մ·	1 - 1
Մետալիստ - Կայրաթ	1 - 0
Դինամօ Մ· - Տորպեդօ Ռ·	2 - 1

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը գլխաւորէ Մոսկուայի «Դինամօ»ն 15 կէտով, որուն կը հետեւին՝ Չէնիթ, Տորպեդօ Մ·, Նախտեոր, Դինամօ Թ·, Ջերնոմորեց եւ Դնեպր 14-ական, Նեֆթչի եւ Ժալգիրիս 13-ական, Մետալիստ 11, Դինամօ Մինսկ, Դինամօ Կ·, Կայրաթ եւ Սպարտակ 10-ական, Արարատ 9 եւ Տորպեդօ Ռ· 7 կէտերով:

ԼՈՍ ԱՆՃԼԼԷՍԻ «ԱՍՊԱՐԷԶ»Ը ԿԸ ԹԵԽԱԿՈՒԷ ՆՈՐ ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ ՄԸ

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Անդադար կը փոխուի Լոս - Անճըլըսի գաղութը: Երբ կեանքի մէկ ծիրը կամ մարզը կը հանդարտի, կը կազմակերպուի, կը հաւաստարակչուի, յաճախ, դժբախտաբար, կը լճանայ, ուրիշ մը կ'աշխուժանայ: Ներկայիս, չըլլանի հայ մամուլն է որ կը ներկայացնէ յարափոփոխ, անորոշ, սակայն հետաքրքրական պատկեր մը: 1985 Սեպտեմբեր 6-ին եւ 1986 Մարտ 15 - 16-ին, «Յառաջ»ի մէջ երկու յօդուածներով անդրադարձայ այդ փոփոխութիւններէն ոմանց:

1986, Մարտ 1-էն ի վեր նոր երեւոյթ մըն ալ եկաւ փոխելու Լոս - Անճըլըսի հայ մամուլին դիմագիծը, եւ դրակա՛ն ձեւով փոխելու: Այդ նոր երեւոյթը Հ. Յ. Դ.ի օրկան «Ասպարէզ»ին չաբաթօրեայ թիւին կերպարանափոխութիւնն է:

1908-ին, Քալիֆորնիոյ Ֆրէզնօ քաղաքին մէջ հիմնուած է «Ասպարէզ»ը, իբր չաբաթաթերթ - օրկան Հայ Ցեղափոխական Դաշնակցութեան: Ապագային վերածուած է եռօրեայի: 1960-ական թուականներուն, յայտնի էր բոլորին որ Ֆրէզնօ, Ուիլիըմ Սարոյեանի ծննդավայրը, այլեւս յարմար տեղը չէր նման թերթի մը: 1880-էն 1920-ի ընթացքին հոն հաստատուած սերունդը գացած էր, նորերը՝ անտարբեր կամ անգլիախօս, չէին զգար հայատառ մամուլի պէտքը, մինչ Լոս - Անճըլըսի հայ գաղութը սկսած էր բազմանալ, աճիլ: Հոն փոխադրուեցաւ եւ օրաթերթի վերածուեցաւ «Ասպարէզ»ը, որ 1971-էն ասդին ունեցաւ յատուկ շաբաթօրեայ թիւ, 16 էջ ծաւալով, ուր էջը՝ անգլերէն:

1971-էն 1986, հսկայ փոփոխութիւններ պատահեցան Լոս - Անճըլըսի մէջ: Գաղութին հայութեան թիւը գոնէ կրկնապատկեցաւ, թերեւս աւելի՛ ալ աճեցաւ, եւ նորեկներուն մէջ կային մեծ թիւով Միջին - Արեւելքէն Հայեր: 1975-էն եաք սկսաւ մրցում - պայքար, տիրելու նոր ստեղծուող ընթերցողներու չուկային, - բազմաթիւ շաբաթաթերթեր լոյս տեսան: Շուկային տիրապետող թերթը (տարածական տեսանկիւնէն) եղաւ Նոր Կեանք, որ տարեր օրերուն՝ դանագան խմբագրերու հակակշռին տակ հասաւ - տեց որ ունի 5-էն 20·000 տպաքանակ: Ներկայիս, բաւ բաւական վատահելի աղբիւրներու, ունի 7·000 ընթերցող:

1985-ի Հոկտեմբերին սկսաւ լոյս տեսնել Հայ Կեանք - Արմինիըն Լայֆ չաբաթաթերթը, 25·000 թիրաժ - տպաքանակով: Անկարելի է ստուգել թէ քանի՞ բաժանորդ ունի, քանի՞ ընթերցող, եւ թէ քանի՞ թիւ կը ցրուի՝ ձրի:

Լոս - Անճըլըսի հայ գաղութը, իբր դնորգներու հաւաքականութիւն, տրամեսական ներկայութիւն մըն է չուկային վրայ, եւ ուրեմն այս թերթերը կ'ապրին ոչ այնքան բաժանորդագրութիւններու չնորհիւ՝ այլ որովհետեւ յայտարարութիւններ ծախող գործակալներ կը յաջողին համոզել բժիշկ ու խանութպան, փաստաբան եւ ատամնաբոյժ, ճաշարան եւ ակնոցավաճառ՝ որ յայտարարութիւնը կենսական է իրենց պիզնէսի բարօրութեան համար: Իսկ համոզումի այս գործը կը դիւրանայ՝ երբ մեծ է թիւը բաժանորդներու, կամ նոյնիսկ ... երբ մեծ է տպաքանակն ու ձրի ցրուումը:

Նման գրոյթ ստեղծած էր դժուար վիճակ մը, Հ. Յ. Դ.ի մամուլին համար: «Ասպարէզ», գաղութին միակ օրաթերթը, 2000 - 3000 բաժանորդով, եւ իր 16 էջեայ չաբաթօրեայ թիւով, ներկայութիւն մըն էր անկասկած, սակայն դրամատիրական գրոյթի անգութ իրականութիւնը սկսած էր սպառնալ անոր: Ցայտարարութիւն տեղատուորդները հրապուրելով 7-էն 25·000 տպաքանակ ունեցող, չաբաթը մէկ անգամ լոյս տեսնող թերթերէ, պէտք եղած հասոյթը չէին բերեր օրաթերթին: Անկէ անդին, այդ տպաքանակները եւ չաբաթաթերթերու 24-էն 32 կամ նոյնիսկ 40 էջ ծաւալը կը շլացնէին ու կը հրապուրէին չաւեր՝ որոնք սկսած էին համոզուիլ որ մէկ «մեծ» չաբաթաթերթը «կը բաւէ», անտեսելով որ այդ չաբաթաթերթերէն ոմանց պարունակութիւնը յայտարարութիւն, լուսանկար եւ զանազան կազմակերպութիւններու չմամբագրուած չրջաբանականներէ եւ ինքնագովասանքներէ կը բազկանար երբեմն: Եւ ի վերջոյ, մրցակցական ճնշումներէ անդին կար ներքին, ա՛լ աւելի զրական ակունքը ճնշումի, - «Ասպարէզ»ը իր խօսքը չէր կրնար արդիականութեան պահանջած բազմապիսի ձեւերով հասցնել իր ընթերցողներուն, իրեն տրուած ծաւալին մէջ, այնքա՞ն խայտաբղէտ է ներկայիս Քալիֆորնիոյ գաղութը, եւ որքա՞ն զանազան՝ հետաքրքրութիւնները: Ուրեմն, ներքին ու արտաքին պայմաններ պատճառ եղան որ կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուին: 1986, Մարտ 1-էն ի վեր «Ասպարէզ»ի չաբաթօրեայ թիւը լոյս կը տեսնէ 40 էջով (նախկին 16-ի տեղ), որուն 16 էջը՝ անգլերէն (նախկին 8-ին տեղ): Տպաքանակն ալ պատկառելի է (եւ աւելի վատահելի քան գաղութի մէկ ուրիշ չաբաթաթերթին համար յիշուած թիւը), - 15·000:

Թերթին խմբագիրն է երիտասարդ, կայտառ ու գործունեայ Աբօ Պոզիկեան, որ միաժամանակ զրականութեան տոքթորայի թեկնածու է եւ իր վարդապետական աւարտաճառը կը գրէ ԻՒ - Սի - էվ - էց Համալսարանի Նարեկացի ամպիոնի աթոռակալ փրոֆէսէօր Աւետիս Սանճեանի հովանաւորութեամբ, Փաբլիզի «Մենք»եան սերունդի մասին: Պոզիկեան եւ ուրիշ երիտասարդ մը Վարուժան Մխրզոյեան, նախ իրագործեցին «Ասպարէզ»ի տպարանի ապրքաւորում - ներու արդիականացումը, հայերէն ու անգլերէն չարդ համակարգիչներու դնումը: Ապա, խմբագրական կազմը, ձեռնարկեց թերթը աւելի ժողովրդականացնելու եւ անոր ցրումը կազմակերպուած կերպով տանելու աշխատանքին, որ կը շարունակուի: Թերթին խմբագրական կազմին անդամներն են Պարգեւ Շիրինեան եւ Նշան Յովսէփեան, մինչ զրաչարական կազմը կը բաղկանայ գլխաւորապար՝ կիներէ, - Սալբի Բագրատունի, Մարօ Քէշիշեան: Համակարգիչի զրութիւնը կ'արտօնէ կիներու (ձերբազատուած՝ ծանր ու ազատ տպագրական գործէն) որ չարեն ամբողջ թերթը:

Նոր, չաբաթօրեայ «Ասպարէզ»ը ունի բազմաթիւ թղթակցութիւններ եւ ուրիշ աշխատաւորներ, չաւերը՝ երիտասարդ եւ նոր մօտեցումով աշխատող: Նշմարելի է Ֆոթօ - Ժուռնալիսթ Գէորգ Ձանսրգեանի լուսանկարներուն բարձր որակը, Վահագն Արսլանեանի տեսակցութիւններուն եւ հարցազրոյցներուն չահեկանութիւնը, ինչպէս նաեւ Վահէ Օշականի չաբաթօրեայ «զրական քրոնիկ»ը:

Ուրիշ նորութիւն մըն ալ կը գտնուի նոր «Ասպարէզ»ին մէջ, նորութիւն մը՝ որ ան եւ Գանատայի «Հորիզոն» թերթը կը պարտին ամերիկեան մամուլի մէկ սովորութեան եւ «Յառաջ»ի ամսօրեայ «Միտք եւ Արուեստ»ին: Ամերիկեան օրաթերթեր ունին կիրակնօրեայ ներդիրներ, թերթին էջերուն ծաւալը ունեցող, սակայն զատ խմբագրուած պրակներ, որոնք եթէ զատ պահուին, փոքր պարբերաթերթի մը ձեւը ունին: «Հորիզոն»ի խմբագիրը Վրէժ - Արմէն Արթինեան (Մոնրէալ, Գանատա) ունեցաւ նախաձեռնարկ ոգին՝ «Միտք եւ Արուեստ»եան պարունակութիւնը միացնելու ամերիկեան ներդիրին (1984-ի Դեկտեմբերին): Անկէ եաք, աւելի քան մէկ տարի, «Հորիզոն»ը միա՛կն էր Հ. Յ. Դ.ի ամերիկեան օրաններէն՝ նման օգտաշատ մօտեցում կիրարկող: Մարէն ի վեր ստեղծուած է գովելի գործակցութիւն մը, եւ ուրեմն ամէնը անգամ մը՝ չաբաթօրեայ «Ասպարէզ»ին մէջ ա՛լ լոյս կը տեսնէ 16 էջնոց ներդիրը, - «Զրական Ցաւելուած», որ յաճախ կը պարունակէ հետաքրքրական զրութիւններ: Ուրախութիւն է զրութեանց տարածքի այս ընդհանրացումը, քանի որ այդ կը նշանակէ թէ ներդիրին մէջ լոյս տեսնող յուրջ յօդուած մը կամ պատմուածք մը կ'ունենայ գոնէ 3000, հաւանաբար 4200 «բաժանորդ» (եւ, յուսալի է, ընթերցող): Հայ միտքը իր մամուլին մէջ կրնայ առողջ ձեւով զարգանալ, միա՛յն երբ զրողը զգայ նման ընթերցող հանրութեան մը գոյութիւնը եւ նման զրոյթի ընծայած կարելիութիւնները:

Ընդհանրապէս քաջալերիչ է «Ասպարէզ»ի վիճակը: Փորձող ու փորձուող թերթ մըն է, տակաւին կաշկանդուած՝ կուսակցական մամուլին յատուկ անլրջութիւններով եւ անօգուտ, ծանրաբեռ «լրջութիւն»ներով: Թերթը կը կատարէ կենսական գործն ու փորձը, - ինչպէ՞ս ըլլալ աւելի ժողովրդական, առանց վերածուելու զռեհիկ թերթի, - վտանգ մը՝ որուն իրականութիւնը եւ սպառնալիքը ճշդելու համար չատ հեռու երթալու պէտք չունի անոր խմբագրական կազմը, քանի որ Քալիֆորնիոյ խայտաբղէտ մամուլին երկու - երեք միաւորները գոնէ՝ սայթաքած են արդէն, լպրծուն գառիվարէն վար:

Այս միջազգային կազմակերպութեան 25-ամեակին առթիւ «Մոնտ» հարցազրոյց մը հրատարակած է Մայիս 18 / 19-ի իր թիւին մէջ, Թ. Համարպէրկի հետ: Ան նախկին լրագրող մըն է, 1980-ին ընդհանուր քարտուղար նշանակուած այս կազմակերպութեան:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ. - Նկատի առած այս կազմակերպութեան ֆառորդ դարու փորձառութիւնն ու անցեալը, ի՞նչ գարգացում կը նախատեսէք յառաջիկայ տարիներու համար: Մարդկային իրաւանց տեսակէտէն ի՞նչ մտավախութիւններ ու յոյսեր ունիք:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ. - Մենք պաշտպանութեան կազմակերպութիւն մըն ենք, այսինքն մեր առաքելութիւնը ապընչուած է ձրնչումին: Շատ հաւանական է, որ մարդկութիւնը տակաւին երկար տարիներու համար պէտք ունենայ այս կազմակերպութեան: Որովհետեւ ոչ մէկ վճռական բարւոքում կը նշմարենք մարդկային իրաւանց հանդէպ յարգանքի մարզին մէջ:

Այս տեսանկիւնէն ձախողած է Ամնէսթի: Չենք յաջողած հասնիլ մեր նպատակին: Ներկայիս ականատեսներն ենք զարգացող կեղծաւորութեան մը, միջավայրի մը մէջ, ուր մենք եւ ուրիշներ, կառավարութիւններու մարդկային իրաւանց մասին սկզբունքի համաձայնութիւններ ստորագրել կուտանք:

Միացեալ Ազգերու մէջ ո՞վ դէմ չարաչայտուիր չարչարանքին. մինչդեռ ասոնցմէ բազմաթիւ կառավարութիւններ, իրենք ոչ միայն կ'արտօնեն, այլեւ կը գործածեն չարչարանքը, որպէս իշխանութեան յատուկ դէնք մը: Հո՛ս է հակասութիւնը մեր պաշտպանած, եւ կարգ մը կառավարութիւններու լրաքանդութեան մարզին մէջ հետապնդած չահերուն: Այն անձերը, որոնք մեզի տեղեկութիւն կը հայթայթեն զանազան երկիրներու մէջ, մտահոգ են, ձերբակալուած, կամ նոյնիսկ անյայտացած: Ուստի երեւոյթը օրէ օր կը ծաւալի:

Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ վերջերս կանոնադրութիւն մը հրապարակուած է, ուր ոճիրի համազօր կը նկատուի արտասահման տեղեկութիւն փոխանցելու յանցանքը, յատկապէս մարդկային իրաւանց գետնի վրայ:

Հ. - Նման միջոցառումներ հակասելու համա՞ր են ձերինին նման կազմակերպութիւններու յաջողութիւնը:

Պ. - *Այո. մասամբ հետեւանք են այն ճնշումին, զոր մենք կրնանք կիրարկել: Գիտեն, թէ մեր տեղեկագիրները որոնք կը հրապարակուին մեծահաներու կողմէ, կրնան յանցաւոր դիրքի մատնել զիրենք: Ոմանք նոյնիսկ նկատելի զումարներ կը յատկացնեն ամերիկեան մասնագէտ գործակալութիւններու, որպէսզի չէզոքացնեն մեր տեղեկագիրներու ազդեցութիւնը:*

Հ. - Սակայն հակառակ այս բոլորին, Ամնէսթի լրահաղութեան մարզին մէջ ունեցած յաջողութիւնները արձանագրած է, թափանցելով ճոյնիսկ ամէնէն փակ շրջանակներէն ներս, չէ՞:

Պ. - Անշուշտ, որոշ է որ աւելի տուեալներ կ'ունենանք քան ինչ որ էր 15 - 20 տարի առաջ: Աւելի շատ կը խօսուի մեր մատնանշած պարագաներուն մասին: Քաղաքական է այս:

Հ. - Ձեր յաջողութիւններէն մէկը կարելի չէ՞ նկատել այն երեւոյթը, որ այսօր, տարիներ ետք, մարդիկ գիտեն թէ ո՛ւր պէտք է դիմել, հաւանօրէն ազդեցիկ միջամտութիւն մը ապահովելու համար:

Պ. - Վատահաբար հետզհետէ ճանչնաչափութիւն մը կայ: Օրինակ մը մեզի, բազմաթիւ ուրիշներու կարգին. Փէրուի անձնական մէկ պիւդէն նամակ մը հասաւ մեզի. բնակիչները բոլորն ալ ատորագրած էին, ոմանք միայն խաչանիշով մը: Կը դանդաղէին բանակային ուժերու բիրտ մէկ միջամտութենէն, որ տեղի ունեցած էր ահաբեկիչներ փնտռելու պատրուակով: Անոնք կ'անդրադառնային մեր կազմակերպութեան անունի՛ն, սակայն դիտէին թէ, Անգլիոյ մէջ «բան մը» դոյութիւն ունէր ... եւ նամակը հասաւ:

Քարոզչութեան պէտք չունինք մեզ մեզ ծանօթացնելու համար: Այլ օրինակ մըն ալ. Զիմպապուէյի իշխանութիւնները չատ բորբոքած են մեզի հանդէպ. կառավարական մամուլին մէջ յարձակումներու թիրախ կը դառնանք. սակայն աւելի ու աւելի վկայութիւններ կը ստանանք այս երկրէն:

Հ. - Ծրագիրներ ունի՞ք կազմակերպութեան գործունէութիւնը բարւոքելու կամ դաշտը ընդարձակելու համար:

Պ. - Մեր առաջին մտահոգութիւնը արդիւնքներ ձեռք ձգել ու որոշ ներգործութիւն մը ապահովել է: Ուրիշ նպատակ մըն է անդամներու լաւագոյնս պատրաստութեան ծրագիրը. անոնք աւելի կարող պէտք է ըլլան իրապէս փափուկ աշխատանքի մը, ուր դոյդն սխալ մը, կրնայ մեծ վնաս պատճառել մեր ձեռնարկներուն: Սակայն այս բոլորին համար պէտք է լուծենք տնտեսական հարցը, որ ներկայիս մեզ ամէնէն աւելի զրաղեցնողն է:

Գալով մեր գործունէութեան դաշտը ընդարձակելու հարցին. դժուար է աւելցնել թիւը այն պաղատարի բանտարկեալներուն, որոնցմով կը զբաղինք. մօտաւորապէս հինգ հազար հատ ունինք մէջտեղ: Իրաքանչիւրին համար կատարուելիք աշխատանքը բաւական երկար է ու բարդ:

Ամէն տարի կը ստանձնենք չուրջ 2500 նոր պարագաներ, ինչ որ կը նշանակէ, թէ «մեր» բանտարկեալներէն այդքան թիւ մը ազատ արձակուած են:

Հ. - Երկրորդ էսանիիգամեակին համար կազմակերպութեան ինչպիսի՞ փոփոխութիւններ կարելի կը թուին:

Պ. - Անցեալ մը եւս, մեր կոչումը գործել է. հաղորդակցութեան թեխնոլոժիին զարգացումով, արտայայտութեան ազատութիւնը պիտի աւելի ընդարձակուի: Անշուշտ միշտ պարտաւոր պիտի ըլլանք պայքարելու չարչարանքի ու մահապատիժի դէմ: Սակայն հետզհետէ աւելի մեծ թիւով կառավարութիւններ ի վերջոյ պիտի անդրադառնան որ չարչարանքը տեղեկութիւններ ձեռք ձգելու համար այնքան ալ հաւատի մի. ջոց մը չէ, եւ թէ սուղ կ'արժէ միջազգային յարաբերութիւններու մէջ: կարելի է յուսալ նաեւ, որ մինչեւ դարավերջ ընդհանուր առմամբ բարւոքի քաղաքական բանտարկեալներու կացութիւնը:

Սակայն վախ կայ նաեւ որ ճնշումի նոր կերպեր երեւան գան: Նախկին սարսափելի տեղեկատուութիւններ, որոնք մեզ կը վարկաբեկէին ՍԻԱ-ի կամ ՔԺՊ-ի գործակալ ըլլալով, այլեւս ազդեցիկ չեն: Հիմա կարդը կը կատածի աւելի լաւ կազմակերպուած վարկաբեկումներու թիրախ դառնալէ, որոնք կրնան խոչընդոտ հանդիսանալ մեր աշխատանքին:

Թ. Ա. Թ.

ԱԹՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ՝ ՎԱԹՍՈՒՆԷՆ ՎԵՐՋ ԱԼ...

Ահազանգի մեծ ազազակ մըն է զոր ըլլիկները կը բարձրացնեն: Երկու դարերու ընթացքին, կեանքի մէջին տարիքը կրկնապատկուեցաւ Ֆրանսայի մէջ: Ցարին 2000-ին, հինգի վրայ մէկ Ֆրանսացի, պիտի ըլլայ վաթսուն տարեկանէն աւելի: Մտահոգիչ: Շատ քիչ կան հանգըստանան տուներ:

Նմանապէս ոչ բաւականաչափ, երբորդ տարիքի խնամք տածող մանկապէտ ըլլիկներ, ուրեմն տուեալ պայմաններու մէջ, կենսական է մնալ երիտասարդ, կարելի եղածին չնոյ երկարաձեւ:

Համաձայն բժիշկի մը՝ Պուքրիս, հեղինակ՝ «Լաւագոյնս ապրիլ վաթսուն տարեկանէն վերջ» գրքի մը, ծերութիւնը պարտ ըլլալ բնականոն կեանքի մը երկարաձգումը:

Ան կուտայ հետեւեալ առաջադրութիւնները.

. Առաջին. - Ճանչցէք ձեր ճաշացուցակը. սորվեցէք զձեզ լաւ կերակրել: Կան՝ որ վաթսունէն անդին, չեն ուտեր ըստ բաւականի, եւ ուրիշներ ընդհակառակն՝ չափազանց շատ: Հարիւրէն քառասուներ կը ներմուծեն 1500 միլիգրամ իսկ նատրիում, ինչ որ հազիւ թէ բաւ է. մինչ հակառակը, հարիւրէն 13 կ'անցնին 2500 միլիգրամի սահմանը. ինչ որ բոլորովին ծայրայեղ: Պէտք է հաւասարակշռել ճաշերը ու զանոնք վերածել օրական չորս կամ հինգ անգամի:

Որպէս նախաճաշ, քչիկ մը կարագ, (15 կրամ), 25 կրամ անուշեղէն, հաց, անշաքար միացնելով կաթնաստուածը:

Ժամը 10-ին, պտուղ մը կամ որեւէ պտղոյզ:

Կարեւոր ճաշը կը կազմէ ցերեկուանը: Ան պարտի բաղկանալ համադամէ մը, 100 կրամ մսեղէն եւ կամ ձկնեղէն, անոնց միացնելով կանանչ բանջարեղէններ, պաներ, թարմ պտուղներ եւ բաւականաչափ հաց: Ցետ - միջօրէին, 4-ի առնները կաթով - սուրճ կամ թէյ: Իսկ վերջապէս երեկոյեան ճաշին, կըրկին միս, կամ ձուկ ու նաեւ հաւկիթ, ձերմակ պաներ, պտուղ՝ ուելի խաղող ձեւով եւ հաց: Զուարթ տրամադրութիւնը զօրեղ ազդակ մըն է. բարձր մակարդակի վրայ պահելու համար ձեր կորովը, որ բարերար օդտակարութիւնը կընծայէ իր կարգին մարմնական առողջութեան: Գիտցէք ձեր մարմնոյն յարգը. մի թողուք որ ան ժանդոտի չարժումի պակասէն: Կէս ժամ մարմնամարզ մը, առաւնային արարք մը չէ: Տիկին, սորվեցէ՛ք նայիլ հայելիին մէջ: Ձեր դէմքը պէտք ունի իւղոտ օճառի եւ կամ մասնաւոր հեղուկի մը, արգելք հանդիսանալու համար մորթի չորութեան: Զանոնք պիտի դանէք ամէնուրեք:

Շատ երկար առեն, զանց առնուած է դեղեցկագիտական միջոցներու կարեւորութիւնը տարեց անձերու ի չնորհ: Արդ, նման ամէնէն երիտասարդութիւններուն, անոնք եւս բացարձակապէս իրաւունք ունին դեղեցկութեան եւ արդուզարդի: Մի մոռնաք որ համբոյրը մենաշնորհը չէ լոկ որոշ տարիքի մը: Մշակեցէք զայն: Մշակեցէք ձեր անձնաւորութիւնը:

Քաղեց՝ Գ.

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՀԱՐԻՒՐՅԻՍՈՒՆԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ
1836 - 1986

Վենետիկի Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրհնգհիսունամեայ յորելեանը պիտի ոգեկոչուի 1986 - 1987 ուսումնական տարեշրջանի ընթացքին, որպէս ազգային հնագոյն կրթական կեդրոն ու հայակերտումի վայր, հարուստ անցեալով եւ մինչեւ այսօր գործօն, մեր օրերու Մէջին - Արեւելեան երկիրներու քաղաքական տագնապէն մաղապուրծ, եւ Եւրոպան ամբոխող հայորդիներուն փըրկութեան լաստան է անիկա, ինչպէս նաեւ Արեւելքն Արեւմուտքին կամրջող մշակութային զօրը, միջազգային չափանիշերով ու համամարդկային բացուածքով:

Մուրատ - Ռափայէլեանը պիտի ոգեկոչուի նաեւ իբր պայծառ խորհրդանիշը Հայերու համապործակցութեան, ինչպէս էին Մեծն Մխիթարի հաւատարիմ աշակերտներն ու վեհանձն բարերարները՝ Սամուէլ - Մուրատ եւ Ռափայէլ Ղարամեան, որոնք ղրկանօրէն փաստեցին հայ ժողովուրդի հաւաքական ձեռնարկին ըստեղծած հսկայ ուժը, ապահովելով փըրկութիւնը նորահաս հայորդիներուն, թէ՛ իբր մշակոյթի սերունդ եւ թէ՛ իբր զօդանջ անլռելի հայութեան:

Այս առիթով կուզ կ'ընենք ի Սփիւռս աշխարհի տարածուած Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի նախկին աշակերտներուն, որպէսզի համախմբուին զանազան քաղաքներուն մէջ, ստեղծեն հայապատասխան կեդրոններ, եւ յարաբերութեան մէջ մտնելով իրենց շրջանակի բոլոր նախկիններուն հետ կազմեն ներկայացուցչական մարմիններ: Ապա, կը խնդրուի նոյն այս մարմիններէն փութով կապ պահել Վենետիկի Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի տեսչութեան հետ, որպէսզի համակարգուին աշխատանքները, որոշուին ձեռնարկները եւ հանդէսներու ընթացքը թէ՛ իրենց օրակարգով եւ թէ՛ բովանդակութեամբ: Հանդէսները տեղի պիտի ունենան Վենետիկի մէջ եւ փափաքելի է ներկայութիւնը մեր նախկին աշակերտներուն:

Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրհնգհիսունամեայ յորելեանը ոգեկոչուելու համար մեր ազգային ղպրոցական ու կրթական հարցերու շուրջ մշակելու համար համապատասխան ծրագիրներ եւ գործադրելի որոշումներ հայեցի կրթա - դաստիարակութեան ներկային նկատմամբ: Արդարեւ, կարելի բոլոր տեսաբանութիւններէն անդին՝ կրթական գործունէութեան առաջնահերթ նպատակն է կերտել այսօրուան երիտասարդը, նախ՝ անոր ներկայ պահանջներուն տալով գոհացում եւ հարցերուն լուծում եւ ապա պայմանաւորելով ենթական՝ որ սիրայօժար մատնակցի կատարուած աշխատանքին եւ իւրացնէ աւանդուածը՝ իբր կենսական ուիչ:

Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը իրրեւ սփիւռքահայ կրթական անդրանիկ հիմնարկ, 150 տարիներու փորձառութեան մը հասուն խօսքն է այսօր եւ մեծ է դերը, ամէն՝ երբոյահայ ներկայ իրականութեան մէջ: Արդարեւ, հակառակ ազգային մեր փափաքներուն ու մտահոգութիւններուն, սոսկողական պարագաներու բերումով, Մէջին - Արեւելեան երբեմնի հայաշատ երկիրներէն կը հեռանայ տակաւ առ տակաւ մեր ժողովուրդը: Հարկ է հետեւաբար, խմբել ու խմորել նոյն այդ Հայութիւնը՝ ընկերային ամուր շրջանակներու մէջ, ապահովելով երիտասարդ սերունդին ազգային դաստիարակութիւնը, որ չէ լոկ մշակութային, պատմական կամ դրական մեր անցեալի դիտելիքներու ամբարում, այլ հարկ է չազախել անոնց հոգիները՝ Հայութիւնը յատկանշող խորունկ զգացումներով, կեանքին հանդէպ հարազատօրէն հայեցի աշխարհահայեացքով, եւ մեր քնիկ լեզուով որ չէ մեռած գիր եւ ոչ խօսք անցեալի, այլ՝ կենցաղ ու մթնոլորտ, միջավայր ու իր - թան՝ իրազործուելու համար իբր հայ:

Հաւատարիմ ու հետեւողական մեր առաջարկներուն, պիտի չուգենք ստեղծել պարզապէս շրջայ մը ոգեկոչումներու, այլ առիթ՝ նոր սկիզբ մը ըլլալու, մեր ժամանակներու պահանջքին համապատասխանող դրական ձեռնարկներով, կերտելու համար 2000 տարիները թեւակոխող Հայութիւնը:

Երբ կը խօսինք, սակայն, կրթական ազգային հոգերուն մասին, մեր ուշադրութիւնը առաւելապար կը կեդրոնանայ «Սէմկերա»ին վրայ, եւ յաճախ կ'անտեսուի կարեւոր հարց մը, որ օրէ օր միշտ աւելի հրամայական կը դառնայ. այն է՝ «հայերէնի ուսուցիչ» պատրաստելու անհրաժեշտ պահանջքը, որպէսզի հայկական նիւթերը որակաւոր ու դաստիարակ - հոգեբանի պայմաններու տիրապետող անձերէ դասաւանդուին: Ոչ այնքան մի - այն. այլ հաւատաւոր ու ազգին ծառայելու գիտակից «կոչում» ունեցող ուսուցիչներէ, որոնք ամուր հաւատքով ու ազգային համոզումներով յաջողին հաղորդել իրենց ներաշխարհը հայ աշակերտին, եւ խնամեն ու զարգացնեն անոնց մէջ հայ ոգին: Առանց, սակայն, անտեսելու միւս իրականութիւնը հայ աշակերտին, որ պէտք է դիմագրաւէ ներկայ դիտական աշխարհն իր զանազան պայմաններով ու հրամայականներով, որոնք իմացական հետաքրքրութեան եւ գիտական փնտրտուքի ցանկութիւններէն անդին՝ կը ներկայացնեն նաեւ ընկերա - անտեսական հոգեր, այսինքն՝ գետեղուելու կարելիութիւնը իրենց անմիջական չրջապատին մէջ, թէ՛ իբր մարդ եւ թէ՛ իբր հայ:

Խանդավառուած, պէյրութի եւ Միացեալ - Նահանգներու մէջ ցարդ կատարուած, գնահատելի ձեռնարկներով ի նպաստ հայ ղպրոցի այժմէականացումին եւ անոր վերելքին, ինչպէս նաեւ «հայերէնի ուսուցիչներու» կազմաւորումի անհրաժեշտութեան, կուզ կ'ընենք ըմփիւռքի մեր զաղութներու ուսումնականութեան խորհուրդի անդամներուն, ինչպէս նաեւ «Հայագիտականի» կրթա - դաստիարակչական հարցերով զբաղող մեր մտաւորականներուն, կալ տեղծել Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանի տեսչութեան հետ, որպէսզի միասնաբար լաւագոյն կերպով պատրաստուի այս հարցերու շուրջ կատարուելիք դիտաժողովը, որ տեղի պիտի ունենայ Վենետիկի մէջ, 1986 - 1987 ուսումնական տարեշրջանի ընթացքին:

Լիովին գիտակից ենք, թէ նոր սեռունդի հայեցի կրթա - դաստիարակչական աշխատանքը, սփիւռքահայ մեր իրականութեան առաջնահերթ ձեռնարկն է, մեր նախնիքներու գարաւոր, լուսաւոր պատգամը, որուն խօսուն օրինակը հանդիսացան, ուրիշներու կարգին, Ռափայէլ Ղարամեանն ու Սամուէլ Մուրատեանը, յատկացնելով իրենց նիւթական հարստութիւնը այդ վեհ նպատակի դրական իրագործումին:

Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրհնգհիսունամեայ յորելեանը՝ գեղեցիկ առիթն է, ուրեմն, վերատեսնելու կրթա - դաստիարակչական մեր աշխատանքները, այժմէականացնելու՝ համաձայն օրուան հրամայականներուն, որպէսզի նոր միջոցառումներով՝ նոյն այդ պահանջներուն տանք գոհացում, բարոյական ու անտեսական անհրաժեշտ պայմաններու ստեղծումով եւ համապատասխան նպատակներով:

Հուսկ՝ Մուրատ - Ռափայէլեան Վարժարանի հարիւրհնգհիսունամեայ յորելեանը թող ըլլայ նաեւ առիթ խորհրդածելու 1986 - 1987 տարին՝ իբր «Հայ Դպրոցին» նուիրուած տարի մը, որպէսզի կրթական բոլոր հայ հաստատութիւնները ձայնակցին իրարու, վերլուծական ուսումնասիրութիւններով յայտնաբերելու խակական դիմագիծն ու կոչումը հայ ղպրոցին եւ ըստ այնմ համակարգելու ըմփիւռքեան կրթական մեր բոլորին ճիգերը, օրհնութեամբ մեր անմահ դաստիարակ՝ Մեսրոպ Մաշտոցին եւ լուսաչող նախնիքներուն:

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ՏԵՍՈՒՉ
ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Collegio Armeno Moorat-Raphael
D.D. 2596 30123 Venezia-Italia
Tel. 41 - 28770

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՓԱՆԵԱՆ

Սաթենիկ չկրցաւ ձայն հանել: Վստահ եմ ականջներուն չէր հաւատար, կը կարծէր որ սխալ կը լսէր: Երկար նայեցաւ ինծի առանց հասկնալու, յետոյ հարցուց.

- Ձի՞մ ուզեր ըսիր, հայրիկ:
- Այո:
- Բայց ինչո՞ւ:
- Հոս մնալ կ'ուզեմ:
- Որ հոս, հիւանդանո՞ց:
- Այո:
- Ինչո՞ւ սակայն: Տունը աւելի լաւ չ՞:

Տունը: Օ՛, մարդու մը համար ի՞նչ բան աւելի ազուոր ու տաքուկ է քան իր տունը: կարելի՞ է տունը բաղդատել այս հիւանդանոցին մռայլ սենեակին հետ, որ դեղ ու հիւանդութիւն, մահ ու ոչնչութիւն կը բուրէ:

- Տունը հարկաւ աւելի լաւ է, բայց հոս մնալ կ'ուզեմ ըսի: Աղուոր աղջիկս, չըլլայ որ սխալ հասկնաս զիս: Շնորհակալ եմ, չեմ գիտեր թէ ի՞նչ կ'ընէի, եթէ դուն չըլլայիր: Դուն սքանչելի զաւակ մըն ես եւ վստահ եմ որ շատ լաւ պիտի խնամես զիս մեր տան մէջ...: Բայց ես հոս մնալ կ'ուզեմ: Այդպէս որոշած եմ:

- Ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ, հայրիկ:
- Ինծի համար աւելի լաւ է:

Աւելի բացատրութիւն տալ չէի ուզեր: Շատ բան կար այս «ինծի համար աւելի լաւ է»ի մէջ: Այստեղ հիւանդ մը ամէն վայրկեան պիտութեան մարդոց մօտ է, խնամքի ենթակայ: Այդ խնամքը օրէ օր ժամդունիլ, տկարանալ կրնայ թուիլ: Բայց օր մը եթէ պէտք ըլլայ, յանկարծ կրնայ գումաւորուիլ ու զօրանալ: Հիւանդանոցը՝ շուրջս աշխատողներ չատ են: Առնուազն երեք - չորս պահապան - ներ - բուժ - քոյր, հիւանդապահ, մաքրութեան պահպանեայ, խոհարար - ամէն օր գործ ունին հետս, ուզդակի կամ անուղդակի կերպով: Իսկ ամէնէն կարեւորը նին մէջ, ես որ այլեւս գամուած եմ այս անկողնին մէջ, եւ որ այլեւս հաշուեյարդարի պիտի ենթարկեմ գործ կամ խանութ, ինչ որ ունիմ, կրնամ հիւանդանոցի մը ծախսը վճարել մինչեւ կեանքիս վերջը, հանգստօրէն, առանց նեղութեան: Այս բոլորը անկասկած կային «ինծի համար աւելի լաւ է»ին մէջ, խոստովանուած ձեւով: Բայց Սաթենիկ պիտի հասկնար անշուշտ որ այդ չէր բուն ըսել ուզածս: Պիտի հասկնար կ'ըսեմ, բայց պիտի հասկրնա՞ր արդեօք խակապէս: Պիտի հասկրնա՞ր որ իրականութեան մէջ իմ այդ որոշումը ինձմէ աւելի «իրենց համար, հարազատներուս համար աւելի լաւ էր»: Սաթենիկ այսօր խանդավառանքով, մեծ երջանկութեամբ տուն պիտի տանէր զիս, տարած վայրկեանէն սկսեալ ալ ամէն վայրկեան խելքը վրաս պիտի կեդրոնացնէր: Բայց ո՞րքան կրնար տեւել այս ամբողջական նուիրումը: Սաթենիկ պատասխանատուութիւններ ունի տանը մէջ: Երբեմն պիտի պատահէր որ ինձմով զբաղելու տիպղութիւնը խանդարէր զինքը, նոյնիսկ ջղայնացնէր: Մարդուս սիրտը չի կրնար օրը քսանչորս ժամ սիրել, կ'ըսէի մէջս ես ինծի: Ցետոյ Ցակոբ ի՞նչ պիտի խորհէր այս մասին: Որքան ալ չզանգատէր, բարձրաձայն, երբեմն ներքին դժգոհութիւններ պիտի ունենար տան մէջ հիւանդի մը տեւական ներկայութենէն: Այդ դժգոհութիւնը երբեմն նոյնիսկ պիտի խանգարէր կնոջը հետ իր յարաբերութիւնները: Մ՛հ, ես հիշդ կը խորհէի, իմ տեղս հիւանդանոցն էր: Հիւանդանոցին մէջ նուազ երջանիկ պիտի չըլլայի, քանի որ անկիւն մը նեղուած հիւանդներէն չէի:

- Ինծի՞ համար ես դուն, ըսաւ Սաթենիկ: Ես քեզ ի՞նչպէս կրնամ տեւաբար այս հիւանդանոցը թողուլ: Մենք տուն ունինք, չէ՞:

- Այսպէս աւելի լաւ է, ըսի ժպտելով: Հաւատա՛, աւելի լաւ է:

- Ձեմ հաւատար, պատասխանեց Սաթենիկ քիչ մը ջղայնացած: Դուն ալ պիտես որ ըսածներդ ճիշդ չեն: Մինչեւ վերջ ապատեղ այն օրուան երբ քեզ տուն պիտի կարենայի տանիլ եւ ուզածիս պէս պիտի զբաղէի քեզմով տան մէջ: Սիրտս պիտի հանդչէր այլեւս մտածելով որ հիւանդանոցը առանձին չես: Ցակոբն ու Ռուբիկն ալ պիտի ուրախանային ինծի չափ: Ալ ի՞նչ գործ ունիս այստեղ: Ոչ, անպայման քեզ տուն պիտի տանիմ:

- Լաւ, լաւ, վաղը գարձեալ կը խօսինք այս մասին, ըսի ու նիւթը փակեցի:

Ցաջորդ օր Սաթենիկ նոյնքան վճռական ու պահանջկոտ չէր: Ես յստակ կերպով զգացի այդ փոքր նահանջը: Իմ աղուոր աղջիկս ամբողջ դիշերը մտածած էր ապահովաբար, նոյնիսկ խորհրդակցած էր ամուսնին հետ եւ սկսած՝ խորհիլ որ թերեւս այդքան ալ սխալ չէր տուն չվերադառնալու որոշումս: Նորէն ալ բացայայտ նիւթը եւ ըսաւ որ դիս տուն տանիլ կ'ուզէր: Երբ մերժեցի, զարմանքի ու ընդվզումի չհնդալից արտայայտութիւններ չունեցաւ, չպոռթկաց «բայց ինչո՞ւ»ներով, «դուն խենթ ես»ներով:

(Շար. 46)

Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեան
եւ զաւակը,
Պ. Արմենակ Գնեազեան,
Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պետրոսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Տիրան Մարտիկեան
եւ զաւակները (Քանատա),
Տէր եւ Տիկին Ականջեան (Քանատա),
Օր Ալիս Շեհիրլեան (Քանատա),
Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Թիւթելեան
եւ զաւակը,
Տէր եւ Տիկին Մազս Մազսուտեան
եւ զաւակները,
Այրի Տիկին Լիւսի Կարապետեան
(Նիս),
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տաւուբեան,
Տէր եւ Տիկին Կարպիս Տէր - Գալուստեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժոժոյ Պոյաճեան
եւ զաւակները,
սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԳՆԵԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 7-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինդշաբթի, Յունիս 12, ժամը 16-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէն - Փարիզիէն գերեզմանատուն, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»։ - Մեր խոր ցաւակցութիւնները Պ. Արմենակ Գնեազեանի եւ Պետրոսեան ընտանիքին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հրանդ Սամուրքաշեան զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Արսլանեան զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Գլօտ Սէյրէր զաւակները եւ թոռները, Պ. Յակոբ Արսլանեան, չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ զրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ - մօր եւ նանիին՝

ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, ուր է Գիւտ Նըշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յով. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Յունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի ուրնին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի, Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոյ հանգստեան համար։

Եւ ի մասնաւորի՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՏԱԹԻ

հոգւոց հանգստեան համար։

ԱԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Ա-ռաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱՔԵՂԱՑ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԳԷՍ ԽՍԻՒ ՄԷՋ

Կապոյտ Ասչի Խսիւ միօրեայ զպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Խսիւ Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։ 45 rue de la Tuffaux։ Ժամը 15-ին։

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Վիէն։ -
Պ. Բենօն Ճիհանչահեան եւ զաւակները՝
Տէր եւ Տիկին Զաւէն Ճիհանչահեան,
Տէր եւ Տիկին Կարօ Ճիհանչահեան,
Արմենակ Ճիհանչահեան եւ զաւակները (Պէյրութ),
Մանուկ Ճիհանչահեան եւ զաւակները (Փարիզ),
Այրի Տիկին Հեղինէ Թորոսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինգայէլեան
եւ զաւակները (Ամերիկա),
Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ալանեան
եւ զաւակները (Ֆէյզէն),
Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գալայճեան
եւ զաւակը,
Այրի Տիկին Ադնիւ Ալանեան
եւ զաւակները,
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ - մօր, եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Ալալեեան)

մահը որ պատահեցաւ Մայիս 30-ին։

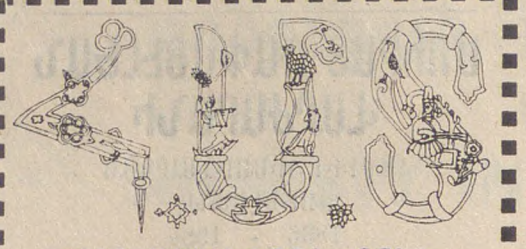
Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Վիէնի Սէն - Մօրիս եկեղեցիին մէջ հայկական ծէսով, եւ մարմինը փոխադրուեցաւ նոր գերեզմանատունը։

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

«ՅԱՌԱՋ»։ - Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Բենօն Ճիհանչահեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ Պայծառութեան համար հետեւեալները Ազգային Միութեան նուիրած են։ - Զաւէն Շերբրդրմեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աստղիկ Միխաբեան 200 Ֆ. Եկեղեցւոյ եւ Տէր եւ Տիկին Օհանեան 150 Ֆրանք։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE

de la Maison de la culture arménienne de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE

à la Maison de la culture arménienne de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— Buffet — Ambiance arménienne —
Entrée libre

LE COMITÉ DE PARIS DE L'U.G.A.B.
présente
les œuvres du peintre amateur
ARA LUTUFYAN
Exposition du 5 au 12 Juin
de 18 à 21 heures
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — Paris 17e

Tombola exceptionnelle

au profit de la
Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :
ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)
Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN
ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).
Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՔԱՀԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Գայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝

ՔՍԱՆ ՀՆԳԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգուելէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քսան կախաղաններու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝

LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել։ 48 78 88 70 թիւին։
Ճաշադին՝ 120 Ֆ.։ Փոքրերու 60 Ֆ.։

ԿՈՉ

ՀԱՅՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Հայ Քաղաքական Բանտարկեալներու Պաշտպան Յանձնախումբը, որուն է կերտել յուշարձան մը՝ Փարիզի Փէռ. Լաչէզ գերեզմանատունը, Արամ Պամմաճեանի չիրիմին վրայ՝ ձօնուած Հայ Դատի նահատակ մարտիկներուն։

Այս հեռանկարով կոչ կ'ուղղենք բոլոր թեկնածուներուն որոնք կրնան յղանալ եւ իրագործել սոյն յուշարձանը։

Գրեցէ՛ք մեզի։ Որպէս պատասխան, պիտի ստանաք մանրամասնութիւնները գանազան պայմաններուն, որոնք հարկաւոր են սոյն գործին կատարման համար։ Ցեւադային, ստացուած բոլոր առաջարկները պիտի ներկայացուին գատակազմի մը ընտրութեան, մեր ընկերակցութեան ընդհանուր նիստի մը ընթացքին։

Հասցէ։ -
C. S. P. P. A.
B.P. 215, Tour CIT
3, rue de l'Arrivée
75749 Paris cedex 15, France

Ogan D'narc

ENSEMBLE

Le jeudi 12 juin à 20h30
au Théâtre du Gymnase,
4, rue du Théâtre Français à Marseille
l'Ensemble Ogan D'NARC,
sous la direction de ce dernier,
se produira pour la première fois à Marseille

PROGRAMME

Ch. GOUNOD :
Petite Symphonie pour instruments à vent
A. DVORAK :
Sérénade pour instruments à vent, violoncelle et contrebasse

avec
J.-M. DEMIGNE flûte
M. BADIN J.-C. LATIL hautbois
J.-M. TIEBOT D. GUEIRARD clarinette
Ph. LE QUERREC F. BARON basson
P. POIGT A. GESTRAUD R. TAUPINARD cor
V. GUEIRARD violoncelle
C. MICHOT contrebasse

Mélodies françaises
Chansons françaises des XVe et XVIIIe siècles

Alice CHAMIRIAN mezzo-soprano
Reine TERREAU harpe
Jean-Michel DEMIGNE flûte
Ogan D'NARC piano

LOCATION
Gebelin,
77-79, rue Saint-Ferréol 13006 Marseille
Boîte à Musique,
2- rue Moustier 13001 Marseille
Syndicat d'initiative,
2, pl. de la Libération 13100 Aix-en-Provence
Prix des places : **70 F.** Tarif étudiants : 35 F.

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
11
MERCREDI
11 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.244
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.244

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇԻՐԱԶ բացօթեայ ասուլիս մը կատարեց հեռատեսիլի Ա. կայանին լրագրողներուն հետ հանդարտեցնելու համար զայրացած մաքերը, վերջին օրերուն զանազան հարցերու առթիւ: Մաթիւնեանի պարտիզին մէջ է, ուրեմն, որ Իվ Մուրուլի պատասխանելով բաւական լաւատեսութիւն ալ ցոյց տուաւ: Ինը տարուան դործունէութիւն մը կը նախատեսէ (2 մինչեւ 1988-ի նախագահական ընտրութիւն, յաւելեալ 7, քանի որ վստահ է որ նոր նախագահն ալ ներկայ մեծամասնութենէն պիտի ծնի...): Անկէ զատ, իրար անցնելիք բան չէ մեներ, ոչ դործադրելու արտօնութեան ջնջումին մէջ, ոչ ալ 1-ի ծախու հանուելուն, ոչ ալ վաճառացում կը տեսնէ ընկերային ծրագրին մէջ: Կը մնայ սպասել ու տեսնել, թէ կ'արդարանա՞յ այսքան ինքնավստահ լաւատեսութիւն մը:

ՆԱՒԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ Մոսկուա կ'երթայ Յուլիս 7-էն 10, Գերագոյն Խորհուրդի հրաւէրին ընդառաջելով: Ֆրանսայի նախագահին երկրորդ պաշտօնական այցելութիւնն է, առաջինը տեղի ունեցաւ 1984 Յուլիսին Զերնենկոյի օրով:

ՎԱՂՏՀԱՅՄԻ ընտրութիւնը կը չարունակէ վրդովում պատճառել հոս - հոն, մանաւանդ հրէական շրջանակներու մէջ: Խոչտէլ ետ կանչեց Վիէննայի իր դեսպանը, բայց խզելու միտք չունի (պէտք չ անտեսել, թէ Խորհրդային Միութենէն արտագաղթող Հրեաներու անցքի քաղաքն է Աւստրիոյ մայրաքաղաքը): Տեղւոյն վրայ, ընկերվարական վարչապետը դժուարացաւ:

ԻՐԱՒՔի փոխ - վարչապետը Փարիզ կած է ապահովութիւնն ունենալու համար թէ բան չէ փոխուած Պաղտատի եւ Փարիզի միջեւ եւ թէ առանձնաշնորհեալ յարաբերութիւնները պիտի չարունակուին: Այսինքն՝ զէնք պիտի կարենան ծախել:

×

MUNDIAL

Ֆրանսա 0-ի դէմ 3 կէտով յաղթելով Հունդարիոյ, պիտի կարենայ մրցիլ 1/8 աւարտականներու, բայց վախ կայ որ նաալացիներու կամ Արժանթինցիներու դիմաց ելլէ, քանի որ իր խումբին (Գ) դիմաց 2-րդ դիրքը կը գրաւէ:

Նոյն օրը, երկուշաբթի, Խորհրդային Միութիւն 0-ի դէմ 2 կէտով յաղթեց Քանատայի: Խումբին Ա. տեղը կը գրաւէ Խորհրդային Միութիւն:

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՏԷՐԵԱՆի եւ ՋԱՐԴԱՐԵԱՆի

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻԻ

Տիգրան Համեանի Թղթակցութեան (Յունիս 7 / 8) վերջին պարբերութեան մէջ - Գ. էջ, Ա. սիւնակ - կ'ըսուի. - «Զարմանալի կը թուին այն խառեակ - ները զոր վահան Տէրեան գրած է Ռուբէն Զարդարեանի ալպոմին մէջ...», նշելնէ որ Վահան Տէրեանի այդ տողերը գրուած են Ռափայէլ Զարդարեանի ալպոմին մէջ, այսինքն՝ Ռուբէն Զարդարեանի անդրանիկ ալիկին:

«ՄԱՐՄԱՐԱ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՏՏԷՃԵԱՆ

ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ
«ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՄՐՑԱՆԱԿ»ՈՎ

Նիւ - Եորքի Ուալտորֆ Աստորիա պանդոկին մէջ, Մայիս 24-ին, Թէքէեան Մբչակութային Միութեան ԺԲ. Պատգամաւորական ժողովին առթիւ արուած ճաշի ընթացքին յայտարարուած է «Հայ մամուլի տարեկան մրցանակ»ի առաջին դափնեկիրը, յանձին «Մարմարա»ի խմբագրապետ եւ դրող՝ Ռոպէր Հատտէճեանի: Արդարեւ, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս եւ Ռիթա Պալեան հաստատած են երկու հազար տոլարի մրցանակ մը, որ ամէն տարի պիտի յանձնուի հայ լրագրողի մը: Այս առթիւ խօսք առնելով Տիկին Ռիթա Պալեան ըսած է.- «Պալեան Մամուլի Հիմնադրամ»ը վկայութիւնն է այն գնահատանքին եւ երախտագիտութեան, որուն արժանի է հայ լրագրողը, մեր ազգային կեանքին մէջ եւ անոր ճգնաժամային պահերուն՝ իր մշտարթուն ներկայութեամբ եւ գործունէութեամբ»:

ՓՈՒԹՊՈԼ

«ՋԵՐՆՈՄՈՐԵՑ» - «ԱՐԱՐԱՏ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 49-րդ ախոյեանութեան երթի մրցաշարքի 12-րդ հանդրուանին «Արարատ», Յունիս 1-ին, հիւրընկալուեցաւ Օդեսայի մէջ, տեղւոյն «Ջերնոմորեց»ի կողմէ: Խաղին ներկայ եղած են 15 հազար հանդիսականներ: Սկիզբը դաշտին տէրերը բաւական ճնշում բանեցուցած են, սակայն Երեւանցիները պաշտպանութեան երկչերտ պատնէշ ստեղծելով կրցած են անառիկ պահել իրենց բերդը: Երկրորդ կիսախաղին «Ջերնոմորեց» թարմ ուժեր իջեցուցած է դաշտ եւ փորձած վճռական դործողութիւններով արդիւնքի հասնիլ: «Արարատ»ի տղաքը հակագրոհի անցնելով յաջողած են վտանգաւոր պահեր բաւեղծել մրցակիցի բերդին համար, սակայն դիպուկ հարուածներու տկարութեան պատճառով չեն կրցած արդիւնաւորել իրենց գործողութիւնները: Խաղը վերջ դտած է հաւասար արդիւնքով (0-0) եւ կողմերը մէկական կէտ չահելով հեռացած են դաշտէն:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ» Յունիս 3-ի թիւով:

×

Ա. ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

«ԿՈՏԱՅՔ» ՅԱՂԹԵՑ
ԴՈՆԻ ՌՈՍՏՈՎԻ ԲՄԱ-Ի

Ա. դասակարդի ախոյեանութեան հերթական հանդրուանին Աբովեանի «Կոտայք»ը իր դաշտին վրայ ընդունելով Դոնի Ռոստովի բանակի խումբը, 1-ի դէմ 2 կէտով յաղթած է անոր: Խաղի առաջին հինդ վայրկեաններուն Աբովեանցիները զղալի առաւելութիւն մը ցուցաբերած են մրցակիցներուն նկատմամբ եւ երկու անդամ առիթ ունեցած են կոլ նշանակելու, սակայն Ա.յվազեանի եւ Գ. Յովհաննիսեանի հարուածները չեղած են իրենց նպատակակէտէն: 10-րդ վայրկեանին է, որ Յովհաննիսեան կրցած է կոլ մը նշանակել դլուխի հարուածով: 61-րդ վայրկեանին մրցակիցները յաջողած են հաւասարացնել հաշիւը, օդտուելով Աբովեանցիներու անզդուշութենէն: Ա.յնուհետեւ «Կոտայք»ի տղաքը յամառօրէն պայքարած են եւ կազմակերպած սուր եւ անդադար գրոհներ, մինչեւ որ 89-րդ վայրկեանին յաջողած են նշանակել յաղթանակի կոլը, չնորհիւ Յակոբեանի: Ա.յս խաղէն ետք «Կոտայք» 10 կէտով կը գրաւէր 19-րդ տեղը (24 խումբերու մէջ):

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱԶՄԱՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԳՈՀԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆԴԻ
ԱՐԳԻԼՄԱՆ ԴԷՄ

«Յառաջ»ի Յունիս 5-ի թիւով կը յայտնէինք թէ, այս տարի Թեհրանի ատիկանութիւնը արդելք հանդիսացած է Մայիս 28-ի առթիւ Ս. Սարգիս Եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք հանրապետական գոհարանական մաղթանքի արարողութեան:

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Յունիս 2-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Յունիս 1-ի իրիկունը, բազմահազար Հայեր խըռնուած են Թեհրանի Ս. Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցւոյ շրջափակը եւ իրենց վրդովումը յայտնած Մայիս 28-ի Գոհարանական մաղթանքի արարողութեան նկատմամբ ատիկանութեան կողմէ դրուած արդելքին դէմ:

Ներկաներէն մէկը խօսք առնելով բացատրած է, որ հաւաքոյթը քաղաքական ոչ մէկ դրդապատճառ ունի, այլ միմիայն կը պահանջուի Առաջնորդէն եւ Թեմական Խորհուրդէն, որ հետապնդեն հարցը, թէ «երբ ըստ Իսլամական Հանրապետութեան հիմնական օրէնքի 13-րդ եւ 15-րդ յօդուածներուն, մեզ՝ որպէս կրօնական փոքրամանութիւն, կրօնական եւ համայնքային իրաւունքներ են վերապահուած, Մայիս 28-ի օրը ատիկանութիւնը ինչո՞ւ արդելք հանդիսացաւ Գոհարանական Մաղթանքի կատարմանը»:

Երկրորդ անձնաւորութիւն մըն ալ խօսք առնելով յոյս յայտնած է, որ «Արտակ Սրբ. եւ Թեմական Խորհուրդը պետական շրջանակներուն մօտ կը հետապնդեն հարցը, որպէսզի վերացուի ստեղծուած թիւրիմացութիւնը եւ տեղի ունենայ Գոհարանական Մաղթանքը»:

Ապա բազմութիւնը ձեւակերպած է իր առաջադրանքներն ու պահանջները, որոնցմով իր վրդովումը յայտնած է, թէ ինչո՞ւ Առաջնորդարանի դուռը Մայիս 28-ին հակոդութեան տակ առնուած էր եւ ժողովուրդը չէր կրցած ժամերգութեան մասնակցիլ: Բանաձեւը պատուիրակութեան մը միջոցով յանձնուած է Առաջնորդին, որմէ խնդրուած է նաեւ խօսք առնել ժողովուրդին առջեւ:

Արտակ Սրբ. Մանուկեան գնահատելէ ետք ժողովուրդին վերաբերումը իր նուիրական սրբութիւններուն հանդէպ եւ կարգապահ ու գիտակից կեցուածքը, աւելցուցած է. «Կը ցաւինք, որ յայտարարուած արարողութիւնը՝ այնպէս ինչպէս կը կատարուէր, մեր բոլորի կամքէն անկախ պատճառներով տեղի չունեցաւ»: Ապա վստահեցուցած է, որ ընթացք պիտի տրուի ժողովուրդին առաջարկներուն եւ պատկան հիմնարկներուն բողոք եւ դիմում պիտի կատարուի, ու եզրակացուցած. «Կը յուսանք որ Իսլամական Հանրապետութեան մէջ կրօնական փոքրամանութիւններու իրաւունքները կը յարգուին, մանաւանդ, որ մեր ժողովուրդը ինչպէս միշտ, այս օրերուն ալ պատասխանատուութեամբ եւ գիտակից կերպով ամէն զոհողութիւն կը ցուցաբերէ օգտակար հանդիսանալու Իրանին եւ Իրանի ժողովուրդին»:

Հուսկ, ներկաները երգած են Տէրունական աղօթքը եւ «Սարդսապատ»ը ու ցրուած:

«ՈՉ ՈՔ Կ'ԱՊՐԻ ՀՈՍ ԱՅՍՕՐ»

ԿԸ ԳՐԷ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԸ
ՎԱՆ ԱՅՑԵԼԵԼՈՎ

et pour cause...

«Ճումհուրիյէթ»ի Յունիս 8-ի թիւին մէջ, «Նոթեր արեւելեան շրջապտոյտէ մը» խորագրով, կը նկարագրուի Վանի եւ Ախթամարի ԱՄԱՅՈՒԹԻՒՆը: Թուրք լրագրողն է որ կը գրէ՝ *Ոչ ոք կ'ապրի հոս այսօր* ու ինչ անդին ալ բացատրութիւնը կը գտնէ. - «Եկեղեցին գործածուած է մինչեւ Ա. Աշխարհամարտ, երբ Հայեր հեռացած են կզզիէն...»: Ստորեւ թղթակցութեան այդ մասը. -

×

«...կէվաչէն նաւով 25 վայրկեանի համրորդութենէ մը ետք հասանք Ախթամար կղզին: Հետզհետէ աւելի յստակ կը դառնայ կղզիին քարակերտ չէնքը: Ախթամարի եկեղեցին է ան ... կղզիին միակ չէնքն է: Ոչ ոք կ'ապրի հոս այսօր: Այս կղզին, ուր կ'ըսուի թէ առենօք վեց հազար հոդի կը բնակէր, խորասուզուած է խաղաղութեան մը մէջ, որ առիթ կուտայ տաճարի մը լուռ ու ներամփոփ խոկումին:

Զորս կողմը չամեցած գարուն մըն է: Եկեղեցին կառուցած է Վասպուրականի հայ թագաւոր Գագիկ Արծրունին, 915-ին. չինութիւնը տեւած է իրը տարի: Եկեղեցին գործածուած է մինչեւ Ա. Աշխարհամարտ, երբ Հայեր հեռացած են կզզիէն:

Պատերուն վրայ կը դիտենք Դաւիթի եւ Գողիաթի պայքարը, Մարիամ Աստուածածինն ու Ճիսուսը, սուրբեր, նուիրական նկատուած կենդանիներ, արծիւ, առիւծ, ու բազմաթիւ հէքեաթներ, որոնք կ'երկարին դարերէն անդին...»:

ՏՒՐՈՒՆԻ

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐ-ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

- ԲԻԻԶԱՆԴ ՎԱՂԻՆԱԿ -

Մարսէյլի մէջ, Շաբաթ, Յունիս 7-ին, իր մահկանացուն կնքած է Հրաչեայ Տէր-Բարսեղեան, աւելի ծանօթ մամուլի մէջ դործածած իր ծածկանունով՝ Բիւզանդ Վաղինակ:

Ծնած Թալաս, 1910ին, ինք ալ ճաշակած էր աքսորի լեղին ու իր սերնդակիցներու բախտակից, օր մըն ալ ինկած այս հիւրընկալ ափերը ու հաստատուած Մարսէյլ:

Նախապատերազմեան շրջանին աշխատակցած է «Յառաջ»ի ու մինչեւ իր վերջին օրերը անխոնջ սէր ու յարգանք տածած հանդէպ անոր - Շ.ի - գոր «իր ուսուցիչը» կը նկատէր:

Շուրջ քսան տարի է քարտուղարութիւնը կը վարէր Բարեգործականի Մարսէյլի մասնաժողովին, միաժամանակ աշխատակցելով Հայ մամուլին («Աչխարհ», «Զարթօնք», «Պայքար»): Իր վերջին յօդուածներէն մէկը նուիրած էր Պետրոս Զարոյեանի, որու յուղարկաւորութեան ներկաներու թիւը - 5 - 6 հոդի - դառնութեամբ լեցուցած էր իր սիրտը: Հետաքրքնով թէ նամակով մեզի ալ յայտնած էր իր վրդովումը, տեսնելով թէ հայ մտաւորական մը թաղող խոկ չի մնար:

Ա.յսօր ինք ալ հրաժեշտ կուտայ, իրեն մէկը՝ Ա.լբիլեան սերունդի վերջին վկաներէն, որոնք իրենց նպաստը բերին Սփիւռքի մեր հանրային կեանքին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

... ՄՕՐ ԱՉՔԵՐՈՎ

(ՅՈՒՇԵՐ Ա.Ի. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ)

ԱՇՈՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ

Այս պատմութիւնը, որ կ'ուզեմ պատմել, հին պատմութիւն է: Մտքէս չէր անցներ գրել, սակայն ահա թէ ինչ պատահեցաւ:

Օր մը, ընկերական փոքրիկ շրջապատի մէջ խօսք բացուեցաւ այն մասին, որ Աւետիք Իսահակեանը դասական էր ոչ միայն որպէս բանաստեղծ, այլեւ որպէս փիլիսոփայ, որպէս մարդ՝ ընդհանրապէս: Եւ քանի որ ընկերներս ըստ մասնագիտութեան աւելի մօտ էին գրականութեան ու արուեստին, եւ անձնական շփումներ էին ունեցած վարպետին հետ, սկսան փոքրիկ դրուագներ պատմել անոր կեանքէն: Ես ալ իմ յուշը պատմեցի: Մանկութեան ընկերս՝ գրականագէտ Լեւոն Հախվերտեանը, անմիջապէս պահանջեց որ ես գրեմ: «Ինձմէ ինչ գրող, - կ'ըսեմ, - ա՛յ, եթէ իրաւաբանական փաստաթուղթեր ձեւակերպելու մասին բլլար խօսքը, ուրիշ բան», իսկ ան «գրող բլլալ պէտք չէ, ինչպէս պատմեցիր, այնպէս ալ գրէ»:

Անցան ժամանակներ: Շատ մտածեր եմ գրե՞լ թէ չգրել: Ու որոշեցի գրել, քանի որ ես իրաւունք չունիմ ինծի հետ տանելու պատմութիւն մը, որ կապուած է մեր ժողովուրդի մեծերէն մէկուն: Աւետիք Իսահակեան ժողովուրդին կը պատկանի, անոր կապուած թէեւ անձնական ամէն մէկ դէպք, պէտք է վերադարձնել ժողովուրդին:

×

1950-ական թուականներուն կ'աշխատէի Արդարադատութեան նախարարութեան մէջ: Դէպքերու բերումով 1956ին քանի մը ամիս կը փոխարինէի նախարարութեան դատական մարմիններու վարչութեան պետը: Այդ նախարարութեան առաջատար վարչութեանն էր, որուն, ի շարս բազմաթիւ այլ խնդիրներու, յանձնարարուած էր նաեւ դատական վճիռներու կատարման հսկողութիւնը:

Սովորութեանս համաձայն այդ օրն ալ ժամանակէն առաջ եկեր էի աշխատանքի: Նախարարութեան չէնքին մէջ հաւաքարնէրէն զատ ոչ ոք կար:

Աչքերնիս պայծառ առաւօտ էր, կանգնած էի բաց պատուհանի առջեւ, հայեցաք Շահումեան պարտէզին, որ կը գտնուէր նոյնանուն փողոցի երկայնքին: Մի քանի զբաղած էր իրեցին գործով մը, որ կը վերաբերէր դատական վճիռի մը կատարումին: Շատ ցաւալի դէպք մըն էր այդ:

Երկու հարեւաններ՝ Ռուսաովներու եւ Հասան - Ջալալովի ընտանիքները կը բնակին եղեր ներկայի դիւտաբիւններու ակադեմիայի չէնքի հիւսիսային կողմը՝ սարալանջն: Ունեցեր են սեփական բնակարաններ և ոչ մեծ հողամասեր: Գարնան օր մը անոնց միջև վէճ ծագեր է, ինչպէս կ'ըսեն «թիզ մը հողի համար», եւ այդ հողին վրայ ալ Հասան Ջալալովը սպաններ է Ռուսաովայի ամուսինը (ամուսինին անունը չեմ յիշեր): Դատարանը խստագոյն պատիժ սահմանելով հանդերձ, վճռեր էր որպէս վնասի հատուցում Հասան - Ջալալովի տնտեսութենէն գանձել 9000 ռուբլի (ներկայ դրամով 900 ռ): Հասան - Ջալալովի ընտանիքէն մնացեր էր դատապարտեալի կիսատրաշ պէտ կինը եւ չորս մանկահասակ երախաները: Դատական կատարածուն, անոնց անտեսութեան մէջ գրաւելու որեւէ դոյք չգտնելով, որոշեր էր առուրդի հանել անոնց երկու սենեակներէն մէկը եւ այդ միջոցով կատարել դատարանի վճիռը:

Վճիռի կատարումը կը ձգձգուէր: Ռուսաովան գիմեր էր միութենական բազմաթիւ վերադաս մարմիններու, թէ ինչ կրօնացուցած է ամուսինը, զրկուած է ընտանիքի միակ կերակրողէն իսկ տեղական մարմինները կը հովանաւորէին մարդասպանի ընտանիքը, անկէ չեն գանձեր նոյնիսկ այն ծախքերը, զոր ըրած է ամուսինը թաղելու համար:

Միութեան Արդարադատութեան նախարարութիւնը պահանջած առած էր վճիռը կատարելու համար եւ բողոքը նրկատի առած էր:

Այդ օրը պէտք էր խօսուէր վճիռին կատարման մասին, որ սակայն չէր կատարուած: Դատական կատարածուն կը պատմէր, որ այդ փոքրիկ սենեակը, որ ամուրդով պիտի վաճառուէր, երախաներու սենեակն էր եւ ինք չէր կրնար նոյնիսկ ձեռք երկարել անոնց ներքնահներուն ու մանկական մահճակալներուն, երախաները կուլային, իսկ մայրը աղէկկուր կ'աղաչէր քիչ մը եւս սպասել, գուցէ հարազատները խղճան, օգնեն: Սակայն ոչ ոք չէր օգներ, բոլոր պայմանաժամերը լրացեր էին, եւ այդ օրը պէտք էր խօսիլ. բայց ի՞նչ:

Որքան ժամանակ անցեր էր, չեմ կրնար ըսել: Չխ սթափեցուց քարտուղարուհին ձայնը.

- Նախարարը ձեզ կը կանչէ:

Ենթադրելով, որ նախարարը դիս հրաւիրած է Ռուսաովայի վճիռին կատարումին մասին տեղեկութիւն ուզելու, մտքիս մէջ պատճառներ կը փնտռէի վճիռը չկատարելու մասին բացատրութիւն տալու համար: Բայց երբ ներս մտայ՝ անսպասելի պատկեր մը պարզուեցաւ: Նախարարը՝ Ազատ Կարապետեան, նստած էր ոչ թէ իր սովորական տեղը՝ դրասեղանի մօտ, այլ պատուհանի մօտ, բազկաթոռին մէջ եւ կը խօսակցէր իր կողքին նստած... Աւետիք Իսահակեանին հետ:

Վարպետը ես բազմիցս տեսեր էի, բայց միշտ հեռուէն, հանդիսաւոր ժողովներու, պետական հաւաքներու ժամանակ:

Հիմա ալ, ահա, ինծի համար իր սովորական հագուստին եւ մանաւանդ պարզ ու հասարակ վարուելակերպին, ան ինծի թելադրեցաւ բացառիկ անհատականութիւն, որ իր նմանը չունի: Ի՞նչ էր պատճառը, դժուար է ըսել, սակայն իմ պատկերացումով, ոչ թէ սովորական մարդ էր նստած բազկաթոռին մէջ, այլ աստուածակերպ իմաստուն մը:

Երբ ներս մտայ, երկուքն ալ ինծի նայեցան, իսկ Ազատ Կարապետեանը, ձեռքը իմ կողմս մեկնելով ըսաւ.

- Ահա եւ նա, - եւ, դիմելով ինծի աւելցուց, - Վարպետը խնդրանքով եկեր է մեր մօտ, բայց պէտք տեսաւ, որ դուք ալ ներկայ բլլաք մեր զրոյցին:

Այդ ըսելով ան, առանց շտապելու, քառածայլ թուղթ մը հանեց ծոցագրպանէն, դանդաղօրէն բացաւ, նայեցաւ, կարծես տատւգելով, թէ հարկաւոր թո՞ւղթն է հանած արդեօք, եւ դիմելով նախարարին, բաւ.

- Կը խնդրեմ, սակայն, որ այս դիմումը մօր աչքերով կարդաք: - Եւ տպա, դիմելով մեր երկուքին, հարցուց.

- Իսկ դուք դիտե՞ք այս պատմութիւնը: Ցետոյ առանց մեր պատասխանին սպասելու, շարունակեց: - Այսպէս եղած է: Հարուստ մարդ մը մինուճար, բայց անչնորհք տղայ մը ունեցեր է: Ան տարիներ շարունակ հովին տուեր է հօրը հարստութիւնը, եւ օր մըն ալ ահագին դումար առեր, հեռացեր է տունէն, իբր թէ օտար երկիրներու մէջ առեւտուրով զբաղելու համար: Անոր երթալէն ետք մարդ ու կին մինակ են մնացեր. իսկ որդին երկար տարիներ ոչ մէկ լուր տուեր է իր մասին: Մարդը մեղադրեր է կինը, որ այդքան մեծ գումար տուած է անառակ որդիին, որ, ով գիտէ ուր, հովին կուտայ դրամները, իսկ կինը արդարացուցեր է զայն, ըսելով, թէ իրենց տղան մի գուցէ հիմա կը տանջուի ու կը ջանայ հարստութիւն կուտակել եւ վերադառնալ:

Եւ, ահա, տարիներ ետք նամակ մը կը ստանան անկէ: Հայրը կը կարդայ ու կը պարմանայ, որ որդին նորէն դրամ կը պահանջէ, քանի որ տարիներու ընթացքին դիզած հարստութիւնը տնտղարձի ճամբուն վրայ նաւը ընկղմելու հետեւանքով ամբողջովին կորսնցուցած է:

Մայրը, որ արցունքն աչքերուն, ուշի ուշով կը հետեւէր նամակին ընթերցանութեան, կ'ուռնչ նամակը ամուսնէն, ըսելով.

- Ա՛յ մարդ, տղան այդպէս չըսեր, ա՛յ թէ ինչ կը գրէ:

Եւ մայրը նոյն նամակը նորէն կը կարդայ, եւ այնպէս մեզմ կը հնչէ ամէն բառ, այնպէս համոզիչ ու սիրալիր, որ հայրը, մեղմանալով այս անգամ ալ կը կատարէ զաւկին խնդրանքը:

Վարպետը կը պատմէր դանդաղ, դիմրիւթի անոքոշ առոպանութեամբ, երբեմն կրկնելով բառերը եւ մերթ ընդ մերթ նայելով նախարարին կամ ինծի, կարծես տատւգելով, թէ մենք արդեօք մտիկ կ'ընենք զինքը: Իսկ մենք մտիկ կ'ընէինք յափշտակուած, ու այդ րոպէն կը հրնչէին պարզ յստակ եւ ախորժալուր:

Պահ մը լռեց, ապա՝

- Ահա՛ այսպէս, ես ալ կը խնդրեմ որ մօր աչքերով կարդաք այս դիմումը եւ օգնէք՝ ինչքան կարելի է:

Դիմումը գրուած էր տետրակի էջի մը վրայ: Նախարարը կարդաց դիմումը եւ մեկնեց ինծի: Առնելով զայն՝ ես անմիջապէս նայեցայ խնդրատուի ազգանունին:

Դիմողը Հասան - Ջալալովան էր:

Ան կը խնդրէր կրկին յետաձգել վճիռի կատարումը, մինչեւ որ ելք մը գտնէ գումարը ճարելու համար: Մեր նախապարը մտազրաղ հայեացքով անգամ մը եւս աչքէ անցուց դիմումը, Վարպետին բացատրեց խնդրին բարդութիւնը եւ խոստացաւ վճռին կատարումը յետաձգել երկու չաբաթ եւս:

Ես Վարպետին ընկերացայ մինչեւ վտոզոց:

Աչնան գեղեցիկ օր էր: Իրեն առաջարկեցի նախարարութեան ինքնաշարժը: Վարպետը մերժեց, ըսելով, որ նման եղանակի քալելը հաճելի է: Սեղմեց ձեռքս եւ հանդարտ քայլերն ուղղեց Լենին հրապարակը: Կ'երթար ծանր, համառ քայլերով, ամառնային վերարկուն թեւին, նոյն ձեռքն էր նաեւ ձեռնափայտը, որու օգնութեան դրեթէ չէր դիմեր, ճիշդ այնպէս, ինչպէս գինքը պատկերած է քանդակագործ Սարգիս Բաղդասարեան Աբովեան փողոցի վրայ կանգնած արձանով:

Ես երկար ժամանակ կը նայէի Վարպետին հեռուէն, մինչեւ որ ան հասաւ Լենին հրապարակը, եւ թեքուելով դէպի «Արմենիա» հիւրանոցը, իմ տեսադաշտէն դուրս եկաւ:

Վերադառնալով աշխատասենեակ, հեռագիր մը պատրաստեցի՝ ուղղուած միութենական արդարադատութեան նախարարութեան, յարգելի պատճառներով վճռի կատարումը երկու չաբաթ եւս յետաձգելու մասին:

Այդ եւ յաջորդ օրերուն վարպետի պատկերը չէր հեռանար մտքէս, տպաւորութիւնս հսկայական էր: Կեանքիս մէջ տեսած երկրորդ մեծ մարդս էր: Առաջինը տեսեր էի շուրջ 20 տարի առաջ, երբ տակաւին պատանի էի: 1935-ին ես Մադկաճորի պիոներական ճամբարն էի: Գրողներու հանդիսաւոր տունը կը հանդրտանար նաեւ դասընկերս Վասիլ Մելիքսէթեան, հօրը՝ թատերագէտ Սարգիս Մելիքսէթեանի հետ: Երբեմն կ'երթայի մօտը: Անգամ մը, ցոյց տալով փողոցը կանգնած կառքը, Վասիլ բաւ. «Զարենցը եկեր է»:

Եւ, ահա, ես տեսած եմ Զարենցը եւ անձամբ ծանօթացած Աւետիք Իսահակեանի հետ:

Կեանքիս բախտաւոր օրերէն երկուքը:

×

Երկու չաբաթը անցաւ աննկատելիօրէն: Վերջին օրերուն ես յաճախ կը հեռաձայնէի դատարան, բայց վճիռը չէր կատարուեր: Առաւօրէն արդէն կը մտածէի, թէ ի՛նչ պէտք է ընել: Ելք մը գտնելու նպատակով որոշեցի մօտս հրաւիրել Հասան Ջալալովան:

Առաւօտուն ամպամած էր, սկսաւ անձրեւ տեղալ: Ես զբաղած էի առօրեայ գործերով, երբ անսպասելիօրէն ներս

ԶՐՈՅՑ ՈՒԼՖ ՃՈՐՏԱՆՈՅԻ ՀԵՏ

Քանի մը օր առաջ առիթը ունեցանք Բալֆ Ճորտանոյի հետ քէօշկ մէջ տեսակցելու:

×

«ՅԱՌԱՋ». - Յարգելի Պ. Ճորտանօ, «Նոյէ Ցիւրիխեր Ցայթուկ» գրած էր թէ, իրենց յայտնի չէ եղած ձեր ժողովրդին ամիջական պատճառը: Խնդրեմ բացատրեցէք մեզի այդ եւ նաեւ աւելին. ինչո՞ւ այս նիւթը՝ այսհնիսկ Հայկական Հարցը, ուզած էք մշակել:

*ՃՈՐՏԱՆՕ. - Ձեր նշած թերթը հոս ակնթեւօրէն սխալած է, որուան ըլլալով որ անմիջական պատճառը Ապրիլ 24ն էր: Շարժանկարը 1986 Ապրիլ 21-ին սրտուեցաւ, իսկ 1915 Ապրիլ 24-ին Մեծ Եղեռնը սկսաւ՝ Պոլիսի հայ մտաւորականներու ձերբակալութեամբ, բան մը որ «Նոյէ Ցիւրիխ Ցայթուկ»ին անծանօթ մնացած ըլլալ կը թուի: Իսկ նիւթը բնութեան հետեւեալ պատճառներով. Ես ի. Համաշխարհային պատերազմի վերջնորուրթենէն՝ նացիական իշխանութենէն փրկուելէ ի վեր իմ պրութիւններով եւ 1964-էն վերջ՝ հեռատեսիլի միջոցով համայն աշխարհի հանծուածներու եւ փոքրամասնութիւններու ճակատագրով կը զբաղիմ: Տասնեակու տարիներ չարունակ ժապաւէններ պատրաստեցի երրորդ աշխարհի տարբեր մասու Վարպետը: Ես վեր թոյլ տեղիս, հրաւիրելով որ նստի, դժգոհացայ որ այդպիսի եղանակին դուրս ելած է տունէն, փոխանակ (եթէ չատ անհրաժեշտ էր) հեռաձայնելու: Վարպետը յոգնած կ'երեւէր: Թէեւ նախարարութեան ատիճանները բարձր չէին, բայց ան քիչ մը կը հեւար:

Ջուր առաջարկեցի: Ջուրը չարժումով մերժեց եւ պահ մը հանդստանալով, ըսաւ.

- Ռուսերը կ'ըսեն՝ «պարտքը վերադարձնելով է պեղեցիկ», կարելի է բանալ նաեւ՝ «խոստումը կատարելով է պեղեցիկ»:

Ապա վերարկուին գրպանէն հանեց թուղթ մը եւ մեկնեց ինծի:

- Հարազատներ չգտնուեցան, այդ կինը ոչ ոք չունի, իսկ ամուսնին հարազատները մէկ կողմ քաշուած են: Միայն բարեկամ մը գտնուեցաւ, - եւ հպիտնկատելի ժպիտ գծագրուեցաւ դէմքին վրայ:

Փաստաթուղթը անդորրագիր է 9000 ռուբլին վճարելու մասին: Գրուած էր ռուսերէն: Տպագիրը «պլատեժկի» բառին դիմաց ձեռագրով նշուած էր՝ իսահակեան Աւետիք: Ես համբացած կը նայէի Վարպետին, իսկ ան, հանգիստ չունչ առնելով, հայեացքը ուղղած էր պատուհանէն դուրս:

Ես կ'ուզէի բան մը ըսել, բայց ան պլիտ չարժումով ընդհատեց զիս:

- Երկուքն ալ յանցաւոր են, կռուիլ թիզ մը հողի համար՝ յանցանք է: Երկուքն ալ խոստագոյն ձեւով պատժուած են: Բայց կը տեւժեն անմեղ երախաները: Հարցը այն չէ միայն, որ անոնք կը զրկուէին այդ մէկ սենեակէն, այլ այն, որ այդ օտար մարդոց բնակած սենեակը անոնց միչտ պիտի յիշեցնէր իրենց հօր յանցագործութիւնը: Պիտի յիշէին, ու ամէն անգամ պիտի պղտորէր անոնց հոգին: Պէտք է փրկել ոչ միայն անմեղ երախաները, այլեւ անոնց հոգին:

Ոտքի ելաւ ան ձեռնափայտին յենլով: Նոյն ամառնային վերարկուն հագուած էր, որ նախորդ օրը թեւին վրայ էր:

Ես անոր ընկերացայ մինչեւ չքամուտք: Նկատելով, որ ոչ ոք կը սպասէ զինք, այս անգամուն եւս ինքնաշարժ առակարգել: Ան կրկին մերժեց, ըսելով, որ անձրեւը դադրած է, հաճելի է քալելը:

Ես երկար ժամանակ կը նայէի անոնց, ցող Վարպետին: Մտքէս չէր անցներ, որ ճիշդ տարի մը եւս, այդպիսի պայծառ նոյնանային անձրեւոտ օր մը, այդ նոյն չքամուտքի մօտէն ես պիտի մխանայի անոր թաղման բազմահազարանոց թափորին:

անիւններէն: Այնպէս որ օր մըն ալ պիտի՝ - պէտք է որ - հետաքրքրուէի նաեւ Հայերուն ճակատագրով: Ամէն առիթով խորհած եմ այս ձեռնարկը իրագործելու մասին, միայն կը վարանէի. կարելի պիտի ըլլա՞ր գոյն ժապաւէնի մը միջոցով ներկայացնել: Վերջիվերջ «Մուշի քառասուն օրերը» կը ճանչնային, գոյն վաղ երիտասարդութեանս կարդացած էի, առիւծ ի վեր Հայերուն ճակատագրի լինճի ծանօթ էր: Աւելի վերջը կատարները լինճի ծանօթ էր: Աւելի վերջը իմ պզտուկներուս ընթացքին հանդիպեցայ դեպքանական հաղորդագրութիւններուն, որոնք Պոն քաղաքի Արտաքին Գործոց Նախարարութեան քաղաքական արխիւին մէջ կը գտնուին: Անոնք անվճռելիօրէն կը փաստեն պատահած դէպքերը՝ բռնագաղթի ըրեթէ անթերի ժամանակագրութեանը չնորհիւ: Ի տես այս բոլորին, վերջնական որոշումս տուի եւ պարտաւորեցի ժապաւէնս:

«ԾԱՒԱՋ». - Խնդրեմ անդրադարձէք արձագանգներուն՝ ասոնք ըլլան դրական թէ ժխտական:

ՁՈՐՏԱՆՕ. - Արձագանգները բազմազանութեան կը հետեւին: Ցիշեմ նախ եւ առաջ հայկականները: Մեծ ուրախութիւն կը տիրէր, կրնամ ըսել նոյնիսկ թէ հայ գաղութը խորունկ չունչ մը քաշեց, ի տես եղեռնի առանց այլեւայլի ներկայացման, որ արժանացած էր չատերու հետաքրքրութեան, դիտէք թերեւս. աւելի քան վեց միլիոն հանդիսատես ունեցած ենք: Թուրքերուն արձագանգները կրնամ հետեւեալ կերպով ամփոփել. բացարձակ ներժում: Գոնէ պաշտօնական կեցուածքն էր այս: Թուրքերը ոչինչ սորված են, անոնք գերման դեսպանական թղթակցութիւնները, որոնք ժամանակագրութիւնը կուգան անվիճելիօրէն փաստել, ի գիտութիւն չեն ընդունած, ժապաւէնը իրենց որեւէ բան մը չէ սորվեցուցած: Անոնք ակներեւօրէն ի վիճակի ալ չեն բան մը սորվելու, չեն ուզեր պարզապէս: Եթէ մարդ նոյնիսկ Հայերուն դիակները առնոց առջեւ դնէ, իրենց դիրքը պիտի մնայ անփոփոխ. պիտի ըսեն թէ Հայերն էին յանցաւոր, մեռելներն էին յանցաւոր: Բայց կային նաեւ թրքական ուրիշ արձագանգներ ալ, որոնք ես ծածուկ արձագանգներ կ'ուզեմ կոչել: Կարդ մը թուրքեր լինճի հեռաձայնեցին՝ առանց անուն տալու եւ ըսին թէ կան Թուրքեր՝ որոնք կ'ամչնան, Թուրքեր, որոնք գիտեն թէ ինչեր ըրած են իրենց ազգակիցները Հայերուն, թէ Թուրքերը արդար տառապում պէտք է տան Հայերուն, թէ այս բոլորը հրապարակաւ չեն կրնար ըսել, որուան ըլլալով որ չրջապատին նկատմամբ սաստիկ մեծ է: Գերմանացիներ ալ արձագանգ հանդիսացան՝ մեծամասնութեամբ դրական կերպով: Մասամբ թէ ամբողջութեամբ անտեղեակ էին Տարցին: Հազիւ քանի մը հատ Գերմանացիներ ժխտական դիրք բռնած էին:

«ԾԱՒԱՋ». - Մամուլի մէջ յանախ կարդացինք թէ շատեր ձեզի տրամադրուած ժամանակը շատ կարճ՝ անբաւարար գտած են: «Հանճոփերշէ Ալլկէմայնէ Ցայթունկ»ը նոյնիսկ գրած էր հետեւեալը. «Յուսանք որ ռատիօկայանի վարչութիւնը պարտադրած չըլլայ ասս»: Խնդրեմ լուսաբանեցէք մեզի, պատահեցա՞ւ նման բան մը եւ՝ շարունակութիւնը պիտի կարենա՞ք տեսնել, այդպիսի ծրագիր մը կա՞յ:

ՁՈՐՏԱՆՕ. - 45 վայրկեանը շատ կարճ էր, սկիզբէն պիտէի այդ: Ես լման ժամ մը պահանջած էի, այդ յաւելուածական 15 վայրկեանը որոշ առաւելութիւն մը պիտի ըլլար նիւթը աւելի յարմար կերպով ներկայացնելու համար: Հոս չեմ ուզեր ԱՐՏ-ի Ա. կայանին ներքին խընդիրներուն մասին խօսիլ, միայն այսքանը ըսեմ. կամ 45 վայրկեանով պիտի գոհանայի եւ կամ պիտի հրաժարէի այս ձեռնարկէն: Բնականաբար ընտրեցի 45 վայրկեանը: Տրուած ըլլալով որ չատ մը բաներու մասին կարելի չեղաւ խօսիլ եւ կամ անդրադառնալ պատշաճ ձեւով՝ կ'ուզեմ 90 վայրկեաններոց յայտագիր մը պատրաստել, որուն պիտի յաջորդէ բանավէճ մը: Անշուշտ հոն նիւթը յարդ կաթելի եղածէն աւելի մանրամասն կերպով պիտի ծեծուի: Բնականաբար այս ձեռնարկը կարելի չէ Ա. կայանէն սպասել, պիտի դիմենք ՎՏՐ-ի Գ. կայանին: Այդ դիծին յայտագիրները չատախ կը սիրուին նաեւ Գ. կայանի այլ հաղորդումներով ալ, այնպէս որ ժամանակի ընթացքին լայն զանգուածներ ալ գոյն պիտի կարենան տեսնել: Ներկայիս վերջնական որոշում մը չկայ այս ուղղութեամբ, յամենայն դէպս ես պիտի չնանամ գոյն իրականացնել:

«ԾԱՒԱՋ». - Չէ՞ք կարծեր որ Թուրքերը այս անգամ ալ արգելք հանդիսանալ պիտի փորձեն:

ՁՈՐՏԱՆՕ. - Թուրքերը մեծ ճնշում բանեցուցին առաջին հաղորդումը ծրագիրէն հանելու համար, բայց չյաջողեցան: Եթէ ՎՏՐ-ը 90 վայրկեաններոց հաղորդումին որոշումը տայ, այն ատեն վերստին բան մը պիտի չկարենան ընել:

«ԾԱՒԱՋ». - Շնորհակալութիւններ, յարգելի Պ. Ձորտանօ:

Ց. Կ.

«ՈՉՆԻ»Ի ԷՋԵՐԷՆ

Մարհրդարանի անդամներէն մէկը նախկին բնապահպանական չրջագայութեան էր ելած: Ելոյթի ժամանակ, անոր թեկնածուհեան համաձայն չըլլալով մէկը բեմ նետեց պլուխ մը կաղամբ:

Թեկնածուն վերցուց կաղամբի պլուխը, տարուբերեց իր գլուխին ու բաւ.

- Ինչպէ՞ս կ'երեւի՝ իմ քաղաքական հակառակորդներէս մէկը կորնցուցեր է գլուխը:

ԳԱՂԱՓԱՐ ԳԱՂԱՓԱՐ

ՄՈՆՐԷԱԼ գացած է Հայաստանի պետական սեռեակային նուագախումբը, բաղկացած 22 արուեստագէտներէ: Մայիս 15ին, Միրապէլի օդանաւակայանին մէջ հիւրերը դիմաւորած են Մոնրէալի Միացեալ Հայ Կազմակերպութիւններու Լիկայի ներկայացուցիչները: Հայկական պատուիրակութիւնը գլխաւորած է Հայաստանի ճարտարապետներու միութեան կոմիտէի նախագահ Սահակեան Պօղոսեան:

Մայիս 16-ին, հիւրերը այցելած են Ալեք Մանուկեան վարժարան, ուր աշակերտները գործադրած են դեղարուեստական յայտագիր մը, իսկ հայրենի երգչուհի Ռուզաննա Բազդասարեան մեկնաբանած է ժողովրդական երգեր: Յուսրը ապա այցելած է Ալեք Մանուկեան եւ Թէքէեան կեդրոնները, իսկ իրիկունը ունեցած է առաջին ելոյթը Լաչինի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Մայիս 17-ին նուագախումբը երեկոյթ մը տուած է Քլօտ Շամփանեը սրահին մէջ:

×

ՏՐԻՆԻԴԻՆԻ (Մեսէչուսեց) մէջ գտնուղ Քէմփ Հայաստանի «Տիգրան Մեծ հուր» սրահի բացումը կատարուած է Մայիս 18-ին: Ներկայ եղած են 250 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է Քէմփի տնօրէնը՝ Ռաֆըրթ Աւագեան, որ բացման խօսքով պատմականը ըրած է տասնամեակներէ ի վեր Քէմփի Հայաստանի մէջ տարուած աշխատանքներուն եւ մշակուած եւ մշակելի ծրագիրներուն, ապա դրուատած է Ճան Երուանդ Գույումճեանը, որուն բարերարութեամբ իրագործուած է «Տիգրան Մեծհուր» սրահի նորոգութիւնն ու բարեզարդումը: Խօսք առած են Հ. Ե. Դ.ի, Համազգայինի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Հ. Օ. Մ.ի, Քէմփի Հայաստանի եւ Հ. Ց. Դ.ի ներկայացուցիչները, անդրադառնալով Քէմփի օգտակար դերին՝ երիտասարդական ծրագիրներու գործադրութեան մէջ: Առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Աշճեան, դրուատանքի խօսքերէ ետք բարերար Ճան Գույումճեանը պատուած է Կիլիկեան Իշխանի չքանշանով:

×

ՊԼԷՐՈՒԹի Համազգայինի ակումբին մէջ, Մայիս 10-ին, տեղի ունեցած է հանդիպում մը, Մուշեղ Իշխանի «Արեւամար» բանաստեղծութիւններու հատորին հրատարակութեան առթիւ: Բացումը կատարած է Նորայր Նաճարեան: Բանաստեղծին աշակերտներէն Վիքէն Ֆռունճեան, Շաղիկ Մկրտիչեան եւ տոքթ. Յարութիւն Արմէնեան յուշերով վերակենդանացուցած են Մուշեղ Իշխանի դասապահները, վեր առնելով անոր մէջ անմիջական, պարզ մարդը, լայնմիտ ու ներող ուսուցիչը եւ, մանաւանդ՝ մեր ազգային արժանիքներով հպարտացող ու տկարութիւններով տառապող Հայը: Ապա առնելով Մուշեղ Իշխան՝ ի մէջ այլոց ըսած է. «Մեր ժողովուրդը թիւով մի՛չտ ալ եղած է փոքր, եթէ ապրա՛ծ ենք՝ ապրած ենք մեր մշակոյթով, եթէ դիմացած ենք՝ որովհետեւ յաջողած ենք մշակութային կեանք ստեղծել: Այսօր, Հայաստանի մէջ, հայ մշակոյթը կը զարգանայ, կը ծաղկի, Սփիւռքի մէջ ալ մենք ընելիք ունինք. նիւթական մեր կորուստները ոչինչ են, կարեւորը հոգիին պահպանելն է»:

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ

———×———

Յունիս 1-ին, Կիրակի օր ժամը 15-ին Հ. Բ. Ը. Մ. «Ալեք Մանուկեան» սրահը ի պատիւ կիներուն եւ արուեստագէտներուն հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ Կեսարիոյ եւ չրջանի Հայրենակցական Միութեան կողմէ կազմակերպուած: Ընթրատաքիութեամբ պէտք է յիշել եւ հրապարակաւ անունները տալ այս կիներուն եւ արթիսթներուն, որոնք տարին ներ չարունակ, իրենց յօժարակամ գործակցութեամբ մեր միութեան վարկը բարձրացնելով հաւաքոյթները չէնցուցած են:

Վերոյիշեալ օրը լաւագոյնս պատուեցան տիկիններ՝ Հ. Վէզիրեան, Շ. Ճըրճըրեան, Փ. Եաղուպեան, Լ. Սարաֆեան, Ա. Մխիթվէլեան, Ե. Պօղոսեան, Մ. Ուզունեան, Ա. Դաւիթեան, Մ. Սահաէթեան, Է. Ճըրճըրեան: Եւ արթիսթներ. - Մ. Էմմայեան, Ա. Սվաճեան, Բ. Ծընաբաքեան, Ս. Գորօղլուեան, Կ. Աբրահամեան եւ դերասան Ն. Պչախկեան:

Այս պատիւներուն զուգահեռ ներկաները իրենց ելոյթներով, երգերով, արուեստանուիրութիւններով, ոչ միայն մթնոլորտը չերմացուցին՝ այլ նաեւ ստեղծեցին մտերմիկ չրջանակ մը. եւ հրաւիրեալ ներուն հիւրասիրութիւնը չանփանեայով ու կաթոներով, որոնց մէկ մասը նուիրուած էր Ա. Գարագաչեանի եւ Կ. Սարաֆեանի կողմէ կատարեալ եղաւ:

Այս հաւաքոյթին փոքրիկն՝ Սոֆի Համբարձումեան արուեստանուիրութիւններով, պարով, երգերով փայլեցաւ:

Պ. Արաքսէս Գարագաչեան նուիրեց Նոր Կեսարիոյ թանգարանին համար տասնեակ մը նկարներ չուրջ հարիւր տարուան հնութիւն ունեցող:

Կ'ուզէ աւելին տալ եթէ ուզուի: Իր հաւաքածոն ամբողջութեամբ նուիրել:

Հաւաքոյթը վերջացաւ «Խմենք Ընկերներ» խմբերգով ոտքի եւ կեցցէ՛ Նոր Կեսարիոյ:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

Քանի մը խելօք ու տկար րոպէներէ ետք, կարծես համակերպեցաւ որոշումիս եւ ըսաւ որ քիչ մը ետս պիտի տպասէ այս մասին պնդելու համար: Ամէն վերջ, ձերդ է, Սաթենիկ չատ ու չատ անգամներ առաջարկեց գիս տուն տանիլ, չատ ու չատ անգամներ ջանաց տարհամոզել զիս, բայց ինք ալ գիտէր այլեւս որ ես երբեք տուն դալ չէի ուզեր...:

Կիները որքան չուտ կը մտերմանան, Ասուած իմ: Միշտ հիացած եմ իրենց այս յատկութեան վրայ: Որքան չուտ կը մօտենան իրարու, որքան չուտ կը բանան իրենց ներքին աշխարհները եւ որքան չուտ վիրաւ կը հասկնան: Ո՞ւրկէ կը գտնեն իրարու պատմելիք այսքան չատ բան, բարեկամութեան մը տակաւին առաջին վայրկեանին իսկ: Ոչ, կնոջական հասարակ չաղակրատութենէ աւելի բան մը կայ այս երեւոյթին մէջ: Անոնք իրարու չուտ կը մօտենան, որովհետեւ կնոջական խորհրդաւոր բնազդով մը չատ արագ կը թափանցեն իրարու ներաշխարհէն ներս, գիտեն թէ ինչ կը գտնուի կամ պէտք է գտնուի այդտեղ: Զեն վարանիր իրենց ինքնութեան ու իրենց հոգիին վարպետը բանալու ուրիշ սեռակիցի մը առջեւ, չեն վախնար ուրիշ կնոջ մը դիմաց մերկանալէ: Այդ մերկանալը նոյնիսկ պահանջ մը կը դառնայ յանկարծ: Պահանջ մը՝ ինքզինք պատմելու, դիմացինը ճանչնալու պատրուակին տակ: Օ՛ կնոջական այս անվերջանալի ու խանդավառ խօսակցութիւնները, որոնց ընթացքին գնդակ մը օդին մէջ միշտ կ'երթայ կուգայ մը օդին մէջ միշտ կ'երթայ կուգայ յաւիտենական չարժումի մը բռնուած: Այդ գնդակը մարդուն «ես»ն է: «Ես» մը որ կը նետի ամէն մէկ նախապատուհեան գրլուխը, որպէս չոգեչարժ մեքենայ, եւ կ'առնէ կը տանի ամբողջ խօսակցութիւնը:

- Ես կապոյտը չատ կը սիրեմ: Մանաւանդ բաց կապոյտը: Կապոյտը մարդուս ուրախութիւն կը պատճառէ:

- Ես ալ կը սիրեմ կապոյտը, բայց սըրճադոյնը կը նախընտրեմ: Մութ սրճադոյնը իմ ամենասիրելի գոյնս է: Մանդոյնը իմ ամենասիրելի գոյնս է: Մանկութենէս ի վեր սիրած եմ: Կարծեմ ծրկութենէս ի վեր սիրած եմ: Կարծեմ ծրնողքս միշտ սրճադոյնն կը հագուեցնէին ինծի, երբ պզտիկ էի...

- Ես պզտիկութիւնս բնաւ չեմ յիշեր: Ամէն ինչ մոռցած եմ, երբեմն կը ջանամ եմ երթալ, անցեալս ապրեցնել, բայց անօգուտ, բնա...

- Չէ, ես կը յիշեմ, եւ թէ չատ յստակ կերպով...:

Հիմա տենդագին խօսակցութեան մը բռնուած են երեք կիները, Սաթենիկ, Սիրուկ եւ Տիկին Ալիս: Այս վերջինն անգամ մոռցած ըլլալ կը թուի իր սիրելի Արամիկը: Սաթենիկին առաջին քանի մը բառերէն ետք Սիրուկին ալ ժամանումովը առեղծուհեան երրորդութիւն մը, որ յանկարծ դիմագիծ փոխել սըուաւ գոյն կազմող անդամներուն: Երկուան այդ սակաւախօս ու պաղ կինը չէ Տիկին Ալիս հիմա, ուրիշ մէկը դարձաւ կարծես: Թերեւս բուն Ալիսը այս մէկն է, դեռ չեմ գիտեր: Կը խօսի, անվերջ կը խօսի մէկ նիւթէն միւսը ցատկելով ու հետը տանելով իր քոյրն ու աղջիկս, Սաթենիկը, որ նմանապէս չատախօս մը գարձած է այս առաւօտ: Հիւանդ մանուկին մասին փոխանակուած քանի մը նախադասութիւնը գիրենք այնպէս մը մօտեցուց ու յետոյ առաւ, հետները տարաւ, որ ես կը կարծեմ թէ անոնք բոլորովին ուրիշ աշխարհի մը մէջ են: Նախ խօսեցան հիւանդանոցի մասին: Յետոյ նիւթը տահեցաւ հիւանդանոցէն դուրս եւ իւրաքանչիւրը պատմեց իր տունը, թէ քանի՞ հոգիի խնամքը կայ իր ուսերուն վրայ, քանի՞ սենեակի մաքրութիւն, քանի՞ հոգիի ճաշ: Հոսկէ բացուեցան արդէն մաքրութեան օգնականի մը եւ խոհանոցի արուեստի երկու անսպառ նիւթերը:

- Ես չատ լաւ օգնականուհի մը ունէի, բայց ամուսնացաւ ու անդամ մըն ալ չեկաւ: Հիմա տարիքոտ կին մը կուգայ, բայց գոհ չեմ:

- Ես այլեւս հրաժարեցայ մարդ փընտռելէ: Չկայ, չմնաց: Վատահելի մէկը գտնել անկարելի է: Մաքրութեան գործն ալ ես կ'ընեմ հիմա: Ուրիշ ճար կա՞յ...

- Դռնապան մը չունի՞ք: Ես չարաքը երկու անգամ դռնապանը կը կանչեմ: Լաւ մարդ մըն է, թէեւ ձեռքը քիչ մը դանդազ...

- Ա՜հ, չէ, ես այր մարդ չեմ սիրեր տունէն ներս...

Կամ.

- Ես անուշապուրին մէջ քիչ մը նարինջ կը դնեմ: Նարինջը մանաւոր համ մը կուտայ:

- Ես չեմ սիրեր: Ատկէն նարինջը...

Այս խօսակցութիւնը քիչ մը կը ջղայնացնէ զիս, մանաւանդ որ, օ՛, երբեք պիտի չսմենամ խոստովանիլէ, դեռ իմ մասիս բնաւ չէ խօսուած: Բնական չէ՞ր որ հիւանդ մանուկէն ու հիւանդանոցէն մեկնող այս կնոջական անվերջանալի չաղակրատութիւնը պահ մըն ալ կանգ առնէր իմ վրայ: Չառաւ: Սիրուկ ու Տիկին Ալիս բնաւ չհետաքրքրուեցան ինձմով եւ Սաթենիկ ալ խօսք չբրաւ այդ մասին:

(Շար. 47)

Տէր եւ Տիկին Միհրան Փափազեան,
Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պատէմեան
եւ զաւակները,
ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, որոնք խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ - մօր եւ ազգական - նին՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ, Յունիս 7-ին, 91 տարեկանին, Սեվրանի մէջ:

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի Շորեքշաբթի, Յունիս 11, ժամը 16-ին:

Eglise St. Martin, place Gaston Buissière, SEVRAN

ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սեվրանի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼ - Այրէ Տիկին Հռիփսիմէ Տէր - Բարսեղեան,
Տէր եւ Տիկին Պալեան,
Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան եւ զաւակը՝ Թիէրի,
Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Տէր - Բարսեղեան,
Տէր եւ Տիկին Վազգէն Տէր - Բարսեղեան,
ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԻՐ - ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 7-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, երեքշաբթի, Յունիս 10, Մարսէյլի Սըրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին:

×

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը կ'ողբայ իր երկարամեայ քարտուղարին՝

ՀՐԱՉԵԱՑ ՏԻՐ - ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 7-ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն - Այրէ Տիկին Նազլը Տէրվիշեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Հայկական Ծէսով, Կիրակի, Յունիս 15-ին, առաւօտեան ժամը 9·30-ին Փոն - թ'Իվէթի եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՀԱՐՈՆ ՏԻՐՎԻՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առիթով:

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande
Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— *Ambiance arménienne* —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՍԱՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱ - Պ. Դանիէլ Թիւֆէնքճեան 1·000 Ֆ:

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻԱ - Ամբագրատուն իրենց այցելութեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Գալուստեան 50 տոլար:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչէ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր բոլոր ընկերուհիներուն անունով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Բենիամին Ճիհանչահեանի եւ զաւակներուն, իրենց կնոջ եւ մօր՝ Տիկին եղած Ճիհանչահեանի մահուան առթիւ:

ՔԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ԳԻՇԱՏԱԿԻՆ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝

ՔԱՍԱՆ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քան կախաղաններու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝

LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել՝ 48 78 88 70 *թիւին:*
Ճաշագին՝ 120 Ֆ: *Փոքրերու* 60 Ֆ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները. Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար. - Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Բարակեան 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Էքիզեան 100, Յարութիւն Ալթունեան եւ Տիկրանուհի Տէրտէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Աստուր Քէօսէեան 300, Մի Անո 50, Տիկին Անոա Սողիկեան 100, Աւետիքեան 100, Շարլ Տէօքմէճեան ընտանիք 200, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովսէփեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գասպարճեան 1000, Տէր եւ Տիկին Աբիկեան եւ Տիկին Սբարիի Գափագեան 200, Օր. Էլիզապէթ Պօղոսեան 3000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Գալփագեան 50, Տէր եւ Տիկին Հարոյեան 100, Տիկին Փերուզ Տէր - Մարգարեան 200, Տէլէմաք Զօփուրեան 25, Օր. Տընիզ Համբարձումեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Հէրվէ Էքիզեան 150 Ֆ., Տիկին Ամէմեան 150, Տիկին Սանասրեան 100, Նշան Թոմասեան 100, Արտաշէս Համբարձումեան 100, Տիկին Խրիմեան Գարեգին 100, Աւետիքեան 100, Տէօքմէճեան 100, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էքէր 200, Տէր եւ Տիկին Հայկ Ծրէնկեան 50, Ձինկէօզեան 100, Տէր եւ Տիկին Մահտեսեան 100, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մաշոյեան 50, Հրանդ Սարապեան 100, Պուրունսուզեան ընտանիք 100, Անդրանիկ Փափազեան 100, Նուրիձա Աւետիսեան 200, Տիկին Իրմա Պօղոսեան 500, Իզմիրլեան ընտանիք 100 Ֆ:

Ջերչեանի հոգեհանգիստին. - Պ. Ջերչեան 100 Ֆ:

Պալեօզեանի Թաղման առթիւ. - Տէր - Զաքարեան ընտանիք 200, Սուբէն Էքսէրճեան 300 Ֆ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, ուր է Գիւտ Նըշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ:

Այս առթիւ փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Յունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի ուրախալի առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի, հոգեհանգստականաց պաշտօն կը կատարուի Եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոյ հանգրստականաց համար:

Եւ ի մասնաւորի՝
ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՏԱԹԻ

հոգւոյ հանգստեան համար:

ԱԷՆ - Թ'ԷԹԻԷՆ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Ազգային Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

THEATRE ARMENIEN
"KISSANI"
présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)
... ou le journal de Noraïr Garabédian

le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30

à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

ԱՄԱՓԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՊ

ԽՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Խսիի միօրեայ ղպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Խսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

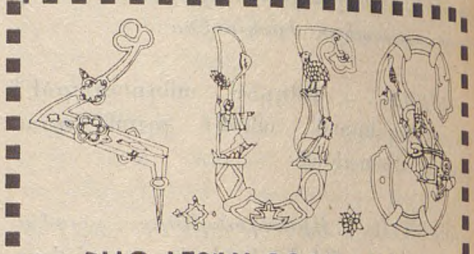
Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

×

ԱՆԿԷՆԻ

Անկէնի եւ շրջակայքից «Նարեկ» միօրեայ վարժարանի երկսեռ աշակերտութիւնը կը հրաւիրէ բոլորը Իր տարեվերջի հանդէսին, Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15·30-ին՝

9, rue du Marché, ENGHIEN
Մուտքը ազատ է:

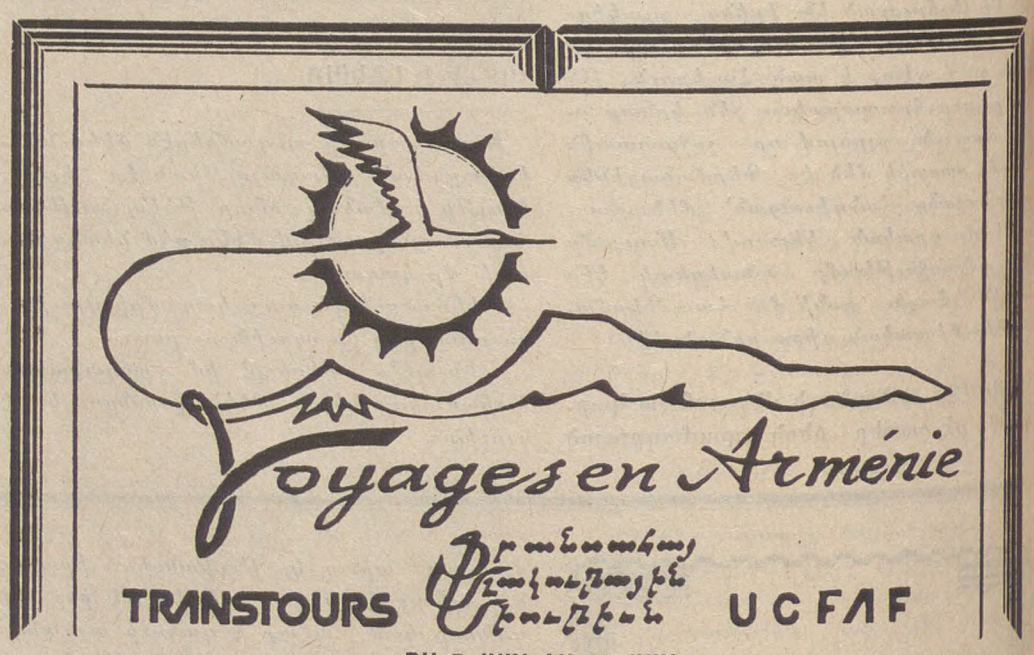

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE
de la Maison de la culture arménienne
de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE
à la Maison de la culture arménienne
de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— *Buffet — Ambiance arménienne* —
Entrée libre

DU 7 JUIN AU 21 JUIN
6890 + Visa 100 F.
PARIS — KIEV — EREVAN — MOSCOU — PARIS
(Voyage - pension complète - programme touristique - transferts aéroports)
SANS SUPPLEMENT, NI SURPRISE
Hôtels 1ère Classe, Assurances U. A. P.
EXCURSIONS : Etchmiadzine - Garni - Zvartnotz - Sevan - Ochagan - Gueghart - Hripsimé.
ETABLISSEMENTS CULTURELS : Madenataran - Musée de la Révolution - Galerie d'Art National - Panthéon arménien - Observatoire de Burakan.

TRANSTOURS
25, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : 42. 61. 58. 28

Permanence pour Inscriptions et Renseignements
Les Lundi - Mercredi - Vendredi - Samedi, de 16h à 18h30 auprès de — Mme. AGHAVNI KARNIGUIAN, parlant arménien et français.

PROCHAINS VOYAGES

PARIS

1er Juillet - 14 Juillet
Paris - Moscou - Erevan
7020 + Visa

10 Août - 24 Août
Paris - Leningrad - Erevan - Moscou
Paris **7350 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Paris - Kiev - Erevan - Moscou - Paris
6910 + Visa

2 Octobre - 16 Octobre
Paris - Moscou - Erevan
6170 + Visa

Pour **MARSEILLE** s'adresser à l'U.C.F.A.F. - 65, rue Gambetta 13001 MARSEILLE

9 Août - 22 Août
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

6 Septembre - 19 Septembre
Marseille - Moscou - Erevan - Moscou - Marseille **7150 + Visa**

L'ÉTAPE ARMÉNIENNE
au cœur de la Franche - Comté

AUBERGE D'ARMENIE

63, Faubourg de Besançon - 25200 MONTBELIARD
Tél. : 81 - 94 - 93 - 74

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
12

JEUDI
12 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.245
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.245

ԵՐԵՒԱՆ ◄► ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՊՐԻԼՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 4 / 9)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՄԱԲԱՆՆԵՐ ՄԻԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԵՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԷՄ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԵՒԱՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱԾ
ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Մերձաւոր եւ Միջին - Արեւելքի պատմութեան հարցերուն նուիրուած համագումար մը, որու ընթացքին զեկուցումով մը հանդէս գալով ակադ· Մկրտիչ Ներսիսեան նշած է իր մէջ այլոց· «Թերմանական պաշտօնական փաստաթուղթերուն կրկին անդրադառնալը, որոնք կը մերկացնեն երիտթրքական կառավարող վերնախաւի՝ Հայերու ցեղասպանութեան ծրագիրները, խիստ այժմէական է մանաւանդ մեր օրերուն: Ասիկա կը բացատրուի անով՝ որ արդի թուրք եւ ամերիկացի պատմաբանները, ինչպէս նաեւ քաղաքական եւ ռազմական անձնաւորութիւնները կը փորձեն ամէն կերպ մեղմացնել եւ նոյնիսկ ժխտել հայկական եղեռնի փաստն իսկ: Մինչդեռ պատմական ճշմարտութիւնը ժխտել կարելի չէ: Մեր ժողովուրդի առաջ գտնուածի մը հայրենազուրկ վիճակը, Սփիւռքի Հայութեան գոյութիւնը այդ կը վկայեն: Ասիկա հաստատուած է նաեւ անհերքելի հարուստ փաստերով՝ վաւերագրերով, դէպքերու ականատեսներու հրապարակած յուշերով, լուսանկարներով եւայլն: Անոնց մէջ, սակայն, մասնաւոր տեղ կը գրաւեն գերմանական պաշտօնական փաստաթուղթերը, որոնք առիթ ուշադրութեան արժանի են այն պատճառով, որ կը պարունակեն Թուրքիոյ այն ժամանակուան դաշնակից կայսերական Գերմանիոյ պետական ու զինուորական ներկայացուցիչներու վկայութիւնները՝ գաղտնի զեկուցագրերը, հեռագիրները, նամակները: Այդ աղբիւրները պզտօրէն կուտան ամբողջ ոճրագործութեան մանրամասն պատկերը, զոր երիտթուրքերը գործադրեցին Արեւմտահայութեան նկատմամբ: Ու հիմա, այդ բոլորէն տասնամեակներ ետք, Հայերու ցեղասպանութեան փաստը, որ նոր ապացոյցներու կարիքը չունի, դարձեալ կը վերակոչուի պատմութեան կեղծարարներու կողմէ, որոնց նպատակն է չփոթութիւն առնել համաշխարհային հանրային կարծիքին մէջ»:

Համագումարը կազմակերպած էին Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկը եւ արեւելագիտներու համամիութենական ընկերակցութեան հայկական մասնաճիւղը: Համագումարին մասնակցած են Մոսկուայի, Լենինգրադի, Անդրկովկասեան հանրապետութիւններու, Ղազախստանի, Դաղստանի ծանօթ պատմաբան - թրքագէտները: Կարդացուած են շուրջ 30 զեկուցումներ, նուիրուած՝ Օսմանեան կայսրութեան ներքին կեանքին ու արտաքին յարաբերութիւններու զանազան երեսներուն: Այսպէս, Հորհրդային Միութեան գիտութիւններու ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկի գիտական աշխատող փրոֆ. Պէտոր Մուսէեւ, վրացի գիտնական Նոդար Կամախիձէ, Մոսկուայի պատմաբան Սվետլանա Օրեչկովա ներկայացուցած են 19 - 20-րդ դարերու ազատագրական շարժումներուն վրայ Օսմանեան կայսրութեան եւ յատկապէս անոր արեւելեան նահանգներու քաղաքական եւ ընկերային - տնտեսական վիճակը, անդրադառնալով այդ կապակցութեամբ նաեւ երկրի այլազգի ժողովուրդներու կեղեքման ու հալածանքներու սուլթանական բիրտ քաղաքականութեան, այդ կարգին նաեւ Հայերու ցեղասպանութեան: Մոսկուայէն ծանօթ ուրիշ արեւելագէտ մը՝ Միխայիլ Մէյէր, իր զեկուցումը նուիրած է թրքական այն ժամանակուան վիճակագրութեան, ցոյց տալով Ապտիւլ Համիտի հայազջինջ քաղաքականութեան հետեւանքները՝ արեւմտահայ բնակչութեան նուազումը իր բնօրրանէն: Հայաստանի ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկի Թուրքիոյ բաժնի վարիչ Ռուբէն Սահակեան, համագումարին ներկայացուցած իր զեկուցման մէջ, Հայաստանի պատմութեան պետական դիւանին մէջ յայտնաբերած փաստաթուղթերու եւ հայկական յարդերու օտար ականատեսներու նոր հրապարակումներու հիման վրայ ցոյց տուած է Հայերու եւ օսմանեան սիրապետութեան տակ գտնուած միւս ժողովուրդներու նկատմամբ երիտթրքական եւ քեմալական զեկավարներու վարած քաղաքականութեան նոյնութիւնը:

Համագումարին կարդացուած այլ զեկուցումներու մէջ նշուած են Թուրքիոյ Հայ բնակչութեան ունեցած նշանակելի դերը այդ երկրի արդիւնաբերութեան, առեւտուրի, վիտութեան եւ մշակոյթի զարգացման մէջ:

Այս առթիւ, արեւելագիտութեան հիմնարկի տեսուչ եւ ակադեմիայի թղթակից անդամ Գագիկ Սարգսեան նշած է, թէ 1983-ին Մոսկուա տեղի ունեցած թրքագիտական համագումարին հաք բաւական հետազօտական նիւթեր հաւաքուած էին եւ յայտնաբերուած պատմական ազբիւրներ, փաստաթուղթեր: Անհրաժեշտ էր զանոնք համախմբել եւ համագումարի բովէն անցընել: Այդ տեսակէտէն Համագումարը յաջողած է իր նպատակին մէջ:

×

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՃԱՐԱԿԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ

Երեւանի մէջ վերջ գտած են Տիգրան Պետրոսեանի յիշատակին նուիրուած ճարաքի միջազգային Բ. մրցումները, որոնց կը մասնակցէին Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Քուպայի, Հորհ· Միութեան, Չեխոսլավաքիոյ եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները: Ճագթական հանդիսացած են խորհրդային վարպետները Լեւ Պախիա եւ Օլէգ Ռոմանիշին՝ 14 կարելիութենէ 9,5-ական կէտ: Երրորդ տեղը չահելով 9,5-ական կէտ: Երրորդ տեղը չահելով 9,5-ական կէտ: Երրորդ տեղը չահելով

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՈԼՈՐ-ՄՈԼՈՐ, ԿՈՏՈՇԱԽՈՐ՝ ԼՈՒՐԵՐ ԿՆԱՁՈՏ ՈՒ ԿԱՐԵԻՈՐ

ԱՆԽՈՒՈՎ ՓՈՒՆ

Հաւաքական որոշումներ եւ կարուկ վճիռներ խորհիլ կուտային թէ՝ հանդիսաը խանդարուած Եւրոպա, պիտի կընար վերջապէս, ազատ չունչ քաշել· առանց վախի ու սարսափի պիտի շրջէր ժողովուրդը փողոցէ փողոց· յոգնած պահուն նստիլ, ըմպել հանդարտ իր զովացուցիչն ու ալքոլը· հանդիսատ սրտով փոր կշտացընել ճաշարաններու մէջ· Ռոք մը պարել· պորտ մը նեաել եւ օրը վերջացած, երթալ անկողին քնանալ անխռով:

Զարգացծներու ինքնութիւն տուն - դելու, զրպաններ ու պայուսակներ խուզարկելու, փախաքած պահուն կառք կեցընել և խուզարկելու ոստիկանութեան սրբուած առանձնաշնորհումը եւ մանաւանդ Քատաֆիի պաշտօնատարներով յորդող դեսպանատուներու նօսրացումը կը հաւատացնէին թէ՝ այսուհետեւ ո՛չ մէկ ոճրագործ պիտի կրնայ զանակ չարժել, ռումբերով լեցուն զրպանով փողոց ելլել· թէ՝ ո՛չ մէկ գող այլեւս պիտի համարձակի իր ծակէն դուրս ելլել, յաւիրժ-տակել պարկեշտ քաղաքացիի օրուան հացին զրամը:

Այդպէս չեզաւ: Այջէն - ձախէն հասնող լուրեր կը հաւաստեն թէ զեռ այսօրուան համար չէ հանրութեան հանդիսատը: Ցաւին բո՛ւն արմատը չէ պոնուած տակաւին:

Արդարեւ, Մատրիտ նորէն ցնցուեցաւ պայթումէ: Գարժէս կրկին սպանութիւններ տեղի ունեցան: Լինթերփոլի օդը հանուելը խուճապ ու չփոթ առեզծեց: Ին - թելիջէնս Սըրվիսն ալ իր հռչակը կորսընցնելու ճամբան բռնած է, քանի որ Տիկին Թաչըը կրկին ապրեցաւ՝ ռազմամթերքով լեցուն կառքի մը խարերայ սարսափը:

Պասքերու, Քորսիքացիներու, Աքսիոն Տիրէքթի այդ զործունէութեան եաին ալ Քատաֆիի մատ մը զոյութիւն չունի՞ արդեօք: Բայց չէ՞ որ անոր զասը տուած էր Ռեկըն· քարկոծած Լիբիան, սպանած զեկավարին որդեկիր զաւակը եւ մատնած զայն անչարժութեան:

Հաշիւը ծուռ ելաւ: Որովհետեւ, քանի երկիրը կը զառնայ, չարժումը կանգ չառներ: Հիմա, ամէն ոք զարձած Սիւփեռման եւ Սիւփէր Ձիմի, կը ճգմէ միւսը: «Քալ Նազար» դուրս ելած հէքեաթեային հերոսի վիճակէն, կը չարունակէ «մէկ զարնելով չարդել հազար» եւ Զերնոպիլ, Հակ, - ամերիկեան ու անգլիական լուցկիի պէս բռնկելիք չիմիի եւ հրթիռի չռեմարաններ ճանճի պէս միլիոնաւոր մարդ պիտի սատկեցնեն:

Չարգով չարգոլի՝ յանուն «ազատութեան» ու «արդարութեան»· յանուն «հոդիներու փրկութեան», երբ ազատութիւն, արդարութիւն, հոդիներու փրկութիւն կը մնան միշտ ... բնազանցական վիճակ:

×

ԷՐԻԿ ՄԱՅՐԵՐ

Մարդասպանական այդ զիտութիւնը չէ միայն, որ քառասմբակ կ'արշաւէ եւ զազաթներ կը գրաւէ: Բժշկական կենսապարգեւ զիտութիւնն ալ յաղթանակէ-յաղթանակ կը զիմէ՝ անչքացնելով նոյնիսկ մարդ ոչնչացնելու յառաջընթացը:

Սրտեր նորոգելու, կողի ոսկորներու փիէս - տէքաշէներ յարմարցնելով մկջքեր չտկելու աննախընթաց վարպետութեան կողքին, վերջերս զարդացաւ ստեղծագործական զիտութիւնը:

Գիշեր ու ցերեկ, անդուլ եւ աքնաղան աշխատանքով, բժիշկները յաջողեցան կնոջ խաթարուած արգանդը բեղնաւորելու զաղտնիքը լուծել:

Գիտենք, որ անպտուղ կիներ կան: Կիներ ալ կան, որ կրնան առատ բերք արտադրել: Այս վերջիններէն, զնզա - սեղի գլուխի մեծութեամբ սերմ ներարկելով առաջիններուն, ո՛չ միայն աւելի պիտի մօտենան լրաբ հետ սիրարանոց կիները, այլեւ մէկ անգամ ընդմիշտ պիտի վերնայ արգասաւորումը յաջող ելքի հասցնելու թնդուկը: Անպտուղը պիտի բեղնաւորուի ու արտադրէ առատօրէն...:

Բայց ասիկա մանակի զարմանում մըն է միայն, որ պիտի չկասեցնէ հինգէն վեց միլիառ բնակչութեան հետզհետէ ... նըւազումը, եթէ անբնական եւ արտակարգ միջոցառումներ ալ զործադրութեան չդրուին: Եւ բժշկութիւնը, հոս, կը սիրանայ իր զաւխնեպսակին, քանի պատ է հանելուկը լուծելու բանալին:

Տակնուվրայ ընելով բարոյական ու անբարոյական, յաոաջադէմ ու յետամընաց ամէն հասկացողութիւն, խելքէ - մտքէ չանցնելիք, անեղեւակայելի, անդմբռնելի, անհասկնալի բոլոր կացութիւնները կոխկռտելով, պիտութիւնը կը հասնի վերջնական հանգրուան· կատարելութեան· բացարձակին՝ էրիկ - մարդու արգանդը վերածելով երախայ ձուլող զործարանի: Ամուսինը կը զառնայ մայր: Իսկ ի՞նչ կը զառնայ կինը: Երախան բժիշկի՞ն պիտի հարցնէ թէ՝ ո՛վ է մայրը· ո՛վ է իր հայրը: Մանուկի մտքին մէջ այդ չփոթը չառեզծելու համար, կարելի չէ՞ վիրաբուժական ուրիչ զործողութեամբ մը հօր սեռը փոխադրել կնոջ, եւ կնոջ սեռը՝ ամուսինին...:

Հաւանական է, որ քիչ առենէն, այս մեթոտը կիրարկուի նաեւ զաչտերու ու անտառներու բոլոր էգ եւ արու ծառերու, որպէսզի անպտուղ արուն ալ արտադրէ առատօրէն եւ Ադամ ու Եւա ձեռքի փոքր չարժումով մը, ուզածին չափ խնձոր հաւաքեն՝ անօթութեան ճիրաններէն ազատելու համար իրենց զաւակները...:

×

ԻՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆԸ

Գործաւորներու չահերը չեն տարբերիր: Մ'կ է անոնց պահանջը եւ մէկ կազմակերպութիւն բաւական է ձեւաւորելու ու դնելու զայն գործադիրոլ սեղանին: Մինչդեռ, խառն պէս բուսած սենտիքաներ, կոխուներէ եւ իրար զլուխ կոտրելէն, ժամանակ իսկ չեն դներ որոշում կայացնելու եւ ներկայացնելու գործադրոլ: Փաթրոնը կը ծիծաղի ու կը խաղայ իր խաղը· սենտիքաներն ալ՝ իրենց խաղը:

Երեւի այնքան զուարճալի է այդ խաղը, որ նոր սենտիքա մըն ալ հրապարակ կ'իջնէ՝ խաղը աւելի համեղցնելու համար...:

Օգտուելով պեղեցիկ օդէն, կաթողիկէ երիտասարդներ, զբօսանքի ու քարոզչութեան դաչտահանդէս են սարքած: Լաւ զուարճացած եւ, հաւանաբար, ազուոր եկամուտ մրն ալ ապահոված եւ բարձրաձայն աղաղակած են պաշտօնական հազորդագրութիւն մը. - «Պրոլետարնե՛ր բոլոր զործարաններու ու ֆապրիքներու, պիտէք որ բոլոր սենտիքաները հոդ կոր - սընցուցած, զարձած են անուժ: Եկէ՛ք եւ միացէ՛ք մեզի: Աստուծոյ հրամանով եւ օգնութեամբ մեր սենտիքան պիտի հզմէ զործադրոլ կամքը»:

Հեռատեսիլի ամբողջ չրջագիծը պրաւոզ՝ իրար վրայ ելած զոյգ մը սիրահարներու արտայայտիչ տեսարաններով, անոնք վաստած են իրարու հանդէպ ունեցած յարգանքն ու համերաշխութիւնը, սէրն ու իրար զօդումը:

Անհատատ աշխատաւորնե՛ր, մի՛ վախնաք այլեւս զործադրոլ սպառնալիքէն: Հաւատացեալներն ու Աստուած, այսուհետեւ պիտի պայքարին ձեր չահուն եւ իրաւունքներուն համար:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

ԽՄԲ.- Մայիս 22-ի մեր թիւով (Ա. էջ) արձագանգ կը հանդիսանայինք միջ - հայկական այն ցաւալի միջադէպերուն, որոնց հետեւանքով մէկն ալ մեռած էր: Նոր ստացանք հետեւեալ պաշտօնական տեղեկագիրը, որ երկարապատում նկարագրելով հանդերձ անցուդարձը, ոչ մէկ լուսաբանութիւն կուտայ բուն դրդապատճառի մասին, նոյնիսկ *«Ի՞նչ էր զրզռպատճառը»* խորագրուած բաժնին մէջ, որ *բաներ* մը կ'ըսէ *բան* մը չըսելով: Այնուամենայնիւ նոյնութեամբ կուտանք, քանի որ ան պաշտօնական հանգամանք ունի եւ պատասխանատու կազմակերպութեանց կնիքը կը կրէ, եթէ նոյնիսկ բովանդակութիւնը տեղեկագիր մը աւելի թերթօնի տպաւորութիւն կը թողու, դրժբախտաբար:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ռ.Ա.Կ.Ի ԵՒ Հ.Ե.Մ.Ի ՄԻԱՑԵԱԼ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ՄԱՅԻՍ 19, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 7·30-ԻՆ ՊԱՏԱՀԱԾ ՅԱՒԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Երուսաղէմի հայ համայնքը իր վերջին հինգ դարու պատմութեան մէջ վկայեց ցաւալի եւ աներեւակայելի դէպք մը որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի, Մայիս 19, երեկոյեան ժամը 7·30-ին, երբ խումբ մը երիտասարդներ՝ Հ.Ե.Մ.Ի անդամներէն, Ակումբէն ճամբայ կ'ելլեն դէպի բնակավայրը ընկեր Յակոբ Աւագեանի, «անցած ըլլալու» այցելութիւն մը տալու իրենց երկու մանչ զաւակներուն՝ Արտաշէսի եւ Օշինի, որոնք մէկ գիշեր առաջ, իրենց տան մուտքին մօտ պաշարուած էին, նոյն չէնքի մէջ բնակող Յովհաննէս Աբրահամեանի եւ իր քրոջ երեք զաւակներուն՝ Յակոբ, Յարութիւն եւ Վրէժ Նահապետեանի կողմէ եւ ենթարկուած էին ամենավայրագ յարձակումի մը. տեպատարափ, անդութ, Թրքամայել հարուածներու աննկարագրելի ծեծի մը եւ միաժամանակ բարձրաձայն սպառնալիքներ, զունաւոր հայհոյանքներ եւ ճիչեր...: Ինչ ընկեր Յակոբ Աւագեանը եւ Տիկինը՝ Վարդուհի եւ իրենց կրտսեր - րդագոյն մանչը եղիշը այդ ապմուկի ճայնէն սարսափած կը վազեն դէպի պատուհան (4-րդ յարկ) եւ կը տեսնեն որ իրենց երկու զաւակներն են որ անգթօրէն ծեծ կ'ուտեն չորս բարբարոսներու կողմէ: Ինչպարուած՝ Տէր եւ Տիկին Աւագեան լալագին կ'ապաչեն, կը պաղատին վերէն որ վերջ տան այդ վայրագ հարուածներուն, սակայն ոչ մէկ արդիւնք: Եղիշ անմիջապէս հեռաձայնով օգնութիւն կը խնդրէ ոստիկանութենէն, որ բաւական ուշ կը հասնին եւ կը ձերբակալեն բոլոր խնդրոյ առարկայ անձերը. չորս ծեծ քաշող «հերոսները» եւ երկու պատանի ծեծ ուտողները:

Ուրեմն՝ քաջալերուած ոստիկանութեան ներկայութենէն, Ընկ. Յակոբ Աւագեան վար կը չտապէ տունէն եւ կը միանայ դէպի ոստիկանութիւն ուղղուած խումբին: Ինչ մարդը ականատես կ'ըլլայ իր երկու մատղաչ ու պեղեցիկ պատանիներուն՝ Արտաշէսի եւ Օշինի այլանդակ դէմքերուն եւ իրենց մարմնին վրայ կրած զանազան մասերու անտանելի ցաւերուն պատճառած անզուսպ լացն ու հեկեկանքը:

Ոստիկանութիւնը իր հարցաքննութիւնները կատարելէ ետք, Ընկ. Յակոբ Աւագեանին կ'ըսէ որ կամ բոլոր խնդրոյ առարկայ անձերը բանտ կը մնան 48 ժամ եւ կամ տեղւոյն վրայ կը հաշտուին եւ ապատ կ'արձակուին: Ուրեմն՝ բարի հայրերնին, նկատի ունենալով որ այս պատանիներուն հետ կարելի չէ չափուիլ, որովհետեւ ամէն գիշեր տան ճամբուն վրայ կրնան այս կամ այն տղուն վնաս հասցնել, կ'որոշէ եւ կը պարտադրէ իր զաւակներուն որ հաշտուին եւ տուն վերադառնան:

Յաջորդ առաւտ, Երկուշաբթի, Մայիս 19, Արտաշէսի եւ Օշինի վրայ այս վայրագ եւ բարբարոսական յարձակումը եւ անխնայօրէն չորս հոգիով այս երկու տղոց կրած ծեծը, խեղճ հօրը եւ մօրը ականատես ըլլալը եւ սրտաճմլիկ այդ տեսարանը, որուն ականատես եղած էին վանքապատկան 4 յարկանի նոր շէնքին մէջ բնակող 24 հայ ընտանիքները, ամբողջ պատրիա խօսակցութեան նիւթ դարձած էր:

Երուսաղէմի հայ ժողովուրդը վրդոված էր նման բարբարոսական արարքէ մը, որ տեղի ունեցած էր այն անձերուն կողմէ որոնք այսօր 2 տարիներէ ասկի է որ ամբողջ հայ պաղատիը քանեցուցած են՝ անհատներ եւ նոյնիսկ ընտանիքներ ամբողջ մտանելով, սպառնալիքներ կարդալով, զործի պացող կամ տուն վերադարձող անհատներու ճամբաները կտրելով, բոլոր անոնց որոնք դէմ եղած են կամ արտայայտուած են իրենց մասին, իրրեւ պաղատիոս հայ համայնքի խորհրդարանին անդամներ, անկախ եւ անվախճան արարքներու պատասխանատու անձեր:

Ուրեմն՝ երկուշաբթի իրիկուն, Հ.Ե.Մ.Ի ակումբը լսած սովորականին յաճախող երիտասարդ անդամները կ'որոշեն իրենց Հ.Ե.Մ.-ական վիրաւորուած ընկերներուն տունը այցելութեան երթալ՝ անցած ըլլալու՝ սուրճ մը խմելու նպատակով, որովհետեւ լսած զրպիներուն՝ խնդիրը չատ դէշ կերպով ընկճուած վիճակի մէջ էին ամբողջ օրը: Երեկոյեան ժամը 7·30-ին խմբովին ճամբայ կ'ելլեն: Երբ կը հասնին նոր չէնքի մուտքին, արդէն իրենց դիմաց կը տեսնեն նոյն տղոց եւ բոլոր անհատներ եւ նոյնիսկ բարի մարդիկ, որոնք ականատես եղած էին տեսարանին: Ամէն մէկ խօսքով կատարեալ պատերազմական ճակատ: (Այս անխիղճ զազանները նոյնիսկ բարեկամներու այցելութիւն մը կ'ուզեն արգելել զաղտկի ուժով: Իրենց վերջին երկու տարիներու հայ ժողովուրդին մէջ եղած արտայայտութիւնները եղած են. «Աչք պիտի կորնչ, մը դիմաց ուրէ Հայ չի կրնար կենալ, մը դէմ խօսողին դասը կուտանք, կառավարութիւնը մեր կողքին է, մենք ինչ որ ընենք բանտ չենք պառկիր», այս ձեւի քարոզչութիւններ եւ յոխորտանքներ՝ որքան որ կ'ուզէք):

Անշուշտ Հ.Ե.Մ.ի անդամները անմիջապէս ինքնապաշտպանութեան կ'անցնեն: Կռիւը կը տեւէ մօտաւորապէս 2-3 վայրկեան: Մեր անդամները կը յաջողին բոլոր ճման կազմով վերադառնալ տուն: Մեր անդամներէն կային բաւական լուրջ վիրաւորեալներ: Ամէնէն ծանրը եւ լուրջը Յակոբ Փանոսեանն էր, որուն գլխուն վրայ մի քանի ճեղքեր բացուած էին եւ անկարող էր ոտքի վրայ կենալու, ամբողջ երեսը արիւնով ծածկուած էր: Ուրեմն՝ անմիջապէս պէտք եղած նախնական զարմանումները կատարուեցան եւ բարեկամ մը՝ Յակոբ Նալպանեան յանձն առաւ զինք անմիջապէս հիւանդանոց հասցնել: Յակոբ Հալաճեանի ճակատի ոսկորը կոտրած էր, Ռոպէրթ Գարակէօզեան ճակատէն հարուածած կերած էր, Վարդան Քահքէճեան գլուխէն եւ մի քանի տեղերէ վիրաւորուած էր, Ժիրայր Քահքէճեան գլուխէն եւ ոտքէն, Սեւան Աւագեան գլուխէն: Անշուշտ տակաւին հաշուի չենք առներ պատահարներու բազմաթիւ հարուածները որոնք դրեթէ չհամաեսող չէր մնացած:

Միւս կողմէ ոստիկանութիւնը երուսաղէմի հին քաղաքի բոլոր դռները գոցեց, երթեւեկը զադրեցուց եւ միայն զինուորական ու ոստիկանական ինքնաչարժուներն եւ «Խմպուլլընս»ները կը չտապէին դէպի նոր չէնք՝ բուն կռիւին վայրը: Ուրեմն հոն զտնուող վիրաւորները անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուեցան: Ռուսիոյի եւ հեռատեսիլի կայանները յայտարարեցին որ այս կռիւին իրրեւ արդիւնք վեց վիրաւորներ կան հիւանդանոցներուն մէջ, որոնցմէ մէկուն կացութիւնը լուրջ է: Երկու ժամ եւս զարձեալ ոստիկանի եւ հեռատեսիլի լուրերուն մէջ յայտարարուեցաւ որ այդ ծանր վիրաւորեալներէն մէկը, անունն է Գէորգ Բանիկուրը մեռաւ, անունն է Գէորգ Բանիկեան, 46 տարեկան, ոսկերիչ, կը բնակէր Հայոց նոր չէնքին մէջ, որուն տան առջեւ տեղի ունեցաւ կռիւը:

Կէս գիշերէն ետք ոստիկանութիւնը վանք եկաւ եւ չորս անձեր պահանջեց. Վարդան Քահքէճեան, Ժիրայր Քահքէճեան, Ռոպէրթ Գարակէօզեան եւ Յակոբ Փանոսեան: Միայն Պատրիարք Սրբազանի համաձայնութեամբ էր որ առաջին երեք անձերը յանձնուեցան, իսկ Յակոբ Փանոսեանը տակաւին հիւանդանոցին

ՆՈՒՆԱՐ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐՎԱԾՔՆԵՐԸ

Ամյան 17· - Շարքի մեկնումը Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի նիստերի դահլիճից, ձախից՝ Ժան Ժորեսը, աջից՝ Ժան Ժոլասը, ձեռքերը գրպանները խրած, ոտքերը՝ միմյանց խաչած, ինչպես միշտ, ծխում է իր հայտնի ծխամորճը։ Ժան Ժորեսը ֆրանսիական սոցիալիստական շարժման ամենանշանավոր գործիչներից էր։ Նա ծնվել է 1859 թ. հոկտեմբերի 3-ին, Կաստր քաղաքում։ Ուսանելով Փարիզի Նորմալ դպրոցում, նա ստացել է փիլիսոփայության դոկտորի աստիճան։ Ժան Ժորեսը ֆրանսիական սոցիալիստական շարժման ամենանշանավոր գործիչներից էր։ Նա ծնվել է 1859 թ. հոկտեմբերի 3-ին, Կաստր քաղաքում։ Ուսանելով Փարիզի Նորմալ դպրոցում, նա ստացել է փիլիսոփայության դոկտորի աստիճան։ Ժան Ժորեսը ֆրանսիական սոցիալիստական շարժման ամենանշանավոր գործիչներից էր։ Նա ծնվել է 1859 թ. հոկտեմբերի 3-ին, Կաստր քաղաքում։ Ուսանելով Փարիզի Նորմալ դպրոցում, նա ստացել է փիլիսոփայության դոկտորի աստիճան։

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՐՎԱԾՔՆԵՐԸ

(Հվճվ)

ՄԵՆՈՒՎԱԾՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ

ՀՈՂ

Ա. ՀԱՄԱՅԵԱՆ

Տպագրված Վ. Ա. Ալիխանյանի անվան Երևանի պետական արխիվի տպարանում

Պատվեր 48

Ամյան 12, - 1986, - Թվ 3

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ստեփանեան Սիրեկեան եղիայի, ծնած 1909-ին Միկոյեանի շրջան Բաչքեանդ գիւղ: Զինքը կը փնտռէ իր զաւակը՝ Անժելա Ստեփանեան Սիրեկանի, Պարոնեան փողոց, թիւ 28, բն. 6, Երեւան: Իրմէ լուր չկայ պատերազմէ ի վեր, բայց ծանօթ է որ վերջին անգամ Ֆրանսա գտնուած է:

ՔԱՀԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Յունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Յունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝

ՔԱՀԱՆ ՀՆՋԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քահանայներու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝

LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել՝ 48 78 88 70 *թիւին:*
Ճաշագին՝ 120 ֆ.: *Փոքրերու* 60 ֆ.:

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՍ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱԾՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— Ambiance arménienne —
Jeux divers

SUPER-TOMBOLA

avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

MARSEILLE
la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE
Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e
Participation : 150 F
Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Յունիս 29, կէսօրէ հետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:
Պար, - երգ, - մրցանակաբաշխութիւն, - ամակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:
Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

A l'occasion de la parution de la traduction française du roman de

Kostan ZARIAN

LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
(éd. du Seuil)

émission sur radio ASK (98,5 Mh)
LE SAMEDI 14 JUIN
de 15h à 15h45
avec Pierre TER-SARKISSIAN

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Յունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի տօնին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոյ հանգիստեան համար:

Եւ ի մասնաւորի՝

ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՏԱԹԻ

հոգւոյ հանգստեան համար:

ՍԷՆ - ԹՎԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Յունիս 15, կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Ա-ռաքելական եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները· Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար:

Իւզպաշի· - Տէր եւ Տիկին Միսաք Շըուռեան 100, Տէր եւ Տիկին Անթուան Ջաքարեան 100, Տիկին Թագուհի Ճնտիկեան 200, Ազնաւուրեան ընտանիք 100 ֆ., Տիկին Աճէմեան 100, Տիկին Ճէվիլեան, Կոտրճեան 100, Տիկին Վարպետեան 100, Տէր եւ Տիկին Նազարեան 150, Տէր եւ Տիկին Տրդատ Տէր - Պօղոսեան 200, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թաչճեան 100 ֆ.:

Քէսթիկեանի մահուան առթիւ· - Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Եղիազարեան 200:

Թուլումճեանի հոգ·ին· - Տիկին Փարիզ Թուլումճեան 100, Տիկին Ազատ Ճըլըզեան 200 ֆ., 100 ֆ· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 100 ֆ· եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբին, Ժապ Շէյխ - Լէքեան ընտանիք 100 ֆ., 100 ֆ· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, 100 ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին, 100 Հ.Բ.Ը.Մ.եան, Ժապ Հասբիկեան 100 ֆ., 100 ֆ· Հ.Բ.Ը.Մ.եան դպրոցին, Վարուժան Պոզաճեան 5000 ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին, Ֆիլիփ եւ Նուպար Փափազեան 500 ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին, Նորայր Իշճի 200 ֆ· եկեղեցւոյ դպրոցին:

Յակոբ Տինգինի հոգեհանգիստին· - Այրի Տիկին Երջանիկ Տինգճի 400 ֆ., 300 Գուսան երգչախումբին, 300 ֆ· Համազգային դպրոցին:

Ադամեանի հոգեհանգիստին· - Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Պապայեան 100 ֆ., Օր· Հաճպազարճեան 100 ֆ., Տիկին Ադամեան 200, Տէր եւ Տիկին Ժան - Ժապ Ադամեան 100 ֆ.:

Թուզլաճեան - Բալամուտեանի հոգեհանգիստին առթիւ·· Տիկին Թուզլաճեան 500 ֆ., Բալամուտեան ընտանիք 500 ֆ.:

Մանուկեանի հոգեհանգիստին· - Սիրանոյշ Մանուկեան 100 ֆ.:

Գափամաճեանի թաղման առթիւ· - Տիկին Էլիզ Զրբաշեան 300 ֆ· Վենետիկի Մխիթարեաններուն, Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեան 200, Տէր եւ Տիկին Ժան Թերփիեան 200, Տիկին Գափամաճեան 500, Տէր եւ Տիկին Շարլ Կուրտիկեան 500 ֆ.:

Զօրիճեանի թաղման առթիւ· - Տէր եւ Տիկին Խուպիկեան 200 ֆ., 100 ֆ· Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին, Ասլանեան, Աբրահամեան եւ Ծոլֆ ընտանիք - ներ 300 ֆ· Համազգային դպրոցին, 100:

Եավէրի հոգեհանգիստին· - Եավէր ընտանիք 300 ֆ.:

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԳԷՍ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կաթոլիկ Հաչէ Իսիի միօրեայ դպրոցի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 14, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 ռիւ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

Ֆրանսահայ Կաթոլիկ Հաչէ
Փարիզի մասնաճիւղ
Միօրեայ դպրոցի տարեվերջի

Հանդէս

Կիրակի, Յունիս 15, ժամը 15·30-ին՝
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier

Ներս կ'առնուի՝ վճռեալ ընկերուհի՝
Արշալոյս Թադէոսեան
Շրջ· վարչութեան առենապետուհի՝
Հէլէն Մերճանեան

Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, զուարճ:

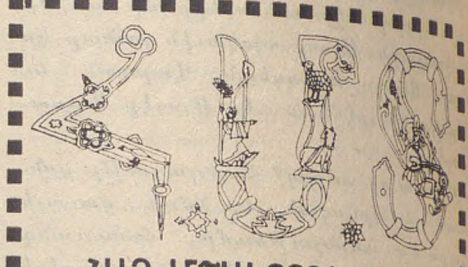
ՌՈՒԲԷՆ ՍԵՒԱԿ

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ (1985)
պաշտօնական յանձնումը
ՊՐ. ԳԷՈՐԳ ԳԱՊՈՒՌՃԵԱՆ-ի
«Ռուբէն Սեւակի Վերջին Օրերը»
Թատերական երկին համար:
Հովանաւորութեամբ՝
Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան
Տեղի կ'ունենայ ընդունելութիւն մը ներկայութեամբ նահատակ բանաստեղծի զաւակներուն՝ Շամիրամ-ի եւ Լեւոն-ի, Ուրբաթ, Յունիս 13, ժամը՝ 20·30-ին:
Հայ Մշակոյթի եւ Արուեստի Կեդրոնը՝
6, cité du Wauxhall, 75010 Paris
Métro République

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Յունիս 14, ժօն է Գիւտ Նշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին Մերոյ:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE

de la Maison de la culture arménienne de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE

à la Maison de la culture arménienne de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— Buffet — Ambiance arménienne —
Entrée libre

Tombola exceptionnelle

au profit de la Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
ZAREH MUTAFIAN
NORIKIAN
PAPAZ
PARKEV
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :

BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
13
VENDREDI
13 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.246
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.246

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅի նոր կառավարութիւնը, չհրաժարելով հանդերձ ապատոհանի իրաւունքէն, որ Ֆրանսայի պատմական լուկրումներուն եւ աւանդութիւններուն հիմնաքարն է, այլ կարգադրութիւններով, կը զժուարացնէ օտարներու ապօրինի մուտքերը եւ կը դիւրացնէ արտաքսումները: Այս նոր կարգադրութիւններն ալ լարդել տալու համար, ոստիկանութեան լիազօրութիւնները կ'աւելնան: Պատուհան Խորհուրդին վերապահութիւններն են, որոնք պատճառ եղան կառավարութեան նահանջին, ինչ կը վերաբերի ապատոհանի հարցին: Այն օտարը, որ Ֆրանսա կուգայ եւ կ'ուզէ մնալ, պէտք է եկամուտը արդարացնէ: Եթէ առանց արտօնութեան Ֆրանսա գտած անձ մը 12 ամիս բացակայի, վերադարձին նոր ժամանողի մը վիճակին մէջ կը գտնուի: Արտաքսման հրամանագիրները գործադրելու համար ալ, ոստիկանութիւնը պիտի փոխարինէ արդարադատութիւնը: Այն օտարականը որ «Հանրային կարգին համար սպառնալիք մըն է» կրնայ արտաքսուիլ:

ԼԻԲԱՆԱՆԸ, որ ամէն օր նոր բան մը կը տեսնէ 11 տարիէ ի վեր, այս անգամ ալ մարախներու արշաւանք մըն է, որ նմանը տեղծած է Ֆիրուզ Քէսրուանի «Փակելի շրջանները»: Աւելի ուշ, բնակութիւնը որոշ չափով հանդարտած է, տեղեկանալով թէ այս մարախներու տեսակը չատ վնասաբեր չէ, 1914ի «փոքրիկ» մարախէն աւելի անվնաս ցեղի մը կը պատկանի - Թերթիկոնիա Վիրիտիսսիմա -, բայց եւ այնպէս փորձանք մը աւելի է: Ռազմական ճակատի վրայ, Ամալէ չիներու եւ Պաղեստինցիներու կատաղի կռիւները զագրած կը թուին, չնորհիւ պարսկական միջամտութեան մը:

ՎԱՏՀԱՅՄ տեսակցութիւն մը տուած է «Ֆիկարո»ի, ուր իր անցեալին մասին կ'ըսէ թէ ան «պարկեշտ» է, պատերազմի տարիներուն քան տարեկանէն քիչ վեր չէ եւ ոչինչ կրնար վճռել: Ինչ որ ծանրակշիռ կը գտնէ մետիաներու դիրքն է: Անոնք առանց սասուելու կ'իւրացնեն ինչ որ Հրեայ համագումարը կ'ըսէ կամ չնի - եորք Թայմզ»ը կը գրէ: Մօտաւորապէս նմանօրինակ բաներ ըսած էր մամուլի ասուլիսի ընթացքին, բայց Հերրհաններ տեղի չեն տար եւ Արտաքին Նախարարը չեշտած է թէ «այս մարդը չի կրնար մնալ պետութեան մը պլուխը, որ ինքզինքը լուսաւոր կը նկատէ»:

MUNDIAL

—×—

Զորեքշաբթի օրուան խաղերու արդիւնքներն են. .

(Ֆ) խումբէն. - Անգլիա յաղթեց Լեհաստանի (3 - 0) եւ Մարոք՝ Փորթուգալի (3 - 1):

(Բ) խումբէն. - Փարակուէյ հաւասար մնաց Պելժիոյ հետ (2 - 2), իսկ Մեքսիքա յաղթեց Իրաքի (1 - 0):

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՀԱՑԵՐՈՒ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆԸ ԵՒ «ՁՈՒՄՀՈՒՐԻՑԷԹ»Ի ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

«ՋԱՆՔ ՊԻՏԻ ԹԱՓՈՒԻ ՈՐ ԲԱՆԱՁԵՒԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎԵՐՑՈՒԻ» Կ'ԸՍԷ ՏԱՆՔԷՐԹ, ԵԶՐԱԿԱՑՆԵԼՈՎ ՀԱՆԴԵՐՁ ԹԷ ԱՆ ԲԱՆԻ ՄԸ ՉԻ ԾԱՌԱՅԵՐ...

Եւրոպայի Խորհրդարանի բաղաբական յանձնախումբի անդամ՝ հոլանտացի Տաուիէրք Անգարա այցելած է վերջերս եւ այս առթիւ, «Ձումհուրիյէթ» հարցազրոյց մը ունեցած է հետը հայկական ցեղասպանութեան բանաձեւին առընչութեամբ: Ծանօթ է որ, բաղաբական յանձնախումբին վերջին նիստը գումարուած էր Մայիս 26-ին (տես՝ «Յառաջ» Մայիս 28) կա չէ, բայց հարցը կարելի չէր եղած ծեծել, ի բացակայութեան վանտէմէօլպրուճի («պզտիկ պատմութեան» համար, յիշենք թէ նոյն օրը, կինը զաւակ մը կ'ունեցար...): Հոլանտացի քէ Գերման առաջարկներ ըրած էին՝ ցեղասպանութիւնը վերածել *ջարդի* կամ *ոդբերգութեան*: Բայց ա'յս Հոլանտացիին ըսածները կարդալէ ետք, վախ կայ որ այս ամբողջը վերածուի ... *կատակերգութեան*:

×

ՀԱՐՑՈՒՄ. - Ի՞նչ է Եւրոպայի Խորհրդարանի ընկերվարական խմբակին կեցուածքը, Հայերու ցեղասպանութեան պնդումները ներկայացնող բանաձեւին մասին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ· - *Պառակտուած վիճակի մը մէջ ենք: Ներկայիս մեծամասնութիւնը կը մերժէ «ցեղասպանութիւն» որակել 1915-ին Հայերու պատահածները: Այս պատճառով փոփոխութեան բազմաթիւ առաջարկներ արուեցան:*

Հ· - Ի՞նչ է ձեր անձնական կարծիքը:

Պ· - *Ըստ իս, թուրք կառավարութիւնը այսօր իր պաշտպանած տեսակէտներէն քիչ մը աւելի անդին պէտք է մղել: Շատ յամրաքայլ ընթացող բան մըն է այս: Այսուհանդերձ պէտք չէ պահանջել որ թուրք կառավարութիւնը ընդունի ցեղասպանութիւնը: Շատ դժուար է առուղել իրենց պատասխանատուութիւնները:*

Հ· - Ըստ ձեզի, ի՞նչ օգուտ կ'ունենայ նման բանաձեւ մը:

Պ· - *Լուրջ կասկածներ ունիմ, թէ այս խելացի դործ մըն է: Ըստ իս, վտանգաւոր անցեալին պատկանող հարց մը արծարծելու, աւելի տեղին կ'ըլլայ թուրքիոյ հետ չարունակել յարաբերութիւնները, մարդկային իրաւանց հարցին մէջ զարդացում արձանադրելու նպատակով ճնշում բանեցնելու համար: Ինդրոյ առարկայ բանաձեւը քաղաքական տեսանկիւնէ ճիշդ չեմ գտներ: Ջանք պիտի թափուի որպէսզի բանաձեւը ամբողջովին վերցուի: Ամէնէն խելացի գործը այս կ'ըլլայ: կարելի է այս արդիւնքին հասնիլ, սակայն չատ դժուար է ուժերու հաւասարակշռութիւնը չափել: Հայերու կողմնակից զօրաւոր լոպի մը կայ, կազմուած՝ յատկապէս Ֆրանսացի ու պելժ անդամներէ:*

Հ· - Եթէ նկատի առնենք ընկերվարական խմբակին հակումները, ո՞ր մէկը աւելի ծանր կը կշռէ:

Պ· - *Յատկապէս Սպանացիներու մասնակցութիւնէն առաջ, բնաւ չեմ կարծեր, որ մեծամասնութիւնը կողմնակից ըլլայ վանտէմէօլպրուճի առաջարկած ձեւին:*

Հ· - Թուրքիա չի ներկայացուիր Եւրոպայի Խորհրդարանին մէջ: Ըստ ձեզի այս պայմաններու մէջ որոշում մը տալ, հակասական չի՞ թուիր:

Պ· - *Եւրոպայի Խորհրդարանին մէջ ամբողջ աշխարհի հարցերը ձեռք կ'առնուին: Ակէ զատ, Եւրոպայի թուրք դեսպանատունները այս մասին մեզի տեղեկութիւն հայթայթելու համար դործօն աշխատանքի լծուած են: Ոչ պաշտօնական կարդ մը թուրքեր ալ մեծ դեր ունեցան: Ուրեմն Խորհրդարանի անդամները տեղեակ են հարցին. գիտեն թէ ինչ կ'ընեն:*

Հ· - Ամէն տեսանկիւնէ տիրապետա՞ծ են նիւթին:

Պ· - *Առնուազն կրնանք ըսել թէ լաւատեղեակ ըլլալու համար բաւարար փաստաթուղթեր ղրկուեցան իրենց:*

Հ· - Եւրոպական Խորհրդարանը գիտէ՞ թէ նման բանաձեւ մը ընդունելու պարագային ի՛նչ հակազդեցութիւն կ'ունենայ թուրք հանրային կարծիքը:

Պ· - *Ըստ իս, հոս իսկ է այս գործողութեան անմատութիւնը: Անմատութիւնը թերեւս քիչ մը ծանր արտայայտութիւն մըն է, ըսենք՝ քաղաքական ըմբռնումի պակասը: Խորհրդարանի դլխաւոր մտահոդութիւնը Թուրքիոյ մէջ մարդկային իրաւանց պարզած պատկերը պէտք է ըլլայ: Եթէ բանաձեւը վաւերացուի, դժուար չէ ենթադրել թուրք հանրային կարծիքին հակազդեցութիւնը:*

Հ· - Վաւերացումը ժխտական ազդեցութիւն մը չունենա՞ր Թուրքիա - Եւրոպա յարաբերութիւններու բնականոն ընթացքին վրայ:

Պ· - *Կարելի չըլլար ներկայիս ըմբռնել, թէ Հայերու ցեղասպանութիւնը ոչնկոչող տեղեկագիր մը վաւերացուելու պարագային, ինչ ազդեցութիւն կ'ունենայ Թուրքիա - Եւրոպա յարաբերութեան վրայ: Յունաստանի օրինակը նկատի առէք: Որպէսզի կարելի ըլլայ բնականոն դարձնել Թուրքիոյ եւ Եւրոպայի տնտեսական խորհուրդի յարաբերութիւնները, հարկ կ'ըլլայ, որ նախ կարդ մը թուրքերէն հարցեր լուծում գտնեն: Այս կացութեան եթէ աւելցնենք Հայերու ցեղասպանութեան բանաձեւ մըն ալ, հարցը բոլորովին անելի կը վերածուի:*

Հ· - Եթէ Եւրոպայի Խորհրդարանը վաւերացնէ նման բանաձեւ մը, հայ ահաբեկիչներու գործին պիտի չծառայէ՞ այս:

Պ· - *Երբ հարցը նկատի կ'առնուի, յայտնուղ ամէնէն վտանգաւոր ծալքն ալ այս մէկն է: Հայ ահաբեկիչներ անցեալին ահաբեկչութեամբ փորձեցին օրակարգի նիւթ դարձնել հայկական հարցը: Եւրոպայի Խորհրդարանը պէտք է ուշադիր վարուի ու արդելք հանդիսանայ նման բանաձեւի մը վաւերացումին, որպէսզի չմրաստանուի ահաբեկիչներու օգնական ըլլալով: Հոս չատ վտանգաւոր յարաբերութիւն մը կը յայտնուի, ու այս կապը կարելի չէ մէկընտէն վերցնել միմիայն ահաբեկչութիւնը դատապարտելով:*

Հ· - Խորհրդարանի ընդհանուր միտումը ի՞նչ է ներկայիս:

Պ· - *Ան է, թէ բանաձեւը ցեղասպանութիւն նշանակելիք ոչինչ պէտք է ունենայ ու կերպով մըն ալ մէկընտէն վերցուի: Իսկ եթէ ընդունուի փոփոխութեան առաջարկը, բանաձեւի պարունակութիւնը թուրք կառավարութեան անցեալի կեցուածքէն չատ տարբեր պիտի չըլլայ:*

Հ· - Ենթադրենք, որ բանաձեւը վաւերացուի Խորհրդարանին կողմէ ... ի՞նչ բանի օգուտ պիտի ունենայ:

Պ· - (*Ժպտելով*) - *ոչ մէկ բանի...*:

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի· ՑԱՆԿ

Պետրոս եւ Ցովիկ Եղիազարեան	3·000
Տիկին Զ· Դերձակեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Վ· Իսկիւլեան	1·000
Տիկին Լուիզ Սթամպուլեան	1·000
Պ· Ժ· Ադամեան	1·000
Ֆիլիփ Արաան - Գազազեան	1·000
Տիկին Մ· Պահարեան	1·000
Հրաչեան ընտանիք	1·000
Տէր եւ Տիկին Ժ· Շահինեան	500
Տիկին Ա· Պոտուրեան	500
Տէր եւ Տիկին Լ· Փաշապէզեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ· Ժ· Քէֆէլեան	250
Տէր եւ Տիկին Անրի Քէֆէլեան	250
Պ· Շառլ Տէօքմէճեան	200
Տիկին Ն· Եղիազարեան	100
Գումար՝	13·300
Նախորդ գումար՝	766·230
Ընդհ· գումար՝	779·530

ՍԱՐՃԱ

	ՏԻՐՀԱՄ
Վարուժ Ներկիզեան ընտանիք	5·500
Փիէր, Թոնի, Ապրահամ Քէօսէեան	10·000
Յարութ Տիրացուեան ընտանիք	2·000
Ժան Պարան ընտանիք	1·000
Վիգէն Քրիչէլեան ընտ·	300
Սամուէլ Պէքարեան	300
Սեդրակ Մէչճեան ընտ·	500
Վաչէ Տիքիճեան ընտ·	5·500
Ցակոբ Գուլումճեան ընտ·	1·500
Զարեհ Թիւթիւնճեան ընտ·	2·000
Լեւոն Լիպարիտեան ընտ·	1·000
Գումար՝	29·600 տիրհամ
(շուրջ՝ 8·058 տոլար)	

Libellez vos chèques bancaires à l'ordre de :
C. I. C. A. M.
et les expédier à
C. I. C. A. M.
c/o Crédit Suisse
92, Champs-Elysées — 75008 PARIS

Ջերմապէս կը խնդրուի չէֆերը գրել *ՄԻԱՑՆ ՈՒ ՄԻԱՑՆ* վերոյիշեալ անունին եւ մանաւանդ ո՛չ «Յառաջ»ի անունով, հաշուապահական եւ *ֆիսքի* տարբական եւ հասկնալի պատճառներով: Այլապէս ստիպուած ենք վերադարձնել:

ԼԵՌՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ՇԱՒԱՒԻՂԸ՝ ՍԻՄՈՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Վերջին մէկ դարու Հայ Գրականութեան Պատմութիւնը պրպտողներուն համար դաղտնիք չէ այն իրողութիւնը, թէ հայրենիքէն Սփիւռք տարագրուող մեր գրողներէն շատեր, երկար տարիներ, իրենց գրիչը չարժեցին դեռ եւս մխացող հայրերնի աւերակներուն համար, օտար - րութեան արեւին տակ իրենց գժբախտութեան լաթերը չորցնող կարօտաբորբ հոգիներու յագեցման համար ու տակաւին՝ վերընձիւղուող նոր սերունդին մէջ Մեծ Եղեռնի ճամբան մի՛շտ լուսաւոր պահելու ու զայն յարուցեալ ժողովուրդի մը ամէնօրեայ տագնապներուն հետ չաղախելու ի խնդիր: Այսպէս է, որ 1930-ական թուականներուն Սփիւռքի մէջ հասակ առաւ սերունդ մը, որ սկսաւ պայքարիլ հացի եւ լոյսի համար ու այդ լոյսով ջահ նաց մեր սրտերուն մէջ ջերմացնել «Հայաստան, Երկիր Դրախտավայր»ը, անո՛ր համար ապրելու ու անով անանձել հաստատ վճռակամութեամբ:

Ահա այդ սերունդի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկն էր, Մարտ 24-ին Պէյրութի մէջ մահացած, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայութեան քաջ ծանօթ մտաւորականներէն, դաստիարակ, դրագէտ ու խմբագիր Սիմոն Սիմոնեան:

Ամբողջ 40 տարի հայ մշակոյթին ծառայած Սիմոնեանի վաստակը մեծ է ու անգնահատելի: Նախ՝ որպէս ուսուցիչ, Հալէպի մէջ թէ Պէյրութ, Անթիլիասի Դպրեվանքը, որու անդրանիկ շրջանաւարտներէն մին եղած է ինք, դասընկեր ունենալով երջանկայիշատակ Զարեհ Ա. Կաթողիկոսը: Ու երբ 1947-ին պաշտօնի կը կոչուէր նոյն այդ Դպրեվանքէն ներս, որպէս Հայոց լեզուի եւ մատենագրութեան ուսուցիչ, չունէր ու ոչի ալ կը փոխանցէր դասաւանդուած առարկային հետ միասեղ, մի՛շտ նկատի ունենալով հայրենասիրութեան ու ազգասիրութեան կայծերը նոր սերունդին մէջ բոցավառելու անհրաժեշտութիւնը: Առաւել եւս, գրելու շնորհ ունեցող պատանիներու հանդէպ մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է ան: Եւ այսօր, երբ Սիմոնեանի աշակերտած մեր միջին սերունդի եկեղեցականներէն ոմանք գրիչ կը չարժեն, ամէնէն առաջ իբե՛ն կը պարտին, իր ուսուցանողի ու խրախուսողի կամքին կը պարտին իրենց բնատուր շնորհքին արծարծումը:

Իբր հրապարակագիր, Սիմոն Սիմոնեանի վաստակը ի յայտ կուգայ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթ «Հասկ» ամսագրի եւ իր իսկ հիմնած «Սփիւռք» չաբաթաթերթի էջերէն: Առաջինը, որպէս եկեղեցական պիտելիքներու ու պատմա - բանասիրական աշխատութիւններու պիտանի չեմարան (1947 - 1955), իսկ երկրորդը՝ գլխաւորաբար գրական - գեղարուեստական բովանդակութեամբ (1958 - 1974) տասնեւհինգ տարիներ չարունակ գեղարուեստական ճաշակի մը բարձրացման օգտակար հանդիսանալով մէկտեղ, աստիճանաբար դարձաւ Սփիւռքի մտաւորականութեան խմբավայրը, ուր մեծերու կողքին իրենց արդար տեղը ունեցան նաեւ խոստումնալից նորերը՝ «Սփիւռք - Գարունականներ»ը:

Տակաւին, «Սփիւռք» չաբաթաթերթը ինք էր, որ հրապարակ հանեց Եղեռնի յիսնամեակի հարցը եւ առաջարկեց մը չակուած ծրագիրներ: Ինք է դարձեալ, որ մէջտեղ դրաւ Ղարաբաղի խնդիրը (60-ական թուականներու վերջերուն): «Սփիւռքն» է դարձեալ, որ իր արժանաւոր աշխատակիցներու փաղանգով ամէնէն շատ արծարծած է արտասահմանի հայութեան կենսական խնդիրները, ինչպէս՝ գաղութներու կազմակերպումը, սփիւռքահայ կեդրոնական մարմին մը ստեղծելու այնքան ատիպողական հարցը, հայկական դրամատուն մը հիմնելու խնդիրը եւայլն:

«Սփիւռք» չաբաթաթերթի աշխատակիցներէն կրնանք յիշել, Սիմոնեանի իսկ բառերով «թանկագին ու հաւատաւոր բարեկամները» կարօ Փոլատեան, Զարեհ Որբունի, Նշան Պէշիկթաշլեան, Բիւզանդ Եղիայեան, Սեդրակ Զաւէն, Նշան Խոշաֆեան, Հրանդ Սիմոնեան, Ստեփան Շահպազ, Պարոյր Մասիկեան, Խորէն Տէտէյեան, Գէորգ Աճէմեան, Գուտցի Միքայէլեան, բժիշկներ՝ Ահարոն Խաչատուրեան եւ Թորոս Թորանեան, Հայկ Ժամկոչեան, Արմէն Տօնոյեան, Արտակ Արք. Մանուկեան, Պօղոս Գուրեղեան, Վահանոյշ Թէքեան եւ ուրիշներ:

«Հասկ»էն ու «Սփիւռք»էն զատ, Սիմոն Սիմոնեան 1946 - 1947 թուականներուն Հալէպի մէջ խմբագրած է տեղւոյն Ուսուցչական Միութեան «Սեւան» Գրականութեան եւ արուեստի պարբերականը:

Իր գեղարուեստական ստեղծագործութիւնները, մեծ մասամբ պատմուածքներ, ամփոփուած են հետեւեալ հատորներուն մէջ. «Կը խնդրուի ... Խաչաձեւել», «Մխրատեա Ալանին Աղջիկը», «Լեռնականներու վերջալոյսը», «Սիփանայ Քաջեր» (երկու հատոր), «Լեռ եւ ճակատագիր»: Ունի նաեւ ընդարձակ վէպ մը՝ «Անժամանգրոս», բաղկացած աւելի քան 500 էջերէ: «Սիփանայ Քաջերը» հետաքրքրական դէմքերու եւ դէպքերու շրջթայ մըն է, պատմուածքներու տարազով: «Դէպի Էրզրում թուրք գնդապետի մը հետ», «Խմբապետ Ղազարի դաւաճանութիւնը», «Հայ մը», «Վարագոյրին երկու կողմերուն վրայ» եւ այլ պատմուածքներ, որոնք կը մտնեն «Սիփանայ Քաջեր»ու կողքին տակ, նախապէս լոյս տեսած են «Սփիւռք»ի մէջ: Սիմոնեանի ոճը պարզ է ու գիւրըմբռնելի: Իր մշակած գրականութեան մէջ ամէն հունտ հրաշալիօրէն կը ծագկի, կ'ածի ու դեղեցկութիւններու կը տանի մեզ: Հայրենասիրութիւն եւ ազգայնութիւն են իր ապրումներուն մէկնակէտն ու թիրախը, որոնց անկրպետին մէջ իր գրիչը լուսաւոր կամարներու ճակատներուն վրայ կը քանդակէ հայ հոգիի ու հայ մշակոյթի վերածննդեան ու ծագկման թուականները:

1968-ին հրատարակուած «Լեռնականներու Վերջալոյսը» հատորը գեղարուեստական մշակումի տեսակէտէն կրնանք նկատել իր գլուխ - գործոցը: Հոն, Սասունցի գրողին ամբողջ էութիւնն է, որ կը յայտնուի: Գիւրքին պատմուածքներով հայ գրականութիւնը կ'ապրի հոգի եւ արեան արբեցութիւն մը: Իր հերոսները բացառաբար Սասունցիներ են, իրական մարդիկ, որոնց վրայ գրած է իրական պատմուածքներ: Նոյնիսկ անոնց անունները հեղինակը պահած է անփոփոխ, ինչպէս՝ Թոփալ Սահակը, Կեռմատայ Օվէնը, հնակարկատ Լեւոնը, Երկէն Աբթինը, Մանոն, Շեփէն, Մկրտն ու Լուսինը, որոնք Սեւ օր մը, 70 տարիներ առաջ, վար բերուելով իրենց լեռներէն, նետուեցան օտարութեան հորին մէջ, ուր ապրեցան իրենց յետ - միջօրէն ու վերջալոյսը: Այս մարդիկը իրենց չարժումին ու խօսքին մէջ պարզուկ, ազդին ազատութեան տեսիլքովը հրավառ, հսկայ պետութեան մը բանակին կուրծք պարզած, մա՛հը արհամարհող հերոսներ են: Աւերուած հին տաճարի մը սիւներն են անոնք, վիրաւոր, բայց դեռ կանգուն...:

Իր այս պատմուածքներուն ակնարկելով հեղինակը կը գրէ. - «Երբեք կարիքը չեմ զգացած դիմելու երեւակայութեան ու «գրական» հնարքներու, վասնզի անոնց կեանքերը ինքնին աւելի գեղեցիկ էին, լի ու իրաւ, աւելի անօրինակ ու յուզիչ քան որեւէ տաղանդաւոր երեւակայութիւն եւ վերստեղծում»: Հոն մեզի կը ներկայանան Սասունցի համեստ, առաքինի ու բարի մարդիկ, իրենց իւրայատուկ մտածելակերպով ու առօրեայով: Իր հայրենակիցներէն, հայրենաբնակ Սասունցի գրող Վաղարշակ Նորենց (մեռած 1973-ին) Սիմոնեանի ուղարկած իր նամակներէն մէկուն մէջ կ'ըսէ. «Լեռնականներու Վերջալոյսը գրական ճշմարիտ արուեստի գործ մըն է: Սասունցիների այդպիսի կերպարներ դեռ ո՛չ ոք չի պատկերել: Ես հիացած եմ այդ դէմքերով»: Իսկ Յաչիկ Դաշտենց կը գրէ. - Վերջալոյսը ըստ իս, քո բոլոր գրութիւնների արշալոյսն է՝ գեղարուեստական առումով»:

Սիմոն Սիմոնեան, թէ՛ իր պատմուածքներով եւ թէ գանազան տիպերով «Սփիւռք» չաբաթաթերթին մէջ լոյս ընծայած իր յօդուածներով մեզի բերաւ կորսուած Արեւմտահայաստանի բաբախող սիրտը հանդիսացող Տարօն Աշխարհի էութենէն մասնիկները, որոնց փառքը հիւսեց ինք իր բովանդակ կեանքի ընթացքին: Ու առանց Սասնոյ մէջ ծնած ըլլալու Սիմոնեան եղաւ հարազատ սասունցի մը եւ կրցաւ իր պատմուածքներով ազատագրել իր հայրենի բնօրրանը:

Սիմոնեան անսպառ չեմարան էր նաեւ Տարօնի բառ ու բանին, ու դէպքերուն: Իր անհետացումով քիչ մը բան կը տրժդունի Տարօնի Աշխարհէն, տակաւ կը ժանգոտին Սասնոյ ու Սասունցիներու պատմութիւնները, հետզհետէ կը պակսի հաւատքը՝ հանդէպ Մարաթուկի զօրութեան:

Որպէս բանասիրական աշխատանք, Սիմոն Սիմոնեանի մեղուաջան գործունէութեան թագն ու պսակը կարելի է նկատել իր հինգ հատորնոց հայ գրականութեան ծաւալուն եւ կոթողային գործը. «Հին Հայ Գրականութիւն» (Ե. - ԺԹ. դար), «Արեւմտահայ գրականութիւն» (1850 - 1915), «Արեւելահայ գրականութիւն» (1850 - 1918), «Խորհրդահայ գրականութիւն» (1921 - 1965) եւ «Գաղթահայ գրականութիւն» (1918 - 1965): Այս հատորներէն հրատարակուած է «Արեւելահայ Գրականութիւն»ը, Աստուածաշունչի նման հաստափոր մատեան մը, 835 էջերով, որ կը պարունակէ արեւելահայ 42 գրողներ իրենց կեանքով ու գործերով: Մնացեալ հատորները պատրաստ են տպագրութեան:

Սիմոնեանի յիշեալ աշխատասիրութիւններուն ակնարկելով, երգիծագիր Պարոյր Մասիկեան հետեւեալը կը պատմէ. «առիթով մը հարցուցի իրեն.

- Այդ հսկայ գործերը ե՞րբ կրցած պատրաստել:

Քմծիծաղով մը Սիմոնեան կը պատասխանէ.

- Հանգուցեալ բանաստեղծ Վահան Թէքէեան ինձի համար մասնաւոր տող մը գրած է...

- Ի՞նչ...

- «Կէս գիշերէն մինչեւ արշալոյս»...

Արդարեւ, Ալիշանեան աշխատութիւն մըն է, զոր գլուխ հանած է Սիմոն Սիմոնեան. աշխատութիւն մը, որ մասնայատուկ է վանականներու:

Սիմոնեանի գրական - բանասիրական պրպտումները լի յայտ եկած են Դպրեվանքի տարիներուն: Իր ուսուցիչներէն, Դպրեվանքի նախկին ուսումնապետ, վաստակաւոր մատենագէտ Բիւզանդ Եղիայեան հետեւեալը կը գրէ իր մասին. - «Սիմոնեան Դպրեվանքի իր դասընկերներէն կ'անջատուէր երկու արժանիքներով. մատենասիրութեամբ եւ գուարթամտութեամբ, յատկութիւններ զոր ան պահեց միշտ, իբրեւ մէկ մասնիկը իր բնութեան:

Սիմոնեան անչէջելի ծարաւ մը ունէր գիրքերու հանդէպ: Մատենադարանը իր իսկական բնակավայրն էր, իր «հանապազորդ հաց»ին կէսը անկէ կը ստանար: Ու երբ Բարգէն Կաթողիկոս իր անուան ակնարկել ուզէր «փոքրիկ բանասէր» կը կոչէր զինք, որովհետեւ այս տղան ամէն օր կուգար բանասիրական «պիւտ մը հոչակելու, դէմքը պայծառացնող երջանկութեամբ մը»: Տարիներ ետքն ալ, իր բանասիրական չնորհքները արժանաւորապէս գնահատողը պիտի ըլլար Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Յովսէփեան, որ զինք իր գործերու դասաւորման ու հրատարակութեան «գիտական աշխատող» անուանեց:

Սիմոն Սիմոնեան, իր գերն ու առաքելութիւնը արժեցուց նաեւ որպէս Հայոց պատմութեան ու Հայոց լեզուի դասագիրքերու հեղինակ: Իր պատրաստած դասագիրքերէն ոմանք մինչեւ այսօր կ'օգտագործուին Միջին - Արեւելեան հայկական կարգ մը դպրոցներու մէջ:

Սիմոնեան երեւոյթ մը եղաւ: Հայ գրականութեան ու հայ մշակոյթին նուիրուած ֆեռայի մը, լեռնականներէն սեւրած վերջին ճառագայթ մը, պայծառ դիմագիծով, նման այն արձաններուն, որոնք ո՛ր կողմէն ալ դիտուին առինքնող են:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՒՈՑԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՀԻՆ ԷՋ ՄԸ

«ՀԱՑԵՐՈՒՆ ՕԳՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ»

ԽՄԲ. - Մեր ընթերցողներէն մէկն է, որ գտեր է սա հատով էջը, զոր մեր ուշադրութեան կը յանձնէ: «Երգիծական պատմութիւններ» խորագրուած այս գիրքը լոյս տեսած է, Սթէփըն Լիհոքի, հանգուցացի հեղինակին ծախիով, անգլերէն, 1912-ին ու յետագային թարմանուած է փրանսերէնի Միշէլ Քրէթիէնի կողմէ: Կուտանք թարգմանաբար, վասնզի, եթէ նոյնիսկ խորագիրը չի բացատրուիր ներգրուած պատահարով, պատմութիւնը կը յարմարի մեր օրերու եւ մեզի վերաբերող բազմաթիւ ձեռնարկներու:

×

Տուկալվիլի ծուխին նիւթական գործերը, վեց ամիսէ խառնիխուռն են: Մասուրին մարդիկը կ'ուզէին մանաւորապէս մանակցիլ քաղաքը կառաւրուած հանդիսութեան, ի նպաստ Հայերուն, եւ այդ առընչութեամբ, որոշուած էր յատկացնել յաջորդական երեկոյթներու յատուկ պաշտամունքներու հասոյթը: Ամէն փայլ տալու համար այդ պաշտամունքներուն եւ քաջալերելու համար հատուցեալներու առատաձեռնութեան ըղձացումները, նոր երգէոն մը դրուեցաւ եկեղեցին: Երգէոնին վճարումը կարենալ կատարելու համար, որոշուեցաւ գործադնել ժողովրդապետարանը: Գրասենին տակոսը վճարելու համար, երգչախումբը երգահանդէս մը տուաւ քաղաքին հանդիսասրահին մէջ: Վճարելու համար հանդիսասրահը, Բարեսիրական ընկերութիւնը երեկոյթ մը կազմակերպեց կիրակնօրեայ դպրոցը: Երեկոյթին ծախքերը վճարելու համար հովիւը դասախոսութիւն մը կատարեց նիւթ առնելով. «Բաալիա եւ իր անցեալը», մոգական լապտերի ցուցադրութիւններով: Մոգական լապտերին վարձքը վճարելու համար, ժողովրդապետը եւ Տիկնանց յանձնախումբը թատերական ներկայացում մը կազմակերպեցին:

Ի վերջոյ, ներկայացման գեղեսները վճարելու համար, հովիւը որոշեց հրաժարիլ ժողովրդապետէն: Այսօր, հոս հասած ենք: Ինչ որ կ'ուզուի, անմիջապէս, հարկ եղած դումարը հաւաքել է ոսկի ժամացոյց մը նուիրելու համար ժողովրդապետին, որպէս յիշատակ: Անկէ ետք, յոյս կայ որ կարելի ըլլայ բան մը ընել ի նպաստ Հայերուն:

Միջանկեալ, Հայերը, քաղաքին Հայերը սկսան շատ անհամոյ զառնալ: Նախ այն Հայը կայ որ ներկայացման գեղեսները վարձած է: Պէտք է վճարել: Ետք կայ միւս Հայը, որ երգէոնը ծախած է եւ ան որ մոգական լապտերին տէրն է:

Յայտուն կերպով հնչուն դրամի պէտք ունին:

Ամէնէն ատիպողականը, այն Հայն է որ դրաւը առած է ժողովրդապետարանին վրայ: Ընդհանրապէս կը կարծուի որ, երբ հոգեւոր հովիւը սրտառուչ կոչ կ'ընէ անոնց համար, որոնք կը տառապին, այդ մարդուն է, որ կը խորհի ամէնէն առաջ:

Մինչ այդ ընդհանուր հանրային հանգանակութիւնը չատ դանդաղ կ'ընթանայ: Բայց, Մեծ Փողոցի վարի մեծ սալուքին տէրը եւ փոքր պլանիկով մարդը, որ կը վարէ Տուկալվիլ Միտուէյ փլեգրիս չատատառճեան եղած են իրենց նուիրատուութեանց մէջ:

ՍԹԻՓՐՆ ԼԻՀՈՔ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՆԻՒ ՃԸՐՋԻԻ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Սեսիլ Պրուքի կեդրոնի «Նազարեան» սրահին մէջ, Մայիս 4-ին, ներկայացուած է «Հայրենական զօրանջներ», խմբագրութեամբ եւ բեմադրութեամբ Ռիմա Քէչեանի: Մասնակցած են Մոնրէալի քէչեանի: Մասնակցած են Մոնրէալի քէչեան Մշակ. Միութեան «Նայիրի» պարախումբը եւ «Հայ բեմ» թատերախումբը: Արտասանութիւն, երգ, երաժշտութիւն, պար, բեմական ներկայացումով խանդավառութիւն ստեղծած են ներկաներուն մէջ:

ԽԱՂԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ

Նոր բան չէ խաղամոլութիւնը, Փարիզի մէջ կը խաղային Լուի ԺԴ., ԺԵ., եւ ԺԶ-ի շրջանին: Ո՞վ էր սակայն խաղամոլը:

Մեծ մասամբ օրինազանցներ անշուշտ, որովհետեւ խաղը արուեստած էր միայն կարգ մը պայմաններով. կարելի էր խաղալ մանր մէջ, բարեկամական փոքր շրջանակով մը միայն, կամ տանեակ մը խաղարաններու մէջ, որոնք արուեստական ունէին, եւ նաեւ կը գանուէին Փարիզի ոստիկանութեան հսկողութեան ներքեւ: Խաղը արգիլուած էր կրօնաւորներուն, եկեղեցականներու, կիներու եւ որդոց, եթէ այս վերջինները ընտանիքի պետին համաձայնութիւնը չունէին, եւ արքունի սպասարկուներու:

Քանի՞ խաղացող կար Փարիզի ու արքունիքին մէջ. դժուար է ճշդիւթ պատասխան մը տալ. սակայն որոշ է թէ անոնց քիւր աւելցած է ԺԷ. դարու կիսուն, ըղձագրամի, չահագիտութեան եւ գաւառէն դէպի Փարիզ տեղափոխութեան տարիներուն:

Արքունիքէն ներս, թագաւորէն մինչեւ ամենայատին պալատականը, գժուար էր գտնել դէմքեր, որոնք օրուան մէջ բազմաթիւ ժամեր չէին յատկացներ խաղալու: Իսկ մահի վրայ կը համբուրէին վտիտեան մեծատուն բնտանիքներ որոնք իրենց դուռը փակած էին խաղամոլութեան չորձանքին դէմ:

Գալով ժողովրդական համեստ խաւերուն. արդեօք հոն ի՞նչ էր խաղացողներու համեմատութիւնը: Պատասխանը այնքան աւելի փափուկ է, որքան կ'իջնենք ընկերային պատակարգի ու եկամուտի ստիճանէն վար:

Պալտոնեայ զանգուածը, ամէն պարագայի մոլի խաղացող էր: Կը խաղային գաղանի խաղավայրերու, խաղարաններու, ծխավաճառներու եւ պանդոկի սենեակներու մէջ: Ասոնց մաս կը կազմէին նաեւ խորհրդարանականներ, վաստականներ, նոտարներ եւայլն:

Յանուխպաններ ու վարպետ արհեստաւորներ կը նախընտրէին խաղարաններն ու tuyauէները. հակառակ անոր որ այս վերջիններէ ներս վճռապէս արգիլուած էր խաղը:

Ժողովուրդին մէջ կային տակաւին եւիստարդները՝ որոնց արգիլուած էր խաղարաններու մուտքը, եւ որոնք կը խաղային սակայն գպրոցը, փողոցը, եւ երբեմն նաեւ իրենց տուները:

Իսկ գալով կիներու, զանգուածային կերպով անոնց խաղացողներու մասնակցութիւնը, խաղի աշխարհին մէջ ԺԷ. դարու վերջաւորութեան ուշագրաւ դէմքը կը կազմէ: 1706-ին հրատարակուած «Ընտանեկան կեանքի պարտականութիւնները» հատորին մէջ կ'կսուի. «Այս անհիմն մոլութիւնը որ վարակած էր այրերը, հիմա տարածուած է կիներու մէջ. այնքան, որ անոնք կը մոռնան իրենց պարտականութիւնները, ամուսինները, զաւակները...»: Եւ սակայն խաղարանները փակ էին անոնց առջեւ ու կիները պէտք է գոհանային քանի մը գաղանի հաստատութիւններով, ծննդավաճառներով եւ իրենց տուներուն մէջ կազմակերպուած խաղերով: Մինչ Ընկերութեան վերին խաւերուն մէջ, կիները գրեթէ այրերու հետ նոյն կարելիութիւնները ունէին:

Ճիշդ է, որ Պետութիւնը արգիլած էր եկեղեցականներու մեծ մասին ամէն տեսակի դրամի խաղերը, եւ եկեղեցին ու աստուածաբաններ իրենց կարգին կ'արգիլէին խաղը բոլոր եկեղեցականներուն, սակայն այլ էր իրականութիւնը: Իշխանուհի Փալաթինի համաձայն Ռէյնի եպիսկոպոսը կէս ժամուան մէջ երկու հազար լուի կորսնցուցած էր կառքի մը մէջ, որ կը հետեւէր արքունի որսորդական թափօրին:

Եւ կար տակաւին մատուռականներու դասը. Տիւսօ, որ կը խոստովանի թէ խաղացող մըն էր ինքն ալ, կ'ըսէ թէ միաստրը խաւ մը չէին ներկայացներ անոնք: «Տասը բանաստեղծ կրնամ համրել, կ'ըսէ ան, մէկ գիտունի կամ փիլիսոփայի մը փոխարէն»:

Գաւառացիներ եւ օտարականներ եւս, որոնք ժամանակաւոր կերպով կը մնան Փարիզ, կը կազմեն խաղացողներու ոչ արհամարհելի խումբ մը:

Անոնցմէ չատեր խաղի կը նստին պաղտնի խաղարաններու մէջ, կամ նոյնիսկ ուղղակի ազնուականներու տուներուն մէջ: Երբեմն օտար երկիրներու պահակալներ կուգան խաղալու արքունիքին մէջ. ինչպէս՝ Անգլիոյ գահընկէց թագաւորն ու թագուհին: Իսկ դեսպանները, որոնք իրենց առանձնաշնորհում-ներէն կ'օգտուէին իրենց բնակարանները խաղարաններու վերածելու համար, բոլորն ալ խաղացողներ էին. անոնցմէ մէկն էր, օրինակ, Վենետիկի դեսպանը՝ Ճուսթինիանի: Խաղացողներու այս չարքը կարելի է աւելի երկարել, աւելցնելով սեղանաւորները:

Ինչո՞ւ արդեօք կը խաղային այս մարդիկը. մեծ մասը՝ որովհետեւ կը նեղուէին, ուրիշներ՝ կ'ուզէին աշխատանքէ հեռ հանդչիլ այդպէսով: Արքունիքին մէջ պէտք էր խաղալ, հաճոյք պատճառելու համար թագաւորին: Լուի ԺԶ. մեծ խաղերը կը նկատէր թէ՝ վարկ վայելելու միջոց մը, եւ թէ լաւագոյն ատիթ մը համախմբելու թագաւորութեան բոլոր մեծերը ու զանոնք կործանելու: Վերջապէս խաղը գարձաւ անհրաժեշտ պայման մը՝ գոնէ բարձր դասուն մէջ, բոլորովին առանձին չմնալու համար:

Ինչ որ ալ ըլլար խաղացողներու նեղը, տարիքը ընկերային ծագումը, ընդհանրապէս կրքոտ էին անոնք: Բրիտանական պագարիտնութիւնը տակաւին մուտք գործած չէր բարքերու մէջ եւ այսօրուան խաղացողները բաւական պիտի զարմանային տեսնելով իրենց պապերը - մէկն ըլլալով պալատականները - որոնք կը պոռային, կը վիճէին, բռունցքի հարուածներ կուտային, կը կըռուէին, իրարու մազ կը փետէին եւ կը պատռէին խաղաթուղթերը, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով խաղաթուղթ վաճառողներու: «Իր մոլութենէն բուժել խաղացող մը, կ'ըսէ Թատերագիր Տ. Ար Մոնչրնէ, կը նշանակէ լուսինը երկինքէն գետին իջեցնելու ձեռնարկել»:

Քաղուած՝ ՀԻՊՕՐԱՄԱ-էն

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ ՇԱՀԵԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Տարիներէ ի վեր, Փարիզի հայ գաղութին մէջ՝ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատմութեան եւ աւանդութիւններու մասին դասախօսութիւններու պակասը զգալի էր:

Հետեւաբար Փարիզի Սուրբ Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ Տիկնանց Ձանձնախումբը, երկու տարիէ ի վեր, Փարիզի Հայոց Առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկոպոս Նազլաչեանի հովանաւորութեան ներքեւ, ամիսը անգամ մը ժողովրդային լսարան կը կազմակերպէ Առաջնորդարանի սրահին մէջ: Դասախօսութիւնը, ժամը ճիշդ 20-ին կը սկսի եւ 21-ին կը վերջանայ: Որմէ ետք Տիկիններուն՝ սուրճով, պտուղի ջուրով եւ կարկանդակով պզտիկ հիւրասիրութիւնը, համեղի եւ մաերմիկ մթնոլորտ մը կը ստեղծէ:

Ժողովրդային Լսարանին նպատակը ոչ քրիստոնէութիւն քարոզել է, ոչ ալ անհատատներու հաւատք ներշնչել, այլ՝ պատրաստուած, կարճ եւ կոկիկ դասախօսութիւններով, բացատրել եւ սորվեցնել մեր եկեղեցական արարողութիւնները եւ աւանդութիւնները:

Դասախօսութիւնները հայերէն կ'ըլլան, սակայն անոնք որոնց հայերէնը տկար է, ի հարկին կրնան ֆրանսերէնով հարցումներ ուղղել եւ ֆրանսերէնով բացատրութիւններ ստանալ: Աքանչելի ատիթ մը՝ ոչ միայն մօտէն ծանօթանալու մեր ազգային եկեղեցական արարողութիւններուն եւ աւանդութիւններուն հարստութեան եւ գեղեցկութեան, այլ՝ նաեւ, զուարթ եւ չինիչ մթնոլորտի մէջ մայրենի լեզուին ընտելանալու:

Մայիս 29-ին, Յակոբ Սարկաւագ Պօղոսեան մեկնարանեց ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՅՈՐՀՈՒՐԴԸ եւ յետոյ, ինչպէս նախորդ լսարաններուն, Գիւտ Եպիսկոպոս, ունկնդիրներուն կողմէ ուղղուած հարցումներուն պատասխանեց եւ կարգ մը յաւելեալ բացատրութիւններ տուաւ:

Այս առթիւ անդրադարձայ թէ հակառակ զարմանալի տեսնելով իրենց պապերը - մէկն ըլլալով պալատականները - որոնք կը պոռային, կը վիճէին, բռունցքի հարուածներ կուտային, կը կըռուէին, իրարու մազ կը փետէին եւ կը պատռէին խաղաթուղթերը, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով խաղաթուղթ վաճառողներու: «Իր մոլութենէն բուժել խաղացող մը, կ'ըսէ Թատերագիր Տ. Ար Մոնչրնէ, կը նշանակէ լուսինը երկինքէն գետին իջեցնելու ձեռնարկել»:

Քաղուած՝ ՀԻՊՕՐԱՄԱ-էն

«ՈՉՆԻ»

- Ես իմ ուսանողներին արգելում եմ դիմայարդարուել, - ասում է մի դասախօս միւսին:

- Իսկ ես չեմ արգելում, նոյնիսկ պահանջում եմ կոպերը ներկել, յատկապէս՝ քննութեան օրերին:

- Ինչո՞ւ:

- Որպէսզի երկուս աստանալիս լաց չլինեն:

×

- Մայրի՛կ, - լաց լինելով եւ իր ամառային կօշիկները դէս ու դէն չպրտելով դառում էր հինգ տարեկան Արմիկը, - ես ձմեռնային կօշիկներ եմ ուզում:

- Ախր, Արմիկ ջան, ամառ է, ցուրտ չէ, ցեխ չէ:

- Քո գործը չէ, ես ցեխ կը գտնեմ...

×

ական գուտ հայկական մթնոլորտի մը մէջ մեծցած եւ ազգային երկրորդական վարժարան մը աւարտած ըլլալուս՝ հետեւաբար Պատարագի երկեցողութիւնը քիչ թէ չատ սորված՝ որքան քիչ բան պիտէի մեր Պատարագին Խորհուրդին մասին:

Օրինակի համար, սորվեցայ թէ ի՞նչ են Պատարագիչին, Սարկաւագին եւ Դպիրին գերերը. թէ Պատարագիչին գլխաւորումն ա՛լ մասնաւոր արարողութիւն մըն է. թէ ինչո՞ւ Պատարագին սկիզբը, Պատարագիչը Խորանէն կ'իջնէ եւ «Աչխարհ գալոցի» թափօրը կ'ընէ. թէ ինչո՞ւ երբ՝ «Մի ոք յերախայից...» երգուի, վերաբերումէն առաջ Պատարագիչը վրայի բոլոր արտաքին զարդերը՝ սաղաւարտն կամ չաթալթափդէն մինչեւ հողաթափները, խաչը, մատանին եւայլն կը հանէ եւ ձեռքերը կը լուայ. թէ ինչո՞ւ հաղորդութիւն առնելու համար պարտինք ծոմ պահել եւ մեր գլուխը ծածկել:

Մէկ խօսքով այդ իրիկունը, Պատարագը աւելի մատչելի գարձաւ թէ հաւատացեալ ներկաներուն եւ թէ անոնց որոնք եկեղեցի կուգան, պարզապէս ազգային պարտականութիւն մը կատարած կամ աւանդութիւնը յարգած ըլլալու համար եւ միշտ կը գանգատին թէ մեր Պատարագը երկար է եւ գրաբար ըլլալուն՝ անհասկնալի:

Շնորհակալութիւն Գիւտ Եպիսկոպոս Նազլաչեանի եւ Փարիզի Մայր Եկեղեցւոյ Տիկնանց յանձնախումբին՝ իր տեսակին մէջ՝ այս եզակի ձեռնարկին համար, ինչպէս նաեւ, և մանաւանդ, բոլոր դասախօսներուն որոնք անձնուիրաբար իրենց ժամանակը կը տրամադրեն այս խիստ չահեկան եւ չինիչ դասախօսութիւնները պատրաստելու:

ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԻՈՐԳԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՒԲԻՐ ՀԱՍՏԷՁԵԱՆ

Այո, ես պահած տեղէս չատ յստակ կերպով տեսայ. Արամիկը չխօսեցաւ ու գլուխը անդին դարձուց: Աչիկս լիճի յանկարծ յիշեցուց երազ մը զոր առաւօտեան դէմ տեսած էի ու յետոյ մոռցած: Հիմա երազը կը վերադառնայ ծայր ատենի յստակ գոյներով: Ա՛հ, սարսափելի երազ մըն էր այդ: Կարծեմ գայն տեսայ առաւօտեան դէմ, երբ աչքերս ի վերջոյ կրցայ փակել Տիկին Ալիսին գուրսը, նրբանցքին մէջ գլանիկ մը ծըծելէն ետք...:

Կը քալեմ բազմամարդ պողոտայի մը վրայ: Պողոտան ամէնօրեայ պողոտայ մըն է, բայց չեմ ճանչնար գայն: Գեղեցիկ ու արեւոտ օդ մըն է: Հակառակ ատոր գլխարկ կը կրեմ ու պայուսակ մը ունիմ ձեռքս: Ցանկարծ գլխարկս կը թռի գլուխէս: Զարմանալի: Բնաւ հով չկայ: Օդը կապարի նման անշարժ ու ծանր է շուրջս: Ի՞նչպէս եղաւ, որ գլխարկս թռաւ գլխէս: Բայց թռաւ եւ ահաւասիկ երկու քայլ անդին գետինը կեցած է: Կը վազեմ ու գետին հակելով կ'ուզեմ գայն վերցնել: Ճիշդ պիտի բռնեմ, գարձեալ կը թռի ու կ'երթայ երկու քայլ անդին: Կը չտաբխմ, չուրջս կը նայիմ: Ոչինչ: Ոչ ոք կը հետաքրքրուի ինձմով, ոչ ոք անբնական կը գտնէ դէպքը: Ես գարձեալ կը մօտենամ գլխարկիս, այս անգամ աւելի արագ քայլերով, ու կ'ուզեմ վերցնել գայն: Գլխարկը կրկին կը թռի ու կ'երթայ աւելի հեռու: Երկու անցորդներ կանգ կ'առնեն ու կը սկսին խընդալ: Ցանկարծ տղեկ մը կը վազէ ու գլխարկը վերցնելով ինծի կը բերէ: Ա՛հ, Ռուբիկս է, սիրելի Թոռնիկս: Ռուբիկ գլխարկը կ'երկարէ ինծի քաղաքավար ամօթխածութեամբ մը:

- Ռուբիկ, հոգիս, գուն ի՞նչ գործ ունիս հոս, կ'ըսեմ երջանկութեամբ:

Բայց Ռուբիկ չի ճանչնար զիս: Չի պատասխաներ ու գլուխը անդին դարձնելով կը հեռանայ...:

Արամիկն ալ այդպէս ըրաւ. գլուխը անդին դարձուց: Վերջին հաչուով, գլուխը անդին դարձնել՝ կը նշանակէ աչխարհը մերժել, աչխարհը ոչնչացնել ուզել: «Օօքթօրը իմացար, էհ՞, հոգիս, չարաթ մը վերջ գնդակ պիտի խաղաս»: Գլուխս անդին կը գարձնեմ ու ըսել կ'ուզեմ հետեւեալը. «Ոչ ատքթօր, ոչ գնդակ, ոչ ալ ուրիշ բան: Չիս հանդիսատ ձգելու, ուրիշ բան չեմ ուզեր»: Այս է որ կ'ընէ Արամիկ թերեւս սա պահուն: Ու երազը, զոր առտուան դէմ տեսած էի ու յետոյ մոռցած, հիմա այսպէս յանկարծ կը պայթի գլխուս մէջ: Կը զգամ որ ճակտիս վրայ քրտինքի կաթիլներ կը կուտակուին: Ի՞նչ կը նշանակէր այդ երազը: Պէ՞տք է որ խմաստ մը, ազդարարութիւն մը փնտռեմ հոն: Ինչ որ գարհուրելի է այդ երազին մէջ գլխարկիս թռիլը չէ: Ռուբիկ ինչո՞ւ գլուխս գարձուց ինձմէ Ռուբիկ ինչո՞ւ չճանչցաւ զիս. ահա հարցումը, որ քրտինքի կաթիլներ դոյացուց ճակտիս վրայ:

- Սաթենիկ:

- Այո, հայրիկ:

Սաթենիկ խնդոյն կը հեռանայ Տիկին Ալիսին քովէն եւ մօտս կուգայ:

- Ռուբիկը ի՞նչպէս է:

- Շատ լաւ է, հայրիկ: Քիչ առաջ բախ, չէ՞, քեզի պաչիկներ ղրկեց:

- Տունը ամէն ինչ կարգին է, չէ՞:

- Հարկաւ, ինչո՞ւ:

- Յակոբն ալ լա՞ւ է:

Սաթենիկ պահ մը կը վարանի, յետոյ կը պատասխանէ:

- Յակոբն ալ լաւ է: Բա՞ն մը կայ:

- Ոչինչ:

Ես չեմ մոռցած. անցեալ օր ալ Սաթենիկ պահ մը վարանած էր, երբ Յակոբին որպիսութիւնը հարցուցած էի: Սաթենիկ բա՞ն մը կը պահէ արդեօք ինձմէ: Նեղութի՞ւն մը ունի Յակոբ: Հիւա՞նդ է: Բայց անցեալ օր ալ այս նոյն հարցումին նոյն պատասխանը գտած չէի՞ ինքնաբերաբար. Յակոբ հիւանդ չի կըներ, եթէ ըլլար, Սաթենիկ հիմա այստեղ այսքան հանդիստ չէր նստեր, չէր չաղակրատեր օդէն-ջուրէն: Կը նշանակէ թէ ծանրակչիռ ոչինչ կայ տան մէջ: Եւ սակայն բան մը կայ: Ուրեմն ի՞նչ:

Ա՛հ, անտարակոյս տունէն հեռու ապրիլը իր սուգ գինը ունի: Հոս, այս հիւանդանոցին մէջ, տան մասին գիտեմ այն միայն ինչ որ կը պատմուի ինծի: Մնացեալը թողուած է իմ երեւակայութեանս: Երբ Սաթենիկ կը պատմէ թէ երէկ գիշեր «չատ համով տոլմա մը եփած էր ու Յակոբ խենթ եղած էր այդ տոլմային համար», իմ երեւակայութեանս մէջ յանկարծ կը գծուի մեր սիրելի տան հաչասենեակը, կլոր ու արճագոյն սեղանով, որուն կեդրոնը անպայման գարդարուած կ'ըլլայ եղանակի ծաղիկներով: Այն օրէն ասդին երբ Սաթենիկ չվտահաս գարձաւ ու առանձնեց տան պատասխանատուութիւնը, չեմ յիշեր ճաշած ըլլալ առանց ծաղիկի ճաշասեղանի մը վրայ: Որքան սէր ու գուրգուրանք կը գնէ ազջիկս այդ ծաղիկներուն վրայ: Եւ ի՛նչ հաճոյքով կը սպասարկէ օրուան կերակուրը, միշտ նորութիւն մը տրվելէ ու կիրարկելէ ետք իր սիրելի խոհանոցին մէջ: Այո, երեւակայութեանս մէջ կը գծուի ինծի այնքան ծանօթ մեր ճաշասենեակը, ուր կը հանդիսմ հիւրանդիցէն գէպի ճախ դառնալով:

(Շար. 49)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՑՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Տաթեւեան 200 ֆրանք կը նուիրեն Ռատիօ - Ապր-ին, Հոփիսիմէ Գեղեագեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ նուէրներուն համար, փոխան ծաղկեպսակի Յակոբ Աշըբեանի մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Զաւէն Քիւլճա եւ Միշէլ Պահատուրեան 500 Ֆ. (Սէն թէ-թիէնէն) Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գաբաճեան 200 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Էտուար Սաբաֆեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Թամամին Ս. Մեսրոպ կրթարանին 250 Ֆ.:

ԿՈՉ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Ինչպէս պիտէք անցեալ տարուան Օգոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն խանդաղատանքով 13 լիբանահայ չքաւոր երախաներ բերել տուինք Պէյֆոնթէնի մեր կայանը:

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները:

Երախտապիտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր գաղութը իր զանգուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախքը:

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքաւոր լիբանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, դէթ մէկ ամիս, մոռնալ ապօրէնայ զարճած ամբարիշտներն ու սպանութիւնները:

Աջդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր գաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք: Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կը ստանձնէ կազմակերպութիւնս:

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղղարկել. –

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 Paris

Կանխաւ շնորհակալութիւն:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ ՄԱՏԱՂ

Ցունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է:

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Կը հրաւիրուի ընդհանուր ներկայ ըլլալու միասին ազօթելու համար:

ԼՐԱՑՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

TELEVISION
FR3
DIMANCHE 15 JUIN à 21h25
LA MORT D'UN FONCTIONNAIRE
adapté de TCHEKOV
réalisation NAREK DOURIAN
avec TAXI

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին: Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները:

Ինքնաշարժներու ապատարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Ասնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆեռմէյ, Վիլփէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ:

Վարժարանը ունի պիչերօթիկի բաժին:

Դիմել անօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Raincy
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10-էն կէսօրէ ետք ժամը 5:
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէր - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան զաշտահանդէսը՝ Ցունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալի բարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ ազգային համփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԻՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

ՀԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ ԿՈՐՆՕՎԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Ցունիս 15, Հայրերու Օրուան օրին առթիւ, առաւօտեան ժամը 10-ին, տեղւոյն «Նօթրը - Տամ - ըը - լա - Տէլիվրանս» Ֆրանսական եկեղեցւոյ մէջ, պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝ ՄՈՎՍԷՍ Ա. ԱԶԿՐ. ՔՀՆ. ԳԱԼԷՆՏԻՐԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Աեւփանեան Սիբելեան եղբայր, ծնած 1909-ին Միկոյեանի շրջան Բաչքեանդ գիւղ: Զինքը կը փնտռէ իր զաւակը՝ Անժելա Սեւփանեան Սիբելեանի, Պարոնեան փողոց, թիւ 28, բն. 6, Երեւան: Իրմէ լուր չկայ պատերազմէ ի վեր, բայց ծանօթ է որ վերջին անգամ Ֆրանսա պանուած է:

A l'occasion de la parution de la traduction française du roman de

Kostan ZARIAN

LE BATEAU SUR LA MONTAGNE
(éd. du Seuil)

émission sur radio ASK (98,5 Mh)
LE SAMEDI 14 JUIN
de 15h à 15h45
avec Pierre TER-SARKISSIAN

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Ցունիս 15, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի ծոմին առթիւ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ, Փարիզի առաջնորդ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյ հանգուցեալ բարերարներու եւ հոգաբարձութեան անդամներու հոգւոց հանգչեցման համար:

Եւ ի մասնաւորի՝
ՍԱՄՎԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆԻ
ՏԻՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՏԱԹԻ
հոգւոց հանգստեան համար:

ԱԷՆ - ԹԷԹԻԷՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ցունիս 15, Կիրակի, առաւօտեան ժամը 10·30-ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայ Ազգային Եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցի պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

DIMANCHE 15 JUIN
de 10 h jusqu'aux chandelles

Grande Fête Champêtre

au profit du patronage
de l'église apostolique arménienne
St. Jacques de Lyon

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
Ի ՆՊԱՍՏ
ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

PARC COMMUNAL
de SATHONAY-VILLAGE
(Mairie) Itinéraire fléché
à partir de Fontaines-les-Maronniers

— Ambiance arménienne —
— Jeux divers —

SUPER-TOMBOLA
avec pour lots :
— 1 vélo de course
— 1 téléviseur portatif couleur
— 2 livres d'Arts
«Les Trésors d'Etchmiadzin»
TIRAGE LE MEME JOUR

MARSEILLE
la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise
UN DÉJEUNER
AU PROFIT DE L'ECOLE
Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e
— Participation : 150 F —
Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Ցունիս 15, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եւ Իսի - լէ - Մուլինոյի Սուրբ Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցիներուն մէջ կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն, ի յիշատակ՝ 1915 Ցունիս 15-ին Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ կախաղան հանուած՝
ՔՍԱՆ ՀՆԳԱԿԵԱՆ ԱՆՄԱՀԵՆԵՐՈՒՆ

Նահատակներուն յիշատակը յարգողները կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Նոյն օրը ժամը 13-ին, Հնչակեան քանի կախաղաններու յիշատակին, Ս.Դ.Հ.Կ. Փարիզի Շրջանի Վարիչ Մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամներն ու համակիրները հոգեճաշին՝ որ տեղի կ'ունենայ՝

LE BAALBEK
12-16, rue Washington, 75008 Paris
Տեղերը ապահովել. 48 78 88 70 *թիւին:*
Ճաշավճարը՝ 120 Ֆ.: *Փոքրերու* 60 Ֆ.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Իսիի միօրեայ գործի ամավերջին հանդէսը, Շաբաթ, Ցունիս 14, Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ: 45 րոպ տը լա Տէֆանս: Ժամը 15-ին:

Փափաքողները կրնան ներկայ ըլլալ քաջալերելու համար փոքրիկները:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչ
Փարիզի մասնաճիւղ
Միօրեայ գործոյի տարեվերջի

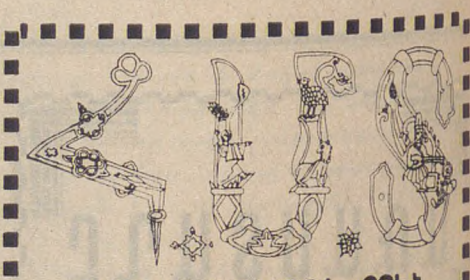
Հանդէս

Կիրակի, Ցունիս 15, ժամը 15·30-ին
17-21, rue Léopold Bellan, Paris 2e
Métro Sentier
Խօսք կ'առնեն՝ վեթերան ընկերուհի՝
Արշալոյս Թադէոսեան
Շրջ. վարչութեան առեներապետուհի՝
Հելէն Մերճանեան
Երախաները պատրաստած են երգ, պար, արտասանութիւն, դաւեր:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Ցունիս 14, ծոն է Գիւտ Նըշխարաց Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչիի Մերոյ:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
15, rue du 24 Avril 1915 — 69150 Decines

SPECTACLE DE FIN D'ANNÉE
de la Maison de la culture arménienne
de Décines
Vendredi 13 Juin à 20h30
sur le thème «La planète Arménus»
Chorale — piano — mimes
danses — exposition — diapo
à la Salles des Fêtes de Décines
Entrée 20 F
Soirée cloturée par un cocktail

×

GRANDE SOIRÉE
à la Maison de la culture arménienne
de Décines
le Samedi 14 Juin à partir de 20h30
avec la participation du chanteur
Georges TUTUNDJIAN
et l'Orchestre ANI
— Buffet — Ambiance arménienne —
— Entrée libre —

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS : 25 JUIN — 09 et 24 JUILLET — 06 et 20 AOUT
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. 42 - 61 - 51 - 13

Varoujan SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. 78 - 60 - 13 - 66

Jacques CHELELEKIAN
VOCA TOURS
10, ave. du Prado
13006 MARSEILLE
Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
14-15
SAMEDI-DIMANCHE
14-15 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.247
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.247

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ՞՝ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱՒԻ Ա.ՓՐԻԿԻ մէջ պաշարման վիճակի հռչակումը մեծ վրդովում առեղծած է ամէն կողմ, այսինքն նաեւ երկրէն դուրս: Այս վիճակը որոշուած է անորոշ ժամանակի մը համար եւ կը հռչակուի Սովէթոյի խորհուրդներուն տասնամեակէն չորս օր առաջ: Առաջին օրն արդէն, ոստիկանութիւնը հարիւրաւոր հարցաքննդումներու ձեռնարկած է: Ձերբակալուած անձերուն մէջ կան սենատքայի պետավարներ, կրօնաւորներ, քաղաքական պատասխանատուներ: Նախագահ Ռոթա, ի պատասխան համաշխարհային բողոքներուն, միշտ կ'առարկէ որ «զիրենք չեն հասկնար»: Խորհրդարանին առջեւ ալ յայտարարած է.- «Կ'ուզեմ ըսել աշխարհի յստակօրէն տեսանք թէ ինչ անցաւ - գարձաւ Անկոլա եւ Վիէթնամ: Ուրեմն, թոյլ չենք տար որ երեքհարիւրամեայ մեր ժառանգութիւնը պարապ տեղը քաոսին եւ անկումին խորանին վրայ դրուի»: Ֆոմընուէլի եօթը իմաստուններուն վարկեանն է որ եթէ Փրեթորիա յամառի իր դիրքին մէջ, ապագան՝ արեան ամէնէն մեծ լոգանքն է Բ. Աչխարհամարտէն ի վեր: Այս եօթները նշանակուած էին, Հոկտեմբերին, Հասարակապետութեան 49 անդամ երկիրներուն կողմէ խաղաղ լուծում մը գտնելու համար Հարաւ - Ափրիկէ: Պաշարման վիճակը հռչակուեցաւ այն օրը, երբ իրենց վճիռը պիտի հրապարակուէր: Ըստ այդ վճիռին, Փրէթորիա տրամադիր չէ ժողովրդավար ապագայի մը պատրաստութեան չուրջ բանակցելու եւ ուրեմն պէտք է անուեասական ճնշումները բարձրանան, առաջքն առնելու համար վաթթարագոյնին:

Ֆր. ՀԵՌԱՏԵՍԻԻ հանրային կայանները գործադուլի պիտի դիմեն Ցունիս 30-ին: Մուծիալը վտանգուած չէ...:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զբօսաշրջիկներու թիւը ութ հարիւր հազարի նուազում մը կը կրէ 1986-ին, Ֆրանսայի մէջ, իրրեւ հետեւանք ահաբեկչական արարքներու եւ ոոլարի անկումին (3 միլիոնի տեղ՝ 2 միլիոն 200 հազար):

ԳԻՆԵՐՈՒ ՑԱԻԵԼՈՒՄԸ միայն 0,2% նուած է Մայիսին, ինչ որ լաւագոյն արդիւնք մըն է Մայիս ամսուան համար, 1967-էն ի վեր: Կը թուի որ ելեկտրականութեան եւ կազի գիներու նուազումը նպաստած է կասեցնելու համար գրամաւոութիւնը:

MUNDIAL

Հինգշաբթի օր (Դ.) խումբէն Պրազիլ յաղթեց Իրլանտայի (3 - 0) եւ Սպանիա՝ Ալժերիոյ (3 - 0): Ութերորդ աւարտականներուն համար ուրեմն, այս խումբէն մասնակցողներն են՝ Պրազիլ եւ Սպանիա: Մէկ ութերորդ աւարտականներու առաջին հանդիպումները կը սկսին Կիրակի: Լէոնի մէջ Մորհ. Միութիւն կը մրցի Պելժիոյ հետ, Մեքսիքոյի մէջ՝ Մեքսիքա կը հանդիպի Պուլկարիոյ: Երկուշաբթի, Կուատալխարայի մէջ՝ Պրազիլի դէմ կ'ելլէ Լեհաստան եւ Փուէպլայի մէջ՝ Ալժերիան պիտի մրցի Ուրուկուէյի կամ Սկովտիոյ հետ (Ուրբաթ իրիկուն կը հղուէր):

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՎԱՐԴԱՏՕՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Աւելի քան եօթանասուն տարիներէ ի վեր Թիֆլիսի մէջ աւանդութիւն դարձած է Սայաթ Նովայի նուիրուած վարդատօնը: Արդարեւ, ամէն տարի, Մայիսի վերջին կիրակի օրը, Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ բակին մէջ, Սայաթ Նովայի գերեզմանին մօտ կը հաւաքուին անդրկովկասեան հանրապետութիւններու բանաստեղծները, մշակութային դէմքեր եւ բանաստեղծութեան սիրահարներ: Անոնք կուգան իրենց հետ բերելով վարդ մը՝ Սայաթ Նովայի այնքան սիրած ու գովերգած ծաղիկը, զոր կը դնեն անոր չիրմին ու կը խոնարհին անոր յիշատակին առջեւ:

Այս տարուան Մայիսը Թիֆլիսի մէջ անձրեւոտ եղած է: Անձրեւած է նաեւ տօնի նախօրեակին, երբ եկեղեցւոյ մօտիկ հրապարակին վրայ կը կառուցուէր բեմը: Բայց վարդատօնին օրը՝ առաւօտեան արեւը երեւցած է երկնակամարին վրայ: Մարդիկ եկած են ժամանակէն չատ առաջ: Եկած են Երեւանէն, Մարտունիէն, Իջեւանէն ու Նոյեմբերեանէն, Շամշադինէն ու Ստեփանաւանէն, Կալինինոյէն ու Կիրովականէն, ինչպէս նաեւ Թիֆլիսի մօտակայ շրջաններէն՝ Հայեր, Վրացիներ եւ Ադրբեջանցիներ: Բոլորի դէմքին՝ խինդ ու ժպիտ. հնչած են Սայաթ Նովայի երգերը:

Ժամը 12-ին, Սայաթ Նովայի գերեզմանին վարդեր դրած են Վրաստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղար Ջ. Պատիաշվիլի, քարտուղար Գ. Ենուքիձէ, Հայաստանի Գրողներու պատւիրակութեան անդամները, ակադ. Իրակլի Աբաշիձէ եւ ուրիշներ:

Բանաստեղծութեան տօնին բացումը կատարած է Վրաստանի Գրողներու Միութեան նախագահ Գ. Ցիցիշվիլի, նշելով այն աչքն ու յարգանքը, զոր վրաց ժողովուրդը եւ մտաւորականները կը տածեն Սայաթ Նովայի նկատմամբ: Սայաթ Նովայի մասին խօսած են Վրաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Ռեվազ Ամաշուկէլի, Հայաստանի Գրողներու Միութեան քարտուղար Վահագն Գրիգորեան, ադրբեջանցի բանաստեղծ Վալեհ Հաջիեւ, Բենիկ Սէյրանեան եւ փրոֆ. Բոնաւօ Արվելաձէ: Սայաթ Նովայի նուիրուած բանաստեղծութիւններ կարդացած են Ռեւազ Ինանիշվիլի, Վրաստանի Գրողներու Միութեան հայկական բաժնի նախագահ Սօս Սիմաւոնեան եւ բանաստեղծ Յարութիւն Յովնաթան:

Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են Գլախօ Չաքարեան, Ալբեր Ամազասեան, Յովհաննէս Կասեան, Աւետիք Սահակեան, պարախումբեր եւ այլ մեկնաբաններ: Մինչեւ իրիկուն Թիֆլիսի մէջ, Մեհեկի շրջակայքը հնչած է Սայաթ Նովայի երգը:

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԸ.-

ԵՐԷԿ՝ ԿԵԱՎՈՒՐ ԱՑՕՐ՝ ՍՏՈՐ ԿԵՆԴԱՆԻ

Պարսկական հեռատեսիլը, Ռամատանի ամսուան առթիւ, դասախօսութիւններու շարք մը հաղորդած է, որոնցմէ մէկուն ընթացքին Այաթոլլահ Սանէի խօսելով հալալի եւ հարամի հարցին մասին, վիրաւորական արտայայտութիւն ունեցած է ոչ իսլամներու հանդէպ, զանոնք համահաւասար նկատելով ստոր կենդանիներու: Բնականաբար այս խօսքերը խոր վրդովում յառաջացուցած են հայ համայնքին մէջ եւ Արտակ Արք. Մանուկեան բողոքի նամակ մը ղրկած է նախագահ Խամենէիի:

Ստորեւ՝ Առաջնորդին նամակը, քաղուած «Ալիք»ի Ցունիս 7-ի թիւէն.-

Մեծայարգ նախագահ,

Յարգանօք, հարկադրուած եմ Ձեր ժամանակը խլելով ուշադրութեան յանձնել, որ այաթոլլահ Սանէի՝ Իրանի իսլամական Հանրապետութեան հեռատեսիլէն, Ռամատանի բարեբաստիկ ամսուան առթիւ դասախօսութիւններու շարքին, հալալի ու հարամի հարցի մասին բացատրութիւն տալու ընթացքին, իր խօսքին մէջ վիրաւորական կերպով արտայայտուած է ոչ իսլամներու մասին եւ զանոնք մինչեւ իսկ համահաւասար կոչած ստոր կենդանիներու: Այդ խօսքերը խոր ցաւ պատճառած են ինծի եւ անհանգստացուցած ու վրդոված հայկական համայնքը:

«Իրանի Հայերը, որ դարեր շարունակ ապրած են իսլամ հայրենակիցներու կողքին, զանազան նեղութիւններու եւ դրժուարութիւններու բերը միասին կրած են իրենց ուսերուն եւ այժմ եւս իրենց զաւակները կը գտնեն այս պարտադրուած պատերազմին՝ այս երկրի հողային ամբողջականութեան, իրաւունքներու եւ շահերու պաշտպանութեան համար, չեն ակնկալեր որ նման արտայայտութիւններ, որոնք անկասկած չեն համապատասխաներ իսլամի մարդկային ոգիին եւ բարձր նպատակներուն, թիւրիմացութեան տեղի տան եւ Աստուած մի արասցէ՝ Հայերու եւ իսլամ հայրենակիցներու եղբայրական միութեան թուլացման պատճառ դառնան:

«Արդ, կը յուսանք, որ Ձեր կարգադրութիւններով եւ ցուցմունքներով՝ հայկական համայնքին մէջ այս առընչութեամբ յառաջացած թիւրիմացութիւնն ու անհանգստութիւնը կը փարատի»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆՎԱԽԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Տրդատ թագաւորին հուրը խանգարուած է բաւական ատենէ ի վեր: Արեւմուտքէն թափանցել սկսած է «բիւստռնէութիւն» կոչուած կրօնական նոր հոսանք մը: Մեղա՛յ Աննահիտին, մեղա՛յ Արամազդին, տարօրինակ մարդիկ են անոր յարողները: Ամէն տեսակ տառապանքի, չարչարանքի կը տոկան վասն խոստացուած արքայութեան մը, մեղա՛յ: Եւ հակառակ ամէն արգելքի, պատիժի, օրէ օր կը բազմանայ գաղտնապէս այդ կրօնքը ընդունողներու թիւը: Ինչ ընել. կարծուածին չափ դիւրին չի թուիր գլուխ ելլել այս մարդոց հետ: Արդէն բաւական անհամ բաներ պատահեցան. Գրիգորը խոր վիրապն է, ամէն կողմ հալածանք...: Քրմապետերը սկսած են տրտնալ ու պահանջել աւելի վճռական քայլեր:

Տրդատ կ'որոշէ այս հարցը հիմնապէս ճնշելու եւ փակելու համար յանձնախումբ մը կազմել: Կը նշանակէ ազգային դէմքեր, որոնց վրայ մեծ համարում ունի: Այս յանձնախումբին կը տրամադրուին աշխատանքի ամէն կարգի հանգստաւէտ պայմաններ: Անոնք յանձն կ'առնեն անհրաժեշտ պրպտումները կատարել ու իրենց եզրակացութիւնը տեղեկագրով մը ներկայացնել Տրդատին, որպէսզի պարտ ու պատշաճը տնօրինէ:

Լիազօրելէ ետք յանձնախումբը թագաւորը կը վերսկսի խաղաղ ճնաճալ ու սպասել...:

Սակայն տեղեկագիրը կ'ուշանայ ու կ'ուշանայ: Անոր անդամները անվերջանալի ճամբորդութիւններ կ'ընեն դէպի երկրին այս ու այն անկիւնը, տեղւոյն վրայ ճնշելու համար հարցը, դիտարկումներ կատարելու, բնակիչներու հակազդեցութիւնները նկատի առնելու եւայլն:

Ամիսներ, տարիներ կ'անցնին. մինչ այդ էրիստռնեաներու դէմ հալածանքը կը շարունակուի. օրէ օր կը սաստկանայ պայքարը: Քրմապետերը աւելի պահանջկոտ կը դառնան ու Տրդատ կը համբերէ, կը համբերէ, սպասելով յանձնախումբի տեղեկագրին, որուն շնորհիւ իր անսխալ վճիռը պիտի արձակէ:

Օր մըն ալ շրջող շշուկներ մինչեւ իրեն կը հասնին, թէ Գուրմ ու Քրմապետ կը հեգնեն զինք, տկարացած նկատելով իշխողի իր հեղինակութիւնը: Համբերութիւն չունի այլեւս: Մինչեւ հիմա յանձնախումբո՞վ գործ տեսած էր. կը վճռէ: բոլորը պէտք է լռեն:

Կը դառնայ ... էրիստռնեայ:

Մինչ յանձնախումբը, կ'ըսեն թէ դեռ կը շարունակէ իր ազգօգուտ, տեղագիր աշխատանքը, ու մօտ օրէն պիտի ներկայացնէ տեղեկագիրը...:

ԱՐՓԻ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱԾՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 4 / 9)

ՄԱՑՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ
ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ
ԱԲԽԱԶԻՈՑ ՄԷՋ

Սեւ ծովու ափը գտնուող Սուխում քաղաքի Ցովհ. Թումանեան վարժարանին մէջ հիմնուած է մանկական ազգագրական համոյթ մը: Վերջերս համոյթը կապակերպած է բանաստեղծութեան երեկոյթ մը, նուիրուած Աչոտ Տէր - Գրիգորեանի, առաջին դասարանի «Արեւիկ» փրքի հեղինակին: Ներկաներու հետաքրքրութիւնը յարուցած է նաեւ այն՝ որ Աչոտ Տէր - Գրիգորեան ԻՒՆԵՍՔՕ-ի «Ժպիտի չքանչան», «Խաչատուր Աբովեան», «Մեսրոպ Մաշտոց» եւ «Ն. Կրուպսկայա» մեծարներու դափնեկիրը է, որոնց արժանացած է լուսաւորութեան եւ ժողովրդական կրթութեան մարզերու մէջ ունեցած իր վաստակին համար:

Երեւանի Խաչատուր Աբովեան Մանկավարժական Համալսարկի հայերէն լեզուի եւ նախակրթարանի մեթոտաբանութեան ամպիոնի վարիչ, Սփիւռքի հայկական վարժարաններու համար պատրաստուած բազմաթիւ դասագիրքերու հեղինակ Աչոտ Տէր - Գրիգորեան Աբխազիոյ մայրաքաղաք Սուխումի մէջ գտնուած է, երբ իր պաշտօնակիցներուն հետ ան կը մասնակցէր պիտական համագումարի մը, նուիրուած հանրային դպրոցի բարենորոգման գործադրութեան: Համագումարի եզրափակիչ նիստը տեղի ունեցած է Ցովհ. Թումանեան միջնակարգ դպրոցի սրահին մէջ: Բացումը կատարած է Աբխազիոյ Լուսաւորութեան նախարարուհի Թամարա Կոզոնիա, նշելով որ համագումարին կը մասնակցին ոչ միայն Աբխազիոյ կարգ մը շրջաններու հայկական վարժարաններու մայրենի լեզուի ու գրականութեան ուսուցիչներ, այլեւ Հայաստանէն եկած մասնագէտ լեզուաբաններու խումբ մը: Խօսք առնելով Աբխազիոյ ուսուցիչներու կատարելագործման հիմնարկի տեսուչ Ռեմզի Ագրբա, նշած է, թէ Հայաստանի մասնագէտները աւելի քան 60 դաս լսած են եւ վերլուծած Սուխումի, Գուլրիփշիի, Գուդաուտայի, Օչամչիրեի շրջաններու եւ Գագրա քաղաքի հայկական դպրոցներու մէջ դասեր, որոնց ներկայ եղած են նաեւ ուսուցիչներ: Աբխազիոյ մէջ ներկայիս կան հայկական նախակրթական, ութամեայ եւ միջնակարգ չուրջ 60 դպրոցներ: Համագումարին զեկուցումներ կարդացուած են մայրենի լեզուի ուսուցման զանազան երեսներուն նուիրուած:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Ա. ԱԼՓԱԿՕ ՆՈՎԷԼԼՕ

ԽՄԲ. - Յունիս 3-ի մեր թիւով հաղորդած էինք թէ սկսած է հրատարակուիլ եռամսեայ ճոռ պարբերական մը՝ «Լ'Ավանթիւռ իւմէն» որու առաջին թիւին մէջ ալ լոյս տեսած է իտալացի ճարտարապետ՝ փրոֆ. Ալփակօ - Նովէլլօի մէկ շահեկան յօդուածը՝ «Հայերու արուեստը», նկարներով ճոխացած: Ստորեւ թարգմանաբար կը ներկայացնենք ամփոփումը:

×

Շատ դիւրին բան չէ այսօր ճշդելու թէ ինչ չափով որոշել այն վայրը, ուր Հայեր ապրեցան ու գործեցին: Անչուշտ կարելի է առասպելական լեռը՝ Արարատը ընդունիլ որպէս այս շրջանի կեդրոնը:

Դժուար է նաեւ ճշդել քաղաքական սահմանները - յաճախ վիճելի - Հայոց երկրին, որ զարերու ընթացքին արձանագրած է բազմաթիւ կորուստներ: Հայ ժողուրդը հազուադէպօրէն ապրած է խաղաղութեան մէջ: Իր երկիրը հանդիպումներու եւ ճակատումներու բեմ էր, անցքի հոզաչերտ մը ու նաեւ կամուրջ մը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջեւ: Ծանօթ է, թէ երկրի մը ոչ տարածութիւնն է, ոչ ալ ճշդուած սահմանները, որոնք կրնան յատկանշել ժողովուրդի մը մշակութային ու մարդկային կարեւորութեան մեծութիւնը:

×

ՔԱՐԵՐՈՒ ԵՐԿԻՐ

Ամէն պարագայի մէջ, Հայերը բնակած ու նկատելի ներկայութիւն մը ունեցած են երեք մեծ լիճերով - Վան, Սեւան եւ Ուրմիա - կազմուած եռանկիւնին մէջ. շրջան մը, որ այսօր բաժնուած է Թուրքիոյ, Խորհրդային Միութեան, Իրանի եւ Սուրիոյ մէջեւ: Խորհրդային Միութեան Հանրապետութիւններէն Հայաստանը ներկայիս միակ պաշտօնական երկիրն է այս ժողովուրդին, որ տէր է կարեւոր Սփիւռքի մը, ամբողջ աշխարհի տարածքին: Լիբանանի, Յունաստանի, Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, ԱՄՆ եւ Արժանթինի մէջ հայկական կարեւոր գաղութներ կ'ապրին:

Այս երկրին մասին կը խօսին յոյն ու հռոմէացի պատմիչներ. կը խօսի Մարքօ Փոլօ: Սակայն յետոյ հետզհետէ կը թաղուի մոռացութեան մէջ, մինչեւ 19-րդ դար:

Հայաստանի հանդէպ մէկ կողմէն հիացում - երբեմն նոյնիսկ զարմանք - եթէ հայկական արուեստով իրագործումներու հանդէպ նախանձ մը չէ, եւ միւս կողմէն՝ անտարբերութիւն. ու այս, յաճախ անգիտութեան, եւ նաեւ ափսոս, քաղաքական հաշիւներու հետեւանք - հանդէպ՝ ծրագրուած ցեղասպանութեան մը:

Ա. Աշխարհամարտի անձկալից օրերուն, Վիէննայի փրոֆէսէօր մը, Սարչիկովակի կը հրատարակէ երկու հատորով «Հայաստանի ճարտարապետութիւնը եւ Եւրոպան» գործը, ուր առաջին անգամ պիտական մօտեցումով կը քննուի Հայերու արուեստին եւ ճարտարապետութեան արտադրութիւնը: Գիրքին հրատարակութիւնը նոյն ատեն կը յարուցանէ սաստիկ վէճ մը պիտնականներու միջեւ, Եւրոպականին քով հայկական մշակոյթին բնոյթին ու արժէքին մասին:

Այսօր անչուշտ ոչ մէկ իմաստ ունի չարունակել այս վէճը: Սակայն ան գոնէ վերահաստատած է արժէքը, անարդար մոռացութեան մը դարմանը դարձած, եւ կենդանութիւն տուած պատմութեան ու մշակոյթին՝ ժողովուրդի մը, որ պարզապէս հնագիտական արժէք մը չէ որ կը ներկայացնէ. ժողովուրդի մը, որ կը չարունակէ իր գործօն ներկայութիւնը աշխարհի վրայ, որ կ'ուզէ ապրելու եւ իր ինքնութիւնը պահպանելու արտասովոր կամքով:

Հակառակ մեր բոլոր գիտցածներուն, չատ բան ունինք յայտնաբերելու հայկական աշխարհին մէջ:

×

ՔԱՐԵՐՈՎ ԽՈՐՀՐԴԱՆՇՈՒԱԾՔԸ

Նախապատմական շրջաններէ մարդկային կարեւոր միաւորներ հաստատուած են արեւելեան - Անատոլուի բարձրաւանդակին վրայ: Ինչպէս ատոնց ծագումնային ընտածքը, Նոյեան տապանի մասին, թէ չրրհեղեղէն եաք հանգչած է Արարատի գագաթին, հնագիտական բազմաթիւ այլ բնագիրներ կը վկայեն հոն ապրած մարդկային կազմակերպուած ընկերութիւններու մասին: Ըսենք թէ ամենահին շրջաններէ ի վեր մարդ արարածը սիրած է քարէ յուշարձաններ կանգնել, որոնք կեանքի խորհրդանիշը կը նկատուէին:

Աւելորդ է հոս թուել ամբողջ չարքը այս շրջանի բնակիչ զանազան ազգերուն, սակայն պէտք է յիշել Ուրարտացիներու քաղաքակրթութիւնը, որուն ամենափայլուն շրջանն է Ք. Ա. 8-րդ դարը: Այս քաղաքակրթութենէն մեզի մնացած են պեղեցիկ առարկաներ, սակայն ան այլապէս կարեւոր է իր բերած նոր թէքնիքով, Ուրարտացիները գործածած են թաղածածկ վայրեր, հոդ չէ թէ անոնք ոչ թէ կառուցուած, այլ փորուած ըլլան հողին մէջ, որպէս չիրիմ կամ մահատուն:

Նկատի առած իր հողամասին ռազմավարական դիրքը, - փոխանակումի՝ մետաքսի եւ համեմներու փոխանակութեան մայր ճամբաներու վրայ - Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, հայ ժողովուրդն ու իր մշակոյթը միշտ ենթարկուած են ազդեցութիւններու. մէկ կողմէն Իրանի ճամբով Մայրագոյն Արեւելքէն, եւ միւս կողմէ Հռոմէական կայսրութենէն ու Հելլէնական աշխարհէն:

Մեզի հասած գործերու - յատկապէս ճարտարապետական - սահմանափակ թիւը, առիթ չի տար յստակ գաղափար մը կազմելու նախաքրիստոնէական հայ մշակոյթին մասին: Այսուհանդերձ, կարելի է ենթադրել որ կրօնական կառոյցներ հասարակաց կէտեր ունէին իրանեան մազդէական տաճարներուն հետ: Սակայն ասոնց քով պէտք չէ մոռնալ, որ ժողովրդական բնակարաններ բաւական բացառիկ կողմեր ունէին հոն, որպէսզի Սարապոնի կամ Քսենոփոնի նման պատմիչներու ուշադրութիւնը գրաւէին:

×

ՀԱՋԱՐԱՒՈՐ ԽԱՉԵՐ ԱՄԲՈՂՋ ՀՈՂԱՄԱՍԻՆ ՏԱՐԱԾՔԻՆ

Քրիստոնէութեան դարձը ամէն տեղ, ամէն մարզի մէջ յեղաշրջում յառաջ բերած է, ջնջած է նախկին կեանքին բոլոր կառոյցները: Յատկապէս Հայաստանի մէջ տխուր է կատարուածը. Գրիգոր Լուսաւորիչի կողմէ քրիստոնեայ դարձած ժողովուրդը կը գտնէ իր ինքնութիւնը արտայայտելու նոր միջոց մը ու կը սկսի քանդումի հեթանոսական հին հաւատքը յիշեցնող ամէն բանի:

Աւանդութեան համաձայն անմիջապէս կը տապալին կուռքերը, ու անոնց տեղ կը բարձրանան խաչերը: Ամենահին ժամանակներէն մինչեւ մեր օրերը հազարաւոր խաչեր, զարերու ընթացքին իրենց դրոշմը կը ձգեն երկրի ամէն մէկ անկիւնը, դառնալով անհրաժեշտ յատկանիշներ: Անոնք կը քանդակուին հին ու նոր յուշարձաններու, եկեղեցիներու պատերուն կամ երբեմն նոյնիսկ լեռնային ժայռերու վրայ:

Մահարձաններն ու խաչքարները հայկական արուեստին մէջ արձաններէ աւելի մեծ դեր ունին, որպէս յարդարանքի տարրեր:

Ձարտարապետութիւնը հայ մշակոյթի արտայայտութեան հիմնական ձեւն է: Յատկապէս կրօնականը, ուր յաճախ ներկայ են նաեւ արուեստի այլ ճիւղեր: Այս տեսանկիւնէն դիտուած, հայկական մշակոյթը ուրիշ ո՛չ մէկ մշակոյթի կը նմանի. ոչ բիւզանդականին, ոչ վրացականին եւ ոչ ալ խալամականին:

Ձարտարապետութեան առաջին ներկայութիւնը 5 - 7-րդ դարերուն է. շրջան մը, ուր Հայաստանի մէջ տիներեւ է կենսունակութիւն մը:

Այս շրջանին կը տեսնենք խաչաձեւ կառոյցներ, յատկապէս տաղաւարաններու մէջ: Եւ հակառակ որ այս ձեւը չատ տարածուած է թէ՛ Արեւելքի, թէ՛ Արեւմուտքի մէջ, հայկականը կը պահէ իր ուրոյն նկարագիրը, որովհետեւ ամէն տեղ քարը կը գործածէ:

×

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Գլխաւորաբար 7-րդ դարուն է, որ Հայերը ճարտարապետական որոնումներու ամբողջ չարք մը կը զարգացնեն կեդրոնային յատակագիծի գաղափարով: Զարմանալի օրինակ մըն է այս փորձին:

7-րդ դարու կիսուն կը սկսին իսլամական արշաւանքները. Հայերը իրենց անկախութիւնը կը կորսնցնեն ու մինչեւ 10-րդ դար դժուար շրջան մը կ'անցընեն: Այս կը բացատրէ իրենց կառոյցներուն պարզութիւնն ու անչուք երեւոյթը:

11-րդ դարուն կը յայտնուի արուեստի ու մշակութային վերածնունդ մը, մայր տաճարներու կառուցումով - Անիի մայր տաճարը:

11-րդ դարէն սկսեալ երկու դար Հայաստանի մէջ կը կառուցուին վանական համալիրներ, որոնք հետզհետէ աւելի մեծ ընկերա - տնտեսական եւ մշակութային կարեւորութիւն կը ստանան:

Այս համալիրներուն մէջ, որոնք ընակարային ու կրօնական կեանքի կեդրոններն են, կը տարածուի նաեւ գրչագրութիւնը. կ'ընդօրինակուին սուրբ մատեաններ, որոնք հարուստ են չատ գեղեցիկ մանրանկարներով: Գիրքը ոչ միայն գիտութիւն հայթայթող ապրիւր մըն է, այլ նաեւ նուիրական խորհրդանիշ մը Հայաստանի մէջ, ինչ որ առիթը կուտայ յիշատակելու եւ փոխանցելու ազգային անցեալը:

Հայկական ուշ միջնադարեան շրջանին (զոր կարելի է երկարել մինչեւ 17 - 18-րդ դար) ճարտարապետութեան մէջ երեւան կուգայ գմբէթի թմբուկի ոճը - Մարմաշէն: Գոյներու խաղը կարելի կ'ըսէ չէն- : Գոյներու խաղը կարելի կ'ըսէ իրարու հակասող գոյնով տուֆի գործածութեամբ: Ճոխ են նաեւ զարդաքանդակները. ծաղիկներով, նկարներով կամ երկրաչափական ձեւերով: Սակայն, բոլոր պարագաներուն մէջ դեղեցկին ճակատը կը մնայ ամէնէն հիմնական ատենադրութիւնը: Ու փաստով այս ատենադրութեան, կը մղէ Հայերը երբեմն գործածելու ամէնէն հին ձեւեր. ինչպէս պազիլիքներ: Այս քայլը հասկնալի է թերեւս որպէս գարման մը ազատութեան ու ինքնավարութեան տահճանական կորստին:

Այսպէսով, հայ ժողովուրդը գիտէ իր տեղը ունենալ ապագային մէջ եւս, ու յաղթահարել ամէնէն ողբերգական վերիվայրումները - ցեղասպանութիւն, Սփիւռք, փոխ - վրէժի ապարդիւն ու ցաւագին փորձ: - Իր նոր երկրին մէջ նորոգուած մշակոյթն ու իր կենսունակութիւնը կը վկայեն ապրելու բուռն կամք մը, որ կը անանի իր հնաբեայ արտով:

ՖՐԱՆՔԵԻՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

Մոնփըլիէի Դպրութեան Համալսարանը Մայիս 30-ին, վայրը եղաւ ԱՆՆԱ-ԽՐՆԹԱՅ եւ ՊԱՏՄԱԿԱՆ դէպքի մը:

Մոնփըլիէի Փօլ Վալէռի եւ Երեւանի Պետական Համալսարաններու նախագահները՝ Փիէռ Վիթու, անպլիական էլիզապէթեան գրականութեան մասնագէտ եւ Սերգէյ Համբարձումեան, ակադեմական, պաշտօնապէս աւարտելեն մշակութային եւ գիտական գործակցութեան համաձայնագիր մը, ներկայութեամբ՝ Գլօտ Լօռիոլ, փոխ - տեսուչ Մոնփըլիէի Փօլ Վալէռի Համալսարանին, մասնագէտ Ժ.Լ. զարու ֆրանսական գրականութեան եւ նոյն համալսարանի պատուիրակ արտաքին յարաբերութիւններուն որ վարեց պաշտօնական բանակցութիւնները, փրոֆ. Ռուբէն Յարութիւնեանի, ժառանգաւորութեան ընկերութեան նախագահ Երեւանի Պետական Համալսարանի, փրոֆ. Ժեռար Տէմէեանի, Մոնփըլիէի համալսարանէն որ կողմերու միջեւ հաստատեց եւ կատարեց անհրաժեշտ համակարգումը, Տիկին Լագերքի ներկայացուցիչը Մոնփըլիէի երեսփոխան - քաղաքապետ՝ Ժորժ Ֆրէշի, Պ. Ռոպոահի՝ քաղաքապետական խորհուրդի անդամ եւ վերջերս նշանակուած որպէս պատուիրակ հայկական հարցերու եւ այլ համալսարանական եւ քաղաքական դէմքերու եւ պատասխանատուներու:

ԱՆՆԱԽՐՆԹԱՅ՝ որովհետեւ գործակցութեան առաջին համաձայնագիրն է որ Երեւանի Պետական Համալսարանը կը կնքէ արեւմտեան համալսարանի մը հետ, այսինքն՝ զրամատիրական երկրի մը հետ: Համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ հինգ տարուան համար: Վերանորոգելի է: Գործակցութիւնը պիտի բլլայ յատկապէս հետեւեալ մարզերուն մէջ.. Ա).. Մաթեմաթիք պատշաճեցուած մարդկային գիտութիւններուն. Բ).. Կենդանաչխարհագրութիւն. Գ).. Իմաստասիրութիւն. Դ).. Հոգեբանութիւն. Ե).. Հայ ժողովուրդի պատմութիւն. Զ).. Ֆրանսական, հայկական եւ ռուսական լեզու եւ գրականութիւն: Գործակցութիւնը պիտի հաստատուի ու զարգանայ մասնագէտներու փոխանակութիւններով, հասարակաց հետազօտութիւններով եւ դասախօսութիւններով: Ծրագիրները երկարամեայ են:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ՝ որովհետեւ Ֆրանսայի եւ Հայաստանի մէջեւ կը վերահաստատուին պաշտօնապէս մշակութային կապերը որոնք սկսան խաչակիրներու չրջանին, ապա չարունակուեցան զարերու ընթացքին հետեւելով պատմութեան դէպքերուն եւ դիպուածներուն: Միայն ժամանակակից շրջանը առնելով, Ժ.Ռ. զարեւ Ի. զարու սկիզբները, մեծ թիւով հայ ուսանողներ յաճախած են Մոնփըլիէի բժշկական համալսարանը, երկրագործութեան դպրոցը, գպրութեան համալսարանը: Նուպար Փաշայի եղբօրորդին, 1865-ին, բժշկական վկայական ստացած է Մոնփըլիէ: Փոխադարձաբար, կրօնաւորներ եւ յատկապէս Լան. կրտոզ գաւառէն քոյրեր գպրոցներ եւ հիւանդանոցներ հաստատած են Հայաստան: Առանձայ Ջարդերուն, 1909-ին, Ֆրանսայի հիւպատոսը՝ Ռոզ - Ֆէռիէ, Մոնփըլիէի գաւակ, իր կեանքի գնով պաշտպանած է Հայերը: «Լ'Իքլէռ ու Մոնփըլիէ» թերթը, 1915-ին, Հայ. բուն ջարդերը, տարագրութիւնները, աբեւելագէտ Ժաք ար Մորկանի գրով ծանօթացուցած է իր չրջանին եւ Ֆրանսայի ժողովուրդին:

Մոնփըլիէի Փօլ Վալէռի եւ Երեւանի Պետական Համալսարաններու այս զուդորդութեան առաջին բանակցութիւնները սկիզբ առին 1981-ին եւ ապա չարունակուեցան Փրոֆ. Ժեռար Տէմէեանի կատարած զանազան համալսարանական առաքելութիւններու ատեն, Հայաստան: Այս ուղղութեամբ փրոֆ. Ժեռար Տէմէեան վայելած է Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան մշակութային յարաբերութիւններու հանուր տնօրէնութեան քաջալերութիւնները: Փրոֆ. Ժեռար Տէմէեան այս ձեռնարկի յաջողութեան մէջ մեծ բաժին ունի:

Հայաստանի Պետական Համալսարանը հիմնուած է Անկախ Հանրապետութեան օրով, 1919-ին, Ալեքսանդրոպոլի (ապա

Լենինական) մէջ, Լուսաւորութեան նախարար՝ Նիկոլ Աղբալեանի կողմէ։ Այսպարտ՝ Նիկոլ Աղբալեանի կողմէ։ Այսօրուան վարչաձեւին համար առեղծուած 1921-ին։ Ցամենայնդէպս, այսօր, Հայաստանի մէջ բարձրագոյն ուսուցման կը հետեւին յիսուն հազար ուսանող, ոնց որ ըսինք չորս տարի առաջ, որմէ ետք ամէն հազարը կը յաղթանակի երեւանի Պետական Համալսարանին։ Երեւանի Պետական Համալսարանը։ 1986-ին, Հայաստանը կը հաշուէ տասնըհինգ համալսարան, երեսուն ամպհովն հետազօտութեան հաստատութեամբ կեդրոններ։ Հայաստանը, այսօր կը հերքէ պարտադիր պիտութիւններու իր ակադեմիով, որուն նախագահն է աշխարհահռչակ աստղաբնագէտ՝ Վիքթոր Համբարձումեան, իր Մատենադարանով որ կը հաշուէ չորս քսան հազար ձեռագիր, միջնադարեան ճարտարապետութեան իր կոթողներով՝ եկեղեցի, վանք, կազմակերպած իր միջազգային համագումարներով, աչքի փուղիմներով նաւիլուած հայկական արուեստին, հայկական դրականութեան։

Մտորգրութեան աւարտին խօսք առած են ներկայ անձնաւորութիւններէն՝ երեսփոխան - քաղաքագիտին ներկայացուցիչը եւ երկու համալսարաններու տնօրէնները։ Տիկին Լազերչ բաած է, յատկապէս - «Այս համաձայնագիրը պատահականութեան արդիւնք չէ։ Տարիներէ ի վեր, անձնական յարաբերութիւններու շնորհով, գոյութիւն ունէին գիտական փոխանակութիւններ, որոնք այսօր կը առնան տարբեր տարողութիւն»։ Սերգէյ Համբարձումեան յայտնելէ յետոյ իր ապահովութիւնն ու յուզումը, յայտարարած է - «Կը ցաւիմ փրանսերէն լեզուին տիրապետելուս, սակայն հաւատացէք խօսքերուս անկեղծութեան։ Այս օրը պատմական է մեր երկու համալսարաններուն համար։ Հպարտ եմ որ Երեւանի Պետական Համալսարանը զուգորդուեցաւ աշխարհի ամէնէն հին համալսարաններէն մէկուն հետ։ Այս վաւերագիրը կը վառեմ պատրոյգը որ պիտի երաշխաւորէ մեր համագործակցութիւնը»։ Իսկ, իր խօսքին մէջ, փէտ Վիթու վերյիշելէ յետոյ հայ ժողովուրդի ողբերգական պատմութիւնը, անոր մղած հերոսական պայքարը իր ինքնութեան պահպանութեան համար, երկու երկիրներու եւ յատկապէս Լանկըստոք չրջանի եւ Հայերու միջեւ հաստատուած յարաբերութիւնները ժէ. դարէն ի վեր, չեշտած է դէպքին կարեւորութիւնը երկու երկիրներուն համար։

Ապա, տեղի ունեցած է նուէրներու փոխանակում։ Սերգէյ Համբարձումեան յանձնած է հնատիպ եւ արժէքաւոր գիրքեր Փոլ Վալէրի համալսարանի մատենադարանին, ինչպէս նաեւ ծաղկաման մը ներկայացուած հայ յայտնի արուեստագէտ մը կողմէ եւ Երեւանի Համալսարանին մեսալը։ Իսկ, փէտ Վիթու նուիրած է իր հիւրին Մոնթրիլիէի համալսարանին կնիքը։

Այս պաշտօնական հանդիպումէն յետոյ, տեղի ունեցած են այլ բնդունելութիւններ եւ հանդիսութիւններ։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԻՓԵԱՆ

ԿԱՐԼ ՔՐԱՈՒՍԻ ՍՐԱՀՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Քաղեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Կարլ Քրաուս (1874 – 1936) արդի Աւստրարերիոյ մեծագոյն գրողներէն էր, – փորձագրութիւն, քերթուած, ծաղրագրութիւն ու կծու սրախօսութիւններ հոսեցան իր գրչէն։ Առնուազն ամանք վերջերս հրատարակուեցան ուշագրաւ անդրադարձներ թարգմանութեան մը մէջ, որոնցմէ կը քաղեմ սա տողերը։

×

Ես եւ ընթերցող հանրութիւնը գիրար շատ լաւ կը հասկնանք։ Անոնք չեն ուզեր իմ ըսելիքս լսել, ես ալ չեմ ըսեր այն՝ որ իրենք կ'ուզեն լսել։

×

Ցաճախ խնդրած են ինձմէ որ բլլամ արդար եւ հարց մը քննեմ ամէն կողմէ ու տեսանկիւնէ։ Ըրած եմ այդ, յատուկ որ բան մը կը փոխուի՝ եթէ այդպէս մօտենամ ու արտայայտուիմ հարցերու մասին։ Սակայն ոչինչ փոխուեցաւ։ Ուրեմն ես ալ վերադարձայ իմ միակողմանի մօտեցումիս, որ գէթ ունի առաքինութիւնը՝ ինծի խնայելու աւելորդ աշխատանք եւ յուսախաբութիւն։

×

Շատեր կ'ուզեն վիս մեռցնել. չատեր ալ՝ ժամ մը խօսիլ հետս։ Օրէնքը վիս կը պաշտպանէ առաջին տեսակի մարդոցմէ։

×

Գրադէտի տագնապ կայ։ Բոլորը լրագրող եղած են։

×

Ամէնէն տարածուած սխալներէն մէկը սխալաճանաչում կատարելու մարմաջն է։

×

Հոգեվերլուծումը այն մտային հիւանդութիւնն է՝ որ ինքզինքը բուժում կը նկատէ։

×

Ինչպէ՞ս կը կառավարուի աշխարհը եւ կ'առաջնորդուի դէպի պատերազմ։ Պարզ է։ Դիւանագէտները սուտեր կը խօսին լրագրողներուն, եւ երբ այդ սուտերը մամուլին մէջ տպուած կը տեսնեն՝ կը հաւատան անոնց։

×

Բարոյական պատասխանատուութիւնը այն բանն է որ կը պակսի այլ մարդոց՝ երբ գայն կը պահանջեն կիներէն։

×

Ինչո՞ւ կը յաջողին ամբոխավար դեկավարներ։ Որովհետեւ երբ ինքզինքին իրենց ունկնդիրներուն չափ ապուշ կը ձեւացնեն, անոնք կրնան հաւատալ որ իրենց դեկավարներուն չափ խմաստուն են։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Լեւոն եւ Սոֆիա Յակոբեան Վարժարանի սրահին մէջ, Մայիս 28-ին, 16 նորագիր երիտասարդ - երիտասարդուհիներ մտած են Հ. Ց. Դ. շարքերը։ Երդման արարողութեան ընթացքին խօսք առնելով նորագիրներու կնքահայրը՝ Անդրանիկ Ուրֆալեան, չեշտած է թէ «կուսակցական երդումի իւրաքանչիւր արարողութիւն համազօր է դիւտակից անձնազոհութեան ուխտի սըրբազան պատարագի մը», մատնանշելով նաեւ, որ «Հ. Ց. Դաշնակցութեան խրատապահանջութիւնը ունի մէկէ աւելի երեսներ. ան իր անդամներէն կը պահանջէ մաքուր եւ ամուր բարոյական, ուրուհետեւ կը հաւատայ որ բարոյական ամուր նկարագիրը յանձնառու գոհազուրթեան նախապայմանն է։ Երկրորդ երեսն է անհատի անձնական կարծիքին հպատակումը՝ ընդհանրական եւ հաւաքական կարծիքին։ Վերջապէս, իւրաքանչիւր Հ. Ց. Դ. շարքայինէ կը պահանջուի կարգապահութիւն եւ կարգապահական կանոյցի անթերի գործադրութիւն։ Կարգապահութեան այս պահանջը կը դրուի, որովհետեւ կարգապահ զինուորն է, որ կրնայ մէյն վազը դառնալ կարգապահ դեկավար»։

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Ցակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Մայիս 25-ին, տեղի ունեցած է հանդիսութիւն մը, արուեստագէտ Ալէքսան Մնակեանի յիշատակին նուիրուած։ Բացումը կատարած է Գրիգոր Շահինեան, յայտնելով որ ողբացեալին բարեկամները իրենց կարելին պիտի ընեն հրապարակելու համար անոր երաժշտական եւ հրապարակագրական գործերը եւ այս նպատակին իրագործման համար հաստատուած է Ֆոնտ մը։ Առաջին բանախօսը՝ Վազգէն Էթիեմեզեան, բացայայտած է (հայերէն) Ալէքսան Մնակեան արուեստագէտին ու մարդուն նկարագրի բնորոշ գիծերը եւ անդրադարձած անոր գործերուն։ Երկրորդ բանախօսը՝ Էթիէն Քիւրքչեան, անդրադարձած է (ֆրանսերէն) Ալէքսան Մնակեանի անհատականութեան բնորոշ գիծերուն։ Խօսք առնելով (արաբերէն) Մանսուր Ռահպանի, ներկայացուցած է իր եւ ողբացեալ արուեստագէտին բարեկամութեան եւ գործակցութեան 26 տարիներու հաշուեկշիռը, նշելով ի մէջ այլոց - «26 տարիէ ի վեր, Լիբանանի մէջ ոչ մէկ երաժշտական գործ կամ երգ, Ռահպանիներուն պատկանի կամ ոչ, նուագուեցաւ առանց Ալէքսին։ Մենք, մեր մնացեալ ընկերները եւ Ալէքս միասնաբար դիմագրաւեցինք հանդիսատեսները եւ միասնաբար իրագործեցինք մեր արուեստի յաջողութիւնը։ Մեծ մարտահրաւէրներու ընթացքին, երբ Ֆէյրուզ պարտաւորուած էր ներկայանալու աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած հանդիսատեսներու առջեւ, մեզի կ'ըսէր - երգած տեսնես ձգեցէք որ լսեմ Ալէքսի աջորտէոնին ձայնը եւ վստահ եղէք որ պիտի յաջողինք»։ Գեղարուեստական բաժնին մասնակցած են դաշնակահար Սաւիան Խմմիեան, Էթիէն Քիւրքչեան, երգչուհի Լյօ Հարպոյեան եւ հայ եւ արաբ երաժիշտներէ բազկացած նուագախումբ մը, մեկնաբանելով Ալէքսան Մնակեանի յօրինած կամ դաշնաւորած երգերէն եւ նուագներէն նմոյշներ։ Ի դէպ, հանդիսութեան առթիւ Համազգայինը հրատարակած է գրքոյկ մը, ուր տեղ գտած են կարծիքներ Ալէքսան Մնակեանի մասին եւ մտածումներ՝ ողբացեալին։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Ս. Թադէոս Եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւնը կազմակերպող յանձնախումբը չնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր ընտրողներուն եւ միաժամանակ կը տեղեկացնէ ընտրութիւններու արդիւնքը։ -

1. - Առենապետ՝ Արթաքին Յակոբեան։
2. - Փոխ - առենապետ՝ Հարոն Թաշան։
3. - Առենադպիր՝ Ազեխս Մատիկեան։
4. - Փոխ - առենադպիր՝
Սամուէլ Գամպուրեան։
5. - Գանձապահ՝ Ազատ Գարրիէլեան։
6. - Փոխ - գանձապահ՝
Ղազարոս Ասատիկեան։

ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆՆԵՐ

7. - Խաչիկ Գարրիէլեան։
8. - Պատուասեր Եթարեան։
9. - Սիմոն Զէօրմելեան։
10. - Սարգիս Թորոսեան։
11. - Ցարութիւն Միքայէլեան։

ԿՆԻՔ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԵՐ ՀԱՍՏԷՓԵԱՆ

Հոն կը տեսնեմ սեզանին չուրջ չարուած 4 աթոռները եւ սեզանին վրայ պատրաստ տոլման, որուն դիմաց Ցակոբ խենթ պիտի ըլլէ, ամէն անգամ ըսելով. «Այս օրուան տոլման գլուխ գործոց եղեր է, Սաթենիկ ապրիս»։ Ռուբիկ այնքան պիտի չխանգաւառուի։ Ան սեզանին վրայ անպայման տապկուած գեանախնձոր տեսնել կ'ուզէ ամէնէն առաջ։ Բայց երկու տոլմա ուտելէ ետք՝ երրորդ մըն ալ պիտի ուզէ անպայման։ Ցակոբ, ճաչին մէջտեղ սիկառ մը պիտի վառէ։ Այդ սիկառը անխուսափելի է, ինչպէս անխուսափելի է Սաթենիկին յանկարծ կանգնիլը, վազելով մոխրաման մը բերելը։ Այս ձեւակերպութիւնը անհանդուրժելի պիտի թուի Ռուբիկին, որ չի սիրեր ըսել պատուղին։ Պատուղը ուտել եւ անմիջապէս երթալ սենեակէն։ Այդ է որ կ'ուզէ։ Բայց առիկա արդիւնած է թէ՛ իմ եւ թէ Ցակոբիկին կողմէ։ Պատուղը թէեւ առաջին վայրկեանէն պատրաստ պիտի բլլայ սեզանին վրայ, բայց խմբովին պիտի ճաշակուի։ Ընտանեկան այս փոքրիկ կարգապահութիւնը կը յարգուի տագնապօրէն։ Պատուղէն վերջ Ռուբիկ կըրնայ լքել սեղանը, քանի որ մեծերն ալ արդէն հիւրանոց պիտի անցնին սուրճ խմելու համար։ Այդ սուրճի ընթացքին է որ Սաթենիկ ալ պիտի վառէ իր սիկառը, զոր երկար ատեն չուզեց ծխել իր հօրը դիմաց, մինչեւ որ իրմէ խնդրեցի որ զանց առնէ յարգանքի այդ արտայայտութիւնը եւ չխանգարէ իր հաճոյքը։

Սաթենիկի իւրաքանչիւր նախադասութիւնը աչքերուս առջեւ կը կենդանացնէ այսպիսի պատկերներ, որոնք վառ գոյներով կը գծուին վերը, առաստաղին սպիտակ պատառին վրայ։ Այս պայմաններու տակ կը նմանիմ կոյրի մը, որ իր տեսողութիւնը կորսնցնելէ ետք կը շարունակէ աշխարհն ու իր սիրելիները տեսնել յիշողութեան ուժով։ Առաջին օրերուն յստակ պէտք է ըլլան խաւարէն յայտնուող այդ պատկերները, իրականին չար եւ նման։ Սակայն տարիներ վե՞րջ։ Աշխարհը կը փոխուի, առարկաները տարբեր գոյներ կ'առնեն, դէմքերը կը ծերանան, մինչդեռ կոյրը կը շարունակէ տեսնել նոյն պատկերները, րոնք, աւա՛ղ, օրէ օր կը կորսնցնեն իրականին հետ իրենց նոյնութիւնը։ Կոյրը օր մը անպայման կ'անդրադառնայ այս իրողութեան, այնպէս ինչպէս կ'անդրադառնամ հիմա ես։ Տունը այդ նո՞ր տունն է, զոր լքած էի ինը, տասը ամիս առաջ։ Օրինակի համար, ճաչասեղանի չորրորդ աթոռը վերցուած չէ՞ արդէն իսկ։ Ռուբիկ միշտ նո՞ր կարգապահ ու հնազանդ մանուկն է ճաչասեղանին չուրջ, կամ ճաչէն առաջ ու վերջը։ Միշտ նո՞ր խանդավառանքով ու կարօտով կը յիշէ իր մեծ հայրիկը, այնպէս ինչպէս կարծել կուտայ Սաթենիկ, երբ «պաչիկներ» կը բերէ իմ սիրելի թոռնիկէս։

Երազներով ապրինք, բայց չմոռնանք որ երազները լոլոզեն մեզ։ Անցեալը յիշենք, սակայն զայն չվերթենք ներկային հետ։ Հիւանդանոցի անկողնիս մէջ ես շատ կարեւորութիւն պէտք է տամ այս սկզբունքին։ Ռուբիկէն ու Ցակոբէն հանող համբոյրներուն եւ ողջոյններուն մէջ անպայման ամէն օր քիչ մը ես պէտք է պակսի ջերմութիւնն ու կարօտը։ Ժամանակը ամէն օր դիս քիչ մը ես պէտք է օտարացնէ տունը մնացող հարազատներուս, մանաւանդ Ռուբիկիս, որուն համար ես հիմա թերեւս առօրեայ տեսանելի շրջանակէն վերցուած ու մթերանոց նետուած հին առարկայի մը կը նմանիմ։ Թերեւս ա՛յդ է որ ըսել ուզած էր այս առտուան երազս, որուն մէջ Ռուբիկ ինծի նայած էր օտարի պէս եւ ինձմէ հեռացած՝ կարծես թէ թոռնիկս չըլլար ան։

Հիւանդապահուհի մը ներս մտաւ, մօտեցաւ ինծի։ Սաթենիկն ալ կանգնեցաւ։ Նոյն պահուն, կարծես առաջուց համաձայնած բլլային, Սիրուկ եւ Տիկին Ա-լիս սենեակը լքեցին «մենք սիկառ մը ծխենք» ըսելով։ «Դուք Արամիկին կը նայիք քանի մը վայրկեան, չէ՞»։

- Հարկաւ, հարկաւ, պատասխանեց Սաթենիկ։

Ցետոյ դէպի ինծի ժպտելով եւ աչք քթթելով, աւելցուց։

- Մենք ալ հայրիկին արդուզարդը ընենք։

Հակառակ ֆիզիքական անհամար տառապանքներու, որոնց մասին ես ինծի հետ անգամ չեմ խօսիր, այս արդուզարդը մեծ երջանկութիւն է։ Թարմացում մը, վերակենդանացում մը կը բերէ ինծի։ Երկարատեւ յոգնութենէ մը վերջ կարծես մարմինս կը հանդչի։ Եւ իրաքանչիւր անգամ, որ անուշ աղջիկս այսպէս, հիւանդապահուհիի մը օգնութեամբ, մարմինս բոլոր կողմերը կը շփէ, գոլոնիի ջուրի եւ ալքոլի օգնութեամբ կը մաքրէ, բրնձափոշի կը քսէ կռնակիս, կռնքիս, մէջքիս, կը չոկէ անկողնիս տաւնը, բարձը, բարձին երեսը կը փոխէ, եւ իրաքանչիւր անգամ, որ պլիտս տակ չգործածուած բարձի մը պազութիւնն ու ապորկութիւնը կը զգամ, ա՜հ, ինծի կը թուի թէ սանկ անկողնէս ելայ կէս ժամուան համար, պոյտ մը բրի նրբանցքին մէջ, քիչ մը չաղակրատեցի այս կամ այն հիւանդին հետ եւ յետոյ չուրջիններուս ըսի.

- Շնորհակալ եմ, ալ անկողինս տարէք դիս, այսքանը կը բաւէ։

(Շար. 50)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այբի Տիկին Գասպար Ապունեանի եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանդիսաեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 15, Իսիի Ս. Մարիամ - Ասուածածին Եկեղեցին, 6 ավրնիւ Պուրկէն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱՍՊԱՐ ԱՊՈՒՆԵՑԵԱՆԻ

մահուան 5-րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ, ողբացեալին յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է։

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մատնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՌԻՕ - ՏԷ - ԵԱՆԷՐԻՕ - Այբի Տիկին Սամուէլեան եւ Անահիտ Սամուէլեան 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Հայկ Սամուէլեանի մահուան 6-րդ տարելիցին ի յիշատակ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ - Պ. Երուանդ Տօրումեան իր եղբօր - աղջկան եւ սանուհիին՝ Շաֆէ Տօրումեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ 500 Ֆ. նուիրած է Համազգայինի դպրոցին և 500 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։ Նոյն սխուր առթիւ Փերուզ, Թագուհի եւ Արաքսի քոյրեր (ծնեալ՝ Տօրումեան) եւ Պ. Սահեան Ճորճեան 100-ական Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

Պրանէն՝ Տէր եւ Տիկին կարապետ Ցովակիմեան ի յիշատակ մեզմէ յաւէտ բաժնուած Լիոնի Կապոյտ Խաչուհիներու՝ 300 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

×

Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի Հոիփսիմէ Գինեագեանի յիշատակին։

ՓՈԽԱՆ ՇԱՂԿԵՊԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Լորիս Պապանեան, Օր. Հոիփսիմէ Գինեագեանի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղիկի 200 Ֆ. կը նուիրեն Հայ Տիկնանց Որբերու Օգնութեան Մարմնին, եւ Արա Պապանեան 200 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Վարժարանին, (առնուած «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին։

×

Տիկին Սուզաննա Գալայճեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ, Պ. Զուլալ Գազանճեան 300 Ֆ. կը նուիրէ Ս. Մեսրոպ կրթարանին, փոխան ծաղիկի (առնուած «Յառաջ»էն)։

Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 19, ժօն է Սրբոց Թարգմանչաց Մեծոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

«ՅԱՌԱՋ»ի Ընթացիկ Ազդերու Սակագինը

Մահազդ	300	(355,80)
Հոգեհանգիստ	200	(237,20)
Շնորհակալիք	200	(237,20)
Հարսնիք, նշանտուք	200	(237,20)
Ծնունդ	200	(237,20)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագծի մէջ ընդհ. գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ սեղամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

9 VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS **comprennent le coût du visa** et l'assurance :

Du 25 Juin au 10 Juillet	7.280 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ գներ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն համար"

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
GRANDE FETE CHAMPETRE
DIMANCHE 22 JUIN
à partir de 14 heures
26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE
MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
NARECK DOURIAN
ROSY ARMEN
et la Chorale du collège
HAROUT
LE DUO ZEPUR
BALLET NAVASSART
BETTY
accompagnée de Meguer
SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU — Entrée gratuite —
JEUX POUR LES ENFANTS

POUR 135 F SEULEMENT (1 an - 2 numéros)
ABONNEZ-VOUS
à

ANI
CAHIERS ARMÉNIENS
N° 1 — MAI 1986
Revue d'expression française
publiée par le CRDA

* 100 pages illustrées de photos et de dessins sur tous les thèmes : théâtre, cinéma, peinture, histoire, littérature, poésie, vie en diaspora
* des textes *inédits*, des traductions *nouvelles*, des dossiers *originaux* sur de grands créateurs et auteurs (Komitas, Lubin, Varoujan, etc...)
* Moderne, attrayante, ANI fait revivre le passé et découvrir le présent
* des signatures prestigieuses à côté de jeunes auteurs
* un comité de soutien composé des plus hautes personnalités du monde politique et des arts.

«Les peuples existent quand ils le veulent et cela peut-être envers et conte tout. Le peuple arménien est un de ceux là. Vous êtes doux et tenaces, et votre culture riche et profonde. ANI pourra être le messager qui nous apprendra plus sur vous et fera mieux comprendre votre peuple aux Français».
Costa GAVRAS Directeur de la Cinémathèque Française

«ANI forteresse, capitale des Bagratides, prodigieux centre culturel et témoin d'une architecture sobrement raffinée... ANI, sur la grande route d'Arménie renaît de ses ruines pour parrainer ce chemin entre la francophonie et une culture millénaire... jusque dans sa modernité».
Henri VERNEUIL Ecrivain et Cinéaste

«Le Centre de Recherches sur la Diaspora Arménienne a pris l'heureuse initiative de fonder une revue bi-annuelle, intitulée ANI. Cette publication semestrielle apportera à la connaissance du grand public cultivé, arménien et étranger, les différents aspects culturels et artistiques du passé en même temps que les travaux des écrivains et artistes contemporains. Je souhaite qu'elle trouve auprès de nos compatriotes l'accueil et le soutien qu'elle mérite».
Sirarpie DER NERSESSIAN Historienne de l'Art

«Je suis heureux de la parution d'ANI, revue culturelle arménienne d'expression française, qui nous manquait, et je vous félicite de cette initiative. J'ai souvent pensé que la cause arménienne, l'histoire de son peuple et sa destinée ne nous étaient pas assez connues. je suis donc particulièrement heureux de votre initiative».
Bernard KOUCHNER Président de Médecins du Monde

France 135 FF — Europe 145 F — Canada et autres pays 160 F
Prix Franco de Port par avion
Adhésion au « CLUB ANI » (*invitations pour des animations et conférences-débats avec des personnalités du monde littéraire et artistique*) 300 F.
Envoyez vos nom et adresse avec un chèque à l'ordre du CRDA au :
CRDA 36, rue de Trévise, 75009 Paris — tél. 42 46 05 58

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
17
MARDI
17 JUIN
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.248
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.248

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ԿԻՊՐԻԱՆՈՒ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄԱԿ-Ի ԾՐԱԳԻՐԸ

———×———

Կիպրոսի Հանրապետութեան Նախագահ մերժեց ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղար Փէրէս տէ Քուէյյարի ծրագիրը, որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ Թրքական ծրագիր մը, առաջարկուած թուրք կիպրացի պարագլուխ Թաուֆիք Տէնքթաշի կողմէ եւ իւրացուած ՄԱԿ-ի քարտուղարին կողմէ: Կիպրիանուի նախապայմանն է որ ոչ մէկ թուրք զինուոր մնայ կղզիին մէջ (30 հազար են), նախքան բանակցութիւններու դիմելը: Նախագահը նաեւ կառչած կը մնայ երեք տարրական սկզբունքներու.- Ա) Ոեւէ կիպրացի իրաւունք պէտք է ունենայ հաստատուելու ո՛ւր որ ուզէ եւ ազատօրէն հոս - հոն երթալու, Բ) Սեփականատէր ըլլալ ո՛ւր որ ուզէ եւ Գ) Միջազգային երաշխաւորութեանց դործադրութիւնը: Կիպրիանու երեք լուծում ալ առաջարկած է.- Միջազգային ժողով մը, որ հետեւեալ հարցերը քննէ.- Օտար բանակներ, բնակչութեան հարցեր եւ վերը յիշուած երեք ազատութիւնները: ՄԱԿ - ի քարտուղարի առաջարկը կը նախատեսէ չէզոք եւ ոչ - ուզեկից դաշնակցային Հանրապետութիւն մը հիմնուած նախագահական դրութեան մը վրայ որ ունենայ երկու ինքնավար Պետութիւն:

ՁԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՐՈՎ

ՅՈՐԿԻ ԼՈՒԻՍ ՊՈՐԺԷՍ, արժանթինցի մեծ քանատեղծը, որ լատին - ամերիկեան գրականութեան «փարոսը» կը նկատուի մեռաւ 87 տարեկանին, Զուիցերիա ուր կ'ապրէր տարիներէ ի վեր: 55 տարեկանին է, որ պիտի կուրնար եւ նուագ արտադրէր: Իր ամէնէն յատկանշական նկատուած գործերը գրած էր աւելի առաջ, ինչպէս՝ Անմէթցներ, փիխսիոնիներ եւայլն: Ինք, ինքզինքը չատ լուրջի չէր առներ, կ'ըսէր նոյնիսկ թէ չարժեր կարդալ գրածը: Ակնարկելով Ռուժէ Քայուատի կատարած թարգմանութիւններուն (իր քերթուածները) եւ իրեն նուիրուած խնդի թիւին, յայտարարած էր՝ «Ֆրանսացիք հնարած են զիս»: Ինք է կրկին, որ բան է իրեն համար՝ «Հոմերոս եղած եմ, ի մօտոյ Ոչ Ոք պիտի ըլլամ, ինչպէս Ոդիսեւս, ի մօտոյ ամէն մարդ պիտի ըլլամ, մեռած պիտի ըլլամ»:

100-ին 200 ՀՄԶՄՐ հոդի համախմբուած են Պասթիլի հրապարակը «ԷՍ - Օ - ԷՍ Պահիմ»ի կազմակերպած մեծ ոճնակատարութեան: Բուն թիւը կարելի չէ ճըշդել նման պարագաներու, բան ապրիւրներու կը տարբերի: Այս յաջողութիւնը չէ բաւած սակայն որ կազմակերպիչները մէկ միլիոն Ֆրանքի բաց չունենան, հակառակ եղած բոլոր օժանդակութեան եւ արուած նպաստներուն Պետական թէ այլ:

ԱՆԻ ԹՈՄԱ Ֆրանսացի դրագէտ, բանաստեղծ եւ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը Շահան Շահնուրի, որու այնքան էջեր նուիրած է, Ֆրանսական Ակադեմիայ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՅԱՆՁԱԳՈՐԾՈՒԹԻԻՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՆՃԻԿԵԱՆ

Աշխարհակալութիւնը ոչ միայն խաղաղութեան ու համակեցութեան երդուեալ թշնամին է այլեւ ցեղասպանութիւնն ու չովինիզմը չարունակ անուցանող այն պարարտ միջավայրը, ուր կը կրկնուին մարդկութեան մեծագոյն ոճրերգութիւնները՝ ցեղասպանութիւն ու ապարթեայտը: Արդարեւ հայկական ցեղասպանութեան յոյժ օրերգեցին հրէականն ու խմերականը: Այսօր իրաւագուրկ վիճակի մէջ կը գտնուին եւ չարունակական հալածանքի մէջ ԱՄՆ-ի եւ Հարաւ - Ափրիկեան Հանրապետութեան կարմրամորթ ու սեւամորթ բնիկները:

Այսպիսով, չպատժուած յանցագործութիւնը աներկբայօրէն կ'ունենայ եւ տակաւին պիտի ունենայ մարդկային քաղաքակրթութեան համար վնասակար եւ ախտաւոր հետեւանքներ: Եւ քանի դեռ գոյութիւն ունի ուրիշ ժողովուրդներ հնազանդեցնելու եւ հպատակեցնելու մարմաջը՝ ծաւալապաշտ ու նուաճողական քաղաքականութիւնը, եւ այն ալ ազգային-բնակչութիւնը ոչնչացնելու գնով, հնարաւոր են նորանոր մեծ ու փոքր եղեռնները...:

Ժամանակակից քաղաքակրթութեան զարգացման տրամաբանութեան հակասող այս յանցագործութիւնները պէտք է դատապարտուին, եւ պայքարը անոնց դէմ երբեք պէտք չէ կասի: Եւ որպէսզի պահպանուի աշխարհի խաղաղութիւնը, անհրաժեշտ է երբեք թոյլ չտալ որ մոռցուին անցեալի դասերը:

Նիւրնպէրգեան դատավարութեան Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներու դլխաւոր դատախազի տեղակալ Ռ. Քեմփնէրը արեւմտագերմանական հանդէսի մը մէջ գրած է. - «Այն չարդէն, որու հետեւանքով զոհուեցաւ մէկուկէս միլիոն հայ, ընդամէնը քանի տարի կը բաժնէ վեց միլիոն Հրեաներու ոչնչացումը: Ահա թէ ինչո՛ւ այսօր ալ հրատապ է ընդհանուր ճանաչումը այն մասին, որ մարդկութեան հանդէպ կատարուած ամէն մէկ յանցագործութիւն, կատարուած նոյնիսկ պետութեան կողմէ, կարելի է եւ պէ՛տք է վիճարկուի այլ պետութեան մը, կամ անոր քաղաքացիներուն կողմէ»:

Ֆաշիզմի դէմ տարած յաղթանակի 40-ամեակի տօնակատարութեան օրերուն պերման նէօնացիները բարձրաձայն կը փայփայէին նախկին սահմաններուն մէջ ռայխը վերականգնելու յոյսերը: Անոնք, անշուշտ, հարազատ կը մնան իրենց տխրահռչակ Փիւրէրի ծաւալապաշտական քաղաքականութեան:

Կարծելով, որ մարդկութիւնը մոռացութեան մատնեց հայկական ջարդերը, Հիթլէր մերձաւորներու շրջանին մէջ այսպէս ներկայացուցած էր իր ապագայ գործունէութեան ծրագիրը, «մենք պէտք է զարդացնենք մարդազուրկ բնակու թէքնիքը: Եթէ ինծի հարցնէք, թէ ինչ կը հասկնամ «մարդազուրկ» բառէն, կը պատասխանեմ, որ նկատի ունիմ որոչ ցեղային միաւորներ ամբողջութեամբ մէջտեղէն վերցնել: Եւ այս ան է, զոր մոտիվը եմ իրականացնել. կարճ խօսքով իմ հարցն է...: Ես իրաւունք ունիմ ցած ցեղերէ ոչնչացնել միլիոնաւորներ, որոնք կը բազմանան ճճիներու պէս: Անշուշտ այլ «խնդիրն» իսկ կ'իրականացնէին Ֆաշիստ պարագլուխներ տարբեր երկիրներու մէջ, տարբեր ձեւերով: Խորհ. Միութեան տարածքին վրայ սլաւ ժողովուրդները պէտք է կամ ոչնչացուէին, կամ օգտագործուէին որպէս սորուկներ: Ամբողջ Եւրոպայի մէջ պէտք է լուծուէր «հրէական խնդիր»ը: Նիւրնպէրգեան դատավարութեան ժամանակ մեղադրական փաստաթուղթերու մէջ հրապարակուեցաւ նաեւ ապահովութեան ոստիկանութեան պետին յղուած կէօրինկի դատնի նամակը, ուր ըսուած էր. - «որպէս լրացում ձեզի հաղորդուած՝ 1939 Յունուար 24-ի առաջադրանքին, հրէական հարցը լուծել արտագաղթի կամ պարպումի ժամանակակից պայմաններուն համապատասխան ամենայարմար ձեւով: Այսու ձեզի կը յանձնարարեմ կազմակերպչական, գործնական եւ թէքնիք առումով նախապատրաստական ամբողջ գործը՝ հրէական ջարդը Գերմանիոյ ենթակայ Եւրոպայի ամբողջ տարածքին վրայ վերջնականապէս լուծելու համար»:

Ակամայ կը յիշես Ֆաշիստ գործիչներու ուսուցիչներուն՝ երիտ Թուրք պարագլուխներու կարդադրութիւնները Հայերու վերաբերեալ, եւ մասնաւորապէս, Թալէաթ, Ինվէր, Ճէմալ փաշաներու 1915-ի առաջին հրամաններէն մէկը, ուր կ'ըսուի. - «Օսմանեան հպատակ հինդ տարեկանէն վեր բոլոր Հայերը քշել բնակավայրերէն եւ ոչնչացնել»: Հիմնուած - րելով հայահալած քաղաքականութիւնը, երիտթուրքերու պարագլուխ Թալէաթ փաշան Ամերիկայի Մ.Նահանգներու դեսպան Մորկընթաուին յայտարարած է. «Անտանալու մէկ այլևս հայ տեսնել չենք ուզեր: Բացի անապատէն, անոնք ոչ մէկ տեղ պէտք է ապրին»: Նման «հիմնաւորում»ներ կատարուած են բազմիցս եւ այսօր ալ գրականութեան մէջ կարելի է հանդիպիլ անոնց կրկնութիւններուն: Կարելի չէ համաձայն չըլլալ անգլիացի պատմաբան Ֆ. Ճ. Ուոքերի հետ, որու կարծիքով փանթուրքիզմը եւ նացիզմը երկուքն ալ «կը պաշտպանեն բարձր ցեղի հատկացութիւնը եւ կը միտին ոչնչացնելու բոլոր անոնք, որոնք չունին այդ պատկանելիութիւնը»: Այս դնահատումը միանգամայն անաչառ է եւ անառարկելի՝ գիտական ու քաղաքական առումով:

Կարելի չէ, ի հարկէ, չարունակել բոլոր ցեղասպանութիւններու պատմութեան զուգահեռ կամ համեմատական չարադրանքը: Ուստի, քննենք յատկապէս Օսմանեան կայսրութեան տարածքին կատարուած հայկական ցեղասպանութիւնը՝ մեկնակէտ ունենալով գիտականօրէն հիմնաւորուած դրոյթները:

Նմանօրինակ քննութիւնը անհրաժեշտ է յատկապէս հակահայկական ու հակատեւական քարոզչութիւնը նկատի ունենալով, զոր այսօր կը ծաւալեն վանթուրքիզմի գաղափարապաշտները, ժխտելով ընդհանրապէս կանխամտածուած ցեղասպանութեան փաստը:

Ձիշդ նոյնպիսի քաղաքականութիւն որդեգրած էին երիտթուրքերը: Դեռ 1916-ին անոնք հրատարակած էին յատուկ գրքոյկ մը, ուր ամէն բան շրջուած էր եւ հայկական կազմակերպութիւնները կը մեղադրուէին Թուրքերու կոտորելու յանցանքով: Եւ աւելի քան 70 տարի է, նոյն կեղծարարութիւնը կը չարունակուի պետական ու գիտական կազմակերպութիւններու լայն հնարաւորութիւններու, մամուլի, պիւանագիտական մարմիններու եւ այլ միջոցներու օգտագործումով: Հետարներ յոյս կը տեսնեն ուր փորձեր կը կատարուին դանազան «փաստաթուղթ»երու, «արխիւային նիւթ»երու, ինչպէս նաեւ հայկական ծագումով թուրք քաղաքացիներու «յայտարարութիւն»ներու հիման վրայ ցոյց տալ, թէ հայկական հարցը մոռացածին է, անցեալի մէջ մեր ժողովուրդներու փոխ - յարաբերութիւնները եղած են բնականոն, իսկ Առաջին Աշխարհամարտի տարիներուն կազմակերպուած «տեղահանութեան մէջ ոչ սպանդի փափաք կար, ոչ ալ սպանդի արդիւնք, - կը գրէր թուրք պատմաբան Է. Զ. Քարալ: - Բայց հայկական կոմիտէներու աշխատանքով այն տպաւորութիւնը ստեղծուեցաւ, որ սպանդ պատահած էր» («Մարմարա», 14 - 10 - 1981): Թուրքիոյ Ազգային Գործերու նախկին նախարար Թիւրքմէն ոչ միայն կը բացառէ եղեռնի փաստը, այլեւ, զայն կը նկատէ Հայերու «սեւեռուն գաղափար»: Ըստ «Հիւրրիյէթ» թերթի յայտարարութեան, վերջին զինուորական յեղաշրջումէն յետոյ Պետութեան դեկավարները որոշած են, թէեւ յապաղումով, սակայն լրջօրէն ուսումնասիրել «Հայկական Թրղթապանակ»ը: Երբեմն այդ աշխատանքներուն կը մասնակցին նաեւ Պետութեան դեկավարը եւ ազգային ապահովութեան խորհուրդի անդամները:

Այսպիսով, թէեւ հակահայկական քարոզչութեան մասնակիցները կը փոխուին, սակայն «Հայկական Թղթապանակ»ը հետեւողականօրէն կը լրացուի նորանոր կեղծիքներով: Ժողովուրդներու մնայուն Ատեանը, որ ստեղծուած է 1979-ին, շարք մը միջազգային հարցեր քննարկելէ ետք 1984 Ապրիլին Փարիզի իր հերթական նիստին անդրադարձաւ նաեւ հայկական հարցին: Թուրքիա մերժած էր Ատեանի հրաւէրը ու ներկայացուցիչ չէր ուղարկած: Քննարկուող հարցին վերաբերեալ տասը դեկուցումներ լսուած էին: Անոնցմէ մէկն ալ Անգարայի արտաքին քաղաքականութեան հիմնարկին կողմէ մամուլին մէջ հրապարակուած «9 հարց, 9 պատասխան»ի մասին յատուկ հաղորդումն էր:

Ատեանի դատավճիռը կ'արձանագրէ տասնեակ տարիներու ընթացքին հայկական հարցի քննարկման փաստը եւ այն կը բացատրէ անով, որ «Թրքական բոլոր կառավարութիւնները 1915-էն ի վեր կը մերժեն հայկական ցեղասպանութեան մեղադրանքները»: Ատեանը կը վճռէ, որ «Հայ ժողովուրդի մեղադրանքը ցեղասպանութեան մասին հիմնաւորուած է եւ հաստատուած»: Աւելին. բազմաթիւ պետական, քաղաքական ու հասարակական դործիչներ չատ յաճախ զուգահեռներ կը դնեն հայկական ցեղասպանութենէն մինչեւ Փաշիստ յանցագործութիւնները, յանդելով կարեւոր այն եզրակացութեան, թէ չպատժուած առաջին յանցագործութեամբ բացուած է երկրորդին ճանապարհ:

Թուրք ժողովուրդի պատմութեան հետ թեթեւակի ծանօթութիւն մը անդամ բաւական է համոզուելու, որ Օսմանեան կայսրութեան ստեղծումէն ի վեր անոր հպատակները բացայայտօրէն կը բաժնուէին երկու կարգի՝ լիիրաւ, կամ իրաւազուրկ:

Մարքսական ընկերային հոդեբանութեան հիմնական դրոյթներու համաձայն, երկրի ամրոզ շրջաններու քաղաքականութեամբ պայմանաւորուող խրմբական եւ անհատական վարքագծի պատճառները ամէնէն առաջ պայմանաւորուած են տուեալ հասարակարգի արտադրանքով, հասարակական փոխ - յարաբերութիւններու բնոյթով, հասարակական գիտութեան զարդացման աստիճանով: Պատմականօրէն փոփոխումի ենթակայ այս գործօնները իրենց հիմնական դիծերով անփոփոխ մնացին Օսմանեան կայսրութեան ամբողջ պատմութեան ընթացքին եւ ունեցան վճռական ազդեցութիւն հակայական երկրի հասարակական կեանքի պահպանողականացման վրայ: Ընկերային պայմաններու եւ գործօններու չարքին մէջ որոչիչ դեր խաղացին ռազմա - աւատական օրինակարգը եւ անոր դլխաւոր հիմք հանդիսացող թուրք վերնախաւի տիրապետութիւնն ու քաղաքականութիւնը, ինչպէս նաեւ մահմեդական կրօնքի անառարկելի ազդեցութիւնը ընկերային ու քաղաքական յարաբերութիւններու վրայ:

Իսկ ի՞նչ որոշակի գործօններ կամ պատմական պայմաններ ստեղծեց ու ձեւաւորեց յիշեալ իրավիճակը Օսմանեան կայսրութեան մէջ:

Ամէնէն առաջ՝ թուրք վաչկատուն ցեղերու յաղթարշաւները դէպի Արեւմուտք եւ անոնց հասարակական հետեւանքները 16-րդ դարու կէսերուն, երբ բազմաթիւ պետութիւններու փլատակներուն վրայ բարձրացաւ օսմանեան բռնապետութիւնը:

Յաղթողի իրաւունքով թուրք նուաճողները իրենց ենթարկեցին տեղական ժողովուրդները, ներմուծեցին իրենց օրէնքները, զէնքի ուժով հաստատեցին դերիշխանութիւն:

Մինչեւ 17-րդ դարու կէսերը պատերազմն էր անոնց հարատեւութեան հիմնական ապրիւրը, ինչպէս նաեւ հպատակ ժողովուրդներու վրայ դրուած հարկերն ու տուրքերը, մշտական երեւոյթ դարձած բռնագրաւումներն ու թալանը: Դարեր չարունակ գոյութիւն ունեցող այդ փոխ - յարաբերութիւնները սոսկ - րական ու օրինական դարձուցին հպատակ ժողովուրդներու՝ ռայայի իրաւազուրկ վիճակը եւ տիրապետողի արտօնեալ, լիիրաւ ըլլալու հանգամանքը: Այդ ամէնը հիմ դարձան թէ՛ համապատասխան քաղաքականութեան եւ թէ՛ հասարակական մտայնութեան ձեւաւորման: Ինչպէս յայտարարած է երիտթուրքերու դեկավարներէն Ճեհանկիր Շահապէթինը, երկիրը գրաւած էին Թուրքերը, անոնք ալ պէտք է պաշտպանէին ու կառավարէին զայն, «ոչ մահմեդական հպատակներուն Թողով առեւտուրը եւ տնտեսութիւնը վարելը»: Աշխատանքի նման «հասարակական բաժանում»ը (մէկը կը հրամայէ, միւսը կը կատարէ) պահպանուեցաւ կայսրութեան գոյութեան ամբողջ շրջանին եւ հանդիսացաւ անոր պատմութեան ընկերային հիմնական գործօններէն մէկը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

ԿԱՄՊԷԹԱ ԵՒ ԻՐ ԳԱՂՏՆԻ ՍԷՐԸ

Ֆրանսայի ո՞ր քաղաքը, ո՞ր գիւղը չունի Կամպէթթայի անունով մկրտուած իր հրապարակը կամ պողոտան: Արմատական դաղափարականին հիմնադիրը ու Նափոլէոն Գ.-ի հակառակորդ այս անձը, որ պաշարման տակ դանուող մայրաքաղաքէն կը հեռանայ օդապարիկով մը, պարձած է Հանրապետութեան առաքելութիւնը: Ժողովրդավարութեան մօրուսաւոր այս առաքեալը սակայն այլ մըն է նաեւ. հետեւեալ տողերը կը պատմեն սիրոյ պատմութիւն մը, որ կը սկսի 1872-ի ապրիլեան երեկոյ մը, արուարձաններու չոգեկառքի մը մէջ...:

×

Սէրբի եւ Վիլ տ'Աւրէյի սահմանին վրայ համեստ արտաքինով պզտիկ տուն մը կայ: Ներկայի յարաչարժ ու ապրուստ չրջանին, իսկ պիւզական է հոն չրջապատը. ո՛չ իսկ նչմարելի պիտի ըլլար այս տունը եթէ անոր առջեւ բարձրացած յուշակոթող մը չյիչեցնէր մեզի, թէ հոն ապրած ու մահացած է Լէոն Կամպէթթա: Ծնունդ փոխուած է հոն Դեկտեմբեր 31, 1882-էն ի վեր: Այդ եղերական պիւերին, ուր լոեց յաւէտ Ճարտասանին ձայնը: Հիւրասենեակին պատերուն վրայ քովքովով երկու դիմանկարներ կը պատմեն սիրոյ մը մասին, զոր մահը կրցաւ միայն խորտակել: Կամպէթթայի նկարին քով կայ գեղեցիկ թուխ կնոջ մը նկարը, որուն նայուածքը ունի մելամաղձոտ եղանդ մը: Ահա թէ ինչ մնացած է Լէոնի Լէոնէ. այն կնոջմէն, որ գրեթէ անծանօթ մնացած է ու իր կեանքի ընկերոջ մահէն ետք կամաւոր կերպով սուզուած մոռացութեան դիրքի:

Ի՞նչ տարօրինակ արկածախնդրութիւն, որ ծագում կ'առնէ քաղաքական հասարակաց դաղափարականէ մը: Որովհետեւ քաղաքականութիւնն է, որ քովէ քով կը բերէ այս երկու արարածները:

1870-ին երբ Նափոլէոն Գ. Սրտանի մէջ պարտուած կը լքէ Ֆրանսան իր տխուր բախտին, եւ երբ կը թուի թէ վերջացած է ամէն բան, կը բարձրանայ ձայն մը, որ կը լարէ ուժերը, պահ մը յոյս կը ներչնչէ ամբողջ ազգին եւ յաղթանակի փոխարէն կը վերադտնէ անոր արժանապատուութիւնը: Լէոն Կամպէթթայի ձայնն է այս: Եւ Հօթէլ տը Վիլի հրապարակին վրայ պաշարուած մայրաքաղաքէն օդապարիկով մը անոր մեկնումին ականատես բազմութեան մէջ կայ հիւդիկ երիտասարդուհի մը, Լէոնի Լէոն: Այդ պահէն իսկ, ան ինքնիրեն կ'երդնու հանդիսիլ իր կուռքին. յեղակարծօրէն մեծ սէր մը ծնած է իր մէջ անոր հանդէպ:

32 տարեկան է Լէոնի. Կամպէթթայի տարիքը ունի: Թուխ է, կապոյտ, խորունկ աչքերով: Այդ տարիքին տակաւին վիպական խառնուածքի մը տէր է, եւ ի զուր չէ այս. ճակատագիրը միշտ պլացած է անոր իր ակնկալած զգացական ապրումը. բազմաթիւ փորձեր իր մէջ կուտակած են միմիայն յուսախաբութիւն: Կայսրութեան չրջանին մէջոց մը կենակցած է ոստիկանապետի մը հետ: Ցետոյ ապրած առանձնութեան մէջ: Եւ ահա քաղաքական հաւաքոյթի մը մէջ հիացում կը դիտէ Կամպէթթան: Չկարենալով մօտենալ, կ'որոշէ դրել անոր: Եւ մօտենալ, կ'որոշէ դրել անոր: Եւ մօտենալ, կ'որոշէ դրել անոր: Եւ

տեղը դնել զայն, կասկած չի թողուր որ կոպայ յաճախէա իրեն համար: 1872 Ապրիլ 25, երբ չոգեկառքը Սէն Լազարի կայարանը կը հասնի, Կամպէթթա կ'ամբոխ մը առնել միասին. այս առաջին տեսակցութիւնը մտաւորական դեմի վրայ կ'ըլլայ: Լէոնի բազմաքիւ մասեր կը յիշէ անոր ճառերէն. Կամպէթթա հրապուրուած է:

Յաջորդ օրը գիրար կը վերագտնեն չոգեկառքին մէջ: Կամպէթթա քայլ մը առաջ կ'երթայ ու կը բռնէ աղջկան ձեռքը: Յաջորդ օրը Լէոնի զայն կը հրաւիրէ իր տունը ընթրելու: Կամպէթթա կը հեռէ անոր. այլեւս երբեք պիտի չթողու զայն:

Սկիզբի չրջանին թէեւ Լէոնի կը պատմէր, թէ իրենց կապը աւելի մտաւորական բնոյթ ունէր, որոշ է, թէ Կամպէթթա աւելի մարմնական ցանկութեամբ մօտեցած է Լէոնիի: Սակայն հետզհետէ Լէոնիի կրնայ ապրումներ կ'ունենայ, չնորհիւ երիտասարդուհիին սիրոյն: Այն օր կը գրէն իրարու: Ու գրեթէ ամէն օր Կամպէթթա կ'երթայ Լէոնիի Պոնափարթ փողոցի բնակարանը: Այս այցելութիւնները անչուշտ զգալնի կը պահէին, նկատի առած Կամպէթթայի պաշտօնական դիրքը: Երբ պատրոյտ կ'ելլէն միասին Ռուլոնեըի անտառին մէջ, միշտ առաջուան անցքերը կ'ըսնարէ. նոյն նախազգուշութիւնները երբ թատրոն կ'երթան: Սակայն այս բոլորը չեն կրնար արգիլել, որ Փարիզ տեղեակ դառնայ այս յարաբերութեան:

Սակայն քանի մը ամիս ետք երբ Լէոնի երկուութեամբ կ'ուզէ հասկցնել թէ ամանակն է թեւերս սիրոյ այսքան պզտիկ պատմութեան մը պաշտօնական հանդամանք տալու, Կամպէթթա կը խուսափի: Ինչ պիտի բսեն Հանրապետական իր բարեկամները, եւ մխպետական հակառորդները, եթէ ամուսնանայ կայսրութեան մէկ ոստիկանապետին նախկին սիրուհիին հետ:

Սակայն այս վարանումը չի նշանակեր թէ Կամպէթթայի սէրը կորսնցուցած է իր ջերմութիւնը: Արդէն մի քանի ամիս է որ Լէոնիի ձեռքը կը խնդրէ: Ու ան կը մերժէ:

Վիւլի ապրելու համար այս դեղեցիկ պատմութիւնը, որ կը գրաւէ ամբողջ իր մտածումը, Կամպէթթա հետաքրքիր աչքերէ կ'ուզէ հեռու պահել իր երջանկութիւնը: Փարիզի մօտ, Վիլ ա'Աւրէ, կը գնէ այդ փոքր տունը: Այլեւս պիտի կըրնան ամէն մտահոգութենէ զերծ գլուխ գլխի միասին ըլլալ:

Հանրապետութիւնը, որուն համար չաներ երկար կեանք մը չէին նախատեսեր, նեղհետէ կ'իբացուի Ֆրանսացի ժողովուրդին կողմէ, ու Կամպէթթա այս յաղթանակին գլխաւոր դերակատարն է: Սակայն որքան կը ծաւալի իր ժողովրդականութիւնը, այնքան կ'աւելնան նաեւ իր թշնամիները: Անոնք մինչեւ իսկ գինք կ'ամբաստանեն բռնակալութեան միտումով: Անոնց առաջին չարքին վրայ կը գտնուի նախագահ Մաք - Մահոն:

1877, Մայիս 16-էն ետք երբ ան կը պարտադրէ իրեն հպատակիլ Մաք - Մահոնի, կը գտնայ հանրապետականներու պետը: Ձոխ ընդունելութիւններ կը սարքէ որոնց երբեք ներկայ չըլլար Լէոնի:

Միւս կողմէ Կամպէթթա կը կրկնէ ամուսնանալու առաջարկը: 1881, Նոյեմբեր 10-ին Հանրապետութեան նախագահը Ժ. Կրէվի կ'որոշէ Կամպէթթայի յանձնել Պորդոյարանի նախագահութիւնը: Թուենաւոր նուէր մըն է սակայն այս: Այնքան կենդանի չէ Կամպէթթայի ժողովրդականութիւնը այլեւս ու դժուարութիւնները ոչ - արհամարհելի: 74 օր կը տեւէ այս պաշտօնը ու Կամպէթթա կը հրաժարի: Այս ձախողութիւնը չի վհատեցներ զայն. համոզուած է որ երկիրը չուտով պէտք պիտի ունենայ իրեն: 44 տարեկանին իր առջեւ կը բացուի յաջթանակի ճամբայ մը, մինչ այս Լէոնի հաւանած է ամուսնութեան: Ձղուած է նոյնիսկ թուականը. յաջորդ տարւոյն ընկերը տեղի պիտի ունենայ:

Վիլ ա'Աւրէյի պարտէզին մէջ աչունը ամառնային երանգներ ունի, կարծես երկինքը կ'ուզէ մասնակցիլ այս զոյգին երջանկութեան. ո՞վ կրնայ երեւակայել, թէ ապէտը վերահաս է: Նոյեմբեր 27-ին, Կամպէթթա որ յաջող նշանառու մըն է, պարտէզը կը մաքրէ իր ատրճանակը. յանկարծ բոց մը կը ժայթքի: Լէոնի կը հասնի ու իր բարեկամը կը գտնէ թեւը բռնած վիճակի մէջ. կը ժպտի ապահովեցնելու համար գինքը: «Բան մը չէ, անհեթեթ արկած մը. պղտակը պատռակիս հանդիպեցաւ...»:

Անմիջապէս կանչուած բժիշկը կը հաստատէ թէ ծանրակշիռ բան չկայ, քանի մը օրէն պիտի անցնի: Կը պնդէ սակայն, որ վիրաւորը անկողինը մնայ: Ինչ որ կ'ըլլայ ճակատագրական սխալ մը. երկար ատեն պահած մնալ պատճառ կ'ըլլայ աղիքային խցումի մը: Դեկտեմբեր 31-ի առաւօտուն յանկարծ կը վատթարանայ հիւանդին կացութիւնը: Պէտք կ'ըլլայ վիրահատել զայն, սակայն կանչուած մասնագէտները չեն համարձակիր որոշում մը տալու: Այդ չրջանին համար փափուկ միջամտութիւն է այդ ու յետոյ, հիւանդին անձը պատճառ կ'ըլլայ, որ վարանին պատասխանատուութիւն բառնձնելէ:

Նոյն դիչերը Կամպէթթան փրկելու բոլոր յոյսերը կը ցնդին: Լէոնի, որ 34 դիչերէ ի վեր կը հսկէ անոր քով, հեծկլտանքով կը փարի անարին: Զայրը, որ ամբողջ տարիներ պաշտպանած է արժանապատուութեան ու ազատութեան դասը, պիտի մարի յաւէտ: Վերջին խօսքը, զոր մահը պիտի սառեցնէ իր չրթունքներուն վրայ, սիրոյ վերջին կանչ մըն է, Լէոնիի անունը...:

Նոյն պահուն կէս դիչերը կը հնչէ. 1883-ի առաջին օրը կը սկսի:

Երկու ժամ ետք, ամպագրանքով բաներ մը նետելէ ետք իր պայուսակին մէջ, դիչերով կը մեկնի Լէոնի Վիլ ա'Աւրէյէն, առանց վերադարձի յոյսն ունենալու: 12 տարիներու երջանկութենէ մը անհուն վիշտ մը մնացած է իրեն, որուն հաւատարիմ պիտի մնայ մինչեւ իր վերջին օրը:

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԱՆՏԻՑԻ

Յունիս 8 Թուականին, Կիրակի, ժամը 14-ին չորս կառքերով չուրջ տասնեւհինգ կարմիր Խաչուհիներ Պուա - Գոլոմպէն ճամբայ կ'ելլեն այցելելու համար Անտիլի հանգստեան եւ մտաւորականներու տունը:

Ձամբորդութիւնը կ'ըլլայ ուրախ - զուարթ մթնոլորտի առեղծուածով եւ կը հասնինք Անտիլի, ուր՝ կը գտնենք չերմ ընդունելութիւն թէ անօրէն՝ Պ. Ֆէյճեանի, վարիչ՝ Տիկին Ովաննա Գալէնտէրեանի եւ թէ պատասպարեալներուն կողմէ:

Անմիջապէս կը սկսին բարեկամական հաճելի խօսակցութիւններն եւ ծանօթացումները, իսկ՝ հիւրասիրութիւնը կ'ըլլայ երիտասարդ կարմիր Խաչուհիներուն կողմէ, որոնց կուրծքերը զարդարուած էին կարմիր Խաչի նչաններով:

Հիւրասիրութիւն, եւ ի՜նչ հիւրասիրութիւն, մտերմիկ ոմանք թաց աչքերով, ուրիչներ՝ քմծիծաղով կը վայելեն Խաչուհիներուն բերած պէս - պէս ուտելիքներն ու խմորեղէնները: Ուտել - խմելները կը համեմուին Օրիորդ Անահիտ Սվաճեանի խանդավառ նուագով եւ ժողովրդական երգերով, որոնք մեծ հաճոյք կը պատճառեն պատասպարեալներուն, միեւնոյն ատեն մեր տարեց հայրենակիցներուն մէիօրինակ կեանքը քիչ մը, գոնէ քանի մը ժամ կը փոխարինէ:

Կը ցուցադրուի նաեւ լուսապատկերներ եղուարդ Առաքելեանի կողմէ, պատրաստուած երեւան այցելութեան մը առթիւ: Մայր հայրենիք՝ Հայաստանի դեղեցիկ տեսարաններն ու գմայլելի կառոյցները չատ մեծ գոհունակութեամբ դիտուեցան ներկաներէն, որոնցմէ չատերը առաջին անգամ կը տեսնէին հայրենի պատկերները:

Շատ լաւ օր մը անցուցինք պատրաստութեամբ միասին եւ գոհունակութեամբ վերադարձանք, պարտականութիւն մը կատարած թեթեւութեամբ:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՄԱՐՍԼԻԶ.- («Յառաջ») - Յունիս 7 եւ 8-ին, Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ կրօնական ընկերակցութեան Տիկնանց Յանձնախումբը կազմակերպած էր, Ա. Ջրբաչեան սրահին մէջ տօնավաճառ մը ի նպաստ եկեղեցւոյ պայծառութեան, կրթական եւ բարեգործական ձեռնարկներուն:

Զանազան առարկաներ բիւրեղէ, յախճապակիէ, պղինձէ եւայլ նիւթերէ, ձեռագործներ, հայկական պուպրիկներ, գոհարներ, իւղանկարներ, զանազան յուչանուէրներ, հիւսուածքներ ... վաճառքի դրուած էին: Նոյնպէս հայկական խոհանոց, յատկապէս անուչեղէններով եւ խմորեղէններով: Իսկ սրահը առաջնորդող անցքը յատկացուած էր պիլքերու, ճաչնապնակներու, երիզներու: Հետաքրքիր բազմութիւն մը երկու օրերուն ընթացքին այցելեց զանազան տաղաւարները եւ քաջալերեց տիկիններուն նախաձեռնութիւնը:

Շքեղ քոքթէյլով մը, Շաբաթ իրիկուն, տիկինները հիւրասիրեցին ներկաները: Տիկնանց Յանձնախումբի նախագահուհին՝ Տիկին Պաժան բարի գալուստ մաղթեց եւ չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով, իրենց ներկայութեամբ քաջալերեցին եւ աատարեցին ձեռնարկի կիրարկման եւ յաջողութեան: Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ փոխ - նախագահը՝ Մ.Թ. Վարժապետեան չատ չերմ խօսքերով պնահատեց Տիկնանց Յանձնախումբի տարած գործունէութիւնը եկեղեցւոյ ծիրին մէջ եւ վեր առաւ ընդհանրապէս հայ կնոջ, հայ մօր բերած նպաստը հանրային կեանքին յիչելով մանաւանդ այն մայրերը, որոնք տարագրութեան ճամբաները բռնած կերիչ աւազին վրայ Ա. Բ. Գ. սորվեցուցին իրենց զաւակներուն: Պերճ Կարապետեան վարչութեան անդամ եկեղեցւոյ չնորհաւորեց տիկիններուն աչխատանքը, անձնուիրութիւնը եւ մանաւանդ չատ չերմ խօսքերով գովքը հիւսեց Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ նախագահին՝ Սրբազան Պապայեանին որուն արժանիքները եւ վաստակը մեծ են եկեղեցին ներս եւ դաղութին մէջ: Ցայտնապէս յուզուած, Սրբազան Պապայեան չնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք համախմբուած են եկեղեցւոյ չուրջ, Տիկնանց Յանձնախումբ, վարչութիւն, անդամ եւ կը տքնին վառ պահելու մեր ազգային ինքնութեան ամրոցներէն մին՝ եկեղեցին: Ցետոյ, Սրբազան Պապայեան վեր առաւ ներկայութիւնը մէիմը Մարսէյ Փաւլիի քաղաքապետին կցորդը մչակութային հարցերուն, որ համակրութեամբ եւ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի միչտ հայ դաղութի բոլոր մչակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներուն, եւ յանձնեց անոր «Գանձեր էջմիածնի» գեղատիպ հատորը: Այս ընդունելութեան ներկայ էր Յակոբ Եպիսկոպոս Վարդանեան, եւ հոգեւոր հովիւը եկեղեցւոյ՝ Գարեգին Վրդ. Պէքճեան: Տարուան ընթացքին, Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբը եկեղեցիին ներս բերած կարգ մը ծառայութիւններէն անդին յատկապէս կը գրաւի Զորեքչաբթի օրուան գպրոցով: 1985 - 1986 տարեչրջանին արձանագրուածներուն թիւը եղած է չուրջ չիսուն: Գարեգին Վրդ. Պէքճեանի անօրէնութեան ներքեւ պաչտօնավարած են Տիկիններ՝ Անի Յովսէփեան, Սրաքսի Քէօսէեան, Ալիս Խամէո, Պոզոսեան: Իսկ՝ Խաչիկ Երլմազեան ապահոված է երգի դասերը: Դասընթացքները տեղի կ'ունենան ժամը 10-էն 17 եւ Տիկնանց Յանձնախումբի անդամուհիներն են որ, ամէն Զորեքչաբթի կը հոգան ու կը պատրաստեն կէսօրուան ճաչը եւ կը կատարեն այլ հոգածութիւններ:

Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ Տիկնանց Յանձնախումբին անդամուհիներն են՝ Տիկին Պաժան (նախագահուհի), եւ տիկիններ՝ Մարի Պապայեան, Էլիզ Յակոբեան, Տընիզ Գաբրիէլեան, Ռոզ Գույումճեան, Կիւզել: Շնորհաւորելի է անոնց խանդավառութիւնը, պատրաստակամութիւնն ու նուիրումը գործի մը որ կը նպաստէ հայապահպանման եւ մեր գոյապայքարին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԱՌԱՍՏԱՂԸ

ՌՈՊԷՐ ՀԱՍՏԷՃԵԱՆ

Հիմա այդպէս կը գամ: Ներաչխարհս յանկարծ լեցուեցաւ անբացատրելի լզպանութիւններով: Թէ՛ քաղցը յղնութիւն մը - յղնութեան այն տեսակը որ առաջ կուգայ երջանիկ ու հաճելի ըզբաղումէ մը, - եւ թէ միաժամանակ հանդիման ըլլալու, ուժ եւ եռանդ հաւաքած ըլլալու պատրաստութիւն մը: Ա՛հ, այս բոլորը կը պարտիմ աղջկանս: Որքան վարպետն իսնամք կը տանի ինծի: Ինչ ատանձինն տասը հիւանդապահուհի կը նրանձին: Ո՛ր հիւանդապահուհին այնքան խնամքով ու բծախնդրութեամբ, այնքան խանդագաստանքով ու նուիրումով պիտի կարենար զբաղիլ հեաս, արագ ու քնքուշ չարժումներուն միացնելով խօսակցութիւն մը օդէն ջուրէն, բայց մանաւանդ տունէն ու մերիններէն...:

Երկկ չունայ իջած էի, չատ սիրուն չապիկ մը առի Ռուբիկին համար: Կարմիր եւ կապոյտ ազուռր էքօսէ մը: Դեռ չհագաւ, այս Կիրակի պիտի հագուեցը - նեմ, բայց վատահ եմ որ չատ պիտի վայլէ: Ա՛հ, մոռցայ ըսելու քեզի, էչ՛, այս Կիրակի Սուրէնենց պիտի երթանք: Երկար ատենէ ի վեր զանոնք տեսած չունէինք: Այս Կիրակի ճաչի հրաւիրեցին մեզ: Կարծեցի որ Յակոբ երթալ պիտի չուզէ, բայց ընդհակառակը, գոհ մնաց եւ ընդունեց հրաւէրը: Նուէր մը պէտք է տանիլ: Ես ըսի որ տուփ մը չոքոլա տանինք, կը վերջանայ: Յակոբ չհաւանեցաւ: Շոքոլայի տեղ տան նուէր մը առնենք, ըսաւ: Էհ, բան մը կ'առնենք: Ուրեմն, կարծեմ Կիրակի պիտի չհարեն նամ գալ: Բայց Երկուչաբթի, կանուխէն հոս եմ: Արդէն, աւելի առաջ ալ...

Սաթենիկ այնքան արագ կը խօսի եւ այնքան չուտ մէկ ոտէն դէպի միւսը կ'ոստոստայ, որ դժուար է հետեւիլ իր կ'ոստոստայ, որ դժուար է հետեւիլ իր մենախօսութեան: Ուրիչ անդամներ այս մենախօսութեան կարեւոր չէր այս կէտը, որովհետեւ կը խօսէր անկարեւոր բաներու մասին, եւ ես կրնայի զանց առնել նախադասութիւններէն մէկը կամ միւսը: Այսօր սակայն ուշի ուշով կը հետեւիմ իրեն, որովհետեւ նորութիւն մը կայ ըսածներուն մէջ եւ առիկա զոհունակութիւն կը պատճառէ ինծի: Սուրէն Յակոբին եղբայրն է: Երբեք սիրալիր չէ եղած իրենց փոխ - յարաբերութիւնը: Զիրար կը տեսնեն այնքան քիչ, որքան կարելի է: Լուրջ տարակարծութիւն մը չեն ունեցած, միայն թէ Յակոբ առաջին մէկ օրէն չէ ախորժած Սոնայէ, Սուրէնին կնոջմէն: Իսկ հիմա ես մեծ գոհունակութիւն մը կը զգամ Սաթենիկին խօսքերէն: Ձայնի հրաւէրը ենթադրել կուտայ ինծի, թէ Յակոբ եւ Սուրէն կը չանան մօտենալ իրարու, կը յիշեն թէ հարազատ եղբայրներ են: Այդ լաւ: Բայց ուրիչ կէտ մըն ալ կայ. Սաթենիկ, առանց անդրադառնալու, ուրիչ գոհունակութիւն մըն ալ պատճառեց ինծի: Յրատեց Յակոբին մասին մտահոգութիւններս: Առնուազն հիւանդ չէ Յակոբ: Լաւ ալ տրամադրուած է, քանի որ, - ա՛, ես լաւ գիտեմ հոգեբանական այս նրբութիւնները - տուփ մը չոքոլայի տեղ սիրուն նուէր մը առնենք, կը նշանակէ: Ան ալ տրամադրուած է եւ ...

- ..... եւ այո, հիմա ալ պատկէ եւ հանդիստ ըրէ, հայրիկ, այո՞:

Սաթենիկ թղթադրամ մը կը սահեցնէ հիւանդապահուհիին գրպանէն վար եւ այդ վայրկեանին արդէն կը տեսնեմ որ Սիրուկ ու Տիկին Ալիս սենեակ կը վերադառնան: Տիկին Ալիս կը նայի Աբամիկին քով, բայց Սիրուկ իր պայուսակը կը վերցնէ, չուրջը բաներ մը կը փնտռէ, փոքրիկ ծրար մը կ'առնէ ու ոտքի կը մնայ, նայելով Սաթենիկին, որ նմանապէս իր վերջին պատրաստութիւնները կը տեսնէ մեկնելու համար: Սաթենիկին գործը աւելի ծանր ու մանրամասն է:

(Շար. 51)

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Հոխփսիմէ Գնեազեանի մահուան առթիւ Շիրինեան - Տակաոեան ընտանիքը 1000 *ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին :*

×

ՎՈՒԼՄՆ. - Տէր եւ Տիկին Մարսբրու իրենց չատ սիրելի եւ անմոռանալի բարեկամին՝ Կարօ Փոլատեանի *յիշատակին* 500 *Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին :*

×

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տամլամեան, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Սրբուհի Փափազեանի *մահուան առթիւ կը նուիրեն. - Կապոյտ Խաչին* 100 *Ֆ., Կարմիր Խաչին* 100 *Ֆ. եւ «Յառաջ»ին* 100 *Ֆ. (ընտանեալ «Յառաջ»էն) :*

×

Տէր եւ Տիկին Օթհամ փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Սրբուհի Փափազեանի *մահուան առթիւ կը նուիրեն. - Ազգասիրական բնտամին* 200 *Ֆ. (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ* 100 *Ֆ. «Յառաջ»ին :*

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Տիկին Մարի Անտոնեան 200 *Ֆ. :*

ՄԻՐԻՊԷԼ. - Պ. Կարապետ Տէփոյեան 100 *Ֆ. :*

– ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ –

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, *ժամը* 15-*ին, վարժարանի սրահին մէջ :*

Հայերէն լեզուի միջոցայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Յունիս 22, *ժամը* 15-*ին, նոյն սրահին մէջ :*

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—○—o—o—o

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—○—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—○—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—○—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

Participation : 150 F

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

Tombola exceptionnelle

au profit de la Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
BARKEV
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
ZAREH MUTAFIAN
NORIKIAN
PAPAZ
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :
BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32
HARATCH ..... 83, rue d'Hauteville - 75010 Paris - Tél. : 47.70.86.60

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN

à partir de 14 heures

26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
NARECK DOURIAN
ROSY ARMEN
et la Chorale du collège
HAROUT
LE DUO ZEPUR
BALLET NAVASSART
BETTY
accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը պատ է —
— Entrée gratuite —

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միջոցայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-*ին, Եկեղեցւոյ Ս. Ջրբաչեան սրահին մէջ, ժամը* 17-*էն սկսեալ :*

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վիճակացոյցներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով :

Կը հրաւիրուին ծնողքները, բարեկամները եւ Եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդիսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը :

THEATRE ARMENIEN
"KISSANI"
présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)
... ou le journal de Noraïr Garabédian
le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30
à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԼՒԲԱԳԻԿ ԱԶԳԱՐԱՐ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

Մահազդ	300	(355,80)
Հոգեհանգիստ	200	(237,20)
Շնորհակալիք	200	(237,20)
Հարսնիք, նշանառութ	200	(237,20)
Ծննդ	200	(237,20)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 18,60% *Թ.Վ.Ա. (տե'ս վաճառքի մէջ ընդհ. գումարը) :*

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, մինչեւ մէկ քառորդ սիւնակ (25 *տող) մահազդներու պարագային եւ* 1/8*րդ* (12-13 *տող) մնացեալին :*

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան :

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ամսական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, *ժամը* 16-*ին առաւօտեան հատաքատեղին :*

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԱՐՏԻՆ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 19, *ասն է Սրբոց Թարգմանչացն Մերոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ :*

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-*ին պատարագ կը մատուցուի :*

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԽՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-*ին Կիրակի օր, Խսիի եկեղեցւոյ Օծումի* 11-*րդ տարեդարձն է :*

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-*ին, քարոզ՝ ժամը* 11·30-*ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն :*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳՈՒՇԵԱՆ

402

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Ինչպէս պիտէք անցեալ տարուան Ողջոյնին մէջ հաճոյքով եւ անհուն խանդաղատանքով 13 լիբանահայ էջասէր երախաներ բերել տուինք Պէյթոնքէնի մեր կայանը :

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու Լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները :

Երախտապիտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր զաղութը իր զանգուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախքը :

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 էջասէր Լիբանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, դէթ մէկ ամիս, մոռնալ աւօրեայ դարձած ռմբակոծումներն ու սպանութիւնները :

Արդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր զաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք : Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կը սոսկանայ կազմակերպութիւնս :

Ձեր նուիրատուութիւնները հասցէ ուղղարկել. —

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 Paris

Կանխաւ չնորհակալութիւն :

ԾՐԱՆՄԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑ ԽՍԻԻ
ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐԱՒԱՆԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F

C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.

Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
18
MERCREDI
18 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.249

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

61e ANNÉE — No 16.249

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՎԵԹՕ - 10

ՀՆԴԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԻ ՀՆԴԱՆՈՒՐ ԳՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՆԴԱՆՈՒՐ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ...

Հռչակուած պաշարման վիճակին հետեւանքով, խիստ զրաքննութիւն մը կը տիրէ, ըոլոր թղթակիցները պարտին իրենց լուրերը նախ ենթարկել իշխանութեանց, ինչ որ արտասահմանը վերապահ կը դարձնէ Փրէթորիայէն հասած լուրերու նկատմամբ: Բայց եւ այնպէս կարելի է կարդ մը հաստատումներ ընել: Ամէնէն կարեւորը այն զանգուածային գործադուլն է որ անդամալոյծ ըրած է ամբողջ Հարաւի - Ափրիկէն: Ամբողջ երկիրը զօրքի եւ զինեալ այլ ուժերու հսկողութեան ներքեւ էր, մինչ մօտ հազար կասկածեալներ կանխաւ բանտ տարուած էին, ինչ որ զգալապէս կը սահմանափակէր խոովութեանց վտանգը: Սովէթօ գերեզմանատան տպաւորութիւն մը թողած է իր լռութեամբ եւ նոյնիսկ եթէ կարելի չէ, առայժմ, որեւէ նախատեսութիւն ընել ամիլկան ապագային համար - քանի որ հարցերը չեն լուծուած այլ առժամապէս ճնշումի տակ թաղուած - երկուշաբթի օր մեռելներու - «գուշակած», Հարեան լոգանքը» տեղի չունեցաւ: Ակնատեսներու համաձայն 1976-էն ի վեր ամէնէն հանդարտ յունիս 16-ն էր:

X Փարիզի մէջ, համաշխարհային ժողովը, որ մէկ ոգոյներ ձեռք պիտի առնէ Հարաւի - Ափրիկէի դէմ, բացուած է երկուշաբթի: Բացակայ էին Միացեալ - Նահանգներն ու Մեծն - Բրիտանիա: Գրիւսէլի մէջ, տասներկու Եւրոպացիները չեն համաձայնած ձեռք առնուելիք միջոցներուն շուրջ:

Ի վերջոյ, հոգեշահ խօսքերը, ընդվզում, վրդովում, ելեւ ելեւ - չատ յաւ են ափըրթհեյտի նկատմամբ: Պատուօ, բոլորը մըրցումի ելած են, մէկը միւսէն բան մը աւելի ըսելու համար - ոչ ընելու: Վասնզի չմոռնանք որ Հարաւի - Ափրիկէն ոսկի եւ ադամանդ արտադրող (դէպի Եւրոպա մանաւանդ) մեծագոյն երկիրն է: Մնացեալը կարեւոր չէ...

MUNDIAL

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ

Պրազիլ յաղթեց Լեհաստանի (4 - 0) եւ Աֆղանքին՝ Ուրուկուէյի (1 - 0):

Որմ. Միւլթեան (անակնկալ) եւ Պուլկարիոյ ու Լեհաստանի (ոչ - անակնկալ) հեռացումներէն ետք, արեւելեան - Եւրոպայի խումբերուն հաշիւը մաքրուած է:

X կիրակի դիշեր մէկուկէս միլիոն Մեքսիքացիներ փողոց իջած են ուրախալու համար իրենց յաղթանակը Պուլկարիոյ դէմ: Հետեւանք՝ 2 մեռեալ, 100 վիրաւոր:

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՊԼՈՎ

ՀԱՄԱՁՆԱՎԱՐ ԵՐԵՔ ՀԱՋԱՐ չարքաշիններ կոչ մը ստորագրած էին, առջի օր, «Մոնտ»ի մէջ (հրատարակուած որպէս՝ ծանուցում) կուսակցութեան արտակարգ համագումար մը պահանջելով: Հաստատելէ ետք թէ կուսակցութիւնը ընտրական նոր ձախողութիւն մը արձանագրած է, որ զինքը կը տկարացնէ, ստորագրողները կ'ուզեն որ համայնավարները կարենան չարունակել դերակատարներ ըլլալ պատմութեան մէջ, զէմ դնելով հերթապահութեան մը՝ ամերիկեան ներչնչումէ ծնած նոր - ազատականութեան մը եւ սոսիալ դեմոկրատ հոսանքի մը, պատրաստ բոլոր զիջումներու: «Իւմանիթէ» անընդունելի կը նկատէ այս հրապարակային էյոյթը: Պաշտօնական պատասխանը յստակ է՝ նոր համագումարի պէտք չկայ: Ան տեղի ունեցաւ: Վե՛րջ: Կեդրոնական նիստը գումարած էր երկուշաբթի օր, բայց ակնկալուած յարձակումը ժիւքէնի դէմ տեղի չունեցաւ, հակառակ անոր որ արտաքսումն իսկ հաւանական է, թէեւ բան չի փոխեր:

ՖՐԱՆՍԱ. ԵՒ ՆՈՐ - ՋԵԼԱՆՏԱ. համաձայնեցան որ, ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը՝ Տէ Քուէյլար միջնորդի դեր կատարէ Թիւրանժ կեղծ ամոլին հարցին լուծում մը գտնելու համար: Ծանօթ է որ Ռենպօ Ուարեըրի խնդրէն ետք, Ֆրանսացի երկու գործակալները դատուեցան եւ դատապարտուեցան տասնհինգ տարի բանտարկութեան: Եղած կարգադրութիւնը քաջալերական նկատուելով հանդերձ, մեծ յոյսեր չի ներշնչեր անմիջականին համար, քանի որ Նոր - Զելանտայի վարչապետը կ'ուզէ որ նախ օրակարգ մը հաստատուի:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Հու Եաոպանկ Փարիզ ժամանեց երկուշաբթի օր եւ ընդունուեցաւ Նախագահ Միթերանի կողմէ: Երեք օրուան պաշտօնական այս այցելութեան առթիւ Ֆրանսա եւ Չինաստան պիտի ամրապնդեն իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները:

ԲԱՆՏԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ նոր ասպարէզ մըն է, զոր Արդարութեան նախարարը՝ Շալանտոն կ'առաջարկէ անհատական ձեռնարկութիւններու: Արդարեւ, բանտերը խճողուած են, նոր բանտեր պէտք է շինել, ուրեմն Շալանտոն կը խորհի որ շինարարական այդ նոր գործը կրնան պլուպ հանել գործատէրերը, ապա՝ վարձել Պետութեան: Ներկայիս 48 հազար բանտարկեալ կայ մինչ միայն 32.500-ի համար տեղ կայ: Նախարարը յայտարարեց թէ զանազան առաջարկներ կը քննէ նախքան վերջնական ձեւի մը որոշումը տալը:

ՊԼԻՐՈՒԹԻ մահմեդական զօտիին մէջ, «սահմանագլուխին» մօտ, երկուշաբթի օր, եօթը քրիստոնեայ առեւանգուած են, որոնց մէջ՝ «Ալ Նահար» անկախ օրաթերթին չորս աշխատաւորները:

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային նոր դեսպան նշանակուեցաւ Եակով Ռիաբով, ներկայիս փոխ - վարչապետ: Պիտի փոխարինէ ներկայ դեսպանը՝ Վորոնցով, որ Արտաքին փոխ - նախարարի պաշտօնին կոչուեցաւ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 10 - 12)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ Է ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ

Երաժիշտ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի չնորհուած է Արամ Խաչատրեան մրցանակը, «Սայաթ Նովա» օփերայի համար (Բ. խմբագրութիւն): Ցիշեալ մրցանակը կը տրուի լայն ժողովրդականութիւն գտած երաժշտական ստեղծագործութեան մը: 1984-ին պարգեւատրուած էր Էդգար Յովհաննիսեան՝ ժողովրդական թեմաներով գրած խմբերգներու շարքին եւ 4-րդ լարաւոր քոնչերթոյին համար: Մանաւոր հանդիսութեան մը ընթացքին մրցանակը յանձնուած է Ալ. Յարութիւնեանի: Շնորհաւորութեան խօսքեր արտասանած են Մշակոյթի նախարար Եուրի Մելիք - Օհանջանեան, եւ Երաժիշտներու Միութեան նախագահ Եդուարդ Միրզոյեան:

×

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ ԷԼԵՆԱ ՆԻԿՈԼԱԵՒՍԿԱՅԱՑ ՀԱՅ ՔԵՐԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐԷՆ ՄԻՆ

Մոսկուայի Գրողներու Տունը տեղի ունեցած է երեկոյթ մը, նուիրուած ռուս բանաստեղծուհի Էլենա Նիկոլաեւսկայայի: Արտասանուած են բանաստեղծութիւններ եւ խօսուած է Նիկոլաեւսկայայի քերթողական արուեստին մասին: Բանաստեղծուհին թարգմանած է հայ քերթողներէ բազմաթիւ գործեր եւ պարգեւատրուած է «Յովհաննէս Թումանեան» մրցանակով: Երեկոյթէն քանի մը օր ետք, «Արմէնփրէս»ի թղթակիցը հանդիպում մը ունեցած է բանաստեղծուհիին հետ, որ խօսած է հայ գրականութեան հետ իր ծանօթութեան մասին: Առաջին հանդիպումս Հայաստանի եւ անոր գրականութեան հետ 4 տասնամեակի պատմութիւն ունի, ըսած է ան՝ աւելցնելով. - Բ. Աշխարհամարտէն անմիջապէս ետք ես Մոսկուայի մէջ ծանօթացայ տակաւին երիտասարդ Սիլվա Կապուտիկեանի, Գէորգ Էմինի, Հրաչեայ Յովհաննիսեանի, Վահագն Դաւթեանի հետ: Այդ ժամանակ ալ Մոսկուայի մէջ առաջին անգամ անոնց չքմեղներէն լսեցի հայերէն բանաստեղծութիւններու, հայկական երգերու հմայիչ մեղեդիները: Աւելի ուշ բազմիցս լսած եմ զանոնք թէ՛ Սեւանի ափին, թէ՛ Գեղարդի կամարներուն տակ, թէ՛ Զանգուի ձորին մէջ: Առաջին անգամ Հայաստան գացի 1954-ին, արդէն համալսած անոր երգերով, անոր բանաստեղծութեամբ, առաջին հերթին Աւետիք Իսահակեանէն Պլոքի կատարած թարգմանութիւններով, Հայաստանի գոյներով, զորս տեսած էի Մարտիրոս Սարեանի կտաւներուն մէջ: Եւ կախարդական, խտաչունչ, անկրկնելիօրէն դեղեցիկ Հայոց աշխարհի իմ ճանաչումը չարունակուեցաւ:

*Ես Հայաստանը սիրեցի մէկ անգամէն. սիրեցի թէ՛ անոր հողը, թէ՛ քարերը, թէ՛ խոտերը, թէ՛ հացը, թէ՛ ջուրը: Ունեցայ մնայուն բարեկամներ: Սկսայ թարգմանել զրչակից ընկերներուս բանաստեղծութիւնները, ուզեցի զանոնք վերստեղծել ռուսերէն, ըստ կարելիութեան ջանացի տալ բանաստեղծութեան ներքին մեղեդին, համաչափութիւնը, հնչերանգը, չունչը. հաղորդել բանաստեղծութեան տրամադրութիւնը, ապրումները, զգայումները, միտքը, եռանդը: Ես յաւ կը ճանչնայի բանաստեղծներէն իւրաքանչիւրը, անոնց բնաւորութեան յատկանիշները, խառնուածքը, ճաշակը, սովորութիւնները»: Ի պատասխան թղթակցի այն հարցումին, թէ տարբեր սերունդներու եւ տարբեր դարաշրջաններու հայ բանաստեղծներէ զործեր թարգմանած լլլալով, ո՞րն է իր նախապատուութիւնը, բանաստեղծուհին նշած է. «Ես թարգմանած եմ Գեղամ Սարեան, Նայիրի Զարեան, Գուրգէն Մահարի, Գուրգէն Բորեան, Պարոյր Սեւակ, Յովհաննէս Շիրազ, որոնք արդէն հրաժեշտ տուած են կեանքին: Զեմ բաժնուիր Սիլվա Կապուտիկեանի, Մարօ Մարգարեանի, Գէորգ Էմինի, Վահագն Դաւթեանի, Հրաչեայ Յովհաննիսեանի, Սաղաթել Յարութիւնեանի քերթողութենէն: Ինծի վստահուած է թարգմանել եղիշէ Զարենցի վաղ շրջանի զործերը. թարգմանած եմ անոր «Ծիածան» գիրքը եւ մեծ չարք մը անոր «Ողջակիզուող կրակ» գիրքէն: Յարաբերաբար վերջերս թարգմանեցի Վահան Տէրեանի, Սայաթ Նովայի այն բանաստեղծութիւնները, որոնք առաջուընէ չէին թարգմանուած: Թարգմանութիւնները իմ զուակներս են, անոնցմէ իւրաքանչիւրը հաւասարապէս արժէքաւոր է ինծի համար»: Էլենա Նիկոլաեւսկայա զրած է նաեւ Հայաստանի մասին: 1969-ին Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Հայաստանի նուիրուած իր բանաստեղծութիւններու եւ հայ քերթողութենէն կատարած թարգմանութիւններու հատորիկը՝ «Լոյսի երկրում» խորագրով: Ան անդրադարձած է նաեւ արեւմտահայ բանաստեղծներու գործերուն: Ամբողջած է Որբերգային Միութեան մէջ մեծ ժողովրդականութիւն վայելող «Բանաստեղծի զրպարան» մատենաշարի «Նոր ժամանակների հայ բանաստեղծները» հատորը, ուր տեղ զտած են Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի, Սիամանթոյի, Մեծարենցի, Դանիէլ Վարուժանի, Ռուբէն Սեւակի, Որբերեանի, Զարիֆեանի, Թէքէեանի գործերը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄՊԻՈՆՆ Է ԿԱՐԵՒՈՐ...

Լեցուն սրահի մը մէջ, լեցուն բեմի մը վրայ, պետական անձնաւորութիւններու ալ մասնակցութեամբ, կարծիքներու փոխանակում մը տեղի կ'ունենար: Նիւթը՝ մէկ խօսքով, փրանսահայ մշակութային կեանքին ընթացքն էր:

Հաւաքոյթին դրդապատճառը փրանսերէն լեզուով հրատարակուած նոր պարբերաթերթ մըն էր: Նախարարութեան ներկայացուցիչները գոհ էին երեւութապէս. գոհ էին որ Հայերը փորձեր կ'ընէին իրենց կեցուածքէն դուրս ելլելու: Ցետոյ անոնք հետաքրքրուեցան նաեւ հայկական մշակութային կեանքով. ի՞նչ կ'ընէին, ի՞նչ ունէին, ի՞նչ չունէին Հայերը. դպրոց, մամուլ...: Լաւատեղեակներ կը փութային հաստատական պատասխաններով ապահովցնել զանոնք: Դպրո՞ց. այո՛, այո անշուշտ ունէին: Մամուլ՝ նոյնպէս:

Պետական անձնաւորութիւններէն մէկը նոյնիսկ հարց տուաւ որոշ հետաքրքրութեամբ ու մտահոգութեամբ եւս, թէ համալսարանական մակարդակի վրայ եւս տեղ ունէի՞ն Հայերը: Հայագիտական ամպիոն մը, կամ ամպիոններ գոյութիւն ունէի՞ն Ֆրանսայի մէջ: Փառք Տիրոջ այդ ալ կար. համալսարանի ամպիոն ալ ունէինք, եւ թէ մեկէ աւելի: Ու տրուած դրական պատասխանով ապահովուած, ան շարունակեց արտայայտուիլ այլ նիւթերու մասին:

Բարեբախտաբար ոչ ինք, ոչ ալ ուրիշ մը մտածեց հարցնել, թէ քանի՛ հայ կը հետեւէր այդ ամպիոններու դասաւանդութիւններուն:

ԱՐՓԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒՈՂ ՅԱՆՁԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻՆՃԻԿԵԱՆ

(Ր. եւ վերջին մաս)

Միւս կարեւոր գործօնը մահմետական կրօնքն էր եւ անոր օրէնքներու, կարգ ու կանոնի, մարզկային վոխ - յարաբերու - թիւններու օրինագիրքը հանդիսացող շա-րիաթը: Իսլամն ու շարիաթը մարզկային հասարակութիւնը կը բաժնեն երկու զա-սի՝ մահմետական հաւատացեալներ ու անհաւատներ կամ «կեաւուր»ներ: Իս-լամը հանդէս կուգայ որպէս իր հետե-ւորդներու տիրապետութիւնը ապահովող գործօն, եւ ինչպէս Մարքս կ'ըսէ «անհա-ւատները կը յայտարարէ օրէնքէ զուրս եւ կը ստեղծէ մահմետականներու եւ անհաւատներու միջեւ անընդհատ թշնա-մութեան վիճակ»: Մանուկ հասակէն Թուրքիոյ մէջ մահմետականը կը զաս-տիարակուի այլադաւանութեան հանդէպ թշնամութեան կամ անհաշտութեան ո-գիով: Ամբողջ կեանքին մէջ կը հաւա-տացնեն որ ինք բարձր է ամէն մէկ «կեաւուր»է, կրնայ անոր հրամայել, պահանջել անկէ, անոր ունեցածը առ-նել:

«Մահմետականը (եւ որքան բարձր է անոր իշխանութիւնը եւ դիրքը, նոյնքան բարձր է զգացումը), - կը գրէ անգլիացի Մ. Մաքքոլ, ոչխան չի ճանչնար որպէս իր սեռած ցեղին պատկանող: Ոչխայի սեփականութիւնը, կեանքը եւ կիները ան կը համարի իր օրինական ասանդը, եւ քրիստոնեայի կոմկ ամէն ամէնկ դիմադրութիւն, յանդգնութիւն, պէտք է տեղնուտեղը պատժուի»:

Կրօնական պատկանելիութեան զուգա-հեռ կը բացառուէր այլազգներու ինք-նուրոյն գոյութիւնը: Անոնք սկիզբի չըր-ջանին կը համարուէին օսմանցիներ, իսկ աւելի ուշ՝ Թուրքեր: Օրինակ, դարեր շարունակ Քիւրտերը առանձին ժողովուրդ չեն ճանչցուած: Ու հիմա ալ զիրենք կը կոչեն «Լեռնային Թուրքեր»: Նոյնիսկ կը փորձեն Հայերը ներկայացնել որպէս քր-իստոնեայ Թուրքեր: Քրիստոնեաններու բոնի կամ ակամայ իսլամացումը, ազ-գային մշակոյթի ու լեզուի զարգացման ճամբուն վրայ ստեղծուած դժուարու - թիւնները, ազգային հալածանքներն ու կոտորածները այնուամենայնիւ, չուրին ապատուած արդիւնքները:

Այդ միտքը կը հաստատեն 1911 Հոկ - տեմբերին տեղի ունեցած երիտթուրքա - կան համագումարի որոշումները՝ Թուր-քիան իրապէս ու ամբողջապէս մահմե - տական երկիր և թրքերէն միակ տիրապե-տող լեզուն դարձնելու մասին: Օսմանեան Պետութեան կառավարիչները ոտիպ-ուած էին խոստովանիլ· «բոլոր Թրքա-կան հպատակներու օսմանացումը պիտի դործադրուի ուշ կամ կանուխ, սակայն պարզ է, թէ ասիկա չի կրնար իրականա-ցուիլ համոզումով, այլ պէտք է պնուած ուժերու դիմենք»: Այսուհանդերձ, վըս-տահ չըլլալով թէ կը յաջողին լիովին հասնիլ իրենց նպատակներուն, երիտ-թուրքերը կը նշեն, որ «այլազգիները»ը կրնան պահել իրենց կրօնքը, բայց ոչ լեզուն: Թուրք լեզուի տարածումը զե-րազանց միջոց է մահմետականութիւնը հաստատելու եւ միւս տարրերը ձուլելու: Եւ այս քաղաքականութիւնը սահմանադր-ական պահանջ ըլլալով, ամենայն հետե-ւողականութեամբ մինչեւ այսօր կը կի-րարկուի Թուրքիա բնակող բոլոր այլազ-գի ժողովուրդներուն նկատմամբ: Նըշ-ուած միջոցներէն զատ դոյութիւն ունի հիմնական ու կարեւոր ուժ մը եւս: Այս, բատ ընկերային հոգեբանութեան դրոյթ-ներու, թուրք ժողովուրդի՝ զարեր շա-րունակուած արտօնեալ ու տիրապետող վիճակն էր, անոր անաւարկելի իրա - ւունքներն էին միւս ազգերու եւ յատկա-պէս քրիստոնեաներու նկատմամբ: Այս բոլորը անդրադառնալով անոր դիտակ-ցութեան մէջ, ամրապնդելով ու անջնե-լով մէկ սերունդէն միւսը, ձեւաւորուած էր որպէս ապազայ ազգի հոգեբանական կերտուածք, որպէս ազգային բնաւո - րութիւն: Ուրիշներէ վեր ու տեսակէտը բարձր ցեղի պատկանելու անզուսպ զգա-ցումին հոգեբանական աղբիւրը կը հան-դիսանար: Եւ այս որոշիչ գործօն մըն էր որոշ քաղաքականութիւն մը կիրար - կելու մէջ: Իսկ ազգային հոգեբանութիւնն արտայայտող երեւոյթները չափազանց վարակիչ ու կենսունակ են: Ցեղային պե-րազանցութեան մարմարջը այսօր եւս կ'արտայայտուի Թուրք - Ֆաշիստ «գորշ գայլեր»ու կազմակերպութեան գործու-նէութեան մէջ: Մամուլի հաղորդումնե - րու համաձայն, վերջինիս ահաբեկիչ Ալի Աղճան գոհունակութիւն յայտնած է Պա-պին դէմ մահափորձ կատարելուն առթիւ· «ես հպարտ եմ, որ Թուրք եմ, գոհ եմ որ յանձնարարութիւնները կատարած եմ: Թող Աստուած փրկէ ու փառաւորէ Թուր-քերը»:

Այսպիսով, պատմական, ու ընկերա - կան - անտեսական պայմանները, Թուրք բռնապետութեան քաղաքականութիւնը, ազգային ու կրօնական խտրականութիւ-նը յանգած էին իրավիճակի մը, երբ քրիստոնեայ եւ ոչ Թուրք միւս ժողո - վուրդները արժեզրկուած էին որպէս մարդ, անոնց գոյութիւնը չէր ապահով-ուեր ու կը բացակայէր օրինականութիւ-նը մարդոց փոխ - յարաբերութիւններուն մէջ: Այս բոլորէն դէպի ցեղասպանութիւն մնացեր էր քայլ մը, զոր իրագործելի ար-դէն միայն ժամանակի խնդիր էր:

Հպատակ ժողովուրդներու ազգա-յին - ազատագրական պայքարը կ'ընդլայ-նէր Օսմանեան կայսրութեան ճգնաժամի խորացման գուգընթաց: Անցեալ դարու սկիզբին անկախութիւն նուաճեց յոյն ժողովուրդը: Դարավերջին ազատագրուե-ցան պալքանեան ժողովուրդները, աչխու-ժացաւ ազգային վերելք ապրող Հայերու պայքարը: Ձինքի ուժով հաստատուած Պետութեան կառավարիչները կը հասկը-նային, որ այլեւս անհնար է հին ձեւով պահպանել երկրի միասնութիւնը: Բա - րեփոխումներու փորձերուն զուգորդուե-ցաւ օսմանիզմի, ապա փանիսլամիզմի եւ փանթուրքիզմի կամ Թրքական մեծապե-տական շովինիզմի քաղաքականութիւնը: Սկսած 1860-ական թուականներէն պաշ-տօնական անձերու բազմաթիւ յայտարա-րութիւններ, գրագրութիւններ ուղղակի կը պահանջէին խեղդել ինքնավարու - թիւն տանալու ամէն ձգտում: Երբեմնի մեծ վեզիր եւ Արտաքին Գործերու նախա-րար Ֆուատ փաշան իր քաղաքական կը-տակով կը պահանջէր երկրի բոլոր «ցեղե-րու համաձուլում»:

1880-ական թուականներու Թուրքիոյ դեկավարները համոզուելով, որ նախա-պատրաստական շրջանը յաջողութեամբ աւարտած է, խօսքէն գործի անցան: Գո-յութիւն ունեցող չարք մը միջազգային փաստաթուղթեր, դեսպաններու նոթեր եւ ուսումնասիրութիւններ ուղղակի կը նշեն որ հայկական շրջաններու մէջ վի-ճակը վատթարացած է եւ կրնայ յանդիլ «քրիստոնեայ ամբողջ բնակչութեան ո-չընչացման»: Լուսաւորութեան բնագա-ւառի դեկավարներէն Մուրատ պէյ 1910ին Փրնեւ լոյս ընծայած «Թուրքիոյ ուժը եւ թուլութիւնը» դիրքին մէջ կը գրէ, որ տակաւին 1882-ին արուած էին Հայերը հետապնդելու զաղտնի կարգադրութիւն-ներ, կազմակերպած բռնութիւններ, ինչ-քի բռնադրաւում եւայլն: Իսկ 90-ական թուականներու սկիզբին «Համիտիէ» ան-կառոն հեծելազօրքին կազմակերպման հիմնական նպատակը հայկական ազատա-գրական չարժումը խեղդելն էր, որ ի-րականացուեցաւ Թուրք կառնատուր բա-նակի զօրամասերու օժանդակութեամբ Սասունի ապստամբութեան տարիներուն: Քանի մը տասնեակ քաղաքներու եւ այլ բնակավայրերու դեկավար պաշտօնեանե - րէն կը պահանջուէր ջարդեր կազմակեր-պել: «Ցեղական՝ աչխարհիկ, կրօնական եւ ռազմական իշխանութիւնները, - ըս-ուած է Ֆրանսերէն փաստաթուղթի մը մէջ - որոշ վայրեր բացէ ի բաց կը դեկա-վարեն ջարդերը կամ ուղղակի կը մաս - նակցին անոնց ... Քալու քաղաքին մէջ կը մասնակցէին պայմազամը, միւֆթիւն, ոստիկանութեան քոմիսարը ... փողեր հնչեցնելով՝ զօրքը եւ ամբոխը կը հրա-ւիրէին մասնակցելու ջարդերուն»: Պոլ-սոյ մէջ 1896 Օգոստոսին կազմակերպը-ւած ապանդի ընթացքը յար եւ նման էր ծայրամասերու մէջ տեղի ունեցած ջար-դերուն: Երանդ Օտեան «Տաներկու տարի Պոլսէն դուրս» երկին մէջ կը ներ-կայացնէ ականատեսի տալեւ ծաւալած ոդ-բերզութիւնը: Ֆանատիկ ամբոխը բիբե-րով, բահերով, մահակներով, դաչոյն - ներով, քարերով կը ջարդէր մարտիկը, կը թալանէր անոնց տացուածքը, կ'ո-չընչացնէր ամէն ինչ: Ինքը՝ Օտեան հա-ղիւ կը փրկուի, պատսպարուելով Ֆր-անսական նաւու մը մէջ եւ երկու օր վկայ կ'ըլլայ արիւնալի սպանդին: Մայ-րաքաղաքի ներքին թաղերուն մէջ ջարդը կը չարունակուի խուժանին, ոստիկան-ներու եւ պինուորներու համագործակցու-թեամբ: «Պոլսոյ մաքսատան ամբողջ բեռ-նակիրները, - կը գրէ Օտեան, - երեք հա-րիւր հոգի ջարդուած են պիչերը: Ման - պիւլ՝ բոլոր Հայերու տուները կոխեր ու էրիկ մարդիկը սուրէ անցուցեր են: Ղա-լաթիոյ բոլոր Հայերու խանութներն ու վաճառատուները թալաններ ու պահեստան-ները սպաններ են»:

Ուրիշ ականատես մը՝ Օ. Կայդանովա, իր նամակին մէջ կը գրէ· - «Ամբողջ այդ կոտորածը թերեւս չթողուր այդքան սոս-մրակեցուցիչ ապաւորութիւն, եթէ տեղի չունենար հոս, մայրաքաղաքին մէջ, տեղական եւ օտար իշխանութիւններու աչքին առջեւ: Այդ բանում կամ կռիւ չէր, ոչ ալ ապստամբութեան ճնշում, այլ պարզապէս ջարդելի, համընդհանուր, պանդուռածային սպանութիւն, մարդու որս...»: Իսկ ռուսական ռազմական դոր-ծակալ գնդապետ Պաշկովի կարծիքով ջարդը իրականացուած է կառավարու-թեան կողմէ նախապէս կազմակերպուած հրոսախումբերու ձեռքով, ոսոխ - կանական պաշտօնեաներու դեկավարու-թեամբ,

1894 - 1896 թուականներուն մայրա - քաղաքին, գաւառներու եւ յատկապէս Արեւմտեան - Հայաստանի մէջ կազմա-կերպուած զանգուածային կոտորածները 300 հազար զոհերէ եւ հսկայական հարբա-ուութիւններու կորուստէն զատ, երկրին մէջ ստեղծեցին լարուած վիճակ քրիս-տոնեաներու եւ յատկապէս Հայերու հա-մար:

1908-ի երիտթուրքերու յեղաշրջումէն յետոյ «ազատութեան» կարճ շրջանին յաջորդեց 1909-ի Ատանայի ջարդը: «Ե-րիտթուրքերը, - կը նշէ «Պրատա»ն 1912-ի ամրան, - առաջին իսկ քայլերէն, կարծէք դիտումնաւոր, իրենցմէ կը վա-նէին Օսմանեան կայսրութեան ժողո-վուրդները ... Սլաւները, Հայերը, Հըր-էանները, Յոյները եւ ուրիշները Թրքա - գրներու անունց ձգտումը առած էր աւելի կոպիտ ու հետեւողական բնոյթ, քան ինչ որ էր Ապտիւլ Համիտի օրով»:

Հայերը ոչնչացնելու նախապատրաս-տական միջոցառումները կը կատարուէին գրեթէ բացարձակ: Մօտաւոր պատե - րազմը երիտթուրք կառավարիչները մր-տադիր էին օգտագործել իրենց ծրագիր-ները իրականացնելու համար: Էրզրումի ռուսական գլխաւոր հիւպատոսին 1914, Հոկտեմբեր 9-ի հեռագիրը կը հաղորդէր, որ Արեւմտեան - Հայաստանի չրջաննե - րուն մէջ կեդրոնացուած էին «300 հազար մարդ, որոնցմէ 100 հազարը՝ կռնռնատուր զօրք: Հայկական ջարդը յետաձգուած է հարուստ մահմետականներու պահան - ջով, որոնք նախապէս կը փափաքէին ե-րաչխիք ունենալ, որ չեն պատժուիր Ռու-ւաստանի կողմէ»:

«Հայերը, - յայտարարած էր Պահէտ-տին Շաքիր, - կանգնած են մեր համխ - համական եւ համաթրքական սրբազան ի-տէալներու իրականացման ճամբուն վր-այ, ու մենք անխուսափելիօրէն կը բախինք անոնց հետ: Ատիկա վեր եւ դուրս է մեր անձնական զգացումներէն ու տրամադրութիւններէն»: Հայերու ցեղասպանութեան պատճառները ուսում-նասիրող բոլոր անկողմնակալ հեղինակ - ները կ'ընդգծեն վերը նչուած ու բացէ ի բաց արտայայտուած ցեղասպչական փաստարկը: «Հայերը Թուրքերուն կը ներկայանային որպէս արդելք, - կը գրէ Սորպոնի հայկական բանասիրութեան ամ-պիոնի վարիչ Ժ. Փիէռ Մահէն, - Թուր-քիոյ եւ Սիպերիոյ միջեւ ընկած բոլոր տարածութիւնները մեծ Թուրանի սահ - մաններուն մէջ միաւորելու ծրագիրը ի-րականացնելու ճամբուն վրայ: Անոնք օտար մարմին էին, որ պէտք է պոկուէր ընդհանուր փանթուրքական ամբողջէն»:

Այնուհետեւ հետեւեցան Հայերը տե - դահանելու հրահանգները, որոնցմով Հայերը յայտարարուած էին օրէնքէ դուրս եւ ենթակայ էին բնաջնջման: Այս նպատակին հասնելու համար չարժման մէջ դրուած էին պետական բոլոր մար-միինները, կանոնաւոր ու անկանոն զօրքը, ոստիկանութիւնն ու ամբոխը: Բանտերէն արձակուած էին մօտ 30 հազար քրէական յանցագործներ եւ լրացուած խուժան-ներու չարքերը: Աբիւնոտ յանցագործու-թիւնները կը կատարուէին անզգջաբար կառավարութեան մչտական հակոդու-թեան տակ, որ հետեւաբար իր վրայ ա-ռած էր 20-րդ դարու առաջին ցեղասպա-նութեան ամբողջ պատասխանատուու-թիւնները: Երիտթուրք կոմիտէն այդ իր-ողութիւնը ուղղակի խոստովանեցաւ իր 1915, Փետրուար 18-ի յայտարարութեան մէջ· «Ձեմիթաթը որոչեց ազատել հայըն-կիքը այդ ազգի (Հայերու) փառամոլու-թենէն, հայրենասիրական թելադրանքնե-րէ մղուած, իր վրայ առնելով պատաս-խանատուութիւնը անարգաւճիկ հասմար, որ պիտի սեւցնէր օսմանեան պատմու-թիւնը»:

Կը մնար այն, որ յանցագործութիւնը կիրարկողներ կանգ չառնէին ոչ մէկ պ-րելքի առջեւ: Պատասխանատուութենէ դերծ բլլալու զուգահեռ կարեւոր գործօ-նի դեր ունէր համատեղ, հաւաքարար գործելու վիճակը: Այս պարագային ամ-բոխ համակած ընդհանուր հոգեբանու-թիւնը անհատը կ'ազատէր մտա - ծելու, վճիռ կայացնելու եւ որեւէ բանի միանգամ ձեռնարկելու դժուարութենէն: Այն չի խորհիր ամէն մէկ քայլը: Ան կը կատարէ այն, ինչ որ կ'ընէ ընկերը, դրացին, տանտեակ ու հարիւրաւոր մար-դիկ: Կը կատարէ առանց նկատի ունե - նալու իր գործողութեան հետեւանքը:

Այսպէսով, չուլինիզմի հակահայկական մոլուցքով տարուած իբրեւց արիւնոտ գործերը կատարեցին հայ ժողովուրդի պահիճները: Առանց հանդիպելու դի-մարոյական դիմադրութեան, երիտթուր-քերու դեկավարները իրենց յանցագործ ծրագիրները իրականացնելու նպատակով տակաւին 1914 Թուականի վերջերուն կար-գադրեցին աչխատանքը գադրեցնել պե - տական ծառայութեան մէջ գտնուող բո-լոր հայ պաշտօնեաներուն: Այսուհետեւ 1915 Ապրիլ 24-ին անոնք Պոլսոյ մէջ ձեր-բակալեցին Մէջլիսի հայազգի անդամ-ները, յայտնի հասարակական գործիչ-ները, լրագրողները, գրողները, ուսու - ցիչները, հոգեւորականներն ու այլ հայ մտաւորականները, մօտ 250 հոգի: Քան օր եւք այդ թիւը անցաւ 3000-ը: Պատե-րազմի սկիզբին աւելի քան յիսուն հազար հայ երիտասարդ բանակ տարին: Բոլոր ձերբակալուածները եւ զինքի կոչուածնե-րը հետզհետէ ոչնչացուցին: Ցետոյ սկը-սաւ բռնի արտագաղթը, թալանը, սպա-նութիւնները: Տգամարդիկը հետացու-ցին առաջին հերթին: Անպաչտպան երա-խաներէ ու կիներէ չատերը մահմետա-կանացուցին ջարդին մասնակցող թուրք եւ քիւրտ մեծահարուստները: Իսկ արդի տարեցներն ու պատանիները ոչնչացու - ցին երկար ու տանջալից աքսորի ճամբան: Աքսորեալներու չնչին մասը միայն հա-սաւ Սուրիոյ անապատները: Ոմանք ալ դժուարութեամբ դադթեցին երկրէն դուրս:

Ոճրագործութիւնը կատարուեցաւ ըստ ծրագրուած չափերու ու ձեւերու, օգտա-գործուեցան Ֆաշիստ կարգերու յատուկ բոլոր միջոցները: Ցեղասպանութեան հետեւանքով Հայերը զրկուեցան իրենց հայրենիքէն՝ Արեւմտեան - Հայաստանէն, իսկ ողջ մնացածները ցրուեցան աչխար-հով մէկ: Սակայն հայ ժողովուրդը վե-րածնաւ ու բարգաւաճեցաւ:

Ազգային ողբերգութիւնը խոր հետքեր թողուց հայ ժողովուրդի պատմութեան ու մչակոյթին վրայ, անոր հոգեբանու - թեան մէջ: Եւ աչխարհով մէկ ցրուած հայութիւնը միջազգային գործող օրէնք-ներու համաձայն պահանջած է ու կը պահանջէ պատասխանատուութեան կան-չել ցեղասպանութեան յանցաւորները ու անոնց պաչտպանները, որպէսզի վեր - ջանուց պատիժ գտնեն, որպէսզի չըր-կանգնուի արդարութիւնը, որպէսզի ըս-տապարտուած յանցագործութիւնը պատժելիութեան պատրանքներ չծնի ժամանակակից ցեղասպչութեան, ցե-ղասպանութեան ու ափորթայի մոլե-գարներու համար:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՄԱՅՐ

(Բերքուածներ)

Հեղինակ՝ ԱՍՈՂԻԿ

(Ասողիկ Աբեղայ Արիստակէսեան)

Փարիզ 1986

×

ՄԱՏԵԱՆ ՀՈԳԵԴԱՐՁԻ

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՐԱՐԱՏ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ (1965 - 85)

ԳԵՐՄԱՆԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅ ՇՈՒԿԱՆ

Ասկէ քանի մը ամիսներ առաջ, վարչապետ Իօզալի Թուրքիոյ Հասարակաց Շուկային անդամակցութեան կապակցութեամբ ունեցած ելոյյթները Գերմանիոյ մէջ արձագանգներ ունեցան, որոնք չատ հետու չէին դրական ըլլալէ: «Ֆրանկֆուրթեր Ալկեմայնէ Ցայթունկ»ը, որ չատ մօտ է կառավարական շրջանակներու, այդ առթիւ կը հաղորդէր թէ «Պոն կը մերժէ այս զարմանալի առաջարկը, որ հետու է իրագործ ըլլալէ»:

Նոյն նիւթը Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախագահ՝ Ր. Ֆօն Վայցսէքերի Թուրքիա այցելութեան (Մայիս 26 - 30) օրակարգին վրայ էր: Ֆօն Վայցսէքեր այդ առթիւ բաց է թէ «Նիւթը մանրակրկիտօրէն պէտք է քննուի՝ յուսախաբութիւններու տեղի չտալու համար»: Իսկ «Ֆրանկֆուրթեր Ալկեմայնէ Ցայթունկ»ը վերջին օրերս խիստ հետաքրքրական խմբագրականով մը եկաւ փաստել թէ «ատանգական գերմանեւթուրք բանակցութիւն»ն ալ ունի իր ուրոյն սահմանները: Խորագիրը արդէն ինքնին խօսուն է: երկու Մշակոյթներ:

Յատուկ հատուածներ կը ներկայացնէ նոյն խմբագրականէն. -

×

«Թուրք կառավարութիւնը պատրաստ է ամէն տեսակ զիջողութեան, պայմանաւ որ իր բուն պահանջը՝ Հասարակաց Շուկային անդամակցութիւնը ընդունուի: Բայց իր այս պահանջը անընդունելի է: Եւրոպա մը որ ոչ թէ միայն տնտեսական ուժ մը ըլլալ, այլ՝ նաեւ քաղաքական գետնի վրայ դեր մը խաղալ կ'ուզէ, պէտք է իր բազմապիսի ազդային չահերուն հատատարակչռումը ապահովող եզրանակներ որոնելու կարգին պահէ նաեւ իր մշակութային ինքնութիւնը: Բացատյայտ է որ նման բան մը կարելի չէ իրագործել անգամի մը հետ, որ կ'ապրի տարբեր աւանդութիւններով - հոս կը բաւէ աչք մը նետել Գերմանիոյ մէջ աշխատող Թուրքերուն այնպէս կոչեալ համակերպումի մէջ ունեցած դժուարութիւններուն: Թէեւ Թուրքիոյ քաղաքական կեանքը՝ չնորհիւ Աթաթիւրքի բարեփոխութիւններուն աշխարհականացած (*) է, այնուհանդերձ այդ երկիրը Եւրոպայի մէկ մասը չէ դարձած: Դիմանդիմական դարձուածքներով չարաչրուած ձգձգումներ չեն կրնար վերցնել այս հաստատումը: Որքան չուտով պարզուի հարցը, այնքան կարճատեւ պիտի ըլլայ Թուրքիոյ յուսախաբութիւնը»:

Ց. Կ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՔԻՉ ՄԸՆ ԱԼ ԹԷՆԻՍ...

Համաշխարհայինին զուգընթաց, ոչ նուազ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծէին թէնիսի Ֆրանսայի միջազգայիններու մրցումները, որոնք տեղի կ'ունենային Փարիզի Ռոլան Կարոս խաղադաշտին մէջ, երեք հարիւր հազարէ աւելի ներկայ հանդիսականներով եւ հեռատեսիլի միլիոնաւոր ականատեսներով: Տասնեւհինգ օրերու ընթացքին, հոն եւս պիտի արձանագրուէին յատկանշական անակընկալներ. նախ՝ առաջին խաղերուն իսկ, պարտութիւնը՝ անցեալ տարուան յաղթականին՝ Վիլանտերի - այրերու բաժնին մէջ - : Դարձեալ, ուրիշ տարուան մը յաղթողին՝ Ֆրանսացի Եանիք Նոայի, նոյնպէս սկզբնական շրջանին մրցմանց հարկադրական լքումը, ոտքի ցաւի հետեւանքով: Յայտնութիւն մը պիտի ըլլար, զօրաւոր հակառակորդի մը վրայ իր տարած վայրուն յաղթանակով:

Խորհրդային Միութեան պատկանող՝ Չեանոքով, որ սակայն չատ հեռու պիտի չտանէր զինք, իր կարգին պարտութեան մատնուելով, յաջորդ հանդիպումի ընթացքին:

Ամէնէն աւելի աչքառու նորեկը հանդիսացաւ չուէտացի Միքայէլ Փերնֆորսը որ իր չարունակական յաջողութիւններով պիտի հասնէր վերջնականին, արժանանալով ընդհանուրին հիացման, բայց այս անգամ իր դէմը դնելով հրաշակայ մը, չեխ ախոյեան՝ Իվան Լենտլ, որ երկու ժամ քառասունեւհինգ վայրկեան տեւող բուռն մաքառումէ մը վերջ, գրեթէ ջախջախիչ յաղթութեամբ, ի դերեւ պիտի հանէր իր ծափահարելի հակառակորդին անուցած յոյսերը՝ խլելու գաւինին:

Իսկ կանանց բաժնին մէջ տրամաբանականը կրկին յաղթանակեց, նման անցեալ տարուան, նոյն ոսոխները, երկու Ամերիկուհիները՝ Մարթինա Նավրատիլովա եւ Քրիսթ Էվերդ Լոյտ. կրկին հանդիպելու դէմ - յանդիման վերջնականին մէջ: Ու ինչպէս՝ 1985-ին, այս տարի եւս, Քրիսթն էր որ կը սիրանար բաժակին, համայիչ այլ յախտուն մարանչումէ մը վերջ, Նավրատիլովային թոզելով մխիթարութիւնը, լուծելու իր փոխ - վրէժը յաղթական Ուիմպլտոնի մէջ (Անգլիա):

Աւելցնենք որ Էվերդ Լոյտ հօթերորդ անգամն է որ կը յաղթանակէ Ռոլան Կարոսի մէջ, նման Պորկի եւ Սիւզան Լանկլենի:

Երկու չարթուան եռուզեռէն վերջ, Ռոլան Կարոս կը վերադանձէ իր անդորրութիւնը. մինչ, հոն հեռաւոր հոդմամբ՝ Մեքսիկոյ մէջ, Մայիս 23-ին, իր մահկանացուն կնքած է Հ.Օ.Մ.ի վաստակաւոր ընկերուհիներէն Տիկին Արփի Փափազեան: Ծնած էր 1903-ին՝ Նուխ (Ղարաբաղ): Հայ - Թաթարական ընդհարումներու հետեւանքով իր ծնողքներուն հետ ապաստանած է Իրան, ուրկէ անցած է Պոլիս եւ իր ուսումը ստացած Նիկողոսեան Վարժարանէն: 1915-ի եղեռնին, Հայրը՝ Մկրտիչ Ստեփանեան, ձերբակալուած եւ աքսորուած է իբրեւ կուսակցական: Քեմալական չարժումի սկզբնաւորութեան ընտանեօք յաջողած են փոխադրուիլ Մխայեալ - Նահանգները: Կանուխէն մտած է Հ.Օ.Մ.ի եւ Հ.Յ.Դ.ի չարքերը, Տիկին Արփի Փափազեան վարած է պատասխանատու եւ կարեւոր պաշտօններ՝ աւելի քան կէս դար: 1947-ին, ԱՆԶԱ-ի կազմաւորման օրերէն իսկ, ան ալկացած է աւելի քան 25 հազար տարադիրներու օգնութեան եւ տեղաւորման աշխատանքին:

×

Նիւ - ԵՈՐՔի Ս. Վարդան Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 16-ին, նչուած է Նանսէնի ծննդեան 125-ամեակը: Ներկայ եղած են Նորվեկիոյ Ընդհ. Հիւպատոս Պեռան Կրինտէմ, Նանսէնի թոռը եւ 500 հանդիսականներ: Բացումը կատարած է Մեհրոպ Գերմեան: Նորվեկիոյ ընդհ. հիւպատոսը խօսք առնելով չեչտած է այն մեծ դերը, զոր ունեցաւ Դր. Նանսէն Ազգերու Դաչնակցութեան ստեղծումին մէջ: Անոր ջանքերով 100 հազարաւոր Հայեր փրկուած են անխուսափելի վտանգէն: Իր խօսքի աւարտին հիւպատոսը նչած է.. «Ես կ'ուզեմ չնորհակալութիւնս յայտնել Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, որ կը պատւէ Նորվեկիոյ մեծագոյն Մարդը: Նանսէն միայն Նորվեկիոյ չի պատկանիր, այլ ամբողջ մարդկութեան»: Ապա խօսք առնելով Նանսէնի թոռը ողջունած է այն յատիենական կամուրջը, որ գոյութիւն

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ունէր հայ ժողովուրդին եւ իր մեծ հօրը միջեւ եւ յիչած, թէ ինչպէս իր մեծ հայրը զրեց, խօսեցաւ ու ջանաց իրականացնել երազը անպաչտպան ժողովուրդի մը: «Հայկական ողբերգութիւնը, - ըսած է ան, - բոցավառեց իր զայրոյթն ու արդին անձկութիւնը: Դր. Նանսէն, իր ժամանակին եղաւ անոնցմէ, որ կրնար յայտարարել, - «ես Հայ եմ»: Գերդարուեստական յայտագրին մասնակցած են Պրուքլինի Կրէյս Քորալ ընկերութեան երգչախումբը եւ Ամաչորդարանի Կոմիտաս երգչախումբը: Փակման իր խօսքին մէջ Թորգոմ Արք. Մանուկեան ըսած է.. «Նանսէն պատեհ օամանեան կայսրութեան լուծեան վարագոյրը եւ կրցաւ այդ ուղղութեամբ մեծ գործ մը կատարել: Կամքի ինչ մեծ ուժ եւ անսահման սէր անհրաժեչտ էր, որ կարենար աչխարհի 50 ազգերը համոզել, ընդունելու դատը անհայրենիք այս ժողովուրդին: Ատուած, հին ժամանակներուն մարգարէներ կը գրկէր մարդկութեան, այսպէս, Ան Նանսէնը գրկեց մեր ծրնողքներուն: Մենք կ'օրհնենք Դր. Նանսէնի անունը»:

×

ՊՈԼՈՆԻԱ (Իտալիա) Մայիս 16 - 18 տեղի ունեցած Էմիլեան-Թոսքանեան միջազգային 16-րդ համագումարին մասնակցած է նաեւ Պոլիսէն Տոքթ. Զարեհ Մակար եւ խօսած իր փորձառութեան եզրակացութիւններուն մասին: Տոքթ. Մակարի զեկուցումը հրատարակուած է համագումարի դիրքին մէջ եւ իրեն տրուած մրցանակ մը եւ արժանեաց վկայագիր:

×

ԳԻՇՄՊՐԻՃի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 31-ին, տեղի ունեցած է տոքթ. Գրիգոր Մազմանեանի քահանայական ձեռնադրութիւնը: Ամերիկայի արեւելեան թեմի (Էջմիածնի) առաջնորդ Թորգոմ Արք. Մանուկեան կատարելով ձեռնադրութիւնը, պահած է օծեալին ազգանի անունը՝ Գրիգոր, որ տրուած է մանաւանդ ուխտի մը առթիւ: Գրիգոր քահանայ Մազմանեան մասնագէտ է միջին դարու հայ պատմագիտութեան, յատկապէս մեր մատենագրական մը, որ տարիներ դասախօսած է Գոլոմպիա համալսարանին մէջ:

Ցաւարտ արարողութենանց, ճաչ մը տրուած է եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ուր խօսք առնողներ չեչտած են նորօծ քահանային ծառայութիւնները եւ համեստ նկարագիրը:

Պիտի քննէ անկողնէս կախուած զանգակը, պիտի հաւաքէ ազատ ճերմակեղէնները, պիտի կոկէ հանգերձակալին բռնակութիւնը, բամպակի եւ զոլռնեի չուրի զոյութիւնը պիտի աստուգէ անապիս մօտ: Այս բոլորէն վերջ պիտի համբուրէ զինք եւ պիտի արտասանէ իր անխուսափելի նախադասութիւնը.

- Ալ երթամ հայրիկ, դուն քիչ մը քնացիր այլեւս:

Սաթենիկ ու Սիրուն միասնաբար մեկնեցան, ակներեւ ուրախութեամբ մը, գրեթէ թեւ թեւի, կարծես երկու վաղնջնական ընկերուհիներ ըլլային: Շատ կը սիրէ Սաթենիկին այս բնաւորութիւնը, զիւրահաղորդ է, շատ կը մօտենայ մարդոց, շատ կը տաքնայ եւ իր ջերմութիւնը չուտով կը բաժնէ ուրիշներու հետ:

Տիկին Ալիս նստաւ Աբրամիկին քով եւ գիրք մը բացաւ: Լ'Հ, կ'երեւի թէ ան այս գիշեր ալ պիտի մնայ իր զաւկին քով: Ե՞րբ նորոգեց իր արտօնութիւնը, ե՞րբ կարդացուեցան այս գործերը: Կարեւոր չէ: Կը զգամ միայն որ այս մտածումը հաճոյք կը պատճառէ ինծի: Ճիշդ է, ես զոյութիւն չունիմ այս կնոջ համար, բայց իր ներկայութիւնը գիս անհանդիստ չըներ, ընդհակառակը...

- Ա՜հ, հոս մժե՞զ ալ կայ:

Տիկին Ալիսն է որ յանկարծ տեղէն ցատկած է օդին մէջ կէտ մը դիտելով եւ բացագանչելով:

- Մժե՞զ:

Տիկին Ալիսին բացագանչութիւնը հարցում մըն էր թէեւ, բայց հարցումը ուղղուած չէր ինծի, ինչպէս նախ կարծեցի: Հարցումը ուղղուած էր ինքն իրեն եւ ան արդէն պատասխանի չսպասեց խուճապահար ցատկելու համար: Լրագիրը մը առաւ եւ զայն ծալեց երկայնքին վրայ ու սկսաւ օդը հարուածել խենթի պէս: Երկար տեւեց այս հալածանքը, քանի որ դժուար է օդին մէջ հարուածել մժեղ մը եւ լաւագոյնն է ապասել՝ մինչեւ որ ան անշարժանայ պատին վրայ: Այդպէս ալ պատահեցաւ ի վերջոյ եւ երբ Տիկին Ալիս յաջողեցաւ պատին վրայ ճզմել անդամ միջատը, յաղթական նայուածք մը նետեց դէպի իմ կողմը, կարծես առաջին անգամ տեսնելով զիս:

- Գիտէ՞ք, ըսի մեղմ ձայնով, այստեղ ճանճ չատ կայ, բայց մժեղ չկայ: Ո՞ւրկէ ելաւ այդ մժեղը:

- Սատկեցուցի, պատասխանեց դրա-

մէկ նախադասութեամբ...: Ա՜հ, մարդոց անկարողութիւնը՝ կատարելու մէկըզմէկու ներաշխարհը, կարգալու՝ մէկըզմէկու միտքը: Բարերախտութի՞ւն, թէ դժբախտութիւն: Կեանքիս մէջ քանի - քանի անգամներ ես ինծի ուղղած պէտք է ըլլամ այս հարցումը: Եւ չատ անգամ տարուած եմ այդ անկարողութեան մէջ առաւելաբար դժբախտութիւն տեսնելու, քան թէ բարերախտութիւն: Աչխարհի վրայ սէրն ու համակրանքը աւելի վարակիչ չէ՞ն դառնար արդեօք, եթէ մարդիկ իրենց սիրազեղ զգացումները խոժոռ դէմքերու տեղ թաքուն չպահէին եւ կամ ընդհակառակը, մարդիկ կարողանային տեսնել սիրազեղ այն զգացումները, զոր մէկը կրնայ թաքցնել խոժոռ դէմքի մը տեղ:

Բայց կանգ առ վայրկեան մը: Ես հիմա այսպէս կը խորհիմ, որովհետեւ սիրտս ու միտքս սիրով լեցուն են, համակրանքով: Իսկ տեսնելութի՞ւնը, թշնամութի՞ւնը, առ նուազն անտարբերութի՞ւնը մէկզմէկու նկատմամբ: Ի՞նչ կ'ըլլար եթէ մարդիկ իրենց սրտին ու մտքին ամբողջ տեղութիւնը թափանցիկ ապակիի մը տեսէն ցուցադրէին համայն մարդկութեան:

(Շար. 52)

ԿՐԸՆՈՂԸ - ՓԱՐԻԶ -
ՍԷՆ - ՄԱՐԹԷՆ Տ'ԷՊ· -

Սիբանոյշ եւ Մարի Տէր - Կումախեան արտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՃԲԻ ՏԻԿԻՆ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ - ԿՈՒՄՄԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Նուարդ Յակոբեան)

մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ, Յունիս 14-ին, Կրընոպլը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի հայկական ծէսով, Հինգշաբթի, Յունիս 19, ժամը 16·15-ին՝

Eglise Notre-Dame de la Salette, Grenoble

ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի՝

Les Alloves, St. Martin d'Heres

Արարողութեան ընթացքին կ'ոգեկոչուի իրենց հօր՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ - ԿՈՒՄՄԵԱՆԻ

յիշատակը, անոր մահուան 10-րդ տարելիցին առթիւ:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ»· - Մեր գաւակցութիւնները ողբացեալին զաւակներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն·· Պ· Պենոն ձիհանչահեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, անձամբ թէ զրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԵՂՍԱ. ՃԻՀԱՆՇԱՀԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, մասնաւորաբար Սուքիաս Սուքիասեանի, արարողութեան երդեցողութեան իր մասնակցութեան համար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին սեզուոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

×

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին:

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
45, rue de la Défense
ISSY LES MOULINEAUX

CLAUDE MUTAFIAN

présente une projection
de

L'Arméno - Cilicie

Vendredi 20 Juin à 20h30

ENTREE LIBRE

ՄԱՐՍԷՑԼԻ
ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ա· Ջրբաչեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ:

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վիճակացոյցներ մէկ տարուան աշխատանքին դնահատականներով:

Կը հրաւիրուին ծնողքներ, բարեկամներ եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հոփսիմէ Գնեազեանի մահուան տարթիւ, Տէր եւ Տիկին Յաչիկ Պզտիկեան կը նուիրեն 100 Ֆ· «Յառաջ»ին եւ 100 Ֆ· Ռատիօ - Ազգ-ին, նոյն տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Մեհրան Ալակէօզեան 100 ֆրանք Ռատիօ - Ազգ-ին եւ 100 ֆրանք «Յառաջ»ին, (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Նոյն տխուր առթիւ, Պ· Մարտիկ Տաքաեան 200 Ֆ· կը նուիրէ Ռատիօ-Ազգ-ին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆ· «Յառաջ»ին:

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՕՐ

կազմակերպութեամբ՝

ՖԼՐԻԳԻԻՂԻ ՍԱՆՈՒՑ
ԵՒ
ԲԱՐԵԿԱՄԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 20·30-էն սկսեալ՝

SALLE DES FETES
22, rue Voltaire, ALFORTVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Լիոնի Ազի նուագախումբի
ընկերակցութեամբ

Ճաշերը կը հայթայթէ՝ ՍԵԻԱՆ ճաշարանը:

Ելոյթ կ'ունենան՝

Միութեան ԵՐԳԱԽՕՒՄԲԸ (դեկ· Սահակ Եորկանճեան) եւ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ (դեկ· Կարպիս Բուլուր) եւ անակնկալներ:

Սեղանները ապահովելու համար դիմել՝

HAY DISC, 35 rue Lamartine
75009 Paris — tél. 48 78 22 79
Restaurant SEVAN, 1 bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

ԱՄԱՎԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ս· Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ:

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—○—o—o—o

Grande
Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—○—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—○—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—○—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN

à partir de 14 heures

26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
NARECK DOURIAN
ROSY ARMEN
et la Chorale du collège

HAROUT
LE DUO ZEPUR
BALLET NAVASSART
BETTY
accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը ազատ է —
— Entrée gratuite —

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի օր, Յունիս 19, ուր է Սբրբոց Թարգմանչացն Մեծոց՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏԻՆ ԽՍԻ

ՄԱՏՈՂ

Յունիս 22-ին կիրակի օր, Իսլի եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է:

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Անիէր - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսելու Բալի բարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ ասանդական չամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԲԻՆ նուագախումբը, պարի մրցոյումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անճրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

Participation : 150 F

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

Tous
les produits
du Stand
d'ARMENIE
de la Foire de Paris
sont en vente chez

HAY DISC

alcools, cristaux, artisanat,
céramiques, cigarettes,
disques, cassettes etc...

HAY DISC
35, RUE LAMARTINE, 75009 PARIS
TEL. : 48 - 78 - 22 - 79
M° CADET ou Notre-Dame-De LORETTE
Ouvert du Lundi au Samedi de 14 à 19h

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Լուի Ս· Գէորգ Եկեղեցին սուգ եղած է չնորհակալութեամբ հետեւեալ նուէրները· - Տիրուհի Ամիրխանեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Շուարշ Փերանեան 250 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փերանեան 150 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 100 Ֆ·, Տիկին Արաքսի Փերանեան 50 Ֆ·: Ղուկաս Փիլիկեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Արաքսի Փիլիկեան եւ զաւակները 250 Ֆ·, Վերջին Փիլիկեան եւ զաւակները 200 Ֆ·, Մարի Սաղըրեան 100 ֆրանք, Վերոն Քէվէեան, Պօղոս Քէվէեան 50-ական Ֆրանք: Արամ Սահակեանի հոգեհանգստեան առթիւ՝ Վեհանոյշ Սահակեան 500, Տիգրան Սահակեան, Հրանդ Ճանիկեան, Մօռս 100-ական Ֆ·, Սեպուհ Ճանիկեան 50 Ֆ·, Թանոս Յովհաննէսեան 100 Ֆ·: Սրբուհի Գուլումճեանի յիշատակին՝ Փիլիպոսեան ընտանիք 50 Ֆ·: Տէրոէրեան գերդաստանի յիշատակին՝ Տիկին Տէր· ոէրեան 50 Ֆ·:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Մարթիկէն՝ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աբթինեանէ 300 Ֆ· ողբացեալ՝ Յովհաննէս Չէրչեանի անմոռանալի յիշատակին:

×

Փարիզի Մշակոյթի Տունը չնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆ· Անահիտ եւ Շաքէ Օհանեանէ Յովհաննէս Չէրչեանի յիշատակին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ Յունիս 29, կէսօրէ ետք ժամը 15-էն սկսեալ դպրոցի շրջափակին մէջ:

Պար, - երգ, - մրցաճաշակաշխուժութիւն, - անակնկալներ, - հայկական պիւֆէ, - խաղեր, եւայլն:

Մուտքը ազատ է:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
19
JEUDI
19 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.250 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.250

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԱՒԱՐՏԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՓԱՌԱՒՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԷՄ

Երեքշաբթի իրիկուն, ոչինչ կը հետաքրքրէր Ֆրանսացին բացի ... Փութպոլէն: Ութերորդ աւարտականներու կարգին, Ֆրանսա պիտի մրցէր Իտալիոյ հետ, որ նախկին ախոյեանն է: Նախատեսու - թիւնները ի նպաստ Իտալացիներուն էին: 14-րդ վայրկեանին իսկ, սակայն, Փլաթինի բացու յաղթանակի ճամբան առաջին կէտով մը, 57-րդ վայրկեանին ալ Պոթիրա երկրորդ կէտով մը կ'ամրա - պնդէր կացութիւնը եւ խաղը վերջ կը դառնէր (2 - 0): Պէտք է ըսել որ Ֆրանսացիք չատ փայլուն խաղ մը ցուցաբերեցին եւ Փլաթինի, որ առենէ մը ի վեր յու - սախաբ կ'ընէր իրեն զօրավիգ կեցողները, վերադաւ իր համբաւը: Եւ որովհետեւ լափի զգացումները բոլորովին կորսուած են, խաղը չսկսած իսկ, հետաքրքիր Բ. կայանը լրատուութիւնը կը բանար սա ձեւով՝ «վրէժը լուծել Վերկիճգետորիսի» Գալիացիներու դէկավարը որ կը պարարտէր Ալեքսա - 52 Ն· Ք· - եւ կը տարուէր Հոմ կեսարի կողմէ եւ 6 տարուան բանտարկութենէ հետք՝ մահապատիժի կ'են - թարկուէր...):

Ֆրանսա, Շաբաթ օր, քառորդ աւար - տականներուն կը հանդիպի Պրազիլի, իսկ Իտալիոյ համար հարցը փակուած է:

Նոյն օրը Գերմանիա յաղթեց Մարոքի (1 - 0) եւ կը մրցի Մեքսիքայի հետ քառորդ աւարտականներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԻՐԵԱԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ քիչ մը եւս յառաջիմութիւն արձանագրած է Մայիսին, մինչ արտաքին առեւտուրի բացն ալ աւելի զգալի յառաջդիմութիւն մը կը կրէ: Գործազուրկերու թիւը 18 հազարով աւելցած է: Արտաքին չուկայի վրայ, Ֆրանսայի չի յաջողիր յաղթել մրցակցութեան: Պատճառները պարզ են, Ֆրանսական ապրանքը դին - որակ համապատասխան չէ, իսկ յետ - գնում սպասարկութիւնը չատ զէշ: Մայիսի բացը 2,07 միլիառ էր:

ՄԻՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին առեւտրական սեղմումներու դիմել Համբաւ - Ափրիկէի դէմ, այն պատճառաբանութեամբ թէ զոհը՝ ժողովուրդը կ'ըլլայ, որու մեծամասնութիւնը սեւ է: Տեղւոյն վրայ դրաքննութիւնը քիչ մըն ալ խստացած է եւ ամերիկացի թղթակից մըն ալ՝ արտաքսուած: Կ'ըսուի որ երկարքի օր 11 հոգի մեռած է:

ՄԱՏՐԻՏի կեդրոնը մահափորձ մը կատարուած է, երեքշաբթի օր, որու զոհ գացած են երեք պինուորականներ: Իշխանութիւնները է.Թ.Ա.-ի մասը կը տեսնեն: Ցունիս 22-ին, Սպանիոյ մէջ երեսփոխանական ընտրութիւններ կը կատարուին:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀԱԿԱՀԱՅ ԱՐԱՐՔՆԵՐՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐՈՒ

Արեւմտեան - Պէյրութի մէջ, Մայիսի վերջերուն տեղի ունեցած հակահայ ոճիրներուն եւ մահափորձերուն լոյսին տակ, հայկական երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած պատուիրակութիւնը անցեալ չաբաթավերջին չարունակեց իր ձեռնարկած չփումներն ու տեսակցութիւնները՝ շրջանի պետական եւ պատասխանատու անձնաւորութեանց հետ: Պատուիրակութիւնը այցելութիւններ տուաւ Լիբանանի Համայնավար կուսակցութեան պատասխանատուներէն Քարիմ Մրուէի, Պաաս կուսակցութեան լիբանանեան թեւի պատասխանատու Ասէմ Քանսոյի եւ Ղոմմի կուսակցութեան պատասխանատուներու, ապա նաեւ՝ նախկին վարչապետներ Թաքիէտտին Սոլհի եւ Ռաշիտ Սոլհի, «Ամալ»ի պատասխանատուներէն Հիւսէյն Եթիմի ու «Հըզպըլլա»ի հոգեւոր առաջնորդներէն չէյխ Հիւսէյն Ֆատլալլայի:

Հայկական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները չնորհակալութիւն յայտնեցին յիշեալ անձնաւորութեանց, հակահայ արարքները դատապարտող իրենց ու իրենց կուսակցութեանց արտայայտած կեցուածքներուն համար: Հայկական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները նաեւ դատապարտեցին Ղոմմի կուսակցութեան պատասխանատուներէն Սմին Տաուտ Պաղի, ինչպէս նաեւ՝ Թաքիէտտին Սոլհի ու Ռաշիտ Սոլհի դէմ կատարուած խափանարարական արարքները:

«ԱԶԴԱԿ»

(Ցունիս 10)

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ - 10 - 12)

ԵՐԵՒԱՆԷՆ
ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԳԻՇԵՐ
ՊԵՌԼԻՆ ԵՒ ՓՐԱԿԱ

Օդանաւային ուղղակի նոր պիծեր հաստատուած են Երեւանի եւ արեւելեան - Պեռլինի, ինչպէս նաեւ Փրակայի միջեւ: Երեւան - Պեռլին անդրանիկ թռիչքը կատարած է «Տու - 154» օդանաւը, հրամանատարութեամբ օդաչու Վլադիմիր Պարսամեանի: Ճամբորդութիւնը կը տեւէ չորս ժամէն քիչ մը աւելի եւ տեղի կ'ունենայ ամէն Շորեքշաբթի՝ դէպի Պեռլին, ուրկէ յաջորդ առաւօտեան օդանաւը կը վերադառնայ Երեւան:

Ցունիս 5-էն բացուած է նաեւ Երեւան - Փրակա ուղիղ պիծը: Թռիչքի տեւողութիւնն է 4 ժամ 15 վայրկեան: Ճամբորդութիւնը տեղի կ'ունենայ ամէն Հինգշաբթի:

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ
ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ

Արամ Խաչատրեանի 2-րդ համանուագի մեկնաբանութեամբ վերջ գտած է Դիլիջանի Երաժիշտներու Տունը տեղի ունեցած փառատօնը, զոր կազմակերպած էին Հայաստանի Մշակոյթի նախարարութիւնն ու Երաժիշտներու Միութիւնը: Փառատօնի քանի մը օրերու ընթացքին Երեւանի սրահներուն մէջ խումբեր եւ անհատ մեկնաբաններ ներկայացուցած են չուրջ 40 հեղինակներու սէնֆոնիք եւ սենեկային գործեր: Ներկայացուած է Գ. Եղիազարեանի «Արա Գեղեցիկ եւ Շամիրամ» բեմադարձը: Ջերմ ընդունելութեան արժանացած է Էդգար Յովհաննիսեանի Թիւ 4 քառեակը, որ գրուած է չորս տարի առաջ եւ արժանացած Արամ Խաչատրեան մրցանակի: Երաժշտասէրներու կողմէ բարձր դնահատուած են Լեւոն Չաուշեանի «Անյայտ զինուորին» համանուագը, Ա. Ամէյեանի Թիւ 6 համանուագը, «Եօթը երգ Հայաստանի մասին» գործը, զոր մեկնաբանած է Հայաստանի պետական սէնֆոնիք նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Վ. Պապեանի: Փառատօնի յայտագրին մաս կազմած են նաեւ Ա. Բարսեղեանի, Ալ. Յարութիւնեանի, Ղ. Սարեանի, Ջ. Տէր - Թադեւոսեանի, Մ. Վարդազարեանի ծանօթ գործերը:

×

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ
ԱԲՈՎԵԱՆԻ ՄԷՋ

Աւելի քան մէկ ամիս է, որ Հայաստանի քաղաքներուն եւ շրջաններուն մէջ տեղի կ'ունենայ «Խաղաղութեան երթ - 86» փառատօնը: Ամէնուրեք կը հնչեն երգն ու երաժշտութիւնը, խումբերու եւ անհատ մեկնաբաններու մասնակցութեամբ: Յատկանշական եղած է Աբովեան քաղաքի փառատօնը: Տօնական զարդարանքով կառքերը մտած են քաղաք, ուր խումբ մը երախաներ ասֆալթի վրայ կաւիճով նկարած են խաղաղութեան պղպեղներ: Աբովեանի յուշարձանին մօտ խումբ մը դրողներ՝ Սերօ Խանզադեան, Եդուարդ Աւագեան, Լիպարիտ Սարգսեան հանդիպում ունեցած են աշակերտներու հետ: «Կոտայք» մարզադաշտին վրայ տրուած է մեծ համերգ մը, որուն մասնակցած են Հայհամերգի համոյթներն ու մենակատարները, «Ա. Մերանդուխտեան» ժողովրդական գործիքներու համոյթը, մենակատարներ՝ Օ. Համբարձումեան, Ե. Մաթեւոսեան, Ռ. Մաթեւոսեան, Վ. Սամուէլեան, Վ. Խաչատրեան, Ֆ. Խորէնեան եւ Ռ. Սարիբէկեան: Ցայտագիրը եզրափակած են Աբովեանի զարդոցականները, երգչախումբը, փողերախումբը եւ Հայհամերգի մենակատարուհի Ռուզաննա Վարդանեան:

×

«ԿՈՄԻՏԱՍ»
ՔԱՌԵԱԿԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ
ՈՒՐԱԼԻ ՄԷՋ

Մագնիտագորսկի (Ուրալ) «Մագնիտկա» մետաղագործութեան գործատան մշակոյթի պալատին մէջ հանդէս եկած է Հայաստանի «Կոմիտաս» քառեակը: Ուրալի մետաղագործները հիացած են կոմիտասեան մեղեդիներով: Կրկնուած են «Հարբրան»ը, «Քէչէր, Յոլէր»ը, «Կապուտիկ»ը եւ այլ մեղեդիներ: Տեղական մամուլը բարձր դնահատած է քառեակին մեկնաբանական արուեստը: Ներկայիս «Կոմիտաս» քառեակը կը պատրաստուի մասնակցելու Ֆինլանտա Պուլիսին տեղի ունենալիք սենեկային երաժշտութեան փառատօնին, ուր «Մոսկուայի վիրթիւոզներ» սենեկային համոյթի հետ կը ներկայացնէ խորհրդային երաժշտական արուեստը:

×

ՋԱՑԿՈՎՍԿԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ
ՍԿՍԱԾ ԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ սկսած են Զայքովսքիի անուան կրող միջազգային մրցումները, որոնց կը մասնակցին 46 երկիրներէ աւելի քան 400 արուեստագէտներ՝ երգիչներ, դաշնակահարներ, ջութակահարներ, թաւջութակահարներ: 8-րդ անգամն է, որ տեղի կ'ունենայ այս մրցումը:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
Ա· ԴԱՍԱԿԱՐԳ
«ԿՈՏԱՅՔ»Ի ՆՈՐ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Խորհրդային ախոյեանութեան Ա· դասակարգի մրցաշարքի 14-րդ հանդրուանին Աբովեանի «Կոտայք»ը նոր յաղթանակ մը ձեռք ձգելով բարելաւած է իր դիրքը դասաւորման մէջ, երկու տարբերութեան բարձրանալով (19-րդէն 17-րդ տեղ): Աբովեանցիներու հանդիպումը տեղի ունեցած է Լիթուանիա, Կայպեդա քաղաքի «Ատլանտաս» խումբին հետ: «Կոտայք»ի տղաքը խաղի սկիզբէն իսկ անցած են դրոհի եւ ցուցաբերած համերաչխ ու կազմակերպուած խաղարկութիւն մը: 42-րդ վայրկեանին Ա. Յովհաննիսեան նշանակած է հանդիպումին միակ կոլը:

×

Բ· ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԽԱՂԵՐ

Ա.դ դասակարգէն հանդէս եկող հայրենի երեք խումբերէն երկուքը՝ Լենինականի «Շիրակ»ն ու Աշտարակի «Օլիմպիա»ն աննախանձելի դիրքի մը մէջ կը գտնուին, առաջինը՝ 14-րդ երկրորդը՝ 16-րդ (16 խումբերու մէջեն): Երրորդ խումբը՝ Հոկտեմբերեանի «Սպարտակ»ը կը դրաւէ 5-րդ տեղը: Ի դէպ, մրցաշարքի 11-րդ հանդրուանին տեղի ունեցած է հայկական երկու խումբերու՝ «Օլիմպիա»ի եւ «Սպարտակ»ի հանդիպումը, որ վերջ գտած է «Սպարտակ»ի յաղթանակով (3 - 0), իսկ «Շիրակ» (3 - 0) արդիւնքով պարտուած է Ռուսթաւիի «Մետալուրգ»էն: 12-րդ հանդրուանին, «Սպարտակ» պարտուած է Թիֆլիսի «Լոկոմոտիւ»էն (2 - 0) արդիւնքով: Կուներէն մին նշանակած է «Սպարտակ»ի յետսապահ Գ. Գրիգորեան՝ դլուխի անփոյթ հարուածով, դնդակը ղրկելով ի'ր իսկ բերդը: Աշտարակի «Օլիմպիա»ն պարտուած է (2 - 1) «Դիլա»էն, իսկ Լենինականի «Շիրակ»ը՝ «Գեանջլիկ»էն (1 - 0):

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Թեսալոնիկէ - Թէհսալոնիքի: Հոս է որ սկիզբ առաւ համաշխարհային պատմութեան ամէնէն կարեւոր հանդրուաններէն մին: Հոս էր որ սկսաւ Հելլէնիստական մշակոյթի պատմութիւնը: Արիստոտէլ - բոլոր ժամանակներու մեծագոյն դաստիարակը - հոս էր որ ներշնչեց իր ամենամեծ աշակերտին՝ Մեծն Ալեքսանդրին, ու անոր մէջ արթնցուց հելլենական պատմութեան եւ մշակոյթի հանդէպ խորունկ սէր մը: Արիստոտէլի համար երկու տեսակ ժողովուրդներ գոյութիւն ունէին աշխարհի վրայ: Իր իսկ լեզուով՝ (Ի էլինէս է Ի վարվարի) Հելլեններն ու Բարբարոսները: Ձեմ կարծեր որ Արիստոտէլի այդ բացատրութիւնը օտար ազգերու նկատմամբ արհամարհանքի արտայայտութիւն մըն է: Իրեն համար հարցը պարզ էր՝ կային Հելլեններ և ոչ - Հելլեններ: Այդպէս էր, գոր օրինակ, Թուրքերու պարագան: Անոնք մեզի ու այլ քրիստոնեայ ժողովուրդներուն պարզապէս կը կոչէին անհաւատ - կեավուր - որ արհամարհանքի ու միաժամանակ ատելութենէ բխած արտայայտութիւն մըն է: Նոյնն է պարագան, դժբախտաբար, նաեւ Հրեաներու մօտ: Անոնց համար կան միայն Հրեաներ ու Հեթանոսներ: Օրինակ՝ եթէ պիտի խօսին Միացեալ - Նահանգներու բնակչութեան թիւին մասին, պարզապէս կ'ըսեն՝ այս երկրին մէջ կան 7 միլիոն Հրեաներ եւ 210 միլիոն Հեթանոսներ - Ձենթայլզ: Հեթանոս բառին եզրայրէնը՝ Կայիմ, չատ աւելի վիրաւորական եւ արհամարհական է: Կը յիշեմ, անգամ մը, ընկերոջ մը հետ Հայֆայէն երուսաղէմ կը ճամբորդէինք օթօպիւսով: Անշուշտ, իրարու հետ հայերէն կը խօսէինք: Յանկարծ, մեր մօտ նըստող երկու հրեայ երիտասարդներ մեզի մատնանշելով արհամարհական արտայայտութեամբ մը մեզի Կայիմ կոչեցին: Շատ զէշ զգացի: Վերադարձիս Պէյրութ, հրեայ դասընկերոջս որ չատ հայասէր մէկն էր և որուն հայրը Թել-Ավիվ հրատարակուող ընկերվարական «Տավար» թերթի խմբագիրն էր, հարցուցի իրեն Կայիմ բառի իսկական նշանակութիւնը խնդրելով որ անկեղծ ըլլայ իր բացատրութեան մէջ: Բառ առ բառ բսաւ, «Կայիմ բառը հրեայ ցեղին կողմէ 2000 տարիներու ընթացքին ոչ - Հրեաներու նկատմամբ կուտակած ատելութեան խտացումն է...»:

Սելանիկ քաղաքը հիմնուած է Մակեդոնիայի Հասսանտրոս Թագաւորի կողմէ Ք. Ա. 316 թուականին: Քաղաքը կոչած է իր կնոջ անունով՝ Թէսալոնիկի որը նաեւ քոյրն էր Մեծն Ալեքսանդրի: Արիստոտէլի ներկայութեան պատճառով Թեսալոնիկէն դարձաւ հելլէն մշակոյթի կեդրոն մը: Իր աշակերտը՝ Ալեքսանդր, պաշտամունքի հանդէպ սէր ունէր ամէն կարգի հելլենական արժէքներու նկատմամբ: Այդ ոգիով զրահուած ուրեմն, սկսաւ իր աշխարհակալական արշաւանքները ու 10 կարճ տարիներու ընթացքին հասաւ մինչեւ Հնդկաստանի խորերը: Եռիտասարդ աշխարհակալը 10 տարիներու ընթացքին իրագործեց այն ինչ որ Անդրիացիք չկրցան ընել 300 տարիներու ընթացքին: Այսօր, եթէ երթաք ոեւէ մէկը այցելէ Հնդկաստանի մեկուսացած շրջանները, հոն պիտի հանդիպի չատ մը արու երախաներու որոնք Իսկէնտէր անունը կը կրեն եւ որոնցմէ չատերը խարտեաշ մազեր եւ կապոյտ աչքեր ունին...: Անոնք չատաւիղներն են հազարաւոր տարիներ առաջ Ալեքսանդրի բանակներու մէջ ծառայած հելլէն զինուորներու: Ալեքսանդրի ծննդավայրն է Բէլլա գիւղաքաղաքը որ կը գտնուի Սելանիկէն մօտ 20 մղոն հիւսիս - արեւմուտք: Կը յիշեմ, երբ ուսանող էինք, դասարանով պտոյտի կ'երթայինք այդ շրջանները՝ Բէլլա եւ Վէրկինա ու մեր հելլէն պատմութեան ուսուցիչը, խանգավառութեամբ կը նկարագրէր թէ ինչպէս Ալեքսանդրի հայրը՝ Փիլիպպոս Թագաւորը, զրեթէ բռնակալ մըն էր ու իր եւ կնոջ՝ Ողիմպիայի յարաբերութիւնները երբեք սիրալիր չէին, որովհետեւ Ողիմպիան միշտ կը յայտարարէր թէ իր զաւակը՝ Ալեքսանդր Փիլիպպոսէն չի սերիր այլ աստուածներու ծննդեան է...:

Այդ օրերուն որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր թէ մի քանի այդ բլրակներուն տակ ուր մենք կը նատինք ճաշի ու կը զուարճանայինք, տարիներ եաք, պեղումները երեւան պիտի բերեն աշխարհի հրաշալիքները՝ Փիլիպպոսի եւ Ողիմպիայի ներիմնները, ոսկէ թանկարժէք իրեր, ալնիւ մարմարէ չինուած Ալեքսանդրի կիսանդրին, Փիլիպպոսի ոսկորները պարունակող ոսկիէ հոյակապ անօուկը եւ ոսկիէ զարնապսակը ու չատ մը թանկարժէք առարկաներ: Ալեքսանդրէն առաջ, պատմութիւնը գրեթէ բան չէր դիտեր Մակեդոնիայի մասին: Դեմոսթենէսի ճառերէն ու գրութիւններէն միայն գիտէին թէ Փիլիպպոս անունով թագաւոր մը գոյութիւն ունի Մակեդոնիայի մէջ, թէ ան բարբարոս մըն է որ կը յանդգնի յարձակիլ ու գրաւել Աթէնքը: Դեմոսթենէսի ճառերը որոնք գրականութեան մէջ կը յիշուին որպէս Փիլիփփիք, պարզապէս ամբաստանութիւններ ու արհամարհական արտայայտութիւններ են Մակեդոնիայի թագաւորին դէմ:

Ալեքսանդր իշխանութեան սերացաւ Ք. Ա. 336 թուականին, երբ հազիւ քսան տարեկան էր: 334 թուականին, զօրաւոր բանակով մը կարեց Հելլեսպոնտոսը-Տարտանէլը - եւ իբարու յաջորդող յաղթանակներէ եաք 32 տարեկան հասակին, մեռաւ Բաբելոնի մէջ 323-ին: Մահուան րուն պատճառը յայտնի չէ: Ըստ ոմանց, արեւահար եղաւ: Ուրիշներու կարծիքով՝ թունաւորուեցաւ իր իսկ բանակայիններու կողմէ: Ոմանք ալ կը կարծեն թէ մահը հետեւանք էր ալքոլամոլութեան: Իր դամբանը ցարդ անյայտ կը մնայ:

Իր զինուորական արշաւանքներուն սկսելէ առաջ, Ալեքսանդր կարգադրեց որ իրեն ընկերանան բժիշկներ, քարտէսագիրներ, բուսաբաններ, արուեստագէտներ, գերասաններ, երաժիշտներ, աստղագէտներ, փիլիսոփաներ ու պատմագէտներ: Այս համեմատիչ մարդոց չնորհիւ, իր նուաճած երկիրներուն մէջ հաստատուց մշակութային կեդրոններ, գրադարաններ, թատրոններ, մարզական համալիրներ ու այդ ձեւով հիմը դրաւ հելլենիստական քաղաքակրթութեան: Ամէնուրեք, յունարէնը դարձաւ պաշտօնական լեզու եւ բոլոր դրաւուած երկիրներու մէջ կառավարական ու ազնուական դասի խօսակցական լեզուն եղաւ յունարէնը: Մենք եւս չատ բան կը պարտինք Ալեքսանդրի ու անոր յաջորդներուն տրած աշխատանքին:

Ալեքսանդրի մահէն եաք, կայսրութիւնը բաժնուեցաւ իր զօրավարներու միջեւ: Մեծն Արտաչէս, Սելեւկիոս Անտիոքոս կայսեր զօրավարներէն մին էր: Անոր չրջանին իսկ հելլեն մշակոյթը արդէն մուտք գործած էր Հայաստանի որոշ չրջաններէն ներս: Ըստ Պլուտարքոսի վկայութիւններուն, Արտաւազդ Բ.ը քսոչ հելլենագէտ էր եւ յունարէն լեզուով գրած էր թատերգութիւններ ու գանոնք ներկայացուցած էր Տիգրանակերտի եւ Արտաչատի մէջ: Հայ թատրոնի հիմնադիրին ծանօթ էին Եւրիպիդէսի եւ Սոփոկլէսի ստեղծագործութիւնները: Գէթ այդքանը գիտենք որ Արտաչատի մէջ ներկայացուցած է Բագոսոսիիները եւ Իփիգենիէ թատերգութիւնը:

Ինչո՞ւ եկած եմ Սելանիկ, 54 տարիներու բացակայութենէ մը եաք: Հոս է որ ստացած եմ նախնական եւ երկրորդական կրթութիւնս: Հայ գաղթականներու յատուկ նախակրթարանը աւարտելէ եաք, մտայ ամերիկեան Անաթոլիա Գոլէճ գոր աւարտեցի 1932-ին: Նախակրթարանի հայերէն լեզուի ուսուցիչս էր Պ. Բիւզանդ Եղիայեան որուն չատ բան կը պարտիմ որովհետեւ իսկապէս նուիրեալ դաստիարակ մըն էր: Անաթոլիա Գոլէճի մէջ հայերէնի ուսուցիչս էր փրոֆ. Յակոբ Ալոճեանը որ այդ թուականներուն կանոնաւոր կերպով կ'աշխատակցէր «Հայաստանի Կոչնակ» չաբաթաթերթին: Գոլէճի չրջանաւարտներուն մէջ կային անձնաւորութիւններ որոնք յետագային ունեցան հանրային գործունէութիւն: Ասոնցմէ կը յիշեմ Ստեփան Կուրտիկեանը որ մեկնեցաւ Հայաստան ու հոն ունեցաւ գրական բեղուն գործունէութիւն: Այդ չրջանի ուսանող էր նաեւ Վահան Զազարեանը որ տարիներ եաք դարձաւ խմբագիրը՝ «Լրաբեր» թերթին: Հինգերէն կը յիշեմ Պարգեւ Սապաթկեանը, Հայկազեան Պարոնեանը, Արա Տէլտէլեանը, Սուրէն Ձէնեգեանը, Դանիէլ Դանիէլեանը, Լեւոն Պապազեանը, Լեւոն Ալվազեանը եւ տասնեակներով ուրիշներ որոնք այսօր գրուած են աշխարհի չորս ծագերուն: Ասոնցմէ ոմանք ներգաղթեցին Հայաստան ու այլեւայլ մարզերու մէջ բերին իրենց մասնակցութիւնը Հայրենիքի վերելքին:

Եկած ենք Սելանիկ, ուսնելու համար Անաթոլիա Գոլէճի հիմնադրութեան հարիւրամեակը: Գոլէճը հիմնուած է 1886ին Մարզուանի մէջ: Այդ չրջանին չատ մեծ դեր կատարած է մեր ազգային զարթնումին մէջ: Ամերիկացիք հիմնած են վարժարան, յատկապէս որ Թուրքերը կրնան քրիստոնեայ դարձնել...: Երբ մի քանի տարիներ եաք անդրադարձած են որ անկարելի է Թուրքերը կրօնափոխ դարձնել ու մանաւանդ երբ Թիւրքա հանդիսացած են մոլեռանդ Թուրքերու յարձակումներուն, որոշած են վարժարան ընդունիլ միայն չրջանի Յոյներն ու Հայերը: Կարծեմ հոն էր որ հիմը դրուեցաւ Յոյն Ազգայնականութեան: Մարզուանի օրերէն կան չատ մը խմբանկարներ, որոնք տարուան կը պատճառեն:

Ամէնուիկ խմբանկար մը՝ յոյն աշակերտներու եւ յոյն գասախօսներու: Ուրիշ մը, մօտ երկու հարիւր ուսանողներով եւ իրենց դասախօսներով: Ասոնց մէջ կարելի է նշմարել ծանօթ անձնաւորութիւններ որոնք մեծ վարկ ու գործունէութիւն ունեցած են չրջանի Հայ համայնքներուն մէջ: Կ'արժէ յիշել ամանց անունները՝ Սոզիկեան, Յակոբեան, Տպլրեան, Պուճիքանեան, Մանիսալեան, Օզանեան, Խաթանասեան ու ասոնց կարգին պատանի մը ... Մխաք Մեծարենց: Գուցէ դեռ չատեր կան որոնք զոհ գացին Թրքական բարբարոսութիւններու եւ ոմանց մասին, դժբախտաբար չկան մանրամասնութիւններ: Մարզուանէն Սելանիկ փոխադրուած են չատ մը թանկարժէք հայերէն գրքեր: Յատկապէս չատ չահեկան էր ուսանողներու կողմէ հրատարակուած գրական «ԱՅԳԻ» հանդէսի լրիւ հաւաքածոն:

×

Հարիւրամեակի հանդիսութիւնները պիտի տեւեն ամիս մը: Կարեւորագոյն օրն էր Յունիս 15-ը, երբ աշխարհի գանագան երկիրներէ եկած շրջանաւարտները իրարու հանդիպեցան երկար տարիներու բաժանումէ մը եաք:

Սելանիկի պետական համալսարանը կը կրէ Արիստոտէլի անունը: Բիւզանդագիտութեան կարեւորագոյն կեդրոններէն մին է եւ որպէս այդ՝ կը վայելէ համաշխարհային հռչակ: Համալսարանը ունի պետական կապեր Երեւանի Պետական Համալսարանի հետ: Վերջերս Հայկական Ակադեմիայի բիւզանդագէտներէն՝ փրոֆ. Հրաչ Բարդուխեանը հրաւիրուած էր Սելանիկ դասախօսութիւններու չարք մը տալու համար: Հելլէն պետական չրջանակներու մէջ մեծ վարկ ունի Բարդուխեանը, որուան ըլլալով որ ան ընտրուած է որպէս մնայուն անդամ Աթէնքի Ակադեմիային ու բիւզանդագիտութեան մէջ մեծ աշխատանք տարած է թարգմանելով բիւզանդագիտութեան մասին Մատենադարանի հայերէն ձեռագրերը (նաեւ թարգմանելով Հայերու մասին հելլենական աղբիւրները:

Երեսունական թուականներուն Սելանիկի մէջ կ'ապրէին մօտ 15 հազար Հայեր: Այսօր, դժբախտաբար, հազիւ հազար հոգի կը հաչուէ գաղութը: Շատեր ներգաղթած են Հայաստան. մաս մը գաղթած են Ֆրանսա, Հարաւային - Ամերիկա եւ Գանատա: Պատմականօրէն ճշդուած է որ նոյնիսկ քաղաքի հիմնարկութեան տարիներուն, այսինքն Քրիստոսէ առաջ ալ, հոն ապրած են Հայեր: 9-րդ եւ 10-րդ դարերու ընթացքին եկած են նորեր: 13-րդ դարուն ունեցած են նոյնիսկ փոքրիկ մատուռ մը: Ասոնց հետքը անգամ գոյութիւն չունի այսօր եւ նորեկներն ալ պիտի ունենան միեւնոյն ճակատագիրը: Այժմ գոյութիւն ունի պեղճիկ եկեղեցի մը որ չինուած է 1903 թուականին: Թէ ի՞նչ ճակատագիր վերապահուած է ներկայ գաղութին, պարզ է: Պատմութիւնը պիտի կրկնուի: Պիտի պատահի ա՛յն ինչ որ պատահած է Յունաստանի երբեմնի հայահոծ չրջաններու՝ ինչպիսին են՝ Քոսանթի, Քոմոթինի, Ալեքսանդրուպոլիս, Քավալլա, Սէրէզ եւ Տրամա ... Անուններ՝ որոնց մասին այսօր ոչինչ կը լսենք կամ կը կարդանք...:

ՅՈՎԻԿ ԼՓԵԱՆ

ՏԵՐ ԵՒԱԹԱՓ

Հ. ՏԷՐ-ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Գաղթաշխարհի հայութիւնը հետզհետէ կը նօսրանայ. կը կորսնցնէ կենսունակ տարրերը 1915-ի Մեծ Եղեռնի մնացորդացէն, որոնք էին ականատես վկաներ ու կան այսօր ալ արհաւիրքի ու մահուան չուքի ճամբաներուն վրայ կորսուող նահատակներու ու ամբողջական առումով ցեղասպանութեան որ քաղաքակիրթ աշխարհը միշտ կը անտեսայ ճանչնալու իրականութիւնը, ի հեճուկս հայ ժողովուրդի պահանջին:

Վերապրող սերունդի փոքրաթիւ ընտրեալն որբանոցային կեանքը ապրող, հազար ու մէկ դառնութիւն ճաչակող, հեզահամբոյր ու բարեկիրթ՝ մեր սիրելի Հրաչեան ալ հոգին յանձնեցինք Յունիս 10-ին:

Այս ահաւոր ու չբմեցուցիչ մահագոյժին առջեւ խոր լռութեան առաքելութիւնն է որ կը պարուրէ մեզ բոլորս ալ անխտիր:

Տխուր իրականութիւն ու պիտակիր մահճուռ պահեր որոնք զուգահեռաբար զիրար կը զգզգեն մեզի պիտոյնելու համար մահուան ահն ու սարսափը հետ հայրենիքէն, հօրենական տուներէն:

Բարութեամբ օժտուած մեր Հրաչեան եղաւ աստուածատուր պարգեւ մը թէ իր չրջապատին, իր հարազատներուն, ինչպէս նաեւ հայ համայնքին: Անոր առաքինութեան հաւասարող տարրեր սակաւաթիւ են ներկայ մարդկային ընկերութեան մէջ:

Նախ, քահանայի գաւակ, որ գոնէ եղած է մեր հարեւանին: Եւ այս եզակի պարագան չափէն աւելի ազդած էր իր հոգեկան ապրումներուն վրայ: Յաճախ իր տղոնու արտայայտութեամբ կը սկսէր յանկարծ հեկեկալ մանուկի մը պէս, երբ կը վերյիչէր իր տխուր անցեալը, որբանոցային կեանքը, տեղահանութիւնը իր վերջոյ տխուր եզրակացութեան յանգելով:

Բոլորիս քաջածանօթ եզերայր Հրաչեան, բառին բովանդակ առումով պատրաստուած եւ զարգացած որբ մըն էր՝ ինքնախաւութեամբ: Իր հայրենասէր զրկոյզ յաւագոյնը տուած է որպէս բանիմաց մը տաւորական, մարզկային, ընկերային, նաեւ ազգային կեանքի բարւոքման:

Ան եղած է միշտ անաչառ այլազան ձեռնարկներու վրայ, պահելով հանդերձ իր յաւագոյն զգացումները հայրենասիրութեան, հայրենիքի եւ գաղթաշխարհի հայութեան նկատմամբ:

Բնաւ եղած չէ քաղաքական նենգամիտ տարրերու որս, հապա գծած էր իր ուղին չարունակելու համար այն առաքելութիւնը որ առանց այլ եւ այլի, կը բերէ է ակնկալել պարզ եւ համեստական կեանք ապրող բարեմիտ հայէ մը:

Մեր սիրելի բարեկամ եւ առաւելաբար դրչեղբայր Հրաչեան չատերու նման ուեցած չէ զգուելի մանկութիւն, հապա որպէս որբ, բոլորիս նման անցած է տրիւնի ճանապարհէն ու իր խմացական աշխարհը լիք է անհերեւակայելի տեսարաններով: Արդարեւ, յաճախ ատիթը կ'ունենայի զայն տեսնելու Բարեգործականի դրասենեակին մէջ: Մեր խօսակցութիւնը կ'ըլլար քաղցած մարդոց խնդրակերպի համապատասխան բաներ. մէկ մշակոյթի մասին. գրելու, գրամիջոց մշակոյթի մասին ու վերջապէս կարգ մը բառերու ստուգաբանութեան նկատմամբ: Արդարեւ այս բոլորը կ'ըլլար խնդրանքի մը պարագայի մէջ աշխատանքի կեանքը օք առեղծի մը աշխատանքի կեանքը նկատի առնելով...:

Հեզահամբոյր Հրաչեան, օժտուած կարգ մը առաքինի սկզբունքներով, միշտ կը ներկայացնէր անխտիր բոլորին հաճելի պարագաներ որ հաճոյքով կ'ունկնդրէինք չրջապատի այլազան տարրերէն:

Մշակոյթի ճակատի առնթեր ան եղած է աներկբայօրէն խիզախ լրագրող մը, մեդմացնելու մտօք ընդհանուր անցուդարձը մանաւանդրապէս հայ հասարակական կեանքի նկատմամբ:

Մեր սիրելի բարեկամ եւ առաւելաբար դրչեղբայր Հրաչեան չատերու նման ուեցած չէ զգուելի մանկութիւն, հապա որպէս որբ, բոլորիս նման անցած է տրիւնի ճանապարհէն ու իր խմացական աշխարհը լիք է անհերեւակայելի տեսարաններով: Արդարեւ, յաճախ ատիթը կ'ունենայի զայն տեսնելու Բարեգործականի դրասենեակին մէջ: Մեր խօսակցութիւնը կ'ըլլար քաղցած մարդոց խնդրակերպի համապատասխան բաներ. մէկ մշակոյթի մասին. գրելու, գրամիջոց մշակոյթի մասին ու վերջապէս կարգ մը բառերու ստուգաբանութեան նկատմամբ: Արդարեւ այս բոլորը կ'ըլլար խնդրանքի մը պարագայի մէջ աշխատանքի կեանքը օք առեղծի մը աշխատանքի կեանքը նկատի առնելով...:

Հեզահամբոյր Հրաչեան, օժտուած կարգ մը առաքինի սկզբունքներով, միշտ կը ներկայացնէր անխտիր բոլորին հաճելի պարագաներ որ հաճոյքով կ'ունկնդրէինք չրջապատի այլազան տարրերէն:

Մշակոյթի ճակատի առնթեր ան եղած է աներկբայօրէն խիզախ լրագրող մը, մեդմացնելու մտօք ընդհանուր անցուդարձը մանաւանդրապէս հայ հասարակական կեանքի նկատմամբ:

Մաքրակրօն ու սիրալիր հայ, իր հայեցողութեամբ՝ աչքին ու ճաչակին համար այն տեսանելի իրականութեան, զոր կը սիրէր կոչել բառին բարոյական իմաստով - հայրենասիրութիւնը: Այս նախապատիւ արտայայտութիւնը զայն դասաւորեց որպէս յաւագոյն մտածող եւ աշխատանք կատարող մարդկային

ընկերութեան բարօրութեան համար:

Տարիներու ընթացքին, յաճախակի հանդիպումներ կ'ունենայինք զանազան հարցերու շուրջ բարեգործականի գրասենեակի մէջ ուր կ'արտայայտուէր սըրտացաւ զանազան հարցերու շուրջ որ միշտ հետաքրքրած է դաղութահայութիւնը. եւ այլ կարգ մը մշակութային հարցեր, ուրոնց վրայ կը ծանրանայինք. մտքի ուրախութեան վրայ կը ծանրանայինք. մտքի ուրախութեան կը լուսարձնու լարելով հանդերձ:

Ցաւակը լուսարձնու լարելով հանդերձ: Մեկ խօսքով, եթէ ձեզմէ որեւէ մէկը լսել կը ձանձնայ մեր սիրելի Հրաչեան, անտարակոյս պատճառը մեր մէջ ազգա - յին նուիրական հանդոյցներուն, որոնցմէ հետաքրքրութեամբ հաչտարար լուծման համար իր ամբողջ կեանքի ընթացքին ու նուիրեց ինքզինքը լաւագոյնը տալով տարբեր ժողովուրդի կեանքի բարօրութեան:

Կը թուեմ այս բոլորը, վասնզի ան չափու նման հաւատացող մըն էր այս ժողովուրդի, մեր ժողովուրդի գաղափարական աշխարհին ու անոր հանապազօրեայ տենչանքներուն:

Արդարեւ այսքանը արդէն բաւական է որ զայն նկատենք ու համարինք որպէս ազնուամիտ հայ, նուիրական ու բազձալի տարր մէկն վայրկեան, մանաւանդ իր մտապատրաստով հարուստ՝ մտաւորական, տուաւ իր կարելին, որքացած անձնական զոհողութիւններով:

Այսպէս էր այո՛ մեր մեծահոդի եղբայր Հրաչեան, իր զաւանդով ալ կամ ձախ, զոր հնազանդ մեզի պարտադրուած քաղաքական օրէնքներուն, սակայն միշտ նկատի առնելով նուիրականը, - Հայը Հայաստանի համար է, հայ ժողովուրդի ամրողջութիւնը Արարատի փէշերուն, պէտք է ապրի, որպէսզի ամէն օր աստղայ էջմիածնի առաքելական օրհնութիւնը կաթողիկոս Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա.ի սրբանուէր քարոզներու ընթացքին. կարողանալ պատշաճեցնել մեր հանապազօրեայ կեանքի ելեւէջներուն:

Մեր սիրելի Հրաչեան չատ լաւ ըմբռնած էր ու կը վերլուծէր իմաստունի մը հանգոյն իր սիրած ժողովուրդին եւ Հայաստանի համար:

Ան այցելեց մեր նախահայրերու հայրենիքը Հայաստան հինգ անգամ, եւ այս նուիրական այցելութիւնը իր մէջ զարգացուց հետզհետէ պաշտամունքը հայրենի հողին ու հոն ապրող հայութեան:

Այժմ անդրադառնանք սիրելի Հրաչեանի ի նպաստ մշակոյթի կատարած աշխատանքին: Ան եղաւ հարազատ ներկայացուցիչը իր յախուռն արտայայտութեանց ու տուաւ լաւագոյնը մեր մշակոյթին որքացած ղրկիով: Ուրեմն, անհնար անոր ոքնային աշխատանքը ուսումնասիրել մշակոյթի այլազան ոլորտներու փառաբանութեան մօտ. ի՛նչ որպատիւ կը բերէ, որքի մը հետաքրքիր ժողովուրդին ու սիրած ժողովուրդին:

Նորոգ հանդուցեալը երկրորդ Աշխարհամարտէն առաջ աշխատակցած է «Յառաջի», եւ յաճախ կը կրկնէր հետեւեալը. Ե. Միսաքեանի բոլորովին տարբեր ձեւով սերունդ պատրաստելը ճամբայ բացաւ զրաւէր մնացորդացին, եւ հանդիպացաւ լաւագոյն եւ բազմավաստակ ուսուցիչ, այլազան ճակատներու վրայ: Աշխատակցած է «Աշխարհ»ի երկար ժամանակ, նաեւ «Արարատ»ի, «Պայքար»ի, «Զարթօնք»ի եւ այլ հանդէսներու:

Ունեցած է միշտ կրթիչ արտայայտութիւն եւ ազգային անթերի մտածում - ներու դէպի լաւագոյնս տարածումը ամէն տեղ ու ամէն չրջանակի մէջ: Սիրուած ու գնահատուած էր նաեւ Հայաստանի գրական չրջանակներէն եւ յաճախ հաճոյքով եւ հոգեկան ոգեւիւ տրամադրութեամբ կը պատմէր. համաբերով անոնց ունեցած զեղեցիկ արտայայտութիւնները ի նպաստ գաղթահայ մտաւորականութեան: Արդարեւ այս բազմապիսի հանդրուաններն ալ կուգան ուել - ցընել եղբայր Հրաչեայի կատարած լուռ ու խանդավառ գործունէութիւնը հայ մշակոյթի սեմէն ներս, անոր փառապանծ պահպանութեան, ըլլայ հայրենիքի, ինչպէս նաեւ գաղթահայ հատւածականութեանց մէջ:

Սիրելի Հրաչեայ, այս քանի մը «լայնանիստ» տողերով կը գրեմ վերջին խօսքս.

Տէրն ընդ քեզ մինչեւ որ դիրար տեսնենք:

Հոգիդ ալ մի՛շտ կանանչ:

Մ. Խ. Թ.

ԿԻՊՐԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՆԻԿՈՍԻՈՅ ՄԷՋ

Մեծ յաջողութիւն մըն էր այս տարուան Անկախութեան հռչակման տարեդարձին հանդիսութիւնը, Շաբաթ, Մայիս 31: Աւելի քան՝ 350 հոգի, այն ալ Մունտեալի ռանգպնդակի մրցաչարքի օրերուն, Նիկոսիոյ ոչ մեծ զանգուած պարզող հայ գաղութին համար:

Հանդիսութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Ամերիքըն Ակադեմիայի պերճ սրահին մէջ, բացօթեայ, վայելեց հովանաւորութիւնը եւ ներկայութիւնը Թեմիս կաթ. - փոխանորդ Եղիշէ Ծ. Վրդ. Մանճիկեանի:

Բեմը զարդարուած էր Հայկական Եռագոյն դրօշակներով, մեծ պատառ մը բեմի երկարութեամբ:

Նախ կենդանի պատկեր: Սերունդնե - րու անմար ջահի փոխանցում, ցոյց տալու համար, թէ սորկացած հայ ժողովուրդը դարեր չարունակ վառ պահած է միացեալ, ազատ եւ անկախ հայրենիքի կերտումին գաղափարը, իր հոգիին եւ մտքին մէջ: Դրօշակի պարզում՝ յոնկայս երգուած՝ «Յառաջ Նահատակով»:

Օրուան նախագահը՝ Լեւոն Սարեան, սեղմ այլ կարուկ խօսքերով եւ պատմական ճշդրիտ ակնարկով պարզեց Թուականին կարեւորութիւնն ու նշանակութիւնը մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ: Շեչտը դրաւ այն բացայայտ իրողութեան վրայ, թէ Մայիս 28-ով հայ ժողովուրդը իր ապագան կերտեց, այժմու իր լուսաճաճանչ ներկայով՝ Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռք:

Երիտասարդներուն խօսքը բերաւ Աւետիս Ջուլճեան: Ըսաւ, թէ հայ երիտասարդութիւնը ոչ միայն յարգանք ունի իր հերոսներուն յիշատակին հանդէպ, այլեւ, ինչպէս միշտ կ'ուխտէ հետեւիլ անոնց ազգանուէր քայլերուն, առանց ընկրկելու, տատամսելու, որովհետեւ ազգային նպատակակէտը կը մնայ նուիրական:

Ս. Աստուածածնին Եկեղեցւոյ երգչախումբը, խմբավարութեամբ՝ Հայրիկ Թորոսեանի, երեք յաջորդական խմբերգներ ներկայացուց. Ի. Յովհաննիսեանի Երեան - Էրեբունին, Սարաստրապատի քայլերը եւ Բ. Կանաչեանի Շուշօն, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օրիորդներ՝ Նորա Գրիգորեանի եւ Մարալ Թորոսեանի: Ներդաշնակ ամբողջութեանը մէջ, ինչ որ հատուածց խմբավարին երաժշտական եւ խմբավարի յատկանիշները, գնահատելի, մանաւանդ, երբ նկատի կ'ունենանք գաղութին սահմանափակ միջոցները, երգչախումբ կազմելու ուղղութեամբ:

Տիկին Լիֆի Մահեսեանի արտասանութիւնը Սիամանթօ-ի «Զարկ Կովկասը» քերթուածին, յաւելեալ բացառիկ տպաւորութիւն ստեղծեց: Առոգանութիւն, չեչտերու եւ ելեւէջներու յստակ եւ բանաստեղծութեան ոգիին համապատասխան արտաբերում: Ահա հիմնական յատկանիշներ, որոնք գնահատուեցան բոլորէն, անխտիր:

Օրուան բանախօսը՝ Ժիրայր Մխրիճեան, հրաւիրուած Ֆրանսայէն, Հայ Երիտասարդաց Միութեան եւ Համազգայինի տեղւոյն մասնաճիւղին կողմէ, շուրջ կէս ժամ բանախօսեց: Դատապարտելէ եւսք 1915-ին Թուրք իշխանութեանց եւ Թուրքերու ի գործ դրած կանխամտածուած ցեղասպանութիւնը՝ Հայ ազգին դէմ, յիշատակելէ եւսք մեծ ոճիրին քաղաքական նպատակներն ու հետեւանքները, Մայիսեան գուպարը որակեց հայութեան ապրելու եւ գոյատեւելու կամքին վճռական որոշումը, հաստատակամ քայլը:

Աւելին, յայտարարեց ան, Մայիս 28-ով Հայ Պետականութեան հիմնաքարերը դրուեցան: Այս ուղղութեամբ ան կէտ առ կէտ յիշատակեց Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակաշրջանին ի գործ դրուած ազգային, ընկերվարական եւ ժողովրդավարական օրէնքները, օրինակ հայերէնը պետական լեզու նկատելու կէտը, ութ ժամեայ աշխատանքը եւայլն:

Նախագահին փակման խօսքին յաջորդեց Եղիշէ Ծ. Վրդ.ին պահպանիչը:

Կիրակի օր, տեղի ունեցաւ հոգեհանդիսութիւն, Եկեղեցին, Մայիսեան հերոսամարտին զոհուած հայ հերոսներուն յիշատակին: Ապա՝ ճաշ:

Կազմակերպիչներու առաջնորդութեամբ, Ժիրայր Մխրիճեան այցելեց Առաջնորդարան, - չինութիւնը վերջ գտած 1984-ին, - եւ տեսակցեցաւ Թեմին կաթ. - փոխանորդին հետ: Այնուհետեւ, յաջորդական օրերուն, Նարեկ ամէնօրեայ վարժարանը, Հարիւր երկտեղ աշակերտներ: Տեսակցեցաւ անօրէն՝ վարդան Թաչճեանի հետ: Հուսկ՝ Հայ Երիտասարդաց Միութեան ակումբը, եւ այլը:

Ձդրենք այս առթիւ, թէ Կիպրոսի հայութեան թիւը ներկայիս չուրջ երկու հազարի մէջ է: Մեծ մասը Նիկոսիա, մնացեալը՝ Լառնաքա եւ Լիմասոլ, ուր եւս Նարեկ հայկական վարժարաններ գոյութիւն ունին, յիսունական աշակերտներով:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ԺԱՆ-ՓԻԷՌ ՌԱՄԲԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ»). - Յունիս 6-ը, հայ ազգի հռչակաւոր երգահան՝ Արամ Խաչատուրեանի ծննդեան տարեդարձն էր, ութսունըերեքերորդը:

Այս առթիւ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը ծաղկազարդած է երաժիշտին կիսանդրին որ 1985 Սեպտեմբեր 28ին ի վեր կը գտնուի Մարսէյլի Շերջանային Ազգային երաժշտանոցը:

Յարգանքի եւ յիշատակի իր խմաւանդին անդին, այս մտածումը եւ արարքը ունի այլ կարեւորութիւն մը: Երաժշտանոցին ներս Յունիսը քննութիւններու ամիսն է: Հարիւրաւոր երիտասարդ աշակերտներու, թեկնածուներու եւ անոնց ընկերացող ծնողքներու ուշադրութիւնը ըրաւելու յարմարագոյն առիթ մը: Նաեւ Յունիսը կը բանայ ամառնային եղանակի համերգները: Այսպէս, նշանաւոր սրընդահար՝ Ժան Փիէռ Ռամբալ, անդամ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութեան դատակազմին, որ ճանչցած է հայ երգահանը եւ Փիէռ Պարպիզ՝ տնօրէնը երաժշտանոցին եւ նախագահը՝ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութեան դատակազմին, «այցելած» են Արամ Խաչատուրեանի կիսանդրին Յունիս 9-ին, իրենց տալիք համերգէն առաջ: Այս դէպքին, Մարսէյլի երկու օրաթերթերէն՝ «Լը Փրովանսալ» եւ «Լը Մերիտիոնալ», իրենց Յունիս 10-ի թիւին մէջ, լայն տեղ կուտան, նկարով մը՝ երկու Ֆրանսացի տազանդաւոր երաժիշտները Արամ Խաչատուրեանի կիսանդրիին չուրջ, եւ յօդուածով մը՝ ուր կ'ըսուի թէ Ժան Փիէռ Ռամբալ ուզած է արձնդի համար գրուած քոնչերթօ մը Արամ Խաչատուրեանէն: Այս վերջինը թելադրած է Ջութակի համար գրուած իր քոնչերթոն վերածել սրինդի: Ինչ որ ըրած է Ժան Փիէռ Ռամբալ, 1968-ին, աւելցնելով կշռոյթ մը իր յօրինումին վրայ: Այս գործը Ժան Փիէռ Ռամբալ մեկնաբանած է, Փարիզ, Արամ Խաչատուրեանի դեկավարութեան տակ:

Այս անդրադարձները, արձագանգները պէտք է ըսել, այնքան ալ ինքնաբերաբար չեն ըլլար: Արդիւնք են հետեւողական հետաքրքրութեան եւ աշխատանքի մը զոր ցոյց կուտայ Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը, չնորհիւ իր հիմնադիր նախագահ՝ Արշամ Պապայեանին, անոր նախաձեռնութեան եւ կազմակերպչական ոգիին, նուիրուածութեան:

Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը չի բաւականանար տարին կամ երկու տարին անգամ մը բաշխել կրթաթոշակ մը կամ մրցանակ մը: Այլ կը ջանայ, եւ գործնականօրէն, ճանչցնել տալ հայ մեծ երգահանին գործերը, երաժշտասէր հասարակութիւններուն: Այսպէս, Արամ Խաչատուրեան Մեծ Մրցանակին առաջին մրցանակաւորը՝ Ջութակահար՝ Օլիվիէ Շաուիէ իր յայտագրին մէջ գրած է Արամ Խաչատուրեանի Ջութակի քոնչերթոն: Յայտագիր մը որ պիտի ներկայացնէ յառաջիկայ ամիսներուն՝ Փարիզ, Ֆրանսայի զանազան քաղաքները, եւրոպական երկիրներուն մէջ, մինչեւ Ամերիկա:

Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւնը կը չարունակէ մնալ հաւատարիմ իր կոչումին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Գեւոնեան կեանք

ՊԱՏՏԻՆԻ
ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՅԻՒՐԻԱԻ
«ԱՐԱՐԱՏ» ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ
Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՄԱՏՈՒՑՈՒԵՑԱԻ

ՁԵՌԱՄԲ՝ ՄՈՎՍԷՍ Ա. ԽԶԿՐ. ՔՀՆՅ.
ԳԱԼԷՆՏԻԵԱՆԻ

Յունիս 8, կիրակի օր, ժամը 13·30-ին Զուիցերիոյ գերմանախօս Պատէն քաղաքի Գիւքաօրճ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, Փարիզի Հայոց Առաջնորդին բարեհաճ արտօնութեամբ, Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնտէրեան, Պատարագ մատոյց ու այս առթիւ քարոզեց ի մասնաւորի ծանրանալով հաւատքի, յոյսի եւ սիրոյ մասին եւ թելադրեց հաւատացեալներուն, որպէսզի իրենց Ս. Հոգիի միջոցաւ ստացած այս երրորդութեան պրոշմը պահեն անաղարտ եւ հայկականութեամբ, արժեւորելու համար իրենց անհատական, ընտանեկան եւ ընկերային կեանքը:

Որոշեալ կանուխ ժամերէն իսկ, հոծ հաւատիւն մը փութացած էր եկեղեցի, տեղւոյն եւ հեռաւոր արուարձաններէն: Պոլիսէն, Կեսարիայէն, Եզդաթէն, Սեբաստիայէն, Տիգրանակերտէն, Լիբանանէն եւ այլուր վայրերէն գաղթած բախտագուրկ Հայերն էին անոնք, որոնք այսօր Պատէնի գերմանական եկեղեցիին մէջ, խոր երկիւղածութեամբ կը հետեւէին արարողութիւններուն:

Պատարագի երգեցողութիւնները Կոմիտասեան բազմաճաշն եղանակով մեկնաբանուեցան Յիւրիխի «Արարատ» երգչախումբին կողմէ, գեկավարութեամբ՝ Պ. Յարութիւն Պարեանի (գաւակը՝ վաստճանեալ Անանիա Ա. Քահանայի):

Պատարագին կը սպասարկէին երգչախումբէն՝ Պերճ եւ Շահան ուրարակիր սարկաւագները:

Այս առթիւ ընդհանուր հոգեհանգըստեան պաշտօն կատարուեցաւ տեղւոյն գաղութէն եւ հեռաւոր արուարձաններէն անդարձ մեկնող բարի հոգիներուն համար, որոնք դժբախտութիւնը ունեցած էին օտար, բայց հիւրասէր հողիզոններու տակ, զանազան գերեզմանատուներու մէջ հողին յանձնուելու, հեռու՝ իրենց սիրելիներու հոզակոյտերէն:

Արարողութեանց աւարտին՝ եկեղեցւոյ հանդիպակաց սրահին մէջ հոգեճաշի մը առթիւ տեղւոյ Պատէնի եւ շրջակայից բարեջան Միութեան վարչութեան կողմէ, ուր ամէն կողմերէ եկած սիրելիներ զիրար գտան բոլորուելով սեղաններուն չուրջ:

Ցոյժ գնահատելի է Պատէնի եւ Շրջակայից Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ Պատ. Վարչութիւնը, որ օրեր առաջ, յատուկ հրաւիրագրերով մէկտեղեց այս ցրուած անմխիթար հայութիւնը, որ ապրեցաւ չատ հաճելի եւ յիշատակելի օր մը, եւ արձակուեցաւ Տէր Հօր աղօթքով խաղաղութեան մէջ երթալու հեռուները, վաղն իսկ լծուելու եւ նետուելու կեանքի սուր պայքարին մէջ չարունակելու համար իր գոյութիւնը:

Մ. Ք. Գ.

ԳՍՊՈՒԹՔ ԳՈՉՈՒՄ

ՊԻՔՐՈՒԹի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի Ուսանողական Միութեան կողմէ կազմակերպուած սեմինար մը տեղի ունեցած է Մայիս 30-Յունիս 1, նուիրուած Հայ Դատին: Կարդացուած է Լիբանանի նախագահին նամակը, ուր համակրանք յայտնուած է Հայ Դատին հանդէպ: Առաջին օրը պատախօսած են մէթր Մուսա Փրէնս, Հայկական դատի իրաւական երեսի մասին, տոքթ. Անթուան Պասիլ՝ տնտեսական կողմէ, եւ մէթր Մարսէլ Ճաարա՝ քարոզչական հարցի մասին: Երկրորդ օրը Ժան Սալմի պատախօսութեան նիւթը եղած է ընկերա - մարդաբանական երեսը, իսկ տոքթ. Ժեռար Աղճեան անդրադարձած է անտեսական երեսին, ներկայացնելով զանազան կարելիութիւններ եւ ծրագիրներ: Հ. Ժան Օքայն քննարկած է կրօնական երեսը: Երրորդ օրը՝ վերջին նիստին, Ժիլ Մարթիրոսեան (Տէսինէն) խօսած է Հայ Դատի հետապնդման մասին՝ ՄԱԿ-ի, Եւրոպական Խորհրդարանի եւ միջազգային այլ մարմիններու մէջ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Նչան Դարբինեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Նշան Դարբինեանի մահուան 15-րդ տարելիցին առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին :

×

Հոփսիմէ Գինեզեանի մահուան առթիւ, Պ. Մարտիկ Տակառեան փոխան ծաղիկի 500 Ֆ. (եւ ոչ՝ 200) կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգ-ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունած է հետեւեալ նուէրները. - Պ. Պօղոս Կառավարեան 100 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սիմոն Մահտեսեան իրենց թոռնիկին՝ Րաֆֆիի ծնունդին առթիւ 500 Ֆ., Տիկին Մակի Փաշամալճեան Մատէոն Փաշամալճեանի յիշատակին 200 Ֆ., Տիկին Հաճիարթինեան Պօղոս Հաճիարթինեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ 500 Ֆ., Տիկին Պահարեան - Ալանկիւլեան Մեսրոպ Պահարեանի յիշատակին 1000 Ֆ., Տիկին Լիւսի Աչճեան 200 Ֆ., Փարիզահայ Տիկնանց Միութենէն որպէս յատկացում մըրցանակաբաշխութեան դիրքերու 1000 Ֆ. :

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. - Ժօրժ Փափազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.- Տէր եւ Տիկին Վրէժ Ելդովանեան 250 Ֆ. եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Հրայր Փիլիկեան 300 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Ելդովանեան, Տէր եւ Տիկին Սեդրակ եւ զաւակները 200-ական Ֆ., Տիկին Սօնիա Փիլիկեան, Կարապետեան ժաղլին եւ Պրիժիտ, Օր. Մարի Ասատուրեան, Պ. Գրիգոր Գալուստեան, Պ. Երեմեան, Պ. Հայկ Մարգարեան, Այրի Տիկին Հայկուհի Տուրնայեան, Տէր եւ Տիկին Գարաբ, Պօմոնի Կ. Խաչի կոմիտէ, Ճինեան ընտանիք, Մարթինէ ընտանիք, Պեզճ ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Սարգիս - եան, Ղիվոյեան ընտանիք, Մաթիկեան ընտանիք 100-ական Ֆ., Այրի Տիկին Շահինեան, Տիկին Քէօճեան, Պ. Պետրոս Մարգարեան, Օր. Մարի Երեմեան, Պ. Հայկ Մարգարեան, Թիրէգեան ընտանիք 50-ական Ֆ. :

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1000 Ֆ. Տիկին Սեդա Պահարեանէ որուն կէսը պիտի յատկացուի ամէնօրեայ դպրոցին, իր ամուսնոյն Մեսրոպ Պահարեանի յիշատակին եւ 200 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Շահիկեանէ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՓԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոյ Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ա. Ջրբաշեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ :

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վիճակացոյցներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով :

Կը հրաւիրուին ծնողքները, բարեկամները եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկսեռ դասարաններ, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով :

Գիշերօթիկ եւ ցերեկօթիկ : Ինքնաշարժի սպասարկութիւն :

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայկեղ կրթութեան եւ բարեկրթութեան :

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր դաստիարակչական կեանքը եւ ապագան :

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յաջողութեան :

Դիմել. - Վարժարանի Տեսչութեան

Հեռաձայն. - 45 - 34 - 68 - 28

26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին :

– ԱՄԱՓԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ –

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ :

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ կիրակի, Յունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN

à partir de 14 heures

26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ — HAROUT
EVELYNE ALTOUNIAN — LE DUO ZEPUR
NARECK DOURIAN — BALLET NAVASSART
ROSY ARMEN — BETTY
et la Chorale du collège — accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը պատ է —
— Entrée gratuite —

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Յունիս 22-ին կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է :

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մասնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
45, rue de la Défense
ISSY LES MOULINEAUX

CLAUDE MUTAFIAN

présente une projection de

L'Arméno - Cilicie

Vendredi 20 Juin à 20h30

ENTREE LIBRE

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Անիէր - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Թալի բարքի մէջ :

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ ասանպական համեսուրով խորոված :

ՍՈՒՐԻՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն : Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի :

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը :

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Meubles Ghazarian

Z.I. Vitrolles à 20km de Marseille

tél. 42. 89.27.47

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի թաժանորդներուն"

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e

Participation : 150 F

Réservation :

UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ԵՐԿՍԵՌ ՎԱՐԺԱՐԱՆ 1986-87 ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

Դպրոցասէր Տիկնանց Երկսեռ Վարժարանի 1986 – 87 տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը շարունակուին : Հաստատութիւնս ունի մանկապարտէզ, նախակրթարան եւ երկրորդականի 6-րդ, 5-րդ եւ 4-րդ դասարանները :

Ինքնաշարժներու սպասարկութիւնը կը կատարուի հետեւեալ շրջաններու մէջ՝ Սէնուվիլ, Վիլիէ լը Պէլ, Օլնէ սու Պուա, Սըվրան, Լիվրի Կարկան, Կանյի, Մօնֆըռմէյ, Վիլիէնթ, Տրանսի եւ Ռոմէնվիլ :

Վարժարանը ունի գիշերօթիկի բաժին :

Դիմել տնօրէնութեան՝
1, Bld. du Nord — 93340 Le Rainey
Երկուշաբթիէն Ուրբաթ, առաւօտեան ժամը 10–էն կէսօրէ հաք ժամը 3 :
Հեռաձայն՝ 43 – 81 – 01 – 72 :

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՅՈՒՆԻՍ
20
VENDREDI
20 JUIN
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.251 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.251

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՒՈՐ ՕՐԻՆԱԿԸ

chapeau !

ԱՄԲ· - Ստորեւ նոյնութեամբ կ'արտատպենք («Զարթօնք», Յունիս 5) Ս· Ղազարի փրկութեան նուիրուած մամուլի ասուլիսին թղթակցութիւնը: Երբ պահ մը միայն անդրադառնանք թէ ի՜նչ տագնապալի օրեր եւ ժամեր կ'ապրի լիբանանահայութիւնը եւ թէ իր այդ դժնդակ պայմաններուն մէջ չի վարանիր նման աշխատանքի մը ձեռնարկելու, կը մնայ միայն մէկ բառ ըսել՝ *չափո՛*:

Յուսա՞լ որ այս փառաւոր օրինակը ի՛նչ ալ ըլլայ, եւ քարի նախանձ մը գոնէ մղէ արեւմտեան աշխարհի հանգստասէր ու բարգաւաճ մեր գաղութները - Ատլանտեանէն մինչեւ Խաղաղականի խաղաղ ափերը - ի՛նչ մը *չարժելու*...

×

Շաբաթ, Մայիս 30-ի առաւօտեան ժամը 11.30-ին Վենետիկի Ս· Ղազար Վանքի Փրկութեան Լիբանանի Կեդրոնական Մարմինը, Պ· Կարպիս Հարպոյեանի գրասենեակին մէջ սարքած էր մամլոյ ասուլիս մը, որուն ներկայ եղան «Զարթօնք» օրաթերթի, «Վանայ ձայնը»ի, «Մելոտի»ի, «Փարաւազ»ի եւ «Լիպանօ հայկական ասոիժամ»ի ներկայացուցիչները:

Մարմինի առենապետ Պ· Կարպիս Հարպոյեան իր բացման խօսքին մէջ չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որոնք ընդառաջացած էին հրաւէրին, ապա անդրադարձաւ Ս· Ղազարի ազէտին, որ արդէն իսկ սեփականութիւնը դարձած էր Լիբանանահայուն՝ մամուլի միջոցաւ:

Պ· Հարպոյեան, արժեւորելէ ետք Ս· Ղազարի ծառայած մշակութային գործունէութիւնը, ըսաւ· - «...Սեբաստացի Մխիթարին հիմնած տունը, դար ու դարեր նման ա՛յն փարոսը, ուրկէ դպրի մեր բնօրրանը՝ Օսմանեան կայսրութեան մէջ նպաստաբեր խաւարին մէջ հեծող Հայաստանի աշխարհը ճառագայթեցին եւ լոյս եւ հուր, ուր այսօր, երբեւ երախտապիտական արտայայտութիւն, հայ ժողովուրդը ի՛նք է որ ոչ ու տիրական պէտք կ'կանգնի - եւ արդէն կը կանգնի - Մխիթարի ժառանգին»:

Նշելով Լիբանանահայութեան ունեցած դժուարութիւնները, ան վստահեցուց թէ «Լիբանանահայութիւնը է՛ ու կը մնայ ողնասիւնը ամբողջ Սփիւռքին», եւ համոզում յայտնեց թէ լիբանանահայութիւնը ունի «եւ պիտի ունենայ իր խօսքը՝ Ս· Ղազարի փրկութեան համահայկական աշխատանքներուն մէջ»:

Ապա, ան խօսեցաւ նորակազմ կեդրոնական Մարմինին, Տիկնանց Յանձնախումբին եւ Քարոզչական Օժանդակ Յանձնախումբի ծրագիրներուն մասին:

Համազգային ընոյթ առած Ս· Ղազարի փրկութեան գործին ձեռնարկած վերոյիշեալ Մարմինն ու Յանձնախումբերը արդէն իսկ լծուած են աշխատանքի:

Ըստ ներկայ պահուող կազմակերպիչ պատասխանատուներուն, քարոզչական միջոցներով կարելի պիտի ըլլայ պատրաստել լիբանանահայութեան միտքը, զայն կանխատրամադրելով՝ նուիրարերելու իր լուման՝ փրկութեան այս գործին:

Այս առթիւ, հրատարակուած ուղերձով պատշիւրները, որոնք ուղղուած են լիբանանահայ վարժարաններու աշակերտութեանց եւ լիբանանահայ ընտանիքին, կը միտին համաւօտակի ծանօթացնել Ս· Ղազարի Մխիթարեաններու հայապետական ոգեկոչման վաստակը եւ ժառանգը:

1717-ին Բորտաներուն՝ վերապահուած կղզին կը վերածուէր Մխիթարեան միաբանութեան կեդրոնի: Յաջորդող տասնամեակները ականատես կ'ըլլային միաբան հայրերուն ծաւալած բանասիրական մրցնանման աշխատանքներուն... լոյսին կուգային հայապետական այնպիսի հատորներ, որոնք եղան կերտիչները Մխիթարեան միաբանութեան գիտական միտքին ծանրակշիռ վաստակին: Կոթողական հատորները կազմեցին այս միաբանութեան հանդէպ հայ ժողովուրդին անուցած յարեւենական երախտիքին գրաւականը:

Սակայն միաբանութիւնը թերացած է ինքնաքարոզչական աշխատանքներուն մէջ, որուն պատուղը չէ կրցած քաղել: Եւ կարծէք, հիմա կ'ընծայուի այդ առիթը՝ թէեւ դժբախտ պայմաններու բերումով:

Լիբանանահայը, աւելի քան տասնամեակ մըն է որ կ'ապրի ծանր օրեր: Բայց դէպքերը քան չեն փոխած լիբանանահայութեան հայկական զգացումներէն: Պատասխանատուները վստահ են որ լիբանանահայը պատրաստակամ է իր լումայով եւ բարոյական նեցուկով բերելու իր մասնակցութիւնը՝ փրկութեան գործին: Կատարուած աշխատանքները ցարդ ընդգրկած են լիբանանահայ վարժարանները, չուտով թափանցելու համար հայկական ազօթատեղիները, ուր կիրակի մը հայ քարոզիչները պիտի խօսին Սուրբ Ղազարի Մխիթարեան միաբանութեան մասին, ներկայացնեն անոր գրական մշակութային եւ հայրենասիրական նպաստը հայութեան:

Ներկայ պատասխանատուները պարզեցին նաեւ նուիրահաւաքի ծրագիրը, որոնցմէ առաջինը տեղի պիտի ունենայ «Քազինօ տը Լիպան»ի մէջ, Յուլիս 13ին, ուր ճաշի ընթացքին պիտի ձեռնարկուի մեծ նուիրահաւաքի:

Ձմեռնամուտին ծրագրուած է մշակութային դեղեցիկ ձեռնարկներու շարք մը՝ տեղի պիտի ունենան դեղարուեստական երեկոներ՝ լիբանանահայ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Պիտի հրաւիրուի Ֆրանսահայ ծանօթ երգիչ՝ Շարլ Ազնաւուրը, որ արդէն իսկ յայտնած է իր պատրաստակամութիւնը: Թատերական ներկայացումներ պիտի մատուցուին ի նպաստ Ս· Ղազարի փրկութեան: Տեղի պիտի ունենան նկարչական ցուցահանդէսներ, որոնցմէ գոյացած հասոյթը պիտի յատկացուի Փրկութեան ֆոնտին եւայլն:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ միտքերու փոխանակում· առաջարկուեցաւ պատրաստել փաստաթղթական ֆիլմ մը՝ նուիրուած Ս· Ղազարին, խօսուեցաւ նաեւ «Ս· Ղազարի Փրկութեան Օր» մը հռչակել Լիբանանի մէջ եւ այդ առթիւ յանձնախումբեր շրջագային Հայոց տուները՝ այս ձեւով ամբողջ լիբանանահայութիւնը ներգրաւելով նուիրահաւաքի գործին:

Հանդիպման աւարտին Պ· Կ· Հարպոյեան չեշտը դրաւ մամուլին եւ ասուիս - կայաններուն բերելիք քարոզչական աշխատանքին վրայ եւ յոյս յայտնեց թէ լիբանանահայութիւնը այս ձեւով կը բերէ իր պատուաւոր մասնակցութիւնը համահայկական այս նուիրահաւաքին:

Ա· Տ·

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒԱԾ ԱՆՁԵՐՈՒ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՅՐԻՒՄԻ

Յունիս 18ի մեր թիւով հաղորդած էինք թէ արեւմտեան - Պէյրութի մէջ, «սահմանապուխ»ին մօտ, հօթը քրիստոնեաներ առեւանգուած էին երկուշաբթի օր: Յունիս 17-ի «Օռիան - լը Ժուռ»ը, որ մանրամասնութիւններ կուտայ առեւանգումին պայմաններուն մասին, կը հրատարակէ նաեւ պատանդներու նկարները, դրս առեւանգութիւնը սոսկաձնող չարժումը· - «Առեւանգուած անձերու ազատագրութեան անկախ չարժում» - կրուած է: Բացի այն հօթը անձերէն, որոնք առեւանգուած էին երկուշաբթի, նկարնե - րը կան նաեւ երկու ուրիշ անձերու՝ Մուրատ Յարութիւնեան եւ Կարօ Թոթոզեան: Առաջինը Մուրատ - Արմէն Յարութիւնեան սուրիահպատակ ուսանող մըն է, ծնած՝ 1966-ին:

Առեւանգող չարժումը յայտնած է որ յաջորդ օրը ազատ կ'արձակէ 2 պատանդ, ցոյց տալու համար իր բարեկամեցողութիւնը: Այդպէս ալ ըրած է եւ Ալ Նահար թերթին չորս աշխատաւորներէն մէկը վերադարձած է, ինչպէս նաեւ ուրիշ պատանդ մը:

Առեւանգող չարժումը գեկոյցով մը ուղղուած ժողովուրդին, մարտի պատրիարք Սֆէյիրի եւ այլ կրօնապետներու, կը պահանջէ որ դէմ դրուի ձեմայէլի, Շամունի, Ժաժալի եւ Բագրատունիի նման ոճրագործներու գործունէութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ խորհրդարանական ժողովին նստաշրջանը պիտի գումարուի Յունիս 30-էն Յուլիս 4, Պոլիս: Ընդունած ըլլալով խորհրդարանական թուրք պատուիրակութիւն մը ժողովին, այս որոշումը «տրամաբանական հետեւանք» կը նկատուի...: Ընկերվարական խումբին մասնակցութիւնը այս նստաշրջանին կախում ունի սեմինարէ մը, որ նաեւ կը գումարուի Պոլիս, Յունիս 30-ին:

ՏԱՍՆՈՒԹ ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՂՋԻԿ ՄԸ եւս մեռաւ, առջի օր, հեռօյինի դեր - գործածութենէ (օվըր - տոզ): Այս անգամ սակայն, մամուլ ու հեռատեսիլ երկու տողով չգոհացան, որովհետեւ զոհը թոռն էր Ֆավսանայի, այսինքն՝ Շաուլի-Էպտայի եւ Հարաֆիրիի հիմնադրին, որու վրդովմունքը անսահման է, կ'ուզէ որ իր անունը ծառայէ իբր ազդարարութիւն ուրիշներու կը չեշտէ·· - «Ցորչափ թուրք, պիրման, թայլանցի կամ քոլոմպիացի պիւլպուցիներ մեկոն մշակեն ինչպէս ուրիշներ՝ դեռնախնձոր կը մշակեն, սարսափելին պիտի չարունակուի: Բան մը պէտք է ընել, լ՞նչ չեմ գիտեր: Շարժեցէ՛ք, ձեր զաւակները վտանգուած են»:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ չուրջ 1500 երեսփոխանները հերթական նստաշրջան մը սկսած են եւ առաջին օրն իսկ մշակոյթի նախարարը՝ Պիտր Դեմիչեւ կոչուած Գերագոյն Խորհուրդի փոխնախագահի պատուակալ պաշտօնին, ուր կը փոխարինէ Կուզնէցովը, որ հանդրստեան կոչուած է:

MUNDIAL

×

Անգլիա յաղթեց Փարակուէյի (3 - 0) եւ քառորդ աւարտականներուն պիտի մրցի Արժանթինի հետ (քանի Ֆրանսացիք Անգլիայի վրէժը լուծած են, հոս ալ Մալուինները կան...):

Սպանիա ճգմեց Դանիան (5 - 1) եւ պիտի հանդիպի Պելճիոյ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԺՈՒԱՐ ՕՐԵՐ ԿԸ ՓՆՏՈՒԻՆ

×

Անթիլիասի կաթողիկոսարանէն հասաւ նոր հատոր մը, Ր· Սեւակի «երկեր»ը: Ասկէ կարճ ժամանակ առաջ ալ հասեր էին իրենց հրատարակութիւններէն Յ· Օշականի «Սահակ Պարգեւեան» եւ «Սիւլէյման Էֆէնտի» վէպերը: Ինչ որ կ'ե - րեւի, հրատարակչական բեղուն գործունէութիւն կը տարուի հոն: Եթէ պահ մը աչքի առջեւ ունենանք Պէյրութի այսօր պարզած կացութիւնը ու հայ չըլլանք, կը զարմանանք միայն:

Հոնկէ ամէն օր ումբակոծումներու, առեւանգումներու, սպանութիւններու, թախտումներու լուրեր կը հասնին ամենայն առատութեամբ· ու այս բոլորին հետ հաստատուն հատորներ՝ հայ գրականութեան անուններուն պատկանող: Ի՜նչ ուրախալի հակասութիւն:

Եթէ էիչ մը մեծցնենք մեր դիտանկիւնը, այլ զուգահեռներու եւս կը հանդիպինք· ռումբեր չկան այլուր, ոչ ալ ըսպանութիւն, առեւանգում, սակայն հայ կեանքը - մանաւանդ մշակութայինը - խանգարելու աւելի էիչն ալ կը բաւէ: Ու այսօր Սփիւռքի լաւագոյն արդիւնքը տրուող վարժարանները «դժուար» գաղութներու կը պատկանին, նպատակին հասնող, «գործ տեսնող» կազմակերպութիւններ - մարմին, յանձնախումբ - այդ գաղութներուն մէջ կը կազմուին:

Իսկ հո՛ս ... Արեւմուտքի ազատ, անկաշկանդ երկինքին տակ, ուր ... սակայն այս նախադասութեան վերջաւորութիւնը ծանօթ է արդէն բոլորին:

Յաջողիլ կ'ուզենք· դժուար օրեր տուէք մեզի:

ԱՐՓԻ

ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ս. ՂԱԶԱՐԸ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ
— C. I. C. A. M. —

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ
ՄԱՐՄՆԻ
ԺԱ· ՅԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Սահփան Սահփանեան	10·000
Պ· Ա· Յակոբեան	3·000
Պ· Արամ Շէխիկեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճառայեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Կ· Գրիգորեան, Պ· Գ· Զիֆթճիպաշեան, Այրի Տիկին Ա· Ալթունեան, Պ· Ժաք Շէլէլէքեան, Պ· Արման Շէլէլէքեան, Տէր եւ Տիկին Մ· Գոզոյեան, Պ· Ժ· Զինճեան, Տիկին Իզապէլ Մելեան	1·000-ական Ֆ·:
Տէր եւ Տիկին Վ· Աբգոյեան, Տէր եւ Տիկին Ա· Աբգոյեան, Պ· Ժ· Պիւլիս, Սարգիս ընկերութիւն, Տէր եւ Տիկին Վ· Պարտիզպանեան, Տէր եւ Տիկին Ժ· Թորոսեան, Պ· Պ· Թորոսեան, Օր· Ռ· Թորոսեան 500-ական, Տէր եւ Տիկին Ա· Աբրահամեան, Միշէլ Քուաֆիւռ 300-ական, Ատամնաբոյժերու սէնթիքա (Պուշ - տիւ - Ռոն), Ատամնաբոյժերու ընկ· (Փրովանս), Շ· Գրիգորեան, Ժ· Կարապետեան 200-ական, Շ· Աբրահամեան, Մ· Թարտոս, Տէր եւ Տիկին Ժ· Գուլումեան, Տէր եւ Տիկին Փ· Իշխանեան, Ամենա ընկ· 100-ական Ֆ·, Փ· Ժուֆրոն, Ա· Պոնտիլ, Տիկին Օ· Պուք, Պ· Ժ· Զաուօ, Տալֆէն եւ ընկ·, Ամիլհանօ եւ ընկ·, Ալոշի Ամիւռըրի, Ռ· Գարագաշեան, Ռ· Քոթերքիս 50-ական Ֆ·:	
Գումար՝	33·350
Մարսէյլի ցանկերու ընդհանուր գումար՝	252·310 Ֆ·:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՕՃԱԽԸ

ՍՈՒՐԻՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

… Այս հմուտ, հանճարեղ լռեցին
Հոմերի, կէօթէի հետ մի օր՝ հաւասար
Նստել է Էվֆի…

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

Թումանեանի տուն - թանգարանում անցեալ տարուայ վերջերին՝ բացուեց մի նոր սենեակ, որ ստեղծում է Թիֆլիսեան բնակարանի «Վերնատան» պատրանքը: Այցելուները ակնածանքով նայում են մատնանքներին, որոնք դեռեւս իրենց մէջ պահում են «Վերնատան» անզամնելի՝ մեծ լռեցու, Ազայեանի, Իսահակեանի, Դէմիրճեանի, Լ. Շանթի, Ն. Ագրալեանի ու խմբակի թանկագին հիւրերու չունչն ու ոգին:

Նոր «Վերնատան» սենեակը ստեղծուել է թանգարանի անօրէն, բանաստեղծի դուստր Թամար Թումանեանի նախաձեռնութեամբ:

Թումանեանը բնութեան սիրահար էր· այդ պաշտամունքը նա բերել էր հայրենի Դսեղից, ծառ ու ծաղկից, Քոչաքարի սարերից ու խոխոջուն աղբիւրներից: Դրա համար էլ Թիֆլիսում բնակարան վարձելիս միշտ նախընտրում էր ծառապատ, կանաչապատ խաղաղ անկիւն: Այդպիսին էր Բէյբուդեան փողոցի վրայ Կոջոր սարի ու բուսաբանական այգու հարեւանութեամբ թիւ 50 բնակարանը, որի հինգերորդ յարկում հանրայայտ «Վերնատունն»ն էր՝ լցուած հայ մեծերի խորհուրդներով, զրոյցներով: Որպէսզի որոշակի լինի «Վերնատուն» գրական խմբակի մեծ ազաքելութիւնը հայ գրականութեան զարգացման գործում, խօսքը տանք «Վերնատան» մշտական անդամներից երկուսին: «Ինչ նիւթերի չուրջը ասես չէր դառնում մեր զրոյցը: Խօսում էինք հասարակական եւ քաղաքական երեւոյթների մասին: Խօսում էինք ազգերի պատմութիւններից, ժողովուրդների կեանքից, արուեստներից, գրականութիւնից, փիլիսոփայութիւնից եւ, մանաւանդ, գրականութիւնից: Կարդում էինք դասական հեղինակներից՝ արեւմուտքի եւ արեւելքի, նոյնպէս նոր հեղինակների գործերը … Անմոռանալի վեհերիկ ժամեր ենք անցկացրել «Վերնատանը», խմաստուորուած, բովանդակալից, ներշնչող պահեր», - վերյիշում է Աւետիք Իսահակեանը:

Իսկ Դերենիկ Դեմիրճեանը վկայում է· «Թումանեանը չարժիչ ուժն էր «Վերնատան»: Նախ եւ առաջ նա ունէր հարուստ զրազարան, առանձնակի սենեակ, հիւրասէր սեղան, ուժեղ դիրք: «Հաւաքոյթներն անցնում էին աշխոյժ, ուրախ եւ սրտալի…»: Ինչպէս «Վերնատան», այնպէս էլ Թանգարանի իւրաքանչիւր մասունք վկայում է Թումանեանի ստեղծագործութեան ժողովրդականութիւնը, պարզութիւնը, համայքը:

Ամէն մի այցելու մեր հին ու նոր մայրաքաղաքի տեսարժան վայրերի չարքում անպայման նկատի է ունենում նաեւ Թումանեանի տուն - թանգարանը:

Ակնկալութիւններով բարձրանում է թանգարան տանող աստիճաններով, ակնածանքով ոտք դնում նրա չեմից ներս: Եւ որքան էլ այցելուն անդիր իմանայ մեծ բանաստեղծի տասնեակ գործեր ու ծանօթ լինի նրա կենսագրութեանը, դարձեալ նորովի կը նայի Թանգարանի ցուցանմոյշներին, կը լցուի վեհութեամբ, յոյսով, զեղեցիկ զգացումներով:

Թանգարանի ծանօթութիւնն սկսում է «Նոթերը կիտած խորունկ ժայռերից», ուր «ամպի տակից ջուր է գալիս, դոշ է տալիս, փրփրում»: Տիգրանեանի անմահ երաժշտութեան հնչիւններն են, ասես, արտացոլւում արձաթ ջրերում: Ու միանգամից պատրանք է ստեղծւում, որ դու կանգնել ես Լոռուայ ձորում ու դիտում ես ժայռերէն գագաթները, որոնց հարեւանութեամբ երկնագոյայ արծիւների բներ են: Նախասրահի հակայ պատը զարդարում են աշխարհի քառասուն լեզուներով տպագրուած Թումանեանի մանկական գրքերը, որոնք նուաճել են միլիոնաւոր փոքրիկների սրտերը: Առաջին սրահում Դսեղի տունն է· Սոնա մայրիկի ու հօր՝ Տէր Թադէոսի նկարներով: «Ինչ որ սարի բան կայ իմ մէջ՝ դա իմ մօրից է՝ Նախից, ամենաբարձր սարերում, ծաղկոտ տեղերում է պահել նա ինձ»: Ամենալաւ ու ամենամեծ բանը, որ ես ունեցել եմ իմ կեանքում, դա եղել է իմ հայրը», - այսպէս է յիշում Թումանեանը իր ծնողներին:

Ապա յաջորդում են Ջալալօղլիում (Ստեփանաւան) անցկացրած տարիները, Տիգրան վարժապետի դպրոցը, ուր ուսանելիս պատանի Յովհաննէսը գրեց իր անդրանիկ բանաստեղծութիւններից մէկը·

Հոգո՛ւս հատոր,
Սրտիս կտոր,
Դասիս համար
Դու մի՛ հոգար,
Թէ կա՛ն դասեր,
Կա՛յ նաեւ սէր …

Յուցասրահում վեհօրէն բացուած է անդրադարձը «Շունն ու կատուն» լեգենդը՝ Ռոտաերի եւ Գ. Երիցեանի նկարազարդումներով: Տակաւին 17-ամեայ բանաստեղծի այս գործում զգացուեց հանճարի չորազարկումը: Եւ «Շունն ու կատուն» լեգենդը բախտաւոր ճակատագիրը ունեցաւ: Այն իր ծննդեան օրից դարձաւ մեր մայրենի դասագրքերի զարդը եւ չուրջ հարիւր տարի հնչում է սերնդէ սերունդ: Որքան թնութագրական են զօրաւոր Անդրանիկի՝ մի հատաքոյթում ասած խօսքերը· «Կանցնեն տարիներ, ո՛չ ես կը լինեմ, ո՛չ էլ Թումանեանը, բայց կը լինի մի նշանաւոր բան՝ «Շունն ու կատուն»:

Յատկանշական է իր՝ բանաստեղծի խոստովանանքը· «Խոպէս բան կը լինի՞· ինձ ժողովրդականացնողը ես «Շունն ու կատուն» է դարձել, որ մի տեղ էլ հիւր եմ գնում կամ փողոցով անց եմ կենում, երեխաները կանդնում են թէ՝ ա՛յ, «Շունն ու կատուն»: Եւ միանգամայն բնական է, որ 1976-ին տուն - թանգարանում մեծ չուքով նշուեց այս անմահ լեգենդի ծննդեան 90-ամեակը· դա իւրօրինակ գրական տօն էր:

Մենք, վազ մանկութիւնից սկսած, մրոտուի ուր էլ լինում ենք Թումանեանի հետ՝ Լոռուայ սարերում եղնիկների եւ տեւից վազելիս, բարձրագահ Աբուլի գագաթով կամ Փարւանա լճով սքանչանալիս, թէ Բորժոմի վայրի այծեամների մասին մտորելիս, միշտ էլ զգում ենք, որ բանաստեղծը «ամէնքի հետ ապրում է, ամէնքի չափ տառապում»: Թումանեանի հերոսներին հանդիպում ենք ամէն քայլափոխում բախտի բերմամբ յաջողութեան հասածին ու վախկոտին Նազար ենք անուանում, պարծենկոտին՝ սուտլիկ որսկան, անխելքին ու անչնորհքին՝ ձախորդ Փանոս, ծոյլին՝ անբան Հուռի: Երբ ընթերցողը տխրում է Գիքորի ու Մարոյի համար, ձեռքն է վերցնում «Տէրն ու ծառան» կամ «Կիկոսի մահը» երբ պայրանում ու զարմանում է մի կաթիլ մեղրի համար պատերազմող բանակների վրայ կամ ըմբոստանում Շահ Աբասի անմարդկային արարքների դէմ, օգնութեան է կանչում «Հազարան բլրուլ»ի քաջ Աբեդին ու «Ոսկէ քաղաք»ի Դիւանայինն եւ սաւառնում հեռու հեռաւոր աշխարհներում, ապաննում եօթգլխանի դեւին ու հաստատում երազանքների, ոսկէ երջանկութեան թագաւորութիւնը: Երբ դժուարանում ենք հրէշի մահարբեր հարցերից, մեզ ծանր վիճակից իր սրամիտ պատասխաններով հանում է «խօսող ձուկը», երբ ճանճրանում ենք Պօղոս - Պետրոսի խորթ մօր անէծքներից, ապաւինում ենք աղքատ եւ ուրախ քէֆ անող Հաւանին: Երբ վշտացնում է «Գառնիկ ախպար» չար ու նախանձ պառաւը կամ «Զարի վերջ»ի ագահ ազուէսը, ուզում ենք վերցնել «Կացին ախպեր»ը ու նետել չար ուժերի դէմ, որպէսզի «չարը թաղուի հողին տակ»: Ինքը՝ Թումանեանը, պատկերացնում է որպէս իմաստուն ծերունի՝ կախարդական գաւազանը ձեռքին, որ առաջնորդում է մեզ, տանում՝ ուր որ ինքն է ուզում: Երբ խօսում է նա՝ մենք լռութիւն ենք պահում, երբ վշտանում է՝ մենք էլ ենք տխրում, երբ ծիծաղում է՝ մենք էլ ենք ժպտում: Տանում է նա անծանօթ ու հրաշքներով լի ճամբաներով, մտանակից անում չարի եւ բարու պայքարին: Եւ Թումանեանով լցուած, հարբուտացած ու զեղեցկացած վերադառնում ենք կախարդական աշխարհներից: Այս մտորումներով համակուած բարձրանում ենք երկրորդ յարկ: «Թումանեանը եւ ժամանակը» բաժնում ուշադրաւ են 1913 Մայիսի 25-ին տեղի ունեցած Սայաթ Նովային նուիրուած երեկոյի նիւթերը: Այն վարել է Թումանեանը, ինքն էլ ոգեշնչուած արտասանել «Մի խօսք ունիմ իլթիմատով» տաղը: Երեկոն այնքան մեծ յաջողութիւն է ունեցել, որ ունկնդիրները իմնդրանքով կրկնուել է»:

Թումանեանի հոգում անհուն վիշտ է ծնել մեր ժողովրդի կեանքի ամենատարխուր Թուականը՝ 1915-ը: Եղեռնի հետեւանքով էջմիածինը լցուել էր հայ որբ, սովալլուկ մանուկներով: Թանգարանում ցուցադրուած է Թումանեանը որբերի հետ լուսանկարը: Բանաստեղծը 46 տարեկան է, բայց կարծես հարիւրամեայ ծերունի լինի: Հենց այդ տարի էլ նա գրեց իր նշանաւոր «Հայրենիքիս հետ» եւ «Հոգեհանգիստ» գործերը: «Հայոց աշխարհի մեծ կերտողները վառելով մէկ - մէկ», բանաստեղծը չարգուած հոգով ու արցունքոտուած խօսքերով «վերջին հանդիստը կատարեց իր ազգի անքակտ պոհերին»· -

- Հանգէ՛ֆ, իմ որբե՛ր … ի զուր եմ
յուզմունք, ի զո՛ւր եւ աճչահ…
Մարդակեր գազան՝ մարդը դեռ
երկար էապէս կը մնայ:

Թումանեանի գրազարա՛նը· ութ հազար կտոր գիրք: Եւ բոլորի վրայ գրառումներ են, ընդգծումներ: Պահարաններում պատակարգուած են զեղարուեստական, բանասիրութեանը, արուեստին, կովկասագիտութեանը, հայագիտութեանը վերաբերող գրքերը: Պահարաններից մէկի անունը գրել է «Իլյա Մուրոմեց», որը բանաստեղծը գտել է ռուսական համանուն Բիլինայի թարգմանութեան հոնորարով: Գրասեղանին Պուշքինի, Շեւչենկոյի հատորներն են: Ու աշխարհի իմաստուններով չրջապատուած, ինքն էլ նրանց հաւասար իմաստունի բարձր պատուանդանին տասած՝ իր սենեակի պատին համեստօրէն գրել է· «Հազար վերատ ճանապարհն էլ մի քայլով է սկսւում»: Թանգարանին առանց յուզմունքի չես կարող նայել Թումանեանի ընտանիքին, զաւակներին նուիրուած բաժինը: Թումանեանը անսահման սիրում էր իր տասը երեխաներին եւ մտահոգուած էր իւրաքանչիւրի բախտով ու ապագայով: Ինչպէս վերյիշում է աւագ դուստրը՝ Նաւարդը, Թումանեանն ուզում էր, որ իր երեխաները առոյգ ու զուարթ, զարգացած ու լաւատես լինեն, բարձր ճաշակ ունենան: Նա յանպատրաստի ուրախ բանաստեղծութիւններ էր գրում երեխաների ալպոմներում: Ահա այդ կատակ - բանաստեղծութիւններից մէկը, որով 1905 Յունուարի 1-ին նա իր երեխաներին կանչում էր ոտնաձայնի մօտ. -

Մուշիկ, Նուշիկ, Անուշիկ,
Արտիկ, Համլիկ, Արփուշիկ,
Աշխէն, Արեգ շուտ արէք,
Տօնածառը զարդարէք…

Աղջիկներից Անուշը այնքան է ոգեւորւում, որ իր բանաստեղծ հայրիկին մի քառատող է նուիրում. -

Ախոռս, որ էս իմ ծաղիկ հասակում
Ես ֆեզ, հայրիկ ջան, դեռ չեմ
հասկանում,
Բայց ինչ ախոռով Անուշը
պիտ՛ լայ,
Երբ ֆեզ, հայրիկ ջան, մի օր
հասկանայ:

Ամէն մի այցելու չրջելով Տուն - Թանգարանի իմաստուն խորհուրդներով լի սրահներով, խորին ակնածանքով է լցւում հանճարեղ բանաստեղծի ու Մարդու հանդէպ: Ու բոլորին ասես ուղեկցում են Թանգարանի երկրորդ յարկի պատին չոգացող Իսահակեանի դիպուկ, ընդհանրացրնող խօսքերը. «Հեղեղի պէս ինքա նա առասպելական Լոռու վայրենի լեռներից, բերելու իր հետ մի ամբողջ բնութիւն՝

ՀՈԳՎՐՏԻՒ

ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ ԳՆԵԱՋԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հինգշաբթի, Յունիս 12-ին, հոգին յանձնեցինք մեր սիրելի Հուիփսիմէն:

Քիչեր թերեւս յիշեն անոր անունը: Նախապատերազմեան մեր հանդէսներու պեզարուեստական բաժնի վայրը, մասնաւորաբար «Սիփան» երգչախումբի մեներգուհը: (Այն ժամանակ տակաւին երգչախումբերը միացեալ չէին, մին «Սիփան»ը Սաքօ Յակոբեանի զեկավարութեամբ, իսկ միւսը «Կոմիտաս»ը Նշան Սերգոյեանի զեկավարութեան տակ): Երկու երգչախումբերն ալ զանազան հանդէսներու իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին, ճոխացնելով անոնց զեղարուեստական յայտագիրը:

Պատերազմէն առաջ, 1930-ական թուականներէն ետք, երբ Փարիզը ունէր թատերական խումբեր եւ երգչախումբեր համեստ պայմաններով կրնային ամուր կառչած մնալ հայկական կեանքին:

Թատերական խումբը, մասնաւորաբար Սուրաբեան ամբոլը կը զեկավարէր եւ ան նոյն հանած էր «Անոյշ»ի ներկայացում. ներով:

«Սիփան» երգչախումբը Սաքօ եւ Մարօ Յակոբեաններու զեկավարութեամբ «Փըթի - Ժուռնալ»ի սրահի մէջ, ձեռնարկած էր ներկայացնել «Անոյշ»ը: Ամիներու չարունակական փորձերէ ետք, վերջապէս ներկայացումը տեղի ունեցաւ եւ բացառիկ յաջողութիւն մը ունեցաւ, որուն գլխաւոր մեներգող - դերասանուհին Հուիփսիմէն էր իր «Անոյշ»ի դերով, իսկ Սարօի դերը ստանձնած էր Գրիգոր Մկհէրեան (որ այդ չրջանին միակն էր Սարօի դերը ստանձնող) եւ կարօ Կոմիտեան Մօսէնի իր դերը կատարեց կատարեալ յաջողութեամբ:

Հուիփսիմէն «Անոյշ»ի դերով, իր խաղարկութեամբ զարմացուց բոլոր անոնք որոնք ներկայ էին այդ ներկայացումին: Մանաւորաբար խելապարման տեսարանի իր ձայնով եւ խաղով դերազանցեց բոլորը:

Տարիներ անցած են այդ օրերէն, այն խանդավառ օրերէն, երբ Սաքօ Յակոբեան իր չատ համեստ միջոցներով եւ սիրտերով միայն կրցած էր յաջողցնել եւ արժեցնել «Անոյշ»ի ներկայացումը:

×

Շաբաթ օրերը «Յառաջ»ի խմբագրատունը պաշտօնապէս փակ է, սակայն Յունիս 7-ին բաց էր, փոշիներու տակ մնացած դիրքերը մաքրելու եւ տեղաւորելու համար աքնաչան աշխատանքի լծուած էին երբեակ «Ա.»երը: Դիրքերը եւ հանդէսները սեղանին վրայ չորուած էին, մէկ կողմէ կը մաքրուէր միւս կողմէ կը չարուէր:

Պատահմամբ Սիմոն Վրացեանի «Վէմ»ին չարքը տեսայ եւ ուզեցի քիչ մը պրպտել· տեսայ որ մէկ թիւէն երկու օրինակ կար, մին որ ուելորդ էր սկսայ թղթատել: Առաջին էջը որ բացի, զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, տեսայ որ էջ մը ամբողջ նուիրուած էր «Սիփան» երգչախումբին: Նկարմըն ալ կար երգչախումբին, հայկական տարազներով: Հոն էին Հուիփսիմէն, Գրիգոր Մկհէրեանը, կարօ Կոմիկեանը եւայլն: Զարմանալի զուգադիպութիւնը այն էր որ ճիշդ այդ նոյն օրը, Շաբաթ, Յունիս 7-ին մեր Հուիփսիմէն կը մեկնէր այս աշխարհէն:

Տխուր են մահերը, բոլոր մահերը, սակայն աւելի տխուր կ'թուին երբ կը կորնչինք մտերիմ մը, անզուգական քոյր մը:

Ն.

յուռթի եւ բազմատարր, մի ամբողջ հին նաւուրց ժողովուրդ, իր տոհմիկ երգով ու խօսքով, յոյզերով ու երեւակայութեամբ … Նրա կախարդական գրիչը թեամբ … Նրա կախարդական գրիչը ուր որ դիպաւ, կատարուեց իսկական արուեստի հրաշքը՝ լինի առակ թէ քնարերգութիւն թէ վիպերգութիւն»: Կախարդական գրչով ստեղծուած անզուգական դործերն են հիմք տուել ուկրանիացի մեծ բանաստեղծ Փաւլօ Տիչինային խոտուանելու՝ «Ո՛ղ համաչխարհային պոէտի պիտի աստղերն իրենց հայեացքը դցեն հայկական հանճարի ստեղծագործական ջրերի մէջ»:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՇՎԱՍՏԱՆՈՒՄ

— ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՎԱՂՎԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ «ՀԱՅԻՆ ՆՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՏՈՆԸ ՎԱՂՎԱՅԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՈՒՄ»

Ուրբաթ, մարտի 21-ին, ժամը 18-ին Երևանյան նահապետի մասնակցությամբ Վաղվական կազմակերպում տեղի կունենա «Հայոց նվիրակությունը Վաղվական Հայաստանում և հայկական սփյուռում» թեմայով հանդիպում-զրույց:

Զրույցին կներկայանա Վաղվական Հայաստանում Հայոց նվիրակության ղեկավար, Վաղվական Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ Ռոբերտ Ամիրյանը:

Հանդիպման մասնակիցներին կներկայացվի Հայոց նվիրակության Վաղվական Հայաստան կատարած այցի ընթացքում ձեռնարկված միջոցառումների մասին:

Հանդիպումը կանցկացվի Վաղվական Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահության մեծ դահլիճում:

Մուտքը ազատ է:

ՀՀ ԳԱԱ Գրականության և արվեստի ինստիտուտի Վաղվական գրականության բաժինը հայտնում է, որ Վաղվական գրականության ամենամյա ընթերցումները նվիրված են Վաղվական գրականության դասական Ռոբերտ Ամիրյանի ծննդյան 100-ամյակին:

Ընթերցումները կանցկացվեն մարտի 22-ին, ժամը 11-ին, Վաղվական գրականության թանգարանում (Վաղվական Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահության շենքում):

Մուտքը ազատ է:

Վաղվական Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահության կից Վաղվական գրականության թանգարան

Այրի Տիկին Մխրան Քէհեայեան,
Տէր եւ Տիկին Կարապետ Քէհեայեան
եւ զաւակները,
Պ. Ժորժ Քէհեայեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժան Ճապուրեան,
Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մուշմուլեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Հրանդ Ճապուրեան
եւ զաւակը,
Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան,
եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, պապին եւ աղգականին՝

ՄԻՀՐԱՆ ՔԷՀԵԱՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ծունիս 15-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Ծունիս 21, ժամը 10·30-ին Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցին, 6 ավրիլ Պուրկէն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գառզու եւ Ժան - Մարի Գառզու կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Ծունիս 22, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին իրենց քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ՉՈՒԼՈՒՄԵԱՆԻ

մահուան 4-րդ տարելիցին ի յիշատակ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԻՍԻ. - Տիկին Մարիճա Տէրտէրեան իր եղբօր՝ Լեւոն Գույումճեանի յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Լիբանահայ տղոց ճամբու ծախկին համար (առանց «Ցառաջ»էն)։

- ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ -

Ս. Մեսրոպ Կրթարանի մանկապարտէզի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ, Ծունիս 21, ժամը 15-ին, վարժարանի սրահին մէջ։

Հայերէն լեզուի միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը՝ Կիրակի, Ծունիս 22, ժամը 15-ին, նոյն սրահին մէջ։

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍԷՆ - ԹՈՒԱՆԹՈՒԱՆԻ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ նորընծիւր Թաղական խորհուրդը ներկայիս կը տեղեկացնէ իր Թաղի եւ Շրջակայից հաւատացեալ ժողովուրդին՝ թէ՝ Կիրակի, Ծունիս 22, Գիւտ Տփոյ Սրբուհւոյ Աստուածածնի տօնին առթիւ՝ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9-ին, Պատարագ՝ 10-ին, Քարոզ եւ պատգամ՝ 11·15-ին, Յոգեհանգիստ՝ 11·45-ին։

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս երգչախումբը։

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՓԱՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան 250-ական Ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ին Հոխիսիմէ Գնեազեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Տիկին Սրբուհի Յովհաննէսեան, Շաքէ Փիլան 250 Ֆ. կը նուիրեն «Ցառաջ»ի Հոխիսիմէ Գնեազեանի յիշատակին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ
ՄԻՕՐԵԱՅ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴՊՐՈՑԻ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՅՈՒՆԻՍ 22

Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ Միօրեայ Դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Ծունիս 22-ին, եկեղեցւոյս Ա. Ջրբաչեան սրահին մէջ, ժամը 17-էն սկսեալ։

Հանդէսին ելոյթ կ'ունենան դպրոցի աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ երգերով, ապա անոնց պիտի բաժնուին վիճակացոյցներ մէկ տարուան աշխատանքին գնահատականներով։

Կը հրաւիրուին ծնողքները, բարեկամները եւ եկեղեցւոյ ծուխին անդամները ներկայ գտնուելու դպրոցական այս հանդէսին քաջալերելու համար դպրոցիս աշակերտութիւնը։

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

ՄԱՏԱՂ

Ծունիս 22-ին Կիրակի օր, Իսիի Եկեղեցւոյ Օծումի 11-րդ տարեդարձն է։

Կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10-ին, քարոզ՝ ժամը 11·30-ին եւ ապա հոգեհանգստեան մատնաւոր արարողութիւն եւ Մատաղօրհնութիւն։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՆԱԳԱՇԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը անդամական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Ծունիս 21, ժամը 16-ին սովորական հաւաքատեղին։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շորեքշաբթի, Ծունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

THEATRE ARMENIEN

"KISSANI"

présente sa dernière création
UN SPECTACLE BILINGUE
(français-arménien)
...ou le journal de Noraïr Garabédian
le samedi 21 juin à 20h45
et le dimanche 22 juin à 15h30
à l'Auditorium d'Issy-les-Moulineaux
13, rue Danton
92130 Issy-les-Moulineaux

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS : 25 JUIN — 09 et 24 JUILLET — 06 et 20 AOUT
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS : Lic. A. 1037

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

SԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

COLLEGE ARMENIEN
SAMUEL - MOORAT

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

GRANDE FETE CHAMPETRE

DIMANCHE 22 JUIN
à partir de 14 heures
26, rue Troyon — SEVRES

AVEC LA PARTICIPATION DE

MARTEN YORGANTZ
EVELYNE ALTOUNIAN
NARECK DOURIAN
ROSY ARMEN
et la Chorale du collège
HAROUT
LE DUO ZEPUR
BALLET NAVASSART
BETTY
accompagnée de Meguer

SOUREN ET SON ORCHESTRE

TOMBOLA 1er prix : UN VOYAGE EN ARMENIE
offert par Optimatours
et de nombreux lots

CONCOURS DE TAVLOU
JEUX POUR LES ENFANTS

— Մուտքը պատ է —
— Entrée gratuite —

TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

au profit de la
CONGREGATION MEKHITARISTE
DE VENISE
pour la sauvegarde
DU PATRIMOINE ARMENIEN
1er Prix : UNE VOITURE Peugeot 205
2me Prix : UN VOYAGE à VENISE
pour 2 PERSONNES
— PRIX DU BILLET . 20 F —
organisée par
l'Association Culturelle des Arméniens de BOUC BEL AIR
Tirage public, VENDREDI 27 JUIN, en présence d'un huissier, lors de la Nuitée animée par l'orchestre *SARDARABAD*

MARSEILLE
la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE
Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e
— Participation : 150 F —
Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Թրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէր - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Ծունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Նալի բարքի մէջ։

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ ազգային համեղութով խորոված։

ՍՈՒՐԼԻՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն։ Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի։

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է Պոլիս մահացած Տիկին Նարկիւլ Սայրիմի մահուան քառասունքին առթիւ. - Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան կողմէ 2·250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Նշան Սարիմ 1000 Ֆ., Պ. Մեսրոպ Մարթոյեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Մարաշլըկիլէր 600 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ալպ Մարաշլըկիլէր 500 Ֆ.։

×

Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. - Տիկին Սոֆի Էկօլեանի մահուան առթիւ Պ. Տէրոեան 100 Ֆ., Տիկին Մնուկեան Մարիամ 100 Ֆ.։ Իսկ Տիկին Ա. Բաքալ Յուսիկեան կը նուիրէ 100 Ֆ. Ամուսնոյն ապաքինման առթիւ։

ՅԱՒԻՏԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՄ

ՍԷՆ - ԺԵՌՄԻ Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Ը. Մ. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Ծունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Երլմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զուարճ աշակերտներուն կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները։

ՍԷՆ - ԺԵՌՄի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կոզմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ։

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—○—o—o—o

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—○—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—○—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—○—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
21-22
SAMEDI-DIMANCHE
21-22 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TEL.: 47. 70. 86. 60 — TELEX: HARATCH 280 868 F
C.C.P. PARIS 15069-82 E — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.252
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.252

ՕՐՈՒԱՆ ԳԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԸՍՏ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ՄԱՅԻՍ 27 ԵՒ 28-ԻՆ

ԻՆԸ ՀԱՅԵՐ ԱՌԵԱՆԳՈՒԱԾ ԵՆ

Մամուլի ֆրանսական գործակալութեան մէկ հեռագիրը կ'արձագանգէ Կէօթինկէն (արեւմտեան Գերմանիա) դրնդուղ միջազգային մարզասիրական կազմակերպութեան մէկ յայտարարութեան, ըստ որուն Մայիս 27 եւ 28-ին լինը Լիբանանահայեր առեւանգուած են «Պատանիներու ազատագրութեան անկախ շարժում» մը կողմէ :

Այս կազմակերպութիւնը՝ «Վտանգուած ժողովուրդներու ընկերութիւն» կ'ըսէ նաեւ թէ հինգ Հայեր ալ սպանուած են, բազմաթիւ ուրիշներ վիրաւորուած եւ Հայերու պատկանող տուներ ու առեւտրական հաստատութիւններ եւ խանութներ քարուքանդ եղած : Աւելի առաջ տըրուած լուրերու համաձայն Մայիս 28-ին, երեք Հայեր սպանուած էին եւ չորս ուրիշներ ալ վիրաւորուած :

× Ֆրանսացի երկու պատանդի ազատագրութեան համար յոյսեր կային Ուրբաթ առաւօ : Մէկը հեռաձայնած էր նախորդ օրը Ալ Նահար թերթին յայտնելով թէ 24 ժամուան ընթացքին հաւանական է որ Անթէն 2-ի չորս պատանդներէն երկուքը ազատ արձակուին : Աւելի հետոյ անձնաւորութիւն կը նկատուի Սուրիոյ, Իրանի ներկայացուցիչներուն եւ ֆրանսական Միջերկրական քաղաքականութեան բարեփոխման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՓՈԼԻՒՇ մեռաւ, Յունիս 19-ին, մոթոյլ արկածէ : Իսն անունով՝ Ժոզէֆ Փոլուչի, ծնած էր Փարիզ 1944-ին իտալացի ծնողէ : Անկասկած երգիծական հակումի տէր էր, բայց հռչակը գտաւ գլխաւորաբար զեհկութեան հետեւանքով : Գայթակղեցնելը՝ ոչ այնքան վրանալ այլ չատ լկոի ոճով հիմն էր իր «տաղանդ»ին եւ որքան հանդիպէր մարդոց (զեռկան...) որոնք չատ չէին գնահատեր այնքան հասարակ կատակները, այնքան կը չափազանցէր : Արտակարգ յաջողութիւնը չփացուցած էր զինքը, ինչպէս յաճախ կը պատահի եւ ամէն բան թոյլ կուտար ինքնիրեն, Հանրապետութեան նախագահութեան թեկնածութենէ մինչեւ «արտի ճաշարան»ներ բանալը... : Սիրած էր մեծ սիլէնտրով մոթոններու եւ արագութեան, ինչ որ պատճառ եղաւ որ կառքի ճամբուն վրայ բախի դիմացէն եկող բեռնակառքի մը եւ տեղն ու տեղը մեռնի : Ֆրանսայի յուզումը չատ մեծ է եւ ամենուն չի մնար Լառուսի կամ Լիթրէի մէջ : Հանրապետութեան Նախագահին համար՝ իսր կակիծ մըն է, Շիրաքի, Նպան - Տէլմասի, Լէոթարի, Թուպոնի, փաք Լանկի եւլն., եւլն.ի համար կը թուի որ Ֆրանսան նման երգիծարան չէ ունեցած : Սրճարանի ծառայ մը հազիւ կը համարձակի ըսել թէ Փոլիւշի մահը բնաւ հոգը չէ, չատ աւելի կարեւոր մարդիկ կը մեռնին, մանուկներ եւայլն : Գայթակղեցնելը մեռիանեռուն որեւէ չափ չէ մնացած : «Լիպերասիոն» 11 էջ կը նուիրէր : Այս ամբողջը մէկ եզրակացութեան կը յանգի. - Փոլիւշ ճիշդ ու ճիշդ խորհրդանիշն է ընկերութեան մը եւ ժամանակաշրջանի : Սիրող կայ, չսիրող ալ կայ :

ՔԱՎԱՆԱՑԻ ԹՈՌԱՆ՝ Մարի Սուվորֆի յուշարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 19-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին, ձեռամբ Ներսհ Ծ. Վրդ. Բապուճեանի, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան : Թմրեցուցիչ զոհ, 18 տարեկան, պարմանուհիին մահը չատ վրդոված է իր մեծ հայրը, որ կը չարունակէ կոչեր ընել, որպէսզի երիտասարդութիւնը փրկուի այս աղէտէն : Արդարութեան նախարարը խոստացած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել առուծախ ընդունելու դէմ : Ծանօթ է, որ ատոնք առաջին անգամ չեն որ կը փորձեն «յաճախորդները» կ'որսան դպրոցներուն մէջ, ուր սկիզբը չաքարեղէններով կը վարժեցնեն երախաները :

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ եւ ձայնասփիւռը (հանրային սպասարկութիւն) գործադուլի դիմած էին Ուրբաթ օր եւ ազդարարութիւն մըն ալ տուած Յունիս 25-ի եւ 26-ի համար : Այս թուականները կը համապատասխանեն Մունտիալի կէս - աւարտականներու : Պատճառը ծանօթ է, կառավարական նոր ծրագիրը Ա. կայանը հանրային սպասարկութենէն հանել եւ անհատական ձեռնարկներու ծախել :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

SCOOP

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՁԱՆԶՆԱՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, ՋՈՐ ԳՈՐԾԵՐ ԵՆ... ՀԱՅԵՐԸ

Թրքական *Պայրամ* թերթն է որ կ'արձագանգէ լուրի մը, ըստ որուն հեռատեսիլին համար պատրաստուած ժապաւէն մը «Պատին վրայի արիւնը» անհերքելի փաստերը կը բերէ թէ ո՞վ գործեր է ցեղասպանութիւնը : Պատասխանը պարզ է ու մեկին՝ Հայերը : Հաւանաբար 6 մասերէ բաղկացած այս ֆիլմը կը սկսի 1915 Ապրիլ 24-ին, երբ Պոլսոյ մէջ Հայերը տունէ տուն կը ձերբակալէին թուրք մտաւորականները, գրագէտները, բանաստեղծները : Բայց, առայժմ միայն լուրը տուին : Մնացեալը՝ երբ ֆրանսական հեռատեսիլն ալ ներկայացնէ, թէեւ շատ հաւանական չէ : Գնելը մէկ բան է, սրփռելը՝ ուրիշ :

×

Հեռատեսիլի համար պատրաստուած «Պատին վրայի արիւնը» չարքը, որ կը նկարահանուի 9 ամիսներէ ի վեր, եւ որ վեց մասերէ կը բաղկանայ, մօտ օրէն ամբողջ աշխարհի պիտի ցուցադրուի, Թուրքիոյ հեռատեսիլին հետ միաժամանակ :

Թ.Թ.-ի Ընդհ. տնօրէն Թունճա Թոսքայ կը յայտարարէ թէ այս ժապաւէնը փաստացիօրէն կը ջրէ հայկական բոլոր պնդումները :

Ժապաւէնին նկարահանումը սկսաւ տարի մը առաջ Կարսի եւ Էրզրումի շրջաններուն մէջ : Դատավարութեան տեսարանի մը համար խումբը մեկնեցաւ Պերլին : Ժապաւէնին մէջ դեր ստանձնեցին 300 դերակատարներ եւ 5000 փիկիւրաններ : Գլխաւոր դերին մէջ պիտի տեսնուի Ֆիքրէթ Հաքանը :

«Պատին վրայի արիւնը» չարքը ծախուեցաւ Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Անգլիոյ : Ժապաւէնին մէջ փաստերով ցոյց կը տրուին բոլոր այն զանգուածային սպանդները, որոնք գործուած են Հայերու կողմէ արեւելեան Անատոլուի մէջ : Ժապաւէնին արտադրիչը Բամազան Պաքքալ ըսաւ որ «այս կերպով յայտնի պիտի դառնայ թէ ո՞վ գործեր է ցեղասպանութիւնը, երեւան պիտի ելլէ Հայերու բարբարոսութիւնը եւ անոնց տզեղ նպատակները : Ամբողջ աշխարհի աչքերուն առջեւ պիտի փռուին այս մասին փաստաթուղթերը» :

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆԻ ԿՏԱԿՆԵՐԸ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԱԾ ԵՆ ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ ՌՈՒՍԻՈՑ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Մարտիրոս Սարեանի նկարչական 65 կտաւները, զանազան ժամանակաշրջան-

ներու պատկանող, երկամեայ շրջապտոյտ մը կատարած են Դաշնակցային Ռուսիոյ հարաւային քաղաքները : Վարպետին գործերը ցուցադրուած են Ստաւրոպոլ եւ Դոնի Ռոստով, որու արուարձանին մէջ ծնած ու մեծցած է նկարիչը, ինչպէս նաեւ դիւղական շրջանները : Շրջիկ ցուցահանդէսներու ընթացքին ներկայացուած են խորհրդային մշակոյթի անուանի դէմքերու՝ դրող Իլիա Էրենբուրգի եւ բեմադարձուհի Գալինա Ուլանովայի դիմանկարները, ինչպէս նաեւ «Բամպակի բերքահաւաքը Արարատեան դաշտում», «Դաշտային ծաղիկներ» եւ այլ կտաւներ, որոնք կը պատկերացնեն Հայաստանի գեղեցկութիւնն ու վեհութիւնը :

×

ԷԴԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումը Խորհ. Միութեան ժողովրդական արուեստի կոչում չնորհած է Էդգար Յովհաննիսեանի : 58-ամեայ երգահանը այդ կոչումին արժանացած է խորհրդային երաժշտական արուեստի զարգացման մասնացած իր ծառայութիւնի համար : Էդգար Յովհաննիսեան մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Խորհրդային Միութեան եւ արտասահմանի մէջ : Աւարտած է Երեւանի Կոմիտաս երաժշտանոցը, աշակերտելով փրոֆ. Գրիգոր Եղիազարեանի : Այնուհետեւ մտած է Մոսկուայի Երաժշտանոցը եւ Արամ Խաչատուրեանի չունչին տակ կատարելագործած իր արուեստը : Հեղինակն է «Մարմար», «Երկնագոյն նոկտիւրն», «Յաւերժական կուռք», «Անտունի» բեմադարերու, «Սասունցի Դաւիթ» բեմադար - օպերայի, սէնֆոնիք եւ սենեկային բազմաթիւ գործերու : Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն նաեւ իր գրած երգերը, Աւետիք Իսահակեանի, Պարոյր Սեւակի եւ այլ բանաստեղծներու բառերուն վրայ՝ «Երեւան - Էրեբունի», «Մարգարապատ» եւայլն :

×

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՑԻ ԵՐԳԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՓԱՌԱՏՕՆ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Սայաթ Նովայի երգերու փառատօն մը, որուն մասնակցած են Անդրկովկասի Հանրապետութիւններու զանազան շրջաններէ եկած արուեստագէտներ՝ քամանչահարներ, բամբիռահարներ, քանոնահարներ, դուդուկահարներ, երգիչներ ու արտասանողներ : Փառատօնը երեւան հանած է նոր տաղանդներ, Սայաթ Նովայի արուեստի նոր նուիրեալներ : Դատակազմը յաղթական հռչակած եւ պարգեւատրած է քամանչահարներ Հենրիկ Առուստամեանը (Ստեփանակերտ), Վիգէն Յակոբեանը, Յակոբ Խաչատրեանը, Երուանդ Յակոբեանը եւ Գագիկ Մուրադեանը (Երեւան) : Համոյթներու համար սահմանուած պատուոյ վկայականներ ստացած են «Հորովել» ազգագրական, Երեւանի Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական ուսումնարանի քանոնահարներու, Կիրովականի Զ. Ղուկասեան մշակոյթի պալատի ժողովրդական նուագարաններու համոյթները :

ԼՌՈՒԹԻՒՆ, ԼՌՈՒԹԻՒՆ...

Վարագոյրը լջաւ. տիրեց լռութիւն: Լոյսերը մարեցան. սրահը պարպուեցաւ. մնացին աթոռները եւ աթոռներէն ան-դին, վարագոյրի ետին, բեմին վրայ՝ բոլորովին առանձին դերակատարը՝ յանձնուած մութին ու խաւարին:

Անձկութեամբ, անհամբերութեամբ, դրեթէ ցասումով ապասեցի. ապասեցի անոյշ խօսքի մը. երախտապիտական բառի մը. արժանիք դնահատող, յարգանք մատուցող փոքր արտայայտութեան մը:

Ի՞նչ եղաւ. թաղուեցա՞ւ Հրաչ Զարդարեան. ծաղիկ մը նետուեցա՞ւ վրան. չիմ մը արցունք թափող եղա՞ւ. տապանաղիր մը արձանագրուեցա՞ւ:

Լռութի՜ւն, լռութի՜ւն...

Զանգակատան ո՛չ մէկ զօզանջ. դամբանական ո՛չ մէկ բառ:

Սահմռկեցուցիչ է. մահացու է այդ լռութիւնը, որ հայ մտաւորականին մահը կը վերածէ մահուընէ աւելի մահուան:

Աւելի ազմկարար է այդ լռութիւնը. աւելի ուժեղ կը հնչէ ան. աւելի բարձրաղոչ բողոք կը պարունակէ այդ լռութիւնը, քան լիմ սրտէ մեկնող «ապերա՛խտ ժողովուրդ» լուտանքանման ազազակը:

Հրաչ Զարդարեան, լաւագոյներէն մին կը անունցմէ, որ ոչինչ զլացան. տուին՝ ինչ որ ունէին, ինչ որ կրնային: Սկաւառի պէս միշտ պատրաստ, Հրաչ՝ իրենք-բանքներն անդամ ընդունեցաւ իբրեւ հբրամայական: Միութիւն ղեկավարեց. ասուլիսներ սարքեց. «ճախաւերութեան» իմաստը վերլուծեց իր ունկնդիրներուն. պատասխանեց բոլոր հրաւէրներու ու կոչերու: Բեմերուն արձագանգել տուաւ իր եւ ուրիշներու հայրերուն զազանաբարոյ խողխողման ուղեկիցուր կանչերը: Որակ եւ հեղինակութիւն տուաւ հաւաքոյթներու եւ հանդէսներու: Ոսկի սրտով վերապարձաւ հայրենիքէն եւ արեւային ցոլքերով ներկայացուց զայն:

Ահա քանի մը տող միայն իր նամակէն.

«Հայրենիք կատարած ճամբորդութիւնս որեւէ յատկանշումէ վեր է՝ իր յառաջացուցած բարոյական, զգացական, իմացական ցնցումներովը: Ցարդ չսահմանուած հիւանդութեան մը պէս եղաւ, որմէ չեմ ապաքինած դեռ:

«Հայկական հանճարին թեւերը կապկպող զազիր շղթաները փշրուած են: Ան, թեւաբախ ու խայտաղիր, կը կատարէ անհաւատալի թռիչքներ, գլուխը ցցած դէպի հորիզոնները: Ան ելած է այժմ աշխարհը զարմացնելու եւ, շուտով, կանգնելու իբր ախոյեան, որեւէ ժողովուրդի դէմ, որեւէ մարզի մէջ...:

«Հազար ափսո՜ս, որ մենք պիտի մնանք անմասնակից աւուր բիւրաւոր ձեռնարկներու իրագործման մէջ» (1967 Մարտ 2):

Ջմեռայ փարիզեան թերթ, որ չսպասէ իր գրութիւններուն եւ անոր սիւնակներուն չպատկերազարդումին իր մատուցմաներով: Հայ գրականութիւնը զարգացաւ, հայ մտաւորականութիւնը հարստացաւ իր հատորներով: Ան զեղեցկօրէն ներկայացուց «Մեր կեանքը»ին անդոհանքը. ինքզինքը զեռեղելով «Որբացող Մարդիկ»ի չարքերուն, իր անձի ապրումով իսկ բացատրեց ահաւորութիւնը ընկերային եւ մարդկային անկումին եւ «ժամանակ եւ խորհուրդ իւր»ով պեղեց ժամանակի խորհուրդը ու տուաւ իր տեսութիւնը:

Եւ ահա՛ անճայն, անչշուկ, անիբաւուած, լռութեան հեղձուցիչ մթնոլորտին յանձնուած, կը հեռանայ մեզմէ մեր սիրելի գրագէտը, որ կը թուի թէ՝ պիտէր, համոզուած էր գլխուն գալիքին, երբ կը գրէր.

«Հազուադէպօրէն ճամակ կը ստանամ փարիզէն: Ինչպէս կ'երեւի՝ անկարելի պիտի ըլլայ հաշտուիլ այստեղի հայկականութեան: Մէկ երկու ուսումնասիրութիւններու «զարգացումին» տակ պահուըտած է այլ-պիսի սուտ մտաւորականութիւն մը եւ այլասերում մը, որ նախընտրել կուտայ ձիշդ դար մը առաջ, երեկոյ մը, Շէթաուպէրկի լիճին ափերուն վրայ Պէրլի ղըղեակէն եկած ծառաներու խումբ մը հանկառակ անձրեւոտ հովուն, կը խուզարկէ, կը պրպտէ: Քիչ հեռ սառուցեալ ջուրէն դուրս կը քաշեն նախ Պավարիոյ արքայ Լուի Բ.ի, եւ ապա հոգեբոյժ Ցան Կուստէնի դիակները:

Քանի մը օր առաջ, իշխանաւորին վեց միլիոն մառքնոց վարկի պահանջը մերժուած է Արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ: Քանի մը ամիսէ ի վեր ան Եւրոպայի վերջին մենաշնորհներուն դուռը կը թակէ. ի զուր: Միւնիխի քաղաքական դէմքերու դատակարգը ձանձրացած է անոր ծայրայեղութիւններէն. պարոքեան երեք հոյակապ խենթութիւններ՝ Նոյեան տապանի, Հոհենչուանկաու, եւ Լինտհրհոֆի ղըղեակները քամած են պետական դանձը:

Այս «խենթութիւն»ներու հեղինակն է Լուի Բ. Պավարիոյ արքան. արդի ժամանակներու իշխանաւոր մը, որ առասպելական դէմք մը դարձած է: Այս առասպելը կերտած են իր վիպական դեղեցկութիւնը, եզական տպաւորը, Վակների հանդէպ բուռն սէրը, եւ սէրը դղեակներու հանդէպ, ինչպէս նաեւ խորհրդաւոր վախճանը: Ամէնէն առաջ քերթողները տարուած են իր հմայքէն. Վէրլէն «գարուն միակ ճչմարիտ թագաւոր»ը կը կոչէ զայն:

×

Լուի Բ. ծնած է Միւնիխ. 18-ուկէս տարեկանին Պավարիոյ գահը կը բարձրանայ ու առաջին գործը կ'ըլլայ Վակները հրաւիրել իր մօտը, ու անոր տալ ստեղծագործելու հանդստաւէտ բոլոր պայմանները, առանց նկատի առնելու Մեհտիխեան: 1865, Յունիս 10-ը, այսպիսով կը նկատուի «Թրիսթան»ի յօրինուման թուականը: Արեւմուտքի պատմութեան մէջ միակ պարագան է ուր իշխանաւոր մը իր պահակալութիւնը կը բանայ երաժշտական յաղթանակով մը:

Լուի Բ.ի համար նախ կայ երաժշտութիւնը, ապա ճարտարապետութիւնը: Ամէն պարագայի, ան մենաւորութիւնն ալ կը նկատէ դեղարուեստի ճիւղ մը: «Կեանքը տանելի է չնորհիւ մխիթարին դեղատիական ուրուականներու» գրած է ան: Վակներէն ողբերգութիւնները այս թագաւորին համար ճայնաւոր ուրուականներ են, իսկ իր դղեակները բանաստեղծական զազափարներ. իրական ուրուականներ:

Ո՞րկէ այս ճաշակը, անկասկած մեծ հօրմէն՝ Լուի Ա.էն, որ Միւնիխը վերածած էր նոր Աթէնքի մը, եւ որ հրաժարած էր, արուեստագէտներու հետ ազատ կեանք մը վարելու համար: Ատոր փոխարէն իր հայրը՝ Մաքսիմիլիէն Բ., խրատակեաց մտաւորական մըն էր, մեծապէս դիտակից իր պարտականութիւններուն:

Լուի դաստիարակուած էր հօրը կողմէ, գրեթէ վանական ու չարքաշ դաստիարակութեամբ մը: Ինք ու եղբայրը՝ Օթոն հազիւ ուտելիք կ'ունենային, տարեկից ոչ մէկ ընկեր, ու զպրոցական պարտականութիւններու ահռելի բեռ մը: Լուի Ա. կրցած էր, որպէս զահաժառանգ, ունենալ բանաստեղծներու եւ նկարիչներու չրջանակ մը: Թոռնիկը միայն կրնայ երազն ունենալ այս հրաչալի աշխարհին. կ'երազէ սակայն կատարեալ մենութեան մը մէջ: 1864-ին երբ գահ կը բարձրանայ վճռակամ է. պէտք է զոհէ իր նախասիրութիւնները ու թագաւորի դերը կատարէ: Անկեղծ է իր փափաքը, եւ երկու-երեք տարի եռանդով կը փարի «դերձ»ին:

Սակայն չի կրնար երկար տանել ուրանալ իր խառնուածքը. հայրը ուզած էր զտակը պատրաստել ապագայ պաշտօնին եւ տալ հարկաւոր դիտելիքները: Սակայն դատախարակները հետեւեալ կէտերը կը չեշտէին անոր խառնուածքին մէջ. ուսումնութեան, զրահաշիւի եւ դիւանագիտութեան հանդէպ հետաքրքրութեան սակաւ առաիճան մը, նիւթականի կատարեալ արհամարհանք, դեղեցկութեան պահանջը, արուեստի պաշտամունքը, առանձնութեան, դիշերուան, դերեզմանատունեղրու, փոթորիկներու, բարձրարերձ կատարներու սէրը եւայլն:

Չկարենալով ունենալ քերթողներու, արուեստագէտներու մօտիկութիւնը, Լուի ընթերցումներ կ'ընէ, դինքը առաջին տպաւորողը կ'ըլլայ Շեյլէր, ապա Վակնէրի գրութիւնները: Անոր անձին մէջ Լուի կը սիրէ բանաստեղծը, մտածողը, ապագնալուր անձը եւ ապա միայն երաժիշտը:

Չի կրնար ներկայ ըլլալ Լոհէնկրինի 1858-ի ներկայացումներուն, սակայն չատ բան կը լսէ այդ մասին. յաջորդ երեք տարիներու ընթացքին, չարունակ կ'ապասէ հօրը, որ արտօնէ վակներեան ներկայացումի մը ներկայ գտնուիլ: Այդ մեծ ուրախութիւնը կ'ունենայ վերջապէս 1861, Փետրուար 2-ին:

Լուի արուեստագէտի իր կեանքը կը սկսի երաժշտութեամբ, հակառակ անոր որ ինչպէս կ'ըսէ նաեւ Վակնէր, չատ օժտուած չէ այս մարզին մէջ:

Վակնէրի հարցին պատճառով երբ Միւնիխի քաղքենի դասակարգը կը պահանջէ որ աքսորուի ան - Լուի Բ. կ'անդրադառնայ այն անդունդին, որ կը բաժնէ զինք իր հպատակներէն. 1866-ի ամառը կը մրատածէ պահ մը հեռանալ գահէն: Սակայն ինքզինք կը վերապահէ ու նոյն տարուան վերջաւորութեան իսկ կ'որոշէ կատարեալ թագաւոր մը ըլլալ ու նուիրուիլ ժողովուրդին: Եւ որովհետեւ թագուհի մը եւ ժառանգորդներ ալ պէտք են գահին, կ'որոշէ նաեւ ամուսնանալ, թէեւ ոչ մէկ հմայք ունին կիները իրեն համար: Կը նշանուի զարմուհիին՝ իշխանուհի Սոֆիի հետ:

Ցետոյ կը հասնի 1867. տարի մը, որ անկիւնադարձ մը կ'ըլլայ, քաղաքական եւ զգացական յուսախաբութիւններով լեցուն:

Քաղաքական կեանքին մէջ կը դիտէ անկասելի բարձրացումը Փրուսիոյ, Աւրտարիոյ նահանջը ու Պավարիոյ անկումին սկիզբը: Լուի Թագաւորը կը սոսկայ իր ապրած չրջանէն:

Կը մտածէ քաչուելու մասին. այս մտատրութիւնը կը յայտնէ Հոգիմա Ցոն Պիւլոյի որ տակաւին Վակնէրի կինը չէ: Կը գրէ անոր. «Եղբայրս չափահաս է, կառավարութիւնը կը յանձնեմ անոր. ես կը մնամ Վակնէրի հետ ու մենք հոս վարը, արդէն երկնքի մէջ ապրելու զգացողութիւնը կ'ունենանք» 1866, (Յունիս 21):

Վակնէր իրեն կը պատասխանէ 15 էջնոց նամակով մը, ուր կ'ըսէ թէ պէտք չէ հրաժարիլ գահէն: Լուի ինք եւս կը գտնէ չհեռանալու պատճառներ. խորապէս համոզուած է, թէ միապետութիւնը հիմնուած է Տիրոջ կամքով ու հրաժարիլ իր իշխանութենէն, համազօր է դաւաճանութեան:

Այնուհետեւ սակայն չքաչուելով հանդերձ կը խզուի աշխարհէն, կը խորասուզուի մենութեան մէջ. տեղեակ է, թէ ինչեր կ'անցնին կը դառնան չուրջը. դրամատիրութեան եւ ճարտարարուեստականացումի յաղթանակը, Պավառեան ընկերվարական կուսակցութեան հիմնումը ... սակայն կ'անդիտանայ: Քանի կը լռէ, այնքան կը մխրճուի առանձնութեան մէջ: Առանձնութիւնը իրեն համար անհրաժեշտութիւն մըն է. քանի որ պատմութիւնը կը դաւէ իրեն, այս միակ ազնուական պատասխանն է, որ կրնայ ունենալ:

Ի՞նչով դաւել թագաւոր մը, որ կ'արհամարհէ դինուորական ու քաղաքական գործունէութիւնը: Անչուշտ անով, որ ձգած է իր եռին: Լուի Բ. քերթուածներ ու փորձագրութիւններ չունի, ոչ ալ թատերգութիւններ. սակայն ինք է, որ Վակնէրի կ'արտօնէ վաստակին իրագործումը: Ու ապա, կը կառուցանէ դղեակները:

1867 եւս կարեւոր տարի մը կ'ըլլայ Լուի Բ.ի համար:

Նախ, տեղեակ կը դառնայ իրողութեան մը, որ ծանօթ է մինչ այդ ամբողջ Միւնիխ: Ցոզիմայի եւ Վակնէրի սիրային յարաբերութիւնն է այդ: Իրեն համար աւելի քան դաւաճանութիւն է, փլուզումը բոլոր երազներուն: Միայն Վակնէրն էր, որ կրնար իրեն օդնել թագաւոր մնալու, եւ չրջակայ միջակութեան դէմ պայքարը չարունակելու. սակայն ազատ, սիրող Վակնէրը մը պէտք էր. Վակնէր մը, որ հոգեպէս իրեն, մի միայն իրեն պատկանէր: Երբ կը հասկնայ, թէ սխալած է, չարունակելով հանդերձ իր հիացումը արուեստագէտին հանդէպ, վերջակէտ կը դնէ սիրոյն: Այս արդեօք չբլլար սակայն, որ նիւթապէս հովանաւորէ պայրէօթի փառատօնը:

22 տարեկանին կը ծանօթանայ Ռիխարտ Հարնիքին, որուն հետ 15 տարուան զգայական յարաբերութիւն մը պիտի մչակէ: 1867-ին այլ անունով մը պիտի ճամբորդէ անոր հետ, պիտի այցելէ Փարիզի հանճարհային ցուցահանդէսը: ու այս պարագային յայտնուիլը պատճառ պիտի բլլայ զարմուհիին խզուելուն:

Կարելի է ըսել թէ հոս կը սկսի իր անձնական կեանքը. արուեստագէտի իր կեանքը: Ցոգում իգական աչխարհէն, խզուում (յարաբերաբար) Վակնէրի երաժշտութենէն, ու մչակումը իր ճարտարապետական ծրագիրներուն, իրագործումը՝ արուեստագէտի իր երազներուն:

Մեծ արկածախնդրութիւնը կը սկսի 1867-ի աչնան. կը դարբի կենդանի արքայ մը բլլալէ ու կը սկսի դառնալ առասպելական արքայ մը:

Առասպելը կ'ամփոփուի երկու բառով, երազ եւ իշխանութիւն: Երազը՝ որուն կ'ուզէ հետեւիլ արթուն վիճակով, ինչպէս քունին մէջ, իսկ իշխանութիւնը՝ այն է, զոր չուզեր լքել եւ սակայն պիտի չքմոյլտարեն կիրարկել:

Իսկ գալով իր կառուցած դղեակներուն, երեքն ալ հատարակաց կէտ մը ունին. անոնց մենութիւնը ապահովուած է նոյնինքն բնութեան կողմէ: Անոնց նոյնաչնիքման համար, որ կառուցուած է Ալպեաններու ամենաբարձր մէկ կէտին վրայ, Լուի Բ. կը գրէ Վակնէրի, Մայիս 13, 1868-ին. «Անմատոյց ու նուիրական այս շրջանը աշխարհի գեղեցկագոյն վայրերէն մէկն է: Արժանի է սիրուած աստուածութեան մը տանարն բլլալու. աստուածութիւն մը՝ որ աշխարհի փրկութիւն կը բերէ...: Սրբապղծուած աստուածներ իրենց վրէժը պիտի լուծեն ու գան բնակին մեր մօտը. երկնային օրդով օժտուած սէգ գագաթներու վրայ»:

Երեք դղեակները կը կառուցուին 1867ի եւ 1870-ի միջեւ: Անոնց ծախքը կը հոգայ իր ստացած յատկացումէն ու անձնական հարստութենէն:

Այս չէնքերը որոնց համար այնքան դիմադրութիւն եղած է անցեալ դարուն. կործանիչ, անհեթեթ, անօգուտ, - բան չէ խնայուած քննադատելու համար, այսօր Պավարիոյ եկամուտի գլխաւոր աղբիւրը կը կազմեն:

Կեանքին վերջին տասը տարուան ընթացքին կը վատթարանայ իր հոգեկան վիճակը: Պավառիոյ քաղքենի դասակարգը, գերմանական կայսրութեան ու Պիսմարքի յաջողութեան համայքն տարուած չէր կրնար հասկնալ թագաւոր մը, որ կ'ապրէր Պավառիոյ անիումբ եւ որ կը մաչեցնէր իր մարմինն ու հոգին, այն չափով, որ կը մեծնար Փրուսիան:

Լուի Բ. կը յուսար իր փրկութիւնը գտնել իր առեղծագործութիւններով, ջնորհիւ իր դղեակներուն: Սակայն գերմանական Բ. Ռայխի ճարտարարուեստականացումը եւ Պիսմարքի տաղանդը զարգացումը եւ. Պիսմարքի տաղանդը դինքը աւելի ու աւելի կը մղեն առանձնութեան: Հետզհետէ կ'աւելնայ իր անձկութիւնը:

Ան կը մարմնացնէ մենաւորութեան իրականութենէն առասպելականին անցքը. ահա թէ ինչո՛ւ, նոր ժամանակներու այս արքան որպէս արուեստագէտ ապրելէ եառ մենաւորութեան գաղափարին անկումը, կը դառնայ առասպել թագաւորը:

Իսկ գալով իր առեղծուածային վախճանին, անհրաժեշտ էր որ անհետանար ինք, որպէսզի Պավարիան կարենար մուտ գործել արդի աչխարհէն ներս:

Թ. Ա. Թ.

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ ՇԻՆՈՒԱԾ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ

ՆԻՍ. - («Ցառաջ») - -

Աչքառկի վրայ տարածուած Հայերը արքա՞ն եկեղեցիները չինած են այլեւայլ երկիրներու մէջ: Հետաքրքրական հարց մը, որուն ջանաց պատասխանել Նիսի եւ Շրջանի Հայոց Հոգեւոր Հովիւ Տաբօն Ծ. Վրդ. Ձէրէճեան, Յունիս 7-ի իր բանախօսութեամբ, որ վերջինն էր Նիսի Հայ Մշակութային Միութեան 1986-ի ամրան վեցամսեայ դասախօսութիւններու շարքին:

Տաբօն Ծ. Վրդ. նախ տուաւ պատմական ամփոփ տեղեկութիւններ, հայ ժողովուրդին հնօրեայ պաղեր ու նաւպղեր մասին, որոնց համար ճշդեց դէց դ'ամաւորապար երեք ուղղութիւններ, դէպի Պարսկաստան, դէպի Կիլիկիա եւ դէպի Հիւսիս - Կովկասէն անցնելով Ղրիմ, Լեհաստան, Թրանսիլվանիա, Պեսարապիա, եւայլն, եւայլն, հասնելով ի վերջոյ սփիւռքահայութեան կազմաւորման իր հետեւանք՝ Ցեղասպանութեան: Այսուհանդերձ յիշեց նաեւ ներպաղթի հաստատեալ պարագաներ ալ, ինչպէս 1828-ի ռուս եւ պարսկական պատերազմէն վերջ հայկական հողեր վերադարձող 200·000 Հայերը, 1946-ի զանգուածային ներպաղթը դէպի Հայրենիք, եւայլն, եւայլն:

Ապա անցնելով բուն նիւթին, որ էր ծանօթացնել աշխարհի վրայ տարածուած եկեղեցիները հայկական, լուսաբճակով ցոյց տուաւ նկարները հարիւրաւոր հին ու նոր հայ եկեղեցիներու, որոնց մեծ մասը առաջին անգամ ըլլալով է որ կը տեսնէինք, եւ որոնցմէ չատերուն համար ալ բանախօսը տուաւ ականատեսի բացատրութիւններ, քանի որ ինք է որ լուսանկարած էր անձամբ:

Այսպէս, պատմական վանքերէ վերջ յաջորդաբար տեսանք հայկական եկեղեցիներ, չինուած՝ Պոմպէյի, Տէլհիի, Սինկափուրի եւ Ճաւա-Սումատրայի մէջ, եկեղեցիներ որոնք այլեւս ծուխ չունին եւ կը պահուին իբր պատմական յուշարձան-մնացած՝ տեղական իշխանութեանց հոգածութեան տակ: Եկեղեցիներ Պարսկաստանի եւ Մանաւանդ Ռումանիոյ մէջ ուր բազմաթիւ են, յետոյ Ցունաստան Ֆրանսա, Իտալիա, Աւստրիա, Անգլիա, Արժանթին, Պրազիլ, Միացեալ - Նահանգներ, Գանատա, Եթովպիա, եւայլն, եւայլն: Հարիւրաւոր եկեղեցիներ, ցրուած հայութեան հետ եւ հայութեան պէս, իրր ապացոյց ա՛յն անքակտելի կապին որ ժողովուրդը կը միացնէ իր պատերուն հետ:

«Եւ կա՞յ արդիւ ժողովուրդ մը, հարց տուաւ բանախօսը, որ Հայուն չափ հակամէտ եղած ըլլայ արտագաղթելու, այսինքն որեւէ դժուարութեան առջեւ իր հայրենիքէն հեռանալու, ժողովուրդ որ անընդհատ երկիր փոխէ, բայց յաջողի նաեւ պայատեւել, իբր հիմնական կռուան ունենալով իր ազգային եկեղեցին, զոր հայցուցած է առաջին օրէն ի վեր, իբր հոգեւոր ապաստան, իբր փրկութեան լաստ»:

Բայց, աւելցուց բանախօսը, Սփիւռքի մէջ այդ կռուանն ալ ժամանակաւոր է, ինչպէս կը վկայեն Հնդկաստանի, Սինկափուրի կամ Լեհաստանի հայ եկեղեցի - ները թափուր: Հիմնական փրկութիւնը պիտի գայ ա՛յն օրը միայն, երբ աչխարհացրիւ հայութիւնը բախտաւորութիւնը պիտի ունենայ վերհաւաքուելու իր բնօրրանին մէջ: Եւ այդ ուղղութեամբ յուսադրիչ պատկերով մը փակելու համար իր բանախօսութիւնը, Տաբօն Ծ. Վրդ. ցոյց տուաւ տասնեակ մը յատկանշական նկարներ, բոլորն ալ առնուած դիշերը, լոյսերու մէջ չողացող երեւանէն, իբր հայութեան լոյսի եւ յոյսի փարոս:

Ցանկալի պիտի ըլլար որ Տաբօն վարդապետի լուսանկարներու չահեկան հաւաքածոն ամբողջանար, եւ օր մը կարելի ըլլար հասարի մը մէջ ամփոփուած տեսնել նկարները աչխարհի բոլոր եկեղեցիներուն մէջ գոյութիւն ունեցող հայկական եկեղեցիներուն, անոնց մասին անհրաժեշտ ծանօթութիւններով միասին: Հարց է թէ սակայն, ո՞վ ունի ամբողջական ցանկը Սփիւռքի հայ եկեղեցիներուն եւ ո՞վքեր պիտի ուզէին զբաղիլ այդ դործով. եկեղեցական իշխանութիւննե՞րը, թէ հայկական վաւերադրական կեդրոնները:

×

Դիտելով լուսանկարները Սփիւռքահայ այդ եկեղեցիներուն, որոնք չինուած են ճարտարապետական այլեւայլ ձեւերով ու ոճերով, եւ չատ անգամ ալ՝ առանց ոճի, չատերու մտքին մէջ հարց յառնեցաւ թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ չինուած են անոնք եւ որո՞նց կողմէ:

Որովհետեւ երբ անընդհատ կը փառատրանենք միջնադարեան եկեղեցիներու մեր առհասարակ ոճին կատարելութիւնը վայելչագեղ, կ'արժէ պատասխաններ փնտռել վերոյիշեալ հարցումներուն ալ, հանգիստ վայելելու համար թէ ի՛նչ պատճառաւ չատ բան չէ պահպանած անցեալի այդ վայելչութենէն, մերօրեայ չինութիւններուն մէջ:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՃԵԱՆ

ԴԱՂԱՒԹԷ ԳԱՂԱՒԱՐ

ՄՈՆՐԻԱԼԻ մէջ, Մայիս 24-ին, տեղի ունեցած է Պոլսահայ Միութեան նոր կեդրոնին բացումը: Հանդիսաւորութիւնը վարած է Միութեան տասնապետ Արթօ Քէչիէճեան: Ասոր առած են Բազմամշակոյթի նախարարին ներկայացուցիչը եւ թեմին (էպիսկոպոսական) առաջնորդ Վազգէն Եպիսկ. Քէշիշեան: Գեղարուեստական բաժինին մասնակցած են Միութեան «Շիրակ» երգչախումբն ու պարախումբը:

Մոնրէալի Պոլսահայ Միութիւնը հիմնուած է 1967-ին եւ մինչեւ վերջերս տէրն էր փոքր չէնքի մը, ուր կը տանէր իր աչխատանքները: Շէնքը ծախուած է 72 հազար տոլարի եւ անոր փոխարէն դնուած է փոթրինդուր փողոցին անկիւնը դտնուող հրէական սինակոկի մը ընդարձակ չէնքը, որուն կէսը՝ սինակոկի բաժինը, կրկին վարձու տրուած է Հրեաներուն, իսկ միւս կէսը դարձած է Միութեան հաւաքատեղի: Շէնքը դնուած է 420 հազար տոլարի, որուն 100 հազար տոլարը կանխիկ վճարուած է, մնացեալը մասնավճարով: Միութիւնը ունի 465 անդամ:

Մայիս 25-ին, նոր չէնքին սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաչ - պարահանդէս մը, որու ընթացքին հանգանակուած է 100 հազար տոլար:

'Les Ballets Arméniens'

1977-ին հիմնուեցաւ «Լէ պալէ Առմէնիէն» մկրտուած պարի խումբը:

Ժիրայր Մատիկեանի գեղարուեստական ղեկավարութեամբ խումբը այսօր ունի աւելի քան երկու ժամուան պարի ու երաժչտութեան յայտագիր մը: Պարող, պարուհի եւ երաժիչտներ միջազգային չրջանակներու կը ներկայացնեն հայկական պարի աւանդութիւնը:

Ժ. Մատիկեան պարի բարձրագոյն ուսումը ստացած է Փարիզի Քորէկրաֆիֆ Հաստատութեան մէջ եւ ստացած «Հայկական եւ կովկասեան աւանդական պարեր»ու պաչտօնական վկայական (1976):

Ապա եօթը տարի դասեր տուած է հայկական մչակութային զանազան Միութիւններու մէջ. (Ալֆորվիլի Հայ Մչակոյթի Տուն, Իսի լէ Մուլինոյի Կաթոյա Ֆաչի մասնաճիւղ, Առնուվիլի «Ֆրանքօ Արմէնիէն» Միութիւն) ինչպէս նաեւ Ֆրանսական Մչակոյթի Տան մը մէջ: Այս բոլորին չնորհիւ չուրջ երեք հարիւր աչակերտներ կրցան տոլվին հայկական պարերու հիմնական սկզբունքները ու մասամբ չարունակել աչխատիլ այս ուղղութեամբ:

Հետաքրքրական է ծանօթանալ այն դատփարներուն, որոնք կ'առաջնորդեն մասնդտ մը այսօրուան հայկական պարարուեստին մէջ: Այդ մասին Ժիրայր Մատիկեան կ'ըսէ.

«Այսօր հայկական պարարուեստը կը ներկայացնենք բեմերու վրայ, մեր նախնիներուն պարածէն տարբեր ձեւով:

Հայկական պարը երկու տեսանկիւնէ կարելի է դիտել. Ֆոլքլորիք պարերը, եւ բեմական պարերը, որոնք մասնաւոր սկզբունքներէ կախում ունին:

Ինչ-որ քներու պարերը բուն ֆոլքլորին կը պատկանին. երբ եղանակը կը սկսի, ներկաները ոտքի կ'ելլեն, չուրջպար կը կազմեն ու կը սկսին կրկնել նոյն քայլերը, մինչեւ որ յոգնին:

Բեմական պարը աւանդական պարէն կ'առնէ իր հիմնական տարրերը, բայց կը ներկայացուի բոլորովին տարբեր ձեւով: Բեմը արդէն արուեստական վայր մըն է եւ կը պարտադրէ որոշ սկզբունքներ:

Նախ, բեմին վրայ կրկնութիւնները պէտք է չափաւոր ըլլան, որպէսզի դիտողը չձանձրանայ: Յետոյ եղանակները կը տարբերին այնպէս մը, որ պարերու չարք մը կը յաջորդէ իրարու:

Ինչու այդպէս կը փոխուի պարը. որովհետեւ նատած ժողովուրդը կը դիտէ, ոչ թէ մասնակցելու, այլ զնահատելու համար խումբը եւ արուեստագիտական արժէքները: Նոյնպէս տարբեր է ժամանակի զգացումը, խնջոյքի մը մէջ, կամ բեմի վրայ պարարուեստ դիտելու միջոցին:

Այսպէսով, հասկնալի է, որ բեմապարերը տարբեր ձեւով կը ներկայացնեն աւանդականը: Ու անպայման զեկավար մը պէտք է գիտնայ հաւասարակչռել աւանդականն ու բեմի ներկայացման օրէնքը:

Հայաստանի մէջ բայլ քանի մը զեղջկական խումբերէ, ընդհանրապէս բեմապարեր են ներկայացուածները:

Հետաքրքրական վայր է բեմը, որովհետեւ այսօր հոն կրնանք մարմին տալ զգաստիարի մը, հէքեաթի մը, նորութիւն բերելով հայկական պարարուեստին:

Պէտք է պահպանել հինաւուրց աւանդութիւնները ու զարգացնել մչակոյթը, նոր ստեղծուած գործերով: Այս մարդին մասնագիտութիւնը տարիներու փորձառութիւն կը պահանջէ»:

Ժիրայր Մատիկեան իր մասնագիտութիւնը ի սպաս կը դնէ նորակազմ խումբերու եւս, անոնց օգնելով: Իր օժանդակութեան դիմած են Փարիզի ԺԱՅ-ի, Վիլէօրպանի եւ Մարսէյլի Հայ Մչակոյթի Տան պարի նորակազմ խումբերը, որոնք լուրջ աչխատանք կը տանին այս մարդին մէջ:

Ժիրայր Մատիկեան ներկայիս կը փնտռէ պարը սիրող լուրջ երիտասարդներ, որոնք յետագային մասնակցին խումբին ներկայացումներուն:

«Լէ պալէ Առմէնիէն» պարախումբը Յունիս 14 - 15-ին կը մասնակցի Ֆոլքլորի միջազգային փառատօնին, Օռլէան քաղաքին մէջ:

Ք.

Դարձեալ կը մտնեմ մեր տան ճաչասրահէն ներս: Տեսարանը չէ փոխուած: Ցակոբ իր գլանիկը վառած է արդէն եւ Սաթենիկ կը ջանայ խնձոր մը կերցնել Ռուբիկին: Իսկ Ռուբիկ կ'ետացած է ուրիշներ: Իսկ Ռուբիկ կ'ետացած է ուրիշներ:

- Չեմ ուզեր մայրիկ, չեմ ուզեր ըսի, չ՛:

Ցակոբին խելքը ուրիշ տեղ է դարձեալ:

- Գիտե՞ս ինչ խորհեցայ Սաթենիկ, կ'ըսէ: Երկվեցեակ մը աւրճի բաժակ առնենք: Ոսկեզօծ եղերքով: Սօնա չատ կը սիրէ:

Սաթենիկ կը ջղայնանայ:

- Ակ ճանճրացայ այս նուէրի պատմութենէն, կը պոռթկայ ձեռքի խնձորը պնակին մէջ նետելով: Ինչ որ կ'ուզես առ եւ վերջացուր: Եթէ ինծի հարցը - նես, տուփ մը շօքոլան կը բաւէ: Բայց քանի որ նուէրը տանիլ կ'ուզես, կ'որոշես ու կ'առնես: Դեռ անցեալ տարի եղբօրդ տունէն ներս ոտք դնել չէիր ուզեր: Իսկ հիմա դիշեր ցերեկ նուէր կը փնտռես: կը բաւէ:

- Ինչո՞ւ կը բարկանաս, Սաթենիկ, ձայնը կը բարձրացնէ Ցակոբ:

Բայց յետոյ ինչ կ'ըսէ, չեմ դիտեր: Երեւակայութիւնս առիթ անդին իր ճամբան կը կորանցնէ: Ճիշդ է, ինչո՞ւ կը բարկանայ Սաթենիկ: Այս կէտին վրայ անկարելի է որ սխալիմ. երկու եղբայրներու մերձեցումին մէջ կայ բան մը որ Սաթենիկին սիրտը կը նեղացնէ, հակառակ որ ան պէտք էր զոհ մնար: Ի՞նչ է ուրեմն այդ: Սօնա՞ն արդեօք: Սօնայի՞ չուրջ է որ բան մը կը դառնայ: Այսինքն Սօնային ու փեսային: Հետու ինձմէ այսպիսի մտածում մը: Ցակոբ այնքան լուրջ սիրտ մտածում մը: Ցակոբ այնքան լուրջ տղայ մըն է որ... : Ուրեմն... : Ցակոբին եւ Սուրէնին միջեւ ի՞նչ բան կրնայ սրբտնեղութիւն պատճառել ազջկանս: Փեսաս եւ եղբայրը իրարմէ չատ տարբեր մարդիկ են: Ամէն տեսակէտով: Ցակոբ ըսդիկ են: Ամէն տեսակէտով: Ցակոբ ընդիկ են: Ամէն տեսակէտով: Ցակոբ ընդիկ է: Լաւ գործի մարդ, լաւ քանչելի տղայ է: Լաւ գործի մարդ, լաւ խանութպան: Սուրէնին համար ալ կարելի չէ գէշ խօսիլ, որքան որ պիտեմ: Ոսկերիչ է, լաւ ոսկերիչ: Սակայն այսքան: Երբ ամուսնացաւ, մէկ - երկու անդամ կնոջը հետ այցելութեան եկաւ մեզի:

- Այս կինը որքան ինքզինք կը հաւնի, ըսաւ օր մը Ցակոբ Սօնային եռեւէն:

Իրաւունք ունէր. Սօնա ինքնահաւան կ'երեւէր: Կարծես կ'արհամարհէր իր տպդին ու իր ամուսնին ընտանիքը: Անդադար դրամի մասին կը խօսէր, կը յիշատակէր իր գնածներով, իր տանը կահ կարասիով, չատ վատ տպաւորութիւն կը թողուր ամէնուս վրայ:

- Ներով ըլլայ, այս կինը կրնայ եղբայրս փճացնել, ըսաւ Ցակոբ ուրիշ օր մը եւ զղացուց որ չէր ուզեր տեսնուիլ անոնց հետ: Այս բաները չատ լաւ կը յիչեմ, որովհետեւ ես ալ Ցակոբին իրաւունք կուտայի, առանց սակայն մաղթելու որ գժուէին իրարու հետ: Հինէն ի վեր չեմ սիրած այս տեսակ կիները: Բայց հիմա ի՞նչ պատահած է, Աստուածիմ:

Ու կրկին կը մտնեմ ճաչասրահէն ներս, ուր Ցակոբ, ով գիտէ ինչեր բանելով, հանդարտեցուցած է Սաթենիկը: Սաթենիկ կը պատրաստուի սեղանին վրայէն սպասները հաւաքելու: Այդ միջոցին է որ փեսաս կը հարցնէ մեղմօրէն.

- Հայրիկին ըսի՞ր:

- Ըսի, այո, կը պատասխանէ Սաթենիկ գժկամակութեամբ:

- Ի՞նչ ըսիր:

- Ի՞նչ պիտի ըսեմ, ըսի որ այս կիրակի Սուրէնենց ճաչի պիտի երթանք:

- Զգարմացա՞ւ:

- Զարմանալու ժամանակ չձգեցի: Շատ մը ըսի եւ ուրիչ նիւթերու անցայ: Ներեցէք մարդը ուրախացաւ հարկաւ:

«Ներե՛ մարդը ուրախացաւ հարկաւ»:

Ամբողջ բանալին այս նախադասութեան մէջ է, եթէ այս նախադասութիւնը արտասանուած է: Բայց հապա եթէ կը սխալի՞մ: Հապա եթէ չափէն աւելի լայն թռիչք մը տուած եմ երեւակայութեա՞ս: Հապա եթէ բոլոր այս խօսակցութիւններն ու կասկածները անհի՞մն են:

Մէկ բան միայն յայտնի է. տան մէջ փոխուած բան մը կայ եւ այդ փոփոխութիւնը Ցակոբին չուրջ կը դառնայ: Վաղը անպայման պէտք է հարցնեմ Սաթենիկին: Զգացումներս քիչ անգամ կը խաբեն զիս. յատակ կը տեսնեմ: Այնքան յատակ, որքան առտուան վրայ խաղացող փալփլուն ցոլքերը, որոնք կուգան նրբանցքին մէջ չարժող մարմիններէ: Այդ չարժուն մարմինները մարդկային մարմիններ են, այլեւայլ - ներ թերեւս, որոնց չուքերը զետին էյնալէ եաք արեւին վերջին ճառագայթներուն հետ կը ցոլանան առտուան վրայ, հոն տարբելու համար լոյսերու առորոշ խաղ մը: Ուրիշի մը ոչինչ պիտի պատմէին այդ չուքերը, մինչդեռ ինծի համար կը նկարեն ամբողջ համայնապատկեր մը, որ կը յորդի սենեակիս դուրս:

(Շար. 54)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պայրամեան (Փարիզ) փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ. կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆ. «Յառաջ»ին Աւետիս Յակոբեանի (օգաչու) արկածալի մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Յունիս 14-ին, Ժիզոր, 51 տարեկանին:

×

ՆԻՍ. - Տիկին Լիւսի Կարապետեան 150 Ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի՝ փոխան ծաղկեպսակի՝ Հռիփսիմէ Գնեազեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, կիրակի, ամբողջ օրը ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական համեղի մթնոլորտ: Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունախալին հեռատեսիլ փափաքողներուն համար:

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Զորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նոյեմի Պօյաճեան իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Ասատուր Ա.ճէմեանի եւ ընտանիքին, սիրելի Սիրարփի Ա.ճէմեանի մահուան առթիւ, որու քաղցր յիշատակը վառ պիտի մնայ իր մտերիմներուն սրտին մէջ: Անոր մահուան քառասունքին առթիւ, Տիկին Պօյաճեան 500 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին:

TOMBOLA EXCEPTIONNELLE

au profit de la
CONGREGATION MEKHITARISTE
DE VENISE
pour la sauvegarde
DU PATRIMOINE ARMENIEN

1er Prix : UNE VOITURE Peugeot 205
2me Prix : UN VOYAGE à VENISE
pour 2 PERSONNES

— PRIX DU BILLET . 20 F —

organisée par
l'Association Culturelle des Arméniens de BOUC BEL AIR

Tirage public, VENDREDI 27 JUIN, en présence d'un huissier, lors de la Nuitée animée par l'orchestre *SARDARABAD*

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Սէն - Թ'Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ նորընծաիր Թաղական խորհուրդը ներկայիս կը տեղեկացնէ իր Թաղի եւ Շրջակայքից հաւատացեալ ժողովուրդին՝ թէ՝ կիրակի, Յունիս 22, Գիւտ Տփոյ Սրբուհւոյ Աստուածածնի տօնին առթիւ՝ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9-ին, Պատարագ՝ 10-ին, Քարոզ եւ պատգամ՝ 11·15-ին, Հոգեհանգիստ՝ 11·45-ին:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյս երգչախումբը:

EN EXCLUSIVITÉ
OPTIMA TOURS, spécialiste
des voyages en ARMÉNIE
depuis 17 ans
Vous propose

9 VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2
Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours
Les prix par personne PARIS / PARIS comprennent le coût du visa et l'assurance :

Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
		Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 15-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

Պար - երգ - մրցանակարաշխութիւն - անակնկալներ - հայկական պիւֆէ, խաղեր:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՕՐ

կազմակերպութեամբ՝
ՖԼՈՐԻԳԻԼԻ ՍԱՆՈՒՑ
ԵՒ
ԲՈՐԵԿԱՄԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 20·30-էն սկսեալ՝

SALLE DES FETES
22, rue Voltaire, ALFORTVILLE

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
Լիոնի Ա.ճի ճուագախումբի
ընկերակցութեամբ

Ճաշերը կը հայթայթէ՝ ՍԵՒԱՆ ճաշարանը:

Ելոյթ կ'ունենան՝
Մխիթեան ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԸ (ղեկ. Ստեփան Երկանճեան) եւ ՊԱՐԱՀՈՒՄԲԸ (ղեկ. Կարպիս Բուլուր) եւ անակնկալներ:

Սեղանները ապահովելու համար դիմել՝
HAY DISC, 35 rue Lamartine
75009 Paris — tél. 48 78 22 79
Restaurant SEVAN, 1 bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

MARSEILLE

la Section Féminine de l'U. G. A. B.
organise

UN DÉJEUNER

AU PROFIT DE L'ECOLE

Dimanche 29 Juin à 12 heures
Salle A. TCHERPACHIAN
Eglise arménienne
339, av. du Prado, MARSEILLE 8e
— Participation : 150 F —

Réservation :
UGAB 33, cours Pierre Puget
tél : 91 37 75 97 de 14 à 17 h
Chelelekian Jacques: 91 37 58 58
Stepanian Kourken : 91 77 84 70

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Անիէր - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալի բարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԼԻՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

Ի ՆՊԱՍՏ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ
ԵՒ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւնը եւ Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութիւնը կը կազմակերպեն՝

Քերմես - Վաճառք
- KERMESSE -

Շաբաթ, եւ Կիրակի, Յուլիս 5 եւ 6, ժամը 10·30-էն՝ 20·30:

Օգտուեցէք միաժամանակ օգտակար հանդիսանալով անհնախընթաց գիներով
- *Հագուստի նորաձեւութիւն:*
- *Դիրքեր, ձայնասփռիչներ, քաէթներ:*
- *Հայաստանեան յուշանուէրներ:*

6, cité du Wauxhall, 75010 Paris
Métro République

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Ելմպաղեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զուարճալի աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ Թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

Grande Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
24
MARDI
24 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.253 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.253

ՈՒՐՖԱ ԹԵՔՍԱՍ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԵՒ ԱՓՐԱՍ ԳՆԱՑՔԸ ԿԸ ՓՈԽԷ

Թուրքիոյ նախարարապետը շրջապտոյտի մը ձեռնարկած է հարաւային - Անատոլու Յունիս 15-ին, գլխաւորաբար Եփրատի երկաթուղային կամուրջի բացման առիթ: Ստորև մանրամասնութիւնները ...

×

Հարաւային - Անատոլուի ծրագիրը (ԿԱՓ) կոչուած մեծ ծրագրին առընթեր Եփրատի վրայ կարգ մը կամուրջներու բացման առիթ վարչապետ Իօզալ եւ քաղաքական դէմքերու բազմութիւն մը երեք օրուան համար շրջապատոյտի ելան հարաւային - Անատոլուի մէջ եւ Յունիս 25-ին, հանդիսութիւններուն մէկ մասը կատարուեցաւ ապատուրիչ մթնոլորտի մը մէջ: Վարչապետը Ուրֆայի մասին խօսելով ըսաւ որ, ապագային, երբ ամբողջապէս պիտի վերջանայ ԿԱՓ-ի ծրագիրը, Ուրֆան պիտի դառնայ Թուրքիոյ Թէքսասը: Ամերիկայի Թէքսաս նահանգին նման բարգաւաճ նահանգի մը պիտի վերածուի Ուրֆան, ամբողջովին պիտի փոխուի այս շրջաններուն ճակատագիրն ու դիմագիծը, այլեւս դադրի եւ նոր բնակութիւններ պիտի հաստատուին:

Վարչապետ Իօզալի կ'ընկերանային 9 նախարարներ, 30 պատգամաւորներ, 91 լրագրողներ եւ 34 զօրքի մարդիկ, որոնց համար երկու ուղեւորատներ վարձուած էին: Միջոց մը հանդիսութեան անակնկալօրէն մասնակցեցաւ նաեւ ՍՀՓ գործակցութեան առաջնորդ էրպաղ Ինէօնիւ, որ Եփրատի երկաթուղային կամուրջի բացման հանդիսութեան ընթացքին ատիթը ունեցաւ խօսակցութիւններ ունենալու վարչապետին հետ:

Վարչապետը եւ ընկերակիցները իրենց առաջին հանգրուան Մալաթիա գացին եւ ուղեւորատին մէջ վարչապետը լրագրողներուն յայտարարութիւններ ուղղեց ծրագրին մասին:

Եփրատի երկաթուղային կամուրջը աշխարհի ամէնէն երկար երկաթուղային կամուրջն է: Կամուրջին բացման առիթով իր ճառախօսութեան մէկ մասի յատկացուած ըլլալը 200 միլիոնի վրայ մը կը նշանակէ: Իր ճառախօսութեան մէջ վարչապետը Մալաթիացիներուն անցեալ ըլլայ ըսաւ վերջին երկրաշարժին պատճառաւ եւ վերջը ժապաւէնը կտրելով կամուրջը բացաւ: Բացումէն վերջ վարչապետը եւ ընկերակիցները չոգեկառքով նոյան եւ առաջին անգամ ըլլալով անցան կամուրջին վրայէն: Շոգեկառք նստելու առն հայրենակից մը վարչապետին պոռաց. «Իսլամութեան անհրաժեշտ կարեւորութիւնը չէք տար, յարգելի վարչապետ»: Վարչապետը ականջ չկախեց այս խօսքին:

Կամուրջին բացումէն վերջ վարչապետը եւ ընկերակիցները եօթը թռաններով դացին այն վայրերը ուր Եփրատի վրայ միւս կամուրջներուն բացումները պիտի կատարուէին: Այս կերպով անոնք քննեցին նաեւ Եփրատի երկու ափերուն վրայ ծնցող բազմաթիւ գիւղերն ու ծառաստանները, որոնք մօտ օրէն ջուրերու տակ պիտի մնան:

Ապրիլ վերջ վարչապետը ճառախօսեց Տարագայա Ամբարտակի բացման առիթ եւ ըսաւ որ երեք օր տօնակատարութիւն կայ հարաւային - Անատոլուի մէջ: Տարագայայի ամբարտակին ջրային փաւղիներէն վերջ աշխատանք պիտի սկսի նաեւ Աթաթիւրքի ամբարտակի ջրային համբաներուն համար: Վարչապետը նշեց այն դժուար աշխատանքը որ տարուած է այսպիսի ծանր ծրագրի մը պատրաստութեան համար: Նախապատրաստական աշխատանք տանողները լաստերով չրջած են Եփրատին վրայ կարենալ հոգը գլխաւորաբար ստանձնուած է Զուխցերիացիներու կողմէ: Իսկ դրամագլխուն թրքական մասը գոյացած է Դէպանի ամբարտակին վաճառքէն գոյացած դրամներէն:

Ատաթիւրք ամբարտակին մէջ 1988-ի վերջերը ջուր լեցուիլ պիտի սկսի եւ պիտի գոյանայ լիճ մը, որուն մէջ հաւաքուած պիտի ըլլայ 48,5 միլիառ խորանարդ լիթր ջուր: Մեծութեան տեսակէտէ աշխարհի հինգերորդ ամբարտակը պիտի հանդիսանայ ան, պիտի ունենայ 179 մեթր բարձրութիւն, եւ լիճին մակերեսը պիտի հասնի 817 քիլոմեթրի: Այս տեսակէտէն, Ատաթիւրքի ամբարտակի լիճը Թուրքիոյ երկրորդ լիճը պիտի հանդիսանայ Վանայ լիճէն ետք:

Ամբարտակը պիտի արդիւնաբերէ Թուրքիոյ էլեկտրականութեան մէկ - հինգերորդը: Ջրաէլեկտրային կայանի առաջին բաժինը գործել պիտի սկսի 1991-ին, իսկ վերջին բաժինը գործի պիտի անցնի 1993-ին:

×

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ԹԼՓԱՏՈՒՄԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱՆ

Յունիս 18-ի «Միլլիյէթ»ը, ինչպէս ընդհանրապէս բոլոր թուրք թերթերը բուռն բողոք կը բարձրացնեն պուլկար իշխանութեանց դէմ, անոնց կատարած ճնշումներուն պատճառով: Ստորեւ թլփատման վերաբերեալ լուրը. -

×

Պուլկար իշխանութիւնները արգիլած են թուրք երախաներու թլփատումը, այս օրէնքին չհնազանդող ութ թուրքեր դատարանի վճռով 30 ամիսէն երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտուած են: Պուլկարները կը պնդեն թէ իրենց երկրին մէջ գտնուող թուրքերը ծագումով նախկին պուլկարներ են, որոնք Օսմանեան կայսրութեան չրջանին չկարենալով տոկալ ճնշումներու կրօնափոխ դարձած են:

MUNDIAL

ԿԷՍ - ԱԽԱՐՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿՂ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ, ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԱՐԺԱՆԹԻՆ ԵՒ ՊԵԼՃԻԱ

×

Շաբաթավերջին ամէնէն գեղեցիկ խաղն էր՝ Ֆրանսա - Պրազիլ եւ ամէնէն մեծ անակնկալը՝ Պելճիոյ յաղթանակը Սպանիոյ վրայ:

Շաբաթ օր, Ֆութպոլի իսկական փառատօն մըն էր, արդարեւ, Ֆրանսայի եւ Պրազիլի հանդիպումը, որ օրինաւոր ժամանակամիջոցին վերջաւորութեան հաւասար արդիւնքի հասած էր (1 - 1): Երկարաձգումն ալ չկարենալով վճռական դեր մը խաղալ, ի վերջոյ բերդին քաշուած հարուածներն էին եւ մանաւանդ Ֆերնանտէզի կէտը, որ ճշդեցին յաղթականը՝ Ֆրանսա (4 - 3): Պէտք է ըսել, թէ Ֆրանսական խումբին բուն յայտնութիւնը բերդապահն էր՝ Ժոէլ Պաց:

Նոյն օրը, Արժանթին կը յաղթէր Անգլիոյ - Մալվինները վրէժը լուծելով ... (2 - 1), օրինաւոր ժամանակաշրջանին:

Կիրակի օր, կրկին երկարաձգումներէ եւ բերդին հարուածներէ ետք է, որ Գերմանիա - Գերմանիա կը յաղթէր Մեքսիքայի (4 - 1) եւ Պելճիա՝ Սպանիոյ (5 - 4):

Շորեքշաբթի օր, կէս - աւարտականներուն, դէմ առ դէմ կ'ելլեն Ֆրանսա - Գերմանիա եւ Արժանթին - Պելճիա:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
«ԱՐԱՐԱՏ» ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ
ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «ԴԻՆԱՄՕ»ԷՆ

Յունիս 22ի խաղերու արդիւնքներն են..

Տորպեդօ Ռ· - Դնեպր	3 - 2
Դինամօ Թ· - Զերնոմորեց	0 - 2
Նեֆթչի - Սպարտակ	2 - 1
Արարատ - Դինամօ Մ·	0 - 1
Կայրաթ - Զենիթ	1 - 1
Տորպեդօ - Ժալգիրիս	0 - 0
Դինամօ Մինսկ - Շախտեոր	1 - 2

Այս խաղերէն ետք դասաւորումը կը գլխաւորէ Մոսկուայի Դինամօն 17 կէտով, որուն կը հետեւին Շախտեոր եւ Զերնոմորեց 16-ական, Զենիթ, Տորպեդօ Մ· եւ Նեֆթչի 15-ական, Դնեպր, Դինամօ Թ· եւ Ժալգիրիս 14-ական, Մետալիստ եւ Կայրաթ 11-ական, Դինամօ Կ·, Սպարտակ եւ Դինամօ Մինսկ 10-ական, Արարատ եւ Տորպեդօ Ռ· 9-ական կէտերով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 9 ՊԱՏԱՆԴՆԵՐԻՆ երկուքը ազատ արձակուեցան, Ուրքաթ գիշեր եւ Փարիզ հասան Շաբաթ: Օդակայանը դիրենք ընդունեցաւ Շիրաք: Ֆիլիփ Ռոշ եւ Ժորժ Հանեէն Անթէնի 2 հեռատեսիլի կայանի չորս լրագրողներու մաս կը կազմէին: Յայտարարեցին թէ լաւ վերաբերումի արժանացած են, ուտելիք, ընթերցում եւայլն: Շիրաք չնորհակալութիւն յայտնեց Սուրիոյ նախագահին իր միջամտութեան համար: Այժմ չանք կը թափուի, որպէսզի եօթը մնացեալներն ալ, որոնցմէ ոմանք 1985 Մարտէն ի վեր առանձնացուած են, ազատ արձակուին: Երկու կիպրացի ուսանողներ ալ, որոնք առանձնացուած էին Ապրիլ 28-ին, ազատ արձակուած են:

ՍՊԱՆԻՈՑ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ փառաւոր յաղթանակ մը տարին Կիրակի օր, թէեւ Մունտիալի իրենց պարտութիւնը սուգի մատնած էր ամբողջ երկիրը: 350 երեսփոխանական աթոռներուն 184-ը (44%) ձեռք ձգելով, Ֆիլիփէ Կոնզալէս դրաւը չահեցաւ, քանի որ Սպանացիք ցոյց տուին թէ կ'ուզեն որ ան չարունակէ բռնած ճամբան: Իրեն կը յաջորդէ պահպանողական կուսակցութիւնը ձայներու 26%-ով եւ 105 աթոռ, ընկերային դեմոկրատները գլխաւորութեամբ Սուարէզի (որ յետ - Ֆրանքօ փոխանցման չրջանը ապահովեց) կը յառաջդիմէ, ձեռք ձգելով 19 աթոռ (9%), բայց գլխաւոր յաղթականչական կէտերն են համայնավարներու եւ պասքերու յառաջխաղացումը: Ի· Թ· Ա·-ի հովանաւոր ազգայնական չարժումը 2-էն 5 երեսփոխանի կ'անցնի եւ ուրիչ 9 պասքերու հետ, ազգայնապաշտները 21-ի վրայ 14 աթոռ կ'ապահովեն:

ՀԱՑ Ա.ԶԳ· ՇԱՐԺՈՒՄԸ հրապարակային զեկոյցով մը, որ Յունիս 21 թուականը կը կրէ, իր զարմանքը կը յայտնէ «լռութեան այն անհասատալի պատին ի տես, որ կը տիրէ ձերբակալութեան չուրջ Ա.Հմեան Կիւնկէօրմէզի, մեզադրանքի տակ Յունիս 5-էն ի վեր՝ գատաւոր Պրիւկիէռի կողմէ, 1983 Յուլիսի, Ալֆորվիլի եւ Փարիզի հակահայ ոճրափորձերուն համար» եւ կը պահանջէ որ հանրային կարծիքը տեղեակ պահուի:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԱՌԵԱՆԳԵԱԼ ՀԱՅՕՐԴԻՆԵՐ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱՆ

Յունիս 13, Ուրբաթ, ուշ գիշերին, ափեմտեան - Պէյրութի մէջ ազատ արձակուեցան լումայափոխ Եղնիկ Տեւէճեան եւ տոքթ· Փիրայր Թեւեքէլեան, որոնք նոյն օրը, առաւօտուն առեւանգուած էին ազատագրութեան դէպքի մը հետեւանքով:

Հայ լումայափոխին ու պատահմամբ անոր ընկերացող բժիշկը առեւանգուած են, յայտնապէս՝ առեւտրական Սարգիս Պէյազճեանի առեւանգման հարցին լուծման մէջ առաջինին ունեցած դերին համար: Արդարեւ, Հինգշաբթի օր, չուրջ 3 շաբաթ առաջ, փրկագինի համար առեւանգուած Սարգիս Պէյազճեան ազատ արձակուած էր, իսկ լումայափոխ Տեւէճեան անուղղակիօրէն մասնակից դարձած էր անոր ազատ արձակման աշխատանքներուն:

Տեւէճեան եւ տոքթ· Թեւեքէլեան անվնաս ազատ արձակուած են, չնորհիւ կատարուած արագ միջամտութիւններու:

«Ա.ԶԴ.Ա.Կ»

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՎԵՐԱԳՆՈՒՄԸ

Մայր Աթոռս ուրախութիւնն ունի յայտնելու, որ Փարիզի առաջնորդարանի եւ Ամստերդամի հայ համայնքի երկարամեայ բանակցութիւնները հոլանտական իշխանութիւնների հետ պսակուեցին յաջողութեամբ, եւ Ամստերդամի Հայոց պատմական եկեղեցին քաղաքապետարանի որոշումով պիտի վերադառնայ հոլանտահայ գաղութին:

Եկեղեցին ունի մեծ պատմական արժէք, եւ նրա վերադարձը իր բնիկ տէրերին՝ խորհրդանիշն է Հայ Եկեղեցու եւ սփիւռքահայ գաղութների կենսունակութեան:

Մեր ընթերցողներին որոշ տեղեկութիւններ ենք տալիս այդ պատմական եկեղեցու կառուցման եւ վիճակի մասին՝ ըստ Առաքել Սարուխանի «Ազգային Մատենադարան» մատենաշարով (Թիւ ՃԺԴ - 114) Վիեննայի Մխիթարեանների տպարանում 1926 թուականին լոյս ընծայած «Հոլլանտան եւ Հայերը» գրքոյկի, որտեղ հեղինակը փաստական եւ փաստաթղթային տուեալներով կառուցում է եկեղեցու պատմութիւնը՝ ուշադրութիւն դարձնելով անկանոնութեան իր վկայութիւնը:

Ըստ Առաքել Սարուխանի, առաջին հայ քահանան, որ երեւացել է Հոլանտիայում, եղել է Մարկոս Քհնյ. Աբրահամեանը: Հոլանտացիները անտեղեակ էին Հայերին եւ նրանց պատմութեանը, նրանց ճանաչում էին որպէս «Կաթոլիկներ, որոնք Հռոմից կախում չունէին»: Հիմնականում հայ վաճառականներ էին գալիս Ամստերդամ եւ հետզհետէ հիմնաւորում այնտեղ: Նրանց խորթ էր օտար եկեղեցին եւ արարողութիւնը, ուստի Ժէ. դարի կէսերին ծագեց սեփական աղօթատուն ունենալու անհրաժեշտութիւնը: 1663 թուականին ժամանակաւորապէս մի տուն վարձեցին եւ այն մատուռ դարձրին, Ս. Կարապետ անունով: Առաջին քահանայագործ եկեղեցականը եղաւ Անդրիանեցի Կարապետ վարդապետը, որը մեծապէս օգտակար դարձաւ Ոսկան Երեւանցուն՝ նրա տպագրական գործունէութեան մէջ:

Յաջորդ քայլը եղաւ ունենալ սեփական բարեկարգ եկեղեցի: 1713-ին հայ առեւտրականների աւագանին, Պապաջանեան Սուլթանեանի եւ Նիկողայոս Թեոդորեանի գլխաւորութեամբ, խնդրագիր ներկայացրեց քաղաքապետին՝ իրենց սեփական միջոցներով հայկական եկեղեցի կառուցելու համար: Քաղաքապետարանի 1713 թուականի Հոկտեմբերի 26-ի որոշման մէջ ասուած է. «Այստեղի հայ վաճառականների խնդրանքի հման վրայ, պատշաճաւոր խորհրդակցութիւններից յետոյ բարի համարուեց արտօնել, որ նրանք այս քաղաքում մի տուն գնեն եւ եկեղեցիի վերածեն՝ իրենց յատուկ ատուածային պաշտամունքը կատարելու համար»:

Ուստի Հայերը այդ ժամանակի քաղաքի կենտրոնական Ոմմլոթ փողոցի վրայ մի չէնք գնեցին, որ պահեստ էր, քանդեցին բոլորովին եւ եկեղեցի կառուցեցին՝ բարեկարգ գարգարանքով, եկեղեցական սպասքով եւ զգեստներով: Անհրաժեշտ էր օծել եկեղեցին, ուստի ժամանակի Ատուածատուր Ա. (1715 - 1725) Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին յղեցին հետեւեալ տեղեկագիրը.

«Հայկազեան տոհմիս երիցս երանեալ վեհափառ եւ բարձրագահ Դիտապետիդ, Տէր Ատուածատուր՝ լուսաբեակ Սուրբ Էջմիածնի արժանաժառանգ Աթոռակալիդ եւ մեր Գերաբարձրահռչակ Հօր՝ Լուսաւորչի պանծալի Յաջորդիդ՝ ծնրադիր երկիւղածութեամբ մատուցում ենք մեր որդիական ողջոյնը նաեւ խնդալից սրտով Ձերդ Սրբութեան երանելի իշխանութեանը տեղ եղող հայ ժողովրդին, որպէսզի նիզ քահանան իր խօսքով կամ գործով վրիպում թոյլ տայ կամ խոչընդոտ հանդիսանայ մեր եկեղեցական տահմանումների ու կարգերի դէմ, որպէսզի կարող լինեն խրատել նրան ըստ յանցանքների, որովհետեւ անհնար է դժուար ժամանակներում անմիջապէս տեղեկացնել Սուրբ Աթոռիդ բոլոր լուրերը, քանի որ այս վայրը շատ հեռու է այնտեղից:

Եւ մենք, այստեղ եղողներս խոստանում ենք անձեռնմխելի դանձանակ հատատել Սուրբ Աթոռիդ անունով, որտեղ յատկացուի պատուղ կը մատուցուի Սուրբ Տեղիդ, որովհետեւ այստեղ մեր տղերից դրեթէ ոչ մէկը բնակութիւն չի հաստատել, իսկ երթեւեկող վաճառականներ ուելի քիչ են՝ այսինքն տասից երեսունի չուրջ, այն էլ երբեմն:

Այս է մեր խնդիրքը Ձերդ Բարձրագահ Վեհափառութեան, որին միշտ եւ ամէն ինչում կը մնանք հարազատ եւ հնազանդ որդիները:

Դրուեց Ամստերդամում 1715 Տիրոջ տարում եւ Հայոց 1164 թուականին, Սեպտեմբերի 20-ին:

Ներքոյիշեալ վաճառականների հատուցութեամբ այս թուղթը յօրինուեց չարտգրութեամբ եւ տպագրութեամբ Ղուկաս գպիր Վանանդեցու»:

Նորակառոյց եկեղեցին օծուում է «յանուն Հոգւոյն Սրբոյ»: Սակայն եկեղեցին իր հաստատուն եկամուտը չունէր, ուստի գաղութը տարեկան տուրք է նշանակում, «որպէսզի եկեղեցին, որ բովանդակ հայ գաղութի մխիթարութիւնն է, կարենայ իր գոյութիւնը պահպանել»:

1833-ին Ամստերդամ իբրեւ հոգեւոր հովիւ եկաւ Ձեռնասուն եւ նուիրեալ Ցովհաննէս վարդապետ Ամասիացին, որ ժրաջան աշխատանքով եւ իր անձնական ծախսերով 1849 թուականին վերանորոգեց եկեղեցին եւ բերեց այժմեան տեսքին: Ներքին յարդարանքի ծախսերը հոգաց մի հարուստ վաճառական՝ Առաքել Տէր - Առաքելեանց:

Ժէ. դարի կէսերից գաղութի թիւը սկսեց նուազել. նոր վաճառականներ այլեւս չէին գալիս: 1774-ին եկաւ Դանիէլ քահանան, որ ծուխի նուազմանց եւ ապրուստի միջոցներից զուրկ լինելու պատճառով 1806 թուականին փակեց եկեղեցին եւ հեռացաւ, այդ թուականից ի վեր Հայոց լեզուն եւ հայ պաշտամունքը լռել են Ամստերդամի եկեղեցում:

Գաղութի վերջին անդամը՝ Ստեփան Գարրիէլեանը, մահացել է 1835-ին: Երկար տարիներ եկեղեցին իր գոյքով վէմի նման դարձաւ եւ հոլանտական դատաստանը Ֆրանսուա Տէոդոր Լուբլինեքին խնամակալ կարգեց, որն իրաւունք ունէր եկեղեցին վարձու տալու այլ համայնքի: 1845 թուականին պահանջատէր կանգնեց Մայր Աթոռը, որպէս գլուխ բոլոր հայկական եկեղեցիների: Դատարանը նախ մերժեց, մինչեւ որ 1873-ին Հռոմի ռուսական դեսպանը պաշտօնապէր ներկայացրեց հոլանտական կառավարութեանը, որով հաստատում էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի իրաւական պահանջը: Դատարանը ճանաչեց Մայր Աթոռի իրաւասութիւնը եւ ամէն ինչ յանձնեց Կաթողիկոսի հաւատարմատար Ճ. Վերթհայմի: Վերջինս գործելով ըստ հրահանգի, եկեղեցին աճուրդի հանեց 1874 թուականի Մարտի 9-ին: Հետաքրքրական է, որ վաճառքի ենթակայ չէին եղել հայերէն արձանագրութիւնները: Գնողը իրաւունք է ունեցել դրանք տեզափոխել, բայց «եթէ այս տեղափոխութեան ժամանակ որեւէ վնաս կամ կորուստ պատահի, գնողը պարտաւոր է հատուցանել վնասը կամ նորոգութեան ծախսը հոգալ: Գնողը պատասխանատու է այդ իրերի անվնաս պահպանման»: Շէնքը գնել է Ամենասուրբ Փրկչի Բարեգործական Միութիւնը, որ որոշել է եկեղեցին եւ յարակից շէնքը օգտագործել միայն կրօնական - բարեգործական նպատակով եւ ըստ այնմ էլ այն յանձնել է իր կրօնական կարգի մայրապետներին, որոնք հայ եկեղեցու շէնքը վերածելով ազգկանց դպրոցի, պահել են այն մինչեւ այսօր:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

«Էջմիածին» ամսագիր

«ՈԶՆԻ»

ՀԱՐՑ ԼՈՒԾՈՂԸ

Մեր տնային կառավարչութեան հետ դործ ունէի: Դէ, տուն է, ուր կան ջուրգման մարտկոցներ, զուգարան, լուսեներակ...: Քանի՛ անգամ ինձ յուզող հարցով զիմել էի պետին, բայց բան դուրս չէր եկել: Եւ երբ կառարած վերթական անյաջող արշաւից վերադարձել էի փճացած տրամադրութեամբ, կինս Թագուհի Կունջուլեանն ասաց.

- Շմաւոն, ի զուր չզերզ եւ վճասը. նամ: Գուցէ զանգ տաս Մարզարեանին: Դպրոցական ընկերդ է:

- Բա՛ն ասացիր: Մարզարեանը, ճիշդ է, պետ է, բայց՝ քաղաքի մէջ ծայրում:

- Նրանք միմիանց ճանաչում են: Զանգ տուր, գնա: Մէկ էլ տեսար գործը գլուխ բերեց: Մանաւանդ, մեր ուզածը անօրինական բան չէ:

Հին ծոցատետրիցս գտայ նրա հեռախօսի համարը: Զանգահարեցի:

- Բարեւ, Մարզարեան, Շմաւոնն է:

- Բարեւ, ո՞ր Շմաւոնն է:

- Կունջուլեան:

- Վայ, կը ներես, ճանչդ չճանաչեցի: Քանի՛ տարի է չենք հանդիպել:

- Ուզում եմ քեզ մօտ գալ:

- Վազը տասնմէկից տեղում կը լինեմ:

Յաջորդ օրը գնացի: Տասնմէկին տեղ հասայ: Մտայ Մարզարեանի առանձնասենեակը:

- Նստիր, Շմաւոն, - ձեռքս սեղմելուց յետոյ ասաց Մարզարեանը: - Լաւ արեցիր, որ եկար, թէ չէ անընդհատ՝ աղբ, կոյտուղի, խողովակ, հատւածքարերի կռիւ...: Կեանքս կերել են...: Դէ, պատմիր՝ ո՞նց ես:

Նոյն պահին ներս մտաւ մի բարձրահասակ տղամարդ եւ, առանց ինձ վրայ ուշադրութիւն դարձնելու, ասաց.

-Ընկեր Մարզարեան, իմ խնդրանքի կապակցութեամբ ձեզ հետ խօսել են...:

- Հա, ինչ որ պէտք է կ'անենք...:

Տղամարդը ուրախացած դուրս եկաւ: Մարզարեանը զգուանքով նայեց նրա եռեւից ու մոլտաց.

- Ա՛ս հերն էլ անիծած, քեզ համար խօսողի հերն էլ...: Ես էլ վերցրի ու հէնց այնպէս, խաթրի համար քո գործը դղեցի: Ինչքա՜ն ապուշ մարդիկ կան, Կունջուլեան: Դէ, պատմիր, ո՞նց ես:

Նոյն պահին ներից բացուեց դուռը, եւ ներս մտաւ միջին տարիքի մի կին: Նա առանց ինձ նայելու ասաց.

- Ընկեր Մարգարեան, ես անցեալ ամիս դիմում էի գրել...: Հա, չմոռնամ յիշեցնել, որ այդ կապակցութեամբ ձեզ հետ խօսել էր ձեր խնամու ընկերը...: Բայց խոզովակները չեն փոխել:

- Հա, հա, յիշում եմ...: Երկուշաբթի մարդ կ'ուղարկեմ: Կ'անենք:

Կինը դուրս եկաւ, իսկ Մարզարեանը, չարութեամբ նայելով դրան կողմը, մրմռլտաց.

- Ա՛ս հերն էլ անիծած, խնամուս ընկերոջ հերն էլ...: Բան ու գործ չունենք, էլի՛, վերցնենք ու հօր խերի սրան - նրան լուսութիւն անենք...: Հա, Կունջուլեան, ո՞նց ես:

Այս անգամ դուռը չբացուեց: Հեռախօսը զնգաց: Մարզարեանը վերցրեց խօսափողը:

- Լաւում եմ ... հա, գուք իրաւացի էք, ձեր գանգատը հաշուի կ'առնենք, մանաւանդ չէֆն է ձեզ համար խնդրել ... համբերէք, եկող չարաթ ձեր չիֆերները կը փոխենք...: Խնդրեմ:

Մարզարեանը զգուանքով դրեց հեռախօսափողը.

- Բարեգործական ընկերութի՛ւն ենք, բարեկենդա՛ն...: Ա՛ս հերն էլ անիծած, չէֆի հերն էլ ... սովորել են ամէն ինչ ձրի ստանալ: Դէ, Կունջուլեան, ինչո՞վ կարող եմ օգտակար լինել:

- Ոչինչով, - ես վեր կացայ աթոռից: - Գնում եմ, բայց նեռից չասես՝ «Ա՛ս հերն էլ անիծած»:

- Եղա՛ւ, - դասընկերս տարակուսանքով թօթուեց ուսերը:

Ես դուրս եկայ առանձնասենեակից: Երբ ծածկում էի դուռը, ականջիս հասաւ նրա մոլտոցը.

- Ա՛ս հերն էլ անիծած...:

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱԼՍՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱՐՕՆԻ

ԱՂԲԻՒՐ - ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ԳԵՂԱՐԴԻ ՇՈՒՔԻՆ ՏԱԿ

×

Պատմական Հայաստանի զրեթէ բոլոր նահանգները, ներկայիս ունին իրենց անունով շրջաններ եւ յուշարձաններ, մեր մայր հայրենիքին մէջ, վերստեղծելով համայնական պատկերը աւելի քան երեք հազարամեայ մեր բնաշխարհին:

Իսկ Տարօնի մեծ նահանգը որ այնքան բազմաթիւ դեր կատարած է մեր ազգային պատմութեան մէջ, դեռ չունէր իր անունը անմահացնող յիշատակարան մը: Տարօնն է որ երկար դարեր մեր հեթանոսական հաւատքի կեդրոնը ըլլալէ ետք, քրիստոնէութեան շրջանին, կառուցած է, Ս. Էջմիածնէ վերջ մեր երկրորդ լուսակեդրոնը՝ Ս. Կարապետի տաճարը որ եղած է ուխտատեղի, վանատուն եւ դպրեվանք ու պարփակած է բազմաթիւ վիճակի Մամիկոնեաններու դամբանները:

Եւ այսօր, ի՞նչ կը մնայ Տարօնի հին փառքէն, չէն քաղաքներ եւ դիւղերէն, քերեւս իր լուսապրիւրներէն մի քանի, մանաւանդ ա՛յն որ կը շրջէժէր Ս. Կարապետի վանքին այնքան մօտ:

Ահա այս վերյիշումն է որ կը մղէ, Տարօնի ընտանիքի մը չառաւիղը, Մարտիկ Տակառեանը, մայր հայրենիքի հոգի վրայ աղբիւր - յուշարձանով մը յաւերժացնելու, ոգեղէն յիշատակը լուսագեղ եւ չքառատ հայապրոշմ Տարօնի, (տես՝ «Ցառաջ», Մարտ 25, - Ապրիլ 22):

Ազբիւր - Յուշարձանի բացումը կատարուեցաւ Մայիս 17-ին, Շաբաթ միջօրէին, ձեռամբ՝ Ս. Էջմիածնի դիւանապետ՝ Ներսէս Եպիսկոպոս Պօղոսպալեանի, ժամակցութեամբ՝ Յուսիկ Արքեպիսկ. Սանթուրեանի, Փարիզի Առաջնորդ՝ Գիւտ Եպիսկ. Նազդաչեանի, Հայկազուն Վրդ. Նամարեանի եւ Եղիշէ Ա. Քհնյ. Սարգսեանի՝ վանահայր Գեղարդի վանքին եւ ուսուցիչ Հոգեւոր ճեմարանի: Արարողութեան մասնակցեցան նաեւ ճեմարանի բոլոր սարկաւագները եւ սաները:

Եկեղեցական կազմը վանքին մէջ զգեստաւորուելով, Փարիզի ուխտագնացները եւ ժողովուրդին հետ թափօր կազմելով, «ուրախ լեր» ... չարականի երգեցողութեամբ իջաւ եկեղեցի, ուր կարճ պաշտամունք մը տեղի ունեցաւ, յետոյ եկան յուշարձանի մօտ, ուր հաւաքուած էին Հայաստան ապրող մեծ թիւով Տարօնցիներ, տեղացի ժողովուրդը, եւ հայ քէ օտար զրօսաշրջիկներ:

Զրօրհնէքի չարականներով Անդաստան կատարուեցաւ երիցս օրհնութեամբ: Ցետոյ զգայուն ուղերձ մը արտասանեց եպիչ վանահայրը որմէ վերջ խօսք առաւ Գ. Մարտիկ Տակառեան ըսելով. - «Տարօնցին եղած է միշտ անխարդախ հայ, ջերմ հայրենասէր, միշտ պատրաստ զոհելու իր անձը, իր ազգին, իր հայրենիքին. նկատելի է որ Հայաստանի չորս մեծ գաւառներէն միայն Տարօնն է որ «Թագաւորութիւն» չէ դարձած, հակառակ որ ամէնէն աւելի ուժ ունէր եւ ինք տուած էր Հայոց ամէնէն մեծ սպարապետները, որովհետեւ Տարօն փառքի հետամուտ եղած չէ, այլ միշտ ուզած է միացնել ու զօրացնել իր տառապած եւ բաժանեալ ազգը»:

Գ. Մարտիկ Տակառեան ոչ միայն Տարօնի, այլև ամբողջ Հայութեան նուիրուած այս յուշարձանին կառուցման համար իր ընտանիքին կողմէ ամենաջերմ շնորհակալութիւնները եւ երախտագիտութիւն յայտնեց Ամենայն Հայոց Վազգէն Հայրապետին իր ընծայած բարոյական բարձր աջակցութեան համար, նաեւ շրջնորհակալութիւն եւ գնահատանք բոլոր անոնց որոնք կերտած են այս գեղեցիկ յիշատակարանը:

Ամէնէն վերջ խօսք զգացումով արտայայտուեցաւ Ներսէս Եպիսկոպոս Պօզապալեան, դրուատելով Հայուն հաւատքի զօրութիւնը եւ անկեղծ հայրենասիրութիւնը:

Հանդիսութիւնը փակուեցաւ ճեմարանի երգչախումբին կողմէ երգուած՝ «Զարթիր Լաօ...» հայրենասիրական երգով որ յուզում եւ խանդավառութիւն պատճառեց բոլոր ներկաներուն:

Երգեցողութիւնները ղեկավարեց Հայկ սարկաւագ Ֆեւրունճեան:

Նոյն օր Փարիզի ուխտագնացները բացառապէս ճաշեցին Գեղարդի վանքին ճաշասրահին մէջ մօտերու խորհրդաւոր լոյսով:

Ցաջորդ օր Հոգեգալստեան տօնն էր, ուխտաւորները ներկայ գտնուեցան Ս. Էջմիածնի տաճարին մէջ Գիւտ Եպիսկ.ի կողմէ մատուցուած հանդիսաւոր պատարագին եւ հաղորդուեցան, յետոյ պատրաստուելով ճաշասրահին մէջ սեղանակից ըլլալու բարձրաստիճան կրօնաւորներու եւ Վազգէն Հայրապետին՝ որ ճաշի ընթացքին Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի պատուանշանը չնորհեց Պ. Մարտիկ Մակառեանի: Ուխտագնացները այցելեցին նաեւ Էջմիածնի Վեհարանի գանձարանը եւ Ալեք Մանուկեան նորակառոյց թանգարանը եւ յետոյ Ազգամբոյրով բաժնուեցան Ս. Էջմիածնէն խոր յուզումով եւ մեծ գոհունակութեամբ:

ՈՒԽՏԱՒՈՐ

ՌՈՒԲԻԷՆ ՍԵՒԱԿ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Յունիս 13-ին, Ուրբաթ գիշեր Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցած երեկոյթով Ռ. Սեւակ գրական մրցանակը (1985) յանձնուեցաւ Գէորգ Գասպարեանի: Այս մրցանակը՝ 10 հազար ֆրանք, 1986-ին ալ չնորհուած է Ալեքսանդր Թօփչեանի:

Երեկոյթին բացումը կատարեց Ա. Պէրպէրեան. ան նախ կարդաց մրցանակի հիմնադիրներուն կողմէ տանինին մամուլին տրուած դեկոյցը, ապա ներկայացուց մրցանակակիրը:

1916-ին Պոլիս ծնած է Գէորգ Գասպարեան. աւարտած է քոնսերվաթուարի թատերական ճիւղը: Աշխատած է բեմադիր Աչոտ Մատաթեանի հետ: Ունեցած է թատերական բեղուն գործունէութիւն, թէ՛ որպէս դերակատար, թէ՛ բեմադիր: Գրած է նաեւ թատերգութիւններ, ինչպէս՝ «Գողերը դուռը բաց կը ձգեն», «Պարտուած հերոսներ»: Ներկայիս կ'ապրի Լիոն:

Ապա Ա. Պէրպէրեան խօսելու հրաւիրեց Գէորգ Գասպարեանը. ան յիշեց Ռ. Սեւակի խօսքը, թէ «Ազգ մը իր հերոսներով կ'ապրի, այն ազգերը, որոնք իրենց հերոսները կը մոռնան, իրենք ալ պատապարտուած են մեռնելու»: Ու ապա չէջերը դրաւ դարձեալ բանաստեղծին այն գաղափարին, թէ «մեզի նոր ոսկեդար մը պէտք է, այլապէրամ ո՛չ, միայն վերածնունդ»: Որպէս վերջաբան ան ներկայացուց էջ մը Ց. Զիլինկիրեանի հրատարակած «Փրկուելիք ուղեղներ» գիրքէն:

Երեկոյթը փակուեցաւ Ռ. Սեւակի ազգըլկան Շամիրամ Սեւակի խօսքերով, որ հայութեան ձօնուած ինքնատիպ քերթուած մը կարդաց, ապա ներողութիւն խնդրեց որ ծանօթ չէ հայերէն լեզուին: Ան մրցանակակիրին նուիրեց հօրը մեծադիր մէկ նկարը, իսկ մշակութային միութեան՝ չրջանակուած, գեղեցիկ հայկական այբուբեն մը:

Երեկոյթի աւարտին տեղի ունեցաւ պատշաճ հիւրասիրութիւն մը:

Տ. Պ.

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 1-ին Պանեէօյի Վ. Հիւկօ թատերասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Պանեէօ - Քաչանի հայկական միօրեայ վարժարանի ամավերջի հանդէսը, որուն ներկայ եղան մօտ 300 հրաւիրեալներ, նաեւ շրջանի քաղաքապետուհին:

Հանդէսը սկսաւ ժամը 15·30-ին Տիկին Մ. Թասումեանի բացման խօսքով. ան ներկայացուց դպրոցին նիւթական եւ ուսումնական վիճակը: Ան հրաւիրեց հայ ծնողքները որ ամէն տեղ աստառ հանդիսանան հայ դպրոցին եւ հայ մշակոյթին: Ապա խօսեցաւ յաջորդ տարուան ծրագիրներուն մասին, ըսելով, որ դիւրային դասընթացքներ պիտի հաստատուին չափահասներու եւ երիտասարդներու համար:

Իրմէ ետք Ֆրանսերէնով արտայայտուեցաւ ծնողական խորհուրդի քարտուղար Տիկին Ա. Դոսիկեան որ վերջաւորութեան բեմ հրաւիրեց քաղաքապետուհին. ան նպաստաւոր արտայայտութիւններով խօսեցաւ հայ դպրոցի եւ հայկական մշակոյթի մասին:

Ապա գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիրը մը. դպրոցին աշակերտները հանդէս եկան երգերով ու բանաստեղծութիւններով. ուշագրաւ էր յատկապէս Մ. Թասումեանի արտասանած Ս. Կապուտիկեանի «Խօսք իմ Որդուն»ը:

Քաղաքապետարանի կողմէ նուէրներ բաշխուեցան ամբողջ աշակերտութեան:

Վերջաւորութեան հանդէս եկան «Ախթամար» պարախումբը, ու Մարթէն Եորկանց, Էվլին Ալթունեան:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԿԵՐ
ՌՈՒԲԻԷՆ ՍԵՒԱԿ
Հրատարակութիւն՝ Ա. Գաբիկեան
Հիմնադրամ թիւ 2
Անթիլիաս, 1986

ԳԱՂԱՓԱՐ ԳԱՂԱՓԱՐ

ՊՈԼՍՈՑ Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցին մէջ, Յունիս 1-ին, հանդէս եկած է «Մարալ» երգի ու պարի համոյթը, մեծ զանգուածութիւն մը ստեղծելով պատսպարեալներուն մօտ:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍԻ «Արմենիա» թատերասրահին մէջ, Մայիս 30-ին, նշուած է Հայաստանի անկախութեան հռչակման 68-ամեակը: Դասախօսած է Լեւոն Արսլանեան՝ «Մարդկային իրաւունքները եւ իրենց անդրադարձը Հայ Դատին վրայ» նիւթին չուրջ:

Յունիս 1-ին, նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցած է քաղաքական հաւաքոյթ մը, որու ընթացքին խօսք առնելով Յուան Գարլոս Թուլումճեան, Սեսիլիա Տաղլեան, Խուաւրտօ Կոստանեան եւ Ցովհաննէս Երկանեան չեչտած են «անհրաժեշտութիւնը հաւատարիմ մնալու Մայիս 28-ի պատմական հանդանակին եւ չարունակելու պայքարը ի խնդիր միասնական նուիճման եւ վերջնական լուծման»: Գեղարուեստական բաժինին մասնակցած է «Նայիրի» պարախումբը:

Ապա, «Թիւթիւնճեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ մը, որուն ներկայ եղած են 600 հոգի: Խօսք առած են յանուն Հ.Օ.Մ.ի՝ կեդր. վարչութեան ատենապետուհի Տիկին Շաքէ Մինասեան եւ յանուն Հ.Ց.Դ. կեդր. Կոմիտէի Աւետիք Իսմիրլեան:

×

ՄՈՆՐԻԱԼԻ Թէքէեան կեդրոնին մէջ, Մայիս 27-ին տեղի ունեցած է Վահան Տէրեանի նուիրուած երեկոյթ մը: Դասախօսած է Տիկին Փիրուզա Գայլեան տալով Տէրեանի կեանքին, գործունէութիւնին, երազկոտ երեւակայութեան ու բանաստեղծական թռիչքին ամբողջական պատկերը:

Այսպէս՝ պահած տեղէս, ես տեսնելու պէս կ'ըլլամ պատին եռեւ մնացած աշխարհ մը, մեկնիլ պատրաստուող, կամ մեկնելէ առաջ հիւանդապահի մը հետ երկու խօսք փոխանակող, կամ վերջապէս պիտա մը ծախելէ ետք, զայն գետնին վրայ ձգմռզ այցելուներով... Ես չեմ պիտիր: Լոյս մը կը խաղայ առաստաղին վրայ ու ես կ'ըսեմ. «Հիմա պէտք է որ մարդ մը անցնի դրան բացուածքէն»: Ձիշդ այդ պահուն մարդը կ'անցնի: Ուրիշ լոյս մը կը խաղայ ու ես կ'ըսեմ. «Հիւանդապահ մը պիտի անցնի դրան բացուածքէն»: Կամ մաքրութեան պաշտօնեայ մը, քշելով աշխատանքի կապոցներով բեռնաւորը իր սայլը: Ձիշդ է որ դրան բացուածքը երբեմն չափազանց նեղ չերա մը տեսանելի կը դարձնէ դուրսի նրբանցքէն, եւ անցնող մարմիններն ալ կայծակի արագութեամբ մէկ կը տեսնուին, մէկ կ'անհետանան: Սակայն այդքանը կը բաւէ ինծի: Զանոնք կը տեսնեմ այնքան յստակ, որքան պիտի տեսնէի եթէ դիմացս քանի մը վայրկեան դադրէին: Հոս է, հիւանդասենեակին մէջ է որ սորվեցայ այս առաքինութիւնը. չուտ տեսնել:

Դուրսը մենք չենք աճապարեր որովհետեւ չենք աճապարեր որովհետեւ նախ առատ ժամանակ ունինք: Ցետոյ չենք աճապարեր, որովհետեւ ոչ մէկը մեզի սորվեցուցած է թէ մենք մեր տեսողութիւնը կրնանք լարել չարժուն առարկաներու արագութեան համաձայն, ինչպէս լուսանկարի գործիք մը: Ա՛հ, հարկաւ չենք կրնար մրցիլ լուսանկարի հոյակապ գործիքին հետ, որ մէկ հազարերորդ վայրկեանի մէջ կրնայ տեսնել ամբողջ մարմինը, որքան մենք այնքան մանրամասնութիւն, որքան մենք պիտի չկարենայինք տեսնել հազար անգամ աւելի երկար ժամանակամիջոցի ընթացքին: Բայց եթէ լաւ մարզենք մեր աչքերը եւ եթէ սորվինք գործակցութիւն մը ստեղծել մեր աչքերուն եւ մեր յիշողութեան միջեւ, այն ատեն կրնանք առաղութեան ալեզօդոյնը ձերբակալել մեզմէ արագօրէն խոյս տալ ուզող ինչ - ինչ պատկերներ...:

Լոյսերը տակաւ կը տկարանան: Ցոլքերը անգամ մը եւս կ'անհետանան առաստաղին վրայ: Հիւանդանոցը կը պատրաստուի քնանալու: Վազը անպայման պիտի խօսիմ Սաթենիկին հետ:

Աչքերս կը փակեմ ու յանկարծ կը բառնամ զարձեալ: Որովհետեւ ճիշդ այն վայրկեանին, երբ կը փակէի զանոնք, Տիկին Ալիս երկար ու տարօրինակ հառաչանք մը արձակեց: Նախ կարծեցի որ Սրամիկն էր այդ հառաչանքը արձակողը: Բայց ոչ: Սրամիկ խոր քունի մէջ է, խոր եւ հանգարտ: Կը տեսնեմ աչքիս ծայրովը, առանց գլուխս անոնց կողմը դարձնելու: Տիկին Ալիս, որ կէս ժամէ ի վեր իր գիրքը կը կարդար աղօտ լոյսին տակ, հառաչանք մը արձակեց եւ գիրքը մէկդի դրաւ: Ցօրանջեց:

Հիմա ինծի այնպէս կը թուի թէ ինծի կը նայի, կամ գէպի իմ կողմս: Հնաոս քանի մը խո՞սք փոխանակել պիտի ուզէր արդեօք: Օ՛, ես որքան մեծ հաճոյք պիտի զգայի քանի մը վայրկեան հետը խօսակցելէ: Բայց վատահ չեմ: Թերեւս ալ պիս քնացած կը կարծէ, թէեւ աչքերս բացած եմ եւ կը նայիմ առաստաղին: Մէկ բան յստակ է միայն. լուր անգամ չուներ, թէ ինչպէս աչքիս ծայրովը գինքը կը տեսնեմ, առաստաղին նայելով հանդերձ: Ցայտնի ընե՞մ թէ արթուն եմ, թէ որքան հաճոյք պիտի առնեմ հետը խօսակցելէ:

Ցանկարծ Տիկին Ալիս կը կանգնի ու կը հակի դաւիին վրայ: Ուշադրութեամբ կը քննէ տղուն դէմքը, կը նայի վերմակին, անկողնին: Ցետոյ բաներ մը կը փնտռէ օդին մէջ եւ չի գտներ: Եւ երբ վատահ կ'ըլլայ թէ ոչ մէկ մժեղ կը պրտկի անկողնին վերեւ, դանդաղ քայլերով կը մօտենայ ճամբորդական փոքրիկ պայուսակին, որ կեցած է քիչ անդին, աթոռի մը վրայ: Կը բանայ զայն ու մէկէն բաներ մը կը հանէ:

Նախ չեմ հասկնար թէ ի՞նչեր են տանածները: Ինծի այնպէս կը թուի թէ անձեռոց մը եւ ծածկոց մըն են անոնք: Բայց չեն: Աւելի նուրբ են քան անձեռոց մը, քան ծածկոց մը: Տիկին Ալիս զանոնք կ'առնէ ու կը մօտենայ անկողնին վրայ, միւսը կը բռնէ ձեռքին մէջ:

Ցանկարծ խուճապ մը կը զգամ հոգիիս խորը, սիրտս ուժգին կը բաբախէ. Տիկին Ալիսին ձեռքինը՝ գիշերանոց մըն է: Աստուած իմ, սխալ չե՞մ տեսնեմ արդեօք: Ի՞նչ է նպատակը: Պիտի հանուի ու դիշերանո՞ց պիտի հագուի: Հո՞ս, ա՞յս տեսակին մէջ: Զիս քնացա՞ծ կը կարծէ::

Այո, կատակ չկայ, ճիշդ կը տեսնեմ, հակառակ որ կը չարունակեմ նայուածքս իրրեւ թէ սեւեռուած պահել առաստաղին վրայ: Տիկին Ալիս արդէն կը սկսի քակել իր մետաքս պլուզին կոճակները: Ի՞նչ պէտք է ընեմ: Աչքերս փակե՞մ բոլորովին, գլուխս անդի՞ն դարձնեմ: Կը զգամ որ այդպէս պէտք է ընեմ, բայց չեմ ըներ: Եւ արդէն ինչո՞ւ: Տիկին Ալիս, գիշերանոցը դուրս հանելէ ետք դէպի իմ կողմ ակնարկ մը անպամ չնետեց: Ինաւ անհանգիստ ըլլալ չթուեցայ ներկայութենէս...:

(Շար. 55)

Տիկին Ասեփա Յակոբեան (Ծնեալ՝ Պործաքեան),
Սոֆի,
Այրի Տիկին Յակոբ Յակոբեան,
Տէր եւ Տիկին Սթեֆան Յակոբեան,
Տէր եւ Տիկին Պործաքեան եւ զաւակները,
Օր. Փաթրիսիա Յակոբեան,
Այրի Տիկին Յովհ. Տէր-Յովհաննէսեան,
Այրի Տիկին Սարոզլանեան,
Այրի Տիկին Թոքաթլեան,
Պայրամեան ընտանիքները,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, տագրոջ, հօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ԱՒԵՏԻՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 14-ին, 51 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունիս 20-ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Վլէթրիի գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանը:

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, Յունիս 29, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱԲԵՂԱՅ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Պ. Ասատուր Աճէմեան կը հաղորդէ որ Կիրակի, Յունիս 22-ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է իր սիրեցեալ քրոջ՝

ՍԻՐԱՐՓԻ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Իր քրոջ յիշատակին Պ. Ա. Աճէմեան հազար Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է՝ Յարութիւն Փափազեանի մահուան առթիւ.- Քիւլլէեան եւ Դարբինեան ընտանիքներ 600 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբեան (Թուլոն) 200 Ֆ., Տէր և Տիկին Ժ. Տէրաէրեան եւ Տիկին Ս. Փանոսեան 100-ական Ֆ.:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE
Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շորեքշաբթի, Յունիս 25, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30-ին տեղւոյն եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

-- derniers jours --

Tombola exceptionnelle

au profit de la

Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne :

ALECIAN
ASSADOUR
BARKEV
ARDAVAZT BERBERIAN
PAPKENE BODOSSIAN
CARZOU
DIKRAN (KHOUBESSERIAN)
JANSEM
JERANIAN
KAZANDJIAN
MARTIK
ARAXI MELOYAN
FRANÇOISE MULHER (AHARONIAN)
ZAREH MUTAFIAN
NORIKIAN
PAPAZ
RAFFI
SAMUELIAN
SHART
SIR L. (ARADIAN)

Don de la Galerie BASMADJIAN :

BOGHOSSIAN
H. HAGOPIAN
M. MANSOURIAN

ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, rue de Courcelles, Paris 17e

en présence des peintres donateurs

COCKTAIL — ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON ..... 18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN. 24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN .... 90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE ..... 92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT ..... 26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO ..... 10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 15-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ

1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

Պար – երգ – մրցանակարաշխութիւն – անակնկալներ – հայկական պիւֆէ, խաղեր:

Մուտքը ազատ է:

ՎԻՃՆ

Կապոյտ Խաչի Վիճնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական հաճելի մթնոլորտ: Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար:

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէր-Պուա - Քոլոմպ եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռալի բարքի մէջ:

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված:

ՍՈՒՐԻՆ նուագախումբը, պարի մրցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն: Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի:

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է.-

Յակոբ Գէորգեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները.- Տէր եւ Տիկին Մարթէն Ամանաթեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ապրահամեան, Սահակ-Մեսրոպ Երկչախումբի անդամները, 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Խօրէնճեան, Հալէպլեան ընտանիք, Կարապետեան Մարսէլ, Գրիգորեան Գրիգոր, Պետիկեան ընտանիք 50-ական Ֆ.:

Կարօ Փոլատեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.- Տէր եւ Տիկին Հրաչեան 1000 Ֆ., Պ. Ֆիլմի եւ Նուպար Փափազեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ց. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան 200-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան եւ Պ. Վարդան Պանտիկեան 500 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փիրանեան 150 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տաւուտեան, Տիկին Սիրվարդ Աթէչեան, Վասպուրական Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Կրպասեան 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ենոգեան 50 Ֆ.:

Յակոբիկ Համշէհիրեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.- Սեմերճեան ընտանիք 500 Ֆ., Պ. Յարութիւն Սեմերճեան 200 Ֆ., Այրի Տիկին Յակոբեան, Այրի Տիկին Զուգուբեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Քէչքէչեան, Տէր եւ Տիկին Սահակեան եւ Գառնիկ Նորիկեան 100-ական Ֆ.:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՄ

Սէն - Ժեռմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Երմաղանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զուեչա աշակերտներուն կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները:

Սէն - Ժեռմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ:

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—○—o—o—o

Grande
Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—○—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—○—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—○—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ պատասխանատուութեան համար հետեւեալները Ազգային Միութեան կը նուիրեն.- Տիկին Թիզել Սարաբեան 1600 Ֆ. Դպրոցին, Տիկին Թիզել Սարաբեան 1000 Ֆ. եկեղեցւոյ, Պ. Իվ Ագէլեան, Տէր եւ Տիկին Ձէպրայէլ Պահատուրեան, Պ. Յարութիւն Զաուիկեան 1000-ական Ֆ., Պ. Լամոն կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Արման Պահատուրեան, Խոտւար Յարութիւնեան, Տիկին Մարկոեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Աճէմեան, Քրիսթին Պէյլէրեան, Տիկին Տօլմաճեան, Պ. Մեսրոպեան 500-ական Ֆրանք: Սինանեան ընտանիք 400 Ֆ., Բէթաքեան, Տէրվիշեան ընտանիքները 300-ական Ֆ., Տիկին Ակոեան, Խաչատուրեան (Վիլֆրանշ), Պ. Վահէ, Մարմա Գիւթապճեան, Տիկին Մալվին Ալեքսանեան 200-ական Ֆ., Տիկին Նուրիձանեան 150 Ֆ., Տիկին Շահինեան, Տիկին Մարի Գարագաշեան, Պ. Գարեգին Գելէրճեան, Տիկին Օհաննէսեան, եւ Տարագճեան 100-ական Ֆ., Պ. Յան. Քրիստոս Աճէմեան 1000 Ֆ. Դպրոցին,

Հայկազ Ապետի մահուան առթիւ (Թեհրան), Պ. Սերոժ Գարամեան 200 Ֆ. եկեղեցւոյ:

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
25
MERCREDI
25 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅԿԱԶ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.254 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.254

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թիւնուզի Ֆրանսայի դեսպանը դառնան հետապնդումի դիմած է եւ բողոք ներկայացուցած Ֆրանսայի: Պատճա՞ռը: Թիւրի Ռոլան, երբ կը նկարագրէր Անգլիա - Արժանթինի Ֆութպոլի հանդիպումը, արհամարհանքով լսած է թէ ալ մարդ չէ՞ր մնացած որ Թունուզի իրաւարար մը նշանակուած ։ նման մակարդակի մրցումի մը համար: «Եղեռապաշտ» նկատուած այս (առնուազն անեղի) որակումը չի մարսուիր, արգարօրէն, հակառակ Ռոլանի ներկայացուցած չքմեղանքին, որ ի դէպ բաւական ձախաւեր էր:

Պէյրութի մէջ, պաղեստինեան դպրոցականներու չուրջ կռիւները կը շարունակուին: Ամալի քաղաքացիները միշտ կը չնայ մաքրել Պաղեստինցիները: Միւս կողմէ, բանուոր մը վիրաւորուած է Լրատուութեան նախարարութեան չէնքին մէջ գրուած ռումբի մը պայթումէն:

ՓԱՍՈՒԻ (համահելենական ընկերվարական) դրաեննեակին չէնքին երկու յարկերը հրոյ - ճարակ եղած են առիթ օր: Այս ոճրափորձը գործած են անիշխանականները, որպէս փոխ - վրէժ ռասիկանական հետապնդումներու ծայրայեղ - ձախ չրջանակներու մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՔԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ
(ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ - ՅՈՒՆԻՍ 18 - 19)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ
ՀՐԱՆՏ ՈՍԿԱՆԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ
ՓԵՂԻՏԻՈՄԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՏԵՂԱԿԱԼ
ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Կրեմլինի պալատին մէջ, Յունիս 18-ին, Սորհ. Միութեան վերագոյն խորհուրդի նստաշրջանի բացման օրը, կարգ մը պաշտօնապետներու եւ նոր պաշտօնի կոչումներու շարքին, Հայաստանի նախագահը՝ Հրանտ Ոսկանեան, լսնտրուած է Սորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիումի նախագահի տեղակալ:

×

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ ՅԱՂԹԱԿԱՆ
ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վրաստանի կոփամարտիկներու ազգային խումբը Հնդկաստան գացած է եւ բարեկամական հանդիպումներ ունեցած տեղւոյն ազգային խումբին հետ: Մանրուքեան զանազան դասակարգերէ հանդէս եկած են 9 կոփամարտիկներ: Վրացական խումբի հաշուոյն յաղթանակներ ապահոված են ծաք Աբրահամեան (51 քիլօ), Սորհրդային Միութեան 1985-ի ախոյեան Ալեքր Ղազանչեան (57 քիլօ), Գիա Սադաշվիլի, Եուրի Սավոչկին (63,5 քիլօ), Կրոսի Մարգիանի (67 քիլօ) եւ Մուրմուկա Շալամբերիձէ (91 քիլօ): Վրաստանի խումբէն հանդէս եկող ուրիշ Հայ մը՝ Տիգրան Ուղլեան (51 քիլօ) պարտուած է, իսկ Ավիչա Ղրեան (54 քիլօ) հիւանդանալով չէ կրցած մասնակցիլ մըրցումի: Վրաստանի խումբը 6 - 3 արդիւնքով յաղթական հանդիսացած է:

1983-Ի
ՀԱԿԱՀԱՅԱՑ ՈՃՐԱՓՈՐՁԵՐԸ
ԵՒ
ԱՀՄԻՏ ԿԻՒՆԿԷՕՐՄԷՋԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

———×———

Մեր նախորդ թիւով արձագանգած էինք ՀԱԾ-ի զեկոյցին Ահմէտ Կիւնկէօրմէզի ձերբակալութեան կապակցութեամբ:

«Լը Մոնտ» կարդ մը մանրամասնու - թիւններ կուտար երկուշաբթի իրիկուն (Յունիս 24) այս մասին: 31 տարեկան Թուրքը Ֆրանսայի յանձնուեր է Հոլանտայի կողմէ եւ մեղադրանքի տակ առնուեր Հարցաքննիչ դատաւոր՝ Ժան - Լուի Պրիւկիէռի կողմէ իր մասնակցութեան համար երկու ոճրափորձերու, գործը - ւած 1983-ին: Մեղադրանքն է - կամաւոր ֆանդում եւ փճացում ուրիշին պատկանող իներէրու եւ առարկաներու, պայթուցիկ նիւթերու միջոցաւ»:

Քննութեան համաձայն, Կիւնկէօրմէզ մասնակցեր է երկու ոճրափորձերու գործուած 1983 Յուլիսին, Փարիզի եւ Ալֆորվիլի Մշակոյթի տուներուն դէմ:

Յիշենք թէ, 1983 Յուլիս 27-ին էր, Շորեքշաբթի վաղ առաւօտեան (4·15) որ զօրաւոր պայթում մը կը ցնցէր Ալֆորվիլի Մատրիա փողոցը, ուր, թիւ 9, կը գտնուի Հայ Մշակոյթի Տունը: Ռումբը բաւական վնասներ պատճառած էր: Նոյն իրիկունն ալ փոքր տարողութեամբ ռումբ մը նետուած էր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան բակը թեթեւ վնասներ պատճառե - լով: Երկու արարքներուն ալ ոչ ոք տէր եղած էր:

ՎԱԶԳԷՆ ՏԷՏԷԵԱՆԻ ՊԱՐԱԳԱՆ

———×———

Նոյն թուականը կրող «Մոնտ»ը լոյս ընծայած է գրագէտ Ժան - Պաթիսթ Կոտաէի մէկ վրդոված գրութիւնը Վազգէն Տէտէեանի արտաքսման առթիւ:

Գրութեան հեղինակը կ'անդրադառնայ 68-ի մայիսեան մթնոլորտին եւ այդ չըրջանի արտաքսումներու (Քոհն - Պէնտիթ, եւայլն) յանգելու համար Վազգէն Տէտէեանի որ տասը տարի է քաղաքական ոչ մէկ գործունէութիւն ունի, ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ եւ հայր է տղոյնակի մը:

Կը հաստատէ որ Վազգէն Տէտէեան երբեք ահաբեկիչ մը չէ եղած, իր երբեմնի պաղեստինցի բոլոր բարեկամներն ալ սպաննուած են: Գալով, կ'ըսէ Կոտաէ, հայ ահաբեկիչներուն, վինքը թշնամի մը կը նկատեն, որովհետեւ, միշտ «մերժած է մահուան անոնց խաղին մասնակցիլ»:

× *Երեքշաբթի առտու ալ Լիպերասիոն լոյս տեղ կուտար այս հարցին, որ նոյն օրը կրկին կը քննուէր եւ կը վճռուէր Վ. Տէտէեանի ճակատագիրը: Բանտարկութիւն մինչեւ որ վինքը ընդունող երկիր մը գտնէ (ինչ որ կը մերժէ) թէ ոչ երկարաձգում կեցութեան թուղթին:*

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՇԷՍՈՆ.—

«ԽԵԼՔԸ ԳԼՈՒԽԸ ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ
ԿԸՆԴՈՒՆԻ ՈՐ ԹՈՒՐՔԸ
ԵՒՐՈՊԱՑԻ Է

Արտաքին մեր նախկին նախարարը Անգարա գացեր է, իբրեւ պատասխանատու Եւրոպայի Հասարակապետութեան միջերկրականեան հարցերու եւ այս առթիւ անոյշ - անոյշ խօսքեր ըսեր է էօզալի: Ամէն օր կը հաստատուի որ - Ֆրանսացիներու եւ Թուրքերու - մեղրալուսինը կը շարունակուի: (Յունիս 21 եւ 22-ի թուրք թերթերէն)։ -

×

Եւրոպայի Հասարակապետութեան Միջերկրականեան երկիրներու պատասխանատուն՝ Գլօա Շէսոն, Թուրքիա հանդիպումներ ունեցած է վարչապետ Էօզալի, Արտաքին նախարար Հալէֆօղլուի հետ: Տեսակցութիւնները անցած են համակրական մթնոլորտի մը մէջ։ Նոյնիսկ Շէսոն ըսած է Հալէֆօղլուի։ - «Դուք մեզմէ էք, անոր համար հետաքրքրուած ենք ձեզմով»: Իսկ իր կողմէ սարքուած մամլոյ ասուլիսին ընթացքին ալ չհեշտելով, թէ «Խելքը գլուխը ամէն մարդ կ'ընդունի թէ Թուրքը եւրոպացի է» ըսած է, թէ «Հասարակաց Շուկայ»էն ներս տեղ գրաւել Թուրքիոյ արդար իրաւունքն է: Ան ջատագոված է նաեւ ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ վերջին ամիսներու ընթացքին Թուրքիոյ կատած մեծ ճամբան:

Պատասխանելով այն հարցումին, թէ ինչ վարչապետ Էօզալի թելադրած է արդեօք յապաղեցնել Թուրքիոյ Հասարակաց Շուկային լիազօր անդամակցութեան դիմումը, Շէսոն ըսած է։ - «Մենք կը փափաքինք որ Թուրքիա դիմում կատարէ, սակայն ժամանակը ճշդելու հարցը կը պատկանի Թուրք ժողովուրդին: Ես ինչպէս Թաչըրի կամ Քոհլի չեմ կրնար նըման բան մը առաջարկել, չեմ կրնար առաջարկել նաեւ Թուրքիոյ վարչապետին: Թուրքիա շատ մեծ երկիր մըն է։ անկախ, արժանապատուութեան տէր, նոյնիսկ դիւրազգած երկիր մը ... ինչպէս Ֆրանսան: Ու կը հաւատամ որ նման ժողովուրդ մը իր որոշումները ինք պիտի կ'տայ»:

×

ԵՓՐԱՏԻ ՋՈՒՐԵՐԸ

«Թէրճիւման»ն է (Յունիս 23), որ կ'արձագանգէ թուրք - սուրիական այս «ջուրի պատմութեան», զոր կուտանք ներկայութեամբ։ -

×

Անգլիական «Փորէյն Ռիփորթ» թերթը կը գրէ, թէ Եփրատ գետին վրայ Թուրքիոյ կողմէ կառուցուած նոր ամբարտակները պիտի զժուարացնեն Սուրիոյ տնտեսական հարցերը: Թերթը կը շարունակէ ։ «Սուրիա կը գանգատի, թէ Թուրքիա չատ ջուր կ'առնէ Եփրատէն, լեցնելով իր ընդունարանները: Իսկ Թուրքիա այս բողոքներուն պատասխանած է, թէ Սուրիոյ աւելի մեծ քանակութեամբ ջուր կուտայ, եթէ ան հրաժարի ԱՍԱԼԱ-ի օժանդակելէ, ու զադրեցնէ այդ մարտիկներուն Պէքայի հովիտին մէջ մարզուիլը»:

×

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԸ
ԲԻԻԶԱՆԴԻՈՆ
ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ...

Անգլիացի նախարարը Աթէնք կ'երթայ ու կը փառաբանէ Յոյները, գրաւ Եւրոպայի ճարտարապետը կը նկատէ: Եղա՞ւ: Չեղաւ: Ի՞նչպէս կ'անգիտանայ որ բաղաքակրթութիւնը Թուրքը տուած է աշխարհին ... («Թէրճիւման», Յունիս 23):

×

Անգլիոյ Լորտերու Ժողովին (Մերա - կոյս), նախագահ եւ Արգարութեան նախարար՝ Լորտ Հայլշըմ Աթէնքի անգլիական վարժարանին 100-ամեակի հանդիսութիւններուն հրաւիրուած է յոյն կառավարութեան կողմէ: Անոր հոն ըրած ճառախօսութիւնը գայթացուցած է Թուրք չրջանակները: Լորտը Եւրոպայի մշակոյթին ու արժէքներուն «ճարտարապետ»ը որակած է Յոյները, ու աւելցուցած։ - «Այսօր եթէ Լոնտոնի մէջ էզաձի փոխարէն Ս. Պօղոս մայր տաճարին կոչնակը կը լսուի, տակիա կը պարտինք Բիւզանդիոնի դինուորներուն ռազմունակութեան ու քաջութեան. անոնք պահպանեցին Եւրոպայի դռները Թուրքերու եւ այլ մահմետականներու առջեւ»:

«Թայմզ» թերթը կը գրէ, թէ անգլիացի նախարարին էլոյթէն ետք Յունաստանի Մշակոյթի նախարարը Մ. Մէրքուրի խանդավառութեամբ չնորհաւորած է զինքը:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 49-ՐԴ ԱԽՈՅԵՆՈՒԹԻՒՆ
ԴԱՐՁԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի
ԽԱՂԵՐՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՑԸ
ՅՈՒԼԻՍ
9 Ժալգիրիս - Արարատ
13 Զէնիթ - Արարատ
20 Արարատ - Մետալիստ
24 Արարատ - Շախտեոր
30 Արարատ - Նեֆթչի
ՕԳՈՍՏՈՍ
25 Արարատ - Դինամօ Թ.
30 Տորպեդօ Ռ. - Արարատ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
7 Արարատ - Զերնոմորեց
11 Արարատ - Դինամօ Մինսկ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
6 Տորպեդօ Մ. - Արարատ
19 Կայրաթ - Արարատ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
1 Արարատ - Դինամօ Կ.
10 Արարատ - Դնեպր
14 Սպարտակ - Արարատ
22 Դինամօ Մ. - Արարատ

×

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՖՈՒԹՊՈԼԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Մարհ. Միութեան ախոյենութեան 50-ամեայ յոբելեանին առթիւ տեղի կ'ունենայ բաժակի մրցաշարք մը, որ կը սկսի Սեպտեմբեր 21-ին: Կը մասնակցին բարձրագոյն լիկայի 16 խումբերը, որոնք նախնական չրջանին կը բաժնուին չորս ենթախումբերու՝ ըստ հետեւեալի. -

Ա. ենթախումբ՝ «Արարատ, «Դինամօ» Թ., «Նեֆթչի» եւ «Տորպեդօ» Ռ.:

Բ. ենթախումբ՝ «Դինամօ» Մ., «Կայրաթ», «Սպարտակ» եւ «Տորպեդօ» Մ.:

Գ. ենթախումբ՝ «Դինամօ» Կ., «Դրնեպր», «Զերնոմորեց» եւ «Շախտեոր»:

Դ. ենթախումբ՝ «Դինամօ» Մինսկ, «Ժալգիրիս», «Զէնիթ» եւ «Մետալիստ»:

Խաղերը տեղի կ'ունենան մէկ չրջանով եւ իւրաքանչիւր ենթախումբի յաղթականը կը մասնակցի կէս - աւարտականի՝ Հոկտեմբեր 26-ին եւ 27-ին: Աւարտականի Թուականը կ'որոշուի յետագային եւ հանդիպումը տեղի կ'ունենայ չէզոք դաշտի մը վրայ:

Ա. ենթախումբի խաղերու ժամանակացոյցը հետեւեալն է. -

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ
21 Նեֆթչի - Արարատ
Տորպեդօ Ռ. - Դինամօ Թ.
28 Արարատ - Տորպեդօ Ռ.
Դինամօ Թ. - Նեֆթչի
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
12 Դինամօ Թ. - Արարատ
Նեֆթչի - Տորպեդօ Ռ.

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐՈՒՀԻՆ՝ ՏԱՐԻԱ ԿԱՄՈՒԱՐԱԿԱՆ

ԽՄԲ. - Մեր սիրելի Տարիան մեկնեցաւ ինչպէս ապրած էր՝ անձայն: Ոչ ոք ոգեկոչեց գինքը, մահը գուժող այն սրտցաւ տողերէն եոէ, զոր գրեցինք: Ուրախ ենք, այսօր, թարգմանաբար տալով յօդուածի մը գլխաւոր մասերը, զոր Անուհիտ Մէրամէթեան նուիրած է իրեն եգիպտոսի փրանսագիր կարեւոր օրաթերթին՝ «Լը Փրոկրէ Էժիփսիէն»ի մէջ (Ապրիլ 6):

×

Աղեքսանդրիա, իր հարազատ գաւակով, մեծ արուեստագէտ մը կորնդուց:

Քանդակներ, փորագրութիւններ, ջրաներկեր, դծագրութիւններ, մեսա - դէններ իրենց հզօրութեամբ, արտայայտութեան բանաստեղծականութեամբ տակաւին երկար տարիներ պիտի վկայեն իրենց հեղինակին արուեստագէտի խառնուածքին մասին:

Քննադատ մը հետեւեալ տողերով կը սահմանէ անոր արուեստը: «Տարիա դիտցած է անկենդան նիւթին չունչ տալ, տարտամացնել միեւնոյն մարդկային իրականութիւնը եւ մարթին զգացումը տալ»:

Մարդկային հաղորդակցութեամբ մը հետաքրքրական անձ մըն էր ան. նոր դաղափարներ, յառաջապահ մտքեր: Մարդիկ եւ իրերը կը դիտէր նոյն նոր տեսանկիւնով: Միշտ պատրաստակամ, վեհանձն, իր երջանկութիւնը կը կայանար ուրախութիւն պատճառելուն մէջ: Պատրաստ էր պաշտպանելու ամէն արդար դաղափար: Ան մաս կազմած է դիմադրականն չարքերուն. ոչ մէկ մտաւորական չարժում անտարբեր կը թողուր իր էութիւնը որ կար իր մէջ:

Այս բնածին ձիրքը, բազմարդիւն զգայնութիւնը, կը թուի թէ ծնունդ կ'առնէն եգիպտոսի արեւուն տակ անցած իր երիտասարդութենէն, որուն կարօտը ունէր միշտ:

Ծնած է դարուն սկիզբը, երջանի մը, երբ ապրելու քաղցրութիւնը չատերու համար մնայուն բան մըն էր. իր թափառումները պատմած է ինքնակենսագրական անտիպ վէպի մը մէջ:

Ան կը սիրէր ծովափը, ուր ժամեր կ'անցընէր հմայուած կանաչ - կապոյտ ջուրին թափանձկութենէն, փշրուող ալիքներէն ու փրփուրներէն: Ձմեռը կը չրջապատէր չրջակայ նեղ փողոցներու մէջ, ուր կը սիրէր հանդիպիլ ու խօսիլ մարդոց, տղոց, կենդանիներու եւ արհեստաւորներու:

Տ. Կամսարական Ալեքսանդրիոյ մէջ արձանագործութեան դասերը սկսած է 1923-ին. 1925-ին հաստատուած է Փարիզ: Պատմած է թէ որքան դժուար եղած են առաջին քայլերը, նոր, օտար միջավայրի մը մէջ, սակայն յոյսը եւ խանդավառութիւնը թեւեր տուած են աչխատած է դիշեր - ցերեկ, մեծ եռանդով:

1927 - 1939 իր գործերը ցուցադրած է Թիւիլըրիի սրահը, Աչնան ցուցահանդէսին, Վենետիկի Պիէնալին եւ Փարիզի համաչխարհային ցուցահանդէսին: Սակայն 1934-ի իր անձնական ցուցահանդէսով է որ հանրութեան ու քննադատներու ուչադրութիւնը կը դրաւէ:

Երբեք չէ մոռցած ան իր ծննդավայրը. բազմիցս վերադարձած ու ցուցահանդէսներ ունեցած է հոն:

Շահած է մեսալներ, ծանօթ քննադատներ արտայայտուած են իր գործին մասին: Արեւելքի թէ Արեւմուտքի մէջ անձնական բազմաթիւ հաւաքածոներու մաս կը կազմեն իր ստեղծագործութիւնները:

Իր գործերը ցուցադրուած են Փարիզի Արդիական Արուեստներու, Սէն - Տընիի, Երեւանի, եւ Գահիրէի, եւ Ալեքսանդրիոյ Արդիական Արուեստներու թանգարաններուն մէջ:

Փարիզեան դրամանիչներու համար քանի մը չափ մեսալներ պատրաստած է ան, ծանօթ արուեստագէտներու նկարներով: Նախագահ Սատաթի իր այցելութեան առթիւ՝ ժիլբար տ'Էսթէն անոր նուիրած է արուեստագիտուհիին կողմէ պատրաստուած մեսալ մը, Նեֆերթիթիի նկարով:

Հայ մտաւորականներու յուչար -

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

ԻՆՉՈՒ ԵՐԱԽԱՆ ՀԻՒԱՆԴ ԿԸ ԾՆԻ

Ջմեռուան միօրինակ գոլչացած ապրուակութենէն ձանձրացած բնութիւնը ընդվզած է ու ով գիտէ քանիերորդ անգամ զարթօնքը կ'ապրի. երկնագոյն, մանիչակագոյն աչքեր ձիւնին մէջէն կ'ուեւեն զարնան գալուստը. արեւը ջերմ է ու կը ջերմացնէ, ճառագայթները կը թափանցեն ամէն տեղ, ուժ կուտան, կը պայթեցնեն քնացած բողբոջները, նոր կեանք կը սկսի:

Նման օր մը ծնաւ անոնց սէրը. ծիլ տուաւ նայուածքներու ջերմութեամբ. անոնք երջանիկ էին ու երիտասարդ. ամուսնացան: Օրերը կ'անցնէին ուրախ խնջոյքներով, երաժչտութեամբ, ծուխի ու ըմպելիի ընկերակցութեամբ: Իրենց սիրոյ պոռթկումը ալ աւելի ուժեղ էր երբ կը ապասէին երախայի: Սակայն ... զաւակը ծնաւ հիւանդ: Մեծ էր ծնողներու դարմանքը, վիչտը: Ինչո՞ւ. չէ՞ որ իրենք առողջ էին:

Տակաւին հին ժամանակներէ մարդոց ծանօթ դարձած է ալքոլաւոր ըմպելիներու բացասական ազդեցութիւնը մարմնին վրայ: Նոյնիսկ աստուածները չէն կրցած խուսափիլ անոր հետեւանքներէն. բատ յունական դիցարանութեան՝ Զեւսի եւ Հերայի որդին Հեփեստոսը ծնած է մարմնապէս ուժգր, կազ եւ ոտեղ, որովհետեւ Զեւս չափազանց չատ կը սիրէր ըմպելին ու կեանքին մեծ մասը անցուցած էր խմած վիճակի մէջ:

Սպարտացիները մինչեւ երեսուն տարեկան երիտասարդներու կ'արգիլէին ալքոլ գործածել: Ալքոլը զօրաւոր թոյն է մարմնին, անոր ամէն մէկ բջիջին համար: Ներթափանցելով, կ'աւերէ ամէն ինչ. անոր մոլէքիւլները բջիջներէն կը խլեն թթուածինն ու ջուրը, որով կը դժուարանայ անոնց բնականոն գործունէութիւնը: Անցնելով արեան մէջ, ալքոլը կը տարածուի ամբողջ մարմնին մէջ: Մէկ մասը կը հասնի սերմնարանները, ուր կը հասունանան սեռային բջիջները: Այս վերջիններու թաղանթի կազմին մէջ դտնուող ճարպերը կը դիւրացնեն ալքոլի մուտքը. բջիջներու կորիզին մէջ սեղաւորուած են քրոմոզոմները, որոնց վրայ կան հաղարաւոր ժառանգական յատկանիչներու նախադրեալները: Ասոնք կը պարունակեն ժառանգական տուեալները որոնք

ձանը որ կը դտնուի Պանհէօյի գերեզմանատունը, իսկ Նուպար Փաչայի արձանը Գահիրէի Նուպարեան հիմնարկին մէջ, իր գործերն են:

Ան մասնագէտ էր նաեւ փոքր արձանիկներու, որոնցմէ ապապրեցին Շանհէյի եւ Գարթիէի նման ծանօթ հաստատութիւններ:

18 տարեկանին դրած է հայերէն վիպակ մը՝ «Արեան ճակատագրականը» որ հրատարակուած է Թերթօնի ձեւով, յետոյ «Ճամբորդութիւն չուքի մը հետ» եւ «Կրակէ օղակը» վերջապէս, նաեւ արուեստի բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ պարբերաթերթերու մէջ: Տարիա, որ սահուն կերպով ութ լեզու կը խօսէր, կը կրկնէր թէ իր միակ ձիրքը դրութիւնն էր:

Իր նախասէրներին յուցահանդէսը Նիւ - Եորքի մէջ փայլուն յաջողութիւն արձանագրեց (1984). հրաւիրագրին եռեւը Ա. Շէմոր գրած է.

«Տ. Կամսարական մեզի կը ներկայանայ կերպարանափոխումով հարուստ դործով մը: Դարերու եւ աւանդութիւններու ծանրութեամբ բեռնաւոր, անոնք յաճախ կը բերին տառապանքին ու հեգնանքին խորքէն: Արտառոց, մոզական, ուրուային դէմքեր, յետոյ խաղաղ նկարներ որոնք կը չնչեն ամբողջ հոդը»:

Վերջին չրջաններուն ան բազմաթիւ թեւաւոր հրէշներ կը քանդակէր: Անոնք պիչերային ուրուականներ էին, որոնց ձեւ ու չարժում կուտար:

Հաւատարիմ բարեկամ ու «սրտոտ» Տարիային համար, որ սիրեց կեանքը, ոտնր, դեղեցկութիւնը, կը մաղթենք որ իր վերջին նինջին վեհանձն պեգասոս մը եղած ըլլայ զայն տանողը:

կ'անցնին սերունդէ սերունդ. կ'ապահովին բնականոն ձեւ ու զարգացումը: Եւ երբ թուենաւոր նիւթը ներթափանցած է կը վնասէ քրոմոզոմներուն: Հետեւաբար կազմուած պտուղի զարգացումը կ'ընթանայ աղճատուած ուղիով, եւ առողջ երախայի փոխարէն կը ծնի հիւանդ:

Ինչպէս յայտնի է, յղութեան ամբողջ ընթացքին սաղմը մօր մարմնին հետ սերտ կապի եւ փոխ - յարաբերութեան մէջ կը գտնուի: Այդ ամիսներուն երա - խան արտաքին աչխարհին կապուած է մօր միջոցով ու անոր մօտ կատարուող իւրաքանչիւր երեւոյթ կ'արտացոլայ պըտուղին մօտ, որոշ հետք ձգելով անոր զարգացման ընթացքին վրայ: Եթէ ապագայ մայրը կանոնաւոր կերպով ալքոլաւոր ըմպելիներ կը գործածէ, որոնք թուենաւոր կը նկատուին հասուն մարդու համար, պտուղը դանոնք կ'ընդունի իր կամքէն անկախ, չկարենալով դիմադրել, եւ սոխուած կը կրէ ալքոլի բացասական ազդեցութիւնը:

Ալքոլաւոր ըմպելիներու հանդէպ անպատասխանատու վերաբերմունքի հետեւանքով վերջերս խիստ աւելցած է ֆիզիքապէս եւ մտաւորապէս տկար նորածիններու թիւը: Այսօր մանկաբուժութեան ընտրատարը մուտք գործած է նոր ախտաճանաչում մը. «պտուղի ալքոլային համախտանիչ»: Այս տհմանումով կը նչանակէ որ ծնած պահուն արդէն երախան հիւանդ է:

Անգլիացի հետազօտողներու համաձայն տպաւ նորածիններէ երկուքը ալքոլային ախտանիչ կ'ունենան:

Շատեր կ'ըսեն, թէ այդ իրենց չի վերաբերիր: Բայց եկեթադրենք, որ յղի կին մը որոչ քանակութեամբ ըմպելի առած է: Առաւօտուն թերեւս իր վրայ թեթեւ պլխացաւ մը մնացած ըլլայ, որը կը մոռցուի առօրեայ գործերու յորձանուտին մէջ. սակայն երախան դեռ քանի մը օր պինով կը մնայ: Մօր օրգանիզմի պաչտպանողական համակարգը կրնայ խափել որոչ ժամանակ մը եւք չնչել դէշ ազդեցութիւնը. սակայն փոքրիկին անօգնական օրգանիզմը դեռ չունի այդ կարողութիւնը: Եթէ նոյնիսկ ան կը ծնի մարմնապէս ու բարոյապէս բնականոն, սակայն կեանքի ընթացքին յառաջացող դիւրազրգռութիւնը, բորբոքումներու դիւրին ծաւալումը, չափէ աւելի դանդազկռտութիւնը, յոդնածութիւնը կը մտահոգեն ծնողները. անոնք կ'եկեթադրեն, որ երեւոյթը դաստիարակութեան, ընկերային պայմաններու հետեւանք է, մոռնալով, որ չատ յաճախ առիթը մայրիկին բաժակ մը գինին է, կամ հայրիկին կիրակնօրեայ հարիւր կրամը:

Իւրաքանչիւր կրամ ալքոլով մենք կը տհմանափակենք մեր ապագայ երախայի որպէս անձ կազմաւորման ընթացքը, կ'իջեցնենք անոր մտաւոր, ստեղծագործական կարելիութիւններու մակարդակը: Կարճ խօսքով՝ «մենք չափուած - ձեւուածներս, երբեմն - երբեմն կը խմենք մեր գաւակներու տապանը...», - կ'ըսէ փրոֆ. Ա. Թապոլին: Ու չափազանցութիւն չէ այս, այլ՝ տարիներու ընթացքին կուտակուած փորձի, փաստերու վրայ հիմնուած պիտական եզրակացութիւն:

Տպաւորութիւնը ցնցող է կոյր եւ տկար տեսողութիւն ունեցող, խուլ ու համր, մտաւոր թերութիւն ունեցող տղոց դպրոցներուն մէջ պզտիկ մը որ վարժ չարժումով մատները կը պտըտցնէ էջին վրայ, իսկ հայեացքը յառած է հեռու՝ իր մտքին, երեւակայութեան խորերը:

Խուլ ու համրերու դպրոցին մէջ ուսուցիչները կը գործածեն յատուկ սարքեր (ուժեղացուցիչներ), որոնց միջոցով կը պահանջեն աչակերտէն, որ արտաբերէ իր արտասանած բառերը: Տղան մեծ ճիգ կ'ընէ ու կ'արտաբերէ ճիչ մը: Ճիչ մը, որ փորձ է կապանքներէ ազատելու, ու փափաք մը՝ բնութեան օրինաչափութիւններուն հակադրուելու:

Կան տակաւին տղաք որ մեկուսացած կը մնան դասարանին մէկ անկիւնը. «անյոյս» է իրենց պարագան. այսինքն՝ անընդունակ են ընկալելու, յիչելու ամենատարրական հասկացողութիւնները:

Այս տղոց մեծ մասը, ծնողքներու՝ ըմպելիներու նկատմամբ ցուցաբերած անզգուսպ վերաբերումին զոհերն են: Անոնց մանկութիւնը չէր խաթարուեր եթէ չըլլար ծնողքներու տգիտութիւնը, կամ, թերեւս, մեծամիտ կեցուածքը, պիտական փաստերուն հանդէպ. «մեր պապերը խմեր են, բայց մենք առողջ ենք. այլեւս ո՞ր է հարցը»: Իսկ հարցը կանգնած է մեր դիմաց ու կը խեղդէ մեզ...:

Է. ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ - Ա. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Հ. ՏԷՐ - ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Մեծ է կորուստը եւ սակայն իր յիչատակը անմոռանալի:

Անմոռանալին իր Թողուցած, իր ձգած կտակ գրութիւններն են ... որոնցմէ քաղելով կուսանք իր հօրը նուիրուածը նախ, եւ ապա՝ Հայաստան այցելած առեն հանդիպումներուն զգացումները:

Սա ալ աւելցնեմ որ իր հօրը պաչտելու ոստիճան կը սիրէր: Ան կը կոչուէր Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան, ծնած էր 1886-ին Կեսարիոյ մերձակայ Մունճուսուն - Պէնուսա - Հայախօս գիւղը: Որդին է, Թալասի ուսուցիչ - քահանայ Նահատակ Տէր - Համայեակի: Երջանաւարտ Թալասի Ամերիկեան Գոլէճէն, եւ ապա Ս. Կարապետի բարձրագոյն վարժարանէն, կը նուիրուի կրթական ասպարէզին: Ժամանակ մը պաչտօնավարելով Թալասի վերի թաղի Վարդ - Պատրիկեան ազգային վարժարանին մէջ: Տնօրէնն կը նչանակուի վարի թաղի Խաչպէնդեան ազգային վարժարանի, պաչտօն մը զոր մեծ նուիրումով կը վարէ, մինչեւ Մեծ Եղեռնի օրը: Ազգային գործունէութեան տեսլականով խանդավառ, գործակցութեամբ մտաւորական երկու Մուճուսունցի ընկերներու, կը հրատարակէ «Հառկ» պարբերաթերթը: Գրական անունով Գանճակ Պէնուսացի: Աչխատակցած է պոլսահայ մամուլի օրգաններուն. - Բիւզանդիոն, Բիւրակն, Մանզումէ, Ձերիտէի Շարքիէ եւայլն:

Ըստ Աբչակ Ալպօյաճեանի Պատմութիւն Հայ Կեսարիոյ հատորի վկայութեան, Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան եղած է այն հազուագիւտ ու բազմակողմանի դասախարակներէն, որ պատուարեր սերունդ մը կրթած ու դաստիարակած է: Առաջին աչակերտներէն՝ Պատրիկ Սէլեան եւ Յակոբ Վէպիլեան, իրենց յուչերուն մէջ հետաքրքրական մանրամասնութիւններ կուտան իրենց նահատակ ուսուցիչին մասին:

Բարսեղ Տէր - Բարսեղեան կը նահատակուի Հայոց ապանդանոցը եղող՝ Գալաթիոյ մէջ, որուն քայմաքամն էր Քարա Քեմալ կոչուած հրէշը:

Թալասի ազգային Խաչպէնդեան վարժարանը կը դտնուէր դէմ յանդիման Ս. Թորոս Եկեղեցիին: Եթէ որդին կը ծաղայէր Մեսրոպ Մաչտոցին, ապա հայրն ալ՝ Տէր Համայեակ քահանան Աստծոյ: Աստուծոյ ծառան՝ ողջ - ողջ հօրի մէջ կը նետեն երէցկինոջն հետ, տարագրութեան ճամբուն վրայ՝ Օսմանիէ:

×

«ՄԵՐ ՊԱՊԵՐԻՆ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ՉԵՋ ԼԻՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ» ...

ԿԱՄ՝

ՄԱՏԱՂԻ ԲԱԺԻՆՆ

Յաճախ կը մտաբերեմ հայրենաքնակ այն երիտասարդ գիւղացին, որուն հանդիպեցայ Սեւանայ լիճի Չինջ կապոյտին հակում կատարող Ս. Առաքելոց վանքի դրան առջեւ: Երբ, երիտասարդ հայ գիւղացիին ձայնը փշրուեցաւ ականջներուս մէջ:

Բարի լո՛յս հայրիկ ջան ... բա՛րի լոյս հկել Հայոց հայրենիքը: Ինչ էք, գոհ մնացի՞ք Հայոց հայրենիքէն: Ուսկի՞ց էք հկել, ի՞նչ էք անում կեանքի մէջ: Ի՞նչ են անում դուրսը ապրող մեր եղբայրները:

- Աստծոյ բարին, հայրենի զաւակ: Շատ երջանիկ եմ եւ գոհ, որ այսօր, երբորդ անգամ ըլլալով, Հայոց հայրենիքին մէջ կը գտնուիմ: Սքանչելի՛ է մեր քին մէջ կը գտնուիմ: Սքանչելի՛ է մեր հայրենիքը: Շնորհակալութիւններ ձեզի նմաններուն, որ այսպիսի հայրենիք մը կերտած էք: Երկու չաբթուան համար եկած եմ, Ֆրանսայի Մարսէյլ քաղաքէն: Այժմ, իջեւանած եմ Արմենիա հիւրանոցը:

- Ասում են թէ, չա՞տ Հայեր կան էդ քաղաքում: Ինչպէս է գնում հայ կեանքը: Հայերէն դպրոցներ կա՞ն, հայերէն խօսո՞ւմ են երիտասարդները:

- Այո, կը պատասխանեմ ... Շա՛տ Հայեր կան: Եթէ մեր թուներն ալ Հայ-

ՆՈՒՅՆԸ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Հայկական հանրապետության պատմության հարցերու շուրջ

Հայկական հանրապետության պատմության հարցերու շուրջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

ՆՈՒՅՆԸ ՀԱՄԱՐ

Երեքշաբթի 25, - 1986, - Թիվ 3

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

ՆՈՒՅՆԸ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

«ՅՈՒՇԱՐՁ»Ի ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԱՐԲԱԿԸ

Պ. Գալուստ Մանուկեան
եւ զաւակները՝
Պ. Զաւէն Արտզեցիկ Մանուկեան,
Պ. Ժորժ Օշին Մանուկեան,
Պ. Խաուար Վարդան Մանուկեան,
Հարսերը՝
Տիկին Ալիս Մանուկեան,
Տիկին Մոնիք Մանուկեան,
Թոռը՝
Օր. Խավիճ Մանուկեան,

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սրապեան,
Տէր եւ Տիկին Հանրի Դօնոլի
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Բաթքալ Կիւլ
եւ զաւակը,
Տիկին Ժաքլին Մենեան եւ զաւակը,
Օրիորդ Սօնա Ֆերմանճեան,
Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ֆերմանճեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Սուրէն Մուրատեան
եւ զաւակները,
Այրի Տիկին Ովաննա Տօնապետեան
եւ զաւակները,
Սուրուճեան ընտանիք,

եւ ընտանեկան համալից պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ - մօր եւ աղգականին՝

ՄԱՐԹԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մատթէոսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 22-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Յունիս 27, ժամը 10·30-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին, 15 րիւ ժան - կուժոն։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Տէր եւ Տիկին Ղուկաս Ղուկասեան եւ զաւակները՝ Թագուհի եւ Լուսվարդ,
Օր. Անահիտ Ղուկասեան,

եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ - մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Երկուշաբթի, Յունիս 23-ին, 83 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Հինգշաբթի, Յունիս 26, ժամը 10·30-ին Իսիի Ս. Մարիամ - Աստուածածին Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը։

Ըստ ողբացեալին փափաքին, փոխան ծաղկեպսակի նուէրները՝ Եկեղեցւոյ եւ Հաստիս - Ազգ-ին։

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՄԱՐՍԷԼ։ -
Այրի Տիկին Արաքսի Պապանեան,
Տէր եւ Տիկին Թիլպէր Պապանեան
եւ աղջիկը՝ Լօրանս,
Տէր եւ Տիկին Արման Թալլիւ
եւ զաւակները (Փարիզ),
Տօքթ. Ալէն Պապանեան,

խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ԹԱԳՒՒՈՐ ՊԱՊԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 22-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Շաբաթ, Յունիս 24, ժամը 8-ին, Մարսէյլի Սբոյ Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷԼ։ -

Տիկին Արշալոյս Փոլատեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 29, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մուշեղ Ստեփան Սարգիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Մբ. Խաչ Առաքելոց Ժողովրդական Օժանդակ Ֆոնտին կը նուիրեն։ -

Familles Paillet et Toupry 400 F
Mlle Yvonne Simon 300 F
Տէր եւ Տիկին Արմէն Վէլեան 200 Ֆ.,
Տիկին Անահիտ Թոմաս 200 Ֆ.։
(Մնացեալ «Յառաջ»էն)։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է

Ի յարգանս Թագուհի Պապանեանի Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին կազմակերպած ճաշը (Յունիս 29) չեղուած է։

ԾԱՒՈՒ Է ՆԻՍ

Պուլվար սը լա Մասըլէնի սկիզբը, երկու սենեակնոց յարկաբաժին, ծովուն մօտ։

Հեռաձայն։ - (Լիոն)։ -
78 - 25 - 73 - 96 կամ՝ այցելելու համար (Նիս)՝ 93 - 86 - 58 - 09։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին մէջ, Յունիս 29, Կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՀԱՅՐ ԱՒԵՂԱՑ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը Կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE
Մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԳԱՁՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13–ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ

1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանու թիւններով։
= Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15–ին։
= Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք։
= Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻՒՕ ՋԵՓԻՒՌ
ԷՎԷԼԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԼԹԻ
ՎԻՓԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԱՎԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մեքսքոյի Աշխարհի Բաժակի Փինալին։

Առիթը պիտի ունենանք ճաշակելու հայկական պնակներ։

Մուտքը ազատ է։

HERITAGE

Recherchons famille GULUZIAN
originaire de Marache, Turquie

Prendre contact

Etude COUTOT - ROEHRIG
B. P. 55
13254 Marseille Cedex 6
Tél. 91 33 13 40

Société PRET-A-PORTER

RECOMMANDE
SON REPRESENTANT
SERIEUX ET EFFICACE
QUI RECHERCHE
FABRICANT PULLS - SWEAT - T-SHIRT et BONNETERIE
POUR TOUS RENSEIGNEMENTS TELEPHONER au 34 12 63 25

ԱՐԱՒԵՐՔԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական համեղ մթնոլորտ։ Տեղւոյն վրայ հետաւոտեալ, Մունթալին հետեւիլ փափաքողներուն համար։

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

Restaurant SEVAN

SOIREE EXCEPTIONNELLE

avec la participation de

L'orchestre ANI de Lyon

ambiance chaleureuse

MENU 250 F boisson comprise

VENDREDI 27 JUIN à partir de 20h

RESTAURANT SEVAN, 1, bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—○—o—o—o

Grande
Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—○—o—o—o

avec la participation exceptionnelle du chanteur Georges TUTUNDJIAN accompagné par l'Orchestre «NAIRI» de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—○—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—○—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

-- derniers jours --

Tombola exceptionnelle

au profit de la
Congrégation Mekhitariste de Venise

Les peintres arméniens de la région parisienne
ont participé généreusement à cette action, en faisant don de leurs œuvres originales dont l'estimation totale représente une valeur supérieure à FR 250. 000.

Le TIRAGE aura lieu le VENDREDI 27 JUIN à 21h
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e
en présence des peintres donateurs
COCKTAIL ENTRÉE LIBRE

Les billets de cette Tombola sont en vente (500 F. le billet).

Galerie MATIGNON	18, ave. Matignon - 75008 Paris - Tél. : 42.66.60.32
ORIENT-CONTEMPORAIN.	24, rue des Petits-Champs - 75002 Paris - Tél:42.96.54.29
Galerie BASMADJIAN	90, boulevard Raspail - 75006 Paris - Tél. : 42.22.00.97
CREDIT SUISSE	92, Champs-Elysées, 75008 Paris - Tél. : 45.62.29.56
Collège SAMUEL-MOORAT	26, rue Troyon - Sèvres - Tél. : 45.34.68.28
CCO	10, quai de Bercy - 92200 Charenton - Tél. : 43.68.26.32

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՁՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէր - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Ռուլի բարքի մէջ։

Cormeilles - en - Parissis

հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական չամփուրով խորոված։

ՍՈՒՐԻՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն։ Անձրեւի պարագային փակ հիւթասրահ մը կայ տրամադրելի։

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը։

ԱՐԱՒԵՐՔԻ ՀՅՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՄ

Սէն - Ժեռմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Եըլմաղեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զուարճալի աշակերտներուն կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները։

Սէն - Ժեռմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆԻՍ
26
JEUDI
26 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.255 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.255

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՆԴԱՐԱ - ԱԹԷՆՔ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ «ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ» ԷՕԶԱԼԻ ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒԻ ԱՆԲԱՐԵԱՑԱԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ...

Թուրքիա ինչ ընելը չի գիտեր հաճոյք պատճառելու համար Յոյներուն: Լաւատեսները - կամ միամիտները - կրնան կարծել որ Կիպրոսի զբաւած հողերը պիտի պարպէ, յոյն կիպրացիներուն տուները եւ տայ, տարագրածներուն մասին լուր տայ, տեղահանուած քնակչութեան վճռուց հաւուցում տայ եւայլն, եւայլն: Ո՛չ: Խօզալ այդ չէ որ կ'առաջարկէ, այլ Յոյները ակնկալութիւններ ունի եւ կը ձաղկէ Փափանտրէուի անբարեացակամութիւնը: Այսպէս խօսքը կ'ուղղէ Յունաստանի վարչապետին. - «Կ'ըսեմ Նորին Գերազնիւութեան Փափանտրէուի որ խօսակցութեան մերժումը ցոյց կուտայ անվստահութիւն մը իր իսկ քաղաքականութեան ուժին եւ պարկեշտութեան մէջ: Կ'ըսեմ որ փորձի ենթարկէ Թուրքիոյ կամքին անկեղծութիւնը աւելի բարեկամական յարաբերութիւններ ստեղծելու Յունաստանի հետ, փոխանակ փորձի ենթարկելու մեր համբերութիւնը:

Ապա Խօզալ, ինքնագոհ, Թուրքիոյ անտեսական բարգաւաճումը կը պարզէ (1980-ի ծանր տագնապէն ետք)· - «Այսօր, կ'ըսէ, այլեւս պուճ չկայ խանութներուն առջեւ, սեւ շուկայ չկայ: Երբ դէպի ապագայ կը նայիմ, կը տեսնեմ Թուրքիան 70 միլիոն բնակիչով 2000-ին, տարին 150 միլիառ ժամական - քիլովաթ արտադրութեամբ, ամբողջովին ճարտարեւտականացած, ամէնէն արդիական հողագործութիւններէն մէկուն տէր եւ բնակչութիւն մը, որ դիտցաւ ներմուծել եւրոպական - հասարակապետական դրութեան մէջ: Թող Յունաստան չնչէ Թուրքերու վիզան, թող ձգէ որ գործի իր մարդիկը գործակցին մեր գործի մարդոց հետ եւ լաւ լուծումներու կը յանգինք»:

Եւ այսքա՛ն ազնիւ, վեհանձն վերաբերումի դիմաց, Յունաստան չուզեր որ Թուրքիա Հասարակաց Շուկային մաս կազմէ...:

Իսկ Կիպրո՞սը: Պէտք է որ Աթէնք ընդունի Անգարայի պայմանները, զորս իրացուց ՄԱԿ-ի քարտուղարը՝ Տէ Քուէյյար:

Միւս այս առընչութեամբ, կուտանք նաեւ «Թէրքիւազան»ի Յունիս 24-ին տուած լուրը.

×

«Աթէնք պատրաստ կանգնելու համար Թուրքիոյ եւրոպական Հասարակաց Շուկային անդամակցութեան, օրակարգի նիւթ դարձուցած է 1964-ի կանոնագիր մը, որով Թուրք իշխանութիւնները կ'արգիլէին յունական հարստութեան երկրէն ելքը: Հարցը արձագանգ գտած է Հասարակաց Շուկայէ շրջանակին մէջ: Իսկ Թուրքիա կը պահանջէ, որ իր կողմէ վերջինիս կանոնագիրը կիրարկութենէ դադրեցնելու որոշումէ մը առաջ Յունաստան ստորագրէ համաձայնութեան գիր մը, այս նախապայմանով է, որ միայն, Թուրքիա կրնայ վերանայումի ենթարկել 1964-ի կանոնագիրը:

«Այս հարցին մասին արտայայտուած է նաեւ Գ. Շէյսն Անգարայի իր մամլոյ ասուլիսին ընթացքին: Ան ըսած է, թէ պիտի չկանայ հաւթել այս բոլորովը, այն չափով որ ան կ'ինկայ Եւրոպայի Հասարակաց Շուկայի իրաւասութեան սահմաններուն մէջ: Ան չեչտած է· - «Այլեւս ոչինչ պէտք է արգիլէ Թուրքիոյ Հասարակաց Շուկայի հետ յարաբերութիւններու բնականոնացումը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈԼԻՒԾի յուշարկուորութիւնը կատարուեցաւ Մոնրուժ քանի մը հազար հոգիի ներկայութեան եւ մանաւանդ բազմաթիւ անձնաւորութեանց: Երգիծախօսը, հասկնալի, իր ամէնէն յաջող սէէջը պիտի կարենար դրել ի տես այս զանգուածային յարգանքին, ի մասնաւորի յայտնաբերուած կեղծաւորութեան, որու կ'անդրադառնայ «Քանառ Անշէնէ» Զօրեքշաբթի օր: Անոնք, որոնք իր ողջութեան չէին քաշուեր իր գեհկութիւնը, վրան - բաց կատակները, անտանելի անկրթութիւնը (Փոլաքի մէկ յայտագրին, օրինակ, բոլոր սահմանները զլեց - անցաւ եւ, Տոմինիք ժամէն ալ գոյնէ գոյն անցաւ) ձագկելէ եւ դատապարտելէ, բոլորն ալ միաձայն ոգեկոչեցին Մոլիէրեանի բառերով՝ «անփոխարինելին»: Ոչ ոք կա մնալ ուզեց, ոչ իսկ Տոմինիք ժամէ որ երկու սլինակ կը նուիրէ...: Աբբա Փիէռէն գաղ, դամբանականներ խօսեցան Հանրապետութեան նախագահին անձնական խորհրդատուն՝ Ժաք Ատթալի (ի՛ր անունով, անշուշտ, ոչ՝ Էլիզեի, թէեւ այս մթնոլորտին մէջ, այդ ալ անկարելի չէր) եւ Իվ Մոնթան:

Լիոնի Արքեպիսկոպոսը՝ կարդինալ Տըքուրթրէ տրամադիր է մանիֆեստ մը պատրաստելու եկեղեցիներուն կոդմէ Փասքուայի օրէնքին այն տրամադրութեան դէմ, որ կը վերաբերի օտարներու Ցրանսա գաղթին: Զորեքշաբթի օր, «Լիպերասիոն» հարցազրոյց մը կը հրատարակէր Ծիրանաւոր Արքեպիսկոպոսին հետ, ուր ան աւելի լայն ձեւով կը բացատրէր իր դիրքորոշումը: Ծանօթ է որ երիտասարդ Արաբներ կամաւոր ծոմի պիտած են օրինագիծին ի լուր եւ Լիոնի Արքեպիսկոպոսին համար, հասկնալի արարք մըն է, հետեւաբար այդ ոգոց արարք մըն է, հետեւաբար այդ ոգոց արարք մըն է, հետեւանք՝ այդ ոգոց արարք մըն է, հետեւանք՝ այդ ոգոց արդար մտահոգութիւններուն: Կարդինալը միաժամանակ դէմ է նոր գաղթողներու, երբ աշխատանք չկայ անոնց համար: Երբ իր ուշադրութեան կը յանձնուի, որ Փասքուայի մզկիթին մահմետական հիմնարկին տեսուչը իր կողքին էր, Լիոն, բայց ոչ՝ ուրիշ յարաբերութեանց ներկայացուցիչներ, Ծիրանաւոր Տըքուրթրէ կը պատասխանէ որ ժամանակի հարց էր եւ թէ ծանօթ է բողոքականներու, Հայերու, օրթոտոքսներու դիրքին: Իր առաջարկը կը կայանայ բարեփոխումներ բերելու մէջ, օրինագիծին կարգ մը յօդուածներուն: Ցիշենք որ խնդրոյ առարկայ են երկու տրամադրութիւններ, մէկը կը վերաբերի բնակութեան տասը տարուան քառթին, որ կրնայ ինքնաբերաբար չեղարկուիլ եւ միւսը՝ վարչական արտաքսումին, այսինքն առանց արդարադատութեան հակակշռի:

ՍԻՏԱ-ի վախն ու վարակումը մեծ համեմատութիւններ կ'առնեն եւ այդ առնչութեամբ «անդլիական նախարդելիչ»ներու գործածութեան զարկ տալու անհրաժեշտութիւնը կը տեսնուի: Հաստատուած է թէ այս ծանրակչիռ եւ ընդհանրապէս մահացու հիւանդութիւնը կը փոխանցուի սեռային յարաբերութիւններով, ոչ միայն միասեռական եւ այլ չափազանց մի՛ (բերնէ համբոյր եւայլն): Հիւանդութիւնը սկսած է տարածուիլ Ցրանսա, ուր բժշկական բազմաթիւ հաստատութիւններ ալ նուիրուած են անոր ուսումնասիրութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆԿԱՐԻԶ

ԱՐԱ ԲԵՔԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յունիս 20-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ իր մահկանացուն կնքած է նկարիչ փրոֆ. Արա Վաղինակի Բեքարեան:

Ծնած էր 1913-ին՝ Ազիոն - Գարահիսար: 1925-ին ընտանեօք ներգաղթած է Հայաստան: 1932-ին աւարտած է Երեւանի դեղարուեստա - արդիւնաբերական ուսումնարանը, իսկ 1939-ին չորքնաւարտ եղած է Լենինգրադի նկարչական, քանդակագործութեան եւ ճարտարապետութեան հիմնարկէն: Բ. Աշխարհամարտէն ետք՝ 1945-էն մինչեւ իր կեանքին վերջը կը դասաւանդէր Երեւանի դեղարուեստա - թատերական հիմնարկին մէջ, հասցնելով նկարիչ սերունդներ: Զորս տասնամեակներու ընթացքին ան ստեղծած է հայրենի բնաշխարհը, աշխատասէր մարդը,, իր ժամանակակիցը, նոր գիւղն ու քաղաքի տօրեան յոյսցնող հարուստ պատկերասրահ մը: «Իր «Աշտարակ», «Օշական», «Վահան Տէրեան», «Յակոբ Կոշոյեան» կտաւները կ'առանձնանան ոչ միայն մասնագիտական բարձր վարպետութեամբ, այլեւ կենսական մեծ ուժով, մարդու, բարիի եւ գեղեցիկի հանդէպ ունեցած խորունկ հաւատքով:

Արա Բեքարեան նաեւ նկարագրդած է Յովհաննէս Թումանեանի, Յակոբ Պարոնեանի, Երուանդ Օտեանի, Եղիշէ Չարենցի, Մաքսիմ Կորքիի եւ այլ հեղինակներու գրական գործերը: Յատուկ ուշադրութեան արժանի են «Քաջ Նազար»ի նկարագարդումները: Իր գործերը ցուցադրուած են Հայաստանի եւ Մօրհրդային Միութեան զանազան քաղաքներու մէջ, ինչպէս նաեւ արտասահման՝ Ֆրանսա, Արեւմտեան - Գերմանիա, Աւստրիա, Պելժիա, Միացեալ - Նահանգներ եւ այլուր: Բազմիցս պնորուած է Հայաստանի նկարիչներու միութեան վարչութեան անդամ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՊԱՐՏ - ՊԱՀԱՆՋ»

«Քաղցկեղի հետազօտութեան ընկերակցութիւն»ը (ARC) պարբերաբար պահանջներ կը դրկէ իր անուանացանկերուն վրայ գտնուած անձերու, օժանդակութեան փափկանկատ խնդրանքով մը: Այդպէս կ'րնեն նաեւ յանախ մեր գաղութային հաստատութիւնները: Պատշաճ տողերով կը ներկայացնեն իրենց կատարած ազգապահպանման յոյժ կարեւոր դերը, որ կը կարօտի սակայն գիտակից անձերու նիւթական եւ բարոյական (թէեւ ոչ ոք իրապէս կը հաւատայ այս երկրորդին կարեւորութեան) աջակցութեան:

Նման պահանջներու մեծ մասը որոշ է, զայրիւղ կ'երթայ, առանց առաջելութիւնը կատարելու: Սակայն եւ այնպէս մնացած փիչին բերածն ալ ծակ մը կը գոցէ բարեպատակ մեր հաստատութիւններու պիւտճէին մէջ:

«Քաղցկեղի հետազօտութիւններու ընկերակցութեան» չնչին նուէր մը դրկած էր բարեկամ մը· ու ամիսներ ետք, անցեալ օր նոր պահանջ մը ստացաւ: Այս անգամ օժանդակութիւն չէր խնդրուածը, այլ կը ներկայացուէր ընկերութեան տարեկան հաշուեկշիռը: Մօտ 300 միլիոնի հաշուեկշիռին կցուած էր նաեւ տարեկան ընդհանուր ժողովին ներկայ ըլլալու հրաւէր մը: Զարմացական ժպիտով մը այս անգամ զայրիւղ գնաց պահանջը:

«Մեր» նպատակին համար որքա՛ն անօրինակ բան էր այս երկրորդ երեւոյթը: Որքա՛ն մեծ անկիւն մը կը բաժնէր երկու գործելակերպերը: Մերիններուն շատ - շատ շնորհակալութիւն մը կը յայտնէինք նուիրատուին, ան ալ արդէն «կանխաւ»· նուէրը գանձելէ ետք, ո՞վ որու:

Ու անոնք կ'առնեն, կը ծախեն, կը շինեն, կը փլցնեն, կը վարձեն, առանց երբեք մտածելու հաշուետուութեան մը մասին:

Կ'երեւի անոնց հաշուետետրին մէջ «պարտ ու պահանջ»ի էջերէն միայն մէկ հատին տեղ կայ···:

ԱՐՓԻ

ՓՈՒԹՊՈԼ

«ԱՐԱՐԱՏ» ԵՒ «ԿՈՏԱՅՔ»
ԴՈՒԲՈՒ ՄՆԱՑԻՆ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ
ԸՆԹԱՑԻԿ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Ինչպէս ծանօթ է, խորհրդային բաժակի 1/16 աւարտականներուն, բայց բարձրագոյն լիկայէն հանդէս եկող «Արարատ»էն, կը մասնակցէր նաեւ Արովեանի «Կոտայք»ը: Դժբախտաբար, հայրենի երկու խումբերն ալ դուրս մնացած են մրցաշարքէն, իւրաքանչիւրը պարտութեամբ իր մրցակիցէն:

Այսպէս, Լվովի մէջ «Արարատ» հանդիպած է տեղւոյն ԲՄՄ. «Կարպատներ»ու որ Ա· դասակարգի խումբ մըն է: Խաղը տեղի ունեցած է բուռն պայքարի մթնոլորտի մը մէջ, սակայն գրոհներէն ոչ մէկը կարելի եղած է արդիւնաւորել: Դաշտին տէրերը յաջողած են ի վերջոյ նշանակել յաղթական միակ կոլը:

Արովեանի «Կոտայք»ը, որ Ա· դասակարգի խումբ մըն է, հանդիպած է բարձրագոյն լիկայէն հանդէս եկող Մինսկի «Դինամօ»ի եւ 4 - 1 արդիւնքով պարտութիւն կրած:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

Marian KENT (éditeur)

The Great Powers and the End of the Ottoman Empire *

Գրեց՝ Ա. ՊԼՅՒՂԵՐԵԱՆ
(Պատմ. Գիտ. Տոքթէօր)

Սորագիրը ցոյց կուտայ արդէն թէ այս գիրքը որքան չահեկան եւ այժմէական նիւթ մը կը ներկայացնէ մեր ժողովուրդի ժամանակակից պատմութեան համար:

Երբ Արեւմտեան տէրութիւնները ԺԹ. դարուն գիտական, ճարտարարուեստական եւ անտեսական նուաճումներով իրարու հետ կը մրցէին, Օսմանեան կայսրութիւնը իր միջնադարեան կարգուսարքով եւ սովորութիւններով, (օտար հողի վրայ բուսած սունկի մը նման), Եւրոպայի արեւելեան դրան առջեւ զօրաւոր փոթորիկի մը կը սպասէր հիմնապէս արմատախիլ ըլլալու համար: Իսկ այս փոթորիկը միշտ բախելով, մերթ արեւմուտքէն եւ մերթ ալ հիւսիսէն փչող քամիներու, իր ուժգնութիւնը կորնչուց, որմէ գլխաւոր օգտուողն ալ եղաւ միշտ Օսմանեան կայսրութիւնը: Մեծ տէրութիւնները, հակառակ իրենց գաղթատիրական եւ անտեսական հակամարտութիւններուն, համաձայն էին Օսմանեան տէրութիւնը բաժնելու: Բայց այս որոշումին գործադրութիւնը միշտ յապաղեցաւ. ո՞վ պիտի տիրանար Վոսփորի եւ Տարտանելի նեղուցներուն: Արդարեւ, առանց հետեւանքները կշռելու, այս ընդարձակ պետութեան փլուզումը այնպիսի բարդ խնդիրներ կրնար յարուցանել որ ոչ մէկ մեծ տէրութիւն համարձակեցաւ այդ պատմական պատասխանատու քայլը առնելու: Թէպէտեւ Ռուսաստան, ԺԹ. դարուն երեք անգամ փորձեց, բայց երեք անգամին ալ ամբողջ Եւրոպան իր դէմ ցցուած գտաւ ու ձախողեցաւ:

Բայց դարուս սկիզբները 1908-ի Յունիսին, Օսմանեան կայսրութեան ապագայով մտահոգութեամբ հետաքրքրուող երկու գլխաւոր մեծ պետութիւնները՝ Անգլիա եւ Ռուսաստան, Ռէվալի (Խթոնիա) մէջ բարեկամական ուխտ մը կնքեցին, ուր Օսմանեան պետութեան ապագան ալ խնդրոյ առարկայ եղաւ:

Դարուս առաջին երկու տասնամեակները, Պերլինի դաշնագիրը սոսրագրող վեց մեծ պետութիւնները - բարեկամ թէ թշնամի - այլապէս նկատումներ ունէին Օսմանեան կայսրութեան ամբողջականութեան մասին: Աւստրալիոյ Վիքթորիա նահանգի Տէքին համալսարանի պատմագիտական Ֆաքիւլթէի դասախօս՝ Մարիան Քէնթ ամէն մէկ մեծ պետութեան Մէջին - Արեւելքի պատմութեան մասնագէտներէն մէկուն մասնակցութիւնը ապահովելով յաջողած է վերոյիշեալ խորագրով հատորը հրատարակել: Հրատարակչատունը Անգլիոյ ամէնէն ծանօթներէն մէկն է. ծանօթ՝ մանաւանդ պատմագիտական լուրջ գիրքերու հրատարակութեամբ: Հոն Եւրոպայի վեց մեծ տէրութիւններու իւրաքանչիւրին գիրքն ու գիրը կը ճշդուի Օսմանեան կայսրութեան անկումին մէջ:

×

Հատորը կը սկսի այժմ Պոսթընի համալսարանի մէջ պաշտօնավարող Ֆիրուզ Ահմատի, (որ ծագումով փաքիստանցի է եթէ չենք սխալիր) մէկ յառաջաբանով: Երիտթուրքերու չրջանի պատմութեան մասնագէտ, Ֆիրուզ Ահմատ այս հատորին մէջ Փարիզի դաշնագրէն (1856) մինչեւ Ա. համաշխարհային պատերազմի սկիզբը մօտ 25 էջերու մէջ կ'ամփոփէ: Այսինքն այս կը նշանակէ Օսմանեան կայսրութեան մէջ տեղի ունեցող ընկերային յեղաշրջումներու փորձերը, Սուլթան Ապտիւլ - Ազիզի ժամանակէն մինչեւ Սուլթան Մէհմէտ Ռէշատի թագաւորութիւնը, անցնելով անշուշտ, համիտեան բռնակալութեան տարիներէն: Ըստ իր եզրակացութեան, դեկավար տարրին յառաջդիմական քայլերը, եւրոպականացման ջանքերը, իսլամ զանգուածին խորթ մնացած են: Շատ բնական է այս, միայն Ֆիրուզ Ահմատ ասոր բուն պատճառները չէ փնտռեր: Ժողովուրդը կամ զանգուածը ազգի մը աւանդապաշտ տարրն է եւ իր ընկերային յեղաշրջումը միշտ աւելի դանդաղ կ'ընթանայ, մինչ դեկավար կամ հարուստ դասակարգի պատկանող անհատներ իրենց դանուած ընկերային դիրքին կամ յարաբերութիւն - ներուն պատճառաւ չատ աւելի արագ փոփոխութեան տակ են, ուր օտարներու հետ շփումներու դերը նուազ կարեւոր չէ: Իսլամ եւ ոչ - իսլամ յարաբերութիւնները հետաքրքրական կերպով կը ներկայացուին այս բաժնին մէջ:

Լիզ (Անգլիա)ի համալսարանէն պատմաբան Պրիճ կ'ուսումնասիրէ Աւստրօ - Հունգար կայսրութեան յարաբերութիւնները Օսմանեան կայսրութեան հետ, 1900-էն 1918-ի մէջեւ: Այս տարիներու մէջեւ երկու Պետութիւնները հետաքրքրող գլխաւոր հարցը Պոսնա - Հերցէկովինայի կացութիւնն է, որ ի վերջոյ Աւստրիոյ կցուեցաւ: Պրիճ այս յօդուածին մէջ Աւստրօ - Հունգար կայսրութեան հայկական հարցի հանդէպ որդեգրական քաղաքականութիւնը հետաքրքրքրական տողերով կը ներկայացնէ: Շահեկան է իրօք իմանալ թէ Աւստրիա որ այնքան մտահոգ կ'երեւէր եւրոպական Թուրքիոյ բարենորոգումներու խնդրով, կարդը երբ 1914 Փետրուարի Ռուս - Թուրք համաձայնութիւնով Արեւմտահայաստանի կուգար, հակառակ այս համաձայնութեան բացասիկ եւ նպաստաւոր հանգամանքին, Աւստրիոյ Պոլսոյ դեսպան կոմս Փալլավիչինի կը գուշակէր թէ ... «անօգուտ էր Թուրքիայէն բարեկարգումներ սպասել»: Իսկ պատերազմէն քիչ յետոյ, երբ իսկական վկայ Հայոց եւ Յոյներուն հանդէպ Թուրքիոյ մէջ ի գործ դրուած բնաջնջումի քաղաքականութեան, ան ահազանգ կը հնչեցնէր եւ անվարան կը յայտնէր թէ «...Հայոց եւ Յոյներուն ապագան վտանգուած» կը տեսնէր:

Պատմաբան Պոսվըրթ իր «Իտալիա եւ Օսմանեան կայսրութեան վախճանը» խորագրով իր յօդուածին մէջ խնդրոյ առարկայ կ'ընէ այս երկու տէրութիւններու գարուս առաջին երկու տասնեակ տարիներու ընթացքին ունեցած փոխ - յարաբերութիւնները: Հոս ալ, գլխաւոր խնդիրը, որ կը ծեծուի, Թրիփոլիի պատերազմն է որ տեղի ունեցաւ Ա. համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին եւ վերջացաւ երիտթուրք կառավարութեան պարտութիւնով:

Հայկական հարցը աւելի ընդարձակօրէն չօշափող յօդուածներուն գլխաւորներն են պատմաբան Ալէն Պոճըրի «Ռուսաստան եւ Օսմանեան կայսրութիւնը», Ֆուլթրնի «Ֆրանսա եւ Օսմանեան կայսրութեան անկումը», Թրամփիլըրի «Գերմանիա եւ Օսմանեան կայսրութիւնը» եւ նոյնինքն պատմաբան Մարիան Քէնթի «Անգլիա եւ Օսմանեան կայսրութեան անկումը (1900 - 1923)» խորագիրները կրող բաժինները:

Պատմաբան Թրամփիլըր՝ այժմ Գանատայի հետաւոր մէկ համալսարանին մէջ դասախօս, մեզ Հայերուս արդէն ծանօթ է իր «Գերմանիա եւ Օսմանեան կայսրութիւնը (1914 - 1918)» խորագիրը կրող իր կարեւոր ուսումնասիրութիւնով:

Մինչ, Քէնթ կը յաջողի փաստել Մի - ջպատերազմի քարիւղի հանքերուն տիրանալու համար Անգլիոյ ցոյց տուած փութկոտութիւնը, Թրամփիլըրի պրուեհան մէջ, գլխաւոր նիւթն է Պաղտատի երկաթուղիի չինութեան մենաշնորհը ունենալու համար Գերմանիոյ վարած մերթ ճկուն եւ մերթ ալ ճնշող եւ յանդուգն քաղաքականութիւնը:

Պատմաբան Պոճըր Ռուսաստանի Միջին - Արեւելեան քաղաքականութեան նուիրուած իր բաժինին մէջ, յատկապէս կ'անդրադառնայ ռուս - թուրք համաձայնութեան, որ ինչպէս ծանօթ է, եթէ տատանցիօրէն գործադրուէր, Արեւմտահայաստանի վերածնունդին խարխափ ըլլալու սահմանուած էր: Պոճըր առարկայօրէն կը վերլուծէ Ա. համաշխարհային պատերազմի սկիզբին տեղի ունեցած Ֆրանքեւ-

«ՈՉՆԻ»

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Ոչնու անունէց բաց - նամակներ չատ եմ գրել «Ոչնի»ում: Ընթերցողներն ու չաղրութեանն եմ ներկայացնում մի քանի հատուած՝ մի քանի նամակներից, այս անգամ առանց անուն - ազգանունի եւ պաչտօնի: Ահա գրանք, նուիրուած առեւտրի, չինարարութեան, ատտտրանսպորտի եւ կապի նախարարութիւններին: Այս նամակները իրատեսակ ոգնիական գրոյցներ են:

×

Յարգելի ընկեր առեւտրականներ:

Այս նամակը գրում եմ ժպիտով: Այսինքն՝ նրանով, ինչը համարեա չկայ առեւտրի ցանցում: Յատօք՝ հիմա այնտեղ ամենամեծ տեֆիցիթը ոչ թէ արտասահմանեան ապրանքն է, այլ ... տեղական ժպիտը: Ասածս՝ գնորդների նկատմամբ յարգալից վերաբերմունքի մասին է, որ չկայ:

Գնորդից մէկ կոպէկ աւելի վերցնելու համար երբեմն պատժում են, իսկ գնորդին կոպտելու համար՝ համարեա ոչ: Բաւական չէ՝ թերակչռում են, բաւական չէ թանկ են հաչւում, յետոյ էլ կոպտում են: Բա՛ աա փարատոէս չէ՞: Փարատոէս է:

Դուք պիտէք որ մի չարք երկրներում ընդունուած խօսք է՝ «Գնորդը միշտ իրաւացի է»: Վաճառողն ուրախանում է, երբ գնորդն իրեն անհանգստացնում է: Ժպիտով ընդունում նրան, հրաւիրում նստել, երբեմն հիւրասիրում է սուրճով, չնորհակալութիւն է յայտնում այցի համար, ժպտալով ճանապարհ գնում: Ապրանքներն իրենց աչխատանքները եւ ժամանակը գասաւորում են ըստ գնորդի յարմարութեան:

Իսկ մերո՞նք:

Մի անգամ մտայ խանութ եւ բարեւեցի վաճառողին: Իրր՝ չլսեց: Երկրորդ եւ երրորդ անգամ բարեւեցի: «Դո՛ւ ինչ ես ուզում», - կարճ եւ մռայլ կարեց նա: Ասացի՝ բարեւում եմ: «Այ մարդ, սըրտո՛վս գնա, էլ՛, զահլա՛մը տար...», - վիրաւորեց նա, եւ ես խանութից ելայ ոչ թէ գնումներով ծանրաբեռնուած, այլ ... վիրաւորանքով: Իսկ որքա՞ն ենք լսել այսպիսի պատասխան. «Դուրըդ ելի գալի, մի՛ առ, չհանգա՛մը առնես, վրըուեցրիը, էլի՛...», կամ՝ «Ճատ մի խօսի, հավէս չունեմ», էլ չեմ խօսում այնպիսի «հաճոյախօսութիւնների» եւ բառերի մասին, ինչպիսիք են՝ «ապուշ», «փալատ» եւ այլն, որոնցից իւրաքանչիւրը նախերգանքն է ինփարկտի: Ախր, մեզմ ասած՝ ժողովրդի «հաչուին» ապրում ենք, ժողովրդին վիրաւորում: Լաւ չէ:

Ոմանք կարծում են, թէ ուրիչներին կոպտելը ուժի նչան է: Ինչպիսի՛ թուլութիւն: Մարդիկ ուզում են մնունդ առնել եւ ամրանալ, այնինչ վատ վերաբերմունք են առնում եւ հիւանդանում: Բայց չէ՞ որ մէկը կարող է մրջիւնի պաչտօն ունենալ, բայց՝ փղից աւելի մեծ արժանապատուութիւն...

Ի հարկէ, թող այն տպաւորութիւնը չառեղծուի, թէ առեւտրի բնագաւառում բոլորը մռայլ են: Քաւ լիցի: Դոհ եւ ուրախ մարդիկ չատ են...

Այդ յարգանքով եւ այդ ժպիտով էլ աւարտում եմ նամակս:

×

Շինարարութեան յարգելի ընկերներ, թէեւ չատ խիտ գրագրուած էք, բայց մի հանելուկ ասեմ՝ լուծէք. «Այն ի՞նչն է, ի՞նչ. ուրախութիւն, որ բերում է տրխրութիւն»: Ինդրում եմ այս հարցը քննել ձեր նիստերից մէկում: Բայց քանի որ ժամանակ չունէք հանելուկներով զբաղուելու (կարծես շինարարական հանելուկները քիչ են...), ուստի միտքս բացատրեմ. ուրախութիւնը նոր բնակարան ստանալն է, տխրութիւնը՝ վատ բնակարան ստանալը:

Ես բնդամէնը Ոզնի եմ, եւ ինձ մի տեղ էլ հերիք է: Պարզապէս մտածում եմ մարդկանց մասին: Այսինքն՝ այն ինչ դո՛ւք պիտի անէք: Բայց երբեմն չէք առնում: Պատկերացրէք որ մարդ տարիներ չարունակ սպասել է լաւ բնակարանի: Հերիք չեն որ նրան խոստացել են, բայց ոչ են տուել, հերիք չէ որ բիւրոկրատական գասական քաչքչուկ է սկսում, այդքանից յետոյ էլ յաճախ ոչ թէ բնակարան են տալիս, այլ, ինչպէս ասում են՝ «հոգամաս բնակելի չէնքում» կամ՝ միայն պատեր:

Գիտէ՞ք, չէ, որ յաճախ յանձնում է չէնք, որի առաստաղներից ջուր է կաթում (վերջերս՝ որպէսզի անընդհատ չկաթի, ջուրը ժամերով են տալիս...), յատակը երկրաչարժի տպաւորութիւն է թողնում, պատուհանները չեն բացում եւ չեն փակում, դռները տեղահան են եղած (եթէ դուռը մատներով ծեծես՝ կ'ընկնի), բոնակները հնարաւոր չէ բռնել, փչես՝ պատերը կը փլուզեն, ջրի խողովակների որոշ տեղերից ջուր է վայիս (եթէ կայ), էլ չեմ խօսում որ չատ քաղաքացիներ կարող են վճարել տաք ջրի կամ ջեռուցման համար, բայց տաք ջուր ու ջեռուցում չլինի: Ուստի մի տաքացէք, երբ տաքացած եմ խօսում...

Սրանից յետոյ, ինչպէս ասում են, լուկրատում է մի հետաքրքիր բան. մանաւանդ վարպետները զալիս են վերանորոգելու բնակարանները, բայց՝ այն միջոցներով, ինչ նախատեսուած է եղել, սակայն չի տրուել: Իսկ վերանորոգող պետական հիմնարկն ուր է: Դիմէրն է դուր է: Չեմ խօսում չէնքի շրջապատի մասին, ուղղակի ամաչում եմ: Չեմ խօսում վերելակների եւ աղբատարների մասին: Ամօթ է: Հետաքրքիր է, իսկ ինչո՞ւ են անորակ չէնքերն ընդունում: Ընդունող յանձնաժողովները չատ չէնքերն ընդունում են տարուայ վերջին օրը, նոյնիսկ Դեկտեմբերի 31-ի վերջին վայրկեանին...

Մի օրում 50 չէնք են ընդունում: Հարցնում ես պատճառը, երբեմն պատասխանում են՝ այդպէս է հրամայուած: Շէնք էլ կայ՝ ծռուում եւ փլուում է կառուցման ընթացքում: Այսքանից յետոյ ոգեւորուած ճառեր ասենք, թէ «կառուցում ենք դարերի համար»:

Ե՞րբ են, վերջապէս, անորակութեան համար դատելու:

Ճարտարապետութեան ազգային ոճի մասին էլ պէտք է մտածել: Որովհետեւ ոչ միայն քաղաքների թաղամասերը չեն տարբերուում իրարից, այլեւ ... քաղաքները: Փիչ է մնում՝ որեւէ քաղաք գնալով՝ հարցնես, - «Ներեցէք, սա որ քաղաքն է...»:

Ուրեմն՝ ի՞նչ. այն որ յաճախ կատարում ենք յայտնի «Արագ, էժան եւ որակով» նչանաբանի հակառակը՝ դանդաղ, թանկ եւ անորակ...:

Բաւական է:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

---

* London. George Allen et Unwin (Publishers) Ltd., 1984 £ 18 (207 Francs).

ՕՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԴՈՒՐԳԱՀՈՍ ՀԱՄԱՐ

ԿԱՐՈՑ ԹՈՒՅԼ ՏՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ընդունվել է ՀԽՍՀ Նախարարների խորհրդի և ՀԽՍՀ Գյուղատնտեսության նախարարության կողմից հաստատված «Կարող անասնաբուժական հիվանդությունների ախտորոշման, կանխարգելման և վերացման կանոնների» համաձայն՝ Երևան քաղաքում և Երևանի շրջանում սահմանվել են հետևյալ սահմանափակումները.

Ոչխարների և այծերի ջրծղոտի հիվանդության հետ կապված՝ Երևանի շրջանի Ավանի, Արզնիի, Գառնիի, Զովունիի, Կոտայքի, Հրազդանի, Նորաշենի, Նորքի, Նուռնուսի, Պտղնիի, Ջրվեժի, Ֆանտանի, Քանաքեռի, Չարենցավանի, Ծաղկաձորի, Ծաղկահովտի, Ծաղկունքի, Ձորաղբյուրի, Ձորագյուղի, Ձորաշենի, Ձորափի, Ձորակի, Ձորակապի, Ձորավանի, Ձորեցի, Ձորիկի, Ձորիկավանի, Ձորիկնարի, Ձորիկնարի, Ձորիկնար

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ժան - Փիլ Վրթանէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Վրթանէսեան եւ աղջիկը, Այրի Տիկին Շաքէ Թոնկուբեան զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Մերսէդես Թէրզեան զաւակներն ու թոռները, Պ. Տօնապետ Տօնապետեան զաւակներն ու թոռները, կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 29, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր, մեծ - մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ
ՎԱՍԻԼՈՒՀԻ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Թէրզեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Ժան - Փիէռ Գալայճեան եւ զաւակները՝ Աչօտ եւ Վաչէ, Տիկին Էլզա Մելիքովա, Էքմէքճեան ընտանիքը, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գալայճեան, Տէր եւ Տիկին Ֆրէտէրիք Գալայճեան, Այրի Տիկին Բարսեղեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ դրաւոր յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց կնոջ, մօր, զաւկին, քրոջ զաւկին եւ հարսին՝

ՍՈՒՍԱՆՆԱ Գ. ԳԱԼԱՅՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ՝ Մելիքովա)

գոնակոկիծ եւ վաղահաս մահուան առթիւ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Վասիլուհի Վրթանէսեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Մարսէլլէն Տիկին Շ. Թոնկուբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ քրոջ եւ եղբօր զաւակները 300-ական ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ եկեղեցիին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 300 Ֆ. «Յառաջ»ին։

CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de GRENOBLE

o—o—o—○—o—o—o

Grande
Fête Champêtre

Dimanche 29 Juin
au Centre aéré «BEL AIR» à EYBENS

o—o—o—○—o—o—o

avec la participation exceptionnelle
du chanteur Georges TUTUNDJIAN
accompagné par l'Orchestre «NAIRI»
de la Maison de la Culture de Valence

o—o—o—○—o—o—o

Buffet (préparé par les Dames de la CBAF)
Buvette
et de nombreux jeux pour les enfants

o—o—o—○—o—o—o

VENEZ NOMBREUX
ET AMENEZ VOS AMIS

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ միօրեայ դպրոցի տարեկան հանդէսը կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շաւիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE
Մուտքը ազատ է։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ, Յունիս 29, կիրակի, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՋԱՏԻԿ ԱՐԵՂԱՑ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

Այս առթիւ կը հրաւիրուին Վալանսի եւ շրջակայքի հաւատացեալները։

CABINET MEDICAL
ET
PARAMEDICAL

Madame Annie SARIAN

PODOLOGUE - PEDICURE

147,av. Malakoff, 75116 Paris
sur rendez-vous — tél. 45 00 23 22

Restaurant SEVAN

SOIREE EXCEPTIONNELLE

avec la participation de

L'orchestre ANI de Lyon

ambiance chaleureuse

MENU 250 F boisson comprise

VENDREDI 27 JUIN à partir de 20h

RESTAURANT SEVAN, 1, bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

ՇԱՐՔԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Աչէ Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական հաճելի մթնոլորտ։ Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար։

×

ՏԷՍԻՆ

Կապոյտ Աչէ Տէսինի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, Շաբաթ, Յունիս 28, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13–ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ

1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= *Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանու թիւններով։*
= *Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15–ին։*
= *Պիտի կատարուի նաեւ մրցաշարք։*
= *Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝*

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻՒՕ ԶԵՓԻՒՌ
ԷՎԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱՆՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Յուշատոմսի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հեռաւիլ Մեքսքոյի Աչխարհի Բաժակի ֆինալին։
Աթոռը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ։

Մուտքը ազատ է։

Société PRET-A-PORTER
RECOMMANDE
SON REPRESENTANT
SERIEUX ET EFFICACE
QUI RECHERCHE
FABRICANT PULLS - SWEAT - T-SHIRT et BONNETERIE
POUR TOUS RENSEIGNEMENTS
TELEPHONER au 34 12 63 25

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ կապոյտ Աչէ Անիէռ - Պուա - Քոլոմպ եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Իւալ Իւալի բարքի մէջ։

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ ասանդական չամփուրով խորոված։

ՍՈՒՐԻՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն։ Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի։

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հեռաւիլ «կապոյտ Աչէ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հոխփսիմէ Գեւեագեանի մահուան առթիւ՝ կապոյտ Աչէլ Փարիզի մասնաճիւղէն հեռաւեալ անդամուհիները նուիրած են - Աբոհնէ Պառաւեան 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Պահչէճեան 300 Ֆ., Մելինէ Չամանճեան 150 Ֆ., Արմինուհի Յակոբեան 100 Ֆ., եւ Ամն՝ 50 Ֆ., ի նպաստ Լիբանանէն օդափոխութեան կայան եկող 20 երախաներուն ճամբու ծախքին։

×

Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը շնորհակալութեամբ ստացած է 200-ական Ֆ. Տիկիններ՝ Գոզլիկեանէ եւ Տէր. Մինասեանէ Պարոն Կարապետ Յակոբեանի ի պահիւ սրտաբուխ ընդունելութեան առթիւ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՄ

Սէն - Ժեռմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութեան եւ Հ. Ը. Մ. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող Հայկական երկօրեայ դպրոցին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամ 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Աչէկ Եըլմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ պարերգ աշակերտներուն կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները։

Սէն - Ժեռմի Կապոյտ Աչէլ մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ։

4.000 m² de mobiliers
présentés en ambiance

Meubles Ghazarian
Z.I. Vitrolles **tél. 42. 89.27.47**
à 20km de Marseille

"Բացուն ին գեղ «Յառաջ»ի բաժնետոմսերուն"

voyages en arménie

vols directs
Paris - Erévan - Paris

DEPARTS : 09 et 24 JUILLET — 06 et 20 AOUT
03 et 18 SEPTEMBRE — 02 et 16 OCTOBRE

Lic. A. 1037

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS :

Levon BAGHDASSARIAN	Varoujan SARKISSIAN	Jacques CHELELEKIAN
SABERATOURS	SEVAN VOYAGES	VOCA TOURS
31, rue d'Argenteuil	48, Cours de la Liberté	10, ave. du Prado
75001 PARIS	69003 LYON	13006 MARSEILLE
Tél. 42 - 61 - 51 - 13	Tél. 78 - 60 - 13 - 66	Tél. 91 - 37 - 58 - 58

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆԻՍ
27
VENDREDI
27 JUIN
1986

LE NUMERO : 4,00 F

ՀԱՅՐԱՆԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian

Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 600 Ֆ· — Վեցամսեայ : 310 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 700 Ֆ· — Հատը : 4,00 Ֆ·

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.256 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 61e ANNÉE — No 16.256

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

MUNDIAL

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՊԱՐՏՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ՝
ԱԻԱՐՏԱԿԱՆԻՆ
ԴԷՄ ԱՒ ԴԷՄ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆ

—×—

Ֆրանսացիք չատ ինքնավստահ էին եւ Գերմանիոյ վրայ իրենց յաղթանակը կասկած իսկ չէր վերցներ Զորեքշաբթի առաւոտ: Ձամբորդութիւններ ալ պատրաստած էին, Քոնֆորտը Մէքսիքօ պիտի սանձէր աւարտականին հանդիսաւոր, ճիշդ յայտարարած էր իր մէկնումը: Բայց, խաղին սկիզբէն իսկ (9-րդ վայրկեան) Ֆրանսական յոյսերը ի դերեւ եկան: Գերմանական առաջին կէսը ճակատագրական բնոյթ ունէր եւ հարկ է խոստովանիլ թէ Գերմանացիք իրենց իրատես եւ առոյգ խաղով արժանի էին իրենց յաղթանակին, զոր ամրապնդեցին վերջին (90-րդ) վայրկեանին 2-րդ կէտով մը: Նման յաղթանակ մըն ալ կը տանէր Արեւմտեան Գերմանիոյ դէմ՝ 2 - 0: Շաբաթ օր, ուրեմն Ֆրանսա եւ Պելժիա կը մրցին 3-րդ տեղին համար:

Ֆրանսացիք չկրցան ուրեմն վրէժը լուծել Սեվիլայի, ուր 4 տարի առաջ, կրկին նոյն պարտուէին Գերմանացիներէն: Մոռնալի է սակայն, որ այս պարտութիւնը Պրազիլի պարտութեան հետեւանքները չունէր: Արդարեւ, Ռիօ ու Ճանէյրիոյի մէջ, Հինքէհիի անհերեւակայելի տեսարաններու ականատես եղած է պրազիլցի լրագրող մը: Անճնազանութիւններ, գոռի տպռնգներ, ծանրակշիռ մէյնագէպ իրարու յաջորդած են: Իտալիոյ մէջ, պարեհալները բոլոր հայհոյանքներուն եւ նախատինքներուն արժանացած են, Մեքսիքոյի մէջ Անգլիայի եւ Արժանթինցի ծանր բախումներ ունեցած են: Ֆրանսացիք այդպէս չզագրիտ չեն եւ ինչպէս ... մենք, կը գոհանան բարոյական յաղթանակներով, որոնք միշտ պահուըտած են պարտութիւններու ետին: Այսպէս Միթերան եւ Շիրաք չնորհաւորական հեռագիրներ ղրկած են Ֆրանսական խումբին իրենց խաղին որակին համար ...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՇՈՒԵԲՆԻՉ ԱՏԵԱՆԸ ամէն տարուան պէս հրապարակած է տարեկան իր տեղեկագիրը պետական ծախքերու մասին: Ինչպէս ամէն տարի, մտահոգիչները չեն պակսիր եւ աչ մամուլը մանաւանդ պատճառ մը չունի ձագկելու կատարուածը («ընկերվարական տոլչէ վիթա»ն կը խորագրէ «Քոք-իտիէն») եթէ քիչ մը յիշողութիւն ունի, քանի որ նոր բան չէ պատահածը եւ ոչ մէկ հոսանքի մեծաչնորհ: Շարցը հոն է, որ ոչ մէկ բանի կը ծառայէ այս թծախնդիր տեղեկագիրը, բացի երբեմն վրդովեցուցիչ, երբեմն ալ զուարճալի ընթերցումի:

ՏԱՐԵՑ ԿԻՆԵՐԸ կը չարունակեն սպանուիլ փարիզի մէջ եւ օր չանցնիր որ չարչարուած եւ սպաննուած ութսունամեայ կնոջ մը դիակը չգտնուի իր բնակարանին մէջ, քանի մը ֆրանք գողնալու համար: Ըստ երեւոյթին մարդասպանները նկատի չեն առներ որ վարչակարգը փոխուած է եւ Փասքուայի օրով, ոճիրներու վերջ պէտք է տրուէր:

ՓԵՐՈՒԻ մէջ ահաբեկչական արարքի մը հետեւանքով ութ հոգի մեռած է եւ 35 հոգի վիրաւորուած: Ռումբը պայթած է կառախումբի մը մէջ, որ պրօսաչրջիկներ կը փոխադրէր: Զոհերուն մէջ Ֆրանսացիներ կան:

ՍՄԻՔԸ (նուազագոյն աշխատավարձը) *ժամը 26,59-էն 26,92-ի կ'անցնի, Յուլիս 1-էն սկսեալ:*

ԻՍՐԱՅԵԼԻ դաշնի սպասարկութեանց պետը հրաժարած է:

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՔԻԻՐՏԻՍՏԱՆԻ մարքսիստ հոսանքի դիմադրական կազմակերպութեան Կ. Կոմիտէի նախագահը, Փարիզի մէջ, յայտարարած է թէ իսլամական Հանրապետութեան պինեալ ուժերը կան Հանրապետութեամբ կը դրաւեն Քիւրտիստանը եւ անխնայ հալածանք ձեռնարկած են քիւրտ բնակչութեան դէմ, մինչ ռազմիկները իրաք կ'ապաստանին:

LA DELEGATION DE L'UNIVERSITE D'EREVAN EN FRANCE

DEUX CITOYENS D'HONNEUR DE LA VILLE DE MONTPELLIER

Rappelons que le vendredi 30 mai, l'Académicien Sergueï Hambardzoumian, Recteur de l'Université d'Etat d'Erevan et le Professeur Pierre Vitoux, Président de l'Université Paul-Valéry (Montpellier III) ont signé un accord de coopération inter-universitaire, le premier de l'Université d'Erevan avec une Université du monde occidental.

Le vendredi soir un dîner officiel était offert en l'honneur de la Délégation arménienne par le Président Vitoux et les vice-Présidents Mignot et Lauriol, en présence du Recteur de l'Académie de Montpellier monsieur Jacques Vaudiaux et de madame Gourdin, représentant le député-maire Georges Frêche.

Samedi 31 mai

Le samedi 31 mai, une rencontre avait lieu avec le Professeur Solassol (doyen de la Faculté de Médecine) et le Professeur Bernard Serrou (conseiller général) du Centre anti-cancereux Paul-Lamarque. Le soir,un dîner était offert en l'honneur des savants d'Erevan par l'Amicale arménienne de Montpellier et sa région qui fêtait en même temps son dixième anniversaire.

Lundi 2 juin

Le lundi 2 juin, le député-maire, accompagné de son épouse, offrait à l'hôtel Frantel un déjeuner en l'honneur des hôtes arméniens de Montpellier. Y étaient présents, entre autres personnalités, le Professeur Lévy, Maire-adjoint, monsieur Maurice Reboah, Conseiller Municipal, nommé récemment «Délégué aux Relations avec la communauté arménienne», monsieur Delacroix, directeur du Cabinet du Maire, monsieur Foubert, chef de Cabinet, le Professeur Jacques Mirouze, Président de l'Université de Montpellier I (Médecine-Pharmacie Droit) le Professeur René Cano, Président de l'Université de Montpellier II (Université des Sciences et Techniques du Languedoc), le Professeur Xavier Mignot, vice-Président de l'Université de Montpellier III (Paul-Valéry), le Professeur Galzy, de l'Ecole d'Agriculture, ainsi que le docteur Eliane Dabbagh-Markarian, et messieurs Dédéyan, Der Hagopian, Kojayan, Tahmazian, de la communauté arménienne de Montpellier, (monsieur Archam Babayan, Président de la Fondation Aram Khatchadourian, empêché, était excusé).

Le député-maire, dans son allocution, rappela les liens historiques entre l'Arménie et Montpellier, particulièrement à l'époque des Croisades, la présence d'étudiants arméniens à Montpellier à la fin du XIX siècle, l'attention portée par la presse régionale, pendant la Première Guerre mondiale, au génocide de 1915 et la similitude des civilisations chrétiennes et méditerranéennes du Languedoc et de l'Arménie.

Le Recteur Hambardzoumian exprima au nom de l'Union soviétique et de la **République d'Arménie sa joie d'avoir allumé «un lumignon** qui éclairera l'avenir de nos deux pays» en signant l'accord interuniversitaire Montpellier - Erevan.

Puis, fait sans précédent dans l'histoire de la capitale languedocienne le député-maire fit citoyens d'honneur de la Ville de Montpellier les deux savants arméniens, le Recteur Hambardzoumian et le Professeur Haroutiounian. Il leur remit à cet effet de splendides médailles gravées à leur nom et indiquant leur qualité. «Vous n'avez ici que des **amis», ajoutait** le député-maire, qui évoquait son séjour en URSS vingt ans auparavant et sa visite en Arménie. Lors des échanges de cadeaux, le député-maire formulait le souhait d'un élargissement des contacts.

Les deux universitaires arméniens achevaient leur séjour en France par quelques jours à Paris. Le Président Nourhan Fringhian au nom de la Fondation Nourhan Fringhian, organisait à leur intention un dîner où étaient conviés des personnalités du monde culturel et universitaire. Cette rencontre franco-arménienne, particulièrement conviviale se situait ainsi dans le droit fil des activités du **Département** Culturel de la Fondation Nourhan Fringhian. Les deux savants étaient également reçus à la Direction Générale des Relations Culturelles du Ministère des Affaires **Etrangères dont les responsables** ont apporté dès l'origine, leur soutien le plus actif et le plus efficace au projet de con**vention entre les Universités** d'Erevan et de Montpellier, à la Bibliotèque Nationale **par le Directeur, monsieur André Miquel,** Professeur au Collège de France, qui leur **donnait accès au fonds de manuscrits** arméniens.

Ils avaient également des entrevues avec diverses personnalités de la communauté arménienne de France, entre autres monsieur Patrick Devedjian, député des Hauts-de-Seine, et le peintre Carzou.

Ils reprenaient l'avion le 6 juin avec l'un des vices-présidents de l'Université d'Etat d'Erevan, le Professeur Missak Tavtian, qui achevait en même temps qu'eux un séjour à Paris.

Avec les diverses personnalités culturelles et universitaires rencontrées, rendez-vous était à nouveau pris, mais cette fois-ci, en Arménie, et, avec l'espoir d'un développement harmonieux de la coopération culturelle entre la France et la RSS d'Arménie.

NDLR.- Nous avions publié un premier compte-rendu dans notre n° du 14/15 juin.

ՊԱՐՍԿԱՒԱՅ ԼՈՒԻՐԵՐ

ՓԱԿՈՒՄ ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԶԱՒԱՆԻՆ ԵՒ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Թեհրանէն հասած լուրերու համաձայն, իշխանութիւնները փակած են Արարատ մարզաւանն ու ակումբը, Յունիս 22-ին, առանց պատճառաբանութեան:

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

ԱՐՏԱԿ ԱՐՔ.Ի ՆԱՄԱԿԸ

ԻՐԱՆԻ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ
ՄԱՑԻՍ 28-Ի ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԳԵԼՔԻՆ ԱՌԹԻՒ

«Յառաջ»ի Յունիս 5-ի թիւով յայտնած էինք թէ, այս տարի Թեհրանի ոստիկանութիւնը արգելք հանդիսացած է Մայիս 28-ի առթիւ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ կատարուելիք հանրապետական գոհացական մաղթանքի արարողութեան: Ծանօթ է, թէ Յունիս 1-ի իրիկունը բազմահազար Հայեր բողոքի ցոյց մը կատարեցին եկեղեցւոյ չրջափակը եւ թեմակալ առաջնորդէն պահանջեցին հետապնդել հարցը պետական չրջանակներու մօտ:

Արդ, ի հետեւումն յիշեալ հարցի, Արտակ Արք. Մանուկեան նամակ մը ղրկած է Իրանի Ներքին նախարար Ալի Աքպար Մոհթաշամիի, անոր ուշադրութեան յանձնելով հայ եկեղեցւոյ կրօնական արարողութեան մը արգելք հանդիսանալու պարագան, որ անընդհատ երեւոյթ մըն է երկրին մէջ:

Նամակը կը նշէ, թէ անցեալ տարիներու նման որոշուած էր Մայիս 28-ի օրը, Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ մէջ կրօնական արարողութիւն եւ գոհաբանական յատուկ մաղթանք կատարել Մայիս 28-ի առթիւ, որ ոչ միայն նահատակներու յիշատակի մեծարումն է, այլեւ մասնաւորաբար անիրաւուած ժողովուրդի մը վեց հարիւր տարուան ստրկութենէն եւ 1918 թուականին անկախ պետութիւն հաստատելու օրուան մեծարումը: «Հակառակ անոր, որ, կը պրկ Արտակ Արք., այդ օրը ոստիկանութեան պաշտօնատարները բազմիցս հեռաձայնային կապերով կազմակերպիչ անհատի մասին հարցումներ ուղղած էին եւ անոնց տեղեկացուած էր, որ արարողութիւնը միայն եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարուի եւ իմ միջոցով, դժբախտաբար, որոշեալ ժամանակէն մէկ ժամ առաջ, ոստիկանները գալով եկեղեցւոյ մուտքին մօտ յայտարարեցին թէ արարողութիւնը պիտի չկատարուի եւ արգելք հանդիսացան ժողովուրդին, որ եկեղեցւոյ չրջափակը մտնէ: Այս դէպքը խոր ցաւ պատճառեց փողոցը մնացած մեծ բազմութեան: Թէեւ ներկայ պաշտօնատարներուն արարողութեան արգիլման պատճառի մասին բազմիցս հարցումներ եղան, սակայն դժբախտաբար, ոչ այդ օրը եւ ոչ ալ մինչեւ այսօր չպարզուեցաւ, թէ ի՞նչ պատճառով վերջին պահուն, առանց որեւէ բացատրութիւն տալու, արգելք դրուեցաւ տարիներ չարունակ կատարուող արարողութեան մը, հայ համայնքին խոր անհանգստութիւն պատճառելով»:

Իր նամակի վերջաւորութեան Առաջնորդը խնդրած է Ներքին նախարարէն դէպքին պատճառը յայտնել եւ կարգադրել որ առաջն առնուի նման դէպքերու կրկնութեան, դէպքեր՝ որոնք կը հակասեն Իրանի հայ փոքրամասնութեան կրօնական ազատութեանց:

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅՈՒ ՓՐՈՆԻԿ

Գրեց՝ ՄԱՔԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Մայիս 17, 1986

Գրադարանս կը փորձեմ կանոնաւորել: Անկարելի փորձ: Կ'ուզեմ որ հայերէն գիրքերս ընդունին կարգապահութեան մեղմ ձանձրոյթը, հնազանդին ինծի ու այրուբէնին, չարքով չարուին: Կանոնաւորութեան կարօտն ունենալով՝ առաջ ձագարծէ մը բաւական չէնք – չնորհք գրադարաններ ապսպրեցի մի քանի տարի առաջ, – այն տեսակէն՝ որ կ'արտօնէ փոխել հորիզոնական տախտակներուն գիրքն ու բարձրութիւնը, եւ այդպէս յաւելեալ կարելիութիւններ կ'ընծայէ, անտուղր մեծ ու բարձր հատորները չարելու համար: Այս դրադարանները լուծեցին անգլերէն գիրքերու կանոնաւորման հարցերը, սակայն դրադարանին հայերէն մասը կը մնայ անկանոն: Աւելի ճիշդ, ամէն կանոնաւորման փորձ որոշ դժուարութիւններ կը լուծէ, սակայն միաժամանակ նորեր կը յարուցանէ:

Հայերէն գիրքերը, մանաւանդ Սփիւռքի մէջ հրատարակուած հայերէն գիրքերը, կարծես արդի աշխարհին չեն պատկաներ, թէեւ յաճախ չարուած են ամենա – արդիական համակարգիչներով ու տպուած՝ արդիական տպարաններու մէջ: Սակայն օգուտն ի՞նչ, երբ ոչ հեղինակները, ոչ տպարաններու տէրերը տարրական խղճմտանքն իսկ չունին՝ գիրք – առարկայի մասին լրջօրէն մտածելու, առնոր տալու կարգ ու կանոն, չափ ու ճաշակ, տնտեսական միջոցներու արտօնածին չափ:

Կը բանամ հատոր մը, եւ առաջին էջին վրայ կը փնտռեմ այն տեղեկութիւնները՝ զոր վարժուած եմ ակնկալելու եւ գտնելու, թէ՛ արեւմտեան աշխարհի, թէ՛ ալ Սովետական Հայաստանի մէջ հրատարակուող հատորներու առաջին էջին կամ էջերուն վրայ: Այո՞նքն: Այսինքն հեղինակին ու գործին անունը, հրատարակչականին կամ հովանաւորող կազմակերպութեան անունը, տպարանին գտնուած վայրը, հրատարակութեան թուականը, եւ եթէ վեր–հրատարակութիւն է, առաջին հրատարակութեան թուականն ալ: Շատ մեծ բան կ'ակնկալե՞մ արդեօք: Տնտեսական մեծ արդելքները խօշընդո՞տ են, հո՞ս ալ, այս պարագայի՞ն ալ: Չեմ կարծեր: Կը վերցնեմ ուրիշ գիրքեր, ընդամէնը վեց հատ, մէկը լաթակապմ, հինդը՝ թղթակապմ: Առնոք վերջին վեց գիրքերն են՝ որոնք եկած են ինծի, կը սպասեն որ թղթատեմ, թերեւս կարդամ, նոյնիսկ՝ դրախօսեմ: Իսկ ես անոնց առաջին էջերն է միայն որ կը կարդամ այսօր:

Առաջինը, Լոս Անճըլըսէն, կու տայ հեղինակի անուն, գրքի անուն, հրատարակութիւնը հովանաւորող մեկենաս – կազմակերպութեան անուն եւ թուական, – կը պահի տպարանին անունը, որ սակայն եռեւի կոզքին վրայ կ'երեւի: Երկրորդը, Նիւ Եորքէն, խմբագրուած գիրք մը, նո՛յնն է, – տպարանը արժանի չի նկատուիր առաջին էջին վրայ իր տեղը դրաւելու: Երրորդը՝ Փարիզէ՞ն թէ Պէյրութէն, յստակ չէ, վերհրատարակութիւն մըն է, որուն առաջին էջին վրայ կը պահի ոչ միայն տպարանին անունը, այլ նաեւ գիրքի առաջին տպագրութեան թուականը: Ասիկա թերեւս լա՛ւ թեքնիք մըն է, քանի որ միայն գիրքը թերթատողը կրնայ յայտնաբերել նման մանրամասնութիւններ, յառաջաբանէն եառ: Գոնէ ապահովուած է որ գիրքով հետաքրքրուող անձեր պիտի ենթարկեն զայն որոշ քննութեան մը, ու թերեւս հրապուրուին, կարդան: Զորրորդ գիրքը, Պէյրութէն, տպագրական ու էջադրական բարդ գործ ունի, անկասկած տառապեցուցած է տպարանի աշխատաւորները, սակայն օգուտն ի՞նչ – ո՛չ մէկ տեղ կրցայ նշո՛յլն իսկ գտնել տպարանի ինքնութեան մասին: Հինգերորդը, նորէն, կարծես անյատ յղութեամբ ծնած է, – մայր–հեղինակ ունի, հայր–տպարան՝ ոչ: Միայն վեցերորդն է, Ցակոբ Կարապենցի «Ամերիկեան Եուրէկաթը», որ դիտակից մօտեցումով պատրաստուած է: Առաջին էջը կու տայ «Ոսկեհատ» հրատարակչական անունը (ուր Տէր եւ Տիկին Ոսկեբիչեան կը չարեն Սփիւռքի լաւ գրողներէն չատերուն գործը, ի միջի այլոց Օշականի ու Կարապենցի): Յաւելեալ, իղճմտանքով պատրաստուած այս գիրքը նոյնիսկ կու տայ գիրքին կողքը նըկարագրողին անունը: Իսկ գիրքին վերջին էջը, հրա՛շք, կու տայ հեղինակին նախկին գործերուն ցանկը՝ թուականներով:

Ցստակ չէ թէ Սփիւռքի մէջ իրը գըրականութիւն հրատարակուածին հսկայ մեծամասնութիւնը ինչի՞ կը ծառայէ: Սակայն անոր... ծառաներուն փափաքներուն եւ պէտքերուն չի ծառայեր, յաճախ՝ ամէնէն տարրական ու առակայական մարզերուն մէջ: Առնենք իրը օրինակ... Թէօլէօլեան ընտանիքը: Հայրս Սփիւռքի գրականութեան համառօտ պատկերը տալ փորձած վէթերան մըն է: Մայրս՝ գրականութեան սիրահար, ուսուցչուհի, թարգմանող յօդուածագիրը ըլլալէ անդին, նաեւ կ'աշխատի Հարաւային Համալսարանի գրադարանի հայերէն գիրքերու բաժնին մէջ, ուր կայ 15·000էն աւելի հայերէն գիրք: Ե՛ս ալ կը պրաղիմ հայ մշակոյթով: Միասին կըրնանք ամբողջ ընթրիք մը արտունչով անցընել: Մէկը կ'ըսէ – «Ի՞նչպէս կրնանք մշակոյթի մը անցեալին ու ներկային մասին համառօտաբար մտածել, երբ տարրական տեղեկութիւններ կը պակսին, յաճախ չենք գիտնար թէ գիրք մը, ո՞ւր, ե՞րբ, որո՞ւ կողմէ, որո՞ւ հովանաւորութեամբ, ի՞նչ տպաքանակով հրատարակուած է»: Միւսը կ'ըսէ – «Գոնէ Սովետական Հայաստանի գիրքերը թիրաժը կու տան, սակայն անչուշտ անոնք գոնէ հրատարակուող գիրքերու թիւէն ամչնալու պէտք չունին: Սփիւռքի մէջ չատեր չեն փափաքիր յայտնել թէ 200 – 300 օրինակով լոյս կը տեսնէ գիրք մը: Թերեւս դրամատիրութեան ապզեցութիւնն է, – ի վերջոյ Ամերիկեան հրատարակչական ընկերութիւնն ալ իր մրցակիցներուն չի յայտարարեր իր գիրքին տպաքանակը»: Իսկ ե՞ս: Ես ուրիշ գանգատ մըն ալ ունիմ, – հակառակ անոր որ «ճկուն» դրադարան մը ապսպրած եմ տաղձագործէս, պարզապէս անկարելի կը գտնեմ իմ ուզած կարգովս չարել հայերէն գիրքերս, որովհետեւ անոնց... չափերը անհատաւոլիօրէն, աներեւակայելիօրէն անհաւասար են: Այսինքն՝ նոյն բարձրութիւնը չունին:

Կարելի է խնդալ: Կարելի է լալ: Եւ կարելի է հարց տալ, – արդեօք ինչո՞ւ նոյն սթանտար չափերով չենք հրատարակեր մեր գիրքերը, նոյնիսկ նոյն երկրի՛ն, նո՛յն Նիւ Եորքին կամ Լոս Անճըլըսին մէջ: Սղէկ, հասկցանք, Պէյրութի ամէն ինչի մէջ անիշխանական եղած է, Ֆրանսա եւ Ամերիկա տարրեր ցամաքամասեր են, թուղթերը կարելու – պատրաստելու սթանտար, բնականոն չափերը տարրեր են: Սակայն ինչո՞ւ մէկ իսկ քաղաքի մէջ հրատարակուող ամէն գիրք տարրեր չափ ու բարձրութիւն ունի, երբ համեմատաբար այնքա՞ն համաչափ են ամերիկեան գիրքերը: Երկուքէն երեք հազար անդլերէն գիրք ունիմ, ընդամէնը 4 – 5 չափով: Հասկով: Այն վեց հայերէն գիրքերը՝ որոնց ակնարկեցի քիչ առաջ, վեց տարրեր բարձրութիւն ունին, կը չարուին անկանոն, պաշըպօզուէներու բանակի պէս: Չեմ չափագանցեր, սուտ չեմ խօսիր, եւ այս վեց գիրքերը դիտաւմնաւոր կերպով չեմ ընտրած: Պարզապէս՝ ձեռքս անցած վեց վերջին հայերէն գրքերն են: Ամերիկա հրատարակուած չորս գիրքերն իսկ կը տարրերին իրարմէ, չորս բարձրութիւն են, փառք Տիրոջ, երեք լայնութիւն, այսինքն՝ գոնէ երկու հատոր կայ որոնց էջերը նո՛յն լայնութիւնը ունին:

Կարելի է ծիծաղիլ, կամ անհամբեր մէկ կողմ նետել սա գանգատաղրութիւն – քրոնիկը: Բայց ես, որքան ալ քմծիծաղով մը կը նշեմ իմ իսկ մզմզուքիւններս եւ անկարելի կանոնաւորութեան մը կարօտս, չեմ կարծեր որ այդքան ալ անիմաստ է նման նշմար մը: Մէկէ աւելի հարցեր կը մարմնաւորուին հոս, հայ գիրքի ամէնէն առարկայական իրականութեանց մէջ:

Մայիս 18, 1986

Սփիւռքը տեղ մըն է, ուր «մխիթարեան» քարոզչին ու մխիթարեան պահանջելը ամէն ինչ են, – ժամանց, ինքնամխիթարման ձեւ, ուրիշները մեղադրելու ձեւ, ինքնարդարացում, եւլն...: Ժողովո՞ւրդ մըն ենք, ա՞զգ ենք, Սփի՞ւռք ենք, յստակ չէ չատերուն, սակայն մանաւանդ մեր զեկավար կոչեցեալներուն՝ չատ յստակ է որ աւելի միւռեեան պէտք ունինք: Ինծի՛ ալ յստակ է: Սակայն համեստօրէն մտահոգուելով հարցին, առիպուած եմ հարցնալ որ արդեօք ինչպէ՞ս կարելի է միւռեթիւն ակնկալել հանրութենէ մը՝ որ չի պիտեր նոյնիսկ գործակցիլ, նոյնի՛սկ երբ եղեռնի առթիւ միասին տողանցելու հարցմը կայ: Ի՞նչ խօսք միւռեեան մասին, երբ տարրական կարգ–կանոն մը պահել անկարելի կը թուի, երբ վեց գիրք՝ վեց տարրեր հատոր ու ծաւալ ունին, եւ չեն հաճիր համեստ ամերիկեան գրադարանապետի մը վնտռած տեղեկութիւններն իսկ հայթայթել՝ մէկ էջի վրայ գետեղուած:

Ակռէ անդի՛ն: Ապդ մը, մանաւանդ ըսփիւռքագդ մը, հոդազուրկ ապդ մը, ըսպիսուած է ամէն բանէ առաջ ըլլալ հադորդակից, եթէ կ'ուզէք հադորդ – ակից, իրարու հադորդող, իրարմով հադորդուղ: Իսկ մշակոյթը բարձր ձեւն է հադորդութեան, որուն միջոցաւ ինքնութիւնները ոչ միայն կ'արտայայտուին, այլեւ՝ կը կերտուին: Գիրքը մէկ մանրիկն է մշակութային հադորդակցութեան եւ հադորդութեան, համեստ՝ այլ կենսական: Գիրքը, անոր պարունակած իմաստներն ու տեղեկութիւնները դոնէ՝ պէտք է կարելի ըլլայ հաւաստարօրէն մատուցել բոլորի՛ն անխտիր: Սակայն այդ մատուցումն եւ ընկալումն իսկ դրեթէ անկարելի կը թուի այսօրուան Սփիւռքին մէջ:

Այս քրոնիկին առաջին բաժինը գրքի ամէնէն տարրական եւ առարկայական ընոյթին ու էութեան յատկացուած է: Այդ գիրք – առարկայ իրականութիւնը խորհրդանիշ մըն է, ինծի համար գոնէ, մեր սփիւռքեան իրականութեան, գիրքի մարզին ներս ու դուրս: Խորհրդանիշն է մեր ամաթէօրիզմին, անկանոնութեան, անկարգապահութեան, նախնական, տարրական՝ այլ հիմնական՛ն պարզ հարցերու հանդէպ իսկ անտարբերութեան: Երբ նման տողեր գրի կ'առնեմ, իմ ընդվզումս ի վերջոյ սոսկ արտարանի մը անունի բացակայութենէն չէ որ կը բռնկի, այլ նման բացակայութեան մը խորհրդանշած չա՛տ աւելի մեծ խորհրդանքի ու փրոֆէսիոնալիզմի բացակայութենէն:

Մշակոյթ մը հադորդակցութիւն է: Զայն բաժնել՝ կը նշանակէ «հադորդ»–ուելով «կիսյ» ըլլալ, իրարու հետ բաժնել պզացումներ, մտքեր, կարծիքներ ու արժէքներ, ի միջի այլոց, պեդադիտական արժէքներ: Անկէն հադորդակցութիւն կը պահանջէ միջոց ու տարածք, եւ որոշ օրէնքներ, որպէսզի ամէն մասնակցող անձ դիտնայ կամ կարենայ սորվիլ թէ զանն ինչո՞ւմն է, ով ի՞նչ կ'ըսէ ինչի՞ մասին, ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ միջոցաւ: Այլ խօսքով, ապդ ըլլալ՝ հասարակաց մշակոյթ ունենալ կը նշանակէ, իսկ այդ կ'ենթադրէ որ մշակոյթի, ի միջի այլոց գիրքերու եւ հրատարակչութեանց տարածքը ենթարկուի որոշ կարգ – կանոնի: Մեղի կը պակսին անոնցմէ չատեր եւ ուրեմն կը պակսի կենսական հադորդակցութիւն:

Միայն գիրք – առարկաները չեն անկանոն, միայն անոնց բարձրութիւնն ու ծաւալը չէ անիշխանական, զուտ անձնական օրէնքներու ենթարկուող:

Գիրք մը մի քանի ձեւով կ'իրագործէ իր գոյութիւնը լիօրէն: Հրատարակուելէն եառ, պէտք է ծախուի: Լա՛ւ, իրատես ըլլանք. ծախուիլը մէկդի դնենք. պէտք է գոնէ կանոնաւոր ձեւով յայտնաբերուի եւ ցրուի, որպէսզի ամէն մարդ պիտնայ թէ ի՞նչ հրատարկուած է, եւ ինչպէ՞ս կարելի է ստանալ հատորը: Մեր մամուլը «Ստացանք» խորագրին տակ անուղղակիօրէն իր ընթերցողներուն կը ծանուցանէ որոշ նոր գիրքերու յայտնութիւնը, սակայն ամէն գրող չուզեր կամ չի կրնար ամէն թերթի իր գիրքէն հատոր մը ղրկել – «Ստացանք»ի մը նշմարին արժանանալու յոյսով: Եթէ տեղ մը, կեդրոնական անունը (ուր Տէր եւ Տիկին Ոսկեբիչեան կը չարեն Սփիւռքի լաւ գրողներէն չատերուն գործը, ի միջի այլոց Օշականի ու Կարապենցի): Յաւելեալ, իղճմտանքով պատրաստուած այս գիրքը նոյնիսկ կու տայ գիրքին կողքը նըկարագրողին անունը: Իսկ գիրքին վերջին էջը, հրա՛շք, կու տայ հեղինակին նախկին գործերուն ցանկը՝ թուականներով:

Ցստակ չէ թէ Սփիւռքի մէջ իրը գըրականութիւն հրատարակուածին հսկայ մեծամասնութիւնը ինչի՞ կը ծառայէ: Սակայն անոր... ծառաներուն փափաքներուն եւ պէտքերուն չի ծառայեր, յաճախ՝ ամէնէն տարրական ու առակայական մարզերուն մէջ: Առնենք իրը օրինակ... Թէօլէօլեան ընտանիքը: Հայրս Սփիւռքի գրականութեան համառօտ պատկերը տալ փորձած վէթերան մըն է: Մայրս՝ գրականութեան սիրահար, ուսուցչուհի, թարգմանող յօդուածագիրը ըլլալէ անդին, նաեւ կ'աշխատի Հարաւային Համալսարանի գրադարանի հայերէն գիրքերու բաժնին մէջ, ուր կայ 15·000էն աւելի հայերէն գիրք: Ե՛ս ալ կը պրաղիմ հայ մշակոյթով: Միասին կըրնանք ամբողջ ընթրիք մը արտունչով անցընել: Մէկը կ'ըսէ – «Ի՞նչպէս կրնանք մշակոյթի մը անցեալին ու ներկային մասին համառօտաբար մտածել, երբ տարրական տեղեկութիւններ կը պակսին, յաճախ չենք գիտնար թէ գիրք մը, ո՞ւր, ե՞րբ, որո՞ւ կողմէ, որո՞ւ հովանաւորութեամբ, ի՞նչ տպաքանակով հրատարակուած է»: Միւսը կ'ըսէ – «Գոնէ Սովետական Հայաստանի գիրքերը թիրաժը կու տան, սակայն անչուշտ անոնք գոնէ հրատարակուող գիրքերու թիւէն ամչնալու պէտք չունին: Սփիւռքի մէջ չատեր չեն փափաքիր յայտնել թէ 200 – 300 օրինակով լոյս կը տեսնէ գիրք մը: Թերեւս դրամատիրութեան ապզեցութիւնն է, – ի վերջոյ Ամերիկեան հրատարկչական ընկերութիւնն ալ իր մրցակիցներուն չի յայտարարեր իր գիրքին տպաքանակը»: Իսկ ե՞ս: Ես ուրիշ գանգատ մըն ալ ունիմ, – հակառակ անոր որ «ճկուն» դրադարան մը ապսպրած եմ տաղձագործէս, պարզապէս անկարելի կը գտնեմ իմ ուզած կարգովս չարել հայերէն գիրքերս, որովհետեւ անոնց... չափերը անհատաւոլիօրէն, աներեւակայելիօրէն անհաւասար են: Այսինքն՝ նոյն բարձրութիւնը չունին:

Կարելի է խնդալ: Կարելի է լալ: Եւ կարելի է հարց տալ, – արդեօք ինչո՞ւ նոյն սթանտար չափերով չենք հրատարակեր մեր գիրքերը, նոյնիսկ նոյն երկրի՛ն, նո՛յն Նիւ Եորքին կամ Լոս Անճըլըսին մէջ: Սղէկ, հասկցանք, Պէյրութի ամէն ինչի մէջ անիշխանական եղած է, Ֆրանսա եւ Ամերիկա տարրեր ցամաքամասեր են, թուղթերը կարելու – պատրաստելու սթանտար, բնականոն չափերը տարրեր են: Սակայն ինչո՞ւ մէկ իսկ քաղաքի մէջ հրատարակուող ամէն գիրք տարրեր չափ ու բարձրութիւն ունի, երբ համեմատաբար այնքա՞ն համաչափ են ամերիկեան գիրքերը: Երկուքէն երեք հազար անդլերէն գիրք ունիմ, ընդամէնը 4 – 5 չափով: Հասկով: Այն վեց հայերէն գիրքերը՝ որոնց ակնարկեցի քիչ առաջ, վեց տարրեր բարձրութիւն ունին, կը չարուին անկանոն, պաշըպօզուէներու բանակի պէս: Չեմ չափագանցեր, սուտ չեմ խօսիր, եւ այս վեց գիրքերը դիտաւմնաւոր կերպով չեմ ընտրած: Պարզապէս՝ ձեռքս անցած վեց վերջին հայերէն գրքերն են: Ամերիկա հրատարակուած չորս գիրքերն իսկ կը տարրերին իրարմէ, չորս բարձրութիւն են, փառք Տիրոջ, երեք լայնութիւն, այսինքն՝ գոնէ երկու հատոր կայ որոնց էջերը նո՛յն լայնութիւնը ունին:

Կարելի է ծիծաղիլ, կամ անհամբեր մէկ կողմ նետել սա գանգատաղրութիւն – քրոնիկը: Բայց ես, որքան ալ քմծիծաղով մը կը նշեմ իմ իսկ մզմզուքիւններս եւ անկարելի կանոնաւորութեան մը կարօտս, չեմ կարծեր որ այդքան ալ անիմաստ է նման նշմար մը: Մէկէ աւելի հարցեր կը մարմնաւորուին հոս, հայ գիրքի ամէնէն առարկայական իրականութեանց մէջ:

Մայիս 18, 1986

Սփիւռքը տեղ մըն է, ուր «մխիթարեան» քարոզչին ու մխիթարեան պահանջելը ամէն ինչ են, – ժամանց, ինքնամխիթարման ձեւ, ուրիշները մեղադրելու ձեւ, ինքնարդարացում, եւլն...: Ժողովո՞ւրդ մըն ենք, ա՞զգ ենք, Սփի՞ւռք ենք, յստակ չէ չատերուն, սակայն մանաւանդ մեր զեկավար կոչեցեալներուն՝ չատ յստակ է որ աւելի միւռեեան պէտք ունինք: Ինծի՛ ալ յստակ է: Սակայն համեստօրէն մտահոգուելով հարցին, առիպուած եմ հարցնալ որ արդեօք ինչպէ՞ս կարելի է միւռեթիւն ակնկալել հանրութենէ մը՝ որ չի պիտեր նոյնիսկ գործակցիլ, նոյնի՛սկ երբ եղեռնի առթիւ միասին տողանցելու հարցմը կայ: Ի՞նչ խօսք միւռեեան մասին, երբ տարրական կարգ–կանոն մը պահել անկարելի կը թուի, երբ վեց գիրք՝ վեց տարրեր հատոր ու ծաւալ ունին, եւ չեն հաճիր համեստ ամերիկեան գրադարանապետի մը վնտռած տեղեկութիւններն իսկ հայթայթել՝ մէկ էջի վրայ գետեղուած:

Ակռէ անդի՛ն: Ապդ մը, մանաւանդ ըսփիւռքագդ մը, հոդազուրկ ապդ մը, ըսպիսուած է ամէն բանէ առաջ ըլլալ հադորդակից, եթէ կ'ուզէք հադորդ – ակից, իրարու հադորդող, իրարմով հադորդուղ: Իսկ մշակոյթը բարձր ձեւն է հադորդութեան, որուն միջոցաւ ինքնութիւնները ոչ միայն կ'արտայայտուին, այլեւ՝ կը կերտուին: Գիրքը մէկ մանրիկն է մշակութային հադորդակցութեան եւ հադորդութեան, համեստ՝ այլ կենսական: Գիրքը, անոր պարունակած իմաստներն ու տեղեկութիւնները դոնէ՝ պէտք է կարելի ըլլայ հաւաստարօրէն մատուցել բոլորի՛ն անխտիր: Սակայն այդ մատուցումն եւ ընկալումն իսկ դրեթէ անկարելի կը թուի այսօրուան Սփիւռքին մէջ:

Այս քրոնիկին առաջին բաժինը գրքի ամէնէն տարրական եւ առարկայական ընոյթին ու էութեան յատկացուած է: Այդ գիրք – առարկայ իրականութիւնը խորհրդանիշ մըն է, ինծի համար գոնէ, մեր սփիւռքեան իրականութեան, գիրքի մարզին ներս ու դուրս: Խորհրդանիշն է մեր ամաթէօրիզմին, անկանոնութեան, անկարգապահութեան, նախնական, տարրական՝ այլ հիմնական՛ն պարզ հարցերու հանդէպ իսկ անտարբերութեան: Երբ նման տողեր գրի կ'առնեմ, իմ ընդվզումս ի վերջոյ սոսկ արտարանի մը անունի բացակայութենէն չէ որ կը բռնկի, այլ նման բացակայութեան մը խորհրդանշած չա՛տ աւելի մեծ խորհրդանքի ու փրոֆէսիոնալիզմի բացակայութենէն:

Մշակոյթ մը հադորդակցութիւն է: Զայն բաժնել՝ կը նշանակէ «հադորդ»–ուելով «կիսյ» ըլլալ, իրարու հետ բաժնել պզացումներ, մտքեր, կարծիքներ ու արժէքներ, ի միջի այլոց, պեդադիտական արժէքներ: Անկէն հադորդակցութիւն կը պահանջէ միջոց ու տարածք, եւ որոշ օրէնքներ, որպէսզի ամէն մասնակցող անձ դիտնայ կամ կարենայ սորվիլ թէ զանն ինչո՞ւմն է, ով ի՞նչ կ'ըսէ ինչի՞ մասին, ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ միջոցաւ: Այլ խօսքով, ապդ ըլլալ՝ հասարակաց մշակոյթ ունենալ կը նշանակէ, իսկ այդ կ'ենթադրէ որ մշակոյթի, ի միջի այլոց գիրքերու եւ հրատարակչութեանց տարածքը ենթարկուի որոշ կարգ – կանոնի: Մեղի կը պակսին անոնցմէ չատեր եւ ուրեմն կը պակսի կենսական հադորդակցութիւն:

Միայն գիրք – առարկաները չեն անկանոն, միայն անոնց բարձրութիւնն ու ծաւալը չէ անիշխանական, զուտ անձնական օրէնքներու ենթարկուող:

Գիրք մը մի քանի ձեւով կ'իրագործէ իր գոյութիւնը լիօրէն: Հրատարակուելէն եառ, պէտք է ծախուի: Լա՛ւ, իրատես ըլլանք. ծախուիլը մէկդի դնենք. պէտք է գոնէ կանոնաւոր ձեւով յայտնաբերուի եւ ցրուի, որպէսզի ամէն մարդ պիտնայ թէ ի՞նչ հրատարկուած է, եւ ինչպէ՞ս կարելի է ստանալ հատորը: Մեր մամուլը «Ստացանք» խորագրին տակ անուղղակիօրէն իր ընթերցողներուն կը ծանուցանէ որոշ նոր գիրքերու յայտնութիւնը, սակայն ամէն գրող չուզեր կամ չի կրնար ամէն թերթի իր գիրքէն հատոր մը ղրկել – «Ստացանք»ի մը նշմարին արժանանալու յոյսով: Եթէ տեղ մը, կեդրոնական անունը (ուր Տէր եւ Տիկին Ոսկեբիչեան կը չարեն Սփիւռքի լաւ գրողներէն չատերուն գործը, ի միջի այլոց Օշականի ու Կարապենցի): Յաւելեալ, իղճմտանքով պատրաստուած այս գիրքը նոյնիսկ կու տայ գիրքին կողքը նըկարագրողին անունը: Իսկ գիրքին վերջին էջը, հրա՛շք, կու տայ հեղինակին նախկին գործերուն ցանկը՝ թուականներով:

Ցստակ չէ թէ Սփիւռքի մէջ իրը գըրականութիւն հրատարակուածին հսկայ մեծամասնութիւնը ինչի՞ կը ծառայէ: Սակայն անոր... ծառաներուն փափաքներուն եւ պէտքերուն չի ծառայեր, յաճախ՝ ամէնէն տարրական ու առակայական մարզերուն մէջ: Առնենք իրը օրինակ... Թէօլէօլեան ընտանիքը: Հայրս Սփիւռքի գրականութեան համառօտ պատկերը տալ փորձած վէթերան մըն է: Մայրս՝ գրականութեան սիրահար, ուսուցչուհի, թարգմանող յօդուածագիրը ըլլալէ անդին, նաեւ կ'աշխատի Հարաւային Համալսարանի գրադարանի հայերէն գիրքերու բաժնին մէջ, ուր կայ 15·000էն աւելի հայերէն գիրք: Ե՛ս ալ կը պրաղիմ հայ մշակոյթով: Միասին կըրնանք ամբողջ ընթրիք մը արտունչով անցընել: Մէկը կ'ըսէ – «Ի՞նչպէս կրնանք մշակոյթի մը անցեալին ու ներկային մասին համառօտաբար մտածել, երբ տարրական տեղեկութիւններ կը պակսին, յաճախ չենք գիտնար թէ գիրք մը, ո՞ւր, ե՞րբ, որո՞ւ կողմէ, որո՞ւ հովանաւորութեամբ, ի՞նչ տպաքանակով հրատարակուած է»: Միւսը կ'ըսէ – «Գոնէ Սովետական Հայաստանի գիրքերը թիրաժը կու տան, սակայն անչուշտ անոնք գոնէ հրատարակուող գիրքերու թիւէն ամչնալու պէտք չունին: Սփիւռքի մէջ չատեր չեն փափաքիր յայտնել թէ 200 – 300 օրինակով լոյս կը տեսնէ գիրք մը: Թերեւս դրամատիրութեան ապզեցութիւնն է, – ի վերջոյ Ամերիկեան հրատարկչական ընկերութիւնն ալ իր մրցակիցներուն չի յայտարարեր իր գիրքին տպաքանակը»: Իսկ ե՞ս: Ես ուրիշ գանգատ մըն ալ ունիմ, – հակառակ անոր որ «ճկուն» դրադարան մը ապսպրած եմ տաղձագործէս, պարզապէս անկարելի կը գտնեմ իմ ուզած կարգովս չարել հայերէն գիրքերս, որովհետեւ անոնց... չափերը անհատաւոլիօրէն, աներեւակայելիօրէն անհաւասար են: Այսինքն՝ նոյն բարձրութիւնը չունին:

Կարելի է խնդալ: Կարելի է լալ: Եւ կարելի է հարց տալ, – արդեօք ինչո՞ւ նոյն սթանտար չափերով չենք հրատարակեր մեր գիրքերը, նոյնիսկ նոյն երկրի՛ն, նո՛յն Նիւ Եորքին կամ Լոս Անճըլըսին մէջ: Սղէկ, հասկցանք, Պէյրութի ամէն ինչի մէջ անիշխանական եղած է, Ֆրանսա եւ Ամերիկա տարրեր ցամաքամասեր են, թուղթերը կարելու – պատրաստելու սթանտար, բնականոն չափերը տարրեր են: Սակայն ինչո՞ւ մէկ իսկ քաղաքի մէջ հրատարակուող ամէն գիրք տարրեր չափ ու բարձրութիւն ունի, երբ համեմատաբար այնքա՞ն համաչափ են ամերիկեան գիրքերը: Երկուքէն երեք հազար անդլերէն գիրք ունիմ, ընդամէնը 4 – 5 չափով: Հասկով: Այն վեց հայերէն գիրքերը՝ որոնց ակնարկեցի քիչ առաջ, վեց տարրեր բարձրութիւն ունին, կը չարուին անկանոն, պաշըպօզուէներու բանակի պէս: Չեմ չափագանցեր, սուտ չեմ խօսիր, եւ այս վեց գիրքերը դիտաւմնաւոր կերպով չեմ ընտրած: Պարզապէս՝ ձեռքս անցած վեց վերջին հայերէն գրքերն են: Ամերիկա հրատարակուած չորս գիրքերն իսկ կը տարրերին իրարմէ, չորս բարձրութիւն են, փառք Տիրոջ, երեք լայնութիւն, այսինքն՝ գոնէ երկու հատոր կայ որոնց էջերը նո՛յն լայնութիւնը ունին:

Կարելի է ծիծաղիլ, կամ անհամբեր մէկ կողմ նետել սա գանգատաղրութիւն – քրոնիկը: Բայց ես, որքան ալ քմծիծաղով մը կը նշեմ իմ իսկ մզմզուքիւններս եւ անկարելի կանոնաւորութեան մը կարօտս, չեմ կարծեր որ այդքան ալ անիմաստ է նման նշմար մը: Մէկէ աւելի հարցեր կը մարմնաւորուին հոս, հայ գիրքի ամէնէն առարկայական իրականութեանց մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՎԱԾ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՆՈՒՇԱՐՁ

ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՆԴԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀՈՂԵՐԸ

Ես նկատի ունեմ բարձրացած լեռները, որոնք ամեն կողմից շրջապատել են մեր հայրենի քաղաքը, ինչպես հսկա պարիսպները, որոնց ստվերում ապրում են մեր հարազատները, ընկերները, ծանոթները, մեր հարևանները, որոնց հետ ես մեծացել եմ, ապրել եմ, ուրախացել եմ, տխրել եմ, ուրախ եմ եղել, տխուր եմ եղել, ամեն ինչ եղել է մեր կյանքում, ամեն ինչ, որ կապում է մարդուն իր հայրենի հողերին, իր ծննդավայրին, իր հայրենի քաղաքին, իր հայրենի գյուղին, իր հայրենի տանը, իր հայրենի ընտանիքին, իր հայրենի ժողովրդին, իր հայրենի հայրենիքին:

Ես նկատի ունեմ այն լեռները, որոնք ամեն առավոտ ինձ դիմավորել են իրենց հավերժական լռությամբ, ամեն երեկո ինձ ուղեկցել են իրենց հավերժական լռությամբ, ամեն գիշեր ինձ հանգստացրել են իրենց հավերժական լռությամբ:

Ես նկատի ունեմ այն լեռները, որոնք ինձ սովորեցրել են լռել, որ ես էլ սովորեմ լռել, ինչպես լռում են լեռները, որ ես էլ սովորեմ լռել, ինչպես լռում են հայրենի լեռները:

Ես նկատի ունեմ այն լեռները, որոնք ինձ սովորեցրել են լռել

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -

Տիկին Արշալոյս Փօլատեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յունիս 29, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. - Պ. Նշան Քիւրտճեան իր հինգ Իսկուհի Քիւրտճեանի եւ զարմիկին՝ Յակոբ Քիւրտճեանի յիշատակին 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՀԱՄԵՐԳ

կազմակերպութեամբ՝
Մարսէյլի Քաղաքապետարանի
Յուլիս 1, երեքշաբթի, ժամը 21-ին՝ Թէմբը Օզ Էթուալի - Բալէ ամբ Ֆարօ մէջ։

Մասնակցութեամբ՝
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ
Ղեկավար՝ ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՋԵԱՆ
եւ ժաք-ի ԱՐԱՔՍ պարախումբի,
ՍԱՄՈՒՆ նուագախումբի

ԱՄԱՓԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղին տարեկան գաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի, ամբողջ օրը Ժէմանի դաշտը, մասնակցութեամբ «ԱՆԻ» նուագախումբին, հայկական հաճելի մթնոլորտ։ Տեղւոյն վրայ հեռատեսիլ, Մունտիալին հետեւիլ փափաքողներուն համար։

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Restaurant SEVAN

SOIREE EXCEPTIONNELLE

avec la participation de

L'orchestre ANI de Lyon

ambiance chaleureuse

MENU 250 F boisson comprise

VENDREDI 27 JUIN à partir de 20h

RESTAURANT SEVAN, 1, bd. Carnot
94140 Alfortville — tél. 43 76 32 19

Ի ՆՊԱՍՏ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ

ԵՒ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութիւնը եւ Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութիւնը կը կազմակերպեն՝

Քեռմէս - Վաճառք

- KERMESSE -

Շաբաթ, եւ Կիրակի, Յուլիս 5 եւ 6, ժամը 10·30-էն՝ 20·30։

Օգտուեցէք միաժամանակ օգտակար հանդիսանալով անմխիթար գիներով

- *Հագուստի նորաձեւութիւն։*
- *Գիրքեր, ձայնապնակներ, քասէթներ։*
- *Հայասատանեան յուշանուէրներ։*

6, cité du Wauxhall, 75010 Paris
Métro République

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 6, ժամը 11-էն մինչեւ 22, Մոնմորանսիի Հանրապետական Տան դարաստանին մէջ։

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ նաեւ ժամը 11·30-ին Հանդստեան Տան նոր կառուցուած չէնքին բացումի արարողութիւնը բարձր հովանաւորութեամբ Ընկերային Գործերու նախարար՝

Պ. ՓԻԼԻՓ ՍԻԿԻՆ-ի

Ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ,
ՆԱՅԻՐԻ պարախումբ
ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆՑ
ՋԵՓԻՒՐ ԽՈՒՄԲԸ ԻՐԵՆՑ ԿԻԹԱՌՆԵՐՈՎ

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝
39 - 83 - 20 - 67 կամ 48 - 78 - 02 - 99

Մոնմորանսի երթալու համար. -
Gare du Nord - descendre à Enghien-les-Bains
Prendre l'autobus 612 ou 13 et descendre à Groslay

L'ÉTAPE ARMÉNIENNE
au cœur de la Franche - Comté

AUBERGE D'ARMENIE

63, Faubourg de Besançon - 25200 MONTBELIARD
Tél. : 81 - 94 - 93 - 74

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ

1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= *Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանու թիւններով։*
= *Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15-ին։*
= *Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք։*
= *Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝*

ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻՒՕ ՋԵՓԻՒՐ
ԷՎԻԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մէքսքոյի Աշխարհի Բաժակի Փինալին։
Ախթը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ։

Մուտքը ազատ է։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէռ - Պուա - Քոլոմպի եւ Արժանթէօյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յունիս 29, Կիրակի օր, ժամը 11·30-էն սկսեալ Թալի բարքի մէջ։

Cormeilles - en - Parissis

Հայկական ճոխ ուտելիքներով եւ աւանդական համիւռով խորոված։

ՍՈՒՐԷՆ նուագախումբը, պարի մըցումներ եւ բացօթեայ խաղեր խանդավառութիւն կը ստեղծեն։ Անձրեւի պարագային փակ հիւրասրահ մը կայ տրամադրելի։

ITINERAIRE : Au pont d'Argenteuil, prendre l'Ave. Gabriel Péri jusqu'au bout, puis le Bld. Léon Félix sur la gauche et tourner à droite au premier feu de signalisation. Continuer sur la droite jusqu'à la forêt de Cormeilles (Rallye - Parc).

Աւելի դիւրութեան համար հետեւիլ «Կապոյտ Խաչ» գրուած նշաններուն, որոնք ձեզ պիտի առաջնորդեն վերոյիշեալ վայրը։

ԱՄԱՓԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ գաշտօնին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Եըլմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զուարճալի աշակերտներուն կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բազեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները։

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Շաբիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ միջոցով պզտիկ մանչերու եւ աղջիկներու տարեկան հանդէսը կիրակի, Յունիս 29, ժամը 14·30ին Շաբիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։
47, rue de Stalingrad, 92370 CHAVILLE

Մուտքը ազատ է։

ԿԱՉ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

Ինչպէս պիտի անցեալ տարուան Օդոստոսին, մեծ հաճոյքով եւ անհուն խանդաղատանքով 13 լիբանանահայ չքաւոր երախաներ բերել տուինք Պէլֆոնթէնի մեր կայանը։

Մէկ ամիս յետոյ, հեռու լիբանանեան հուր ու սուրէն, հոգեպէս թէ մարմնապէս կազդուրուած եւ կայտառացած, անոնք վերադարձան իրենց բոյները։

Երախտագիտութեամբ յիշենք որ այս առթիւ մեր գաղութը իր զանգուածային մասնակցութիւնը բերաւ հոգալով այս 13 երախաներու օդանաւով երթեւեկի ծախքը։

Այս տարի եւս ծրագրած ենք 20 չքաւոր լիբանանահայ երախաներ կրկին երջանկացնել, որպէսզի այս մատաղ հոգիները կարենան, դէթ մէկ ամիս, մոռնալ անօրեայ զարճած ռմբակոծումներն ու սպանութիւնները։

Արդ, կրկին կոչ կ'ուղղենք մեր գաղութի անսակարկ առատաձեռնութեան, որպէսզի այս տղոց օդանաւային երթեւեկի ծախքերը ապահովենք։ Կեցութեան եւ այլ յարակից ծախքերը կը ստանձնէ կազմակերպութիւնս։

Ձեր նուիրատուութիւնները հաճեցէք ուղղարկել. -

Conseil d'Administration
de la CBAF
17, rue Bleue — 75009 Paris

Կանխաւ չնորհակալութիւն։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ
ՇՐՋԱՆԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԱՓԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ - ԺԵՌՈՄ

Սէն - Ժեռոմի Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ գաշտօնին հանդէսը Շաբաթ, Յունիս 28, երեկոյեան ժամը 21-ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ղեկավարութեամբ ուսուցիչներ՝ Տիկին Կարապետեանի եւ Խաչիկ Եըլմազեանի տեղի կ'ունենան արտասանութիւն, երգ եւ զուարճալի աշակերտներուն կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ բազեցիները, վայելելու համար հայկական մթնոլորտ մը, ունկնդրելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկները։

Սէն - Ժեռոմի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կը հրամցուին կարկանդակ եւ ծովացուցիչներ։

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Bellefontaine

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Կայանի դաշտահանդէսին առիթով՝

ՊՏՈՑՏ ԴԷՊԻ ԺԻԻՐԱ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ
Երք, Շաբաթ, Յուլիս 12, առաւօտուն
Վերադարձ, Երկուշաբթի, Յուլիս 14, երեկոյեան
Ճամբորդութիւն եւ 2 գիշեր պանդոկ՝ 450 Ֆ.։
Ապահանագրութիւն՝ 47 - 83 - 70 - 89 իրիկունը, Յուլիս 5-էն առաջ։

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆԻՍ
28-29
SAMEDI-DIMANCHE
28-29 JUIN
1986
LE NUMERO : 4,00 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Directrice: Arpik Missakian
Tel.: 47. 70. 86. 60 — Telex: HARATCH 280 868 F
C.C.P. Paris 15069-82 E — 51027317 A R.C. Paris

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 600 Ֆ. — Վեցամսեայ : 310 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 700 Ֆ. — Հատը : 4,00 Ֆ.

61րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 16.257
Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN
61e ANNÉE — No 16.257

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿՐԱԿԷ ՇԱՊԻԿՈՎ ՉԱՄԲՈՐԴԸ

Իր մէկ վէպին մէջ, ուր կը պատմուին սար հողի վրայ ինկած գաղթականի տարբ հողի վրայ ինկած գաղթականի տարբ ապրումները, հայութիւնը «կրակէ շապիկ» կ'որակէ կարապետ Փոլատեան:

Հայը մըն է հոն, որ այդ առիմանումը կրնէ պահին, որուն ուղեղին մէջ անհամար «ինչո՞ւ»ները, «ի՞նչպէս»ները, «ո՞վ»ները, «ե՞րբ»ները զիրար կը հալածեն ու ինք լմընատացած - սակայն անզօր - այդ բոլորին դէմ, ելքի ճամբայ մը գտնելու յոյսով դարձած է հօրը:

Այս առիմանումը, փրկութիւն փնտռող ձիգին դէմ բացուող անելն է մէկ կողմէն, սակայն նաեւ հերթափոխում մը, դիրքերու փոխանցում մը. երէկ հայրերը հագուած էին այդ շապիկը, յետոյ - կամայ, ակամայ - զայն տեսան իրենց զաւակներուն վրայ: Այդ խումբին մէջ չաներու կարգին պատուեցաւ նաեւ մէկը, որ կոչուեցաւ Կ. Փոլատեան:

×

Բացարձակ բացակայութիւն, կամ աւելի լաւատես, - մխամիտ թերեւս - մօտեցումով մը, ժամանակաւոր բաժանում՝ ամբ ցաւի, կսկիծի աղբիւր է դրեթէ միշտ: Սակայն յաճախ կը քակէ նաեւ խորհրդածութիւններու երկար կծիկ մը: Կը զրկէ որ կարեւոր - անկարեւոր համար մանրամասնութիւններու իրարանցումով մը կազմուած մեր առօրեայ միօրինակութեան մէջ փակագիծեր բանանք երբեմն, աւելի լայն ակնարկ մը պարզցնենք մեր շուրջը, ու պահ մը դնենք «ի՞նչ մը-ացաց», «ո՞ւր կ'երթանք»ի նման հարցումներ խանգարեն ամէնօրեայ այդ միակերպ թաւալումը: Ու այս, յատկապէս այն անդրուաններուն, երբ կրակէ շապիկով համբորդներու կարաւանէն մէկը եւս հասած է իր վերջնական կայքին:

Երէկ Փոլատեանն էր, վաղը ո՞վ գիտէ ով:

×

Սփիւռքը անվերջանալի ճամբաներու ցանց մըն է. կ'երթանք անդադար: Ու այս երթին մէջ մեզի հետ կը քաշկռտենք ինչ որ ունինք, ինչ որ կրցած էինք թրիչել մեր պայուսակներուն մէջ մեկնումի պահուն. քիչ մը հաւատք - միշտ աւելի լաւ հեռանկարներու, - պուտ մը լեզու, կաթիլ մը պատմութիւն, ու տակաւին, ո՞վ էինք, ո՞ւրկէ ճամբայ ելանք:

Կ. Փոլատեանի նմանները ապահով կը գարձնեն այս երթը: Անո՛նք չալկած են ամէնէն ծանր պայուսակները. անոնց պայուսակներուն մէջ միշտ «բան մը» կայ «ծարաւ»ներու, «սոված»ներու կամ «յոգնած - զարդած»ներու համար:

Ահա թէ ինչո՛ւ, ամէն անգամ որ ըսփիւռքցիի մեր մեծ կարաւանէն կը բաժնուի անոնցմէ մէկը, մենք մտահոգ աչքերով կը դառնանք մնացածին. մեզի՛: «պայուսակ»ները տանող բաւարար թիւ մը ունի՞նք միշտ. վերցնող եղա՞ւ ձգուածը: Կրակէ շապիկը նետուած մնա՞ց անկիւն մը, թէ արդէն ունեցաւ նոր «տէր» մը:

×

Ցոհտես ենք ընդհանրապէս. ամէն մեկնումով կը սիրենք կարծես անտեսել մնացածը. այն մնացածը, որ սակայն ամէն անգամուն տուաւ նորեր: Մխայն մուր տուերներով եզերուած չեն ճամբաները. ծաղիկ ու ծառեր ալ կան մեր երթին վրայ:

Հոն ուր այսօր Փոլատեան մը կանգ կ'առնէ, կը բաժնուի կարաւանէն, անպայման մէկը պիտի գայ տէր ըլլալու անոր ձգած շապիկին:

Եօթանասունամեայ մեր անխոնջ երթը առոր վկայ:

Ա. Թ.

ՀԱՅԿ. ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

ՆՈՐ ԳԻԽՏ ՄԸ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ ՁԵՌՆՀԱՍ ՉԻ ՆԿԱՏՈՒԻՐ

ՎԱՆԸՄԷՕԼՊՐՈՒՔ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ԿԱՆՈՆԱԳՐԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻՆ

ԴԱՒԸ ԲԱՑԱՅԱՅՏ Է

Յունիս 26-ին է, Հինգշաբթի, որ Եւրոպայի Խորհրդարանի քաղաքական յանձնախումբը նիստ կը գումարէր եւ օրակարգի վրայ էր Տայի ցեղասպանութեան բանաձեւին համար առաջարկուած փոփոխութեանց քննութիւնը: Ծանօթ է որ («Յառաջ», Մայիս 28) Մայիս 26-ին, յանձնախումբը չէր կրցած հարցը քննել Վանըմէօլպրուքի բացակայութեան պատճառով: Գերման ընկերային դեմոկրատները կ'առաջարկէին, սակայն որ ցեղասպանութիւնը վերածուի՝ ոդբերգութեան, Հոլանտացի դեմոկրատ քրիստոնեաներն ալ՝ ջարդ կը նախընտրէին: Բայց, Յունիս 26-ին, ուրիշ անակնկալ մը, որ բացայայտ դէպի մը բնոյթ ունի, բոլորովին նոր ընթացք պիտի տար խնդրին:

Ազատական խմբակը կ'առարկէր որ յանձնախումբը ձեռնհաս չէ նման բանաձեւ մը պատրաստելու, ինչ որ առնուազն «հետազբքբական» նորութիւն մըն է, երբ պահ մը անդրադառնանք թէ այս յանձնախումբը աւելի քան տարի մըն է, որ այս բանաձեւին հարցը ունի իր օրակարգին վրայ եւ վերջնական որոշումէ մը խուսափելու համար, ցարդ կիրարկուած է ձգձգումի քաղաքականութիւնը, ամէն անգամ փոփոխութիւններ առաջարկելով, ու յանկարծ գիւտ մը: Իրենց միտքը նո՞ր եկաւ այս կանոնագրային հրաշալի յայտնութիւնը: Ինչ որ է, հարցը հոն է, որ ազատական խմբակին այս առարկութիւնը իտալացի նախագահին (Ֆորմիկոնի) առաջարկով քուէարկութեան դրուած է եւ արդիւնքը սա է. - Յանձնախումբը ձեռնհաս է 19 ձայն, ձեռնհաս չէ 20 ձայն: Նիստը տեւած է ժամը 15-էն 16:

Վանըմէօլպրուք եւ Ֆրանսայի անդամը՝ Սապլ որոշած են դիմել կանոնագրային յանձնախումբին, հաստատել տալու համար թէ քաղաքական յանձնախումբը ձեռնհաս է:

Նոր խորհրդածութիւններ բոլորովին աւելորդ են: Ինչպէս նաեւ մեր դառնութեան արտայայտութիւնը: Կը բաւէ մի անգամ ընդ միշտ համոզուիլ թէ քաղաքականութիւն ըսուածը ա՛յս պոռնիկն է:

ՓՐՈՎԱՆՍ – 1974
Կ. Փոլատեան, Յարութ Կոստանդեան, Բարգէն Պոտոսեան

ՁՐՈՅՑ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ

Մայիսեան օր մըն էր, եօթը տարի առաջ: Մարսէյլի կեդրոնական թաղամասի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, կը մեծարուէր հայ գրող մը՝ կարապետ Փոլատեան:

Մայիսեան օր մըն էր կրկին: Եօթը տարի եւս: Մարսէյլի հայաշատ արուարձանի մը փոքրիկ հայկ. մատուռը լեցուն էր: Դպաղի մը չուրջ է, որ համախմբուած էինք, այս անգամ: Սփիւռքի հայ գրող մը, հեռուէն, շատ հեռուէն եկած, «Արեւելքի տղայ», հրաժեշտ կուտար կեանքին: «Ի վերինն երուսաղէմ». ապօթք: Ինչ եւս ալ, հոգւոյ մը. փոսը: Ու վերջ:

Վերջալոյսն է ապրիլեան սերունդին: Կ. Փոլատեան մէկն էր անոնցմէ, վերջիններէն:

«Կրակէ շապիկ»ը կտնակին, կիրքով ապրեցաւ Հայու առաջնորդը: Գաղութէ գաղութ գնաց վկայելու թէ չի հրաժարիր Հայութենէ՝ խօսքով, գրիչով, դասանդութեամբ: Ֆրանսացիներուն ծանօթացուց հայ գրականութիւնը: Երեսնամեակ մը առաջ էր, երբ լոյս կը տեսնէին հայ բանաստեղծներէ Ֆրանսերէն թարգմանութիւններ, իր սեւ աշխատանքով ու Լիւք Այտարէ – Մարսէլի ընտիր ու ներդաշնակ Ֆրանսերէնով: Այն առեն, Ֆրանսական հրատարակչականները չէին հետաքրքրուեր մեր այդիով ու նման ձեռնարկներ արհեստի բնոյթ չառած, չունէին անոնց առաւելութիւնները: Երբեք չպարծեցաւ ատոր համար: Իր որակումով խակ, մնաց հայ գրականութեան «ժամկոչը»:

Մայիսեան տաք օր մըն ալ գնաց, մինչ տակաւին ծրագիրներ կը մշակէր: Գիրքեր ունէր հրատարակելիք: Սէմոնեանին կը սպասէր: Զբաղեցաւ իրեն, թէ ան հրաժեշտ տուած էր արդէն, Սասունի լեռներուն կարօտը սրտին մէջ:

Սիրելի Փոլատեան, տխուր էինք, մայիսեան այդ օրը, երբ քեզ գերեզմանատուն առաջնորդեցինք: Ձիշդ է, Փիզիքական տառապանքդ վերջ գտած էր ու ողջերը նման խաբկանքներու կարիքն ունին, մխիթարուելու համար: Բայց, կարելի չէր տխուր չըլլալ, երբ կիզիչ արեւուն տակ, ամբողջ բնութիւնը կեանք կ'երգէր: Այնքան կը սիրէիր կեանքը, նման այն երկու ընկերներուն, որոնց հետ նստած ես, սա սեզանին չուրջ: Այնո՛նք մեկնեցան, քեզմէ առաջ, ու թերեւս կրկին միասին էք, այսօր, Յարութը, Բարգէնը, դո՛ւն, բաժակ ի ձեռին:

Ձեր յիշատակի՛ն:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Վանըմէօլպրուքի բացակայութեան պատճառով: Գերման ընկերային դեմոկրատները կ'առաջարկէին, սակայն որ ցեղասպանութիւնը վերածուի՝ ոդբերգութեան, Հոլանտացի դեմոկրատ քրիստոնեաներն ալ՝ ջարդ կը նախընտրէին: Բայց, Յունիս 26-ին, ուրիշ անակնկալ մը, որ բացայայտ դէպի մը բնոյթ ունի, բոլորովին նոր ընթացք պիտի տար խնդրին:

Ազատական խմբակը կ'առարկէր որ յանձնախումբը ձեռնհաս չէ նման բանաձեւ մը պատրաստելու, ինչ որ առնուազն «հետազբքբական» նորութիւն մըն է, երբ պահ մը անդրադառնանք թէ այս յանձնախումբը աւելի քան տարի մըն է, որ այս բանաձեւին հարցը ունի իր օրակարգին վրայ եւ վերջնական որոշումէ մը խուսափելու համար, ցարդ կիրարկուած է ձգձգումի քաղաքականութիւնը, ամէն անգամ փոփոխութիւններ առաջարկելով, ու յանկարծ գիւտ մը: Իրենց միտքը նո՞ր եկաւ այս կանոնագրային հրաշալի յայտնութիւնը: Ինչ որ է, հարցը հոն է, որ ազատական խմբակին այս առարկութիւնը իտալացի նախագահին (Ֆորմիկոնի) առաջարկով քուէարկութեան դրուած է եւ արդիւնքը սա է. - Յանձնախումբը ձեռնհաս է 19 ձայն, ձեռնհաս չէ 20 ձայն: Նիստը տեւած է ժամը 15-էն 16:

Վանըմէօլպրուք եւ Ֆրանսայի անդամը՝ Սապլ որոշած են դիմել կանոնագրային յանձնախումբին, հաստատել տալու համար թէ քաղաքական յանձնախումբը ձեռնհաս է:

Նոր խորհրդածութիւններ բոլորովին աւելորդ են: Ինչպէս նաեւ մեր դառնութեան արտայայտութիւնը: Կը բաւէ մի անգամ ընդ միշտ համոզուիլ թէ քաղաքականութիւն ըսուածը ա՛յս պոռնիկն է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՏՐԻՏԻ օդակայանը ոճրափորձի մը հետեւանքով, 13 վիրաւոր կայ, որոնց մէջ երկու հոգի ծանր վիճակի մէջ են: Ռումբը պայուսակի մը մէջ էր եւ խորհրդանշական էլ - Ալ ընկերութեան Թել - Աւիվ գացող օդանաւին մէջ պիտի պայթէր: Պաշտօնեայ մը կասկածելով, ուզած է քննել եւ այդ պահուն է որ պայթած է:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՌԵԿԸՆ յաղթեց Ներկայացուցչական Ժողովին, որ 12 ձայներու մեծամասնութեամբ վաւերացուց 70 միլիոն տոլարի զինուորական օժանդակութիւնը Նիքարակուայի հակառատնինսթ ըմբոստներուն, ծանօթ Քոնթրաս անունով:

ԺԱՔ ԼՕՐԱՆ, նաեւ ծանօթ այլ գրչանունով մը՝ Սեսիլ Սէն - Լօրան (հեղինակ թերթեւ հատորներու, ինչպէս՝ Քարտուլին Շէհրի չարքը) Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուեցաւ պատմաբան Ֆերնան Պրօտէլի աթոռին: Այս ընտրութեամբ միաժամանակ կը գնահատուէր բուն վաւերական գրագէտը եւ միւսը, պահեմական հով մը մտցնելով այդ ակադեմիան: Ծնած է Փարիզ, 1919-ին: Երբ 1949-ին կը հրատարակէ «Լէ fոn թրանճիլ» վէպը, ոչ ոք կրնայ հաւատալ որ նոյն գրիչն է (Քարոլին Շէհրի հեղինակին գրիչը):

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ իրաւունք տուաւ Շիրաքի հրամանագրով կառավարելու անտեսական եւ ընկերային հարցերը, կարգ մը նախապայմաններով:

ՁԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ առաջարկը Նորմէր Նաւաշինարանի գործազուրկներուն համար մեծ ընդունելութիւն չգտաւ, սենսիքաներու մօտ: Մարսէյլէն 200 հազար Ֆրանք կը չնորհէ, որպէսզի աշխատանքը կորնչցնողը «ինքզինքը գտնէ»:

«ԼԻՊԵՐԱՍԻՈՆ» լոյս չտեսաւ Ուրբաթ, պատրաստող բանուորները գործադուլ հռչակած ըլլալով, անորոշ ժամանակի համար:

«ԿԱՐՕ»Ն

ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ

Փոքրիկ, 12 տարեկան մանչուկ մը, բռնած չնորհալի տիկնոջ մը ձեռքը, մուտք կը գործէ «անօրէնութեան» սենեակը որ մեր երկրորդ յարկի դասարանն կը տեսնուէր: Մի քանի վայրկեան հաք, զպրոցի տնտեսին ընկերակցութեամբ այդ մանչուկը զպրոցին ընդարձակ բակը ճեղքելով, մեր յարկը տանող սանդուխներէն կը բարձրանայ: Եւ ահա, երկուքով կը մտնեն նախակրթարանի 4-րդ դասարանը ... մեր դասարանը: Տնտեսը, օրուան հերթապահ ուսուցչին՝ Պ. Յակոբ Մաչիկեանի (յետագային Տէր - Մաչիկ) յանձնելով մանչուկը աւելցուց. - «Պարոն Տնօրէնը զրկեց: Անունը Կարապետ Փօլատեան է» եւ ապա դուրս ելաւ:

Եւ ահա այդ օրէն ի վեր - 1922, Սեպտեմբեր - «Կարօ»ն որ Զէյթունէն անցնելով Գերմանիկ, հասած էր Հալէպ, (ընտանեօք) եզաւ իմ դասընկերս, Հալէպի Ազգային Հայկազեան Վարժարանին մէջ:

Կարօն մեզի, տեղացի նախկին աշակերտուհւոյ, շատ ափէթ չուտաւ մեր սովորական խծբծանքը ընելու «երկրէն» եկուորներու հանդէպ - ազգային չարաճճիութեամբ:

Ան, մաքուր հագուած, կարճ տափատով եւ ճերմակ չապիքով, վայելչադէմ ու նրբակազմ տղայ մըն էր իր արտաքինովը· իսկ իր հայերէ՞նը, - առանց դաւառի չէշտի: Իր սահուն խօսակցութեամբը եւ իր համարձակութեամբը, մեզ անմիջապէս գրաւեց: Երբ յաջորդ օրերուն լսեցինք որ Կարոյին մայրը, Տիկին Սիրանոյշ Փօլատեանը հայերէնի լեզուի որակաւոր ուսուցչուհի մըն էր որ արդէն պաշտօնի էր կանչուած Հայկազեան վարժարանի աղջկանց բաժնի մէջ, հասկցանք թէ ինչո՞ւ Կարօն՝ գաւառի չէշտը չունէր:

Կարօ Փօլատեան, Գէորգ Սարաֆեան եւ ես, դասարանին կրտսերներն էինք: Եւ երեքս միասին սերտ չրջանակ կազմեցինք ... այնքա՞ն սերտ՝ որ այդ բարեկամութիւնը տեւեց մինչեւ 1986 Մայիս 21 ... ամբողջ 64 տարի:

Կարօն եզաւ վայրկեան աշակերտ գրեթէ ամէն մարզերու մէջ: Բացառիկ արագ վազող «Փութպոլիստ» մը որ իբր ձախ կողմի յառաջապահ, վտանգաւոր ուժ մըն էր: Լաւ արտասանող մը՝ որ հասկացողութեամբ եւ յուզումով, կը պատճառէր մեր մեծ բանաստեղծներուն տողերը:

1925-ին, աւարտելով Հայկազեան վարժարանը, երեքս իրարմէ բաժնուեցանք տարբեր զպրոցներ երթալով ... բայց ոչ երբեք բաժնուած բարեկամութեամբ...:

Երկու տարի ետք Կարօն պաշտօնի կը հրաւիրուի Եթովպիա Հայ Ազգային Վարժարանի մէջ, ուր իր մայրը զինք կանխած էր:

1931-ին Կարօն Մարսէյլ է, ուսանող Մարսէյլի Երկրաչափութեան Բարձր. Վրժ.ի մէջ: 1932-ին գարձեալ նո՛յն պատարանն ենք միասին, այս անգամ Համալսարանի գրասեղաններու առջեւ, քով - քովի ... 1922-ի Հալէպի Հայկազեան նախակրթարանին օրերուն պէս...:

×

Անմարան կարելի է հաստատել որ այս ուսանողական չրջանը (մինչեւ 1935-ի Յուլիսին), ճակատագրական դեր ունեցաւ Կարօ Փօլատեանի հոգեկանին վրայ զինք առաջնորդելով հանրային եւ ազգային գործունէութիւններու եւ նաեւ, ու մանաւանդ գրականութեան:

Այս եռուն չրջանն է որ զինք թրծեց իր ժողովուրդին մօտիկութեամբը եւ անբաժանելիութեամբը:

Ուստի որպէս Ուսանողական Միութեան վերապրող երեքէն մին - եւ Կարոյին հետ ամէնէն մտերիմը - անհրաժեշտ կը նկատեմ հակիրճ ձեւով հոս վկայելու այդ չրջանի (1931 - 1935) դէպքերէն մի քանին, հասկնալի դարձնելու համար թէ ինչո՞ւ Կարօ Փօլատեանը, որ ուսումնական պատրաստութեամբ սահմանուած էր թանձրացեալ նիւթերով չէնքեր, կամուրջներ եւայլ կառոյցներ բարձրացընել, ահա կը թողու այդ մարզը եւ կը փարի հոգեկան եւ մշակութային աննիւթական կառուցումներու:

... 1931-էն ի վեր «Մարսէյլի Հայ Ուսանողական Միութիւնը» կազմուած էր եւ Կարօն այդ Միութեան ատենադպիրն էր ... իրական գեկավարը: Իր անհատական նախաձեռնութեամբ, մեզ, Արեւելքէն եկած տղաք, իր եռանդին լծած, կ'ընդլայնէ Միութեան գործունէութեան դաշտը:

Գիշերային դասընթացք, հայերէնի եւ Հայոց պատմութեան, չաբաթը երկու դիչեր ... Շափիթթի վարձու սրահներէն մէկուն մէջ, - ձրի՝ հայ ուսանողներուն...: Կարօն կամաւոր մնայուն դասատուն է եւ ունի օժանդակ միայն այն օրերը երբ երկու նիւթերը դասաւանդուին նոյն օրը:

Սրահին ծախքե՞րը, - տարեկան պարահանդէսներէն կը հոգացուին...: Եւ Փարիզէն հրաւիրուած երգչուհիներ (...ի. Պիւրպիւրեան, Հ. Թորոսեան, եւայլն), յաջողութիւնը կ'ապահովէին այդ ձեռնարկներուն: Բանախօսութիւններ, հրապարակային վիճաբանական ելոյթներ, գեղարուեստական բացառիկ երեկոյթներ, եւայլն:

Կարօն միչտ մղիչ ուժն էր ամէն ձեռնարկի եւ հանդիսապետը: Իր անհատական կարողութիւնները ի գործ դրած, կը յաջողէր Միքայէլ Վարանդեանը, Հրաչ Երուանդը, Պ. Զարոյեանը եւ այլ անձնաւորութիւններ, մասնակից ընել տալ դրապէս Ուսանողական Միութեան ձեռնարկներուն: Եւ այսպէսով ձեռնարկները մեծ յաջողութեամբ կը պսակուէին հրմայք ունեցող այդ անձերու մասնակցութեամբը:

Ցանձինն Կարոյին, Ուսանողական Միութիւնը միչտ մասնակից կ'ըլլար այլ կազմակերպութիւններու ձեռնարկներուն ալ:

Վահան Թէքէեանի նուիրուած յարգանքի երեկո՞յ ... Ուսանողներ - կը մասնակցին արտասանութեամբ, Աստուածունչի թարգմանութեան 1500-ամեակի ոճնակատարութի՞ւն ... Գարեգին Աբգ. Յովսէփեանցին (... ապա Գարեգին Ա. Կաթողիկոս Տանն Կիլիկիոյ Ամրոսին) կից՝ «Գիւտին փառքը» կ'արտասանէ, եւայլն, - եւ «Արարատեան Դաշտը» Կարօն:

Մշակոյթի փառատո՞ն, Մայիսին...պիտի խօսի Ա. Ահարոնեան...: Կարօն կ'արտասանէ «Արարատեան Դաշտը», իսկ Ե. Ն. «Գիւտին Փառքը»: Եւ ահա Ահարոնեան կը խօսի ... կը հեղեղէ ամբողջ բանաստեղծութի՛ւն ...եւ երբ «Ժողովուրդ Հայոց» բառը չուրթին, կ'իյնայ կաղնիի տապալումով, Կարօն է զարձեալ անմիջապէս վազողը բժչկական ուսանող բարեկամին, որուն միջնորդութեամբ Ա. Ահարոնեանը կ'ընդունուի բժիչկ - ուսանողին «փրոֆէսէօր»ին անձնական հիւանդանոցին մէջ: Իսկ Մելքայէլ Վարանդեանի զոգոցին առջեւ, ուսանողներու (հայ) անունով, զարձեալ Կարօն է խօսողը զայն, Մ. Վարանդեանը «Ուսանողներու հայր» անուանելով:

Ուր Մշակութային ձեռնարկ ըլլար հոն էր Կարօն իր երկու հաւատարիմ ընկերներով: «Գրադէրներու խմբակի»ն (երէց - ներէ կազմուած: Տիգրան Փիրանեան, Մ. Կիւմիւչեան. «Հայ Սիրտ»ի խմբագիրը՝ Թորոսեան, Ենովք Արմէն եւ ուրիչներ), ամէն երկուչաբթի հաւաքոյթին ներկայ էր Կարօն, մասնակցելով վէճերուն (գրական):

Եւ այս «ամէն տեղ» ըլլալու վիճակը տեւեց մինչեւ 1935 Յուլիս:

1935 Յուլիսին, երկուքս միասին, իւրաքանչիւրս «կարկինները» զինուած, ճարտարապետի սիրազոներով, աւարտեցինք համալսարանի ընթացքը: Ես «կարկինս» ամիս առած, անցայ Պէյրութ ... չինարարական աշխատանքի լծուելու: Իսկ Կարօ՞ն ... որ արդէն սրտի կապեր ալ ունէր Արչոյին հետ (յետագային Տիկին Փօլատեան), առաջին օրէն իսկ լքեց «կարկինը»: Եւ իր ներքին ձայնին հպատակեցաւ: Կարծես առաքելութիւն մը զինք կը կանչէր «ըլլալ մշակը հայ մտքի եւ սրտի անդաստաններուն»: Եւ «Կարկինի» տեղ, «գրիչ»ով զինուեցաւ: Եւ այդ օրէն ան մնաց հաւատարիմ իր «գրչին» կեանքին իրեն մնացած տարիներու ընթացքին ... թիւով չիսուն»:

×

Կարօն՝ թրծուած Ֆրանսական լայնախոհ մտայնութեամբ, արեան մէջ առած հերոսական Զէյթունի անկախ նկարագիրը, Ֆրանսա, գրիչով ու խօսքով մասնակցելով հայ առօրեային: Ապա վերադարձաւ ուսուցչական ասպարէզին, ուրկից՝ դեռ պատանի՝ սկսած էր իր կեանքը: Եզաւ ԵթովպիոյԱզգային Վարժարանին տնօրէնը (Ամիս - Ամսագլա) ... բազում ընդմիջումներով ու յանուն հասարակական եւ մշակութային պահանջներուն:

Շրջուն պատգամաւորը գրչի եւ խօսքի, զինք կը դանենք ամէն տեղ:

Շատ յաճախ Պէյրութ է ան, ըլլայ ամառնային չրջանին, ըլլայ դիրքերու տպագրութեան աւիթներով: Այդ դեռ մինչեւ տասը տարի առաջ լոյսի քաղաք Պէյրութի մէջ կը սառնձնէ «Համազգայինի» համադրողի պաշտօնը ... որոշ ժամանակամիջոցի համար:

Զինք կը գտնենք երկու անգամ Հայաստանի մէջ· այդ զոյգ այցելութիւններուն երկրորդ անգամը (իր կնոջը հետ) գրական տպաւորութիւններու հրճուանքովը զինք լեցուցած էր:

Կարօն գարձեալ Մարսէյլ է, - մասնակցելով թաղմանը Շաւարչ Նարդունիին (1968), որ կը հանդչէ այժմ Միքայէլ Վարանդեանի դամբարանին մէջ:

Յանձինն իր անհատական սերտ բարեկամութեան Ֆրանսացի այլ եւ այլ փայլուն մտաւորական դրոշներու, անոնցմէ, ծնած բանաստեղծ Լիւք Անարէ Մարսէլը կը լծուի թարգմանչական բարերար գործին, եւ ահա Կարոյին գործակցութեամբը Լիւք Անարէ Մարսէլի, Նարեկացիի եւ Դանիէլ Վարուժանը Ֆրանսերէնով կը դիմեն ընթերցողները:

Պէյրութ կանտ քաղաքի համալսարանի մէջ Դանիէլ Վարուժանի կիսանդրիին բացման հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ ... Կարօն հո՛ն է, հայ գրողին փառքը փոզահարելու:

«Տուներու երդ»ին հեղինակ բանաստեղծ Մուչեղ Իշխանին համազգային բոլորոյթով յոբելեանը Պէյրութի մէջ կատարուելէ ետք ահա հանդիսութիւնները կը տարածուին Թեհրան, Սուրիա, Եգիպտոս, Եւրոպա եւ գոյզ Ամերիկաներ ... Կարօն յոբելեարին ուղեկիցն է ամէնուրեք:

Հոգիով բանաստեղծ մըն ալ ինքը՝ Կարօն՝ արժանաւոր յոբելեարին պրակնութիւնը հայութեան կը ներկայացնէ հմուտ ձեռքով ամէն հանդիսութիւններու ընթացքին:

Եւ դեռ որքա՞ն «երթեւեկ»ներ յանուն հայ մշակոյթին...:

Այս սրտին ձայնին հպատակող հայրը, պատանութենէն մինչեւ աչքերը փակելը եղաւ երկրպագուն հայ գիրին:

Եթէ օր մը իր ուսուցչական ասպարէզով պատրաստուած սերունդը զինք մոռնայ (-ինչ որ աւա՛զ մարդկային է.), եթէ իր բոցավառ խօսքերուն արձագանգը օր մը ջնջուի ժողովուրդին յիչողութենէն, պիտի սակայն Կարօ Փօլատեանին անունը մեր մշակոյթի երկաթագիր մատեանին մէջ արձանագրուի նախ որպէս «Մենք»եան պանծալի փաղանգին վերջին ներկայացուցիչը եւ ապա որպէս 1920-էն սկզբին մեր պրականութեան բազմաճիւղ ծառին վրայ, նոր ճիւղ մը պատուաստող «Զրույց»ներու սերը» մշակող:

1983-ին, Լոս - Անճըլըսի մէջ, «Հայ Աբձակը 1920-էն մինչեւ 1980» նիւթին նուիրուած «սիմբոզիում»ին (որուն մասին «Յառաջ»ի մէջ Յաչիկ Թէօլէօլեան արձագանգեց) «Ֆրանսայի եւ Մերձին Արեւելքի» բաժնին մէջ հետեւեալը լսուած է Կարօ Փօլատեանի մասին:

- «Աչխարհաչրջիկ մը եղաւ նաեւ Կարօ Փօլատեանը, հակառակ որ Ֆրանսայի դրոշներու մէջ կը գտնուի: Սուրիա, Լիբանան, Ֆրանսա, Հայաստան, Եթովպիա, Եգիպտոս, Իտալիա եւ գոյզ Ամերիկաները կ'ըլլան իր «Զրույց»ներուն նիւթ հայթայթողները: Կարօ Փօլատեան «Զրույց»ներու հինգ հատորներով մեր արձակը կ'օժտէ նոր (գրեթէ) սեռով մը որ նաեւ լրմով կատարելութեան կ'ընթանայ: Անոնք տեսակցութիւններու չարանները են հեղինակին եւ հեղինակուոր անձնաւորութիւններու միջեւ: Իր վէպերը «Արեւելքի Տգաք» (1946), «Կը Հրաժարիմ Հայութենէ» (1949), «Արծիւները անապատի մէջ», «Կրակէ Շապիկը», «Որոման Որդիք» եւայլն, եւայլն, «Մենք»եան փաղանգին առաջադրած գրականութեան գծով գործեր էին: Կարօ Փօլատեան առաւելաբար «Զրույց»ներով հայ պատմուեստական արձակին մէջ, տիրապետական աչխատութիւնը բերաւ ... Ֆրանսական աչխատութեամբ»:

. . . . . .

Սիրելի Կարօ՛,

Հիմա որ աչխարհաչրջիկ ըլլալէ դադրած ես ... եւ տանդ մէջէն աչքերդ ուղղած յաւերժին, անդենականին անվերադարձ ուղեւորութիւնդ ես սկսած, գիտես որ քու երթալդ Պէյրութի մեր «հիմնարկութիւն» (Նշան Խոշաֆեան, - «ես Հայաստանը տեսայ»ին հեղինակը, - վախճանած Մավեան, Սիմոն Սիմոնեան, Կարօ Փօլատեան եւ Երուանդ Պարսումեան) բարեկամութեան չղթային չորրորդ օղակն ալ քակուեցաւ ... գիս, վերջին օղակը, ահռելիօրէն առանձինն ձգեցիր...:

Բնութեան ի՞նչ մեծ ծաղրանք ... 1986ի գարնան երկրորդ օրը երրորդ օղակը կը քակուի եւ ճիշդ 60 օրեր ետք, միչտ գարնան մէջ, ահա գուն ալ չղթայէն դուրս ելար, գիս, հինգերորդ օղակը միանակ թողով ձմեռան մէջ ... Ձմե՛ռ, կեանք հնձող, ձմեռ կը հոտի այս տաք գարնան մէջ...:

Սիրելի Կարօ՛, իմ հոգի մը պէս գարձող կեանքով ձեր չորսերուն գաղտնիները վրայ «ափ մը հող» սրսկելու յոյսին մը-խիթարանքն ալ չունեցայ:

Թող այս անպատճոյճ գիրը ուր մանուր ճիգ թափած եմ յուզական զեղումներէ խուսափելու, մեր մօտ 65-ամեայ բարեկամութեան մէկ մանրիկին թարգմանը ըլլայ, եւ մանաւանդ ըլլայ այն «ափ մը հողը» զոր չկրցի գաղափիր սրսկել լսելով, «սիրելի Կարօ՛, հողը քեզ եւ գայ վրադ»:

5 - 6 - 1986

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մ. ԻՇԽԱՆ

Կարօ Փոլատեան Ֆրանսահայ գրող - հերու կրասեր խումբին մաս կը կազմէր: Հեղինակ վէպերու, յօդուածներու եւ բանաստեղծական երկերու, ան ուշադրութիւն գրաւեց մասնաւորաբար իր «Զրքին գրաւեց» վիպակներով, որոնք լոյս տեսան բազմաթիւ հատորներու մէջ: Սփիւռքի մեր գրականութեան ածուն ծաղկեցնող հատաւոր մշակ մը, որ նոյն ատեն երկար տարիներ վաստակ դնած է կրթական եւ մշակութային այլազան մարզերու մէջ: Երախտաշատ մտաւորական - գործիչ մը մէկ խօսքով, որուն գործը արժանի է ջերմ ուշադրութեան եւ բազմակողմանի քննութեան:

Կարօ Փոլատեանի մահով մեր կեանքէն կ'անհետանայ նոյն ատեն պազատիարապետ եւ ազնիւ մարդ մը, քաղցր հոգի մը, որուն յիշատակը վառ պիտի մնայ միշտ, իր բոլոր բարեկամներուն մէջ: Ես եղայ անոնցմէ մէկը, որոնք առիթը ունեցան զինք մօտէն ճանչնալու եւ սիրելու: Կարելի չէր չսիրել Կարոն իրրեւ խօսակից, իրրեւ գործակից եւ իրրեւ ընկեր: Պարզութիւնը եւ համեստութիւնը կազմեցին անոր նկարագրին հիմնական գիծերը:

Տասնեակ մը տարիներ առաջ միասին համագործակցինք, ինծի նուիրուած յարելեանական հանդիսութեանց առթիւ: Կը յիշեմ իր եղբայրական գուրգուրոտ վերաբերմունքն ամէն տեղ եւ ամէն ժամ. «Զյոգ-ցիս, չնեղուիս, չյուզուիս, չհիւանդանաս»: Իր այս խօսքերը մինչեւ հիմա կը հնչեն ականջներուս մէջ, իրրեւ թէ ինք ուելի ծոկան էր եւ առողջ եւ պարտականութիւն ունէր հոգելու վրաս: Ու երբ գիտել կուտայի իրեն, թէ ճարպուտած որովայնով եւ հեւասպառ թոքերով ինք աւելի պէտք ունէր հոգածութեան, մանկական բարեմօտ ժպիտը դէմքին՝ կ'ըսէր.

- Հիմա իմ ատանկ ըլլալուս մի՛ նայիր, ես ժամանակին Հալէպի մէջ նշանաւոր ֆութպոլիստ եղած եմ եւ Բորնրէն գընդակ քաշելով կոլ ըրած:

Դժուար էր հաւատալ, որ գունտ ու կըլոր եւ դանդաղաշարժ այդ մարդը ատեն մը կրնար սուրալ խազադաչային վրայ եւ հակառակորդի բերդը խորտակել իր հարուածով: Ծանօթները կը վկայէին սակայն, թէ պատմածը ճշմարտութիւն էր:

Կը սիրէր կատակը եւ դիտէր համբերութեամբ տանիլ ընկերներուն բոլոր քաշքշուքները: Լայնախոհ էր եւ համբերող: Նոյն ատեն դիտէր մնալ վայելչութեան սահմաններուն մէջ, ամէն անգամ որ սրամիտ պատմութիւն մը պատմէր:

Իր մոլութի՞ւնը ... բայց ո՞վ չի դիտեր կարօյին անբուժելի ծխամոլութիւնը: Կատարեալ բուխերիկ մը, որ միշտ կը ծխար, մինչեւ իսկ հազալով՝ խեղդուելով՝ խեղդուելու ճգնաժամին: Ո՛ւր որ ըլլար, ո՛ր ցամաքին վրայ ու ո՛ր երկինքին տակ, առաջին փնտռածը ֆրանսական նշանաւոր ծիբ-աւն սիկարէթներն էին: Դժբախտ էր ուղղակի, երբ ձեռք բերած ծրարները կը լրանային. կը մատնուէր կատարեալ անդոհանքի:

Պատահեցաւ, որ Մխայեալ - Նահանգներու հեռաւոր մէկ անկիւնը սրտի տագնապ ունենամ. բարեկամները լսկոյն մտանդպէտ հայ բժիշկի մը տարին գիս, ի հարկէ կարօյին ընկերակցութեամբ: Բժիշկը առաջին վայրկեանէն իսկ հարց տուաւ.

- Ո՞րն է հիւանդը, ա՞ս, թէ ան:

Քննութեան համար գացողը ես էի, բայց կարոն աւելի հիւանդ կ'երեւէր բժիշկին աչքին: Շրթունքները եւ մատները կապուտցեր էին ծխախոտի թոյնէն: Ա՛հ կարօ, կը խորհիմ, թէ ծուխի այդ մոլութեան ալ գոհ գնաց ի վերջոյ:

Գնաց առյաւէտ եւ իրեն հետ տարաւ նոր ստեղծագործութիւններու մեծամեծ ծրագիրներ: Մեր ճամբորդութեան ամբողջ ընթացքին կարօ Փոլատեան կը սիրէր խօսիլ այն երկերու մասին, որոնց յատակագիծը պատրաստ ունէր մտքին մէջ եւ որոնք օր մը պիտի իրագործուէին: Հանգարտ եւ հաւատարակշիռ բնաւորութեան տէր այս մարդուն երբեք չպակսեցաւ խանդավառութիւնը, դեղեցիկ դըպրութեան սէրը, նոր ստեղծագործութիւններու երազը:

Այսուհանդերձ, բնաւ հեռամուտ չէր փառքի կամ դրամի:

Իր մեծագոյն փառասիրութիւնը, որքան ալ ատրօրինակ թուի, խոհարարական արուեստն էր: Տեսակ մը բնածին հոգի եւ չնորհք, զոր ցուցաբերեց ամէնուրեք մեծ համոյքով եւ զուարթախոհութեամբ: Պայուսակին մէջ հեռ կը պտըտցնէր հայկական զանազան համեմներ եւ ամէն անգամ, որ առիթը ներկայանար՝ անհուն եռանդով կը լծուէր գործի, պատրաստելով իր այնքա՜ն կծու եւ այնքան համով ճաշերը: Ընկերական դուարթ մթնոլորտ ստեղծելու լաւագոյն միջոցն էր ասիկա իրեն համար: Իմչ մեծ գոհունակութեամբ դիտէր սպասարկել իր խոհանոցին բարիքները շրջապատին եւ նոյն ատեն ընդունիլ ճաշակողներուն կատակարան գովասանքները: Մտերիմ հոգեկցութիւն եւ ընկերական ջերմ մթնոլորտ փնտռող մարդ էր Կարոն:

Անգամ մը, գարձեալ Ամերիկայի մէջ, հանդիպակ մը եղաք, երբ նստած գրոյց կ'ընէինք թեմի քահանային հետ, այս վերջինը փորձեց հասկցնել, թէ ինք կարդացեր էր Կարօ Փոլատեանի գործերէն ոմանք ու թէ չատ կը հաւնէր զինք իրրեւ վիպագիր:

- Բայց Տէր Հայր, - բաւ Կարօն. - Ես գրագէտ ըլլալէ առաջ խոհարար եմ:

Պէտք էր տեսնել այդ վայրկեանին քահանայի դէմքին արտայայտութիւնը: Կատարեալ պապուշ էր ան:

- Օրհնա՛ծ, ինչո՞ւ ատանկ կ'ըսէք, ինչո՞ւ կը պզտիկցնէք դուք ձեզ, բացականչեց ան, ընդվզած:

- Զեմ պզտիկցներ, ճշմարտութիւնը կ'ըսեմ, ես նախ խոհարար եմ, ապա՝ գրագէտ:

Տէր Հայրը չհամոզուեցաւ ի հարկէ, ոչ ալ թափանցեց կատակին խորքը:

Մանագիտական իր ուսումով վկայեալ երկրաչափ, Կարօ Փոլատեան համալրսարանը աւարտելէ ետք մէկ հատ գիծ չէր քաշած կարծեմ չինարարական նպատակի համար: Ան ինքզինք նուիրած էր հայ մշակոյթի ծառայութեան, գրչի եւ կրթական գործի ճամբով:

Երջանիկ էր այն ամիսներուն, երբ Ֆրանսայէն Պէյրութ կուգար, ուր կը գրասնկէր, Ձեմարանի մէջ եւ չուրջ, հայերէի մտաւորական չրջանակ, գիր եւ գրականութիւն, գպրոց եւ տպարան, ինչպէս նաեւ՝ զինք սիրող եւ փնտռող մտերիմ ընկերներ:

Սիրելի Կարօ, այդ ընկերներէն անոնք, որ ողջ են տակաւին, քեզ պիտի փնտռեն միշտ նախկին սիրով ու կարօտով:

ԷՋ ՄԸ՝ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԷ փորիկ թերթավաճառը

Նստած եմ մինակ սրճարանին անկիւնը, ղժղոհ, ջղայնացած:

Ներս կը մտնէ 15 տարեկանի մօտ տղեկ մը եւ արագ չրջանը կ'ընէ սրահին: Անուշին տակ ունի թերթերու ծրար մը: Գլուխը բաց է ու մազերը գոյզ, ճակատը բարձր ու հպարտանները պատռտած: Կօշիկներէն, ուրկէ բոպիկ մատները դուրս կ'ելլեն, կը կաթկթի փողոցներու ցեխը: Համակրելի ու ճկուն ձեւեր ունի: Կը խօսի, կը մօտենայ, կը ժպտի ու կը ծախէ իր թերթերը: Ունի խոշոր, սեւ աչքեր:

Տարօրինակ կերպով ան ինծի կը յիշեցնէ ուրիշ տղայ մը, գրեթէ միեւնոյն հասակի, զոր տեսած եմ քանի տարի առաջ, Արեւելք:

Այո՛, չատ լաւ կը յիշեմ, ուղիղ քսան տարի առաջ եւ ա՛յս օրերուն,, նոր տարիի չաբաթը:

Կը յիշեմ նաեւ այն ցուրտ միջօրէն երբ ես, տա՛ք սենեակին մէջ նստած, գիրք մը կը կարդայի: Փողոցէն, պատուհանին տակէն լսեցի ղիլ ձայն մը: Փողոց ծռեցայ ու նչմարեցի տղան, որ ձեռքը գոյնզգոյն անուշահոտ օճառներ բռնած, կը պոռար: Երբ պատուհանը բացի, երկու սեւ, աննման աչքեր ինծի զարճան ու անոյշ ձայնով - «Հատ մը գնեցէք, պարոն, աժան կը ծախեմ»:

Կը յիշեմ նաեւ, թէ իրենչպէս ամապարանքով եւ գուցէ յուզումով մրն ալ, վար իջայ, ո՛չ թէ օճառ գնելու, ո՛չ, օճառի պէտք չունէի, այլ մօտէն, չա՛տ մօտէն տեսնելու այդ անթացատրելի աչքերով տղան: Մօտեցայ, քաղաքավարութեամբ երկնցուց օճառ մը եւ սպասեց վճարումիս:

Կարծեմ հարցուցի, թէ ո՞ր տեղացի էր եւ թէ ինչո՞ւ գպրոց չէր երթար: Աչքերը միչտ գետինը ու չատ մաքուր հայերէնով մը (կը լսեմ դեռ իր ձայնը) պատասխանեց. - «Հաճընցի եմ, հայրս մեծ ծահարուստ վաճառական մրն էր, գայն սպանեցին երկու պզտիկ եղբայրներուս եւ մօրս աչքերուն առջեւ: Հիմա՛ ... (ձայնը կը խեղդուէր ու իր սեւ աչքերուն մէջ կը նչմարէի արցունքի կաթիլները), հիմա՛ ... հո՛ս ենք չորս մէկ, մայրս ուրիշներու լուացքները կ'ընէ, իսկ ես պարապ օրերս օճառ կը ծախեմ, դպրոցական պիտոյքներուս համար» ... Կանգ առաւ ու մեղմ, գլուխը վեր բարձրացուց: Արցունքի կաթիլները աւելի գեղեցկացուցած էին իր աչքերը:

Վեր բարձրացայ եւ բոլոր կազանդի նուէրներս ու խնայողութիւններս տուի անոր ու ձեռքս ուսին դրած, յուզուած ըսի.

- «Գնա՛ տղիս ու քալ տղայ, չարունակէ ճամբադ: Ես վստահ եմ որ օր մը անպայման պիտի իրականանայ ոսկեչող երազը զոր կը կրես կուրծքիդ տակ, երկրէ երկիր ու փողոցներէ փողոց: Գնա՛, բայց անուններ ձգէ ինծի իբր յիչատակ, գուցէ օր մը նորէն տեսնուինք, տարիներ հաք...»:

Գրած եմ այդ անունը գրքիս բաց ճգած էջին վրայ ու կը պահեմ մինչեւ հիմա:

Ա՛լ չտեսայ պզտիկ Վահանը: Ո՞ւր է արդեօք, ի՞նչ եղաւ: Հիմա, այս սրճարանին մէջ, այդ թերթավաճառին ի տես յիչեցի նորէն զայն:

Պզտիկ թերթավաճառը մօտեցած է ինծի ու կ'երկարէ անոնցմէ հատ մը: Կը պնեմ ու ուսին զարնելով.

- Ի՞նչ է անունդ, պզտի՛կ:

- Ժան:

- Դուն հայ չե՞ս, կը չարունակեմ աչքերուն նայելով, եւ միչտ ֆրանսերէն:

- Ո՛չ:

- Ինչո՞ւ ատան կը խօսիս, դուն հայ ես, աչքերէդ կ'երեւայ:

- Ոչ, ես հայ չեմ, կը բողոքէ ան ատանոնց այլայլելու:

Հայ է, վստահ եմ թէ հայ է, չի կըրնար այդ տղան հայ չըլլալ: Ինչո՞ւ կը սուտ արդեօք...

Հայերէն կը խօսիմ.

- Զեմ հասկնար, կ'ըսէ եւ գրեթէ բարկութեամբ «Ես հայ չեմ, կ'ըսեմ»:

Ես ալ կը բարկանամ: Կը դիմեմ վերջին միջոցի մը:

- Եթէ հարցումներուս ճիշդ պատասխանես, քեզի հինգ ֆրանք կայ, նայէ՛, ահա սեղանին վրայ կը դնեմ, քսան թերթի պէս է: Ըսէ՛ հիմա, դուն հա՞յ ես:

- Այո՛, հայ եմ:

- Ո՛չ, հայերէն խօսէ, ըսէ հայերէն թէ դուն հայ ես:

- Հայերէն չեմ գիտեր:

- Ինչպէ՞ս:

- Զեմ գիտեր:

- Ան՞ունդ:

- Ժան:

- Հայերէ՛ն անունդ:

- Զեմ գիտեր, կարծեմ Յովհաննէս, մեծ մայրս այդպէս կը կանչէ զիս, բայց ես չեմ ուզեր, անունս Ժան է:

- Ուրիշ ո՞վ ունիս, հա՞յր, մա՞յր:

- Ոչ ոք:

- Ինչո՞ւ գպրոց չես երթար:

- Ի՞նչ պիտի ընեմ: Մեծ մայրս քանի մը անգամ գրաւ, փախայ: Դպրոցին մէջ կարելի չէ դրամ չահիլ:

- Ի՞նչ պիտի ընես դրամը:

- Դրա՛մը ... Դրամով կը զուարճանամ, առանց դրամի կարելի՞ է զուարճանալ: Սինեմա՛, ֆո՛ւրս ... մեծ մայրս ինծի դրա՞մ կուտայ այդպէս բաներու, է փիւի էլ մ'անպէր:

Բերանս բաց՝ կը դիտեմ այդ տղան: Հինգ ֆրանքը կ'առնէ կը դնէ գրպանը ու սուլելով դուրս կ'ելլէ սրճարանէն, առանց եաին դառնալու:

Զեմ ուզեր հաւատալ տակաւին լսածներուս:

Վահանէն մինչեւ ժան այս ի՞նչ փոփոխութիւն, ի՞նչ պահավիժում:

Կը նայիմ չուրջս, կը նայիմ դուրսը, Քանըպիէրն ի վար: Հոդ, դուրսը, ամբոխ մը կայ ժանեռու, որոնք ցեխերուն մէջ ու հովերուն դիմաց կը վազեն, կը մանեն սրճարանէ սրճարան: Հարիւրաւորներ են անոնք, այլասերած ու անճանաչելի, դժբախտ ու զզուելի:

Ինչպէ՞ս եղաւ, եւ ի՞նչ չուտ ...

... Ահա՛, Հալէպի փողոցին մէջ, պատուհանիս տակը, Դեկտեմբերի այսպիսի ժամոյն միջօրէ մը, Վահանը: Ու քանի տարի ետք, հո՛ս, Մարսէյլի մէջ, ժանը...

Այդ աննման աչքերով տղան, այդ պողպատեայ հոգիով հայ տղան, ու սա՛ նիւթականացած, այլասերած էակը:

Զեմ ուզեր չափել նաեւ այն միւս վիհը, որ կը սկսի արդէն եւ որ պիտի գատէ այս օրը գալիք քսան տարիներէն:

Կ'ուզեմ պահել Վահանի պատկերը աչքերուս առջեւ, ու իր ազուոր աչքերուն չողը՝ հոգիիս ամենախոր էջին վրայ, ինչպէս իր քաղցր անունը կը մնայ անկորնչելի՝ գիրքիս գեղնած մէկ էջին վրայ...

Hommage à
Garabed POLADIAN

...Le temps passant, il me semble que rien ne s'est trop usé de nos efforts. Ce qu'apportent les diasporas, et vous devez tous vous le dire, reste considérable et, peut-être, ce qui demeure de plus vivace et de plus libre, quant à l'esprit, de l'Arménie contemporaine. A cause même de la diversité des horizons et du jeu des énergies.

Nous nous sommes gardés, forts de cela, de nous laisser engloutir dans un désastre. Nous savions que les sombres fureurs ou les dénis systématiques ne réaniment rien.

Tu restes pour moi ce vivant admirable avec qui j'ai couru les années, avec la belle escorte des compagnons: Missakian, Nartouni, Topalian, et tant d'autres... Tu sais combien j'aime laisser flotter un tendre silence sur les chers disparus et combien j'en aime la présence à travers le soleil et l'air. Nous nous sommes mystérieusement accompagnés les uns les autres, n'oubliant ni le rire, ni, quelquefois les soupirs.

Cher Sultan Garabed ! je te revois au bord des pyramides de Gyzeh avec un turban noir sur la tête, subissant tout le poids de la théologie solaire, tout au bord de mourir de chaleur ; et je t'évoque en Syrie, jeune — tant tu me parlais si bien de ce que tu fus — péchant des poissons dans les ruisseaux entourant Damas pour essayer de nourrir ta mère, laquelle ne manquerait pas de te bourrer d'un énorme morceau de gâteau au miel, riant du souvenir de ce que tu fis...

Que vivants et morts bien-aimés participent à cet hommage que te rend Marseille ; et que l'amitié poursuive longtemps encore sa belle vie. Que ton épouse et tes proches soient conjoints à cet éloge et à cette fête, et qu'il te soit donné, comme à eux, beaucoup de grands jours ; afin que tu prolonges ton œuvre littéraire : tes romans, tes essais, tes entretiens et tes pamphlets.

LUC ANDRE MARCEL

Mai 1979

ՍԻՆ - ՍԱԹԻՐՆԻՆ · -

Այրի Տիկին Վրթանէս Մինասեան,
Տէր եւ Տիկին Նշան Երեւանեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Պօղոս Կիրակոսեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան
եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Մարիս Քազանովա
եւ զաւակները,
եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր՝

ՎՐԹԱՆԷՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 26-ին, 84 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Շաբաթ, Յունիս 28, ժամը 9·30-ին։

Eglise de St. Saturnin lès Avignon
(Vaucluse)

Հայկական ծէսով։

«ՅԱՌԱՋ»· - Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին ընտանիքին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ասչի Իսիլ մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պարգեւ եւ Նշան Սայրինի, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեանի իրենց մօր, քրոջ եւ մօրաքրոջ մահուան առթիւ (Պոլիս)։ Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Մարի Քէհեաեանի, եւ Տէր եւ Տիկին Կարօ Քէհեայեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Միհրան Քէհեայեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Ասչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ գումարները ի նպաստ իր ղրկրոցին, Պետրոսեան 100 Ֆ·, Ա· Քղէլեան 100 Ֆ·։

ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՁՍԱԿԻ

Ա.Եփս Յակոբեանի եղերական մահուան առթիւ, Կիւրիւնլեան ընտանիքը փոխան ծաղիկի 200 Ֆ· կը նուիրէ Ռատիօ - Ազգ-ին (ատանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ· «Յառաջ»ին։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն - Թ'Անթուանի Ս· Թադէոս Եկեղեցւոյ միօրեայ պատարագութեան տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յուլիս 2, Շաբաթ-Կիրակի, ժամը 20·30-ին եկեղեցւոյ մէջ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Սկսած են 1986 - 1987 տարեշրջանի արձանագրութիւնները, երկաեռ դասարանները, ... մանկապարտէզի, նախակրթարանի եւ երկրորդականի բաժիններով։

Գիշերօթիկ եւ կիսագիշերօթիկ։ Ինքնաշարժի սպասարկութիւն։

Ամէն գիտակից հայ ծնող՝ պատասխանատու է իր զաւակին հայեցի կրթութեան եւ բարեկրթութեան։

Միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել մեր լեզուն, մշակոյթը եւ մեր պաղտիային կեանքը եւ ապագան։

Մխիթարեան Վարժարանը, իր երկար տարիներու փորձառութեամբ, լաւագոյն երաշխիքն է յայողութեան։

Դիմել· - Վարժարանի Տեսչութեան
Հեռաձայն· - 45 - 34 - 68 - 28
26, rue Troyon — 92310 Sèvres

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 29, ԺԱՄԸ 13–ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ԴՊՐՈՑԻՆ ՇՐՋԱՓԱԿԻՆ ՄԷՋ
1, BOULEVARD DU NORD, 93340 LE RAINCY

= *Կը մասնակցին վարժարանին աշակերտները՝ երգերով, պարերով, արտասանու թիւններով։*
= *Մրցանակաբաշխութիւն՝ ժամը 15–ին։*
= *Պիտի կատարուի նարտի մրցաշարք։*
= *Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն՝*

ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆՑ	ՏԻՒՕ ԶԵՓԻՒՌ
ԷՎԼԻՆ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ	ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱՆՈՒՄԲ
ՆԱՐԵԿ ՏՈՒՐԵԱՆ	ՊԷԹԻ
ՎԻԳԷՆ	ԼԵՒՈՆ ԳԼԱՐԵԱՆ

Ֆութպոլի սիրահարները պիտի կարենան տեղւոյն վրայ հետեւիլ Մեքսքոյի Աշխարհի Բաժակի Փլիներին։
Առիթը պիտի ունենաք ճաշակելու հայկական պնակներ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԵՐԳ

Կազմակերպութեամբ՝
Մարսէյլի Քաղաքապետարանի
Յուլիս 1, Երեքշաբթի, ժամը 21-ին՝ Թէաթրը Օզ'Էթուալի - Բալէ տիւ Ֆարօ մէջ։

Մասնակցութեամբ՝
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
Ղեկավար՝ ԹՈՍԻԿ ԵԼԻՄԱՉԵԱՆ
եւ Ժաք-Ի ԱՐԱՔՈՒ պարախումբի,
ՍԱՄՈՒՆ նուագախումբի

ԾԱԽՈՒ Է ՆԻՍ

Պուլըվար տը լա Մատըլէնի սկիզբը, երկու սենեակնոց յարկաբաժին, ծուխն մօտ։
Հեռաձայն· - (Լիոն)· -
78 - 25 - 73 - 96 *կամ՝ այցելելու համար (Նիս)՝* 93 - 86 - 58 - 09։

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 6, ժամը 11–էն մինչեւ 22, Մոնմորանսիի Հանդըստեան Տան դարաստանին մէջ։

Նոյն օրը տեղի պիտի ունենայ նաեւ ժամը 11·30–ին Հանգստեան Տան նոր կառուցուած չէնքին բացումի արարողութիւնը բարձր հովանաւորութեամբ Ընկերային Գործերու Նախարար՝

Պ· Ֆիլիփ Սէկէն–ի

Ճոխ յայտագիր՝ մասնակցութեամբ,
ՆԱՅԻՐԻ պարախումբ
ՄԱՐԹԻՆ ԵՈՐԿԱՆՑ
ԶԵՓԻՒՌ ԽՈՒՄԲԸ ԻՐԵՆՑ ԿԻԹԱՌՆԵՐՈՎ

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝
39 – 83 – 20 – 67 *կամ* 48 – 78 – 02 – 99

Մոնմորանսի երթալու համար· –
Gare du Nord - descendre à Enghien-les-Bains
Prendre l'autobus 612 ou 13 et descendre à Groslay

EN EXCLUSIVITÉ

OPTIMA TOURS, spécialiste

des voyages en ARMÉNIE

depuis 17 ans

Vous propose

9 VOLS DIRECTS
PARIS ➤ EREVAN
EREVAN ➤ PARIS

Caractéristiques techniques :
Vols assurés par BOEING 727 de la Cie AIR CHARTER filiale d'AIR FRANCE
Départs par aéroport CHARLES de GAULLE N° 2

Durée du vol : 5 heures 15
Douane à Erevan
Durée des séjours : 15 nuitées, 16 jours

Les prix par personne PARIS / PARIS **comprennent le coût du visa** et l'assurance :

Du 9 au 24 Juillet	7.380 F	Du 20 Août au 4 Septembre	7.380 F
Du 23 Juillet au 7 Août	7.380 F	Du 3 au 19 Septembre	7.580 F
Du 6 au 21 Août	7.380 F	Du 18 Septembre au 3 Octobre	7.250 F
		Du 2 au 17 Octobre	6.750 F
		Du 16 au 29 Octobre	6.350 F

De EREVAN, extensions possibles soit :
○ Vers les Républiques de GEORGIE et d'AZERBAIDJAN
○ Vers l'UKRAINE, la MOLDAVIE et ODESSA

(Brochure détaillée sur demande)

A PARIS
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA TOURS
12, rue Vignon
75009 — PARIS
Tél. : (1) 47 42 10 35

A MARSEILLE
M. ALEXANIAN
11, rue du Bassin
13012 MARSEILLE
Tél. : 91 93 04 90
ou 42 83 31 55

A LYON
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
3, place Roger Salengro
69190 SAINT FONS
Tél. : 78 67 10 79

A SAINT CHAMOND
JEAN KRIKORIAN
LATITUDE 3
55, rue de la République
42400 SAINT CHAMOND
Tél. : 77 22 18 22

A PARIS, PERMANENCE TOUS LES SAMEDIS DE 10 H A MIDI

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Bellefontaine

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Կայանի դաշտահանդէսին առիթով՝

ՊՏՈՑՏ ԴԷՊԻ ԺԻԻՐԱ

Կազմակերպուած Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ
Երք, Շաբաթ, Յուլիս 12, առաւօտուն
Վերադարձ, Երկուշաբթի, Յուլիս 14, երեկոյեան
Ճամբորդութիւն եւ 2 դիշեր պանդոկ՝ 450 Ֆ·։
Ապահանագրութիւն՝ 47 – 83 – 70 – 89 Էրիկունը, Յուլիս 5–էն առաջ։

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935